

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**Bütünleşik Afet Yönetimi Ekseninde 6 Şubat
Depremleri: Hatay Örneği**

Doktora Tezi

Cuma Bolat

Temmuz 2025

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**Bütünleşik Afet Yönetimi Ekseninde 6 Şubat
Depremleri: Hatay Örneği**

Doktora Tezi

Cuma Bolat

Danışman

Prof. Dr. Ahmet Nohutçu

Temmuz 2025

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Cuma Bolat tarafından hazırlanan "Bütünleşik Afet Yönetimi Ekseninde 6 Şubat Depremleri: Hatay Örneği" başlıklı bu Doktora Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Ahmet Nohutçu

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Hamza Ateş

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Yüksel Demirkaya

Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Burak Hamza Eryiğit

Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Sezai Öztop

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 02/07/2025

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin APA yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun APA kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Ahmet Nohutçu

Etik İlkelerine Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Cuma Bolat

ÖZET

Bütünleşik Afet Yönetimi Ekseninde 6 Şubat Depremleri: Hatay Örneği

Bolat, Cuma

Doktora Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı,

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Nohutçu

Temmuz 2025

Dünya genelinde 1990'lardan sonra afet yönetimi yaklaşımları, özellikle risk ve zarar azaltma ile hazırlık süreçlerine odaklanırken, 2000'lerden itibaren bütünleşik afet yönetimi sistemi çoğu gelişmiş ülkede benimsenmiştir. Bu model; kamu, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), meslek odaları, özel sektör ve halkın afet öncesi, sırası ve sonrası süreçlerde iş birliği ve koordinasyonunu esas alır. Bütünleşik afet yönetiminin etkili olabilmesi için paydaşların görev, yetki ve sorumluluklarının net bir şekilde belirlenmesi ve finans, uzman personel ve teknik kapasite ile desteklenmesi esastır. Bu çalışma, 6 Şubat depremlerinden en çok etkilenen Hatay ilindeki kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, STK'lar ve meslek odalarının bütünleşik afet yönetimi süreçlerindeki faaliyetlerini, yöneticiler ve afet profesyonelleri perspektifinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım benimsenen çalışmada, toplam 89 katılımcı ile yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorularla mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler MAXQDA 2020 yazılımı kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuş ve 47 kategori 7 ana tema altında toplanmıştır: görev, yetki ve sorumluluklar, risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma, tecrübe, model ve öneriler. Sonuç olarak, kamu kurum ve kuruluşlarının afetlere yönelik hizmetlerinin yeterli olmakla birlikte geliştirilmesi gereken yönleri olduğu, yerel yönetim faaliyetlerinin genellikle yetersiz kaldığı, STK'ların faaliyetlerinin genel olarak yeterli bulunduğu, meslek odalarının ise kısmen yeterli olduğu ancak mevzuat desteğine ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: 6 Şubat, Hatay, Bütünleşik Afet Yönetimi, AFAD, Belediyeler

ABSTRACT

February 6 Earthquakes in the Context of Integrated Disaster Management: The Case of Hatay

Bolat, Cuma

PhD Thesis, Political Science and Public Administration Department,

Supervisor: Prof. Dr. Ahmet Nohutçu

July 2025

Globally, since the 1990s, disaster management approaches have increasingly focused on risk and damage reduction and preparedness. By the 2000s, the integrated disaster management system had been adopted by most developed countries. This model emphasizes collaboration and coordination among public institutions, non-governmental organizations (NGOs), professional chambers, private sector, and the public throughout pre-disaster, during-disaster, and post-disaster phases. For integrated disaster management to be effective, it's crucial to define the roles, authorities, and responsibilities of the stakeholders clearly and to support them with finance, expert personnel, and technical capacity. This study aims to evaluate the activities of public institutions, local governments, NGOs, and professional chambers in Hatay, the province most affected by the February 6th earthquakes, regarding their integrated disaster management processes. The evaluation is conducted from the perspective of administrators and disaster professionals. Employing a phenomenological approach within qualitative research methods, the study conducted structured, semi-structured, and open-ended interviews with a total of 89 participants. The data obtained were subjected to content analysis using MAXQDA 2020 software. Forty-seven categories were identified and grouped under seven main themes: duties, authorities, and responsibilities; risk and damage reduction, preparedness, response, recovery and reconstruction, experience, and models and suggestions. In conclusion, while the disaster-related services of public institutions are generally sufficient, there are areas needing improvement. Local government activities were largely found to be insufficient, requiring significant development. The activities of NGOs were generally discovered to be adequate, on the other hand professional chambers were found to be partially sufficient yet require legislative support.

Keywords: 6 February, Hatay, Integrated Disaster Management, AFAD, Local Governments

ÖNSÖZ

6 Şubat 2023 tarihinde, Türkiye saatiyle 04.17'de Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi merkezli 7.7 büyüklüğünde ve dokuz saat sonra 13.24'te Elbistan ilçesi merkezli 7.6 büyüklüğünde iki yıkıcı deprem meydana geldi. Depremi ardından 1.150 km uzaklıktaki Hatay'da yaşayan aileme ve yakınlarıma ulaşma çabalarım, çöken iletişim sistemleri nedeniyle sonuçsuz kaldı. İlerleyen saatlerde güçlkle edindiğim bilgilerle birlikte duyduğum derin endişe ve kaygı, o anki çaresizliğimi pekiştirdi. Kısa süre içinde tüm medya kanallarından bölgedeki yıkımın boyutları ve can kayıplarının artışı haberleri gelmeye başladı. 'Yüzyılın Felaketi' olarak nitelendirilen bu deprem, sadece büyüklüğüyle değil, yarattığı kaos ve hasarın geniş coğrafi alanı nedeniyle de olağanüstü bir tablo çiziyordu. Kamu kurumlarının bölgedeki faaliyetleri neredeyse durmuş, tüm çaba arama kurtarma operasyonlarına yönlendirilmişti. Ülke genelinde eş benzeri görülmemiş bir dayanışma ve seferberlik ruhuyla yardım faaliyetleri başlatıldı. Bölgede kamu kurumlarının faaliyetleri neredeyse durmuş, bütün çaba arama ve kurtarma faaliyetlerine yönlendiriliyordu. Ülkemizin tamamı tek yürek olmuş, deprem bölgesine yardım ve bağış faaliyetleri seferberliğe ve inanılmaz bir dayanışma ruhuna dönüşmüştü. Deprem bölgesinde ailemin bulunması ve bir kamu kurumunda Afet Yönetim ve Koordinasyon Merkezi'nde Sivil Savunma Uzmanı olarak görev yapmam, bu felaketin etkileri üzerine akademik bir çalışma yürütme motivasyonumu artırdı. Kendi mesleki bilgi birikimimle, eğitimli yaklaşık 1.200 afet gönüllüsünün deprem bölgesine ulaştırılması ve arama-kurtarma, ilkyardım ve destek faaliyetlerine katılımlarının koordinasyonunda ekip arkadaşlarımla aktif rol aldım. Depremi en ağır yıkımına maruz kalan ve çocukluğumun geçtiği Hatay'ı, afet sonrası altı ay sonra ilk kez ziyaret ettiğimde, şehrin tanınmaz hale geldiğini ve adeta bir hayalete dönüştüğünü gördüm. Depremi bizzat deneyimlememiş olsam da akraba, komşu ve arkadaş çevremden çok sayıda kayıp vermem, bu felaketin kişisel etkisini derinleştirdi ve doğduğum kente yönelik güçlü bir duygudaşlık geliştirmeme yol açtı. Şehirdeki tarihi yapıların tamamen yıkılmış olması,

hafriyat çalışmalarının yarattığı toz bulutları ve sisli atmosfer, kentin zamana karşı soluk bir yanılama gibi durmasına neden oluyordu. Bu zorlu süreçte, devlet ve özel yardım organizasyonlarının çalışmaları hızla devam ediyor, kurulan çadır kentlerde yaşam, resmi, özel ve sivil organizasyonların büyük çabalarıyla umutla yeniden inşa ediliyordu. Şehrin önemli bir nüfusu diğer illere zorunlu göç etmişti. Hatay'ın tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik yapısına uygun bir yeniden yapılanmanın, uzun yılları kapsayacak kapsamlı ve sabırlı bir süreç gerektirdiği aşikârdır. Deprem bölgesine ilişkin kişisel deneyimlerim ve afet yönetimi alanındaki profesyonel birikimim, Türkiye afet yönetim sisteminin Hatay'daki uygulanabilirliğini, güçlü ve zayıf yönlerini saha çalışmasıyla analiz etme ve ideal bir yönetim sistemine yönelik öneriler geliştirme motivasyonumu pekiştirmiştir.

Çocukluk yıllarımda geçtiği ve halen aile üyelerimin yaşadığı Hatay ile olan derin bağım ile afet yönetimi alanındaki profesyonel deneyimlerim, 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin ardından yaşanan büyük kayıplarla birleşerek bu tez çalışmasının fikrinin doğmasına ve derinleşmesine zemin hazırlamıştır.

“Bütünleşik Afet Yönetimi Ekseninde 6 Şubat Depremleri: Hatay Örneği” tez çalışmasına katkıda bulunan değerli hocalarım ve arkadaşlarıma desteklerinden dolayı sonsuz teşekkür ederim. Bu tezin gerçekleştirilmesinde çalışmam boyunca her konuda sabır ve tevazuyla engin bilgisini ve değerli zamanını, güvenini esirgemeyerek, ışıyla yolumu aydınlatan tez danışmanım, çok değerli hocam Prof. Dr. Ahmet NOHUTÇU'ya tüm içtenliğimle teşekkür eder, sonsuz minnet ve saygılarımı sunarım. Bu çalışmam boyunca özellikle tez konusunun belirlenmesi ve analiz edilmesi sürecinde bilgi ve tecrübeleriyle beni yüreklendiren ve her zaman ufku açan sohbetleriyle bu zahmetli, buhranlı süreci umuda dönüştüren kıymetli tez jüri üyelerim Doç. Dr. Sezai ÖZTOP ve alandaki bilgisiyle çalışmamda eşsiz katkısı olan Prof. Dr. Burak Hamza ERYİĞİT ve Prof. Dr. Yüksel DEMİRKAYA hocalarıma katkılarından dolayı şükranlarımı ifade ederim. Doktora eğitimim süresince bu yoğun ve meşakkatli sürecin verimli geçmesini sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr.

Hamza ATEŞ, Prof. Dr. Âlim YILMAZ, Doç. Dr. Burcu TAŞKIN ve Prof Dr. Tarkan OKTAY'a ve tez jürisinde değerli katkılarını esirgemeyen hocalarıma saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmasının saha çalışmaları kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarında mülakatların gerçekleştirilmesi, veri ve tecrübelerin paylaşılması konusunda izin ve kıymetli katkılarından dolayı başta Hatay Valisi Sayın Mustafa MASATLI'ya sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım. Çalışmaya kıymetli zamanlarını ayırarak katkı sunan merkezi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları yöneticileri ve üyelerine katkılarından ve emeklerinden dolayı teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmayı borç biliyorum. Çalışmam süresince çok kıymetli emek ve katkıları ile beni cesaretlendiren değerli arkadaşım Berna Nadire SOYMAN'a her zaman destekçim olduğu için minnettarım. Bu zorlu süreçte bana moral ve güç vermeye devam eden iş arkadaşlarım Hasan ve Hüseyin KOCA kardeşlere, Ahmet Seyyid ERSİN'e ve karşılaştığım yoluma çıkan iyi insanlara teşekkür ederim.

Son olarak hak ettikleri zamanı ve ilgiyi gösteremediğim, sabırla ve iyi dilekleriyle beni motive eden bütün aileme, başta hayatımın her döneminde maddi ve manevi destekçilerim olan kıymetli annem Fethiye ve babam Mehmet Dip BOLAT'a, kız kardeşim Asya ve abim Muzaffer'e, saha çalışması süresince beni ağırlayan ve desteklerini esirgemeyen yeğenim Tamer ve eniştem Hüseyin Gözübüyük'e teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayı 6 Şubat depreminde eşsiz şehrim Hatay'da kaybettiklerimiz anısına ve özellikle sevgili dostlarım Alaaddin ve eşi İlkay KELEŞ ile biricik kızları Nehir'e ithaf ediyorum. Kaybettiklerimizin anısına en içten saygıyla...

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	
ABSTRACT.....	
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xix
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xxi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xxii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMA

1.1. AFET KAVRAMI, TÜRLERİ VE TANIMI.....	7
1.2. ACİL DURUM.....	12
1.3. AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ.....	14
1.3.1. Yönetişim.....	16
1.3.2. Afet ve Acil Durumlarda Etkin Kamu Yönetimi İçin Koordinasyon...	18
1.4. AFETLERİN FİZİKSEL, EKONOMİK, SOSYO-KÜLTÜREL VE PSİKOLOJİK YANSIMALARI.....	19
1.5. BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ KAVRAMI VE TARİHÇESİ.....	22
1.5.1. Bütünleşik Afet Yönetimi Evreleri.....	23
1.5.2. Bütünleşik Afet Yönetiminin Dünyadaki Gelişimi.....	30
1.5.3. Bütünleşik Afet Yönetiminin Türkiye’deki Gelişimi.....	35
1.6. LİTERATÜR TARAMA.....	37

BÖLÜM II

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİM YAKLAŞIMI

2.1. DÜNYADA AFET YÖNETİM SİSTEMİ YAKLAŞIMLARI.....	50
2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	50
2.1.2. Japonya.....	54
2.1.3. Yeni Zelanda.....	59
2.1.4. Fransa.....	62
2.1.5. Şili.....	67
2.1.6. Çin.....	69
2.1.7. Endonezya.....	71
2.2. AFETLERLE İLGİLİ ULUSLARARASI KURULUŞLAR.....	74
2.2.1. Birleşmiş Milletler (BM).....	74
2.2.2. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)	75
2.2.3. Sivil Toplum Kuruluşları (NGO)	76
2.2.4. Uluslararası Kırmızı Haç Komitesi (ICRC)	77
2.2.5. Sınır Tanımayan Doktorlar (MSF)	77
2.3. TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİMİ YAPILANMASI.....	78
2.3.1. Merkezi Düzeyde Afet Yönetimi Yapılanması.....	78
2.3.1.1. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD).....	79
2.3.1.2. Başkanlık Taşra Teşkilatı.....	81
2.3.1.3. İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri.....	81
2.3.1.4. Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri	82
2.3.2. Yerel Yönetimler Düzeyinde Afet Yönetimi Yapılanması.....	84
2.3.2.1. İl Özel İdaresi.....	84

2.3.2.2. Belediyeler.....	84
2.3.2.3. Büyükşehir Belediyeleri.....	86
2.3.2.4. Köyler.....	87
2.3.3. Yerel Yönetimlerin Afet Yönetimindeki Görev ve Sorumlulukları....	89
2.3.3.1. Hazırlık, Planlama, İş birliği ve Koordinasyon.....	90
2.3.3.2. İmar ve Yapı Denetimi.....	93
2.3.3.3. Kentsel Dönüşüm.....	94
2.3.3.4. Destek ve Çözüm Ortağı.....	95
2.3.3.5. Farkındalık Oluşturma ve Eğitim.....	96
2.4. TÜRKİYE’DE AFETLERLE İLGİLİ DİĞER YETKİLİ KURUM VE KURULUŞLAR.....	97
2.4.1. Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK).....	97
2.4.2. Türk Kızılay.....	100
2.4.3. Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER).....	101
2.4.4. Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK).....	102
2.4.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF).....	103
2.4.6. Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE).....	104
2.4.7. Sivil Toplum Örgütleri (STK).....	105
2.4.8. Arama Kurtarma Derneği (AKUT).....	106
2.4.9. Ahbap Derneği (AD).....	108
2.5. TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİM SİSTEMİ VE PLANLAMASI.....	108
2.5.1. Türkiye’de Afet Yönetimi Döngüsü.....	111
2.5.2. Türkiye’de Afet Planlama Politikası.....	112
2.5.3. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP).....	122

2.5.4. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP).....	124
2.5.5. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP).....	127
2.5.6. İl Risk Afet Azaltma Planı (İRAP).....	130
2.5.7. Yerel Düzeyde Afet ve Acil Durum Planlamaları.....	134

BÖLÜM III

HATAY'DA AFET YÖNETİMİ VE KENTSEL YAPININ İNCELENMESİ

3.1. HATAY AFET ÇALIŞMALARI /AFET RİSK YÖNETİMİ/

PAYDAŞLAR.....	144
3.1.1. Hatay Valiliği- İl Afet Müdürlüğü (AFAD Hatay)	144
3.1.2. Kentsel Dönüşüm.....	145
3.1.3. Hatay Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri.....	145
3.1.4. Sivil Toplum Kuruluşları / Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar.....	148
3.1.4.1. Türk STK'LAR.....	149
3.1.4.2. Uluslararası STK'LAR/Uluslararası Kuruluşlar.....	152
3.2. HATAY AFET PLANLARI VE RAPORLARI.....	154
3.2.1. İRAP (Hatay İl Risk Azaltma Planı)	157
3.2.2. Meslek Odaları Raporları.....	161
3.3. HATAY İLİ: TARİHSEL GELİŞİM, SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER, KÜLTÜREL MİRAS, İMAR PLANLAMASI VE DEPREM TARİHİ.....	162
3.3.1. Hatay Tarihi.....	163
3.3.2. Hatay'ın Sosyo-Demografik Yapısı, Ekonomi, Kültür ve Turizmi.....	167
3.3.3. Hatay'da Tarih Boyunca Yaşanılan Afetler ve İmar Planlamaları.....	175

BÖLÜM IV

HATAY 6 ŞUBAT DEPREMLERİ SAHA ÇALIŞMASI

4.1. YÖNTEM	181
4.1.1. Araştırmanın Amacı.....	181
4.1.2. Araştırmanın Kapsamı.....	181
4.1.3. Araştırmanın Problemi /Alt Problemleri.....	181
4.1.4. Araştırmanın Önemi.....	184
4.1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	184
4.1.6. Araştırmanın Deseni.....	185
4.1.7. Araştırmanın Örneklemi.....	186
4.1.8. Verilerin Toplanması.....	194
4.1.9. Araştırma Verilerinin Analizi.....	203
4.1.10. Araştırmacının Rolü ve Etkinliği.....	203
4.1.11. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirliği.....	204
4.1.12. Araştırmanın Etik Yönü.....	206
4.1.13. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	206

BÖLÜM V

ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLAR TEMASI.....	209
5.1.1. Merkezi Yönetimler Kategorisi.....	211
5.1.2. Yerel Yönetimler Kategorisi.....	220
5.1.3. Sivil Toplum Kuruluşları-STK Kategorisi.....	229
5.1.4. Meslek Odaları Kategorisi.....	237

5.2. RİSK VE ZARAR AZALTMA TEMASI.....	248
5.2.1. Risk ve Zarar Azaltma Algısı Kategorisi.....	252
5.2.2. Afet Bilgi Bankası ve Kent Bilgi Sistemleri Kategorisi.....	255
5.2.3. Dijital Arşiv Kategorisi.....	257
5.2.4. Destek İl Eşleştirmeleri Kategorisi.....	258
5.2.5. Kentsel Dönüşüm Kategorisi.....	262
5.2.6. Risk ve Zarar Azaltma Planı-İRAP ve Uygulamalar Kategorisi.....	268
5.2.7. Tarih ve Kültürel Mirasın Korunması Kategorisi.....	277
5.2.8. Tehlike ve Risk Haritası Çalışmaları Kategorisi.....	280
5.2.9. Zemin Etüdü ve Yapı Envanteri Analizleri Kategorisi.....	282
5.2.10. İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları Kategorisi.....	286
5.3. HAZIRLIK TEMASI.....	299
5.3.1. Hazırlık Algısı Kategorisi.....	304
5.3.2. Eğitim ve Tatbikat Kategorisi.....	309
5.3.3. Afet Farkındalığı Kategorisi.....	318
5.3.4. Afet Gönüllülüğü Kategorisi.....	324
5.3.5. Uzman Personel Kategorisi.....	326
5.3.6. Afet Lojistik Merkezleri Kategorisi.....	330
5.3.7. Finansman (Bütçe) Kategorisi.....	331
5.3.8. Mevzuat ve Bürokrasi Kategorisi.....	335
5.3.9. Ulaşım Kategorisi.....	342
5.3.10. Haberleşme ve İletişim Kategorisi.....	343

5.4. MÜDAHALE TEMASI.....	348
5.4.1. Müdahale Algısı Kategorisi.....	350
5.4.2. Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon Kategorisi.....	353
5.4.3. Afet ve Acil Durum Müdahale Planı-TAMP ve Uygulamalar Kategorisi.....	359
5.4.4. Arama ve Kurtarma Kategorisi.....	365
5.4.5. Güvenlik Kategorisi.....	368
5.5. İYİLEŞTİRME ve YENİDEN YAPILANDIRMA TEMASI.....	372
5.5.1. İyileştirme Algısı Kategorisi.....	374
5.5.2. Barınma Kategorisi.....	377
5.5.3. Altyapı Kategorisi.....	382
5.5.4. Yardımlar ve Organizasyonlar Kategorisi.....	385
5.5.5. Travma ve Psikososyal Destek Kategorisi.....	388
5.5.6. Sağlık Yönetimi Kategorisi.....	390
5.5.7. Enkaz Yönetimi Kategorisi.....	391
5.5.8. Sokak Hayvanları Kategorisi.....	394
5.6. TECRÜBE TEMASI.....	397
5.6.1. Kişisel Algı ve Deneyimler Kategorisi.....	400
5.6.2. Merkezi Yönetmel Deneyimler Kategorisi.....	406
5.6.3. Yerel Yönetmel Deneyimler Kategorisi.....	409
5.6.4. Meslek Odaları Deneyimleri Kategorisi.....	413
5.6.5. Sivil Toplum Kuruluşları Deneyimleri Kategorisi.....	415

5.7. MODEL ve ÖNERİLER TEMASI.....	420
5.7.1. Afet Bakanlığı veya Üst Bir Kurul Kategorisi.....	423
5.7.2. Başarılı Ülke Örnekleri Kategorisi.....	426
5.7.3. Denetim ve Yaptırım Kategorisi.....	429
5.7.4. Mevcut Yapılanma ve Planların Revizesi Kategorisi.....	433
5.7.5. Sağlam ve Dayanıklı Yapı Kategorisi.....	438
SONUÇ	449
KAYNAKLAR.....	469
EKLER.....	494

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Afetlerin Kaynaklarına Göre Sınıflandırması.....	9
Tablo 2. Dünyada Gözlenen Belli Başlı Afet Türleri.....	10
Tablo 3. 2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri.....	11
Tablo 4. AYDES 2022/2025 Olay Türü Dağılım İstatistikleri.....	12
Tablo 5. Temel Afet Mevzuatlarında Bütünleşik Afet Yönetimini.....	113
Tablo 6. GZFT Analizi.....	123
Tablo 7. Deprem Kaynaklı Afet Risklerini Azaltmak İçin Belediyeler Bazında Eylemler Tablosu.....	146
Tablo 8. 6 Şubat Depremleri Etkisiyle Binalardaki Hasar Durumu ve Kaldırılan Enkaz Sayısı (Ocak, 2024)	154
Tablo 9. Deprem Bölgesinde DASK Kapsamında Ödenen Tazminat Tutarları (Ocak, 2024)	155
Tablo 10. Deprem Bölgesinde Konut ve Ticarethanelerin Hasar Tespit, 2023.....	156
Tablo 11. Deprem Bölgesinde Konteynerlerde Barınma, 2024.....	157
Tablo 12. 2018 İmar Affı Kapsamında Alınan Yapı Kayıt Belgeli Binalar/ Yıkılan Binalar	159
Tablo 13. Deprem Bölgesinde 2018 İmar Affı Kapsamında Alınan Yapı Kayıt Belgesi Oranı.....	161
Tablo 14. Paleolitik Çağ'dan Günümüze Hatay Uygarlıkları.....	164
Tablo 15. Hatay 2022/2023 Karşılaştırmalı Nüfus Sayımı.....	170
Tablo 16. 2023 Sonu Hatay İlçelerinin Nüfusu.....	171
Tablo 17. Hatay İlçeleri 2022-2023 Karşılaştırmalı Nüfus Hareketleri.....	172
Tablo 18. Deprem Bölgesi'nde 2022 itibarı ile Yabancı Uyruklular.....	173
Tablo 19. İllere Göre İkamet İzni Olan Yabancılar, 2024.....	174

Tablo 20. Hatay'ı Etkilemiş Önemli Tarihi Depremler.....	178
Tablo 21. Araştırmanın Temaları ve Kategorileri.....	182
Tablo 22. Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler.....	188
Tablo 23. Görüşmelere İlişkin Bilgiler.....	196
Tablo 24. Katılımcılarının Görev Yetki ve Sorumluluklar Temasına İlişkin Temel Bulgular.....	209
Tablo 25. Görev Yetki ve Sorumluluklar Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	247
Tablo 26. Mülakat Katılımcılarının Risk ve Zarar Azaltma Temasına İlişkin Temel Bulgular.....	248
Tablo 27. Risk ve Zarar Azaltma Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	298
Tablo 28. Mülakat Katılımcılarının Hazırlık Temasına İlişkin Temel Bulgular....	299
Tablo 29. Hazırlık Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	347
Tablo 30. Mülakat Katılımcılarının Müdahale Temasına İlişkin Temel Bulgular...	348
Tablo 31. Müdahale Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	371
Tablo 32. Mülakat Katılımcılarının İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Temasına İlişkin Temel Bulgular.....	372
Tablo 33. İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	396
Tablo 34. Mülakat Katılımcılarının Tecrübe Temasına İlişkin Temel Bulgular....	397
Tablo 35. Tecrübe Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	419
Tablo 36. Mülakat Katılımcılarının Model ve Öneriler Temasına İlişkin Temel Bulgular.....	420
Tablo 37. Model ve Öneriler Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	442
Tablo 38. Katılımcılarının Araştırma Temalarına İlişkin Genel Özet Bulgular....	443
Tablo 39. Temalar Alt Kodlar İstatistiği.....	447
Tablo 40. Japonya, Şili ve Türkiye (2000-2023) Depremler Karşılaştırması.....	457

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. 6 Şubat 2023 Türkiye ve Suriye Depremi.....	2
Şekil 2. Türkiye’de 6 Şubat Depremlerinden Etkilenen İller.....	3
Şekil 3. Afet Yönetimi Döngüsü (Risk ve Kriz Aşamaları)	23
Şekil 4. Afet Risk Azaltma ve Afet Risk Yönetimi Arasındaki İlişkiler (Disaster Risk Reduction /DRR and Disaster Risk Management/DRM	26
Şekil 5. Afet Risk Yönetiminde Çoklu Tehlikede Toplumun Rollerini.....	29
Şekil 6. Bütünleşik Afet Risk Yönetimi (IDRM) Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	31
Şekil 7. Bütünleşik Afet Yönetimi AYDES Platformu.....	37
Şekil 8. ABD’de Afet ve Acil Durumlarda Müdahaleye Katılan Kurum ve Kuruluşlar.....	52
Şekil 9. Japonya'nın Afet Yönetim Sistemi.....	56
Şekil 10. Yeni Zelanda Acil Durum Sivil Savunma Müdahalesi Sistemi.....	61
Şekil 11. Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihsel Gelişimi.....	79
Şekil 12. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Teşkilat Şeması.	81
Şekil 13. Türkiye Deprem Tehlike Haritası.....	109
Şekil 14. Afet Yönetim Döngüsü.....	112
Şekil 15. Türkiye Afet ve Acil Durum Yönetim Sistemi.....	121
Şekil 16. TAMP Olay Seviye Etki Derecesi ve Destek Durumu.....	125
Şekil 17. TAMP Ulusal Düzey Afet Müdahale Organizasyonu Şeması.....	126
Şekil 18. TAMP Yerel Düzey Afet Müdahale Organizasyonu Şeması.....	127
Şekil 19. Afet Yönetim Sürecinde İyileştirme ve TASİP’in Yeri.....	129
Şekil 20. Ulusal ve Yerel Düzeyde Afet Yönetim Planlaması.....	130
Şekil 21. İRAP Paydaşlar.....	134

Şekil 22. Türkiye’de Afet Yönetimi Plan Türleri.....	135
Şekil 23. Türkiye’de Afet Planlamaları Entegrasyonu.....	138
Şekil 24. Hatay İli Lokasyon Haritası.....	141
Şekil 25. Hatay’da Yerleşim Alanlarının Fay Hatlarına Yakınlığa Göre Dağılışı Haritası.....	142
Şekil 26. Hatay İlçeleri Haritası.....	148
Şekil 27. Temalar ve Kategoriler.....	208
Şekil 28. Sık Tekrarlanan Kelime Bulutu.....	448

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Nüfus, 2024.....	175
Grafik 2. Görev, Yetki ve Sorumluluklar Teması Alt Kodlar İstatistiği....	247
Grafik 3. Risk ve Zarar Azaltma Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	298
Grafik 4. Hazırlık Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	347
Grafik 5. Müdahale Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	371
Grafik 6. İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	396
Grafik 7. Tecrübe Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	419
Grafik 8. Model ve Öneriler Teması Alt Kodlar İstatistiği.....	442
Grafik 9. Temalar Alt Kodlar İstatistiği.....	447

KISALTMALAR

AADK	: Afet ve Acil Durum Kurulu
AADYM	: Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABET	: Accreditation Board for Engineering and Technology
AD	: Ahbap Derneği
ADB	: Asian Development Bank
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AHY	: Analitik Hiyerarşi Yöntemi
AİGM	: Afet İşleri Genel Müdürlüğü
AKOM	: Afet ve Acil Durum Koordinasyon Merkezleri
AKUT	: Arama Kurtarma Derneği
AMB	: Afete Maruz Bölge
AYDES	: Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemleri
ARAS	: Afet Risk Azaltma Sistemi
ASM	: Aile Sağlığı Merkezi
ATSO	: Antalya Ticaret ve Sanayi Odası
BCP	: Business Continuity Plan
BİMTAŞ	:Boğaziçi Peyzaj İnşaat Müşavirlik Teknik Hizmetler Sanayi Ticaret Anonim Şirketi
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BRR	: Badan Rehabilitasi dan Rekonstruksi
CARRRE	: Collective Action for Readiness, Recovery, and Resilience
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemi
CDEM	: Civil Defense Emergency Management
COGIC	: Centre Opérationnel de Gestion Interministérielle des Crises
CIC	: Cellule Interministérielle de Crise
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
Çev.	: Çeviren
ÇDP	: Çevre Düzeni Planı
DAD	:Development Assistance Database (Kalkınma Yardımı Veritabanı)
DAF	: Doğu Anadolu Fay Hattı
DAK	: Doğal Afetler Arama Kurtarma

DASK	: Deprem ve Afet Sigortası Kurumu
Der.	: Derleyen
DPC	: Disaster Prevention Council
DRC	: Disaster Risk Creation
DRR	: Disaster Risk Reduction
DRFI	: Disaster Risk Financing and Insurance
DRM	: Disaster Risk Management
DGSCGC	: The Directorate-General for Civil Protection and Crisis Management
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EADRCC	: Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Center
EAPC	: Euro-Atlantic Partnership Council
ERC	: Emergency Relief Coordinator
Ed.	: Editör
EMASYA	: Emniyet- Asayiş-Yardımlaşma
EMS	: European Macroseismic Scale
EXPO	: Exposition
FCO	: Federal Coordination Officer
FDRC	: Federal Disaster Recovery Coordinator
FEMA	: Federal Emergency Management Agency
GAMER	: Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi
GAR	: UN Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction
GEJE	: Great East Japan Earthquake
GIZ	: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasılası
GZFT	: Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler
HAMOK	: Hatay Akademik Meslek Odaları Koordinasyon Kurulu
HATSEP	: Hatay Kültür Sanat Edebiyat Platformu
HATSU	: Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi
HPSDMA	: Himachal Pradesh State Disaster Management Authority
HRT	: Hatay Radyo Televizyon Kurumu
ICRC	: International Committee of the Red Cross
ICLEI	: Local Governments for Sustainability
ICOMOS-ICORP	: International Council on Monuments and Sites Risk Preparedness Türkiye Scientific Committee

ICCROM	: International Center for Studies on the Preservation and Restoration of Cultural Heritage
IDRM	: Integrated Disaster Risk Management
IDNDR	: International Decade for Natural Disaster Reduction
IFRC	: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
IUGG	: International Union of Geodesy and Geophysics
İAADKK	: İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu
İAADM	: İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
İKAS	: İkaz Alarm Sistemi
İMOSEM	: İnşaat Mühendisleri Odası Sürekli Eğitim Merkezi
İRAP	: İl Risk Azaltma Planı
İSTAÇ	: İstanbul Çevre Koruma ve Atık Maddeleri Değerlendirme Sanayi ve Ticaret A.Ş.
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
JAK	: Jandarma Arama Kurtarma Tabur Komutanlığı
JFO	: Joint Field Office
JICA	: Japan International Cooperation Agency
KAF	: Kuzey Anadolu Fay Hattı
KBRN	: Kimyasal, Biyolojik, Radyoaktif ve Nükleer
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MCDEM	: The Ministry of Civil Defence and Emergency Management
Md.	: Madde
MAG	: Mahalle Afet Gönüllüleri
MDF	: Multi-Donor Trust Fund
MEDAK	: Medikal Arama Kurtarma Derneği
MSF	: Médecins Sans Frontières
Mio	: Milyon
MTA	: Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
NCMC	: National Crisis Management Center

NEMA	: National Emergency Management Agency
NGO	: Non-Governmental Organizations
OHAL	: Olağanüstü Hâl
ONEMI	: Oficina Nacional de Emergencia del Ministerio del Interior
ORSEC	: Organizasyon de la Réponse de Sécurité Civil
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OSOCC	: The On-Site Operations Coordination Centre
ÖDF	: Ölü Deniz Fayı
PCS	: Plan Communal de Sauvegarde
PDR	: Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik
PPRR	: Prevention, Preparedness, Response And Recovery
PRISMA	: Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta Analyses
Post-YKİ	: Post-Yeni Kamu İşletmeciliği
Post-NPM	: Post-Yeni Kamu Yönetimi
RAN	: Aceh-Nias Recovery Database (Açe-Nias'ı Kurtarma Veri tabanı)
RM	: Resmî Gazete
RMB	: Renminbi, Çin Resmi Para Birimi
RSF	: Recovery Support Function
S.	: Sayfa
SENAPRED	: Servicio Nacional de Prevención y Respuesta ante Desastres
SSGM	: Sivil Savunma Genel Müdürlüğü
STAR	: The Study of the Tsunami Aftermath and Recovery
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
ŞÖNİM	: Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi
TADYUS	: Türkiye Afete Duyarlı Yerleşime Uygunluk Sistemi
TAMP	: Türkiye Afet Müdahale Planı
TARAP	: Türkiye Afet Risk Azaltma Planı
TASİP	: Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı
TAY	: Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TEMA	: Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı

TİF	: Türkiye Yerel STK İnsani Forumu
TKDF	: Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu
TMT	: Tehlikeli Madde Taşımacılığı
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığını
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TTB	: Türk Tabipler Birliği
TUJJB	: Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği
TUSAK	: Türkiye Ulusal Sismoloji ve Arziçi Fiziği Komisyonu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜGVA	: Türkiye Gençlik Vakfı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UKOME	: Ulaşım Koordinasyon Merkezi
UMKE	: Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
UN	: United Nations
UNCED	: United Nations Conference on Environment and Development
UNDAC	: United Nations Disaster Assessment and Coordination System
UNDP	: United Nations Development Program
UNEP	: United Nations Environment Program
UNHCR	: United Nations High Commissioner for Refugees
UN OCHA	: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
UN INSARAG	: United Nations International Search And Rescue Advisory Group
UNDRO	: United Nations Disaster Relief Office
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNISDR	: United Nations International Strategy for Disaster Reduction
UNDRR	: United Nations Office for Disaster Risk Reduction
UNICEF	: United Nations Children's Fund/
USAR	: Urban Search and Rescue
USGS	: United States Geological Survey
UTC	: Universal Time Coordinate
WASH	: Water, Sanitation and Hygiene
WHO	: World Health Organization
WFP	: World Food Programme

WMO	: World Meteorological Organization
Vd.	: ve diğlerleri
Vol.	: Volume
YİKOB	: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları
YSG	: Yerleşme Savunuculuk Grubu
YUVAM	: Yerleşime Uygunluk Servisi
ZDS	: Zorunlu Deprem Sigortası

GİRİŞ

Tavan nere gitti anne
Nere gitti evimizin duvarları
Daya ellerini anneciğim
Kediler düşmesin üstüme

Ali Yüce

İnsanlık tarihi boyunca derin izler bırakmış birçok yıkıcı afet olayı meydana gelmiştir. Günümüzde bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, küresel silahlanma yarışı dolayısıyla iklim değişikliği etkilerinin giderek artması afet olaylarının sıklığı ve şiddetinde de artış göstermektedir. Bunun sonucunda can kayıplarına, ekonomik hasara, sosyal düzensizliklere neden olan afetler sürdürülebilir kalkınma hedeflerini sekteye uğratmakta ve toplumun geleceğini tehdit etmektedir.

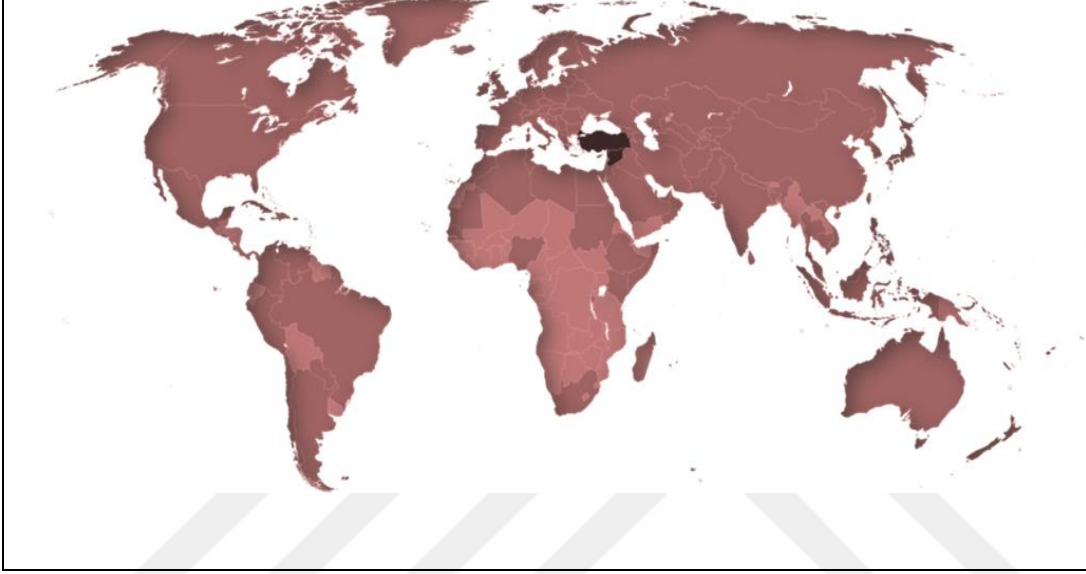
Geleneksel afet yönetimi yaklaşımları genellikle olay sonrası müdahaleye odaklanırken, modern anlayış afetlerin karmaşık ve çok boyutlu doğasına yönelmektedir. Bu kapsamda geliştirilen bütünlükçi afet yönetimi (BAY) yaklaşımı, afet döngüsünün; risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme gibi tüm aşamalarını kapsayan çok sektörlü ve katılımcı bir afet yönetim anlayışını benimsemektedir. BAY yaklaşımı sadece devlet kurumlarını değil, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, özel sektör ve bireylerin paydaşlığını ve iş birliğini hayati kılmaktadır.

Hatay ili deprem gerçekliğini yüzyıllar boyunca sayısız felaketle tekrar tekrar yaşamış, acı bir deprem belleği tarihe bırakmıştır. Bu tarihsel realitelerle yüzleşmenin bedelini çok ağır bir şekilde 6/20 Şubat depremleriyle yeniden yaşamıştır. 6 Şubat depremleri sonrasında deprem bölgesindeki diğer iller gibi Hatay'dan da diğer illere yüksek oranlı göçler olmuştur. Göç eden nüfusun çoğunluğu gittiği ilde yerleşme ve kalıcı olma amacıyla göç etmiştir. Başka illere göç eden depremedelerin bir bölümü ise geride bıraktıkları memleketlerine yeniden yapılanma sonrası geri dönme umudunu taşıyarak belirsizlik içerisinde beklemektedir.

Depremden etkilenen 11 ilin toplam nüfusu, 2022 yılı için 14.013.196 kişi olarak kaydedilmiştir. Bu nüfus, ülke demografisinin yüzde 16,4'üne tekabül etmektedir.

Deprem Türkiye ve Suriye'yi etkilemiş, Türkiye'de resmî rakamlara göre 53 bin 537, Suriye'de ise 8 bin 476 kişi hayatını kaybetmiş ve toplam 122 binden fazla kişi ise yaralanmıştır (Şekil 1), (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 6).

Şekil 1. 6 Şubat 2023 Türkiye ve Suriye Depremi

Kaynak: Harita Genel Müdürlüğü

Doğu Anadolu Fay Hattı'nın (DAF) güney ucunda yer alan Hatay'da yıkımın bu kadar büyük olmasının nedenleri arasında bölgenin alüvyon zemini ve buna uygun inşa edilmeyen yapılar gösterilmiştir. Hatay'ın merkez ilçelerinden Antakya, 7,7 büyüklüğündeki depremin merkez üssü olan Pazarcık'a yaklaşık 200 kilometre ve 7,6 büyüklüğündeki depremin meydana geldiği Elbistan'a ise yaklaşık 300 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır Yaşanılan bu acı depremler, Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ'da ciddi can kaybı ve ağır hasara neden olmuş, yarım milyondan fazla bina hasar görmüş, iletişim ve enerji alt yapısı zarar görmüş ve önemli maddi kayıplar oluşmuştur (Sevim vd., 2023: 104).

Bu noktada daha enine boyuna düşünmek ve tarihin tekerrür etmemesi adına kentin yeniden yapılanmasında her faktörü göz önünde bulundurmak gerekecektir. Deprem gerçeğiyle yaşamının yöre halkının sonuçları öngörülebilecek bilimsel araştırma ve uygulamalar ışığında kentleri yeniden ayağa kaldırmadaki öncü rolü, dinamikleri çok

paydaşlı yönetilebilir plan ve projelerle sağlam bir geleceğe evrilebilir. Deprem bölgeleri; bilimsel, teknolojik ve bütünlükçü yönetimsel planlarla değerlendirildiğinde geleceğe dönük hayati önemde bir fırsatın kapısı da aralanabilir. Dolayısıyla depremden etkilenen illerdeki toplumdan hareketle, devlet kurum ve kuruluşları, akademik kurumlar ve bilim adamları, yerel yönetsel kurumlar (il, ilçe ve belediye, köy yöneticileri), Sanayi ve Ticaret Odaları, Meslek Odaları, Sivil Toplum Kuruluşları/ STK'lar eşgüdümlü yönetsel planlarla kentlerin geleceğini daha sağlam inşa etmenin anahtarına sahip olduğu ve depreme dayanıklı yapıların, sosyo-kültürel, ekonomik tüm unsurları çağın ve bölgenin özel koşullarının göz önüne alınarak tasarlanması gerektiği gerçeğiyle karşı karşıyadır.

Şekil 2' de 6 Şubat 2023 depreminde büyük yıkım ve zarar gören onbir il gösterilmiştir.

Şekil 2. Türkiye’de 6 Şubat Depremlerinden Etkilenen İller

Kaynak: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

Bu tez çalışması, afetlerle ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerinde aksaklıklar yaşandığı fikrinden hareketle bütünlükçü afet yönetimi yaklaşımını derinlemesine inceleyerek, 6 Şubat 2023'te 7,7-7,6 Mw şiddetindeki “Yüzyılın Depremi” olarak nitelendirilen Kahramanmaraş depremlerinden etkilenen on bir il içinden en çok can kaybı ve yıkım yaşayan Hatay ilinde BAY yaklaşımının bu süreçte ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde ne denli uygulanabildiği sorusundan hareketle daha etkin bir afet yönetimi oluşturulması yolunda atılması gereken adımları değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmuştur;

Bölüm I: Kavramsal Çerçeve ve Literatür Tarama başlığı altında, afet kavramı, türleri, tanımı ve acil durum olgusu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Afet ve acil durum yönetiminin temel prensipleri, koordinasyon konusu ve afetlerin fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik yansımaları ele alınmıştır. Bütünleşik afet yönetimi kavramının tarihsel gelişimi ve evreleri uluslararası ve Türkiye bağlamında değerlendirilmiş. Son olarak, tez konusuna ilişkin mevcut literatür taranmıştır.

Bölüm II: Dünya’da ve Türkiye’de Afet Yönetim Yaklaşımı bölümünde, farklı ülkelerdeki (Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Yeni Zelanda, Fransa, Şili, Çin, Endonezya) afet yönetim sistemleri ve yaklaşımları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş, ayrıca, afetlerle ilgili Birleşmiş Milletler (BM), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Sivil Toplum Kuruluşları (NGO), Uluslararası Kırmızı Haç Komitesi (ICRC) ve Sınır Tanımayan Doktorlar (MSF) gibi uluslararası kuruluşların rolleri ve faaliyetleri incelenmiştir. Türkiye’deki afet yönetiminin merkezi ve yerel düzeydeki yapılanması, yetkili kurum ve kuruluşlar (AFAD, TSK, Türk Kızılay, GAMER, DASK, SYDTF, UMKE, STK’lar vb.) ve afet yönetimi sistemi ile planlamaları (TAMP, TARAP, TASİP, İRAP vb.) detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Bölüm III: Hatay'da Afet Yönetimi ve Kentsel Yapının İncelenmesi bölümünde, Hatay ilindeki afet çalışmaları, afet risk yönetimi ve ilgili paydaşlar (Valilik-İl Afet Müdürlüğü, kentsel dönüşüm aktörleri (Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü), Hatay Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri, STK’lar ve uluslararası kuruluşlar) incelenmiştir. İl afet planları ve raporları (İRAP, meslek odaları raporları vb.) değerlendirilmiş, son olarak, Hatay ilinin tarihsel gelişimi, sosyo-demografik özellikleri, kültürel mirası, imar planlaması ve deprem tarihi gibi unsurlar, afet yönetimi bağlamında ele alınmıştır.

Bölüm IV: Hatay 6 Şubat Depremleri Saha Çalışması bölümünde, araştırmanın metodolojisi detaylı bir şekilde sunulmuştur. Araştırmanın amacı, kapsamı, problemi ve alt problemleri, önemi, yöntemi, deseni, örnekleme, veri toplama ve analiz süreçleri açıklanarak, araştırmacının rolü ve etkinliği, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği, etik yönü ve sınırlılıkları belirtilmiştir.

Bölüm V: Araştırma Bulguları bölümünde, saha çalışması sonucunda elde edilen verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan bulgular, belirlenen temalar (görev, yetki ve

sorumluluklar, risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma, tecrübe, model ve öneriler) altında detaylı olarak sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Sonuç bölümünde ise araştırma bulguları genel bir değerlendirmeye tabi tutularak Hatay özelinde ve genel olarak Türkiye’deki afet yönetimi uygulamalarına yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Bu tez çalışması, bütünleşik afet yönetimi yaklaşımını derinlemesine inceleyerek, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinden en ağır şekilde etkilenen Hatay ilinde bu yaklaşımın ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde ne ölçüde uygulanabildiği sorusuna odaklanmaktadır. Araştırmanın temel amacı, Hatay örneği üzerinden daha etkin bir afet yönetimi oluşturulması için atılması gereken adımları ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, 6 Şubat depremleri sürecinde Hatay’da yaşanan hatalardan ve iyi uygulamalardan dersler ve öneriler çıkarılarak hem il düzeyinde hem de ülke genelinde deprem konulu çalışmalara katkıda bulunmak ve gelecekte yapılacak daha kapsamlı araştırmalar için bir zemin oluşturmak hedeflenmektedir.

Bu çalışma, 6 Şubat depremlerinin hemen ardından, depremden en çok etkilenen illerden biri olan Hatay'a odaklanmıştır. Araştırmada, bütünleşik afet yönetimi yaklaşımı ele alınarak, kamu yöneticileri, afet profesyonelleri, sivil toplum kuruluşu (STK) ve meslek odası temsilcilerinin deneyimlerini derinlemesine incelemek amacıyla nitel bir analiz tekniği olan mülakat yöntemi kullanılmıştır.

Literatürde 6 Şubat depremleri sonrası etkilenen 11 ilde, afetlerle ilgili kurumların etkinliklerini ölçmeye yönelik olarak kurum ve kuruluşlarla yapılan az sayıda ve sınırlı kişiyle yapılan mülakat ekseninde nitel analiz çalışmaları olmakla birlikte, bir ile yönelik olarak, merkezi kamu kurumları ve kuruluşları, yerel yönetimler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının tümünü içeren bir saha çalışmasına rastlanmamıştır. Saha çalışması nitel analiz için oldukça yüksek bir rakam olarak 89 kişiyle yapılmıştır. İl valisi, kaymakamlar, belediye yöneticileri gibi kamu kurumlarının üst düzey yetkililerine ve İl deki Meslek Odaları ile STK’ların üst kademe temsilcilerine ulaşılmıştır. Bu yönleriyle alanda yapılan diğer çalışmalardan farklı, özgün bir çalışmadır.

Çalışma, daha etkin bir afet yönetimi oluşturulması için atılması gereken adımları, deprem tecrübesini yaşayan kurum yetkililerinin algıları ile ortaya koyarak gerek

Hatay ili gerekse ülke genelindeki deprem çalışmalarına ve akademik araştırmalara katkıda bulunmayı amaçlamıştır.

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMA

Çalışmanın bu bölümünde; afet, tehlike, risk ve acil durum gibi temel kavramlar tanımlanarak afet türleri; doğal afetler, insan kaynaklı afetler, Türkiye’de ve Dünya’da gerçekleşen afetlerin açıklamalı genel istatistiklerle çerçevesi çizilerek, afet ve acil durum yönetimleri üzerine önemli değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ayrıca afetlerin fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik yansımaları ele alınmıştır. Günümüzde afet yönetiminde önemli bir model olarak Bütünleşik Afet Yönetimi Modeli ve evreleri; Risk ve Zarar Azaltma Evresi, Hazırlık Evresi, Müdahale Evresi, İyileştirme Evresi açıklanmış, afet ve yönetimiyle ilgili temel ve bütüncül bilgilendirmelerle bu konularda yazın araştırması ile bugüne kadar gerçekleştirilen çalışmalara değinilmiştir.

1.1. AFET KAVRAMI, TÜRLERİ VE TANIMI

Afet: Afet kelimesi köken olarak Arapça *Awf* kökünden gelen *āfaʿ* آفة “bela, felaket, salgın hastalık” sözcüğünden alıntıdır (Etimoloji Türkçe, 2024). Türk Dil Kurumu/TDK (2024) Sözlüğe göre çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkımdır. İngilizcesi “disaster”; gerçekleştiğinde büyük zarar, hasar ve ölümle veya ciddi zorluklarla sonuçlanan bir olay anlamına gelir (Dictionary Cambridge.org, 2024).

Afet ve Acil Durum Müdahale Yönetmeliği 4.maddesinin 4 bendinde afet tanımı; “ne zaman ve nerede meydana gelebileceği önceden tahmin edilemeyen ve beklenilmeyen bir zamanda meydana gelen, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı durumlar” şeklinde yapılmıştır (Afet ve Acil Durum Müdahale, 2013).

Klasik afet tanımlarındaki; “aniden ve beklenmedik bir zamanda ve yerde gerçekleşen günlük hayatı alt üst eden, büyük yıkım ve ölümlere yol açan olaylar” ifadesinin eksikliğine işaret eden Dijkhorst and Vonhof’a göre, asıl afeti yaratan tarihsel insan pratikleridir. Yoksulluk, eşitsizlik ve çevresel bozulma gibi faktörler afet etkisinin boyutunu etkileyen süreçler olarak görülebilir. Dahası afetin etkisi etkilenen insanların zarar görebilirliğine bağlıdır. Zarar görebilirlik kavramı genellikle bu sosyal, ekonomik ve fiziksel süreçleri açıklamak için kullanılır. Daha az kaynağa sahip daha savunmasız insanlar acil durumlarda daha az gelişmiş bir geri çekilme pozisyonuna sahiptir ve bu da otomatik olarak daha büyük bir risk içermektedir. Bir tehlike ancak

insanların zarar görebilirliği yüksek olduğunda afete dönüşecektir (Dijkhorst & Vonhof, 2005: 7).

Tehlike; Doğal, teknolojik ve insan kökenli gerçekleşme ihtimali olan olayların, toplumlar için büyük zarar ve yok olmaya yol açan istenmeyen durumlar oluşturması olarak ifade edilir. Dolayısıyla tehlikeli olaylarla ilgili önceden önlem alınmadığı takdirde can ve mal kayıpları, yaralanmalar, sosyal ve ekonomik dengelerin bozulmasına neden olur. İstenmeyen durumlar; deprem, yangın, sel, fırtına, heyelan, patlama gibi olaylar olabilir. Doğal afetlerin tehlikeli sonuçlarına engel olmak her zaman mümkün değildir. Ülkemizin afet kuşağında yer aldığı gerçeğini değiştiremeyiz fakat afetlerde doğabilecek zararlar erken tedbirlerle hafifletilebilir (Sivil Savunma Teşkilatı, 2017: 1).

Afetle ilgili bazı kavram setlerine de bakmak gerekmektedir. Tehlike; afet yönetiminde “ne olabileceği sorusuna cevap olan, can ve mal kayıplarına neden olmak ile birlikte, toplumun sosyo-ekonomik düzen ve etkinliklerine, doğal çevreye, doğal, tarihi ve kültürel kaynaklara zarar verme potansiyeli olan doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olay veya olaylar zinciri” dir (Medikal Arama Kurtarma Derneği, 2024). Risk; basit bir ifadeyle beklenmedik ve istenmeyen olumsuz tehlikeli bir olayın gerçekleşme ihtimali olan belirsiz bir durumdur. Afet riski, belirli bir zaman diliminde bir afet nedeniyle can kaybı, yaralanma veya yıkım ve hasar olasılığı olarak ifade edilmektedir. Risk, bir tehlikenin zarar görebilirlik ve maruz kalma ile nasıl birleştiğinin bir fonksiyonudur. Diğer bir ifadeyle, tehlikelerin neden olduğu riski anlamak, zarar görebilirlik ve maruziyetin daha iyi anlaşılmasını gerektirir. Zarar görebilirlik, bir bireyin, bir topluluğun, varlıkların veya sistemlerin tehlikelerin etkilerine karşı duyarlılığını artıran fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel faktörler veya süreçler tarafından belirlenen koşulları ifade eder. Maruziyet, insanların, altyapının, konutların, üretim kapasitelerinin ve diğer somut insani varlıkların tehlikeye açık alanlardaki konumunu ifade eder. Afetler, bu risk unsurlarından herhangi biri azaltılmadığında veya yeterince iyi yönetilmediğinde meydana gelir. Bugün yapılan seçimler ve alınan önlemler, tehlikeler, zarar görebilirlik ve maruziyet arasındaki gelecekteki ilişkileri etkileyecektir. Nitekim bütün bu faktörlerin birbirinden bağımsız olarak değil aksine birlikte değerlendirilmesi önemlidir (Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction, 2023: 16).

Afetler meydana geliş hızlarına göre; meydana gelebileceği belli olsa bile, kesin olarak hangi gün ve saatte oluşacağı bilinmemekle beraber (deprem, volkan patlamaları, çığ, kaya düşmesi, fırtına, su baskını, heyelanlar) ani gelişen afetler ile bir anda ortaya çıkmayan, zaman içerisinde kayıplar oluşturduğundan kısmen koruyucu ve önleyici tedbirleri alma imkanı olan (çevre kirlenmesi, kuraklık, erozyon, orman tahribatı, deniz ve göl suyu yükselmesi gibi) yavaş yavaş gelişen afetler olarak nitelendirilebilir (Gökçe ve Tetik, 2012: 22).

Afetler, yıkım durumunda ortaya çıkacak olan “On ölümden ve elli yaralıdan fazla kırığa neden olan olaylara afet denir” şeklindeki sayısal nitelemelere göre tanımlansa da daha nesnel olması itibariyle; yerkürenin litosfer ve hidrosfer katmanlarında devam eden doğal hareketler sonucunda gelişen afetler doğal afetler (deprem, yanardağ patlamaları, sel, fırtına gibi) ve insan eylemleri, ihmalleri sonucunda gelişen afetler (Nükleer savaş, Konvansiyonel savaş, kitlesel nüfus hareketleri, sabotajlar gibi) yapay afetler olarak sınıflandırılır (Tablo 1), (Akdur, 2000: 1-4).

Tablo 1. Afetlerin Kaynaklarına Göre Sınıflandırması

DOĞAL AFETLER	Yavaş Gelişen Doğal Afetler Şiddetli Soğuklar, Kuraklık, Kıtık vb.
	Ani Gelişen Doğal Afetler Deprem, Seller, Su taşkınları, Toprak kaymaları, Kaya düşmeleri, Çığ, Fırtınalar, Hortumlar, Volkanlar, Yangınlar vb.
İNSAN KAYNAKLI AFETLER	Nükleer, Biyolojik, Kimyasal kazalar, Taşımacılık kazaları, Endüstriyel kazalar, Aşırı kalabalıktan meydana gelen kazalar, Göçmenler ve yerlerinden edilenler vb.

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>

Doğal afetler dünya genelinde değerlendirildiğinde çoğunluğunu meteorolojik nitelikli afetlerin oluşturduğu gözlenir. Dünya Meteoroloji Örgütü (World Meteorological Organization / WMO) Hava, İklim ve Su ile ilgili tehlikelerden kaynaklanan Ölüm ve Ekonomik Kayıplar Atlas’ındaki 1970/2021 yıllarını kapsayan verilere göre, aşırı hava koşulları, iklim, su ile ilgili olaylar yaklaşık 12.000 afete yol açarken bildirilen

ekonomik kayıplar 4,3 trilyon ABD doları olmuş, ölü sayısı 2 milyonu aşmış olup bu oranın %90'ı gelişmekte olan ülkelerdir (World Meteorological Organization, 2024).

Doğal afetlerin çeşitleri ve önem sıraları ülkeden ülkeye hatta bölgeden bölgeye göre değişiklik göstermektedir. Meteorolojik özellikli ülkemizde en sık görülen doğal afetler; dolu, sel, taşkın, don, orman yangınları, kuraklık, şiddetli yağış, şiddetli rüzgâr, yıldırım, çığ, kar ve fırtınalardır. Yukarıdaki Tablo 1'de gösterildiği gibi Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı/AFAD afetleri, doğal ve insan kaynaklı olarak sınıflandırmıştır; afetler kaynağına bağlı olarak sınıflandırılırken, doğal afetler gerçekleşme hızına göre de kategori edilmiştir.

Aşağıdaki Tablo 2'de ise Dünyada meydana gelen afetler özetlenmiştir.

Tablo 2. Dünyada Gözlenen Belli Başlı Afet Türleri

JEOLÖJİK AFETLER	Deprem, Heyelan, Kaya Düşmesi, Volkanik Patlamalar, Çamur Akıntıları, Tsunami
KLİMATİK AFETLER	Sıcak Dalgası, Soğuk Dalgası, Kuraklık, Dolu, Hortum, Yıldırım, Kasırga, Tayfun, Sel, Siklonlar, Tornado, Tipi, Çığ, Aşırı Kar Yağışları, Asit Yağmurları, Sis, Buzlanma, Hava Kirliliği, Orman Yangınları
BİYOLOJİK AFETLER	Erozyon, Orman Yangınları, Salgınlar, Böcek İstilası
SOSYAL AFETLER	Yangınlar, Savaşlar, Terör Saldırıları, Göçler
TEKNOLOJİK AFETLER	Maden Kazaları, Biyolojik, Nükleer, Kimyasal Silahlar ve Kazalar, Sanayi Kazaları, Ulaşım Kazaları

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>

Amerika Birleşik Devletleri Jeolojik Araştırmalar Servisi (United States Geological Survey / USGS) raporlarına göre; Dünyada her yıl tespit edilebilir 500.000 deprem olduğu tahmin edilmektedir. Bunlardan 100.000'i hissedilebilir, 100'ü ise hasara neden olur. Bir depremin büyüklüğü, deprem büyüklüğünün ölçülen değeridir. Nerede olursanız olun ya da çeşitli yerlerdeki sarsıntı ne kadar güçlü ya da zayıf olursa olsun

büyüklik aynıdır. Bir depremin şiddeti, depremin yarattığı sarsıntının bir ölçüsüdür ve bu değer konuma göre değişir (United States Geological Survey. gov).

Türkiye dünyadaki konumu itibarıyla, en etkin deprem kuşaklarından biri olan Akdeniz-Alp-Himalaya kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Bu kuşak, dünyadaki depremlerin yaklaşık yüzde yirmisinin meydana geldiği ve Türkiye’de her yıl büyüklüğü 5,0 ila 6,0 arasında değişen en az bir deprem üreten aktif bir kuşaktır. Dolayısıyla ülkemizde can ve mal açısından en fazla kayba yol açan afet türü depremlerdir. Afetler nedeniyle meydana gelen can kayıplarının yüzde 60 gibi önemli bir bölümü depremlerden kaynaklanmaktadır. Günümüze dek yaşanan depremler istatistiksel açıdan değerlendirildiğinde; Türkiye’de ortalama olarak beş yılda bir geniş çapta can ve mal kaybına neden olan depremler yaşanmaktadır. Bu depremler nedeniyle yılda ortalama olarak 1.000 kişinin can verdiği, 2.100 kişinin de yaralandığı; yine ortalama 7 binden fazla binanın depremler nedeniyle yıkıldığı ya da ağır derecede hasar gördüğü raporlanmıştır (Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı, 2018: 42/43).

Aşağıdaki Tablo 4’te ise Türkiye’de 2022 yılından 2025 Mayıs ayına kadar en çok gerçekleşen afet ve acil durum vakaları gösterilmiştir.

Tablo 3. 2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri

Olay Türü	Sayısı
Çığ / Aşırı Kar Tipi Yağışı	93
Deprem*	830
Heyelan	564
Orman Yangını	1711
Maden Kazası	7
Su Baskını	2028
Genel Toplam	5233

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr/afet-istatistikleri>

*Deprem: Büyüklüğü 4,0’ın üzerinde olan ve AYDES’ten alınan verilere göre oluşturulmuştur.

Tablo 3’te Türkiye’de 2023 yılında gerçekleşen afet olaylarına ilişkin vakalar gösterilmiştir.

Aşağıdaki Tablo 4’te ise Türkiye’de 2022 yılından 2025 Mayıs ayına kadar en çok gerçekleşen afet ve acil durum vakaları gösterilmiştir.

Tablo 4. AYDES 2022/2025 Olay Türü Dağılım İstatistikleri

OLAY TÜRÜ	2022	2023	2024	2025
	YÜZDE %	YÜZDE %	YÜZDE %	YÜZDE %
Mahsur Kalma	29.1	19.1	11.8	20.2
Orman Yangını	3.1	15.9	44.1	22.8
Kaybolma	15.4	11.3	7.1	7.5
Yangın	8.0	10.2	18.2	23.3
Karayolu Araç Kazaları	12.6	9.1	6.0	8.3
Deprem	-	7.7	-	2.7
Heyelan	10.0	7.4	1.7	1.5
Su Baskını	4.9	6.2	3.3	1.9
KBRN Diğer	3.1	3.7	2.2	3.0
Yapısal Çökme Yıkılma	3.5	3.4	-	1.9
Boğulma	5.1	3.0	1.3	-
Fırtına		-	-	2.0
Aşırı Kar Tipi Yağışı	2.5	-	-	-
Diğer /Ulaşım ve Taşımacılık Kazaları	2.7	3.0	2.2	4.9

Kaynak: Aydes İstatistikleri, Olay Türü Dağılımı, <https://aydes.gov.tr/>

1.2. ACİL DURUM

5211 sayılı “Afet Ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği” madde 4/1’ de acil durum; toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini ve acil yardım: afet ve acil durum hallerinde; arama, kurtarma, tıbbi ilk yardım ve tedavi, defin, salgın hastalıkları önleme, yiyecek, içecek ve giyecek temini, acil barındırma, ısıtma, aydınlatma, ulaştırma, enkaz kaldırma, altyapıyı asgari seviyede çalışır hale getirme, akaryakıt ve benzeri acil hizmet ve ihtiyaçların karşılanması ve bu konularda yapılacak her türlü iş, işlem, tahsis, kiralama, satın alma,

hibe, kamulaştırma ve benzeri faaliyetleri olarak ifade eder (Afet Ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri, 2022).

AFAD Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğüne göre acil durum; büyük, fakat genellikle yerel imkânlarla baş edilebilen çapta, ivedilik gerektiren tüm durum ve olaylardır. 5902 sayılı kanunda, “toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar ve bu olayların oluşturduğu kriz hâli” olarak tanımlanmıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2014).

“İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik” Md. 4’te acil durum; “işyerinin tamamında veya bir kısmında meydana gelebilecek veya işyerini dışarıdan etkileyebilecek yangın, patlama, tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanan yayılım, zehirlenme, salgın hastalık, radyoaktif sızıntı, sabotaj ve doğal afet gibi ivedilikle müdahale gerektiren olayları, buna bağlı olarak yapılacak iş ve işlemler ile uygulamaya yönelik eylemlerin yer aldığı acil durum planı, dolayısıyla acil durumların olumsuz sonuçlarında çalışanların etkilenmeyeceği mesafede veya korunakta belirlenmiş güvenli alanı ifade eder” (Afet ve Acil Durum Müdahale, 2013).

Acil durum, bir topluluğun veya toplumun işleyişinde ciddi bir bozulmaya yol açmayan tehlikeli olaylarla da ilgili durumlardır. Acil durum yönetimi kavramı ise özellikle biyolojik ve teknolojik tehlikeler bağlamında ve sağlıkla ilgili acil durumlar için afet yönetimi terimiyle bazen birbirinin yerine de kullanılmaktadır (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2024).

Acil durum planlaması gelecekteki beklenmedik büyük olaylar ve felaketler gibi durumlara sistematik olarak hazırlanma süreci olarak tanımlanabilir. Acil durum planlaması çok kurumlu müdahalelerde benimsenen görev ve sorumlulukları belirtir. Görev ve sorumlulukların dağılımı ve kapsamı iyice belirtilmelidir. Dolayısıyla afet veya büyük bir olay gibi acil durum sırasında eylem, iş birliği, komuta ve iletişim; başka bir deyişle acil durum müdahalesinin çerçevesi belirlenir. Acil durum planlarının; kamu güvenliğinin sağlanması, hasarın sınırlandırılması, savunmasız kişilerin korunması ve hayat kurtarıcı kaynakların verimli kullanılması gibi bazı amaçları vardır. Acil durum planlaması, özellikle plan olarak sonuçtan çok bir süreçtir ve zaman içinde koşullar değiştikçe sıklıkla güncellenmesi oldukça önemlidir (Alexander, 2015:1-2).

1.3. AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ

Ülkemizde afet ve acil durum yönetiminde tek yetkili olan şemsiye kurum olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı veya kısa adıyla AFAD, İçişleri Bakanlığı'na bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü / SSGM, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü / AİGM ve Başbakanlık'a bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü / TAY kapatılarak 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile Başbakanlık'a bağlı olarak kurularak yetki ve sorumluluklar tek bir çatı altında birleştirilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AFAD İçişleri Bakanlığına bağlanarak görevini sürdürmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Tarihçesi).

AFAD'ın temel görevleri; afetlerin önlenmesi için hazırlık / risk azaltma ve zararlarının azaltılması, afetlere müdahale edilmesi ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının süratle tamamlanması amacıyla gereken faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin uygulanması için bu alanda kaynakların rasyonel kullanılmasını gözeterek ülkenin tüm kurum ve kuruluşları arasında işbirliğini ve eşgüdümü sağlamak, çok yönlü, çok aktörlü faaliyetlerinde disiplinler arası çalışmayı esas almaktır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2024).

Belirli bir yerde ve zamanda meydana gelen acil durumların genellikle küresel nedenleri ve etkileri olmakla birlikte doğaları gereği yereldir. Acil durum yönetimini hükümetler ve toplum için yukarıdan aşağıya daha iyi organize etmek hayati önem taşırken, yerel topluluk düzeyindeki değerlerin, planlamanın, katılımın, bilginin ve becerinin daha fazla farkına varmak da önemlidir. Dolayısıyla farklı ölçeklerdeki acil durumlar için toplulukların iş birliği içerisinde planlamalar yapması gereklidir (Schafer et al., 2008: 1).

Afet risk yönetimi; yeni afet riskini önlemek, mevcut afet riskini azaltmak ve kalan riski yönetmek için afet risk azaltma politika ve stratejilerinin uygulanması, dayanıklılığın güçlendirilmesine ve afet kayıplarının azaltılmasına katkıda bulunmaktır. Afet risk yönetimi faaliyetleri, geleceğe yönelik afet risk yönetimi, düzeltici/düzenleyici afet risk yönetimi ve telafi edici afet risk yönetimi arasında ayırt

edilebilir. Geleceğe yönelik afet risk yönetimi faaliyetleri, afet riskini azaltma politikaları uygulanmadığı takdirde gelecekte oluşabilecek afet risklerini ele almaya odaklanırlar. Örnekler; daha iyi arazi kullanımı planlaması veya afetlere dayanıklı su tedarik sistemleridir. Düzeltici/düzenleyici afet risk yönetimi faaliyetleri, hâlihazırda mevcut olan ve şimdi yönetilmesi ve azaltılması gereken afet risklerini ele alır ve ortadan kaldırmaya veya azaltmaya çalışır. Örnekler arasında; kritik altyapının güçlendirilmesi veya maruz kalan nüfus veya varlıkların yeniden konumlandırılması sayılabilir. Telafi edici afet risk yönetimi faaliyetleri, etkili bir şekilde azaltılamayan artık risk (doğal veya yapısal risklerin risk kontrolleri ile azaltılmasından sonra kalan bir eylem veya olayla ilişkili risk veya tehlike miktarıdır) karşısında bireylerin ve toplumların sosyal ve ekonomik dayanıklılığını güçlendirir. Bunlar hazırlık, müdahale ve kurtarma faaliyetlerinin yanı sıra ulusal acil durum fonları, koşullu kredi, sigorta ve reasürans ve sosyal güvenlik ağları gibi farklı finansman araçlarının bir karışımını da içermektedir (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2024).

Afet risk yönetimi, potansiyel tehlikelerin belirlenmesini, güvenlik açıklarının değerlendirilmesini ve afetlerin ardından kentsel işlevlerin etkili bir şekilde önlenmesi, müdahale edilmesi ve onarılması için uygun mekanizmaların geliştirilmesini kapsayan bir süreçtir. Bu, risk azaltmanın kentsel planlama ve yönetime bütünleşik yapılmasını, erken uyarı sistemlerinin kurulmasını, altyapı dayanıklılığının artırılmasını ve etkili acil durum müdahalelerinin sağlanmasını kapsar. Bununla birlikte risklerin yönetimi devingen bir süreç olup, aynı zamanda yeni risklerin yaratılmasından kaçınılması ve mevcut risklerin zaman içinde izlenmesi anlamına da gelmektedir (Local Governments for Sustainability, 2024).

Afet Yönetimi, gerekli veya uygun olan önlemlerin planlanması, organize edilmesi, koordine edilmesi ve uygulanmasına yönelik sürekli ve bütünleşik bir süreç anlamına gelir. Bununla birlikte, afet öncesi aşamada Önleme, Azaltma ve Hazırlık ve afet sonrası aşamada Müdahale, Rehabilitasyon ve Yeniden Yapılanma olmak üzere altı unsurdan oluşan tipik bir Afet Yönetimi süreci, Afet Yönetimine yönelik eksiksiz yaklaşımı tanımlar. Afet Yönetimine yaklaşım yakın zamana kadar tepkisel ve yardım merkezliydi. Ancak artık ulusal düzeyde önleme, risk azaltma ve hazırlığa vurgu yapan bütünsel ve bütünleşik yaklaşıma doğru bir paradigma değişimi gelişti. Bu çabalar can, geçim ve mal kayıplarını korumanın yanı sıra kalkınma kazanımlarını da en aza

indirmeyi amaçlamaktadır (Himachal Pradesh State Disaster Management Authority, 2018).

1.3.1. Yönetişim

Yönetişim kavramı, II. Dünya Savaşı sonrası oluşan iki kutuplu dünyadaki yönetsel boşluklar ve temsili demokrasilerin yetersizlikleri sonucunda ortaya çıktı. Özellikle, toplumsal grupların yeterince temsil edilememesi ve neoliberal politikalarla artan demokrasi talebi, yönetim arayışını hızlandırdı. İlk olarak özel sektörde, yöneticilerin kötü uygulamalarına karşı "kurumsal yönetim" olarak doğan kavram, daha sonra kamu yönetimine de sıçradı. IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar, gelişmekte olan ülkelerdeki kamu yönetimi sorunlarına çözüm olarak Yeni Kamu Yönetimi'ni denedi, ancak bu da yetersiz kalınca "yönetişim", yani siyasi erkin daha iyi ve katılımcı kullanılması fikri benimsendi. Kısacası yönetim, hem özel hem de kamu sektöründe şeffaflık, hesap verebilirlik ve çok paydaşlı katılımı esas alan modern bir yönetim anlayışıdır (Tokgöz, 2018: 10-12).

Göymen'e göre; Türkiye'de yönetim kavramı, II. Dünya Savaşı sonrası küresel değişimler ve temsili demokrasinin yetersizlikleri gibi iç dinamiklerin etkisiyle belirginleşmiştir. Bu süreçte, siyasal toplum ile sivil toplum arasında yeni bir ilişki modeli gelişmiş; işlevlerin devletten sivil topluma aktarılmasıyla birlikte planlama ve düzenleme öne çıkmıştır. Yerel Gündem 21 Projesi gibi girişimlerle yerel aktörlerin katılım kapasitesi artırılmış, 1946'da çok partili hayata geçiş ve kentleşmeyle birlikte yerel düzeyde siyasal katılım güçlenmiştir. Özellikle 1996 İstanbul HABİTAT II Konferansı, sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine katılımını teşvik ederek ve Yerel Gündem 21 faaliyetlerini yaygınlaştırarak, Türkiye'de yerel yönetişimin gelecekte yeni iş birliği ve katılım mekanizmalarına kapı aralayacağını göstermiştir (Göymen, 1999: 74-83).

Nohutçu'ya göre; "Hükümet" ve "yönetişim" aynı kökten gelmelerine rağmen, aynı anlama gelmeleri gerekmez. İki bakış açısı arasındaki temel fark, hükümet bakış açısında devletin merkezîyetinin veri kabul edilmesi, oysa yönetim bakış açısında devletin "eşitler arasında birinci" bir aktör olması ve diğer toplumsal aktörleri kendi amaçları doğrultusunda harekete geçirme yeteneğine sahip olmasıdır (Nohutçu, 2002: 47).

Etkili ve verimli kamu yönetimi yaklaşımlarında devletin, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde çözüm üretmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım; devletin üzerindeki sorumlulukların diğer sektörlerle paylaşılması ve bu sektörlerin yetki, finansman ve kapasite açısından güçlendirilerek kamu hizmetlerinin sunumunda uzmanlaşmayı hedeflemektedir. Böylece devlet asli görevlerini daha etkin ve verimli şekilde yerine getirecektir. *“Bu yöntem, herhangi bir kamu hizmetinin sunulmaması veya devletin tümünden o hizmetten el çekmesi olarak anlaşılmamalıdır. Burada söz konusu olan şey, kamu hizmetinin sunulmaya devam etmesi, ancak bir hizmeti en verimli ve en düşük maliyetle kim sunacaksa, o hizmetin (sadece sunumunun) ona bırakılmasıdır. Devlet, yine planlama, kontrol, zaman zaman da diğer aşamalarda işin içinde olacaktır”* (Ateş ve Nohutçu, 2006: 255).

Özel sektör uygulamalarının kamu sektörüne entegrasyonu, kamu yönetiminin bütünleşik ve koordinasyon yaklaşımı açısından ele alındığında sadece teknik bir transferden öte; yasal, politik ve sosyal faktörlerin etkileşimiyle şekillenen dinamik bir süreçtir. Dolayısıyla başarılı bir adaptasyon, kamu kurumlarının dış çevreye açıklığını artırmayı, farklı paydaşların katılımını sağlamayı ve yasal çerçeveyi bütünleşik ve koordineli bir yönetim anlayışını destekleyecek şekilde yeniden düzenlemeyi gerektirir. Öztop; *“Özel sektörde kullanılmakta olan uygulamaların kamu sektöründe uygulanabilmesi bir adaptasyon sürecine bağlıdır. Bu adaptasyon sürecinde ise kanunlar, politik reformlar, kamu kurumlarının dış çevreye daha açık olma özelliği ve kamuoyunun talep ve beklentileri önemli rol oynamaktadır”* sözleriyle yeni kamu yönetim yaklaşımını özetlemiştir (Öztop, 2020: 114).

Özel sektör yöntemlerinin kamuda uygulanması ile yeni kamu yönetimi; iktisadi değerler ve normları önemseyerek sorumlulukları artan bir kamu yönetimi sistemine vurgu yapmaktadır (Eryiğit, 2011: 8).

Yeni Kamu İşletmeciliği yaklaşımı, 1980’li yıllardan sonra ortaya çıkmış ancak 2000’li yıllardan bu yana ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Günümüz kamu yönetimi anlayışında farklı yaklaşımların ve anlayışların birlikte yer aldığı; zıtlıkları barındıran bir kamu yönetimi anlayışı tartışılmaya başlamıştır. Kamu yönetimi alanında ortaya çıkan bu değişim “Post-Yeni Kamu İşletmeciliği” (Post-YKİ) kavramı ile tanımlanmaktadır. Post-YKİ kavramı; birbirinden farklı ilke, değer, norm ve reform önerilerini birleştiren bir tür şemsiye kavramdır. YKİ yaklaşımı; özel sektör mantığı,

müşteri bakış açısı, belirgin olmayan koşullar, piyasa ve rekabet anlayışı gibi konularda eleştirilmektedir. Post-YKİ yaklaşımı bu temel eleştiriler üzerinde gelişmiştir (Karataş, 2019: 1796).

Yeni Kamu Yönetimi (NPM) paradigmasının kamu sektöründe yarattığı parçalanma ve koordinasyon sorunlarına karşı bir reaksiyon olarak ortaya çıkan Post-Yeni Kamu Yönetimi (Post-NPM) reformları, kamu yönetiminde bütünleşme ve koordinasyonun yeniden ön plana çıkmasına neden olmuştur. Kamu politikasında artan koordinasyon ve tutarlılık arayışı, merkeze dönüş eğilimini de beraberinde getirmiştir. Ancak Post-NPM hareketi, hiyerarşinin yeniden tesisinin yanı sıra, ağlar ve ortaklıklar aracılığıyla yönetim gibi yatay unsurlara da odaklanmaktadır (Christensen, 2012: 3).

1.3.2. Afet ve Acil Durumlarda Etkin Kamu Yönetimi İçin Koordinasyon

Kriz ve acil durumlarda etkin kamu yönetimi, farklı hükümet seviyeleri ve yürütme organları arasında açık bilgi paylaşımı ve paydaşlar (kamu, özel, sivil toplum) arası iş birliği ve koordinasyonu zorunlu kılar. Bu unsurlar, hızlı ve etkili müdahale, kaynakların verimli yönetimi ve kriz sonuçlarının en aza indirilmesi açısından hayati öneme sahiptir. İyi yönetim ilkeleri doğrultusunda tesis edilen koordinasyon mekanizmaları ve şeffaf iletişim, kriz anlarında istikrarın korunması, güvenliğin sağlanması ve ekonomik sürdürülebilirliğin teminatı olarak öne çıkar (Mamyrbayeva vd., 2025).

Mevcut risk yönetim yaklaşımları, afet hazırlık ve müdahalesine odaklanarak riskin uzun vadeli azaltılması yerine yönetimine ağırlık vermektedir. Bu durum, kurumsallaşmış ve yerleşik risk yönetimi biçimlerinden afet yönetim ağlarına geçişi zorunlu kılmaktadır. Afet yönetimi, yetersiz hükümet çabalarına alternatif sunarak ve paydaş katılımını artırarak yerel endişelerin ve marjinal grupların sesini duyurmayı hedefler. Ancak, bu alandaki araştırmalar genellikle soyut kalmakta, yönetimin risk azaltıcı etkileri ve mevcut yapıların nasıl dönüştürüleceği konusunda ampirik kanıtlar yetersiz kalmaktadır. Ayrıca, yönetim başarısızlıklarında hesap verebilirliğin net olmaması, öğrenme ve uyum sağlama motivasyonunu düşürmekte ve risk azaltma sorumluluğunun hala büyük ölçüde hükümetlerin üzerinde kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, sivil toplumun zayıflığı ve vatandaşların korunmasında hükümetin birincil rolü olduğu algısıyla pekişmektedir. Sonuç olarak, afet riskinin

yeniden kavramsallaştırılması ve sürdürülebilir kalkınma süreçlerine entegrasyonu, bu dönüşümün temelini oluşturmaktadır (Gall et al., 2014:16).

Uzman kurumların oluşturulması kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde hizmet üretmesi için bir gerekliliktir. Ancak bu tür kurumların ortak amaçlar doğrultusunda koordine edilmesinde her dönemde zorluklar yaşanmıştır. Kamu sektörü ve özel sektör yanında üçüncü sektör olarak da tanımlanan sivil toplum kuruluşlarının gerek iç gerekse diğer kurumlarla koordinasyonu vatandaşlara hizmetin kesintisiz ve en iyi şekilde sunulabilmesi için çok önemlidir. Bu konuda asıl zorluk, kurumlar arasında ortak hedefler doğrultusunda sağlanması gereken dış koordinasyondur. Klasik yönetim teorisinden “Post-Yeni Kamu İşletmeciliği” (Post-YKİ) yönetim anlayışına kadar gelişen süreçte, tüm yönetim aşamalarının birbirinin tamamlayıcısı olduğu, eşgüdümün tüm anlayışlar içinde en önemli yönetsel faaliyet olduğu söylenebilir. Bu alanda yapılan birçok uluslararası çalışmada, koordinasyonun ancak sağlam bir kurumsal yönetsel kapasitenin oluşturulmasıyla mümkün olacağı ifade edilmiştir (Demirkaya 2023, 99-102).

1.4. AFETLERİN FİZİKSEL, EKONOMİK, SOSYO-KÜLTÜREL VE PSİKOLOJİK YANSIMALARI

Afetlerin yansımaları denildiğinde öncelikle fiziki yıkımlar, ölümler ve yaralanmalar akla gelse de uzun vadede psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak önemli negatif etkiler ortaya çıkmaktadır. Afeti doğrudan yaşayan bireyler kadar afetzedelerin diğer aile bireyleri, yakın çevreleri, gönüllüler, yardım ekipleri ve medya aracılığı ile afet haberlerini izleyen bireyler de olumsuz etkilenmektedir. Deprem ve benzeri afetlerin etkileri oldukça geniş bir kesimde hissedilir. Deprem ve benzeri doğa kaynaklı afetlerden etkilenenler, dört farklı grupta değerlendirilebilir (Karancı ve Ünal, 2023: 28).

- Birincil etkilenenler: Afet bölgesinde ikamet eden ve afeti doğrudan yaşayan kişilerdir.
- İkincil etkilenenler: Birincil mağdurlarla ailevi ya da kişisel bağı olan bireylerdir.
- Üçüncül etkilenenler: Deprem ya da benzeri afetler sonrasında afetzedelere hizmet veren profesyonel olarak görevli kişiler ile gönüllülerdir.
- Dördüncü ve son olarak etkilenen grup ise medya aracılığı ile afet haberlerini izleyen bireylerdir.

Doğal afetler, afetlerden etkilenenler kadar tanık olanlar üzerinde de önemli psikolojik etkilere ve ruhsal travmalara neden olmaktadır. Akut depresyonlar, panik atak, travma sonrası stres bozukluğu ve fobiler, afetler sonrası sıklıkla karşılaşılan, genellikle uzun süreli tedaviler gerektiren, afetzedelerin günlük yaşamlarına devam etmelerini zorlaştıran rahatsızlıklardır. 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin yıkıcı etkisi çok fazlaydı. Birçok bina yıkıldı, bazı bölgeler tamamen yok oldu, vatandaşlar enkaz altında kalan yakınlarını günlerce endişeyle beklediler. Yüzlerce çocuk ailelerini kaybetti. Sıfırın altındaki sıcaklık, kış fırtınaları, ilk günlerde temel ihtiyaçların karşılanmasında, iletişimde ulaşımında yaşanan zorluklar afetzedeler kadar bölgede görev yapan ekipler ve gelişmeleri medyadan takip edenler için de ruh sağlığı açısından son derece zorlayıcı idi. Kuşkusuz her yaştan birey bu yaşananlardan etkilendi. Bununla birlikte geleceğimiz olan çocuklar, Türkiye nüfusunun önemli bir kısmıdır ve bu savunmasız nüfus üzerinde afetlerin gelişimsel ve psikolojik etkilerine ait çalışmalar sınırlıdır (Aksu ve İmrek, 2023: 7).

Doğal afetlerin önemli bir yansıması da meydana geldikleri ülkelerde yarattıkları ekonomik tahribattır. Doğal afetlerin ekonomik tahribatları doğrudan ve dolaylı olarak incelenmektedir. Doğrudan maliyetler; afetlerin ortaya çıktıkları bölge ve ülkede fiziki sermayeyi yıkıp tahrip etmesi olarak tanımlanır. Dolaylı maliyetlerse ülke ekonomisi üzerinde doğrudan maliyetlerin sebep olduğu ve uzun vadede gelişen makroekonomik maliyetleri kapsamaktadır. Afetler meydana geldikleri bölge ve ülkede kamu harcamalarında öngörülmesi mümkün olmayan artışlara, vergi ve kamu gelirlerinin azalmasına sebep olmaktadır. Özellikle afet sonrasında, öngörülemeyen kamu giderlerinin hızlı bir şekilde artması bütçede çok ciddi bir baskı oluşturmaktadır. Ülkeler, afet dönemlerinde bütçe üzerinde var olan baskıyı azaltmak amacıyla yeni vergi düzenlemeleri uygulamakta, iç ve/veya dış borçlanma yoluna gitmektedir (Avdar ve Avdar, 2022: 10-11).

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından Mart 2023’de yayımlanan “2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu” na göre; “depremin Türkiye ekonomisi üzerindeki önemli bileşenini yüzde 54,9 oranıyla konut hasarı oluşturmaktadır (1.073,9 milyar TL/56,9 milyar dolar). İkinci ağırlıklı hasar kalemi ise kamu altyapısı ve hizmet binalarındaki yıkımdan oluşmaktadır (242,5 milyar TL/12,9 milyar dolar). Konut hariç özel kesim hasarı ise (222,4 milyar TL 11,8 milyar dolar) diğer bir ağırlıklı hasar kalemi olarak tahmin edilmektedir. Bu kalemin içerisinde

imalat sanayii, enerji, haberleşme, turizm, sağlık ve eğitim sektörleri ile küçük esnaf hasarı ve ibadethaneler yer almaktadır. Sigortacılık sektörü kayıpları ve esnafın gelir kayıpları ile makroekonomik etkiler dikkate alındığında, depremin yol açtığı felaketin Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükünün yaklaşık 1.995 milyar TL (103,6 milyar dolar) düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu büyüklüğün 2023 yılı milli gelirinin yaklaşık yüzde 9'u olduğu öngörülmektedir" (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 130).

Afetler ve doğal olaylar sonucunda kültürel mirasın da tahrip ve yok olması dünyada bu alanların korunmasına dikkatleri çekmiştir. Kültürel miras, somut kültürü (binalar, anıtlar, manzaralar, arşiv malzemeleri, kitaplar, sanat eserleri ve eserler gibi), somut olmayan kültürü (folklor, gelenekler, dil ve bilgi gibi) ve doğal mirası (kültürel açıdan önemli doğal bölgeler, biyolojik çeşitlilik vb.) içerir ve sadece bulunduğu toplumda değil, tüm dünyada tarih, kimlik ve kültür değerleri açısından önemlidir. Kültürel mirasın korunması için Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / UNESCO), Riske Hazırlık Uluslararası Bilimsel Komitesi (International Scientific Committee on Risk Preparedness / ICOMOS-ICORP), Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi (United Nations Office for Disaster Risk Reduction / UNDRR), Kültür Varlıklarının Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Merkezi (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property / ICCROM) gibi kurum ve kuruluşlar dünya çapında sözleşmeler hazırlamış, kongreler düzenlemiş ve bildiriler yayınlamıştır. Kültürel mirasa zarar veren etkenler; doğal kaynaklı (deprem, sel, yangın, toprak kayması, tsunami vb.) ya da insan kaynaklı (Vandalizm, savaşlar, hırsızlık vb.) etkenlerdir. Ancak kültürel miraslara en fazla zarar veren ve yok eden afetlerdir (Oktay vd., 2020: 305).

Afetler sonrasında en önemli olumsuz yansılardan biri de zorunlu göç hareketleridir. Özellikle depremler sonrasında yaşanan geniş çaplı göç hareketlerinin ülke çapında toplumsal ve ekonomik düzeni bozucu etkileri olmaktadır. 2023 Kahramanmaraş depremleri, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde en fazla can, mal kaybına ve fiziki hasara neden olan depremler olarak tarihe geçmiştir. Milyonlarca insanın barınma alanlarını ve işyerlerini kaybetmeleriyle birlikte depremin hemen sonrasında başlayan büyük zorunlu göç dalgası Türkiye tarihinin en önemli nüfus hareketliliklerinden birisi olmuştur (Yılmaz ve Şirak, 2023: 1265).

Bu durum sadece göç veren ve göç alan bölgeleri değil bütün vatandaşları etkilemektedir. Depremi yaşadığı bölgelerde sosyal, demografik ve ekonomik yapının bozulması, göç sonrası yeni yerleşilen bölgelerde artan nüfus yoğunluğuna bağlı olarak kamusal alanda artan harcamalar, alt yapı ve üst yapı sorunları, konut ihtiyacı negatif yansımalarından bazılarıdır ve domino etkisiyle tüm ülke vatandaşlarını etkilemesi kaçınılmazdır. Deprem ve zorunlu göç travmatik olaylardır. Sosyo-psikolojik ve ekonomik kayıplara neden olan deprem sonrası göçün yarattığı travmaların ve etkilerinin de uzun sürmesi de beklenmektedir. Göç sonrasında bireylerin yeni yerleştikleri yerlerde aidiyet hissinin gelişmesi, iş ve eğitim imkânları, iletişim ve kültürleşme süreci hem yeni gelenleri hem de yerleşik halkı etkilemektedir (Şeker, 2023: 183).

Zorunlu göç olgusu literatürde kültürel afet olarak nitelendirilmekle birlikte, son on yıldır yaygın olarak sosyo-ekolojik afet olarak da tanımlanmaktadır. Zorunlu göç; göç edilen kentlerde kent kapasitesinin aşılması, plansız ya da kayıt dışı genişleme gibi etkilerin yanı sıra çevresel bozulma, kirlilik, yanlış arazi kullanımı gibi ekolojik bozulmalara da yol açabilmekte ve bu durum çeşitli doğa olaylarına, afetlere neden olabilecek ve/veya zararlarını arttıracak koşullara zemin hazırlamaktadır (Kaya ve Yücel, 2022: 392).

1.5. BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ KAVRAMI VE TARİHÇESİ

Entegre Afet Yönetimi olarak da nitelendirilen Bütünleşik Afet Yönetimi (Integrated Disaster Risk Managemet / IDRM) afetlerin üstesinden gelebilen bilinçli bir toplum oluşturmak amacıyla tüm risk ve tehlikeleri ciddiye alan, afet yönetiminin tüm aşamalarında yapılması gereken faaliyetler ve alınması lüzumlu önlemleri, toplumun bütün potansiyel ve kaynaklarını kullanarak gerçekleştirebilen yönetim süreci olarak ifade edilir (Japan International Cooperation Agency, 2008: 312).

Afet Yönetiminin afet ve acil durumlara hazırlık, planlama ve olası risk ve zararların önlenmesi veya azaltılması ile beraber afet ve acil durumların akabinde müdahale etme ve iyileştirme çalışmalarının tümüyle ve bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Bunlardan birinin gözden kaçırılması söz konusu olduğunda afet yönetiminde ciddi aksaklıklar ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Bütünleşik afet yönetiminin dört evresinin kimi zaman peş peşe kimi zaman birlikte yürütülmesi mümkündür. Bu durum süreçler arasındaki kesin ayrımı zorlaştırsa da bu süreçlerin kullanılması

faydalıdır. Planlama, eğitim ve uygulamalarla bazı tehlikelere hazırlıklı olma, zararları indirgeme, müdahale etme ve yaşamı olağanlaştırmaya yönelik iyileştirme için etkin bir afet ve acil durum yönetimi faaliyeti gereklidir (Kadıoğlu, 2008: 186).

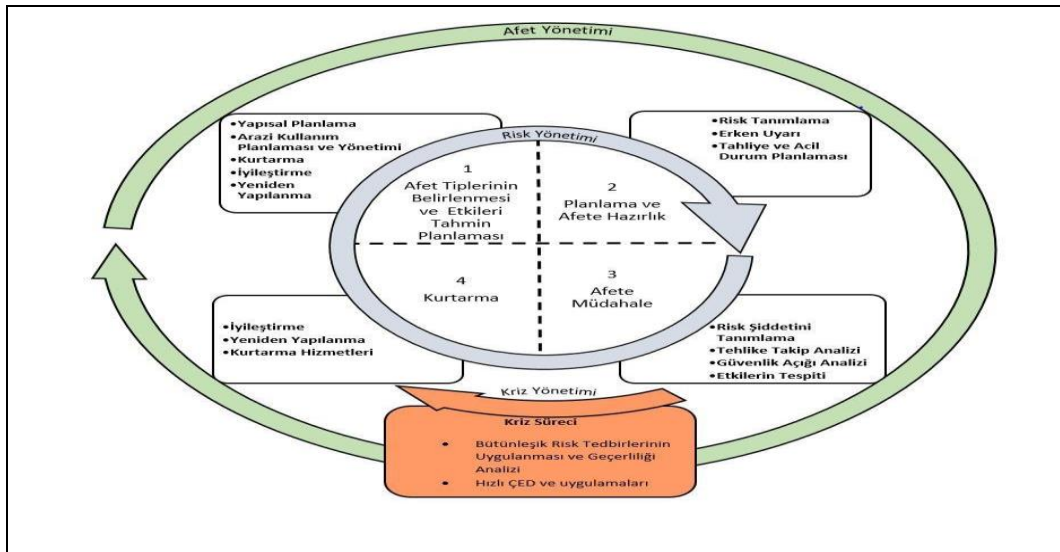
1.5.1. Bütünleşik Afet Yönetimi Evreleri

Bütünleşik afet yönetimi; dört ana evreden oluşmaktadır. Bu evreler şu şekildedir;

- *Risk ve zarar azaltma (olası bir afet riskine karşı zararı minimuma indirme çalışmaları)
- * Hazırlık (planlar, prosedürler, eğitim çalışmaları)
- * Müdahale (afet esnasında can ve mal kurtarma faaliyetleri)
- * İyileştirme (afet meydana geldikten sonra iyileştirme çalışmaları)

Bununla birlikte tahmin, erken uyarı, etki analizi, ihtiyaçların tespiti gibi alt evreleri de vardır. Bu aşamalar, iç içe geçmiş döngüsel bir yapıda olmalıdır. Afet yönetimi döngüsü, her aşamada gerçekleştirilen faaliyetlerin, bir sonraki aşamanın başarısını etkileyeceğini ifade eder. Bu nedenle de afet yönetimi sistemi, kapsamlı, bütünleşik veya bütünleşik afet yönetimi olarak adlandırılır. Afet yönetiminde dört ana evrenin entegrasyonu; kamu, özel sektör, sivil toplum ve gönüllü kuruluşların koordine ve uyum içinde çalışmalarıyla gerçekleşir. Organizasyonların, ülke çapında modüler bir yapı içermesi, ilgili birimlerin tüm evrelere kolayca bütünleşik olabilmesi için gereklidir (Kadıoğlu, 2011: 55-57).

Şekil 3. Afet Yönetimi Döngüsü (Risk ve Kriz Aşamaları)

Kaynak: Karaman, 2016: 4.

Yukarıdaki Şekil 3’te Bütünleşik Afet Yönetim döngüsünün safhaları verilmiştir.

Bütünleşik afet yönetimi yalnız kriz anına odaklanmak yerine, afetin tüm yaşam döngüsünü kapsayan proaktif ve reaktif yaklaşımların entegrasyonunu gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Başarılı bir bütünleşik afet yönetimi, kamu, özel sektör, sivil toplum ve gönüllü kuruluşların eşgüdümlü ve uyumlu çalışmasını zorunlu kılarken, organizasyonel yapıların da ülke çapında modüler bir nitelik taşıması, farklı birimlerin tüm evrelere etkin katılımını mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, bütünleşik afet yönetimi, disiplinlerarası bir iş birliği ve sürekli iyileştirme prensiplerine dayanan, karmaşık ve dinamik bir sistemsel süreç bütünüdür. Dolayısıyla çok yönlü ve uzun vadeli bir yaklaşım gerektirir. Etkinliği, farklı aktörlerin uyumlu çalışmasına, bilimsel bilgi ve teknolojik imkânların doğru kullanımına ve sürekli öğrenme prensibine dayanır.

Risk ve Zarar Azaltma Evresi

“İyi afet risk yönetimi kurtarılan hayatlarla, etkilenen insan sayısı ve ekonomik kayıpların azaltılmasıyla ölçülebilir” (Mizutori, United Nations Office for Disaster Risk Reduction Başkanı, 2020).

Risk ve Zarar Azaltma Evresi; bireylerin, toplulukların ve ülkelerin karşılaştıkları tehlikelerin riskleriyle başa çıkma ve zararlarının en aza indirilmesi sürecidir. Tehlike risk yönetimi metodolojileri; tehlikelerin tanımlanması, tanımlanan her tehlike için risklerin değerlendirilmesi, tehlike risklerinin birbirleriyle ilişkili olarak analizi ve önceliklendirme sırasına göre ele alınması gibi bir süreçte göre işler. Kısacası tehlike risk değerlendirmesi, tanımlanan her bir tehlikenin/riskin oluşturduğu tehdidin araştırıldığı süreçtir. Risk: tehlike olasılığı ve tehlike sonucuna bağlı faktörler birlikte bize ne kadar endişe duyduğumuz konusunda bilgi verir. Tehlikeler ve bunlara bağlı olarak riskler arasındaki ilişkiler, ülkelerin veya toplulukların can kayıplarında ve mal hasarlarında en büyük azalmayı sağlayacak kapsamlı bir risk yönetimi programı uygulamasını sağlamak amacıyla risk değerlendirme ve analiz süreçlerine ilave edilir (Haddow, et al., 2011: 59-62).

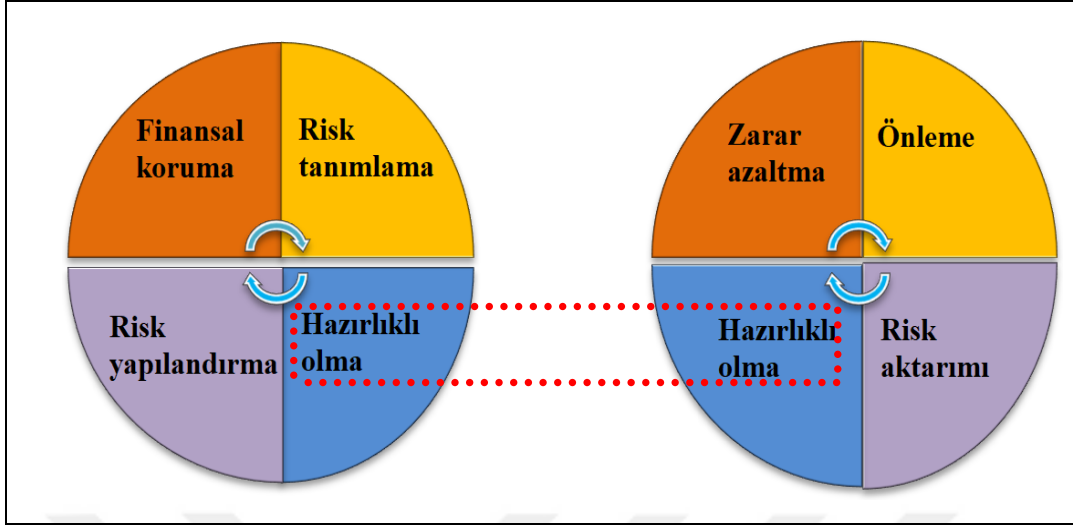
Plansız ve çarpık kentleşme; çevresel bozulma (ormansızlaştırma), doğal kaynakların aşırı tüketilmesi (su), çevresel sorunlar (kirlilik) ve sosyal yoksunluğa (yoksulluğun artması) neden olmuştur. Bu faktörler tehlikeleri felakete dönüştürür. Arazi kullanımı ve kentsel gelişim uygulamaları genellikle doğal tehlikelere karşı hassasiyeti dikkate

almamaktadır. Nüfus yoğunlaşması ve düzensiz yapılaşmanın artması yapılı çevrenin ve sosyoekonomik sistemlerin kırılganlığını artırır. Afet sosyopolitik faktörleri etkiler. Riski azaltmaya yönelik eylemler, zarar görebilirliği belirleyen sosyal faktörlerin yanı sıra toplumların direncini artırabilecek siyasi ortamdaki değişiklikleri de ele almalıdır. Afetlere maruz kalmayı azaltmak ve kalkınmaya daha sürdürülebilir bir yaklaşım sağlamak için dört paralel ve tamamlayıcı eylem düşünülebilir: toplum/paydaş katılımı, kamu politikası eylemleri, daha güvenli yapı ve kentsel gelişim, önleme kültürünün geliştirilmesi (Bendimerad, 2004: 61-62).

Risk azaltmanın stratejik biçimde her bir sektör için bütünleşik yapılarak kırılganlıkların azaltılması sağlanabilir. Risk ve zarar azaltma süreçlerinin temel planlamalara dahil edilmesi, hükümetin yoksulları ve kitleleri risk azaltma, başa çıkma ve önleme stratejileri konusunda desteklemesi ayrıca risk yönetimine ilişkin politikaları uygulamaya koyması ve resmileştirmesi gereklidir. Bilginin daha geniş kitlelere ulaştırılması için okul müfredatlarına afet planlamasının dahil edilerek her düzeyde eğitim ile temel risk yönetimi stratejileri konusunda, halkın aydınlatılması konularının hükümetin öncelliği olması önemlidir (Abegunde, 2011: 270-271).

Aralık 1999'da kurulan Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Azaltma Stratejisi (United Nations International Strategy for Disaster Reduction / UNISDR), 1 Mayıs 2019'da adını daha iyi yansıtmak için, (UNISDR) olarak kullanılan kısaltmasını (UNDRR) olarak değiştirmiştir. 2015 UNISDR Konferasında o zamanki Avrupa Komisyonu Başkanı Ms. Kristalina Georgieva; "Küresel olarak, afetlere yapılan harcamaların yalnızca % 4'ü afet önleme ve hazırlığa, % 96'sı ise müdahaleye harcanmaktadır. Bunun değişmesi gerekiyor" demiştir (United Nations International Strategy for Disaster Reduction, 2015: 60). Aşağıdaki Şekil 4'te risk azaltma çalışmalarına yönelik bir çerçeve çizilmiştir. Hem afet yönetimi hem de zarar azaltma çalışmalarında hazırlık evresi ortak bileşen olarak görülmektedir. Bütünleşik Afet Yönetimi gibi, Afet Risk Azaltma evresinin aşamaları da içiçe geçmiş ve birbirini takip eden bir döngü şeklindedir. Risk faktörlerini belirleme, hazırlık, dirençlilik ve bununla ilgili finansal çalışmalar temel unsurlardır.

Şekil 4. Afet Risk Azaltma ve Afet Risk Yönetimi Arasındaki İlişkiler (Disaster Risk Reduction / DRR and Disaster Risk Management/DRM)

Kaynak: Etinay, Egbu & Murray, 2018: 579.

Risk azaltma çalışmaları; afetlerin sonuçlarının hafifletilmesi, ikincil tehlikelerin oluşumunun engellenmesi, afetlerin etkilerinin sınırlandırılması, afetlere dirençli toplum ve kurumların oluşmasını sağlamak, temel afet bilinci kültürü oluşturmak, müdahale kabiliyetini kolaylaştırmak, acil yardım evresinde daha iyi imkânlar normale dönüşü kolaylaştırmak gibi faydaları sağlar. Risk ve zarar azaltma yönetimi ekonomi, sanayi, kentleşme, altyapı ve ulaşım gibi kentsel politikalarda afet risklerinin ciddiye alınması zorunluluğu afet zararlarının baş edilebilir olmasının gereğidir. Dolayısıyla afetlerle ilgili yönetsel dağınıklığa son verilerek, yetkinin tek elde toplanarak merkez ve taşra arasında görev paylaşımının netleştirilmesi gerekmektedir. Yapı denetimi ile ilgili denetimlerin eksiksiz yapılması için yerel yönetimlere teknik, araç-gereç, insan gücü ve parasal açıdan yeterli duruma gelmesi sağlanmalıdır. Kent ve bölge planları afet risklerine göre oluşturulmalı, yerleşim alanlarının, yapılaşma, altyapı, sosyal ve ekonomik varlıklarını birlikte değerlendirerek zayıf ve kusurlu yönlerini belirleyecek faaliyetler gerçekleştirilmelidir. Ayrıca afetler ile ilgili bilimsel ve teknik gelişmeler sürekli takip edilmelidir (Kadıoğlu, 2011: 63-97).

Risk ve zarar azaltmada temel eğilim; mevcut riskleri artırmamak (düzgün bir şekilde inşa etmek), mevcut riskleri azaltmak (güçlendirme yapmak) ve risk transferi (sigorta almak) seçenekleridir. Yapısal kırılganlığın azaltılması, yerleşim ve arazi kullanım düzenlemeleri, tasarım ve inşa düzenlemeleri, toplulukların yer değiştirmesi, halkın eğitimi ve farkındalığının sağlanması afet risklerinin azaltılması için uygulanabilir önlemlerdir. Bu amaçla altyapı seçeneklerinin artırılması (stratejik geçiş noktalarında

ilave köprüler inşa etmek) ve arazi kullanım planlamaları doğrultusunda kentsel yerleşimlerin fonksiyonel karakteristikleri değiştirilerek geliştirilmelidir. 1999 Marmara depremi sonrasında Mimarlık ve Mühendislik kanununun yenilenmesi, yapı denetim ve belediyeler için standart geliştirme düzenlemeleri yapılmıştır. Böylece İstanbul'daki en hassas yapı stokunun güçlendirilmesi ve yenilenmesi, binaların tamamen çökmesinin önlenmesi yanı sıra ölüm oranlarının önlenmesinde yüzde 10 etkili olacağı hedeflenmiştir (Erdik, 2004: 84-87).

Hazırlık Evresi

Bu aşamada amaç afete maruz kalabilecek canlıları ve malları korumak ve iyileşmeyi kolaylaştırıcı geliştirilmesi gereken planlar, prosedürler ve kaynakları sağlamaktır. Bunlar sadece zamanında ve etkili bir acil durumu desteklemek için değil afet tehdidine yanıt vermek ve aynı zamanda afetten kurtulma sürecine de rehberlik etmek içindir. Bir afete hazırlık planının şu dört soruya cevap vermesi önemlidir: 1. Hangi kurumlar hazırlığa katılacak? Yöneticiler, ihtiyaçların neler olacağı ve hangi kurumların bu ihtiyaçlara cevap verebileceğini bilmelidir. 2. Her topluluk için hangi acil müdahale ve afet kurtarma eylemlerinin uygulanabilir olduğu? Yöneticiler, topluluğun benimsediği planları incelemelidir. Örneğin, bir tahliye ihtiyacı duyulması halinde, tahliye rotaları iyi planlanmış mı? 3. Müdahale ve kurtarma organizasyonları nasıl çalışacak ve kaynaklara ihtiyaçları var mı? Bir acil durum operasyon planı ve bir kurtarma operasyon planı yazılmalıdır. Bunlar her bir kurumun rolünü tanımlar. Acil durum yöneticileri plan ve prosedürleri geliştirirken aynı zamanda ihtiyaç duyulan kaynakların belirlenmesi gerekmektedir. Bu kaynaklar arasında; eğitilmiş personel, ekipman, malzeme, gereçler, bilgi ve tesisler de bulunmaktadır. 4. Afete hazırlık nasıl tesis edilecek ve sürdürülecek? Planlar, plan güncellemeleri, eğitimler, tatbikatlar ve tatbikatlar için yöntemler ve prosedür tanımlanmalıdır. İtfaiye, polis ve acil sağlık hizmetlerinde ilk müdahale ekipleri eğitilmelidir. Hastane, bakımevi ve okul çalışanları için de eğitime sıklıkla ihtiyaç duyulmaktadır (Lindell, et al., 2006: 11-12).

Afetlere hazırlık faaliyetlerinde müdahale personeli için eğitim programları, acil durum plan tatbikat ve provaları, halkı bilgilendirmek için eğitimler, tehlike tespiti ve uyarı sistemleri, tahliye yolları ve geçici barınakların belirlenmesi, acil yardım malzemeleri iletişim sistemleri, kilit personelin bilgilendirilmesi ve harekete geçirilmesine yönelik prosedürlerin oluşturulması ve sel durumunda eşyalara yer

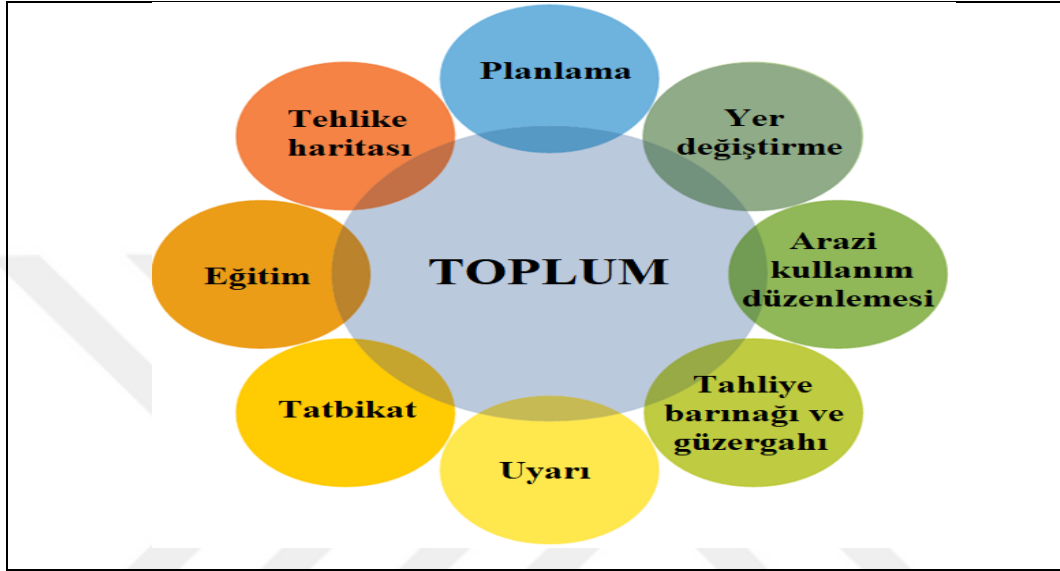
açmak için tavan arasındaki alanın temizlenmesi gibi bireysel ev önlemleri temel kıstasları oluşturur. Halkın farkındalığının artırılmasında birçok programlar kullanılabilir. Yayın ajansları, afetlerle ilgili programlar ve duyurular aracılığıyla halkın farkındalığının artırılmasına önemli katkı sağlayabilir. Özellikle okullardaki programlarla afet farkındalık etkili ve ekonomik bir stratejidir. Reklamlar, popüler spor faaliyetleri, alışveriş çantaları veya topluluk çalıştayları ve ulusal afet hazırlık günleri diğer başarılı uygulama örnekleridir (Freeman, 2004: 198-199).

Hazırlıklı olmak afet araştırmalarında temel bir kavramdır. Ancak kavramsal yapısı ve ampirik geçerliliği nadiren değerlendirilmiştir. "Hazırlık" tek bir genel kavram olarak görülemez. Hazırlık aşaması aslında bir dizi ayrı faktörden oluşmaktadır. Afet yöneticileri için bu, afete hazırlık uygulamalarının ve kaynakların, hazırlık yapısını etkileyen değişkenler üzerinde ayrı ayrı odaklanması gerektiği anlamına gelir (Kirschenbaum, 2002: 5).

Başarılı bir afet hazırlığı için farkındalık, eğitim ve organizasyon çok önemlidir. Afete hazırlığa katkı, kendini koruma önlemlerinden toplumsal eylemlere kadar bir dizi eylemi içerir. Bunlar: bilgi toplama ve planlama yapmak (aile afet planları yapmak, bir acil durumda ne yapılması gerektiğini öğrenmek gibi), başkalarına yardım etmek için ilkyardım gibi beceriler edinmek, afete hazırlanmak, acil durum çantasını erzakla doldurmak, evlerde yapısal olmayan faktörleri azaltmak, konutların yapısal olarak değerlendirilmesi ve gerekli önlemleri almak, topluluklar ve komşular için sorumluluklar üstlenmek vb.dir. Bunların hepsi bilgi, zaman, enerji ve asgari düzeyden önemli düzeye kadar değişen mali kaynaklar gerektirir. Dolayısıyla, afete hazırlık çalışmalarına katılma kararı, büyük finansman gerektirmektedir. Halkın güveni, inancı, iç kontrolü ve toplum güvenliğini sağlamak en önemli konulardır. Kamu, hükümet yetkilileri ve uzmanlar arasındaki karşılıklı güven, saygı, insan haklarına inanç, iş birliği etiği ve kurumsal performansı değerlendirme isteği ilişkilerde önemli hale gelmektedir. Afet azaltma farkındalığı için kapsamlı bilgilendirme kampanyalarının yoğunlaştırılması için görsel medyadan etkin yararlanılması, toplumun çeşitli kesimlerine risk azaltma ve hafifletme konularında uygulamalı eğitim programları sunulması için eğitim verebilecek gönüllülerin desteklenmesi çok değerlidir. Bu tür programların, kişisel sorumluluk, yurttaşlık hakları ve sonuçları etkileyebilme konusunda kamu bilincinin artmasına yol açması açısından sivil toplum kuruluşlarının katılımı için ideal koşullardır (Fişek vd., 2004: 221-226).

Toplum temelli katılımcı mekanizma, afet konusunda farkındalık ve eşgüdümün sağlanmasında önemli katkılar sağlamaktadır. Ulusal ve yerel yönetimler resmi olarak toplumun katılımını destekleyerek, yasa ve yönetmelikler aracılığıyla rolleri ve taahhütleri belirlerler. Bu bağlamda, Şekil 5'te afet öncesi evrede toplum katılımının önemi vurgulanmıştır (Ranghieri & Ishiwatari, 2014: 6).

Şekil 5. Afet Risk Yönetiminde Çoklu Tehlikede Toplumun Roller

Kaynak: Ranghieri & Ishiwatari, 2014: 6.

Müdahale Evresi

Afet meydana geldikten itibaren oluşan yıkımın ve zararlarının en aza indirilmesi için yapılan fiili çalışmalar müdahale safhası olarak değerlendirilir. Risk ve Zarar Azaltma ve Hazırlık süreçlerinde belirli bir zamanda ve yerde tüm tehlike faktörlerinin öngörülerinin afet gerçekleşmeden önce insanların endişelerini en aza indirilmesi ile ilgili gerekli önlem ve faaliyetlerin zaruri ve azami hızla gerçekleştirilmesi olası bir afette müdahale kapasitesinin artırılmasında fevkalade hayati önem taşır. Müdahale evresi, afet öncesi yapılan çalışmaların sonuçlarının ortaya çıktığı bireyler, toplumlar hatta devletler açısından bir nevi yüzleşme sürecidir. Hayat kurtarmak, sağlık risklerini azaltmak, toplumun güvenliğini sağlamak ve etkilenen insanların temel geçim ihtiyaçlarını karşılamak için bir afetten hemen önce, afet sırasında veya hemen sonra yapılan eylemler müdahale evresinde gerçekleştirilir. Afet müdahalesi ağırlıklı olarak acil ve kısa vadeli ihtiyaçlara odaklanır ve bazen afet yardımı olarak da adlandırılır. Etkili, verimli ve zamanında müdahale, bireylerin, toplulukların, kuruluşların, ülkelerin ve uluslararası toplumun müdahale kapasitelerinin geliştirilmesi de dahil

olmak üzere afet riskine yönelik hazırlık tedbirlerine dayanır. Müdahalenin kurumsal unsurları genellikle kamu, özel sektör, yardım kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları tarafından acil durum hizmetleri ve kamu yardımı sağlanmasının yanı sıra toplum ve gönüllü katılımını da içerir (United Nations Office for Disaster Risk Reduction / PreventionWeb, 2024).

İyileştirme Evresi

Rehabilitasyon süreci olarak da nitelendirilen bu evre, afet meydana geldikten ve ilk hızlı bir şekilde müdahaleler yapıldıktan sonraki uzun dönemli süreci kapsar. İyileştirme süreci uzun vadede afetzedelerin acil olarak yeniden hayata tutunması için gerekli şartların sağlanması, enkazın kaldırılması ve zarar görmüş altyapının onarılması yani hayatın normale döndürülmesi olarak da ifade edilir (Ersoy, Börühan ve Esmer, 2016: 111).

Afet; maruz kalma, hassasiyet ve kapasite koşullarıyla etkileşime giren tehlikeli olaylar nedeniyle bir topluluğun veya toplumun işleyişinin herhangi bir ölçekte ciddi şekilde bozulmasıdır ve insan, malzeme, ekonomik ve çevresel kayıplar ve birçok olumsuz etkilere yol açar. Hasar ve kayıp anında meydana gelebilir, ancak etkisi uzun süre devam eder ve genellikle yıllar süren iyileşme gerektirir. Afet, bir topluluğun veya toplumun kendi kaynaklarını kullanarak başa çıkma kapasitesini sınavabilir veya aşabilir ve bu nedenle yerel, ulusal veya uluslararası müdahaleleri içerebilecek dış kaynaklardan yardım gerektirebilir. Afet sonrası toparlanma, birey, aile ve toplumun dayanıklılığını artırma sürecidir. İyileştirme sadece hayati önemde olsa da yapıların, sistemlerin ve hizmetlerin restorasyonundan ibaret olmayıp birçok insani faktörlerin bileşenidir. Başarılı bir toparlanma aynı zamanda eşitsiz ve adaletsiz sonuçların kaynaklarının ele alınarak, bireylerin ve ailelerin kayıplarını telafi edebilmeleri ve fiziksel, sosyal, ekonomik, zihinsel, duygusal ve ruhsal refahlarını sürdürebilmeleriyle de ilgilidir (disasterphilanthropy.org, 2024).

1.5.2. Bütünleşik Afet Yönetiminin Dünyadaki Gelişimi

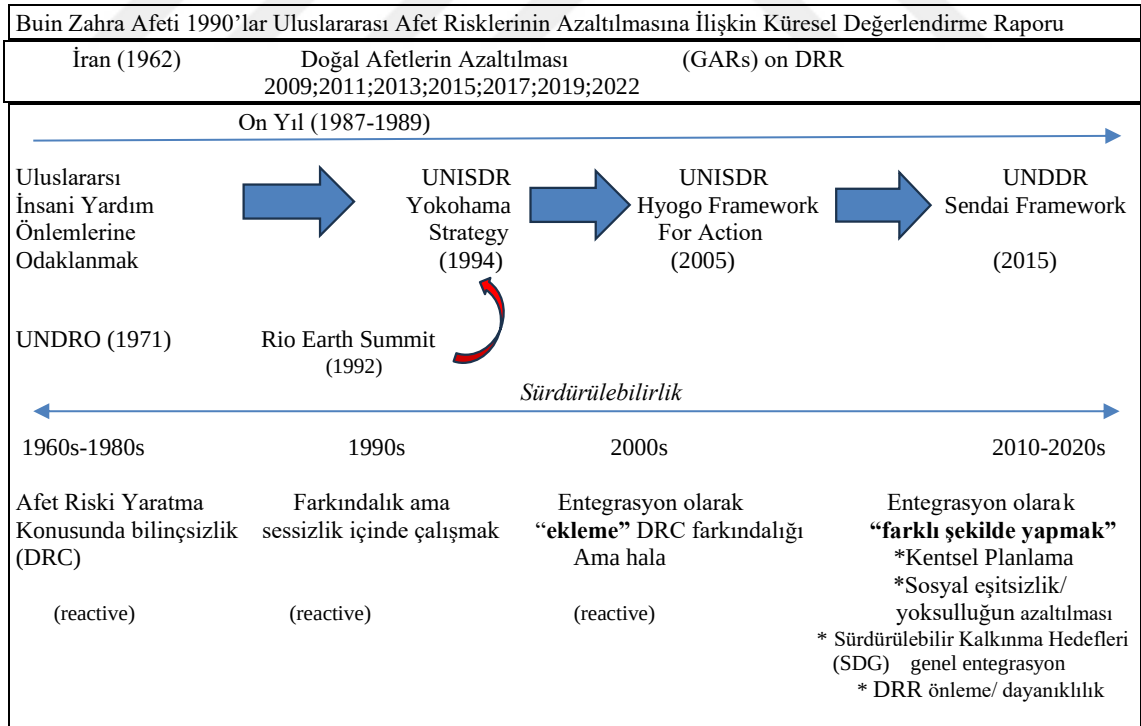
Entegre bir afet risk yönetimi fikri olarak Bütünleşik Afet Yönetimi (Integrated Disaster Risk Managemet / IDRM), en az otuz yıldır var olan bir kavramdır. 1990'lardan başlayarak, entegrasyon üzerine konuşmalar; Afet Risk Yönetimi, (Disaster Risk Management / DRM), sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği gibi kavramlarla ilişkilendirilmiş ve iç içe geçmiş durumdadır. Bununla birlikte, IDRM'nin kavramsallaştırılması kısmen zor olmuştur, çünkü afet söyleminde hiçbir zaman

merkezi bir yer edinememiştir ve kısmen de "entegrasyon" , sistem araştırmalarından, sosyoloji ve antropolojiye kadar çok fazla anlam ifade etme etmektedir. 1987 yılında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1990'lı yılları, Uluslararası Doğal Afetlerin Azaltılması On Yılı (International Decade of Natural Disaster Reduction / IDNDR), olarak belirlemiş ve o tarihten bu yana Afet Risklerinin Azaltılması (Disaster Risk Reduction / DRR) hakkında risk azaltım eylem çerçeveleri ile sonuçlanan en az üç dünya konferansı yapılmıştır; (Sandoval, Voss, Flörchinger, Lorenz & Jafari, 2023: 343).

1. Yokohama Stratejisi (The Yokohama Strategy and Plan of Action for a Safer World 1994–2005)
2. Hyogo Çerçevesi (The Hyogo Framework for Action 2005–2015)
3. Sendai Çerçevesi (The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030)

Şekil 6’da IDRM oluşumunun tarihsel gelişimindeki dönüm noktalarını göstermektedir.

Şekil 6. Bütünleşik Afet Risk Yönetimi (IDRM) Kavramının Tarihsel Gelişimi

Kaynak: Sandoval, Voss, Flörchinger, Lorenz & Jafari, 2023: 346.

Bu çerçeveler; tehlikelerin daha iyi izlenmesi, zarar görebilirliğin ve afet etkilerinin azaltılması dayanıklılığın güçlendirilmesi gibi ortak konular etrafında fikirleri,

kavramları ve aktörleri bir araya getirmiştir. Örneğin, Yokohama Stratejisi erken uyarı sistemleri konusundaki eksiklikleri ve önemli noktaları vurgulamış; ardından Hyogo Çerçevesi dayanıklılığın artırılması için, reaktif önlemlerin üzerinde proaktif bir afet risk yönetiminin önemini vurgulayan bir ihtiyaca dikkatleri çekmiştir. Son olarak, Sendai Çerçevesi, afete daha sistematik bir noktadan bakarak, risklerin yaratılmasını ve azaltılmasını etkileyen yönetim gibi ve sürdürülebilir kalkınmayla ilgili riskler gibi temel faktörlerin dikkate alınmasının altını çizmiştir. Diğer yönler bu otuz yıllık süreç boyunca zorlu mücadele alanları olmuştur (Sandoval, Voss, Flörchinger, Lorenz & Jafari, 2023: 346).

1994 Yokohama Stratejisi'nde, afet risklerini azaltma amaç ve hedeflerine ulaşmak için daha iyi bir strateji olarak entegre “Bütünleşik Afet Yönetimi” kavramı vurgulanmıştır. Bu varsayıma göre afet müdahale yaklaşımları felaketleri ve riskleri azaltmada tek başına yeterli değildir (United Nations International Decade for Natural Disaster Reduction, 1994: 2). Yokohama Stratejisi’ni etkisi altına alan “bütünleşik” fikrinin izleri; dünya çapında açlık, yoksulluk çevre ve kalkınma kaygılarının vurgulandığı ve entegrasyonun en önemli hedef olduğu 1992 Rio Deklarasyonu’na (Rio Declaration on Environment and Development) kadar takip edilebilir (United Nations Conference on Environment and Development, 1992).

1960'lar ve 1980'ler arasında uluslararası tartışmalar, afetlerden sonra koordineli ve etkili insani yardımın nasıl sağlanacağı ile ilgiliydi. Bu dönem; 1962'deki Buin Zahra felaketinin ardından İran'a insani yardım sağlamaya yönelik uluslararası çabalarla başlamış ve 1971 yılında Birleşmiş Milletler Afet Yardım Ofisi'nin (United Nations Disaster Relief Office / UNDRO), kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Bu dönem, afete karşı "reaktif" bir yaklaşımın yanı sıra altta yatan nedenler hakkında farkındalık eksikliği ile karakterize edilir. 1990'lı yıllarda, sürdürülebilirlik ve kalkınma fikirleri birleştirilerek afet ve risk azaltma söylemine dahil edilmiş ve IDRM'nin temelleri atılmıştır. IDRM'nin temelini oluşturan 1992 Rio Yeryüzü Zirvesi müzakereleri önemli rol oynamıştır. 1994 yılında küresel hedefler hala reaktif bir yaklaşıma işaret etse de Afet Risk Oluşumlarına (Disaster Risk Creation / DRC), ilişkin giderek artan bir farkındalık ile farklı aktörlerin ve kalkınma süreçlerinin "entegre edilmesi" gerekliliği vardı. “Ekleme yoluyla entegrasyon” olarak tanımlanan entegrasyon türü, DRM' nin çok disiplinli bir yaklaşımla giderek kurumsallaşması ile karakterize edilmektedir (Wisner, 2011: 2).

Afet veya çatışmadan etkilenen insanların korunma ve yardım alma ve onurlu bir yaşam için temel koşulları sağlama hakları vardır. İnsani yardım standartları, krizden etkilenen insanların bu haktan yararlanabilmesi için gerekli olan eylem dizilerini tanımlayan ifadelerdir. Bunlar krizden etkilenen toplulukların haklarını savunmak için güçlü bir temel sağlarlar. İnsani yardım sektörünün kalitesini ve hesap verebilirliğini artırmayı amaçlayan ilk girişimlerden biri Sphere Projesi, 1997 yılında kurulmuştur. Sphere standartları günümüzde dünya çapında en yaygın olarak tanınan insani standartlardır. İnsani yardım kuruluşları, savunuculuk grupları, hükümetler ve bağışçılar tarafından referans araçları olarak kullanılırlar. İnsani Yardım Şartı, Koruma İlkeleri ve Temel İnsani Standart, Sphere projesinin iki temel faaliyetini oluşturur. Sphere standartları, insani müdahalenin dört teknik alanında bir dizi ilke ve asgari insani standarttır: Su temini, sanitasyon ve temizlik teşviki, (Water supply, sanitation, hygiena, WASH) gıda güvenliği ve besin, barınma ve yerleşim, sağlık (Spherestandardorg, 2024). Sözleşmede yer alan çekirdek insani standartlar, koruma prensipleri ise barınma ve yerleşim, su sanitasyonu ve temizlik teşviki, sağlık, gıda güvenliği ve besin, hayvancılık, eğitim ve çocuk koruma unsurları piyasa analizleri doğrultusunda ekonomik iyileşme döngüsünü oluşturur. Krizlerden etkilenen insanlar ve topluluklar için insani yardım tarafsızlık, yansızlık, bağımsızlık ve insanlık kriterlerine göre belirlenir. İnsani yardımlar kriz durumuyla ilgili ve uygun, zamanında ve etkili, olumsuz sonuçlardan kaçınmak ve yerel kapasiteleri güçlendirerek iletişim temelli katılımcılık ve geri besleme olarak, eleştirilere açık ve hoşgörülü, koordine edici ve tamamlayıcı, insani yardım aktörleri devamlı öğrenmeye açık ve gelişimci, personelin işlerini verimli yapması için eşit ve adil olarak desteklenmesi, kaynakların amaçlara uygun kullanılması ve yönetilmesi prensipleri çerçevesinde uygulamaya geçirilir (Minimum Standards for child protection in Humanitarian Action, 2019: 25-26).

2002 yılına gelindiğinde, sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin Johannesburg Planı, aşağıdaki başlık altında eylemler talep etmiştir: "Entegre bir kırılganlığı ele almak için çoklu tehlike, kapsayıcı bir yaklaşım, önleme, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme dahil olmak üzere risk, değerlendirme ve afet yönetimi, yirmi birinci yüzyılda daha güvenli bir dünya için vazgeçilmez bir unsurlardır (Report of the World Summit on Sustainable Develeopment, 2002: 27). Ancak, DRR'nin ilgili sektörler arasında entegrasyonuna öncelik vermesi; Hyogo Çerçevesi, Birleşmiş Milletler

Uluslararası Afet Azaltma Stratejisi, UNISDR 2005 ile olmuştur. Bu konferansta Johannesburg Uygulama Planı'nın; zarar görebilirlik, risk değerlendirmesi ve afet yönetimi üzerine sürdürülebilir kalkınma ile ilgili maddelerinin uygulanmasını sağlamaya yönelik spesifik faaliyetlerin belirlenmesi amaçlanmıştır (Hyogo framework for action 2005–2015, 2005: 3).

Sendai Çerçevesi; DRR'nin, tehlikeyi önlemek ve azaltmak, afete maruz kalma, zarar görebilirlik hazırlıklarının artırılması, müdahale, iyileşme için destek sağlamak ve böylece dayanıklılığı güçlendirmek” için “entegre uygulamaların uygulanmasını”, kapsayıcı ekonomik, yapısal, yasal, sağlıkla ilgili, sosyal, kültürel, eğitimsel, çevresel, teknolojik, siyasi ve kurumsal önlemlerin gerçekleştirilmesini ileri sürer (Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030, Geneva, 2015: 12-16).

Asya Kalkınma Bankası (Asian Development Bank) ADB tarafından hazırlanan 2014-2020 Bütünleşik Afet Risk Yönetimi Operasyonel Planı IDRM vizyonu, kalkınmaya entegre afet risk yönetimi, iklim değişikliğine uyum ve riski azaltma ve riski yönetmek ve transfer etmek için yeterli finansman düzenlemelerinin yapılmasının sağlanması olarak üç temel hedef belirlemiştir. Bu üç gereklilik konusunda IDRM bir dizi ortak yöntemle IDRM'yi kurumsallaştırmak, kapasite ve bilgi çözümleri geliştirmek, afet direncine yatırım yapmak ve paydaşların katılımını sağlamak için kesişen eylemlerle hem yakın hem de uzun vadede afet riskini azaltacak ve etkili afet müdahalesi için kalan risk yönetimini geliştirerek afet direncini toplu olarak güçlendirecektir (Operational Plan For Integrated *Disaster Risk Management* 2014–2020, 2014: 7).

Afet yönetimine yönelik kapsamlı yaklaşım dört aşamadan oluşmaktadır: riskin azaltılması ve toplum direncinin artırılması arasında bir denge sağlamak ve aynı zamanda etkili müdahale ve iyileştirme kabiliyetleri sağlamak için önleme, hazırlık, müdahale ve iyileştirme (prevention, preparedness, response and recovery / PPRR). PPRR'nin dört aşaması doğrusal değildir ve diğerlerinden bağımsız değildir. Birbirleriyle örtüşür ve birbirlerini desteklerler. Örneğin, kurtarma faaliyetlerinin müdahale aşamasında başlaması muhtemeldir ve hafifletme stratejileri kurtarma aşamasında değerlendirilir. Afet yönetimi düzenlemeleri, hükümet, devlete ait şirketler, STK'lar, ticaret ve sanayi sektörleri ve yerel toplum arasındaki güçlü ortaklıklarla karakterize edilir ve uygulanır. Düzenlemeler, afet riski planlaması, hizmetler, bilgi ve kaynakların etkin koordinasyonu yoluyla kapsamlı afet yönetimi

sağlamak için iş birliğini kabul etmekte ve teşvik etmektedir (Queensland Government Disaster management, 2024).

1.5.3. Bütünleşik Afet Yönetiminin Türkiye’deki Gelişimi

Türkiye’de afet yönetimi konusunda milat olarak 1999 Marmara depremi sonrası afet risk yönetimine daha fazla vurgu yapılmaya başlanmıştır. Depremın yıkıcı sonuçları afet yönetim yapılanmaları ve uygulama modellerinin yeniden revize edilmesi sonucunu yaratmıştır. Böylece yeni bir afet yönetim modeli uygulamaya konarak, getirilen bu yaklaşımla öncelik, deprem esnası ve sonrasına yoğunlaşan ‘Kriz Yönetimi’nden deprem ve sonrası süreçlerini de kapsayan ‘Risk Yönetimi’ne verilmiştir. Şimdilerde ‘Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemi’ olarak nitelendirilen bu model; afet ve acil durumların sebep olduğu zararların önlenmesi için tehlike ve risklerin önceden tespitini, afet olmadan önce meydana gelebilecek zararları önleyecek veya en aza indirecek önlemlerin alınmasını, etkin müdahale ve koordinasyonun sağlanmasını ve afet sonrasında iyileştirme çalışmalarının bir bütünlük içerisinde yürütülmesidir (Yılmaz, 2010: 22). AFAD, 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kurularak afet yönetiminde bütünlüğün ve etkinliğin sağlanması doğrultusunda önemli bir değişimi başlatmıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Tarihçesi).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı’nca hazırlanan 100.Yıl Türkiye Planı On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023 çerçevesinde afetlere karşı toplumsal bilincin artırılması, afetlere dayanıklı ve güvenli yerleşim yerlerinin oluşturulması ve risk azaltma çalışmaları yapılarak afetlerin neden olabileceği can ve mal kaybının asgari düzeye indirilmesi, risk ve zarar azaltma çalışmalarına yönelik Türkiye Afet Risk Azaltma Planı hazırlanması, planla ilgili işbirlikleri kurulması, altyapıların güçlendirilmesi, afet risk haritaları oluşturulması, afet sonrası iyileştirme çalışmaları için kapasite güçlendirilmesi, kurumlar arasında sürdürülebilir iletişim altyapısı üzerinden karar desteği sağlamaya yönelik veri paylaşımını iyileştirecek kesintisiz haberleşme altyapısı ile afet yönetimi bilgi ve karar destek sistemleri geliştirilmesi, afetlerin daha etkin yönetimi için coğrafi bilgi sistemi üzerinde kurulan ve afet anında tüm kaynakları etkin bir şekilde yönetebilen karar destek mekanizması geliştirilmesi gibi önemli temel hedefler belirlemiştir (On Birinci Kalkınma Planı 2019: 171).

On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028 vizyonu ise “çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye’dir. Türkiye’nin yüksek insani gelişmişlik seviyesindeki ülkeler arasına girmesi doğrultusunda planda, afet başlığında; afetlere dirençli yaşam alanları ile medeniyet temelli akıllı, sürdürülebilir şehirler oluşturulması hedeflenmiştir. Öncelikli alanlar; afetler başta olmak üzere risklere karşı dirençli yaşam alanları ve sürdürülebilir çevre olacaktır. Plan döneminde afetlere karşı dirençli yaşam alanları ve kentsel dönüşüm esas alınarak temel altyapı hizmetlerine sahip konutlar ile çevre ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı esas alınacaktır. Kırsal alanlarda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ile bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına, şehirlerde ise değer üretilmesine yönelik politikalara yer verilecektir (On İkinci Kalkınma Planı; 2023: 51-52).

Bütünleşik Afet Yönetimi süreçlerinden afetlere dirençli bir toplum oluşturmak amacıyla afet öncesi hazırlık, afet anında müdahale ve afet sonrasında iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşları koordine eden AFAD, afet yönetiminde dijital dönüşüm ile afetin tüm aşamalarını dijital ortamda yönetmek ve kaynakları verimli bir şekilde kullanmak için Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemini / AYDES platformunu (Şekil 7) geliştirmiştir. Bu platform sayesinde sürdürülebilir ulusal afet yönetiminde ihtiyaç duyulan her türlü veri, bilgi ve kaynak tek bir sistem ve ortak bir veri tabanında toplanarak, Türkiye Afet Müdahale Planı’nın / TAMP destek ve çözüm ortağı olan tüm kurum ve kuruluşların aynı sistem üzerinden haberleşmesine ve süreçleri yönetmesine imkân sağlayarak bütünleşik afet yönetiminin bütün unsurlarının eşgüdüm içerisinde hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesine ortam hazırlamıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2018).

AYDES Platformu bütünleşik afet yönetim evrelerinin bütün paydaşların katılımıyla güvenilir, erişilebilir veriler sağlanmasında önemli bir uygulamadır. Böylelikle afetlerin daha organize ve etkili bir şekilde karşılanması imkân ve kabiliyetini artırmaktadır.

Şekil 7. Bütünleşik Afet Yönetimi AYDES Platformu

Kaynak: <https://afad.gov.tr/butunlesik-afet-yonetimi-tek-platformda#gallery-1>

1.6. LİTERATÜR TARAMA

Yurttaşer (2025) “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Kamu Kurumlarında Afet Yönetimi: Mardin İli Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde; Mardin İlinde 5 kamu kurumundan 12 yetkili ile görüşerek deprem esnası ve sonrasına yönelik faaliyetlerin yeterliğini değerlendirmiştir. Bu araştırmada nitel analiz yöntemi uygulanmış olup yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara 26 adet soru sorulmuş, toplanan veriler, betimsel ve içerik analizine tabi tutularak yorumlanmışlardır. Mardin AFAD İl Müdürlüğü, Mardin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Mardin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Mardin İl Sağlık Müdürlüğü ile Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı’ndan seçilen kişiler ile yapılan görüşmelerden elde edilen cevaplar kodlanıp kategorileştirilerek bulgu ve sonuçlara erişilmiştir. Araştırma sonucunda AFAD’ın bakanlığa dönüştürülmesi, arama kurtarma ekiplerinin ve genel olarak koordinasyon konusunun iyileştirilmesine yönelik öneriler ortaya konmuştur.

Gündüz (2025) “Doğal Afetlerde Mülki İdare Amirinin Rolü: 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri: Elâzığ Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, mülki idare amirlerinin koordinasyonunda Kahramanmaraş depremleri sürecinde Elâzığ ilindeki kamu kurum ve kuruluşlarının yürüttüğü hizmetleri araştırmıştır. Nitel veri toplama yöntemi kullanılan araştırmada, idari iş ve işlemler, gerçekleştirilen faaliyetler ve hayata geçirilen yeni uygulamalar gibi konular, gözlem ve ilgili döneme ait resmî belgelerin incelenmesi yoluyla analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre; iletişim ve koordinasyonun belirli noktalarda aksamaması, yardımın dağıtımında gecikmelere neden olmuştur. Ayrıca, bazı bölgelerde geçici barınma alanları ve sağlık hizmetleri sağlanamamıştır. Bu bağlamda kamu kurumları arasındaki iş birliği ve koordinasyonun

güçlendirilmesi kritik öneme sahiptir. Ayrıca, afet öncesi hazırlık faaliyetlerine daha fazla önem verilmesi elzemdir.

Yıldırım (2025) “Türkiye’de Afet Sonrası E-atık Yönetiminin İncelenmesi: Kahramanmaraş Depremi Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, 6 Şubat depremlerinde elektrikli ve elektronik atıklar üzerinden bürokratik sistemin nasıl işlediği analiz etmek üzere Kahramanmaraş ilinde nitel bir saha araştırması yapmıştır. Araştırmada, yarı yapılandırılmış soru tekniğine dayalı mülakat yöntemi kullanılmıştır. Mülakatlar; Kahramanmaraş’ta kamu kurumu ve yerel yönetim bünyesindeki yetkili kişiler ve atık yönetim projesinde görevli Japon uzman ekiple gerçekleştirilmiştir. Toplam 6 katılımcıya 21 adet soru yöneltmiş olup afet yönetimi konusunda hazırlık düzeyinin yetersizliğinin yanı sıra rasyonel bürokrasinin sahada işlemediği sonuçlarına varılmıştır.

Özdemir (2024) “Afetlere Yönelik Sosyal Politikalar ve Uygulamaların Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Analizi: 6 Şubat Depremleri Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, afet bölgesinde aktif görev almış hükümet, sivil toplum ve uluslararası kurum çalışanları ile yarı yapılandırılmış mülakatlar yaparak 6 Şubat depremleri üzerinden afet sosyal politikalarının toplumsal cinsiyet boyutunu analiz etmiştir. Toplamda 16 çalışana 11 adet soru yöneltmiş, çalışmanın sonucunda 6 Şubat Depremlerinde afet politikalarının toplumsal cinsiyet boyutunu yeterince ele almadığı bu sebeple kadın depremzedelerin afetlerin yıkıcı etkisinden daha fazla etkilendikleri tespit edilmiştir.

Dursun ve Bozcuk (2024) “Depreme Dirençli Kentlerin Oluşturulmasında Belediyelerin Rolü: Erzin Örneği” başlıklı makalesindeki saha çalışmasında; Erzin Belediyesi, muhtarlık, dernek, kooperatif, meslek odası, özel sektör ve siyasi partilerin yanı sıra uzman ve akademisyenlerden oluşan toplam 30 kişi ile yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan mülakatlar yapılmıştır. Görüşmecilere uzmanlık alanlarına göre Erzin’in tarihi, coğrafi konumu, ekonomisi, toplumsal yapısı, kentin depremselliği, jeolojik yapısı, yer seçimi, yerleşime uygunluğu, konut inşa süreçleri ve kentsel gelişim dinamikleri ile planlama süreçleri hakkında sorular yöneltilmiştir. Erzin, 6 Şubat’ta hiçbir yıkım, can ve mal kaybı yaşamamıştır. Çalışmada ağır hasarlı binaların genellikle göç alan iki mahallede, imara aykırı, ucuz malzemelerden inşa edilen yığma yapılardan oluştuğu görülmüştür.

Polat (2024) “Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Arama Kurtarma Teknisyenleri Tarafından Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmasında; 6 Şubat depremlerinde arama kurtarma ekibinde görev yapan Afet ve Acil Durum (AFAD) personelinin karşılaştıkları sorunların tespiti amacıyla yüz yüze görüşmeler yapmıştır. Bir il Afet ve Acil Durum Müdürlüğünde görev yapan arama kurtarma personelinin tümü olan 14 kişiye, 7 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda afet yönetimi ile ilgili olarak en çok karşılaşılan sorunlar sırasıyla; koordinasyon yetersizliği, afet alanında yeterli bilgisi olmayan ve bölgeyi tanımayan yöneticilerin olması ve iletişim yetersizliği/yokluğu olarak değerlendirilmiştir.

Kolcu (2024) “6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerine Müdahale Eden Yabancı Ekipler İle İlgili Halkın Düşünceleri ve Deneyimleri” başlıklı yüksek lisans tezinde; deprem sonrasında bölgeye gelen uluslararası yardım ekiplerinin faaliyetlerini, sahada görev alan halkın algı ve deneyimleri ile analiz etmeyi hedeflenmiştir. Nitel araştırma metodolojisi kullanılan çalışmada, yabancı ekipler ile çalışan veya çalışmalarına şahitlik eden halkın içerisinde 41 kişi ile, 7 adet yarı yapılandırılmış soru içeren soru formları ile mülakatlar yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; yabancı ekiplerin üst düzeyde bilgili ve tecrübeli oldukları, özverili bir şekilde çalıştıkları, iş birliğine önem verdikleri, donanım ve malzeme açısından yeterli oldukları, koordinasyonlarının yüksek olduğu aynı zamanda psikolojik yönden dirençli oldukları gözlemlenmiştir. Bununla birlikte dil kaynaklı aksaklıkların yaşandığı belirlenmiştir. Çalışmanın verileri, katılımcıların genel çerçevede yabancı destek ekiplerini olumlu değerlendirdiğini göstermektedir.

Erdem (2024) “Bütünleşik Afet Yönetimi Çerçevesinde Teknoloji Kullanımı: AFAD Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, teknolojinin, bütünleşik afet yönetiminde kullanımını ele almaktadır. Bu nedenle AFAD yetkilileri ile bir nitel analiz tasarlanmış ve AFAD ‘da görevli bireylerin teknolojiyi ne kadar faydalı buldukları ve gelecekte AFAD’ın çalışmalarında ne oranda teknolojiye yer verilebileceği sorgulanmıştır. Anket soruları 53 katılımcıya ulaşmış olup katılımcılara 20 adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Çalışma bulgularına göre; katılımcıların genel olarak Bütünleşik Afet Yönetimi çerçevesinde kullanılan teknolojiler hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir.

Duman (2024) “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri ve Türkiye Afet Yönetimi Sistemine İlişkin Bir Değerlendirme” yüksek lisans tezinde, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası Türkiye'deki afet yönetimini, özellikle müdahale eksiklikleri ve kurumların yetersizlikleri üzerinden eleştirel bir şekilde incelemektedir. Çalışma, AFAD başta olmak üzere sorumlu kurumların konumlandırma, örgütlenme, personel, koordinasyon ve durumsal farkındalık gibi birçok alanda yetersiz kaldığını ortaya koymuştur.

Yazıcıoğlu ve Aktel (2024) "1999 Marmara Depremi'nin Türk Kriz Yönetimine Etkileri" başlıklı çalışmalarında, 1999 Marmara Depremi'nin Türkiye'nin kriz yönetimi açısından bir dönüm noktası teşkil ettiğini belirtirken, 2023 Kahramanmaraş depremlerinin ise özellikle yapı denetimi ve mevzuatın uygulanmasındaki süregelen eksiklikleri acı bir biçimde gözler önüne serdiğine dikkat çekmişlerdir. Çalışma, 1999 sonrası yasal düzenlemelere rağmen, yıkıma uğrayan binaların büyük çoğunluğunun eski yapılardan oluşması ve yeni inşaatlarda dahi denetim usulsüzlüklerinin tespit edilmesi olgusunun, kanuni yeterliliğin tek başına nihai bir çözüm sunmadığını, aksine etkin denetim ve uygulama mekanizmalarının zorunluluğunu kanıtladığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla, 2023 depremlerindeki hızlı uluslararası yardım ve iyileştirme çabaları olumlu bir gelişme olarak kaydedilmekle birlikte, kriz öncesi hazırlıktaki ve yapılaşmadaki temel sorunların devam etmesi, Türkiye'nin deprem riskine karşı halen bütüncül ve güçlü bir kriz yönetimi sistemine olan ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, yasal düzenlemelerin ötesinde, denetimin güçlendirilmesi ve yapı stokunun dönüştürülmesinin kritik önem taşıdığı sonucuna varmışlardır.

Yenilmez (2023) “Deprem ve Göç İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmasında 6 Şubat 2023 depremlerinden etkilenen Kahramanmaraş, Hatay, Adana, Gaziantep, Kilis, Osmaniye, Adıyaman, Şanlıurfa, Malatya, Diyarbakır ve Elazığ olmak üzere 11 ilin etkilenmesi sonucu bu bölgelerdeki göç hareketlerini ele almış ve göç hareketlerinin ne kadarının kalıcı ne kadarının geçici olduğunu bilmenin imkânı olmadığı gibi bu hareketlerin planlı ve eşgüdümlü yapılması gerekliliğinin önemine dikkat çekmiştir.

Yıldırım (2023) “6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Psikososyal Etkisi ve Depremzedelere Yönelik Sürdürülebilir Müdahalenin Önemi Üzerine Bir Gözlem Araştırması” başlıklı eserinde 30 aile üzerine bir gözlem araştırması yaparak, depremin psikososyal etkisi ve depremzedelere yönelik müdahalelerin

sürdürülebilirliğinin önemini araştırmıştır. Araştırma sonucunda; bölgeden göç eden depremzedelerin geriye dönüş konusunda kaygılarının olduğu tespit edilmiştir. Bazı depremzedeler ise kendi memleketlerine geri dönüşlerin az olmasından dolayı bölgedeki göçmen nüfusun artacağı endişesini dile getirmişlerdir. Ayrıca depremde görevli veya gönüllü bireylerin yaşadığı tükenmişlik durumunun, sürecin sağlıklı biçimde ilerlemesini engelleyebildiği tespit edilmiştir.

Akarçay (2023) “Anadolu Mutfağı Güncesi: 6 Şubat Depremleri Sonrası Hatay-Belen'de Kurulan Sahra Mutfağına İlişkin Otoetnografik Değerlendirme” adlı çalışmada; gözlem aracılığı ile nitel bir analiz yaparak Hatay’ın Belen ilçesinde kurulmuş olan sahra mutfağındaki gönüllü çalışmalara katılımı sonucu edindiği deneyim ve izlenimleri aktarmış ve bir afet esnasında ve sonrasında gıda hizmetlerinin kesintiye uğramaması için önerilerde bulunmuştur. Gastronomi ve mutfak kültürü açısından tarihsel, ekonomik ve kültürel birikimi çok önemli olan Hatay’da yerel üreticilerin, çok sayıda gıda temelli kooperatiflerin, kadın üreticilerin, çiftçilerin, gıda esnafının canlandırılması, özel olarak desteklenmesi bu bölgedeki özgün mutfak kültürünün sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır tespitinde bulunmuştur.

Duruel (2023) “Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki Rolü: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği” başlıklı makalesinde, Hatay’da yaşanan depremleri STK’ların nasıl deneyimlediği ve depremi deneyimleyen STK temsilcilerinin ve gönüllülerin tespit ve ileriye dönük öngörülerini sorgulamıştır. Antakya’da farklı alanlarda faaliyet gösteren ve ülkenin değişik bölgelerinden gelen 48 STK temsilcisi ile görüşülmüş, bunlardan 22’si çalışmaya dâhil edilmiştir, katılımcılarla yapılandırılmış görüşme formları ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma bulgularına göre; sivil toplum kuruluşları Hatay’da depremzedelere yönelik olarak hemen hemen her alanda destek faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

Ün (2023) “Afet Yöneticisi Olarak Mülki İdare Amirleri: 6 Şubat 2023 Depremleri Örneği” başlıklı makalesinde; mülki idare amirlerinin afet yöneticiliği rolünü 6 Şubat Depremleri ekseninde ele almış olup çalışmada literatür ve mevzuat taraması yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; mevzuatta sadece afet sonrası değil afet öncesi görev ve sorumlulukları vurgulayan hükümler olsa da güçlü yetkilendirmenin yapılması büyük katkı sağlayacaktır. Afet öncesi süreçle ilgili risk azaltmaya yönelik yetkilerin de mülki idare amirlerine verilmesi, kendilerine gerekli hukuki, idari, mali vd. desteğin verilmesi gerekmektedir. Özellikle yapı stoklarına

yönelik uygulamadaki hatalar ve suiistimallerin sona erdirilmesi için merkezi bir kuruluşun güçlü denetim ve yaptırımına ihtiyaç vardır.

Karaağaç (2023) “Hastane Afet Yönetim Sürecinde Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulamaları: Kahramanmaraş Depremleri Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmasında, 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası sağlık kuruluşlarında, afetzedelerin ve yaşlılar, çocuklar, kronik hastalıkların olan dezavantajlı grupların psikososyal ihtiyaçlarına odaklanarak ve gerekli olan sosyal hizmet müdahalelerini literatür tarama yöntemi ile değerlendirmiştir.

Ata (2023) “Afet Haberciliği: Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sürecinde Sosyal Medyaya Yönelik Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmasında; nitel bir araştırma yaparak afet haberciliğinde sosyal medyanın olumlu katkısını ortaya koymak amaçlamıştır. Çalışmada “Twitter”a odaklanılmış ve 1451 tweet, “netnografi” yöntemi ile analiz edilmiştir.

Çamaş ve Tuman (2023) “Afet Yönetiminde Yeni Bir Model: Türkiye Ulusal Risk Kalkanı” başlıklı çalışmalarında, 3 Mart 2023 tarihinde Cumhurbaşkanlığı himayesinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hayata geçirilen Türkiye Ulusal Risk Kalkanı Modeli değerlendirilmiştir. 159 üyeden oluşan 13 alt kurul oluşturulmuş, bilim insanları, ilgili bakanlıkların bürokratları ve uzmanlarından oluşan kurul; çalıştaylar, teknik inceleme, yuvarlak masa toplantıları, odak grup görüşmeleri şeklinde yapmış olduğu çalışmaları deprem bölgesi ile birlikte tüm yurttan uygulanmak üzere raporlar halinde hazırlayarak Bakanlık üst yönetimine sunmaktadır.

Çelik (2023) “Afette Yabancı Olmak” başlıklı çalışmasında, yabancı ziyaretçi, göçmen, mülteci ve sığınmacıların acil durumlarda, dilsel ve kültürel farklılıklar nedeniyle beklenmedik zorluklarla karşılaşması konusunda bir araştırma yapmıştır. Özellikle hazırlık ve müdahale planlarına dikkat çeken yazar; iç-göç, defin, yol izinleri, sağlık hizmetleri gibi konularda yeni düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Sağiroğlu, Ünsal ve Özenci (2023) “Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri Durum Değerlendirme Raporu” başlıklı eserlerinde; deprem bölgesindeki Türk ve yabancı uyrukluların göç hareketlerini araştırmışlardır. Depremin ilk günlerinde pek çok afetzedenin imkânları nispetinde bölgeden uzaklaştığı, bölgenin deprem öncesi var olan “göç verme kabiliyetinin ve eğiliminin” daha da hızlanabileceğini ifade edilmiştir.

Rapora göre; geçici niyetle de olsa bir yerden ayrılan insanların belli bir zaman sonrasında tekrar isteler de geri dönüşleri zorlaşmaktadır. Bu nedenle deprem bölgesinin nüfus gücü ve beşerî sermayesini korumak adına bölgeden ayrılanların uzun olmayan bir süre sonunda tekrar bölgeye dönmelerinin koşulları oluşturulması gerekliliği vurgulanmıştır.

Tekeli (2023) “Antakya’nın Deprem Sonrası Kent Planlaması İçin Bir Strateji Önerisi” çalışmasında; 6 Şubat Kahramanmaraş Deprem felaketi sonrasında birçok bina ağır hasarlı kullanılamaz hale gelen kentteki nüfusun büyük bir bölümü kentten ayrılmış ve kentteki gündelik yaşam neredeyse bitmiş dolayısıyla çok yönlü bir yönetsel müdahale ve yeni bir plan yapma ihtiyacı ile kentin yeniden ayağa kaldırılmasının, ihya edilmesinin yöntemlerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Evren (2023) “Türk Siyasi Parti Tüzük ve Programlarında Bütünleşik Afet Yönetimi Bilinci” başlıklı eserinde, ülke siyasetinde etkin olan siyasi partilerin afet politikalarını; tüzük ve programları üzerinden araştırmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; son yıllarda kurulan ve ilk defa seçime katılacak olan siyasi partilerde bütünleşik afet yönetimi bilinci diğer partilere göre daha etkindir. Bununla birlikte kurumsal yapısını uzun süre önce tamamlayan, ancak oy oranı düşük siyasi partilerin programlarında bütünleşik afet yönetimi öncelikli değildir. Yeni nesil siyasi partiler ile birlikte, çağdaş toplumsal dinamiklere uyum sağlayarak kendini yenileyen köklü siyasi partilerin de afet yönetimi üzerine politikalar geliştirmektedir. Ancak bu bilinç, bütünleşik afet yönetiminin tüm safhalarını kapsayan bir planlama çerçevesine dönüşmemiştir. Sonuç olarak siyasi partilerin tüm afet türlerini ve afetlerin döngüsel süreçlerini kapsayan toplumsal bilinci kuşatacak politikalar geliştirmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Vapur, Kara ve Akın (2023) “2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremlerinin Antakya Ve Samandağ İlçelerindeki Yapısal Etkileri ve Çözüm Önerileri” çalışmalarında; depremde sonra Hatay’ın Antakya ve Samandağ ilçelerinde bulunan yapılardaki hasarlar gözleme dayalı olarak değerlendirilerek, hasarların nedenleri ve çözümleri üzerine tespitler sunulmuştur.

Azarak (2023) “Tarihin İzdüşümünde Antakya (Antiocheia) Kentinin Depremselliği” çalışmasında, yerleşim alanlarının belirlenmesinde etken olan jeomorfoloji ile insan arasındaki önemli ilişkiden hareketle 06-20 Şubat 2023 depremlerinden en çok zarar görmüş ve tarih boyunca sayısız tahrip edici deprem ve diğer felaketleri görmesine

karşın yine de sürekli bir yerleşim gösteren Antakya'nın bulunduğu coğrafi konumda birçok fay hattının geçmesinden ötürü bu kentin jeomorfolojisine genel bir bakış açısıyla ele almıştır.

Bingöl (2023) “Geçmiş-Şimdi-Gelecek Üçgeninde Antakya'yı Bağlamsalcılık Çerçevesiyle Okumak” araştırma çalışmasında İkinci Dünya savaşı sonrasında büyük yıkımlar yaşayan Avrupa kentlerinin yeniden yapılanması sürecinde eski kent yapısına yeni kent elementlerinin nasıl eklenilebileceğini sorgulayan ‘bağlamsalcı’ yaklaşım ile 6 Şubat depremleri sonrasında büyük bir tahribat yaşayan Antakya kenti arasında bu benzerlik ekseninde çıkarımlarda bulunmayı hedeflemiştir.

Güçlüten (2023) “Türkiye’de Geçici Korunan Suriyelilerin Aidiyet Kimlik ve Vatandaşlık Sorunu: Hatay İli Örneği” başlıklı doktora tezinde; Suriye de uzun yıllar süren iç savaş boyunca zorunlu olarak 2011 yılından sonra ülkelerini terk ederek Türkiye’ye göç eden (forced migration) Suriyelilerin geçici koruma statüsünde karşılaştıkları aidiyet, kimlik ve vatandaşlık sorunlarına mercek tutmayı amaçlamıştır.

Sirwan ve diğerleri (2023) “Environmental Health Risks After the 2023 Turkey-Syria Earthquake and Salient Mitigating Strategies: A Critical Appraisal” adlı makalede; Türkiye ve Suriye’de meydana gelen 6 Şubat depremleri sonrasında depremden etkilenen bölgelerde bulaşıcı hastalıkların gelişimine karşı erken uyarı ve koruma, hastalıkların önlenmesi ve yönetimi için yerel ve bölgesel düzeylerde mağdurlar arasında sağlık sorunları riskini azaltmaya yönelik üst düzey yaklaşımları değerlendirmektedir.

Sandoval, Voss, Flörchinger, Lorenz ve Jafari (2023) “Integrated Disaster Risk Management (IDRM): Elements to Advance Its Study and Assessment” başlıklı çalışmalarında, entegre afet risk yönetimi ile ilgili uluslararası temel literatürü dinamik bir süreç olarak değerlendirerek analiz etmişlerdir. Metodolojik olarak çalışma, nitel içerik analiziyle birlikte, Sistematik İncelemeler ve Meta Analizler için Tercih Edilen Raporlama Öğeleri (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta Analyses / PRISMA) yaklaşımını takip eden bir literatür tarama stratejisini benimsemiştir. Bu makale; IDRM’nin tarihini incelemekte, uygulamadaki mevcut zorlukları tartışmakta, bazı deneyimlere bakmakta ve daha fazla araştırma için yollar önermektedir. Makale entegrasyon için dört boyut önermektedir; sektörel, mekansal/hiyerarşik, zamansal ve dış etkenler olarak afetlerle yolları kesişen diğer toplumsal zorluklar özellikle iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma.

Hatay Planlama Merkezi, Hatay Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Planlama Ajansı, Boğaziçi Peyzaj İnşaat Müşavirlik Teknik Hizmetler San. A.Ş (2023) tarafından hazırlanan “Hatay İli Literatür Araştırması ve Örnek İnceleme Raporu” nun amacı; deprem sonrası Hatay’da sosyal, ekonomik yaşamın normale döndürülmesi için gerekli çalışmalar yapılırken yerelin, planlamaların her aşamasında aktif katılımının sağlanması, ortak akıl ile etkin bir koordinasyonla yapılması ve kentin geleceğine yönelik mekânsal ve stratejik kararlarının geliştirilmesini sağlamaktır.

Hatay Kültür Sanat Edebiyat Platformunca, Şereflioğlu’nun yayın koordinatörlüğünü yaptığı (2023) “Hatay ve Deprem Gerçeği” başlıklı, Hataylıların kurdukları derneklerin, meslek odalarının, platformların ve çok sayıda şair-yazarla bilim insanının katkılarıyla oluşan kitapta; depremin ardından yaşanabilecek hukuki taleplere kılavuzluk yapmak, yıkım-yeniden yapım/onarım sürecinin bilimsel veriler ışığında yürütülmesi, kentlerin tarihi-kültürel ve demografik yapısına uygun biçimde yeniden ayağa kaldırılması ve olası depremlere karşı alınması gereken önlemler ortaya konması amaçlanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu” nda (2023) SBB koordinasyonunda çok sayıda kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde, depremin yol açtığı kayıp ve hasarların boyutuna, insani kayıpların yanı sıra fiziki varlıklarda oluşan hasarlara, kayıplara ve ihtiyaçlara ilişkin tespitler yapılmıştır. Depremin hasarı, maliyeti, sektörel kapsamda; sosyal sektörler (konut, eğitim, sağlık, istihdam, çevre), alt yapı sektörleri (içme suyu-kanalizasyon, belediye hizmetleri, enerji, ulaştırma, haberleşme) ve ekonomik sektörler (tarım, madencilik, imalat sanayi, turizm) açısından ele alınmıştır. Sonuçta raporda; her sektörde kısa, orta ve uzun vadeli hedeflere ilişkin öneriler getirilmesi yanı sıra depreme dirençli yerleşim alanlarının ülke genelinde yaygınlaşması için bir dizi kurumsal ve yasal değişiklik önerileri ile söz konusu tedbirlerin doğru uygulanmasında azami titizliği ön plana alan ve tüm paydaşların (vatandaş, yerel yönetimler, kamu kurumları, meslek odaları, akademik çevreler vs.) işbirliğine dayanan afet risklerine karşı dirençliliğin artırılması için sistemsal değişiklikler öne sürülmüştür.

Fırat (2023) “17 Ağustos 1999 Marmara Depremi ile 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Boylamsal Analiz Yöntemi İle Karşılaştırılması “ başlıklı yüksek lisans tezinde; Türkiye'nin afet risk yönetimi ve mekânsal planlama süreçlerindeki

süreklilikleri ve eksiklikleri derinlemesine incelemiştir. Araştırmada, 1999 depremi sonrası mevzuatta ve uygulamalarda yapılan değişikliklere rağmen, 2023 depremlerinde benzer sorunların (yüksek can ve mal kaybı, yapı denetimi zafiyetleri, kentsel altyapı sorunları) tekrarladığı temel bulgusunu ortaya koymaktadır.

Çerçi (2022) “Kent Yoksulluğu Temelinde Mekansal Ayırışma: Hatay/Dağ (Aydınlıkevler) Mahallesi Örneği” başlıklı doktora tezinde; kent yoksulluğunun mekansal ayırışma üzerindeki etki düzeyi ve sonuçları ortaya konulması amacıyla küreselleşen bir dünyada sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal, beşeri birçok farklı parametreye göre şekillenen yoksulluk kavramı, az gelişmiş, gelişmekte olan, gelişmiş toplumların tamamında ciddi bir sorun olarak kentlerdeki mekânsal yığılmalar, ayırışmalar şeklinde cereyan eden kent yoksulluğunun son yıllarda uygulanan kentsel dönüşüm ve yeniden yapılanma düzenlemeleriyle çözümlenmesi ekseninde değerlendirilmiştir.

Bakır (2022) “The Effects Of Earthquakes In Antioch And Its Vicinity: Evidence Of Repair, Rebuilding And Urban Reorganization Between The Fourth And Thirteenth Centuries” adlı çalışmasında Antakya’nın kuruluşundan bu yana stratejik konumda yer alması dolayısıyla karşılaştığı istilalar, savaşlar ve deprem kuşağında bulunması sonucunda birçok defa yıkıcı depremlere maruz kalması tarihsellik süreci içerisinde ele alınmıştır. Çalışmada Antakya kentinin kuruluş tarihi ve imar yapılanmalarına dair derlemeler yapılarak, yaşadığı depremler değerlendirilerek kentin farklı süreçlerine yönelik harita çalışmaları yapılmıştır. Böylelikle Antakya’nın kent topografyası ve yapıların geçirdiği evrim ortaya konularak, depremler sonrası yapılan tadilat, yeniden yapılandırma çalışmaları değerlendirilerek depremin etkilerinin en aza indirilmesi için yapılanları gözler önüne sererek geleceğe ayna tutmak amaçlanmıştır.

Bakır (2021) “Antiocheia: Depremlerin Gölgesindeki Kent (6. yüzyıl)” adlı çalışmasında Antakya; açlık, veba, kuraklık, yangın, istilalar ve deprem gibi 6. yüzyılda art arda gelen felaketler dolayısıyla halkın bu gerçekliklerle nasıl yüzleşerek bugünlere kadar direncini gösterdiğini ve kenti yeniden tarihsellik süreci içerisinde var ettiğini gözler önüne sermeyi amaçlamıştır.

Özdemir (2021) “Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin Afetlere Yönelik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma” başlıklı doktora tezinde; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin afet çalışmalarını Kocaeli ilinde afet konusunda görev yapan ve

Kocaeli Belediyesi ile çalışmaları olan 12 katılımcı ile görüşmeler yaparak değerlendirmiştir. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü çalışanları, öğretim üyeleri ve STK temsilcilerinden oluşan katılımcılara 9 adet yarı yapılandırılmış açık uçlu soru sorulmuştur. Fenomenolojik yaklaşım benimsenen çalışma verilerine nitel veri analiz programı kullanılarak içerik analizi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin afetlere yönelik hizmetlerinin başarılı olan ve geliştirilmesi gereken yönleri ortaya konmuştur.

Yılmaz (2021) “Afetlere Sosyolojik Bakış ve Türkiye’de Afet Yazınına Kuramsal Bir Yaklaşım” başlıklı çalışmada, afet sonrası ve özelde deprem sonrası yaşanan karmaşa içerisinde gerçekleşen toplumsal davranışı, afet çalışmalarına birey ve toplum odaklı bakış açısıyla araştırarak katkı sağlamayı amaçlamıştır.

Çabuk (2020) “2002 Sonrası Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu Bulunan Siyasi Partilerin Beyannamelerinde Afet ve Acil Durum” başlıklı çalışmada; 2002 yılından itibaren genel seçimlere katılan ve mecliste grubu oluşan siyasi partilerin seçim öncesi, resmi internet sayfaları üzerinden yayınladıkları seçim beyannamelerini araştırmıştır. Uluslararası mevzuatın ve standartların uygulanması gerekliliğinin vurgulanmasına rağmen yayınlanan mevzuatların tamamen yürürlüğe alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yazar; Türkiye’de bütünsel afet yönetimine ekseninde, özgün, gerçekleştirilebilir bir mevzuat ve teknolojinin üretilip uygulanması için siyaset üstü çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Karaağaç, Karaman ve Aktuğ (2019) “Kahramanmaraş ve Adıyaman İllerinin Afetselliğinin İncelenmesi ve Mekânsal Analiz Teknikleriyle Yerleşime Uygun Alanların Belirlenmesi” başlıklı çalışmalarında; 2019 yılında; Doğu Anadolu Fay Sistemi'nin Kahramanmaraş ve civarında uzun süredir kırılmamış olması nedeniyle gerçekleşebilecek deprem riskine dikkat çekmiş ve zararı en aza indirebilmek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Bölgenin deprem dışında diğer afetlere maruz kalma durumunda da arazi kullanımı, erişebilirlik, altyapı gibi özellikleri değerlendirilerek, çok kriterli karar verme problemlerinin çözümünde kullanılmakta olan Analitik Hiyerarşi Yöntemi (AHY) ile Coğrafi Bilgi Sistemleriyle (CBS) ortamında model oluşturulmuş ve Kahramanmaraş ile Adıyaman'da yerleşime en uygun alanlar seçilmiştir.

Değerliyurt (2013) “Antakya’da Doğal Afet Risk Analizi ve Yönetimi” başlıklı çalışmada Antakya’da deprem, su taşkını, zemin hareketleri ve erozyona hassas

alanların Coğrafi Bilgi Sistemleri kullanılarak yapılan analizlerle tespit edilerek, sonrasında meydana gelebilecek olası risklerin doğru bir şekilde yönetilmesi gayesiyle öneriler üretilmesini hedeflemiştir.

Ergünay (2011) "1999 Depremleri Afet Mevzuatını Nasıl Değiştirdi: Mevzuat Açısından Neredeyiz?" başlıklı çalışmada, afet yönetim sisteminin zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarının hem merkezi hem de yerel düzeylerde bütünleşik ve katılımcı bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşımın temelinde; merkezi ve yerel yönetimler, meslek odaları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve halkın karar alma mekanizmalarına aktif katılımının gerektirdiği ayrıca yasal düzenlemelerin ve kurumsal yapılanmaların yalnızca örgütlenme yapısını düzenlemekle kalmayıp, aynı zamanda sistemin mali ve karar mekanizmalarında özerklik, personel rejiminde yetkinlik, bağımsızlık ve tarafsızlık, ayrıca açıklık, şeffaflık, katılımcılık ve hesap verebilirlik boyutlarını da titizlikle ele alması gerektiğini belirtmektedir.

Çetinkaya (2010) "Kriz Ortamlarında Devlete Duyulan Güven (17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinde; küreselleşen dünyada artan krizlerin yayılımına karşı etkin kriz ve afet yönetiminin önemini vurgulamaktadır. Çalışma, 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi'ni örnek alarak, devletin kriz anındaki tutumunun halkın devlete duyduğu güveni nasıl etkilediğini araştırmıştır. Bu doğrultuda kriz, afet ve güven kavramlarını ele aldıktan sonra, Türkiye'nin en büyük afetlerinden biri olan 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi üzerinden, depremden 1 yıl ve 11 yıl sonra yapılan iki ayrı araştırmayla devletin kriz anındaki tutumunun halkın devlete duyduğu güven duygusunu ne denli etkilediğini incelemiştir.

Doğan (2009) "Afetlerde Kurum ve Kuruluşlar" adlı çalışmada afetlerin ulusal sınırları aşan ölçekte nüfus, mülk, ekonomi ve çevreye verdiği yıkıcı zararların ulusal, uluslararası kurumların, afet eğitiminin, ekonomik kaynakların, teknolojik, akademik ve insan kaynaklarının afet müdahalesinin ana bileşeni olarak iş birliği ve eşgüdümün önemini vurgulamıştır.

Tercan (2008) "Afet Bölgelerinde Yeniden Yerleştirme ve İskân Politikaları: Doğubayazıt Afetzedelerinde Yerleşim Alanları Uygulama Örneği" adlı çalışmada, Ağrı İli, Doğubayazıt İlçesi ve Köylerini kapsayan alanda, 02 Temmuz 2004 tarihinde 5.1 büyüklüğünde meydana gelen deprem afetinden etkilenen afetzedelerin yeniden yerleştirme ve iskanlarını sağlamak üzere yapılmış olan 'Yeni Afetzedelerinde Yerleşim Yeri

Uygulamaları' örnek alanı üzerinden eleştirel bir değerlendirme yaparak, sorun alanlarının tespiti ile yeni sorunlar yaratmadan, afet sonrası uygulanabilir iskan politikaları oluşturma'nın Türkiye açısından önemini vurgulamayı amaçlamıştır.

Şengün (2007) "Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar" doktora tezinde; Türkiye'nin sıkça karşılaştığı doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve toplumsal yapı üzerindeki yıkıcı etkilerine odaklanmaktadır. Özellikle 17 Ağustos Marmara Depremi'ni merkeze alarak, afet yönetim sistemini ve bu sistemin önemli bir parçası olan iyileştirme ve yeniden yapım çalışmalarının neden olduğu sorunları incelemiştir.

Genç (2005) "Türkiye'de Doğal Afet (Yıkım) Olayları Sonrası Kent Yenileme Uygulamaları: 1999 Marmara Depremi Örneği" başlıklı doktora tezinde; doğal afetlerin olağan dışı bir kent yenileme nedeni olduğunu belirtmekte ve afet riskinin yüksek olduğu kentlerin, afet öncesi veya sonrası daha güvenli hale getirilmek amacıyla yenilemeye konu olabileceğini savunmaktadır.

BÖLÜM II

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİM YAKLAŞIMI

Afetler insanlık tarihinin en eski dönemlerinden beri toplumlar için birçok kayıplara ve zararlara neden olmuştur. Doğal afetlerin yanı sıra savaşlar, istilalar, gelişen teknolojinin getirdiği ilerlemelerin sonucunda çevresel tahribatın yarattığı değişik türlerde sayısız afet cereyan etmeye devam etmektedir. Günümüzde afetlerin konuşulmadığı gün neredeyse yoktur. Ancak etkileri ve sonuçları her yerde ve her zaman benzer değildir. Dolayısıyla afetler coğrafi özelliklere ve ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılıklar göstermektedir. Coğrafi risk faktörlerine göre; kırılgan yapıdaki coğrafi konumda olan ülkelerde doğal etmenler, teknolojik gelişmenin yoğun olduğu ülkelerde çevresel etmenlerdeki değişimle birlikte teknolojik gelişmeler etkili olurken stratejik konumda olan ülkelerde ise sömürü ve istila savaşlarının etken olduğu afetler söz konusudur.

2.1. DÜNYADA AFET YÖNETİM SİSTEMİ YAKLAŞIMLARI

Bu bölümde coğrafi konum ve teknolojik unsurlardan kaynaklı afetlerle sürekli yüzleşen ABD, Japonya, Yeni Zelanda, Fransa, Şili ve Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki afet yönetim yaklaşımları ele alınmıştır. Bu örnekler Dünya'da afet riski yüksek olan ve en ileri afet yönetim uygulamalarını geliştiren ülkeler olması nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca büyük şiddetli afetler yaşayan bazı kentlerin afet sonrası yeniden yapılanma uygulamaları da değerlendirilmiştir. Afetler belirli bir bölgede olsa da artık insanlığın ortak meselesi olduğundan bu alanda uluslararası kuruluşların etkinliğini giderek artırmıştır. Dünya'da önemli faaliyetler yürüten uluslararası afet kuruluşlarına da çalışma içerisinde yer verilmiştir.

2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri

ABD'de Federal Acil Durum Yönetim Kurumu (Federal Emergency Management Agency / FEMA), 1979 yılında Başkanlık emriyle ulusal ölçekte kurulan afet ve acil durum yönetiminden sorumlu merkezi en üst teşkilatıdır. FEMA, yerel otoritelerin yetersiz kaldığı afetlere müdahalede koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Meydana gelebilecek tüm tehdit ve tehlikeleri önlemek, bunlara karşı toplumu korumak, hızlı-etkin müdahale ile zararları ve kayıpları azaltmak için gerekli kapasiteleri artırarak insanların daha hazırlıklı olması doğrultusunda çalışmalar yürütmektedir. FEMA olası afetlerde; depremler, siber saldırılar veya kimyasal sızıntılarla ilgili risklere karşı dirençli ve güvenli bir ulus inşa etmek amacıyla bir dizi hazırlıkla eşgüdümü

sağlayarak önleme, koruma, azaltma, müdahale ve iyileştirme evrelerinden oluşan Bütünleşik Afet Yönetim modelini benimsemiştir (Federal Emergency Management Agency, 2024).

FEMA afet yardımı üç genel kategoriye ayrılır:

- Bireysel Yardım — bireylere ve hanelere yardım,
- Kamu Yardımı — belirli acil durum hizmetleri ve afetten zarar gören kamu tesislerinin onarımı veya yeniden inşası ve kâr amacı gütmeyen belirli özel kuruluşlara yapılan yardım,
- Tehlike Azaltma Yardımı — gelecekte kamu ve özel mülkiyette meydana gelebilecek kayıpları azaltmak için tasarlanan önlemlere yönelik finansman (Federal Emergency Management Agency, 2024: 2).

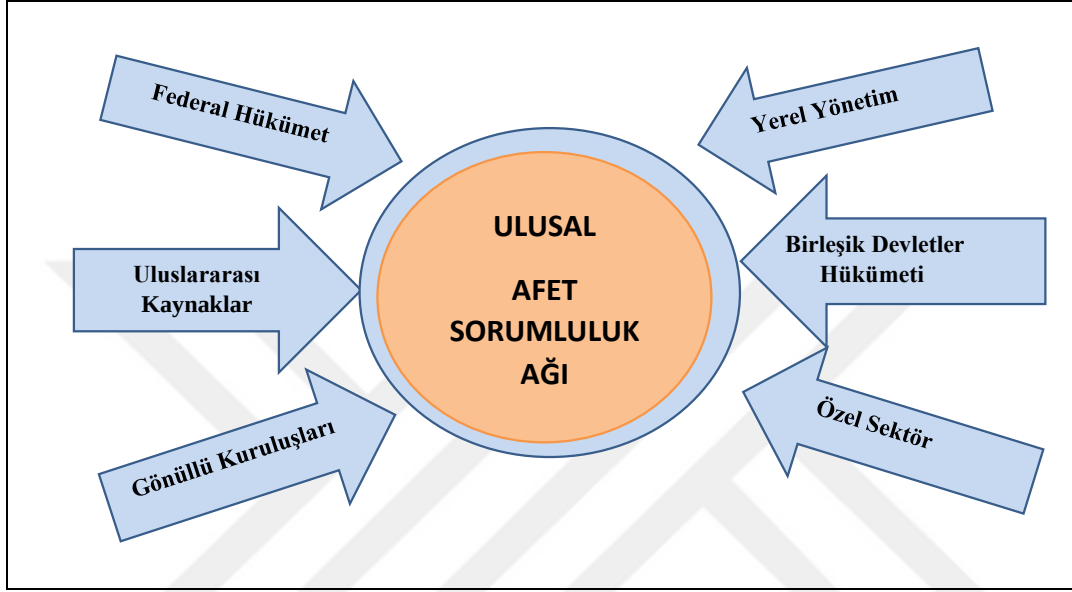
2023 Ulusal Hazırlık Raporu (National Preparedness Report) iklimle ilgili felaketlerin artışına işaret etmiştir. Bu felaketlerin her biri en az 1 milyar dolara mal olmuştur. Ocak 2020'den Aralık 2022'ye kadar iklimle ilgili 60 afet, 1.460 kişinin ölümüne ve 2.939 kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Günümüzde FEMA, 2017 öncesi 3.331 müdahale ekibinden 2017 sonrası 7.113 müdahale ekibine, ortalama iki katına çıkan görevlendirmelerle faaliyet göstermektedir (National Preparedness Report, 2023: 2-3).

Bir felaket ilan edildiğinde, FEMA öncülüğünde Federal Hükümet; eyaletlerin, ada bölgelerinin, felaketten etkilenen yerel bölgelerin üst (vali) mercilerinin talebi üzerine harekete geçer. Müdahale eylemleri, Ulusal Müdahale Çerçevesinde düzenlenmektedir. FEMA, bir Ortak Saha Ofisi (Joint Field Office / JFO) ile müdahaleye liderlik etmek üzere bir Federal Koordinasyon Görevlisi (Federal Coordinating Officer / FCO) atayarak, uzun ve kısa vadeli iyileştirme faaliyetleri gerçekleştirir. FEMA, JFO'nun kurtarma çalışmalarına liderlik etmesi için FCO'ya vekil olarak bir Federal Felaket Kurtarma Koordinatörü (Federal Disaster Recovery Coordinator / FDRC) görevlendirir. Ulusal Afet Kurtarma Çerçevesi (National Disaster Recovery Framework / NDRF), afetten etkilenen eyaletlere, yerel ve bölgesel yönetimlere etkili kurtarma desteği sağlar. Felaketten kurtarma süreci, afetten etkilenen toplulukların onarılmasına, yeniden geliştirilmesine ve canlandırılmasına odaklanır. NDRF, etkilenen toplulukların önceliklerine uygun olarak teknik yardım sağlamak ve kurtarmayı desteklemek için altı Kurtarma Destek Fonksiyonu (Recovery Support Functions / RSF) oluşturmuştur. RSF'ler şunları içerir; toplumsal planlama ve

kapasite geliştirme, konut finansmanı, altyapı sistemleri, sağlık, doğal ve kültürel kaynaklar (US Department of the Interior, 2024).

Aşağıdaki Şekil 8’de ABD’deki afet ve acil durum yönetiminde rol alan aktörler gösterilmiştir. Merkezi yapılanmanın yanı sıra yerel yönetimler, özel sektör, gönüllü kuruluşlar ve uluslararası kuruluşlar afetlerde etkili olarak yer alması sağlanmaktadır.

Şekil 8. ABD’de Afet ve Acil Durumlarda Müdahaleye Katılan Kurum ve Kuruluşlar

Kaynak: Federal Emergency Management Agency, 1999: 3.

ABD’ de afet yönetimini ulusal ve yerel ölçekte bütünsel olarak ele alan birçok yasal mevzuat vardır. Afetlerin yarattığı kayıpları ve zararları azaltmaya ve bütünleşmiş bir afet yönetimine yönelik önemli yasalardan bazıları şunlardır:

- 1- Robert Stafford Acil Durum Yardımları ve İyileştirme Yasası (The Robert Stafford Disaster Relief and Emergency Assistance Act).
- 2- Baraj Güvenliği Ulusal Yasası (Natural Dam Safety Act).
- 3- Deprem Zararlarını Azaltma Yasası (Earthquake Hazards Reduction Act).
- 4- Acil Durum Planlaması ve Toplumsal Bilgi Edinme Yasası (Emergency Planning and Community Right-to-Know Act).
- 5- Steward B. McKinney Evsizlere Yardım Yasası (Steward B. McKinney Homeless Assistance. Act).
- 6- Federal Yangın Önleme ve Kontrolü Yasası (Federal Fire Prevention and Control Act).
- 7- Tehlikeli Maddeler Nakliyesi Yasası (Hazardous Materials Transportation Act).

8- Ulusal Sel Sigortası Yasası (National Flood Insurance Act).

9- Ulusal Güvenlik Yasası (National Security Act) (Gündüz, 2009: 58).

“Robert T. Stafford Afet ve Acil Durum Yardım Yasası- Stafford Yasası 23.11.1988” ile amaç; federal hükümet tarafından eyalet ve yerel yönetimlere sıklıkla yaşanan afetlerden kaynaklanan acı ve hasarı hafifletme sorumluluklarını yerine getirmede düzenli ve sürekli bir yardım aracı sağlamaktır. Bununla birlikte eyaletler ve yerel yönetimlerce afet iyileştirme programlarının kapsamının genişletilerek revize edilmesi, kapsamlı afete hazırlık ve yardım planlarının, programlarının, kapasitelerinin geliştirilmesinin desteklenmesi, afete hazırlık ve yardım programlarının daha fazla koordinasyonunu ve yanıt verebilirliğini sağlamak, bireyleri, eyaletleri ve yerel yönetimleri, devlet yardımını tamamlamak veya yerine geçmek üzere sigorta teminatı olarak kendilerini korumaya teşvik etmek, arazi kullanımı ve inşaat yönetmeliklerinin geliştirilmesi de dahil olmak üzere afetlerden kaynaklanan kayıpları azaltmak için tehlike azaltma önlemlerinin teşvik edilmesi, afetlerde meydana gelen hem kamu hem de özel kayıplar için federal yardım programları sağlamak ve hassas toplulukların iklim ve doğal tehlikelere karşı dayanıklılığının belirlenmesi ve iyileştirilmesi gibi hususları da ilan etmiştir (Robert T. Stafford Disaster Relief And Emergency Assistance Act, 2022: 1-2).

“Deprem Zararlarını Azaltma Yasası” ile afetlerin oluşturacağı can kaybı ve zararları azaltmak amacıyla iyi finanse edilen bir sismolojik araştırma programının tam olarak uygulanabilmesini sağlayan bilimsel anlayışı sağlamak ve etkin bir deprem erken uyarı sistemi altyapısının kurulması, iyileştirme çalışmalarının yapılması, bireylerin ve toplulukların dayanıklılığını artırmak, yeniden yapılanma plan ve projeleri geliştirmek amaçlanmıştır (National Earthquake Hazards Reduction Program Reauthorization Act Of 2018: 2-3).

2000 tarihli “Afet Zararlarını Azaltma Yasası” maliyet konusunu ele almıştır. Yasa ile yaralanmaları, can kayıplarını ve eyaletlerin veya yerel yönetimlerin yetkisi altındaki kritik hizmet ve tesislere verilen zarar da dahil olmak üzere maddi hasar ve yıkımı azaltmak için tasarlanmış afet öncesi tehlike azaltma önlemlerinin uygulanmasına yardımcı olmak üzere eyaletlere ve yerel yönetimlere teknik ve mali yardım programı oluşturma yetkisi sağlanmıştır (Disaster Mitigation Act of 2000).

2.1.2. Japonya

Dünya’da sıklıkla afetlerle gündeme gelen Japonya hem afetlerin önlenmesi hem de afet farkındalığı konusunda oldukça duyarlı bir olması nedeniyle diğer ülkelere de örnek bir model olmuştur. Japonya’ da doğal afetler alanında yapılanma ve koordinasyon mekanizmasından Afetleri Önleme Konseyi (Disaster Prevention Council / DPC) sorumlu kurumdur ve doğrudan Başbakan’a bağlı olarak afet önleme planlarını, yanısıra diğer temel afet planlarını hazırlamak, yürürlüğe koymak ve koordinasyonu sağlamakla sorumludur (Karatop, 2024: 10).

Afet riskinin azaltılmasına ilişkin mevzuatın temel taşı, 1961 yılında yürürlüğe giren ve Japonya’da afet riskinin azaltılmasına yönelik tedbirlerin temelini oluşturan “Afete Karşı Önlemler Temel Yasası’dır”. Ayrıca afet riskinin azaltılması ile ilgili kuruluşlar; afet riskinin azaltılması ve acil durum mevzuatı, afetlere müdahale, afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılandırmaya ilişkin belirli risk azaltma faaliyetleri ile ilgili ve sorumludur. “Afete Karşı Önlemler Temel Yasası” kapsamında, Japonya’da afet riskinin azaltılmasına yönelik kapsamlı ve uzun vadeli planları ortaya koyan “Afet Yönetimi Temel Planı” hazırlanmıştır. Bu plana dayalı olarak kapsamlı bir afet yönetimi planlama sistemi kurulmuştur. 1995'teki Büyük Hanshin-Awaji Depremi'nden (Kobe Depremi) alınan dersler, Japonya'nın afet riskini azaltma mevzuatında ve hükümet politikasında iyileştirmeler yapılmasına yol açmıştır (United Nations International Strategy for Disaster Reduction, 2005).

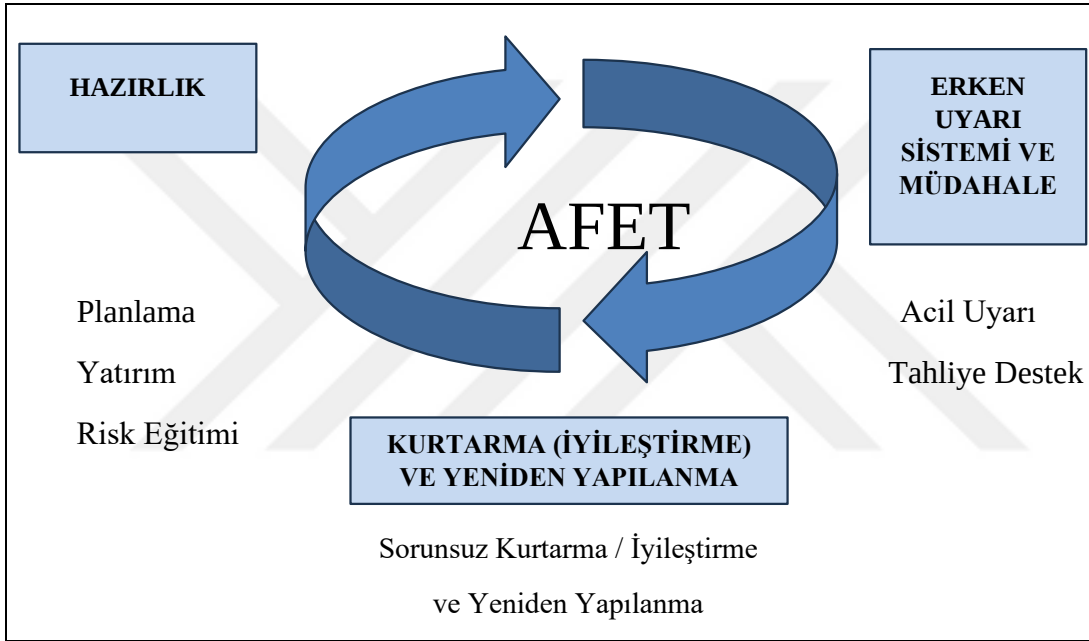
Japonya’da 2011 yılında meydana gelen 9,0 büyüklüğündeki deprem dev bir tsunamiyi tetiklemişti. Ülkenin kuzeydoğusunda ağır bir yıkım meydana gelmiş, yaklaşık 20 bin kişi hayatını kaybetmişti. Bu büyük deprem ve tsunami, dünyada yaşanan en büyük ikinci nükleer kaza olan Fukuşima nükleer santralindeki felaketler dizisine neden olmuştu (Deutsch Welle, 2024). Japonya'daki çifte felaket, güvenilir bir erken uyarı sisteminin, son teknoloji altyapının ve güçlü bir siyasi taahhüdün bir felaket sırasında hayat kurtarmada uzun bir yol kat edebileceğinin kanıtıdır. Pasifik havzasını çevreleyen bir sismik aktivite yayı olan Ateş Çemberindeki konumu nedeniyle, Japonya'nın felaketlerle dolu uzun bir geçmişi vardır ve bu onu dünyanın afetlere en iyi hazırlanmış ülkelerinden biri haline getirmiştir. 1923'teki Kanto depremi ve 1995'teki daha yakın tarihli Kobe depremi gibi olayların önemli bir anıtsal mirası, can ve mal kaybının yanı sıra, devletin vatandaşları bir felaketin olumsuz etkilerinden korumak için sıkı önlemler alması için katalizör rolleriydi. Bu büyük felaketlerin

ardından Japon hükümeti, afetlere karşı koymak için hem yapısal hem de yapısal olmayan önlemlere büyük yatırımlar yaptı. Japonya ayrıca, esnek inşaat sistemi için en gelişmiş teknolojiler üzerine araştırmaları güçlü bir şekilde desteklemiş ve ayrıca mevcut riskli yapıların güçlendirilmesini teşvik etmiştir. Japonya bugün dünyanın en gelişmiş erken uyarı sistemine sahiptir. Ayrıca, deniz duvarları, tsunami uyarı işaretleri, işaretli kaçış yolları, sağlam acil durum barınakları vb. gibi koruyucu altyapı, ülkenin hazırlığını ve dayanıklılığını güçlendirir. 2000 yılında bina yönetmeliklerinin revize edilmesi, 2007 yılında bina yönetmeliklerinin sıkı bir şekilde uygulanması, gömülü hidrolik amortisörler, ekstra çelik destekler ve taban izolasyon pedleri gibi zorunlu 'depreme dayanıklı' önlemleri sağlayan bir yasanın yakın zamanda kabul edilmesi gibi yasal önlemler uygulanmıştır. Bunlar, Japonya'daki yüksek binaların bile büyük depremlere karşı koymasını ve salınımla karşılaşmasını sağlamıştır. Richter ölçeğine göre 9.0 büyüklüğünde bir deprem karşısında bile çok az çökme yaşanmıştır (Orfmumbai Wordpress, 2024).

Japonya'da afetler meydana geldiğinde; vatandaşların can, mal ve güvenliklerinin doğal afetlerden korunması kritik öneme sahiptir. İlgili kamu kurumlarıyla yakın iş birliği içinde afetlere karşı önlem ve ilk müdahale tatbikatlarının yanı sıra iyileştirme ve yeniden inşa tedbirleri uygulanarak afetlere karşı dayanıklılık teşvik edilmektedir. Merkezi Afet Yönetim Konseyi; Temel Afet Yönetim Planı ve Deprem Planlarının formüle edilmesi ve uygulanmasının teşvik edilmesinden sorumludur. Başbakan veya Afet Yönetiminden Sorumlu Devlet Bakanının talepleri doğrultusunda afet yönetimine ilişkin önemli konular (temel afet yönetimi politikaları, afete karşı önlemlerin genel koordinasyonu ve afet acil durum ilanı vb.) müzakere edilir. Başbakan ve afet yönetiminden sorumlu Devlet Bakanına afet yönetimine ilişkin görüş sunulur. Afetlere karşı önlemlerin kapsamlı teşviki, afetlerin azaltılmasında uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi, deprem, tsunami, volkan patlaması, büyük seller ve diğer afet türlerine karşı master planların oluşturulması, Nankai Çukuru ve Tokyo İç Depremlerine karşı master planların oluşturulması da dahil olmak üzere büyük depremlere karşı tedbirlerin güçlendirilmesi, tsunami tehlike haritalarının oluşturulması, tsunamilere yönelik tahliye planlarının yapılması, volkanik patlamalara karşı afet yönetim konseylerinin kurulması, volkanik patlama tehlike haritalarının oluşturulması ve tahliye planlarının hazırlanması da dahil olmak üzere volkanik patlamalara karşı daha fazla önlemin uygulanması, büyük bir sel durumunda gerçekleştirilecek tahliye kılavuzunun ve acil kurtarma faaliyetlerinin incelenmesi, büyük sel baskınlarına karşı önlemlerin

güçlendirilmesi, insan kaynağını geliştirme ve afet yönetim tatbikatları, merkezi ve yerel yönetim yetkililerinin afet yönetimi uzmanı olarak yetiştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi, Afet Azaltma Günü'nde (1 Eylül) kapsamlı afet azaltma tatbikatları ve hükümetin rol yapma simülasyon tatbikatları gerçekleştirerek bir afet yönetim sisteminin kurulması, eğitim ve farkındalık faaliyetleri, afet yönetimi gönüllüleri için çevrenin iyileştirilmesi, şirketleri bir felaket durumunda bile işlerini devam ettirebilmelerini sağlamak için iş sürekliliği planları (Business Continuity Plan/BCP) oluşturmaya teşvik etmektir (Disaster Management in Japan).

Şekil 9. Japonya'nın Afet Yönetim Sistemi

Kaynak: Huguet, Casado-Claro & Gavari-Starkie, 2022: 12.

Şekil 9' da Japonya'nın afet yönetimininde kritik önemdeki tüm aşamalarını kapsayan yapısı bütüncül olarak yer almaktadır.

Japon sistematik afet yönetim önlemlerinin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi, müdahale ve iyileştirmedeki rollerin tanımlanması, planlamalar, eşgüdüm, kurumsal atamalar, görevlendirmeler, kararların alınması ve yürütülmesinde sorumluluk süreci şu kademelerde gerçekleştirilir: Merkezi Hükümet düzeyinde; merkezi afet yönetim kurulu. Bölgesel ve Yerel Hükümetler düzeyinde; vali, başkan, belirlenmiş yerel yönetim kurumları, bölgesel afet önleme konseyi, STK'lar, topluluklar, bireyler.

Büyük ölçekli afetler durumunda acil durum önlemlerinin valilikler veya belirlenmiş idareler tarafından devralınması ve belediye başkanları tarafından tahliye emri verilmesi de dahil olmak üzere birincil afet müdahale prosedürleri belirlenir. Acil bir

afet gerçekleşmesi durumunda; olağanüstü hal ilanı ile hükümet politikasına ilişkin bakanlar kurulu kararı (afete karşı önlemlere ilişkin temel politika), acil durum önlemleri (temel ihtiyaç maddelerinin dağıtımına ilişkin kısıtlama, mali yükümlülüklerle ilişkin moratoryum, uluslararası desteğin kabul edilmesine ilişkin bakanlar kurulu kararının acilen yürürlüğe konulması, “Belirli Afet Mağdurlarının Hak ve Menfaatlerinin Korunmasına İlişkin Özel Önlemler Hakkında Kanun ”un otomatik olarak yürürlüğe konulması) süreçleri takip edilir (Disaster Management in Japan 2024: 6-8).

Japonya son 2000 yıllık tarihinden politikalarını, yasalarını, düzenlemelerini, yatırım modellerini ve karar alma süreçlerini, ayrıca topluluk ve bireysel davranışlarını geliştirmek için geçmiş felaketlerden ders almıştır. Doğal afetlerden kaynaklanan risklerin hiçbir zaman tamamen ortadan kaldırılamayacağını bilincinde olan yeni, dengeli yaklaşım, toplum temelli önleme ve tahliyenin yanı sıra eğitim, riskle ilgili finans ve sigorta ve arazi kullanımı düzenlemesi gibi diğer yapısal olmayan önlemleri de içermektedir (The Word Bank, 2014:5).

Japonya’da 2011 yılında meydana gelen 9.1 Mw büyüklüğünde Büyük Doğu Japonya Depremi (The Great East Japan Earthquake / GEJE) diğer adıyla Tōhoku depremi ve tsunamisi 20.000 insanın ölümüne, 6.242 kişi yaralanmasına ve 2.553 kişi kaybolmasına yol açarken ayrıca ulusal ekonominin geniş ölçeğinde de büyük bir mali etkiye neden olmuştur. GEJE, Japonya genelinde nükleer santrallerin kapatılmasına yol açarak enerji üretiminde % 50’lik bir düşüşe ve ulusal arz kesintilerine neden olmuştur. GEJE, koşullu yükümlülüklerin anlaşılması ve açıklığa kavuşturulması, beklenmedik durum bütçelerinin tahsis edilmesi, yaşam için kritik altyapı varlıkları ve hizmetleri için mali koruma önlemlerinin uygulamaya konulması ve korunmasız işletmeler ve hanelerin afet risklerini ortadan kaldırması için mekanizmalar geliştirilmesi gibi afet riski finansmanı ve sigortasının (Disaster Risk Financing and Insurance / DRFI) önemini ortaya koymuştur. DRFI mekanizmaları insanların ve işletmelerin bir felaketten sonra hızla toparlanmasına, kritik altyapı kesintilerinin önlenmesine veya en aza indirilmesine ve operasyonların sürdürülmesine yardımcı olmayı hedeflemiştir (preventionweb.net, 2021).

Konut deprem sigortası kapsamı Japonya’da iki ana aktöre dayanmaktadır: özel hayat dışı sigortacılar ve kooperatif karşılıklı sigortacılar. Deprem riskinin finansal yönetimindeki büyük farklılıklara rağmen, bu iki sigorta sistemi Büyük Doğu Japonya

Depremi'nden sonra hasar ödemelerindeki yeterlilik ve finansal yaşamsal etkinliklerini göstermiştir (Mahul & White, 2014: 257).

Dünyanın en sismik ülkelerinden biri olan Japonya'da 11.03.2011'deki depremde en çok Tohoku bölgesi ve ona bağlı Miyagi ve Fukushima vilayetleri etkilenmiştir. 20.000 kişi ölmüş, 6.500'den fazla kişi yaralanmış, 2.500 kişi kayıptır. Bir milyondan fazla ev hasar görmüş, bunlardan 120 bini tamamen yıkılmıştır. Mart ayındaki o cuma günü öğleden sonra saat 2.46'da ilk olarak 9.1 büyüklüğünde bir deprem olmuş; yaklaşık 30 dakika sonra, 30 metreyi aşan dalgalarla bir tsunami, çok sayıda yangın olmuş ve Fukushima'daki Daiichi Nükleer Santrali'nde meydana gelen patlama, ülkenin doğu kıyısının geniş alanlarını harap etmiştir. Nükleer santralin hasar görmesinin ardından Japon hükümeti 1.150 km²'lik alanı (Fukushima Eyaleti topraklarının % 12'si) tahliye etmiştir. Bölgede radyasyon hala yüksek olduğundan enkazları kaldırmak için robotlar kullanılmaktadır ancak bölgenin büyük bir kısmı hâlihazırda ekonomik faaliyetlerine yeniden başlamış durumdadır. Japon hükümeti, 2013'ten 2037'ye kadar tüm Japon vatandaşları, işletmeleri ve şirketleri için % 2,1 oranında ek gelir vergisi belirlemiş, vergiden elde edilen bütçenin büyük yüzdesi altyapı düzenlemesine, konut inşaatının finansmanına ve küçük işletmelere yönelik kredilere ayrılmıştır (Loagia, 2023).

Deprem sonrası özellikle akademik çevrelerde yerel yönetimlerde desantralizasyon, yönetim ve afet yönetimi konularında eleştiriler olmuştur. Cho'ya göre Japonya'nın bölgesel sosyo-mekansal canlılığı, kalkınmacı devlet sistemi altında küçülmekte ve zayıflamaktadır. 2011 felaketi sosyo-politik sistemdeki kırılğanlıkları ortaya çıkarmıştır. Kısa bir süre için alternatif yönetim sistemleri için bir alan açılmış; ancak adem-i merkezîyetçilik reformu ve sivil katılım sistemlerinde sadece sınırlı iyileşmeler meydana gelmiştir. Tsunami sonrası iyileştirme çalışmaları, afet öncesi mevzuat nedeniyle kısıtlanmış ve geciktirilmiş, sosyo-mekânsal eşitsizlikler artmıştır. Cho makalesinde, sosyo-politik sistemin hatalarını düzeltmek, afetten etkilenen bölgenin gerilemesini durdurmak ve bölgesel ve toplumsal iyileşmeyi teşvik etmek için ciddi adımlar atılması gerektiğini savunmaktadır (Cho, 2014: 157).

Tohoku depremi ve tsunamisi sonrası 20.000 kişi hayatını kaybetmiş, 800.000' den fazla ev tamamen ya da kısmen yıkılmıştır. Japon Kızıl Haç Teşkilatı 400.000 insanın yerinden olduğunu belirtmiştir. Bölgede bulunan belediyelerden sadece Shichigahama Belediyesi'ne; yardım amacıyla 10.000 üzerinde gönüllü akın etmiştir. Bu da Japon

afet yönetiminde gönüllülüğün ne kadar etkili ve önemli olduğunu gözler önüne sermiştir. Afet önlemede ve zarar azaltma için kendi kendine yardım (self-help), iş birliği yaparak yardımlaşma (co-help), kamudan yardım almak (help by public) bu üç önceliğin önemi yardımlaşma açısından ortaya çıkmıştır. Sadece 6 ay sonra fiziksel dönüşümün izleri kolaylıkla gözlenmiştir. Bu yıkıcı afet ardından 23 bin ton atık oluşmuştur. Bu oluşan atık sadece Miyagi bölgesinin bir yıllık atık miktarının tam 19 katı büyüklüğündedir. Bu durum kanunlar ve yönetmeliklerde revizyon sonucu “Afet Enkaz Yönetimi” kanunlarını doğurmuştur. Afet yönetiminin başarısı; planlama, rollerin tanımlanması, finansal kaynakların temini, en uygun teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, enkazın geçici olarak depolanarak nakledilmesi ile enkazın işlenmesi ve geri dönüşümü gibi aşamaları kapsar. Atık yönetimi Japonlar açısından afet olsun olmasın her zaman önemlidir. Kentsel dönüşümlerde veya yenileme çalışmalarında toplum sağlığını ve çevreyi riske atacak toz oluşumunun önüne geçilmesi amacıyla derhal sulama işlemi yapılması ve atığın transferi sağlanır. Kent içerisindeki çöp toplama merkezlerinde file uygulamaları ile kentsel atıkların dağılmasını önleyerek riskler bertaraf edilir (Kuzucuoğlu, 2015: 203-206).

Japonya’nın afet yönetimindeki başarısında, ahlak ve etik değerlere odaklı eğitim sisteminin de payı vardır. Japon okullarında eğitim sürecine bireysel değerlerden başlanmakta, toplumsal ve evrensel değerlere doğru ilerlenmektedir. En önemli değer olarak saygı, ardından nezaket, sevgi, sorumluluk, adalet, çalışkanlık vb. gelmektedir (Güneş ve Köse, 2016: 3). İlköğretimde okul sonrası kulüp aktiviteleri ahlaki eğitimin hedeflerinde gösterilen birçok öğeyi içerir. Sonuç olarak, Japon ahlak eğitimi çok kapsamlıdır ve bu hedeflere ulaşmak eğitimdeki diğer tüm konulardan daha önceliklidir (Ikemoto, 1996). Bu değerler bireyden kurumsal yapıya kadar toplumsal hayatın her aşamasını etkilemektedir.

2.1.3. Yeni Zelanda

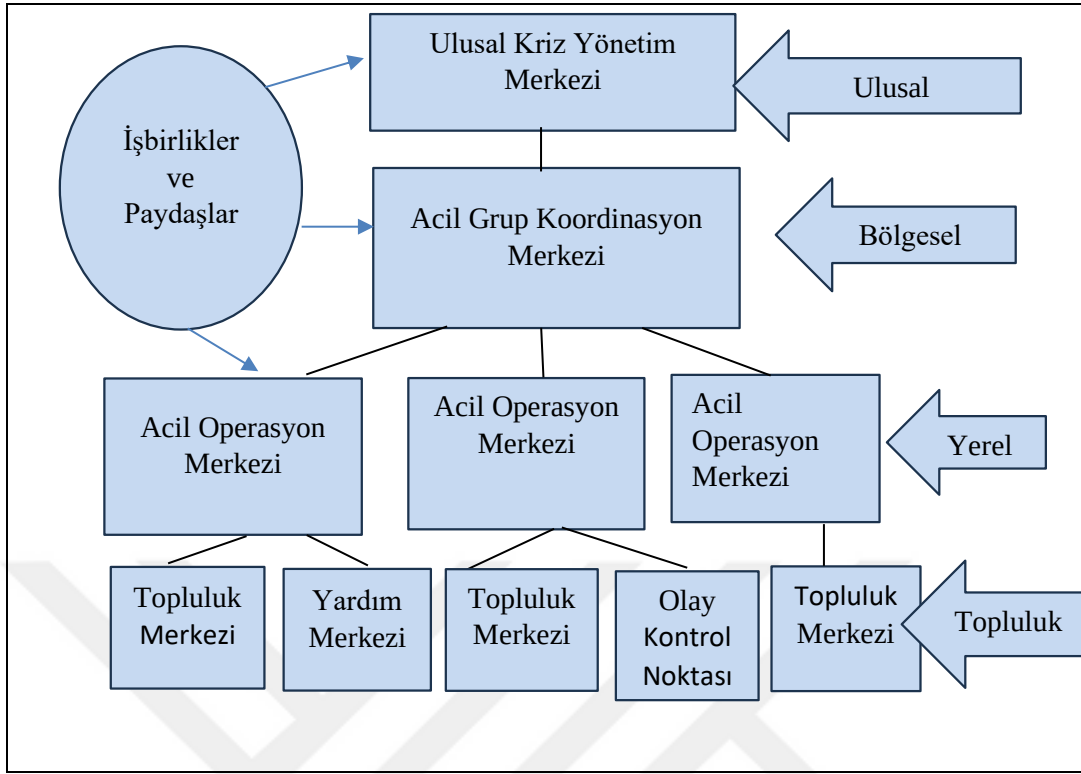
Yeni Zelanda’da organize sivil savunma, 1930’larda başka bir Dünya Savaşı’ndan gelebilecek olası tehditlerle başa çıkmak için başladı. 1950’lerde ve 1960’ların başında insanlar nükleer saldırılardan endişe ediyorlardı, bu yüzden Hükümet Yeni Zelanda’nın savunulmasına yardımcı olmak için Sivil Savunma Bakanlığı’nı kurmaya karar verdi. Sonraki yıllarda Yeni Zelanda’da depremler ve şiddetli hava koşulları da dahil olmak üzere birçok doğal afet acil durumu yaşandı. Bu, doğal afet acil durumlarının savaşlardan daha tehlikeli ve daha yaygın olduğunu açıkça ortaya koydu. 1999 yılında

Yeni Zelanda'yı etkileyen çok çeşitli acil durumları daha iyi yansıtabilmek için Sivil Savunma ve Acil Durum Yönetimi Bakanlığı (The Ministry of Civil Defence and Emergency Management / MCDEM) 2002 yılında da her biri kendi planına sahip 16 bölgesel Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi (Civil Defence Emergency Management / CDEM) Grubu kurulmuştur (Civil Defence Emergency Management in New Zealand, 2024).

Halkın sosyal, ekonomik, kültürel, çevresel refahına, güvenliğine ve mülkiyetin korunmasına katkıda bulunacak şekilde tehlikelerin sürdürülebilir yönetimini geliştirmek, teşvik etmek riskleri belirleyerek risk azaltma yönetimi uygulamalarını hayata geçirerek toplulukların kabul edilebilir risk seviyelerine ulaşmalarını teşvik etmek ve sağlamak acil durumlar için planlama ve hazırlık yapılmasını ve acil bir durumda müdahale ve toparlanmayı sağlamak, yerel makamların (azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme) kapsamında bölgesel gruplar aracılığıyla Sivil Savunma Acil Durum Yönetimini koordine etmelerini ve bu gruplar arasında işbirliği ve ortak eylemi teşvik etmelerini zorunlu kılmak, yerel planlamanın ulusal plan ve strateji ile uyumlaştırılması yoluyla yerel ve ulusal CDEM planlamasının ve faaliyetinin entegre edilmesi, acil durumların önlenmesi veya yönetilmesinde sorumlulukları olan kurum ve kuruluşlar arasında acil durum yönetiminin koordinasyonunu teşvik etmek amacıyla 2002 yılında Sivil Savunma Acil Yönetim Yasası çıkarılmıştır. CDEM; Devlet daireleri, yerel yönetim kurumları, acil durum hizmetleri, yaşamsal kamu hizmetlerinin tümü, acil durumların planlanması ve hazırlanmasında, bir acil durum halinde müdahale ve toparlanmada kilit bir role sahiptir. Yerel makamlar ise acil durum sırasında ve sonrasında potansiyel olarak daha düşük bir seviyede de olsa işlevlerini sürdürebilmelerini sağlamak ve kendi bölgelerinde sivil savunma acil durum yönetimini planlamak ve sağlamaktan sorumlu tutulmuştur (civildefence.govt.nz, 2002).

Aşağıdaki Şekil 10' da Yeni Zelanda'nın acil durumlarda Sivil Savunma Müdahale Sistemi topluluktan başlayıp yerel, bölgesel ve ulusal katmana kadar yapılması bütüncül olarak gösterilmiştir.

Şekil 10. Yeni Zelanda Acil Durum Sivil Savunma Müdahalesi Sistemi

Kaynak: <https://www.cdemcanterbury.govt.nz/canterbury-cdem/about-us>

Coğrafi konumu yönünden deprem, volkanik patlama, sel, tsunami, heyelan vb. birçok doğa kaynaklı afetlere maruz kalabilen Yeni Zelanda, 1944 yılında meydana gelen ve ülkeyi etkileyen deprem sonrasında, 1946 yılında, İkinci Dünya Savaşı'nı takiben bütün sigorta poliçelerine deprem riski eklenmiş ve hasarlar kapsama dâhil edilmiştir. Deprem sigortası ve toplumun afetlere karşı kapasitesinin artırılmasında 1946'da kurulan Yeni Zelanda Deprem Komisyonu önemli bir aktördür. Christchurch şehrinde Şubat 2011'de meydana gelen deprem 185 can kaybına yol açmıştır. Bu afet milat alınarak hali hazırdaki afet yönetim yapısında iyileştirme ve düzenleme çalışmalarına etken olmuştur. Sigorta kültürü gelişmiş olan ülkede deprem sonrası yüksek oranlarda tazminat ödenmiştir (Erkan, 2017).

Yeni Zelanda 'da yaşanan Kasım 2016 depremi, tsunami ve 2017 Port Hills yangını sonrasında başlatılan doğal afetler ve diğer acil durumlara daha iyi müdahale edilmesi amacıyla ulusal Ulusal Acil Durum Yönetim Ajansı (National Emergency Management Agency / NEMA) başkanlık ve kabine bakanlığı bünyesinde özerk bir kurum statüsüyle kurulmuştur. NEMA'nın Maori dilinde çevirisi *Te Rākau Whakamarumarū i te Mate Ohotata'dır*, anlamı: "Barınak ve Koruyan Ağaç" tır. NEMA'nın tüm tehlikeler ve riskleri azaltma, acil durumlara hazır olma, müdahale etme ve acil durumlardan kurtulma konularında (merkezi ve yerel yönetim dâhil)

liderlik ve koordine etmek gibi önemli bir yönetim rolü olup yetkili öncü kurumdur. NEMA acil durumlar öncesinde, sırasında ve sonrasında toplulukları güçlendirerek güvenli ve dayanıklı bir *Aotearoa* (Yeni Zelanda'nın Maorice adıdır, anlamı uzun beyaz buluttur) inşa edilmesinde önemli görevler üstlenmiştir. NEMA'nın temel işlevleri, acil durum yönetim sisteminin idarecisi, operatörü ve garantörüdür. Yönetici olarak risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme faaliyetleri için stratejik liderlik yaparak ve acil durum yönetimi yeteneği ve kapasitesini geliştirmektedir. Acil durumlara müdahale ve kurtarma çalışmalarının etkili ve entegre olmasını sağlamak için merkezi ve yerel yönetim, topluluklar ve iş dünyası ile birlikte çalışır. Acil duruma bağlı olarak NEMA müdahale ve kurtarmaya öncülük eder veya destekler (nema.gov.au, 2024).

Merkezi Hükümet, kriz yönetimi düzenlemelerini kolaylaştırmak ve her türlü acil durumla başa çıkmak için kurumlar arası ve ölçeklenebilir işlerlik kazandırılmak üzere Ulusal Kriz Yönetim Merkezi (National Crisis Management Centre / NCMC) kurmuştur. NCMC, Ulusal Acil Durum Yönetim Ajansı tarafından yönetilir ve sürekli hazır durumda tutulur. NCMC, başkent Wellington *Beehive*'da (Parlamento binaları) yerin altında yer almaktadır. Tasarımı, büyük bir Wellington depremi veya diğer yerel felaketler ve hizmet arızaları durumunda maksimum kendi kendine sürdürülebilirliği amaçlamaktadır. 2016 Kaikoura depreminin ardından Auckland'da Alternatif Ulusal Kriz Yönetim Merkezi kurulması yönünde çalışmalar başlatılmıştır (civildefence.govt.nz, 2024).

2.1.4. Fransa

Fransa'da afetler genel olarak teknolojik veya doğa kaynaklıdır. Doğal tehditlerle ilgili olarak, 2001-2022 yılları arasında orman yangınları en sık görülen riski (% 26,7) oluştururken, bunu sel (% 14,4), çığ (% 13,3) ve fırtına (% 6) izlemektedir. İnsan kaynaklı tehditler konusunda Fransa'da nükleer risk, barajlar, madenler ve tehlikeli maddelerin taşınması da dahil olmak üzere sınıflandırılmış 500.000 tesis bulunmaktadır (Fransa- Avrupa Komisyonu. europa. eu).

Fransa'da doğal afetler; 1900 ile 2021 yılları arasında Fransa'da yaklaşık 520 zarar verici doğa olayı (185'i çok ciddi olarak kabul edilenler dâhil) meydana gelmiş ve 32.000'den fazla ölümle sonuçlanmıştır. Sel felaketleri tüm doğal afetlerin üçte ikisini oluştururken, ölümlerin neredeyse % 90'ı, 1902 yılında Pelée Dağı'nda meydana gelen

volkanik patlamadan kaynaklanmıştır. 1982'den bu yana her yıl ortalama 6,000 komünde doğal afet ilan edilmiştir. Sel felaketi, doğal afetler için ödenen tazminatın yarısından biraz fazlasını oluşturmakta ve kuraklığın (% 37) önünde yer almaktadır. Sel, Fransızlar tarafından en endişe verici doğal tehlike olarak algılanmaktadır (Ministre de la transition écologique et de la cohésion des territoires de France).

Daha yakın tarihte 2003 yazı, 1500'den bu yana Avrupa'nın en sıcak yazıydı. Avrupa'nın birçok bölgesi kuraklık ve yangınlar nedeniyle çiftçilik ve ormancılık gibi insani ve diğer kayıplara maruz kaldı. Fransa da bu iklim olaylarından sert bir şekilde etkilendi. 2003 yılında Fransa'da yaşanan aşırı sıcak hava dalgası ile yüksek sıcaklıklar özellikle yalnız yaşayan yaşlı nüfusu etkiledi. 4-18 Ağustos 2003 tarihleri arasında 14.947 kişinin ölümüne yol açtı. Ölümlere yaş ve cinsiyete ek olarak, kronik hastalıklar, kentsel ikamet şartları, izolasyon, yoksulluk ve hava kirliliği neden olmuştu. Ancak bu tarihte Fransa'nın yürürlükte olan etkin bir afet politikası yoktu ve afeti takiben bir dizi önlem alınarak yeni politikalar oluşturuldu (Poumadère et al., 2005: 1483).

Fransa'da afet yönetim sistemi; merkezi yönetim, bölgeler, iller (départements) ve yerel yönetimler (communes) arasında paylaştırılmış olup aslında karmaşık bir yapıdadır. Afetlerle ilgili uzmanlaşmış kurum ve kuruluşlar da bu sisteme dahil edilmiştir (Küpelioglu ve Coşkun, 2023: 77). Anayasa'nın 72. Maddesine göre Fransa Cumhuriyetinin idari yönetimi şu şekildedir: Fransa, anakara ve denizaşırı toprakları içeren 26 idari bölgeye ayrılmıştır. Fransa ayrıca bölgeler içinde daha küçük idari birimler olan 100 departmana (départements / iller) bölünmüştür. Temel hizmetler belediyeler (communes / komünler tarafından yerine getirilmekte olup en küçük yerleşim biriminde belediye bulunmaktadır. Toplam komün sayısı; 36.763'tür (Erbay ve Akgün, 2023:1).

Belediye başkanı, sivil koruma müdahalesinin ilk seviyesidir ve halkı uyarmak, yardımcı olmak, yetkilileri bilgilendirmek, acil servisleri desteklemek görevleri vardır. Yetki ve sorumlulukları, 13 Ağustos 2004 tarihli kanunla tamamlanmış ve çerçevesi çizilmiştir. İçişleri Bakanlığı bünyesinde yer alan "Sivil Koruma ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü" (The Directorate-General for Civil Protection and Crisis Management / DGSCGC), iç ve sivil güvenliği etkileyen krizlerin öngörülmesi ve izlenmesinden sorumludur. DGSCGC, ulusal güvenlik için bakanlıklar arası

planlamaya katkıda bulunur ve operasyon merkezi (Centre opérationnel de gestion interministérielle des crises / COGIC) aracılığıyla ulusal operasyonel faaliyetleri izler. Yerel kurtarma operasyonlarını desteklemek için; hava kaynakları, silahlı sivil güvenlik güçleri, mayın temizleme araçları gibi ulusal kaynaklara sahiptir (Fransa-Avrupa Komisyonu / europa. eu).

Hükümet planları; bakanlıklar, savunma ve güvenlik bölgeleri ile departmanlar düzeyinde uygulanır. Yedisi Fransa anakarasında ve beşi denizaşırı ülkelerde olmak üzere toplam 12 savunma ve güvenlik bölgesi oluşturulmuştur. Savunma ve güvenlik bölgeleri valileri, Başbakanın ve ilgili her bir bakanlığın yetkisi altında olup, özellikle sivil güvenlik ve kriz yönetimi ile ilgili olanlar olmak üzere ulusal güvenlik tedbirlerinin hazırlanması ve uygulanmasından ve bölgesel ve departman valilerinin eylemlerini denetlemekten sorumludur. Ciddi bir kriz durumunda, Cumhurbaşkanı ve Başbakan siyasi ve stratejik eylemlerden sorumluyken, İçişleri Bakanlığı müdahalenin operasyonel olarak yürütülmesinden sorumludur, Sağlık Bakanlığı ise sağlık konularından sorumludur. İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı da dahil olmak üzere bir dizi bakanlığın bakanlık veya genel müdürlük temsilcilerinin yanı sıra Milli Savunma Genel Sekreterliği ve Devlet Enformasyon Servisi temsilcilerinin de yer aldığı, karar verme yetkisine sahip bakanlıklar arası bir kriz komitesini (Cellule interministérielle de Crise / CIC) harekete geçirebilir. Sağlık Bakanlığı ayrıca halk sağlığı kriz merkezini de faaliyete geçirir. Silahlı kuvvetler, uygun idari veya yasal talebi takiben ve özel durumlarda, destek talebi olması halinde yardım edebilir. İdari talepler kanun ve düzenin korunması, acil durumlarda kamu güvenliğinin ihlali ve terörizme karşı müdahale bağlamında veya ulusal topraklarda büyük bir kriz durumunda ortaya koyulabilir. Bu durumda eylemler sivil otoritenin sorumluluğu altında ve askeri komuta altında, kolluk kuvvetleri (polis-jandarma) ile koordinasyon içinde gerçekleştirilir (Nexon, 2012: 94).

Acil hizmetler, belediye başkanının yetkisi altında, belediye veya departman tarafından, sivil veya askeri organlar tarafından, sivil veya askeri organlarca (% 22'si sivil ve askeri, % 78'i gönüllü itfaiyeci olmak üzere) günlük olarak sağlanmaktadır. Kriz planlamasının temeli, sivil güvenlik müdahale organizasyonudur (Organizasyon de la Réponse de Sécurité Civile / ORSEC). ORSEC'in dayanağı 1952 tarihli bakanlık yönergeleri ve 13 Ağustos 2004 tarihli sivil koruma modernizasyon yasasıdır (Fransa-Avrupa Komisyonu. europa. eu).

Gerçekte bir sivil güvenlik acil durum planı olan ORSEC; acil durumun birden fazla yetki alanını aşması ve yerel mekanizmaların yeterli olmadığı durumlarda kullanılmaktadır. ORSEC planı fırtına, sel, deprem veya büyük endüstriyel felaketler gibi yaygın ve uzun süreli felaketler içindir. ORSEC jandarma tarafından yürütülmektedir. Jandarma askerî açıdan Fransız Savunma Bakanlığı'na bağlı ancak idari açıdan İçişleri Bakanlığı'nın kontrolü altında olan, askeri bir komutanlığa sahip bir polis gücüdür. Afet durumlarında nüfus tahliyesi ve yardım operasyonları, tıbbi yardım ve diğer teknik müdahaleleri organize eder. ORSEC iki düzeyde ifade edilmektedir: 1) Her koşulda ve her yerde uygulanabilir standart bir plan ve 2) Fransız département düzeyinde yerel bağlama uyarlanmış özel bir plan. Ancak aynı zamanda ORSEC planına paralel olabilecek birçok başka acil durum prosedürü de mevcuttur: Bu planlar yerel düzeydeki sel, nakliyat kazaları, tanker petrol sızıntıları vb. tehlikelere karşı oluşturulmuştur (Tanalı & Mancebo, 2019: 10).

Afet ve acil durumlarda önemli görevleri olan Jandarma ve İtfaiye güçlerini görev ve sorumlulukları açısından karşılaştırmak gerekirse;

Jandarma Teşkilatı: Fransa'da Jandarma teşkilatı, Savunma Bakanlığı'na bağlı iken 03 Ağustos 2009 tarihli 971 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile işlevsel ve organik anlamda İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Ancak Jandarma Teşkilatı İçişleri Bakanlığı'na tam olarak bağlı gözükmeyle birlikte, Savunma Kanununa göre ülkede askeri bir güç olarak kabul edilmekte; askeri statüsünü korumakta eğitim, disiplin milli savunma ve askeri görevleri açısından Silahlı Kuvvetlerle organik bağını devam ettirmektedir. Halen Fransız ordusu kadrosunda görev yapan sayıca az da olsa Jandarma subayı bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Jandarma Genel Müdürlüğü ve Polis Genel Müdürlüğü 'nün yanı sıra, Sivil Güvenlik ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü, İç Güvenlik Genel Müdürlüğü, Fransa'da bulunan Yabancılar Genel Müdürlüğü ve Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü de Fransa İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır (Altundaş ve Pustu, 2023: 73-74-77).

İtfaiye Teşkilatı: Fransa'da itfaiye personeli, profesyonellerden ve gönüllü itfaiyecilerden oluşur. İtfaiye teşkilatı sadece yangın söndürme görevinin yanı sıra; trafik kazaları, doğal afetler, deniz kazaları, enkaz kaldırma, zor durumdaki insan ve hayvanlara yardım, ölümlerin kaldırılması gibi değişik görevleri de üstlendiği için, aynı zamanda bir yardım kuruluşu olarak da kabul edilir. Ülke genelinde görevli

profesyonel itfaiyeci yaklaşık 20 bin olduğu halde, sivil gönüllülerin sayısı 200 bin civarındadır. Paris ve Marsilya itfaiyelerinde çalışan asker itfaiyeciler bu sayılara eklenirse, toplam nüfusa oranla itfaiyeci sayısının diğer ülkelere göre fazla olduğu söylenebilir. Profesyonel itfaiyeciler, bağlı oldukları itfaiye merkezinde hazır bulundukları halde, gönüllü itfaiyeciler ihbar anından itibaren en geç 5 dakika içinde merkeze ulaşabilecekleri mesafelerde, kendi profesyonel işlerinde çalışmaktadırlar. Gönüllü itfaiyeciler, görev yaptıkları saat başına ücret alırlar. Sadece gönüllülerin görev yaptığı merkezler veya müfrezeler de bulunmaktadır. Bu tür merkezlerde devamlı bir nöbetçi bekletilir. İmparatorluk döneminden beri, Paris ve üç vilayetten oluşan banliyösü, “Paris İtfaiyeciler Tugayı” adında yaklaşık 8 bin 500 askeri personelden oluşan ve bir tuğgeneralin komutasında olan bir teşkilat tarafından korunmaktadır. Paris’te gönüllü itfaiyeci yoktur; fakat diğer bölgelerde çok sayıda gönüllü itfaiyeci bulunmaktadır. Gönüllü itfaiyecilerden de yararlanan karma merkezlerde, gönüllü itfaiyecilerin sayısı profesyonel itfaiyeci kadrosunun en az üç katıdır. İtfaiye istasyonları, sorumlu şehirde en çok 10 dakika, kırsal alanda ise en çok 20 dakikada, bir itfaiye olayına müdahale edebilecek şekilde konumlandırılmıştır. Ayrıca, ihtiyaç halinde gidebilecekleri ikinci derecede sorumlu oldukları bölgeler de bellidir. Bir itfaiye istasyonunun sorumluluk bölgesi, komşu iki bölgeyi kapsayabilir. İtfaiye müfrezeleri, belediye başkanlarının değerlendirmesi ile, özel risk taşıyan veya yardım gelmesi uzun zaman alabilecek yerleşim bölgelerinde kurulur. Her grup veya müfreze için İçişleri Bakanlığı kararnamesiyle, minimum personel araç-gereç ve malzeme miktarı belirlenmiştir (Kılıç, 2010: 8-10).

Fransız afet politikasındaki değişikliği hızlandıran faktör; 1970’lerin petrol ambargosunun nedeniyle müreffeh bir dönemin aniden sona ermesi olmuştur. Fransız politika yapıcılar yıllar içinde şu hususların farkına varmıştır: doğal ve teknolojik olarak ayırmadan karmaşık riskler üzerinde çalışmak gerekir, standart prosedürler ve planlar yetersiz kalmaktadır, bu nedenle farklılaştırılmalıdır, afet ve afet sonrası toparlanma açıkça tanımlanmalı ve tamamen işlevsel olmalıdır. Böylece 30 Temmuz 2003'te yeni bir risk ve afet yönetimi mekanizması kanunla oluşturulmuştur. Yeni mekanizma, Fransa'nın en küçük idari bölgesel bölümü olan Fransız komünlerine odaklanmıştır. Buna göre, bir komünün belediye başkanına, Koruma Komünal Planı (Plan Communal de Sauvegarde / PCS) adı verilen yerel bir belge ile acil durum planlama yetkisi verilmektedir. PCS, acil durumlarda alınacak eylem ve tedbirlerin

yanı sıra afet sonrası iyileştirme faaliyetlerini de detaylandırmaktadır. Bir afet olduğunda birden fazla yetki alanını kapsıyorsa, Fransız genel acil durum planı olan Plan ORSEC devreye girmektedir. Geçtiğimiz otuz yıl boyunca, Fransız risk yönetimi politikaları, risk türüne (doğal veya insan kaynaklı) göre ayrıştırılmış standart prosedürlerden, yerele dönük ve tüm potansiyel tehlikelerin yönetilmesine dayanan “karmaşık riskler” yönetim stratejisine dönüşmüştür. Bu prosedürler, zarar azaltmadan hazırlığa, müdahaleye ve iyileştirmeye kadar afet yönetiminin tüm aşamalarını kapsayacak şekilde daha entegre hale gelmiştir. Ayrıca, bu politika ve prosedürler yerel sürdürülebilir kalkınma kamu politikalarının bir parçası haline gelmiştir. Fransız acil durum yönetim sistemi entegre bir risk yönetimi politikasına doğru ilerlemiştir. Fransa’da bu tür politikaların uygulanması, yerel seçimlerin zaman ölçeği (genellikle beş veya altı yıllık dönemler) ile çok daha uzun risk zaman ölçeği arasındaki tutarsızlık nedeniyle genellikle zorlaşmaktadır. İkinci bir tuzak daha vardır: risk aktörleri kurumsal veya bireysel çıkarlarla ve kendi risk temsilleriyle örtüşen kararları tercih etme eğilimindedirler. Bu konu Fransız risk yönetiminde çok önemli hale gelmektedir. Riskin, geleceğin farklı bireysel ve kolektif temsilleri arasındaki bir çatışmanın sonucu olduğu giderek daha açık hale gelmektedir (Tanali & Mancebo, 2019: 6).

2.1.5. Şili

Şili, dünyanın depreme en yatkın bölgelerinden biri olan Pasifik Okyanusu'nun Ateş Çemberi'nde yer almaktadır ve son 50 yılda en az 7 büyüklüğünde bir düzineden fazla depremle karşı karşıya kalmıştır. Ancak yüksek dereceli depremler ve ardından gelen tsunamilere rağmen can kayıpları düşük kalmıştır (Euronews, 2023).

22 Mayıs 1960 tarihinde UTC saat 19.11’ de Dünya tarihinde tüm zamanların Richter skalasıyla ölçülmüş en büyük depremi olan Valdivia depremi (veya Büyük Şili Depremi), moment magnitüd ölçeği ile 9,5 büyüklüğüne ulaşmıştır (Shine, 2023). Yaklaşık olarak 1.000 kilometrelik bir alanda hissedilen 9,5 büyüklüğündeki deprem sonucunda 1.655 kişi hayatını kaybetmiş, 3 bin kişi yaralanmış, 2 milyon kişi evsiz kalmıştır. 27 Şubat 2010 tarihinde yerel saatle 03:34'te, merkez üssü Maule bölgesindeki Cauquenes'in 63 kilometre güney doğusunda (başkent Santiago'nun 406 mil güneyinde) bulunan bölgede Richter ölçeğine göre 8,8 büyüklüğünde deprem, ülke tarihindeki en şiddetlilerinden biri olan büyük bir tsunamiyi de tetiklemiştir. Tsunami, Şili'nin 15 bölgesinin sekizini etkilemiş ve ülkenin yaklaşık yarısının, yani 2.000 kilometrelik arazinin etkilenmesine neden olmuştur. Bu çifte felaket 526 kişinin

ölümüne sebep olmuş, 1,8 milyon kişiyi etkilemiştir. 81.000 ev yıkılmış ve yaklaşık 372.000 ev de ağır hasar görmüştür. Ekonomik maliyeti 30 milyar ABD doları olarak ölçülen felaketin maliyeti GSYİH'nın yüzde 12,5'ine denk gelmekteydi (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2023). 16 Eylül 2015'te, o yılın dünyadaki en büyük depremi olan 8,3 şiddetindeki Şili sahilini vuran bir deprem ve tsunami sonucunda 12 kişi hayatını kaybetmiş, 600'den fazla kişi ise evsiz kalmıştır. Depremde ayrıca çoğu Coquimbo Bölgesi'nde olmak üzere yaklaşık 60 ev yıkılmış ve yaklaşık 200 ev hasar görmüştür (Government of Chili, 2015). Tsunami uyarısının ardından yaklaşık 1 milyon kişi tahliye edilirken, yetkililer Coquimbo Bölgesi'nin Choapa ve Coquimbo eyaletlerini afet bölgesi ilan etmiş, Coquimbo'da yaklaşık 96.700 kişi elektriksiz, 3.100 kişi ise içme suyundan mahrum kalmıştır (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2015).

Şili'nin şiddetli deprem ve tsunamilerden çok az can kaybı ve hasar ile çıkmasının sebepleri şöyle sıralanmıştır;

- 1) Güçlü binalar: Yapıların deprem ve sismik dalgalara daha iyi dayanabilmesi için bina planlamaları güncellendi. Denizden daha uzakta yeni binaların inşa edilmesi konusunda şehir planlamacıları vatandaşlar ve diğer kamu kurumları iş birliği içinde çalıştı. Bu değişiklikler sadece kâğıt üzerinde olmadı, yetkililer tarafından uygulandı.
- 2) Bilgilendirme: 2010 yılında, depremin hemen ardından Şili'deki yetkililer, dalgalar çarpmadan önce tsunami uyarısı vermeyi başaramadı. Bu, tsunamiden sonra birçok insanın ölümüne neden oldu. Geçmişten ders alınarak artık daha iyi erken uyarı sistemleri kuruldu.
- 3) Hazırlık kültürü: Şili büyük felaketleri az kayıpla atlattı çünkü buna hazırdı. Uzun yıllardan beri, ülkenin dört bir yanındaki yerel gruplar afete hazırlık planlarını öğreniyor, sayısız deprem tatbikatı yapıyor ve defalarca tahliye yollarından geçiyor.
- 4) Sivil katılım, siyasi irade ve uzun vadeli yatırım: 2010 depremi Şili'deki sivil toplum için bir dönüm noktası oldu. İçişleri Bakanlığı Ulusal Acil Durum Dairesi (Oficina Nacional de Emergencia del Ministerio del Interior / ONEMI) doğal afetlerle ilgili önleme, organizasyon, koordinasyon ve bilgilendirmeye adanmış bir Şili hükümet kurumuydu. 2010 depremi sonrasında ONEMI de dahil olmak üzere çeşitli kamu görevlileri ve kuruluşlarının, acil durum bilgilerini yayma ve can kaybını önleme konusundaki başarısızlıkları kapsamlı bir şekilde incelenirken, afet riskinin azaltılması

konusu kamuoyunun dikkatine sunuldu. Deprem ve tsunamiye medyada geniş yer verilmesi kurumsal reformların başlamasına yardımcı oldu. 1 Ocak 2023 tarihinde ONEMI feshedilerek yerine Ulusal Afet Önleme ve Müdahale Servisi, (Servicio Nacional de Prevención y Respuesta ante Desastres / SENAPRED) kuruldu (Vijaykumar, 2015).

5) Yaşanan acı olaylardan ders çıkaran Şili’de yapıların güvenli inşa edilmesi ile ilgili katı yasalar koyulmuş halk da çıkarılan yasalara sıkı sıkıya bağlı kalmış, 2010 yılında Şili’de yaşanan 8,8 şiddetindeki depremde sadece binden az insan yaşamını yitirmiştir (Koçak, 2010: 357).

Afetlere karşı toplum bilincinin yüksek olduğu Şili’de, dayanıklı binalar yapılmış olmasına rağmen afet sonrası hasarların çok olması, yapılaşma politikalarına yeniden düzenlemeler ve yeni stratejiler gerektiğini göstermiştir. 2010 Maule depremi sonrası yapılaşmada, diğer ülkelere göre farklı ve örnek teşkil eden uygulamalar yapılmıştır. %70’lik kısmı hasar gören Maule’de, kent merkezinde bir tasarım ofisi inşa edilmiş; bu ofiste 90 gün süren proje sürecinde, mimarlar, mühendisler, yerel halk ve yöneticilerden oluşan 6.200 kişi, tasarım ekibine katkı sağlamıştır. Kamp bölgesindeki konutlar belirli aralıklarla konumlandırılmış böylece afetzedelere geçici konutlarını ihtiyaçlarına göre genişletebilme imkânı sunulmuştur. Kalıcı konutlar için hükümet tarafından, her aileye 40 m²’lik bir konutun maliyeti kadar destek paketi açıklanmıştır. ‘Villa Verde’ adı verilen bu konutlar, iki etaplı olarak tasarlanmıştır. Hükümet tarafından yapılan birinci etapta, konutların temeli, altyapısı, çatısı, zemin katta mutfak ve banyo ile üst katta bir yatak odası inşa edilmiştir. Zemin kata fazladan bir oturma odası ile üst katta ilave 2 yatak odasından oluşan ikinci etapların, kullanıcıların bütçe ve tercihleri doğrultusunda yapılması planlanmıştır. Kalıcı konutların hükümet tarafından yapılan birinci etapları, temel barınma gereksinimini karşılarken ikinci etaplar ile hükümetin mali yükünün azalması sağlanmıştır (Kalkan vd., 2020: 5-7).

2.1.6. Çin

Çin, dünyadaki sismik açıdan en aktif ülkelerden biridir. Yıkıcı depremler Çin topraklarının tamamına yakınında can ve mallar için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. 4 Şubat 1975 Haicheng depremi, muazzam felaketlere yol açan 28 Temmuz 1976 Tangshan depremini, 14 Kasım 2001 Kunlun Dağı geçidi depremi (veya Kokoxili

depremi), 20. yüzyılda meydana gelen büyük çaplı depremlerdir. Çin'de 21. yüzyıldan bugüne kadar yaşanan en büyük deprem ve bu yüzyılda Çin'de yaşanan en çarpıcı olay olan 12 Mayıs 2008 Wenchuan (Sichuan) depremi olmuştur (Huang vd., 2017: 2). 12 Mayıs 2008'de Çin yerel saati ile 14.28'de meydana gelen 7,9 şiddetindeki deprem, Sichuan Eyaleti ve komşu bölgeleri etkilemiş çok sayıda heyelan ve jeolojik tehlikeye neden olmuştur. Çin Hükümeti tarafından yapılan açıklamalara göre depremde 69.185 ölüm, 18.457 kayıp vakası, 374.174 yaralı bildirilmiş, depremde etkilenen 15 mio kişinin yerleri değiştirilmiştir. Bu büyük afet 45.976.596 kişiyi etkilemiş, 5 mio' dan fazla ev tamamen yıkılmış, 21 mio ve toplam tahmini ekonomik kayıp, 123 milyar ABD doları, yani yaklaşık 855 milyar RMB (Renminbi, Çin'nin resmi para birimi olarak da bilinen Çin Yuanı) olmuştur (Govt. China).

Depremi ardından Çin Hükümeti depremde etkilenen bölgeleri yeniden inşa etmek ve yeniden geliştirmek için bir dizi politika yayınladı. 19 Eylül 2008 tarihli "Wenchuan Depremi Sonrası Kurtarma ve Yeniden Yapılanma Ana Planı" (Master Plan) yeniden inşa sürecine dahil olan tüm paydaşlar için nihai bir plan görevi gördü. Master Plan, ekolojik ve çevresel koruma ve afet hafifletme ile ilgili politikaların yanı sıra, altyapının, konutların, tarihi alanların, kamu hizmetlerinin, endüstrinin yeniden inşasına ilişkin genel ilkeleri ve talimatları içeriyordu; Wenchuan sonrası yeniden inşa politikalarının ana hedefleri (yani her aile için konut, en az bir aile üyesi için iş imkanı, etkilenen bölgelerde temel refah, ekonomik, altyapı ve ekolojik iyileştirmeler) üç yıl içinde gerçekleştirildi ve olumlu sosyal ve ekonomik sonuçlar elde edildi. En başarılı örneklerden biri olarak, depremde ciddi şekilde yıkılan Shuimo kasabası, karşılıklı yardım programları ve sürdürülebilir kalkınma çabaları ile basit bir kasabadan bir kültür ve turizm destinasyonuna dönüşmüştür (Zuo et al., 2013: 1).

2008 depreminden önce Shuimo, orada bulunan 60'tan fazla fabrika nedeniyle oldukça kirli bir bölgeydi. Deprem sonrası yeniden yapılanma programı sırasında tüm ağır sanayiler kaldırıldı ve yerine Qiang etnik grubunun geleneklerine ve kültürüne dayalı turizm getirildi. Bugün geleneksel tarzda inşa edilmiş 300'den fazla mağazada özel yiyecekler ve el sanatları satılmaktadır. Kasaba hareketli bir turistik cazibe merkezi haline geldi. Yerel bir yetkili yeni durumu şöyle açıklamıştır: "Geçmişte dışarıya çıktığımızda, kirlilik nedeniyle yüzlerimiz tozla kaplanırdı. Ama artık ortam değişti. Ziyaretçiler geldi. Mağazalar, restoranlar ve pansiyonlar açtık. Bazıları rehber oldu ve yerel gelir arttı". 2011'deki İşçi Bayramı tatili sırasında küçük kasabayı 70.000'den

fazla kişi ziyaret etti ve bu durum diğeri birçok yerel işletmeyi de geride bıraktı. Shuimo kasabası o yıl Birleşmiş Milletler tarafından "*felaket sonrası yeniden yapılanmanın deniz feneri*" ilan edildi. Kasaba yetkilisine göre turizm geliri düzenli olarak yıllık 600 milyon yuan'ı aşıyor (Shenggao, 2018).

Depremden en çok etkilenen diğeri bölgeler iki Dünya Mirası alanının bulunduğu iki ilçe olmuştur: "Sichuan Dev Panda Koruma Alanları" ile "Qingcheng Dağı ve Dujiangyan Sulama Sistemleri". Bu bölgelerle ilgili olarak UNESCO Dünya Mirası Merkezi, Çin Hükümeti'nin operasyonel kapasitesinin yeniden oluşturulmasının yanı sıra acil risk azaltma önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasını amaçlayan iki acil yardım talebini onaylamıştır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Vakfı ile ortaklaşa yönetilen bir program olan Hızlı Müdahale Tesisi çerçevesinde Dünya Mirası Dostları tarafından bir çağrı başlatılmış yanı sıra Pekin'deki UNESCO Ofisi, Dev Panda Koruma Alanı'nı desteklemeye yönelik bir projeyi hayata geçirmiştir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2008).

Ancak Wenchuan sonrası yeniden yapılanma büyük ölçekli ve oldukça karmaşık bir projedir. Shuimo kasabası ve Dünya Mirası projeleri devasa bir buzdağının yalnızca görünen bir bölümüydü. Birçok şehir ve kasaba, farklı yeniden inşa deneyimleri yaşamıştır. Örneğin, Master Plan, farklı çıkarları ve gündemleri olan çeşitli paydaşların sorumluluklarını kesin olarak belirtmediğinden, çıkarların önceliklendirilmesi ve farklı aktörler arasında koordinasyon sağlanması ana ikilemdi. Farklı oyuncular arasında zamanında ve doğru iletişimin olmaması yaygın bir sorun oldu. Master Plan'da eşitlik konusu vurgulanmadığı için ilçeler ve kasabalar tahsis edilen kaynakları kendi aralarında karşılaştırırken bölgeler arası eşitliğin de bir başka sorun haline geldiği ortaya çıktı. Son olarak ama en önemlisi Master Plan'ın belirlediği zaman kısıtlamaları nedeniyle Wenchuan sonrası yeniden yapılanma siyasi bir göreve dönüştü. Pek çok şehir/kasabadaki yeniden yapılanma, tasarım planı üzerinde yeterince düşünülmeden aceleye getirildi. Pek çok proje, farklı coğrafi ve tarihi özelliklere sahip alanları tek bir stilde şekillendirmek için tek bir standart model kullandı (Zuo vd., 2013: 26).

2.1.7. Endonezya

26 Aralık 2004'te, "son 40 yılın en büyük doğal afeti" olarak bilinen deprem ve tsunamide, 230 bin kişi hayatını kaybetti. Dünyada bugüne kadar sismografla kaydedilmiş en büyük üçüncü deprem olan Hint Okyanusu Depremi, 500 ila 600

saniye sürmesiyle bugüne kadar görülen en uzun süreli deprem oldu ve tüm gezegeni bir santimetre hareket ettirdi. Tsunami dalgalarının boyunun 30 metreyi aştı. Tsunami felaketi, Endonezya, Tayland, Hindistan, Sri Lanka, Bangladeş, Myanmar, Malezya ve Maldivler 'in bulunduğu 14 ülkede 5 milyona yakın insanı evsiz bıraktı. Sri Lanka'da trajedinin sembolü haline gelen "dünyanın en büyük demir yolu felaketi" olarak tarihe geçen Ocean Queen Express treni, dalgaların etkisiyle raydan çıkarak 1700'den fazla kişiye mezar oldu. Alaska'ya kadar yer hareketlerini tetikleyen depremin merkez üssü Simeulue ile Sumatra arasındaydı. Aktif volkanların yüzde 75'inin bulunduğu Ateş Çemberi'nde yer alan Endonezya'da felaketin ardından 2008'de tsunami alarmı için uyarı sistemleri kuruldu (Türkiye Radyo Televizyon Haber, 2021).

Endonezya'nın Aceh (Açe) Bölgesi, felaketten en çok etkilenen bölge olmuş toplam hasar ve kayıpların yarıya yakını bu bölgede gerçekleşmiştir. Rehabilitasyon çalışmaları için oluşturulan Master Plan, iyileştirme projelerini planlamak ve uygulamak amacıyla uluslararası bağışları toplu olarak yönetecek Dünya Bankası idaresindeki Çok Ortaklı Güven Fonu Ofisi (Multi-Donor Trust Fund / MDF), bakanlık bünyesindeki Yeniden Yapılandırma ve Rehabilitasyon Ajansı'nın (Badan Rehabilitasi dan Rekonstruksi / BRR) kurulmasına katkı sağlamıştır. Süreci "planlama, uygulama, kontrol etme ve değerlendirme" yetkisine sahip olan BRR, ilgili tüm paydaşların faaliyetlerini koordine etmek ve yeniden yapılanma sürecini etkin ve verimli bir şekilde uygulamak amacıyla Nisan 2005'te kurulmuştur. Bu bağlamda tasarlanan Tsunami Sonrası ve Kurtarma Çalışması (The Study of the Tsunami Aftermath and Recovery / STAR) projesi, gelişmekte olan bir ülkede bugüne kadar gerçekleştirilen en büyük afet sonrası saha araştırması projelerinden biridir. STAR projesi kapsamında, 7.157 hanede yaşayan toplam 28.372 katılımcı takip edilmiştir. Tsunami sonrası hayatta kalanların % 96'sıyla görüşülmüştür. Endonezya hükümeti, 2003 yılından bu yana Afganistan'daki donör fonlarının izlenmesinde kullanılan Kalkınma Yardımı Veri Tabanını, (Development Assistance Database / DAD), Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı'nın (United Nations Development Program / UNDP) mali desteğiyle uygulamaya karar vermiştir. DAD sistemi, mali taahhütlerin ve ödemelerin kaydedilmesine ve raporlanmasına olanak tanıyan ve hükümetler tarafından da özelleştirilebilen gelişmiş bir bilişim teknolojileri uygulamasıdır. Sistem Kasım 2005'te Endonezya hükümetinin kullanımına açılmış ve Açe-Nias'ı Kurtarma Veri tabanı (RAN) olarak yeniden adlandırılmıştır. En önemli gelişme ise planlanan

ve gerçekleşen verilerin sisteme kaydedilebilmesi olmuştur (Price Water House Coopers, 2023: 24-25).

Bununla birlikte Endonezya'daki projeleri eleştiren yaklaşımlar da bulunmaktadır. Resosudarmo'ya göre; tsunaminin ardından Aceh'de değişen yaklaşım, eyalette onlarca yıldır devam eden askeri çatışmaları sona erdiren bir barış anlaşmasının yolunu açtı. Ancak tsunamiden iki yıl sonra yeniden inşa planının temel hedeflerine ulaşamadı ve öngörülebilir gelecekte de ulaşılması pek mümkün görünmüyor. Endonezya deneyimi birçok devlet kurumu, uluslararası bağışçı ve STK'lar arasındaki koordinasyon sorunlarını vurgulamaktadır; yeniden inşa kurumlarının fonları etkili bir şekilde kullanmadaki zorlukları ve yerel maliyet artışlarının eksik tahmin edilmesi nedeniyle büyük finansman açığı tehlikesi ortaya çıkmıştır. Bu durumdan, gelecekteki doğal afetlerle başa çıkmak için kurumsal gelişim ve politika oluşturma konusunda dersler alınmalı ve çıkarımlar yapılmalıdır. Bunlar sadece Endonezya için değil aynı zamanda diğer birçok gelişmekte olan ülke için de geçerlidir (Nazara & Resosudarmo, 2007).

Phelps vd.'ne göre; Aralık 2004'teki Hint Okyanusu tsunamisi ve bunu takip eden otuz yıllık silahlı çatışmayı sona erdiren Mutabakat Zaptı, Açe'yi uluslararası yardıma, ticarete, fikirlere ve potansiyel yatırıma açtı. Aceh ve Jakarta'daki saha çalışmasına dayanan makale, felaket sonrası Aceh'deki önemli ekonomik-coğrafi tahayyüllerde neoliberal unsurların mevcut olmasına rağmen, bunların diğer tahayyüllerle iç içe geçtiğini gösteriyor. Çalışma, bu tür hayallerin kökenlerinin içeriklerinin ve bunların yayımlanmasıyla ilgili aktör ve mekanizmaların daha kapsamlı anlaşılmasının teorik önemine dikkat çekiyor. Makale, Aceh'in geleceğine ilişkin dört ekonomik-coğrafi tasavvuru anlatıyor: Aceh'in denizaşırı yatırımcılara yeniden açılması, Aceh'in Malay ve İslam dünyalarıyla yeniden canlandırılabilir ticari bağlantıların bulunduğu bir yer olması, kendi kendini yöneten bir ekonomik alan olarak Açe; farklı kültürlerin ve bölgelerin birleşik bölgesi olarak Açe. Bunlardan ilki neoliberalleşme süreçleriyle en yakından ilişkilidir, ancak birlikte ele alındığında Açe'nin yeniden inşasında iş başında olan bir "felaket kapitalizmi kompleksi"nin herhangi bir tekil senaryosunu altüst eden diğerleri tarafından aşılmaktadır (Phelps et al., 2011: 418).

2.2. AFETLERLE İLGİLİ ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Bir ülkede meydana gelen büyük zarar ve can kaybına yol açan afetler kimi zaman ulusal müdahale imkânlarını zorladığında uluslararası kuruluşlar devreye girer. Uluslararası afet müdahalesi alanında birçok kuruluş faaliyet göstermektedir. Bunların en önemlileri: Birleşmiş Milletler (United Nations / UN), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization / NATO), Uluslararası Kırmızı Haç Komitesi (International Committee of the Red Cross / ICRC) ve Sınır Tanımayan Doktorlar (Médecins Sans Frontières / Doctors Without Borders / MSF).

2.2.1. Birleşmiş Milletler (BM)

Afet durumunda hazırlık ve müdahale, BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs / UNOCHA) tarafından koordine edilmektedir. UNOCHA'nın amacı, etkilenen ülkeyle iş birliği içinde, büyük ölçekli uluslararası koordinasyonu sağlamaktır. İnsani yardım kuruluşlarının krize yakalanan insanların ihtiyaçlarına etkin şekilde yanıt vermeleri, ihtiyaçlarını anlamaları, analiz etmeleri ve uluslararası yardımları harekete geçirmeleri konusunda afet sonrasında devam eden yardım faaliyetleri ve fon akışlarını düzenler (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2024). OCHA'nın yetkisi insani müdahale ile sınırlıdır. Afet yönetimini kalkınma sürecine bütünleşik etme yaklaşımının bir parçası olarak, BM sistemindeki hazırlıklı olma ve zarar azaltma konusundaki genel sorumluluk, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programına, UNDP verilmiştir (Pan American Health Org, 2000: 83).

Saha Operasyon Koordinasyon Merkezi (The On-Site Operations Coordination Centre / OSOCC), acil durumlarda uluslararası müdahale faaliyetlerinin koordinasyonu için bir platform sağlayan hızlı bir müdahale aracıdır. OSOCC, etkilenen ülkenin hükümetini desteklemek için tasarlanmıştır ve OCHA tarafından acil müdahalede koordinasyon ve bilgi yönetimi görevini, özellikle saha düzeyinde yerine getirmek için kurulmuştur. Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu "International Search And Rescue Advisory Group / INSARAG) 1991 yılında kurulmuş olup afetlerden etkilenen ülkelerin Hükümeti'ni desteklemek ve özellikle uluslararası kentsel arama ve kurtarma ekipleri; Urban Search and Rescue / USAR) operasyonlara yönelik uluslararası yardımın koordinasyonunu amaçlayan INSARAG Yönergeleri'ni geliştirmiştir (On-Site Operations Coordination Centre Guidelines, 2018: 3-5).

Ayrıca bir afet veya kriz durumunda diğer BM kuruluşları; Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees / UNHCR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children's Fund / UNICEF), Dünya Gıda Programı (World Food Programme / WFP), Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization / WHO) gibi örgütler de önemli rol oynamaktadır (United Nations High Commissioner for Refugees).

2.2.2. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)

NATO; 4 Nisan 1949'da ABD, Kanada, İngiltere, Fransa, İtalya, Portekiz, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Danimarka, Norveç ve İzlanda tarafından Washington'da imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşmasıyla kurulmuştur. NATO'nun temel amacı, tüm üyelerin özgürlük ve güvenliğini siyasi ve askeri yollarla korumalarını taahhüt etmek ve ittifak içinde bir dayanışma oluşturmalarını sağlamaktır. Müttefik sınırlarının ötesinde krizlerin ve atışmaların ortaya çıkması bu temel hedefi tehlikeye atabileceğinden, ittifak aynı zamanda krizleri önleme ve yönetme yoluyla dünya çapındaki diğer örgütler ve ülkelerle ortaklıklar kurarak barış ve istikrara da katkıda bulunur (nato.int, 2023).

Avrupa-Atlantik Afet Müdahale Koordinasyon Merkezi, (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre / EADRCC), Rusya'nın önerisine dayanarak 1998 yılında Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi (European Association for Palliative Care / EAPC) tarafından NATO'nun sivil acil durum planlamasının bir ortaklık aracı ve uluslararası afet alanında iş birliğine ilişkin EAPC politikasının temel unsurlarından biri olarak kuruldu. NATO'nun Avrupa-Atlantik bölgesindeki başlıca sivil acil müdahale mekanizmasıdır. Merkez, Belçika'nın Brüksel kentindeki NATO Karargâhında bulunmaktadır ve esas olarak doğal ve insan kaynaklı afetler durumunda yardım taleplerini ve tekliflerini koordine etmek üzere işlev görmektedir. EADRCC, NATO üyesi ve ortak ülkeler arasındaki destek teklifleri ve yardım taleplerinin koordine edilmesinde kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır. Uluslararası yardım gerektiren bir felaket durumunda, EADRCC'den alınan bilgilere dayanarak yardım sağlayıp sağlayamayacağına karar vermek bireysel NATO müttefiklerine ve ortaklarına kalmıştır. Merkez, doğal ve insan kaynaklı felaketlerin yanı sıra krizler ve toplu savunma durumları sırasında uluslararası yardımı koordine eder. EADRCC'nin görevleri, uluslararası afet yardım operasyonlarının koordinasyonunda birincil rolü koruyan Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi UN OCHA ile yakın iş

birliği içinde yürütölmektedir. EADRCC, NATO'nun başlıca afet müdahale mekanizması rolüne ek olarak, afete hazırlık düzeyinin iyileştirilmesi yoluyla ulusal dayanıklılığı artırmak için Müttefik ve ortak ölkelerde düzenli kapasite geliştirme ve eğitim etkinlikleri düzenlemektedir (nato. int., 2021).

2.2.3. Sivil Toplum Kuruluşları (NGO)

Sivil Toplum Kuruluşları (Non-Governmental Organizations / NGO); bir afet durumunda kendi inisiyatifleriyle hareket eden hükümet dışında yardım kuruluşlarıdır. Örnek olarak; Uluslararası Kızılhaç Komitesi (International Committee of the Red Cross / ICRC) ve Sınır Tanımayan Doktorlar (Médecins Sans Frontières / MSF) ön plana çıkmaktadır.

Afetlerin boyutu hükümetlerin, yerel veya özel kuruluşların iş birliğine rağmen kimi zaman ulusal kaynaklarla baş edilemeyecek düzeyde olduğunda uluslararası kurumların veya STK'ların devreye girmesi kaçınılmaz olabilmektedir. BM çatısı altında 90'dan fazla ölk ve kuruluştan oluşan küresel bir ağ olan Uluslararası Arama Kurtarma ve Danışma Grubu / INSARAG- bunlardan en önemlisidir. INSARAG, kentsel arama ve kurtarma / USAR ile ilgili konularla ilgilenmekte, deprem müdahalesinde uluslararası koordinasyona yönelik metodolojiyi oluşturmayı hedeflemektedir (insarag.org, 2024). BM Acil Durum Yardım Koordinatörü (Emergency Relief Coordinator / ERC), Birleşmiş Milletler'in insani yardıma ihtiyaç duyulan tüm acil durumların yönetiminden sorumludur. Acil durumlardan etkilenen insanlara yönelik küresel bir destekçi olarak tüm insani konularda rolünü ortaya koymaktadır. İnsani İşler Koordinasyon Ofisi / OCHA, insani müdahalenin koordinasyonunu, politika geliştirmeyi ve insani savunuculuğu içerecek şekilde gelişen ortama uyum sağlamak için risklerin ve eğilimlerin stratejik analizini yaparak kapsayıcı ve kimseyi geride bırakmayan insani müdahaleleri amaçlamaktadır (unocha.org, 2024). Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UN Environment Programme / UNEP), doğal afetlere, endüstriyel kazalara ve insan kaynaklı krizlere müdahale etmek için küresel olarak faaliyet göstermektedir. UNEP Afganistan, Haiti, Irak ve Sierra Leone'nin de bulunduğu, krizden etkilenen sayısız ölk ve bölgeyi desteklemiş, ölkelerin krizlere yanıt vermesine ve gelecekteki acil durumlara hazırlanmasına yardımcı olan yenilikçi ve etkili çevresel çözümler geliştirmektedir (uneporg, 2024). Bir diğer önemli dünyanın en büyük insani yardım ağına sahip 191'den fazla ölkede faaliyetler yürüten ve 16 milyondan fazla gönüllüyü insanlığın iyiliği anlayışıyla

koordine eden Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu olan IFRC, afetler ve acil sağlık durumları öncesinde, sırasında ve sonrasında savunmasız insanların ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşamlarını iyileştirmek için küresel insani standartları iyileştirmek ve liderleri savunmasız insanların çıkarı doğrultusunda hareket etmeye ikna etmek amacıyla gönüllü, toplum temelli uzmanlıkla bağımsız ve tarafsız çalışan kuruluştur (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies.org, 2024).

2.2.4. Uluslararası Kızıl Haç Komitesi (ICRC)

1863 yılında kurulan ICRC'nin çalışmaları 1949 Cenevre Sözleşmelerine, Ek Protokollerine, Tüzüklerine ve Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi'nin Tüzüklerine ve Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Konferanslarının kararlarına dayanmaktadır. ICRC, silahlı çatışma ve diğer şiddet durumlarında mağdurlara insani koruma ve yardım sağlayan bağımsız, tarafsız bir kuruluştur. Acil durumlara yanıt olarak harekete geçer ve aynı zamanda uluslararası insancıl hukuka saygıyı ve bunun ulusal hukukta uygulanmasını teşvik eder. Hareket, üç farklı kurumsal oluşumu içinde taşımaktadır: Dünyanın hemen her ülkesindeki ulusal dernekler; bu derneklerin koordinasyonunu sağlayan bir federasyon IFRC ve silahlı çatışmalarda insan hayatını ve onurunu korumaya odaklı bir Uluslararası Kızılhaç komitesi ICRC Kızılhaç ve Kızılay Hareketi tarafından yürütülen uluslararası insani yardım operasyonlarını koordine eder. Hükûmetlerin ve yerel Kızılhaç – Kızılay derneklerinin bağışları ile finanse edilir. 1990'da BM'de gözlemci statüsü kazanmıştır. Tüm devletlerin dörtte üçünden fazlası Sözleşmelere ek olan iki 1977 Protokolüne taraftır. Protokol I uluslararası silahlı çatışma mağdurlarını, Protokol II ise uluslararası olmayan silahlı çatışma mağdurlarını korur. ICRC faaliyetlerini 7 temel prensibe dayandırır: İnsanlık, tarafsızlık, yansızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik. Bu yedi temel prensip, Kızılhaç ve Kızılay Hareketi'nin faaliyetlerine etik, operasyonel ve kurumsal bir çerçeve sağlar. Silahlı çatışma, doğal afetler ve diğer acil durumlarda ihtiyaç sahibi insanlara yardım etme yaklaşımının temelinde bu ilkeler bulunmaktadır (International Committee of the Red Cross, 2024).

2.2.5. Sınır Tanımayan Doktorlar (MSF)

1971 yılında Paris'te bir grup gazeteci ve doktor tarafından kurulan MSF, günümüzde dünya çapında yaklaşık 68.000 üyeden oluşan uluslararası bağımsız bir tıbbi insani yardım kuruluşudur. Çatışmalardan, salgın hastalıklardan, afetlerden etkilenen veya

sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılan insanlara tıbbi yardım sağlamak üzere sözleşmeye bağlı on binlerce sağlık profesyoneli, lojistik ve idari personelden oluşmaktadır. Kuruluş, kâr amacı gütmeyen, kendi kendini yöneten, üye bazlı tıbbi etik, tarafsızlık ilkelerine göre bağımsız hareket eden bir yapıdır (msf.org, 2024).

Birleşmiş Milletler'in İnsani İşler Koordinasyon Ofisi OCHA verilerine göre, 9,1 milyon kişi depremlerden doğrudan etkilenirken, 3 milyon kişinin evlerini terk etmek zorunda kaldığı 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremlerin ardından Sınır Tanımayan Doktorlar Türk sivil toplum kuruluşlarına destekte bulunarak depremzedelerin en akut ihtiyaçlarına yanıt verilmesinde değerli katkılar sağlamıştır (Médecins Sans Frontières. org.tr, 2023).

2.3. TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİMİ YAPILANMASI

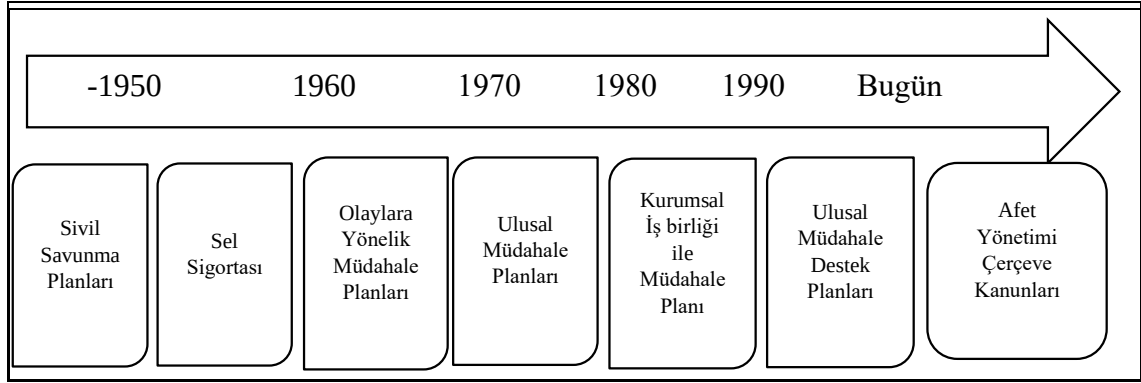
Çalışmanın bu bölümünde ülkemizin afet yönetimi yaklaşımının süreç içerisindeki gelişimi bütünsel olarak incelenmiştir. Yaklaşık 70 yıllık süregelen afet yönetim geleneğimiz gerek mevzuat gerekse yapılanma anlamında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Çalışmada ülkemizde afet yapılanması merkezi ve taşra/yerel düzeyde ele alınarak değerlendirildikten sonra afet yönetim sistemi ve afet planlamaları konusunda bilgiler verilmiştir.

2.3.1. Merkezi Düzey Afet Yönetimi Yapılanması

Türkiye geçmişten bugüne köklü bir merkeziyetçi devlet yapılanması geleneğine sahiptir. Afet yönetimi de bu geleneğin yansıması olarak temel görevler ve yapılanma bağlamında merkezi bir kurumsal yapı ile koordine edilmektedir. Türkiye'de bu koordinasyon görevinde tam yetkili kuruluş İçişleri Bakanlığı bünyesinde Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı'dır. Afetlere karşı bakanlıklar bünyesinde bu alanda çalışma yürüten yapılar, şemsiye kurum olarak AFAD'ın koordinesine tabidir. Dolayısıyla bütünleşik bir afet yönetim yapılanması benimsenmiştir.

Kadıoğlu'na göre afet ve acil durumlar ile ilgili çalışmalarda; tüm coğrafi alanları, tüm tehlikeleri, tüm riskleri ve bütün paydaşları merkeze alan bir yöntem ile “kapsamlı ve sürdürülebilir afet yönetim sistemi” uygulanmalıdır.

Şekil 11. Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihsel Gelişimi

Kaynak: Kadioğlu, 2011: 17.

Şekil 11’de görüldüğü üzere günümüzde kapsamlı afet yönetim sistemi benimsenmiştir. Bu afet yönetim sistemi temelde afetleri önlemek, can ve mal kayıplarını azaltmak ve her türlü risk ve tehlikelerden toplumun korunması ve hazırlanmasını sağlamayı hedeflemiştir. Bunda yerel yönetimlere bütünsel afet yönetiminin tüm safhalarını kapsayan risk temelli, kapsamlı afet yönetimi çalışmalarında halkın katılımı ve farkındalığını sağlamaya destek ve liderlik yapmalıdır (Kadioğlu, 2011: 17).

2.3.1.1. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD)

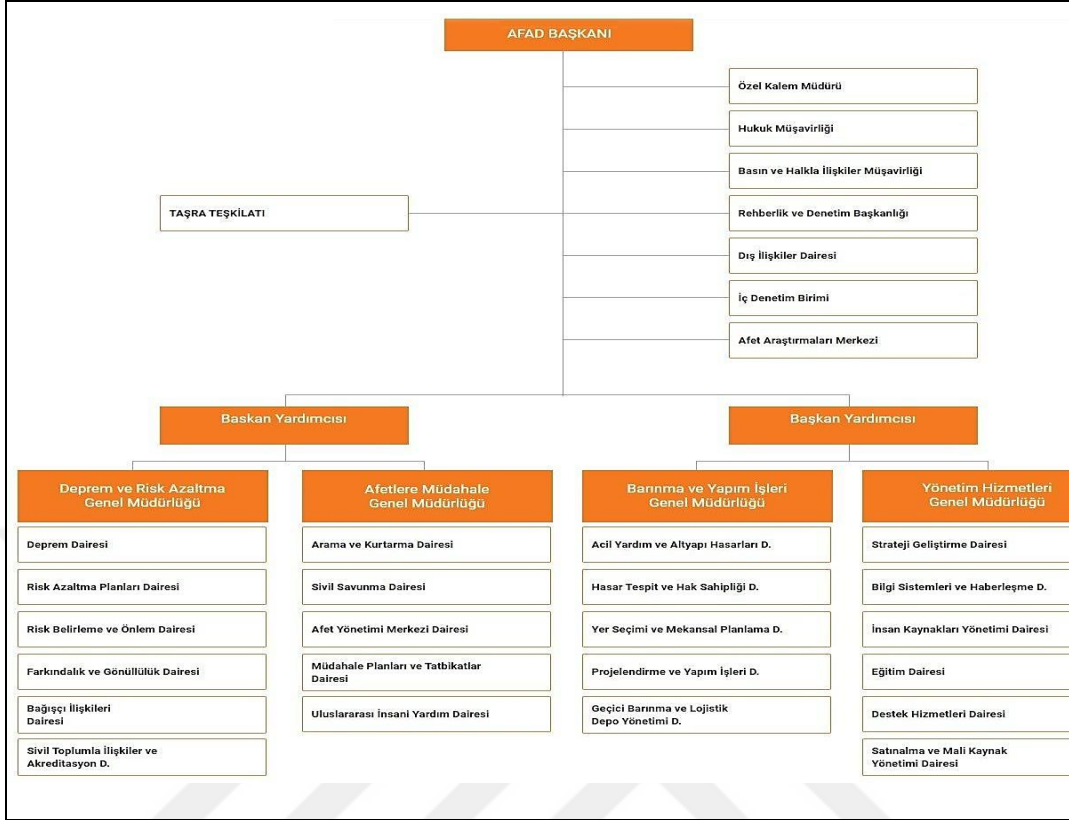
Ülkemizde 27 Aralık 1939’da meydana gelen 7.9 M. büyüklüğündeki Erzincan depremi tarih boyunca Anadolu’da yaşanmış en büyük depremler arasında yer almaktadır ve bu afette 32 bin 968 vatandaş yaşamını yitirmiş, 116.720 bina yıkılmıştır. TBMM harekete geçerek Kızılay’ın deprem bölgelerine yardımları konusunda mülhazalarda bulunulmuştur. Bu görüşmelerin ardından “Milli Muavenet” adında bir komite kurulmuştur. 17 Ocak 1940 tarihinde depremzedelerle alakalı "Erzincan’da ve Erzincan yer sarsıntısından müteessir olan mıntıkada zarar görenlere yapılacak yardım hakkında" adıyla bir kanun teklifi görüşülerek yasalaşmıştır. Böylece afet yönetimi konusunda ilk politikalar geliştirilmeye başlanmıştır (Haçın, 2014: 40-50).

Afet yönetimiyle ilgili düzenlemeler 1959 yılında çıkarılan 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun”, daha sonrasında 1988 yılında “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” ile devam etmiştir. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Türkiye’de afet yönetimi ve koordinasyonu alanında milat olmuştur. Dağınıklığın giderilmesi amacıyla kurumlar arasında entegrasyonun sağlanması, yetki

ve sorumlulukların yeniden düzenlenerek netleştirilmesi ve afet yönetimi konusunda merkezi bir yapıya acil ihtiyaç doğmuştur. Böylece afetle ilgili 2000'lere kadar önemli görevler yapmış İçişleri Bakanlığı'na bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü / SSGM, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü / AİGM ve Başbakanlık'a bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü / TAY merkez ve taşra teşkilatları tamamen kapatılmıştır. 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Başbakanlık'a bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurularak yetki ve sorumluluklar bu yapıda birleştirilmiştir. 5902 sayılı kanunun amacı "afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ve bu konularda politikaların üretilmesi ve uygulanması" hususlarını kapsamaktadır. Böylece klasik afet yönetiminden risk yönetimi ve zarar azaltmayı da esas alan, ülkemizin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyumlu, etkin ve etkili çözüm odaklı hizmetlere yönelik güvenilirliği önemseyen ulusal ve uluslararası alanda afet faaliyetlerinde etkili tüm kurum ve kuruluşları işbirliği içerisinde koordine eden, afet öncesi yapılacaklar konusunda toplumun afet ve acil durumlara hazırlanması ve farkındalığının oluşturulması misyon ve vizyonuyla afetlere dirençli bir toplum oluşturmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda AFAD 2019-2023 Stratejik planında; afet ve acil durum yönetiminde koordinasyonun etkinliğini artırmak, risk odaklı bütünlükli afet yönetim anlayışının benimsenmesini ve tüm sektörlere yerleşmesini sağlamak, afet esnası ve sonrası süreçleri en etkili şekilde yönetmek, toplumsal farkındalığı artırarak afet ve acil durumlara sürekli hazırlıklı olmak, uluslararası alanda öncü kuruluşlardan biri olmak, sürekli öğrenen ve gelişen bir kurum olmak gibi belli başlı amaçları hedeflemiştir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2024).

Aşağıdaki Şekil 12' de AFAD Başkanlık Taşra Teşkilatı yönetim organizasyon şeması her kademede birimler olarak görülmektedir.

Şekil 12. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) Teşkilat Şeması

Kaynak: AFAD 2024 Teşkilat Şeması

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili yapılan düzenlemeler sonrasında, 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AFAD, İçişleri Bakanlığı’na dâhil edilmiştir. AFAD Başkanlığı, illerde doğrudan valiye bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri ve 11 ilde bulunan Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri vasıtasıyla çalışmalarını yürütmektedir (Bakanlıklara Bağlı ilgili Kurum ve Kuruluşlar, 2018).

2.3.1.2. Başkanlık Taşra Teşkilatı

AFAD Başkanlık merkez teşkilatının taşra bünyesinde il afet ve acil durum müdürlükleri ve afet ve acil durum arama ve kurtarma birlik müdürlükleri kurularak mikro ölçekten makro ölçeği destekleyici, tamamlayıcı bir yapı oluşturulmuştur.

2.3.1.3. İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri

“Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri ile İl Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Ekiplerinin Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” kapsamında birlik müdürlükleri; birlik müdürü, birim amirlikleri ve ekiplerden oluşur. Birlik müdürlükleri; İl’in afet ve acil durum tehlike ve

risklerini belirlemek, afet ve acil durum hazırlıklarını yapmak, afet ve acil durum risk azaltma, müdahale ve iyileştirme il planlarını, mahallî idareler ile kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği ve koordinasyon içinde yapmak, uygulamak ve uygulatmak, il afet ve acil durum yönetim merkezini yönetmek, kesintisiz ve güvenli haberleşmeyi sağlamak, afet ve acil durumlarda meydana gelen kayıp ve hasarı tespit etmek veya ettirmek, sivil toplum kuruluşları ile gönüllü kişilerin büyü ile ilgili akreditasyonunu yapmak ve belgelendirmek, afet ve acil durumlarda, gerekli arama ve kurtarma malzemeleri ile halkın barınma, beslenme ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılacak gıda, araç, gereç ve malzemeler için depolar kurmak ve yönetmek, ilgili mevzuatta yer alan seferberlik ve savaş hazırlıkları ile sivil savunma hizmetlerine ilişkin görevleri illerde yerine getirmek, başkanlığın belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarını diğer kurum ve kuruluşlarla birlikte yapmak, yıllık bütçe teklifini hazırlamak, başkanlığın ve valinin vereceği benzeri görevleri yapmak, meydana gelen afet ve acil durumlarda yurt içi ve yurt dışında arama ve kurtarma faaliyetlerinde bulunmak, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer maddeler ile benzeri teknolojik kirlenmelerin tespit, teşhis ve arındırma hizmetlerini yönetmek, ulusal ve uluslararası insani yardım çalışmalarını yürütmek, arama ve kurtarma faaliyetlerine katılan yurt dışı ve yurt içinden askeri, kamu, özel kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları arama ve kurtarma ekiplerinin olay yeri koordinasyonunu sağlamak, kurum, kuruluş ve kişilere yönelik afet ve acil durum arama ve kurtarma eğitimlerini planlamak ve düzenlemek, tatbikat eğitimleri vererek gerçekleştirmek, afet bölgesine hızlı bir şekilde ulaşabilmek için gerekli olan haberleşme, toplanma, yükleme ve intikal tatbikatları planlamak ve gerçekleştirmek, faaliyetlere yönelik belge ve rapor hazırlamak, bütün bu yapılan arama ve kurtarma faaliyetleriyle ilgili bilgileri veri tabanına girmek, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında hazırlanan yerel düzey arama ve kurtarma çalışma grubu planını hazırlamak ve uygulamak görevleri arasındadır (Afet ve acil durum arama ve kurtarma, 2021).

2.3.1.4. Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri

AFAD Başkanlığı'na belirlenen illerde il afet ve acil durum müdürlüğü bünyesinde afet ve acil durum arama ve kurtarma birlik müdürlükleri kurulmuştur. Bu müdürlükler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü emrinde görev yaparlar (Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri, 2021).

Resmî Gazete’de 2020’de yayınlanan “Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” kapsamında afet ve acil durum yönetimi konusunda Afet ve Acil Durum Kurulu ve TUSAK; Türkiye Ulusal Sismoloji ve Arziçi Fiziği Komisyonu’nun kısaltılmış ismi olup Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği (TUJJB)’nin bir alt komisyonu teşekkül olmuştur (Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik, 2020).

Afet ve Acil Durum Kurulu; meydana gelmesi olası afet ve acil durumlara yönelik risk faktörlerini tespit ederek, afet ve acil durumların öncesinde yapılması gereken koruyucu ve önleyici faaliyetler ile afet ve acil durum sonrasında yapılması hayati önem taşıyan çalışmalarla ilgili tavsiyeler sunmak ve kurum-kuruluşlara rehberlik yapmak, afet ve acil durumlar konusunda politika ve öncelik tekliflerini belirlemek maksadıyla, İçişleri Bakanı başkanlığında, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Eneği ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının ilgili bakan yardımcıları ve Türkiye Kızılay Demeği ile Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü temsilcilerinden teşekkül eder. Kurul yılda iki kez toplanmak suretiyle bir araya gelir. Kurulun toplantılarına, İçişleri Bakanı tarafından gerekli görülmesi halinde diğer bakanlık, kamu kurum ve kuruluşu, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanlar da davet edilebilir. Ayrıca bazı acil durumlar dâhilinde Kurul, İçişleri Bakanının çağrısı üzerine olağanüstü toplantılar düzenleyebilir. Kurulun sekreteryasını Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı yapar (AFAD Acil Durum Kurulları, 2024).

Türkiye Ulusal Sismoloji ve Arziçi Fiziği Komisyonu (TUSAK): Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği / TUJJB ’nin bir alt komisyonudur. 1968 yılında Uluslararası Jeodezi ve Jeofizik Birliği’ne (International Union of Geodesy and Geophysics / IUGG) paralel olarak kurulan Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği’ne bağlı 7 alt komisyondan biri olan TUSAK, Türkiye’deki sismoloji ve arziçi fiziği konularıyla ilgili resmi, özel kurum ve kişiler ile iş birliği ve koordinasyonun sağlanmasını, araştırma ve uygulama çalışmalarının geliştirilmesini ve Türkiye’nin üye olduğu uluslararası kuruluşlarda temsil edilmesini amaçlamaktadır. TUSAK Başkanlığı, 5902 sayılı, “Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun”a dayanarak, daha önceden Mülga Afet İşleri

Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği / TUJJB Komisyonlarından Türkiye Ulusal Sismoloji ve Arziçi Fiziği Komisyonu / TUSAK yürütücülük görevi 17.12.2009 tarihinden bu yana AFAD Başkanlığınca yürütülmektedir (Türkiye Ulusal Sismoloji ve Arziçi Fiziği Komisyonu, 2024).

2.3.2. Yerel Yönetimler Düzeyinde Afet Yönetimi Yapılanması

Afet ve acil durum yönetiminde merkezi yapının yanı sıra yerel yönetimlerin de önemli rolleri bulunmaktadır. Bu kısımda yerel yönetsel yapıların afet planlama ve uygulamaları değerlendirilmiştir.

1982 Anayasasında Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir (1982 Anayasası, md.127). Dolayısıyla meydana gelebilecek bir afet ve acil durumda ilgili idari yapılar gerekli tedbir ve planlamaları yapmakla yükümlüdür.

2.3.2.1. İl Özel İdaresi

5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu” nda afet ve acil durumlar konusunda idare giderleri ve acil durum planlaması bölümlerine yer verilmiştir. İlgili mevzuatla; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla ilin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarının hazırlanması, ekip ve donanımın sağlanması, acil durum plânlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlanarak ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin görüşlerine başvurulur. Bu plânlar çerçevesinde halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak söz konusu idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar düzenleyebilir. Ayrıca İl özel idaresi, il dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek vermekle sorumlu yetkili kurumdur (İl Özel İdaresi, 2005).

2.3.2.2. Belediyeler

Belediye Kanunu (5393 sayılı kanun, md.53) çerçevesinde acil durum planlaması başlığı altında şu hususlara değinilmiştir: Belediye; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin

özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapmak, ekip ve donanımı hazırlamak, acil durum plânlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlamak ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin görüşleri almak suretiyle yürütmekten sorumludur. Afet ve acil durum plânları doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alarak söz konusu idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar gerçekleştirebilmektedir. Belediye, yetkili organları kararlarıyla belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir. Bununla birlikte ilgili mevzuatın arsa ve konut üretimi md.69'da ise Belediye; düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla belediye ve mücavir alan sınırları içinde, özel kanunlarına göre korunması gerekli yerler ile tarım arazileri hariç imarlı ve alt yapı arsalar üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla iş birliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler gerçekleştirmek yetkisi vardır. Söz konusu belediye bu amaçla; kendisine, eşine veya on sekiz yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara, sanayi bölgelerinden nakledileceklerle ve üyelerinin tamamı bu durumda olan kooperatiflere, bedeli 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre oluşturulan takdir komisyonu tarafından belirlenecek tutardan aşağı olmamak üzere arsa tahsisi yapılabilir. Durumları 775 sayılı “Gecekondu Kanunu” nun 25’inci maddesine uyan kimselere de bu maddeye göre arsa ve konut sağlanabilir. Bu fıkranın uygulama esasları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanacak çerçeve yönetmeliğe uygun olarak belediye meclisleri tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir (5393, md.53/69). Yine aynı yasanın (Ek fıkra: 31/10/2016-KHK-678/11 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7071/11 md.) afet, kitlesel göç ve teröre maruz kalan yerleşim birimlerinin belediyeleri için vali, aksayan belediye hizmetinin başka bir belediye tarafından yerine getirilmesini diğer belediyelerden talep edebilir. Talep konusu belediye, meclis kararına gerek olmaksızın doğrudan İçişleri Bakanının izniyle bu talebi yerine getirir (Belediye Kanunu, 2005).

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş'ta meydana gelen ve 11 ili etkileyen yıkıcı depremlerin ardından belediyelerde afet müdürlüklerinin kurulmasına 09 Nisan 2023 Tarih ve

32158 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren “Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile başlanmıştır (Belediye ve Bağlı Kuruluşları, 2023). Böylece, afet konusunda daha önce farklı müdürlüklerce birim olarak yapılan hizmetlerin tek çatıda birleştirilerek etkin ve verimli bir hale kavuşturulması hedeflenmiştir. Belediyelerde kurulan afet müdürlüklerinin görevleri arasında; afet planlarının hazırlanması, deprem ve afet planı, afet yönetimi stratejik planı vb. planlamaları hazırlamak, kentsel risklerin belirlenmesi, afet tehlike ve risk haritalarının oluşturulması, vatandaşa afet eğitimleri verilmesi ve afet konusunda farkındalığın oluşturulması, kurum ve kuruluşlarda afet tatbikatlarının düzenlenmesi, yurt içi ve yurt dışında meydana gelen afet ve acil durumlarda arama ve kurtarma hizmetlerini yürütmek gibi birçok hizmet bulunmaktadır.

2.3.2.3. Büyükşehir Belediyeleri

Afet ve acil durum yönetimi hususunda 5216 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu” nun 7. Maddesinde; il düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek, afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları insandan tahliye etmek ve yıkmak sorumluluklarına yer verilmiştir (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

17 Ağustos 1999 Marmara depreminde edinilen acı tecrübeler sonrasında afet yönetimi konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Klasik afet yönetim anlayışından modern bütünleşik afet yönetimi modeline geçilmesi, mevzuatlarda birçok düzenlemeler ve değişiklikler yapılması ve yerel yönetimlerde bir dizi çalışmalar yürütülmesi önemli ilerlemeler sağlamıştır. Bu kapsamda 5216 Sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu”, 5393 Sayılı “Belediye Kanunu”, 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”, 7269 Sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardıma Dair Kanun”, 7126 sayılı “Sivil Savunma Kanunu” ve 6360 sayılı Kanun mevzuatlarına dayanılarak ilgili büyükşehir belediye meclislerince kararlaştırılan yönetmelikle Afet Ve Acil

Durum Koordinasyon Merkezleri / AKOM kurulması süreci 2000’lerde başlamıştır. Bütünleşik afet yönetimi çerçevesinde afetlerin zararlarını en aza indirmek, kurum içi ve kurum dışı iş birliği, yardımlaşma ve koordinasyonu sağlamak temel hedef olarak amaçlanmıştır. Bunlardan ilki; İBB Başkanı ve AFAD’dan gelecek emirler doğrultusunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin üzerine düşen görevleri koordine etmek üzere, 7269 sayılı “Afet Kanunu”, 586 sayılı Kararname, 5393 sayılı “Belediye Kanunu”, 5216 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu”, 12.12.2000 tarih ve 686 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararı ile 12 Aralık 2000 tarihinde kurularak diğer büyükşehirlere model olmuştur (Afet Koordinasyon Merkez, 2024).

2.3.2.4. Köyler

Cumhuriyet tarihimiz boyunca günümüze kadar uygulanagelen en eski kanunlardan 1924 tarihli “Köy Kanunu” nda (442, md.1-2.); nüfusu iki binden az, cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanların, bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte köyü (yurt) oluşturduğu belirtilmiştir. İlgili mevzuatta köye yönelik yapılacak işler; mecburi ve isteğe bağlı işler olarak ayrılmıştır (md.12). Mecburi işler bölümünde “köyde su basması olursa birleşerek selin yolunu değiştirmek” (md.13/24), köylünün isteğine bağlı işler bölümünde “kazaen yanan veya yıkılan fukara evlerini bütün köy yardımı ile yapmak (md.14/22); Muhtar’ın göreceği devlet işleri kısmında “köy sınırı içinde yangın ve sel olursa köylüleri toplayıp söndürmeğe ve çevirmeğe çalışmak, (orman yangınlarında sınırdan dışarı olsa dahi yardıma mecburdurlar)” ifadeleri bulunmaktadır (md.36/12). Yine aynı kanunda belirtilen görevler ile tabii afetlerde ve diğer olağanüstü hâl ve durumlarda başarılı görev yaptıkları görülen veya büyük yararlılık gösteren güvenlik korucularına, valinin teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile yılda bir defa aylık ücretlerinin iki katına kadar ödül verilmesi hükmüne yer verilmiştir / Ek fıkra: 27/5/2007-5673/1 md. (Köy Kanunu, 1924).

Afet ve acil durumlarda köylerle ilgili 1959 yılında Resmî Gazete ‘de yayımlanan 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” dur. Bu düzenlemede “su baskınına uğramış veya uğrayabilir bölgeler, İmar ve İskân Bakanlığının teklifi üzerine Devlet Su İşlerinin bağlı bulunduğu Bakanlıkça; yer sarsıntısı, yer kayması, kaya düşmesi ve çığ gibi afetlere uğramış veya uğrayabilir bölgeler ise İmar ve İskan Bakanlığınca tespit ve bunlardan şehir ve kasabalarda meydana gelen ve gelebileceklerin sınırları imar

planına, imar planı bulunmayan kasaba ve köylerde de belli edildikçe harita veya krokilere işlenmek suretiyle, afete maruz bölge olarak Cumhurbaşkanınca kararlaştırılır ve bu suretle tespit olunan sınırlar, İlgili valiliklerce mahallinde ilan olunur” (7269, md.2) denmektedir. Yine aynı kanunda, yangın afetine uğraması muhtemel olan sahalar; şehir ve kasabalarda belediye meclisleri, köylerde ihtiyar heyetleri tarafından tespit ve kaymakamların mütalaası alındıktan sonra valilerin onayı üzerine ilgili bölgelerde ilan olunur, belirtilen afetlerin gerçekleşmesi halinde ilk yardımları mahallerine yetiştirilmesi amacıyla bu bölgelere mülkiye amirleri ve ilgili makam ve müesseseler tarafından gönderilecek kurtarma ve yardım ekipleri, her türlü malzeme, makina, alet, yiyecek, giyecek ve barınma eşya ve maddeleri, umumi, hususi ve mülhak bütçeli idarelerle bunlara bağlı müesseseler ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin, vilayetlere, belediye ve köylere ait olan ve bunlara bağlı bulunan müesseselerin elinde bulunan her türlü kara, deniz ve hava nakil vasıtaları ile bedeli sonradan ödenmek üzere, sevk edileceği de hükme bağlanmıştır (Umumi Hayata Müessir Afetler, 1959).

2006’da Resmî Gazete’ de yayımlanan 5543 sayılı “İskân Kanunu” mevzuatında kırsal alanda fiziksel yerleşimin düzenlenmesi amacıyla;

- Yerleşim yerinin elverişsizliği sebebiyle yerinde kalkındırılmasına imkân olmayan köyler ile altyapı hizmetlerinin pahalıya mal olacağı tespit edilen yerleşim birimlerinin daha elverişli bir yerleşim yerine nakledilmesi,
- Birden fazla istekli köy veya bir köy hudutları içinde kalan mahalle, kom, mezra ve benzeri dağınık yerleşim ünitelerinin mevcut yerleşim ünitelerinden birinde veya yeni bir yerleşim yerinde toplulaştırılması,
- Afet nedeniyle parçalanmış köylerde, afete maruz kalmayan ailelerin talepleri halinde yeni yerleşim yerine ekleme yapılması,
- Nakli, toplulaştırılması ve fiziksel yerleşim iyileştirilmesi yapılacak köylerin imar planlarının yapılması, onaylanması ve bu planlara uyulmasının sağlanması, ayrıca onaylanmış köy imar planlarına göre ayrılan alanlardan istekli hak sahiplerine arsa satılması,
- Çevrenin iklimine, sosyal ve ekonomik şartlarına, yapı malzemesi imkânlarına uygun nitelikte konut, tarımsal işletme binaları ve sosyal tesislerin tiplerinin ve uygun yerleşim modellerinin araştırılması, teknik yardım niteliğindeki tip projelerin

hazırlanarak istekli köy veya köylülere verilmesi, gerektiği hallerde köylerde sosyal, kültürel, idari, ekonomik yapı ve tesisler ile köy içi altyapılarının yapılması,

- Nakil, toplulaştırma ve fiziksel yerleşim iyileştirilmesi uygulamaları tamamlanan köylerde, daha sonraki yıllarda rezerv arsalardan satın alan ailelere, kendi evini yapana yardım metodu ile kredi açılması, hizmetleri, imar mevzuatına uyularak hazırlanacak plan ve projelere göre yapılır veya yaptırılır. Gerektiğinde, yönetmelikte belirtilen esas ve usuller dâhilinde hak sahibi ailelere borçlanmaya tâbi olmak kaydıyla konut ve işletme binası için nakdi kredi sağlanması konuları hükme bağlanmıştır (İşkân Kanunu, 2006).

2.3.3. Yerel Yönetimlerin Afet Yönetimindeki Görev ve Sorumlulukları

Türkiye bulunduğu coğrafi konumu nedeniyle tarihten bugüne kadar sayısız afetlerle yüzleşmiştir. Afet yönetim yaklaşımı merkezi yapılanma ekseninde ulusal ölçekte bütüncül olarak ele alınmıştır. Bunun sonucunda merkezi yapılanmalara bağlı alt yönetsel katmanlar olsa da etkinlik anlamında yeterince geliştirilememiştir. Bu durum özellikle 1999 Marmara depremi sonrası süreçte açıkça ortaya çıkmıştır. Böylece yerel yönetimlerin afet yönetimi ve uygulamaları açısından gerek insan kaynakları gerekse de araç-gereç veya malzeme konusunda eksik yönlerinin geliştirilmesi önceliği doğmuştur. Afetler meydana geldiğinde bununla mücadele edecek halka en yakın ilk aktör kuşkusuz yerel yönetsel yapılardır. Bu bağlamda afetler gerçekleşmeden önce yerin coğrafi ve jeolojik her türlü risk faktörlerinin belirlenmesi zarar azaltma anlamında oldukça önem taşımaktadır. Sonrasında, belirlenen risklerle baş edebilmek için yapılması gerekli plan ve uygulamalar olası yıkım ve can kayıplarını asgariye indirmeye olanak tanıyacaktır. Afetler sonrası ise hızlı ve etkin müdahale şartlarının insan kaynağı, araç-gereç, malzeme tedarikleri sağlanarak uygulanması sağlanması gerekir. İyileştirme/rehabilitasyon aşamasında halkın barınma, beslenme, sağlık, güvenlik vb. birçok gereksinimleri afet öncesinde yapılan planlamalar çerçevesinde hayatın normale döndürülmesi ve yaraların sarılması açısından gereklidir. Dolayısıyla afetin bütünsel olarak yönetilmesi, afet gerçeğinin farkındalığı yerelden başlayarak her ölçekte rollerin dağıtılması dirençli bir toplum, dirençli bir ülke açısından başat bir faktördür. Afetlerde yerel yönetsel yapıların görev ve sorumlulukları belli başlı alanlarda bu bölümde ele alınmıştır.

2.3.3.1. Hazırlık, Planlama, İş birliği ve Koordinasyon

Yerel düzeyde afet ve acil durum hazırlıkları illerde valilerin, ilçelerde ise kaymakamların koordinasyonunda tüm kurum ve kuruluşların desteği ile yapılır. Bu kapsamda büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından afet ve acil durumlar göz önüne alınmak suretiyle yeterli büyüklükte, afet risk değerlendirmesi yapılmış toplanma alanları, geçici barınma alanları belirlenerek olanaklar dâhilinde bu yerlerin altyapısı hazır hale getirilir. Geçici barınma alanı olarak belirlenen yerler hiçbir şekilde başka amaçla kullanılamaz. Belediyelerce geçici iskân alanı olarak kullanılabilecek mevcut pazaryeri, park, bahçe ve yeşil alanların altyapıları afetlerde kullanılabilir hale dönüştürülür. Afet ve acil durumlar göz önüne alınmak suretiyle ihtiyaç duyulabilecek yapı stoğu envanteri, güncel cadde ve sokak isimleri, toplu kullanım alanları gibi her türlü veri kent bilgi sistemlerine işlenmesi ve güncellenmesi, yerel ölçekte hazırlanan afet ve acil durum senaryoları dikkate alınarak ihtiyaç duyulacak kapasite geliştirme çalışmaları yapılması, insan kaynaklı kazalar ve teknolojik kazalara müdahalede görevli olmak üzere, afetlerde destek arama kurtarma personeli olarak da çalışacak personelden oluşan, standartlara uygun yeterli alet ve ekipmanla donatılmış arama kurtarma ekipleri oluşturulması, yangınla mücadele için mevcut personelden ekiplerini kurmak, yangın önleme ve söndürme planlarını hazırlamak, kuruluşun özelliğine göre gerekli araç, gereç ve malzemeyi hazır bulundurmak zorunluğu bulunmaktadır (Afet ve Acil Durum Müdahale, 2013).

17 Ağustos 1999 Marmara depremi afet yönetimi konusunda o güne kadar gelen ezberlerin bozulmasına ve yeni bir anlayışın doğmasına yol açmıştır. Türkiye’de çok parçalı olan afet yapılanması AFAD’ın kurulmasıyla bütünsel bir yaklaşıma evrildi. Bu sayede daha bilimsel, teknik ve çağın gereklerine uygun bir yönetim modeli ortaya çıkmıştır. Bu süreçte Bütünleşik Afet Yönetimi anlayışı benimsenerek sadece afet anı ve sonrasına yoğunlaşmaktan ziyade afet öncesinde de yapılması gereken hazırlık ve risk azaltma planlamaları ve uygulamaları bu alana dâhil edilmiştir. AFAD şemsiye kuruluş olarak afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemek üzere; Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ile il planlarına kadar İl Risk Azaltma Planı (İRAP) gibi çok kapsamlı çalışmalar yapmaktadır. Bu planlamalarda belediyelere de bazı hizmet kollarında destek ve çözüm ortaklığı rolleri verilmiştir. Afetlerin her aşamasını titiz bir şekilde planlayarak hizmet sınıflandırmaları oluşturulmuştur. Belediyelerin,

planlamalar çerçevesinde bazı hizmet kollarında çözüm ortaklığıyla eşgüdüm içinde etkin bir yapılanmaya getirilmesi hedeflenmiştir. Türkiye Afet Müdahale Planında ulusal düzeyde 25, yerel düzeyde 23 afet grubu yer almaktadır. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Kızılay Genel Müdürlüğü ana çözüm ortaklarıdır. Diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlar ise destek çözüm ortağı olarak sorumlu kılınmıştır. Yerel düzeyde koordinasyon, İl ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu ve İl-İlçe AFAD Merkezleri ile irtibatlı sağlanır. İl ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu, ilgili vali başkanlığında toplanır. Afet ve acil durum hallerinde ise çağrı ve talimat beklemeksizin İl AFAD Merkezinde toplanır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2024).

TAMP doğrultusunda; ulusal ve yerel düzeyde, çalışma grubu ana çözüm ortağı olan bakanlık, kurum ve kuruluşların planlarının hazırlanmasında göz önünde bulundurmaları gereken hususlar şöyle sıralanmıştır:

- Görev sırasında karşılaşılabilecek tehlike ve riskleri belirlemek,
- Kendi çalışma grubunun sorumluluk alanında bulunan tüm imkân ve kabiliyetleri tespit etmek,
- Görev sırasında karşılaşılabilecek risk ve zararları azaltmak amacıyla kapasiteyi geliştirmek,
- Tüm afet ve acil durumlara karşı her seviyede hazırlıkları yapmak,
- İlgili kurumlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,
- Tüm bilgileri düzenli olarak güncellemek,
- Görev alanına giren konularla ilgili eğitimler ve tatbikatlar düzenlemek ve ilgili diğer tatbikatlara katılmak,
- Çalışma grubu ve ekiplerin kuruluşu, görevleri, çalışma usul ve esaslarını ayrıntılı bir şekilde düzenlemek, ulusal ve yerel düzey ekipler tarafından uygulanmasını sağlamak (TAMP, 2024: 13).

Belediyelerde afetle ilgili politika değişimi 2009 tarihinde yayınlanan 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”

ile Sivil Savunma Birimlerinin kurularak bu birimlere uzman veya amir görevlendirilmesiyle başlamıştır. Resmî Gazete’de 2010 yılında yayımlanan “Sivil Savunma Uzmanlarının İdari Statüleri, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları ile Eğitimleri Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde sivil savunma uzmanı bulunan kurum ve kuruluşlarda Sivil Savunma Hizmetleri Yetkilisi olarak görevlendirilen uzmana kamu kurum ve kuruluşlarının sivil savunma, seferberlik ve savaş hali hizmetleri ile afet ve acil durum hizmetlerinin koordinasyonu görevlerini hükme bağlamıştır. Bu kapsamda belediyelerde afetlerle ilgili hazırlık, esnası ve sonrası süreçlerin planlanması konusunda bu birimlere roller yüklenmiş ancak standart bir yapılanmaya gidilememiştir (Sivil Savunma Uzmanlarının İdari Statüleri, 2010).

Afet yönetimi alanında yerel yönetimlerde 2000’lerden itibaren Afet İşleri Dairesi Başkanlıkları (AKOM) ilk kez 2001 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde kurularak diğerlerine model olmuştur. Zamanla büyükşehirlerde bu birimler farklı isimler altında kurularak yaygınlık kazanmıştır. Bu kapsamda İstanbul AKOM afet ve acil durum öncesi, afet anı ve afet etkilerinin sona ermesine, afetin en az zararlarla atlatılmasını sağlamak amacıyla kurulan birimleri ve bağlı kuruluşları arasında koordinasyonu düzenlemek, afet konusunda gerekli tedbirleri almak, bütünsel afet yönetim sistemi kapsamında Acil Durum ve Afet Müdahale planlarını hazırlamak, güncel tutmak, TAMP planındaki görevleri ilgili kuruluşları arasında eşgüdümü sağlayarak yürütmek, plan tatbikatları yapmak, ekipler kurmak, eğitimler düzenlemek, afet acil durumlara yönelik yapı güvenliği, afetlere dirençli şehirler oluşturmak için iletişim ve bilgi teknolojileri ile araç-gereç ve personel konusunda çalışmalar yapmak, toplumsal anlamda afet farkındalığı oluşturmak, diğer şehirlerde yaşanan depremzedelere her türlü yardım çalışmaları gerçekleştirmek, yapılan faaliyetleri raporlaştırmak, ulusal-uluslararası işbirlikleri yapmak, simülasyon merkezleri ve afet lojistik merkezleri kurmak gibi birçok görevleri yönetmelikle hükme bağlanmıştır (AKOM, 2021).

6 Şubat Kahramanmaraş depremleri sonrasında yerel yönetimlerde afet konusunda yeterli bir yapılanmanın olmadığı gözlenmiş bu kapsamda 09.04.2023 tarih ve 32158 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik” ile belediyelerde Afet Müdürlüklerinin kurulması süreci başlamıştır (Belediye ve Bağlı Kuruluşları, 2023). Bu kapsamda kurulan müdürlükler; Afet Yönetimi Stratejik Planı

hazırlanması, Afet ve Risk Yönetim stratejisi ve eylem planlarının belirlenmesi, bu eylem planlarının güncel tutulması ve uygulanması, kentsel risklerin belirlenmesi ve afet tehlike ve risk haritalarının oluşturulması konularında ilgili müdürlükler ve kamu kurumları ile çalışmalar yapmak veya yaptırmak, afetlere hazırlık amaçlı araç, gereç ve teknolojik donanımları temin etmek, belediye hizmet binaları için oluşturulan acil durum planlarının vb. ekiplerin güncel listesini tutmak, binaların yangından korunması yönetmeliklerindeki çalışmaları yürütmek, koruyucu, kurtarıcı güvenlik önlemlerini almak, diğer müdürlük ya da kurumlarla işbirliği içerisinde eğitimlerini sağlamak, TAMP planını çerçevesinde hizmet kollarındaki planlamalar ve faaliyetleri yürütmek gibi görevleri bulunmaktadır.

2.3.3.2. İmar ve Yapı Denetimi

İl Risk Azaltma Planlarında afet risklerinin belirlenerek buna yönelik hazırlıklar, önlemler konusunda kurum/kuruluşlar ve yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Bu plan kapsamında ilin arazi sınıflandırması, burada yerleşik alandan farklı olan diğer arazi ve alan sınırlarının (üretim alanları, altyapı alanları, orman alanları, ticari alanlar, vb.) belirtilmesi önemlidir. Merkez ilçedeki yapı stoku bilgisinin sayısal veri olarak elde edilmesi zarar görülebilirlik çalışmalarının yapılmasında önemli bir aşamadır. Ancak üst ölçekte dikkat çeken yüksek tehlikeye maruz alanlar var ise bu alanlara özel de çalışmalar yerel ölçekte yürütülebilir. Bu noktada yerel ölçekte; belediyelerin veya Çevre Şehircilik Bakanlığı il müdürlüklerinin kentsel dönüşüm çalışmaları için hazırlamaya başlamış oldukları veya hazırladıkları mekânsal verilerden yapı stoku envanterinin güncel tutulması ve kullanılabilir veri setinin gerekli görüldüğü hallerde iyileştirilmesi özellikle risklerin değerlendirilmesi açısından kritik bir aşamadır. Burada yapısal birtakım önlemler olarak mühendislik çalışmalarının bir sonucu olan, bir takım altyapı tesislerinin depreme karşı güçlendirilmesi, sel korunma duvarlarının/setlerinin yapılması veya güçlendirilmesi, bazı kamu binalarının bu kapsamda yeniden yapılması veya güçlendirilmesi, kentsel dönüşüm projeleri kastedilmektedir. Yapısal olmayan önlemler arasında bir takım arazi kullanım değişiklikleriyle afet risklerini azaltmada fayda sağlayacak kararlar, erken uyarı sistemleri ya da toplumun bilinçlendirilmesi, tatbikatlar sayılabilir (İl Risk Azaltma Planı Hazırlama Kılavuzu, 2020: 27-31).

Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren merkezi yönetim, görevlerinin bir kısmını yerel yönetimlere, belediyelere devretmeye yönelmiştir. Belediyelerin imar planlaması

kapsamında, kentsel dönüşüm, arazi ve arsa düzenlemesi, plan değişiklikleri gibi pek çok sorumlulukları bulunmaktadır. Kamu yararı amacıyla yapılan imar planı değişikliklerinin 3194 sayılı “İmar Kanunu”nun 9. Maddesinde; alt yapı, üst yapı, enerji tesisleri, kamu binaları gibi yapıların 775 sayılı “Gecekondü Kanunu”, doğal yaşamı etkileyen afetler ile toplu konut uygulaması gibi konularla alakalı olarak Bakanlığın uygun görmesiyle yapılabileceği karara bağlanmıştır. Merkezi yönetime bağlı olarak pek çok bakanlık ve kamu kurumu ile çeşitli yerel yönetim organları farklı ölçülere sahip planları yapmak ve uygulamakla sorumlu kılınmıştır. Bu anlamda imar planların uygulanmasında kurumlar arası ilişki ve iletişimlerin iş birliğinin yeterli olmaması halinde uygulamada anlaşmazlıklar, çatışmalar vb. sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu süreç afete dirençsiz yapıların dönüştürülmesi sürecine de etki edebilmektedir (Baba, 2016: 174-191).

2.3.3.3. Kentsel Dönüşüm

Afet sonrasında meydana gelebilecek zararların azaltılması konusunda kentsel dönüşüm politikaları ve uygulamaları önemli bir yere sahiptir. 2012 tarihli ve 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” ile riskli yapılar ile riskli alan ve rezerv yapı alanlarının tespitine, riskli yapıların yıktırılmasına, yapılacak planlamaya, dönüştürmeye tabi tutulacak taşınmazların değerinin tespitine, hak sahibi olacaklarla yapılacak anlaşmaya ve yapılacak yardımlara, yeniden yapılacak yapılara ve bu Kanun kapsamındaki diğer uygulamalara ilişkin usul ve esasları belirlenmiştir. Kentsel dönüşüm alanında başta Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığını, mücavir alan sınırları içinde belediyeleri, bu sınırlar dışında il özel idarelerini, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerini, Bakanlık tarafından yetkilendirilmesi hâlinde büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerini, uygulama alanında dönüşüm projesi gerçekleştirecek olan Bakanlık, İdareyi ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığını, illerde Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü olanları, diğer illerde ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğüne görev, yetki ve sorumluluklar tanınmıştır (Afet Riski Altındaki Alanlar, 2012).

5393 sayılı “Belediye Kanunu” nda mücavir alan sınırları içerisinde belediye meclis kararıyla konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel

dönüşüm ve gelişim projeleri gerçekleştirebilir. İlgili yasa ile büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projesi alanı ilan etmeye büyükşehir belediyeleri yetkili kılınmıştır. Büyükşehir belediye meclisince uygun görülmesi halinde ilçe belediyeleri kendi sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulama yetkisine sahiptir. Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esas alınır (Belediye Kanunu, 2005).

2.3.3.4. Destek ve Çözüm Ortağı

Doğal afetler, yangın, sanayi kazaları gibi zarar ve yıkımlara yol açan olası afetlerden mahalli halkı korumak veya zararları azaltmak amacıyla beldenin durumu göz önüne alınarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapmak, ekip ve donanımı hazırlamak belediyelerin görev ve sorumlulukları arasındadır. Afet acil durum plânları hazırlanırken diğer il ölçeğinde yapılan acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlanması ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer yerel yönetimlerin görüşlerine, varsa uygulama örneklerine başvurulmalıdır. Bu amaçla halkın eğitimi için gerekli çalışmalar yapılarak, kurum/kuruluşlarla, sivil toplum örgütleriyle eşgüdüm halinde faaliyetler düzenlenebilir. Ayrıca belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda yine belediyeler, bu bölgelere gerekli yardım ve destek faaliyetleri gerçekleştirebilir /md.53 (Belediye Kanunu, 2005). Gerek TAMP gerekse İRAP afet ve acil durum planlarında yerel yönetimlere planlama, iş birliği ve koordinasyon konusunda destek ve çözüm ortağı olarak önemli görev ve sorumluluklar verilmiştir. TAMP planında belirlenen 27 hizmet gruplarından; haberleşme, yangın, arama kurtarma, tahliye yerleştirme ve planlama, ulaşım, güvenlik ve trafik, nakliye, Kimyasal, Biyolojik, Radyoaktif ve Nükleer / KBRN hasar tespit, altyapı, besin, enkaz kaldırma, gıda, tarım ve hayvancılık, barınma, psiko-sosyal destek, defin, çalışma grupları lojistiği, kaynak yönetimi, ikmal, aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtımı, bilgi yönetimi değerlendirme ve izleme, iletişim, satın alma ve kiralama, zarar tespit çalışma gruplarında belediyelere planlama, işbirliği ve koordinasyon konusunda diğer paydaşlarla birlikte eşgüdümlü görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Belediyeler organizasyonları içerisinde bu çalışma gruplarına uzmanlık alanlarına göre çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda ilgili hizmet kolunun asil ve yedek üye görevlendirilerek plan kapsamındaki çalışmaların yapılarak, güncel tutulması, diğer paydaşlarla koordinasyon

ve faaliyetler düzenlenmesi belediye yönetimlerinin sorumluluğundadır (Türkiye Afet Müdahale Planı).

Belediyeler; İRAP çerçevesinde tehlike ve risk haritalarının oluşturulması ve o haritalardan üretilmiş analizlerle listelenen gerekli harita katmanlarının toplanmasını sağlayarak sayısal haritaları sağlarken veya AYDES içerisinde bulunan YUVAM (Yerleşime uygunluk servisi) diğer adıyla TADYUS (Türkiye Afete Duyarlı Yerleşime Uygunluk Sistemi) DSİ'den alınacak olan taşkın haritası, Orman Müdürlükleri'nden alınacak olan yangın haritaları ve (Afet Risk Azaltma Sistemi) ARAS'tan alınan heyelan haritaları ile tüm katmanlar üst üste birleştirilmek suretiyle etki alanları ile kritik tesis, altyapılar etkilenecek nüfus vs. kesiştirilerek risk belirlenmeye çalışılır. Bununla birlikte bölgesi içinde bulunan kalkınma projeleri içindeki yeri, en güncel Çevre Düzeni Planı (ÇDP) ve İmar planları ile yakın gelecekteki plan kararlarının da İRAP ile birlikte değerlendirmesi oldukça önemlidir. Bu anlamda ilgili belediyelerin yapmış oldukları planlama çalışmaları ile güncel bölge ve nazım imar planları/kararlarının neler olduğunu ortaya koymak için analiz raporları, bölge planları (1/100000 ve 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planları), nazım planları (1/5000 ölçekli) gibi bilgilerin derlenmesi dolayısıyla tüm ilin arazi sınıflandırması gerekmektedir. Ayrıca merkez ilçedeki yapı stoku bilgisinin sayısal veri olarak zarar görabilirlik çalışmalarının yapılmasında önemli bir husustur. Ancak üst ölçekte dikkat çeken yüksek tehlikeye maruz alanlar var ise bu alanlara özel de çalışmalar yerel ölçekte; belediyelerin veya Çevre Şehircilik Bakanlığı il müdürlüklerinin kentsel dönüşüm çalışmaları için hazırladıkları mekânsal verilerden yapı stoku envanterinin güncel tutulması ve kullanılabilir veri setinin gerekli görüldüğü hallerde iyileştirilmesi özellikle risklerin değerlendirilmesi açısından kritik bir süreçtir (İRAP Hazırlama Kılavuzu, 2020: 27-61).

2.3.3.5. Farkındalık Oluşturma ve Eğitim

Yerel ölçekte afet yönetimi yapılanma ve işlevselliği ancak afet mevzuatlarının, planlarının veya faaliyetlerinin kurum/kuruluş, STK'lar ve halkla iş birliği içerisinde paydaş ilişkiler kurumlarıyla sağlanabilir. Halka en yakın kurumlar olarak belediyelerde halkın afet farkındalığının oluşturulması, birlikte olası afet ve acil durumların üstesinden gelme yol-yöntemlerinin politikasının oluşturulması önem arz etmektedir. İlgili mevzuatlarda yerel aktörlere afet/acil durumların her safhasında aktif görevler verilirken halkın eğitilmesi, afet konusunda bilinçlendirilmesi için gerekli

önlem ve çalışmaları yapması sorumluluğunu vurgulanmıştır. Bu kapsamda belediyelerde özellikle 1999 Marmara ve 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri sonrası afet yönetim perspektifinde önemli değişiklikler ve gelişmeler olmuştur. Böylece sadece afet esnası, sonrası süreçlerine yoğunlaşmaktan ziyade afet öncesine yönelik risk ve zarar azaltma ve hazırlık süreçlerinin de önemi ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla afetlerin zararlarının ve yıkıcı etkilerinin azaltılmasında halkın bütünsel afet yönetiminin tüm süreçlerine özellikle hazırlık amacıyla eğitim ve farkındalığının sağlanarak gönüllü çalışmaların geliştirilmesine ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda belediyelerde afet işlerinden sorumlu olarak kurulan Sivil Savunma Uzmanlığı ve Afet İşleri birimleri mahalli halkın bilinçlendirilmesi için eğitimler vererek gönüllülük çalışmalarına ağırlık vermektedirler.

2.4. TÜRKİYE’DE AFETLERLE İLGİLİ DİĞER YETKİLİ KURUM VE KURULUŞLAR

Ülkemizde afet ve acil durum alanında planlama, uygulama, koordinasyon vb. politikaların belirlenmesi görev-yetki ve sorumluluğu İçişleri Bakanlığı’na bağlı şemsiye kurum olarak AFAD olsa bile, birçok kamu, özel ve sivil toplum kurum ve kuruluşları da afetlerde önemli görev ve hizmetler yapmaktadır. Bunlardan en önemlilerinden bazılarının görev, sorumluluk ve faaliyetlerine aşağıda değinilmiştir.

2.4.1. Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)

Türk milletinin huzur ve refahını sağlamak, vatanın bağımsızlığını ve bütünlüğünü korumak, Cumhuriyeti ilelebet yaşatmak Türk Silahlı Kuvvetlerinin temel görevleri arasındadır. Dolayısıyla memlekette meydana gelebilecek her türlü olağandışı durumlarda savaş, seferberlik, olağanüstü hâl ve bunların yanı sıra afetlerde geçmişten günümüze önemli görev ve sorumlulukları yerine getirmektedir. Olağanüstü halin ilanı konusunda 1982 Anayasası’nda tabii afet veya salgın hastalıklara da yer verilmiştir (1982 Anayasası, md.119). Türk Silahlı Kuvvetleri 1961 yılında yayımlanan 211 sayılı İç Hizmet Kanunu “Tabii Afetlerde Yardım” başlığında; yer sarsıntısı (deprem), yangın, su basması, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri tabii afetler meydana geldiğinde 1959 tarih ve 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” ve ekleri hükümleri çerçevesinde hareket edeceğini hükme bağlamıştır (211, Md.112). İlgili mevzuatta tabii afetlerde, yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar

hakkında bu kanun hükümlerine göre hareket edilir (7269/Geçici Madde 16 – (Ek: 16/9/1999-KHK-577/1 md). Yine afet bölgelerinde veya civarında bulunan ordu, jandarma, kıta birlik ve müessese kumandanları, hazarda, kendilerinden vali veya kaymakamlar tarafından istenilecek yardımları üstlerinden emir beklemeksizin yapmak zorundadır (7269, md.7). Bununla birlikte 926 sayılı “Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu” nda (md.4441-4442) muharebe harekâtında, iç güvenlik ve terörle mücadelede, tabii afetlerde ve diğer olağanüstü hâl ve durumlarda liyakat, feragat, yüksek hizmet veya yaşamını ortaya koyarak büyük yararlılık gösteren subay, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erlere ödülleri Millî Savunma Bakanlığı bütçesinden verileceği düzenlenmiştir (Türk Silahlı Kuvvetleri, 1967).

Her türlü tabii afete yönelik faaliyetler, (deprem, sel, orman yangını vb.) yürürlükte olan mevzuat hükümleri doğrultusunda Türk Silahlı Kuvvetlerince, İçişleri Bakanlığı’na bağlı AFAD sorumluluğunda ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşların katılımıyla yürütülmektedir. TSK afetlerde bu çerçevede; kara, deniz ve hava ulaştırma aracı, kolluk kuvvetlerine, itfaiye ekiplerine, çadır kurulumuna ve afetzedelerin beslenme hizmetlerinde iş gücü, özel olarak teşkil ve teçhiz edilmiş birliklerce, arama/kurtarma faaliyetleri ile KBRN keşif faaliyetleri, hasta ve yaralıların sıhhi tahliyesine yönelik hava aracı desteği sunarak çok büyük görevler üstlenmektedir. Afetlerle daha sistemli ve etkili mücadele etmek amacıyla, 17 Ağustos 1999’da Marmara Bölgesi’nde meydana gelen yıkıcı deprem felaketi sonrasında, Genelkurmay Başkanlığı’nca deprem, yangın, sel, çığ, toprak kaymaları, dağ kaybolmaları, KBRN ve büyük kazalar gibi doğal olan veya olmayan her türlü afette yurt içinde ve yurt dışında arama ve kurtarma faaliyeti icra etmek üzere “TSK Doğal Afet Arama Kurtarma Tabur Komutanlığı” (DAK) kurulmuş ve uluslararası standartlarda donatılmıştır. DAK kurulduğundan bu zamana kadar yurtiçinde ve yurtdışında her türlü afetlerde arama kurtarma, afetzedelerin kurtarılması ve en yakın sağlık kuruluşuna sevk edilmesi konusunda çok önemli insani görevleri başarı ile yapmıştır (Genelkurmay Başkanlığı, 2024). Zamanla diğer kuvvet komutanlıkları da bünyesinde afet ve acil durumlarda müdahale timleri oluşumlarına yönelmiştir. Bu kapsamda Jandarma Tabur Komutanlığı (JAK) kuruluşunda; yurt genelinde olası her türlü doğa ve insan kaynaklı afetler ile olaylarda arama kurtarma faaliyeti icra etmek amacıyla, Su altı Arama Kurtarma ve Dağ Arama Kurtarma ile üç adet Arama Kurtarma Bölüğü, Arama Kurtarma Bölük Komutanlığı, Dağ Arama Kurtarma Bölük Komutanlığı, Su

altı Arama Kurtarma Bölük Komutanlığı oluşturulmuştur. Buralarda görevli personelin, görevleriyle ilgili eğitimlerine ek olarak birlik içi, yurt içi ve yurt dışı kurslara katılımı sağlanarak konusunda uzmanlaşması sağlanmakta, arama kurtarma faaliyetlerine ilişkin yurt içinde ve yurt dışındaki bütün güncel gelişmeler ile kullanılan teçhizat ve malzemelere ilişkin son teknolojiler devamlı takip edilerek Arama Kurtarma Taburunun imkân ve kabiliyetlerinin daha üst seviyelere çıkartılması hedeflenmektedir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2024).

“Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği” nce vali ve kaymakamlar; il ve ilçe sınırları içinde afet ve acil durum hizmetleri ile ilgili tedbirlerin kaldırılmasından, harcamaların yapılmasından, kamu kurum ve kuruluşlarının personelinden geçici veya sürekli olarak ekiplerin oluşturulmasından, yerel düzeydeki servislerin yönetiminden, yükümlüler ile gönüllü gerçek ve tüzel kişilerin bölgelerindeki afet ve acil durum hizmetlerine katılımlarının sağlanması konusunda sorumludur. İlgili Yönetmelik dâhilinde düzenlenecek afet müdahale planlarında verilen görevleri eksiksiz yerine getirmekten, kendilerinden istenilen her türlü personel, araç, gereç ve teçhizatı zamanında vermekten, garnizon dışına askeri birlik görevlendirmelerinde bu birliklerin görev bölgesine nakli için öncelikle askeri imkânlar kullanılmasından, zorunlu olduğunda ildeki kamu kuruluşlarından veya özel sektörden yardım sağlanmasından, askeri birlikler tarafından ilk müdahalenin yapılması durumunda asıl sorumlu sivil kurum ve kuruluşlar olay bölgesine geldiğinde görevin yönetimi devredilmesinden sorumludur /md.30 (Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri, 2009).

Türkiye Afet Müdahale Planında yer alan; Haberleşme, Yangın, KBRN, Arama ve Kurtarma, Tahliye Yerleştirme ve Planlama, Nakliye, Güvenlik ve Trafik, Sağlık, Barınma ve İletişim çalışma gruplarında Genelkurmay Başkanlığı destek çözüm ortağı olarak görev-yetki ve sorumluluklara sahiptir. Destek hizmet çalışma grubunda yer alan kurum/kuruluşların görevleri şunlardır:

- Operasyon planlarının hazırlık çalışmalarına katılmak,
- Gerekli personel, araç, gereç, ekipmanları vb. temin etmek,
- Operasyonların yürütülmesine destek vermek,
- Eğitimli personelin sürekliliğini sağlamak, diğer hizmet gruplarının çalışmalarını desteklemek,
- Operasyon için gerekli teknolojik yenilikleri takip etmek,

- Hizmet grubu sorumlusunun hizmete ilişkin taleplerini yerine getirmek (TAMP, 2013. 16-24).

2.4.2. Türk Kızılay

Savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek amacıyla ilk kez 11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan Kızılay, 1877'de "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti", 1923'te Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır. "Kızılay" adını kuruluşa büyük önder Atatürk vermiştir (Türk Kızılay, 2024).

Ülkemizde afetler meydana geldiğinde akla gelen en önemli kuruluşlardan birisi Türk Kızılay'ıdır. Her türlü olağan dışı durumda faaliyetlerini, insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik temel ilke ve prensipleri çerçevesinde gerçekleştirmeyi hedef almıştır. Türkiye'de ve dünyanın farklı yerlerinde meydana gelen birçok afette (deprem, sel, savaş, kıtlık, kuraklık vb.) hizmet vermektedir. Bu doğrultuda afete hazırlık çalışmalarını yürütmek, yurtiçi ve yurtdışında meydana gelen afet ve acil durumlara imkân, kabiliyet ve üstlendiği sorumluluklar çerçevesinde müdahalede bulunmak ve ihtiyacı olan kişilere yardım etmekle sorumlu Türk Kızılay'ı; merkezi, bölgesel ve yerel düzeyde afet yönetim sisteminin oluşturulması ve hizmet kapasitesinin geliştirilmesi hedefi doğrultusunda, mevcut afet müdahale sisteminde oluşan zaman, kaynak ve işgücü kaybının önlenmesi ve yerel kaynakların harekete geçirilerek etkin müdahalenin sağlanması amacıyla merkezi düzeyde Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü ve bağlı 3 Direktörlük (Hazırlık, Müdahale, İyileştirme) adı altında görevlerini yapmaktadır. Bölgesel düzeyde ise Afet Müdahale Direktörlüğüne bağlı 5 Bölge Afet Yönetimi Müdürlüğü ve bağlı 13 Afet Müdahale Merkezi (11 Afet Müdahale Merkezi Müdürlüğü ve 2 Yerel Afet Yönetim Merkezi) ile afet hizmetlerini sağlamaktadır. Kızılay bünyesinde afet ve acil durumlarda kurulacak olay komuta merkezinin koordinasyonunu Afet Müdahale Direktörlüğü sağlar. TAMP kapsamında Kızılay, oluşturulacak ekiplerin (Acil Müdahale, Haberleşme, Beslenme, Barınma vb.) koordinasyonunu ve normal dönemlerde beslenme, barınma ve temiz su ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla ön iyileştirme çalışmalarını koordine eder standartlar geliştirilmesi görevlerini yerine getirir. Ayrıca Acil Müdahale Timleri haberleşme ve

OKS sisteminin afete her an hazır bulundurulmasını sağlamaktadır (Türk Kızılay, 2024).

2.4.3. Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER)

Soğuk Savaşın sonunu ilan eden 1989 Berlin Duvarının yıkılması olayına kadar olan dönem iki kutuplu ve tehditlerin kısmen tahmin edilebildiği bir dünyaydı. Ancak 1990'larla beraber küreselleşmenin hızlanması sonucu uluslararası alanda oluşan belirsizlikler ülkelerin güvenlik algısında da değişimleri mecburi hale getirmiştir. Başta bireylerin, toplulukların ve ülkelerin güvenliği konusunda politikalarda biz dizi değişimler meydana gelmiştir. Bu yeni güvenlik algısı neticesinde; uluslararası terörizm, organize suç örgütleri, siber terör, saldırma amacı güden devletler, konvansiyonel ve kitle imha silahlarının yaygınlaşması gibi tehditler, ulusal fiziki varlığa yönelmiş tehditler, ulusal veya küresel ekonomiye ya da finans piyasalarına saldırılar, refaha, çevreye, sağlığa yönelen tecavüzler ile göçler ve mülteci hareketleri de ulusal çıkarları zedeleyen tehditler olarak sıralanmıştır (Erdoğan, 2013: 1).

Güvenli ülke, güvenli toplum için etkin koordinasyon, hızlı ve doğru haberleşme vizyonuyla İçişleri Bakanlığı bünyesinde güvenlik ve asayiş alanında faaliyet yürüten birim ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlamak üzere, Bakanlık Merkez ile 81 ilde Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerin temel kuruluş amaçları; kamu düzeni ve güvenliğini, bireylerin temel hak ve hürriyetlerini, toplumun huzur ve güvenliğini temin etmeye yönelik faaliyetler ile doğa, insan ve teknoloji kaynaklı acil durumlarda ortaya çıkabilecek her türlü güvenlik riskinde, bütünlük bir yönetim anlayışı ile olay öncesi, sırası ve sonrasında güvenlik odaklı olarak Bakanlık merkez birimleri, bağlı kuruluşlar, valilikler, mahalli idareler, diğer bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlamayı hedeflemiştir. Muhtemel bir afet durumunda faaliyetler İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığınca yürütülmektedir. Güvenlik kaynaklı acil durumlarda sahada görevlendirilen kolluk birimleri ile diğer bakanlık, kurum, kuruluşları ve STK'lar arasındaki koordinasyonu sağlamak üzere GAMER yapılanması oluşturulmuştur. İçişleri Bakanlığı'nın TAMP çerçevesinde görevi, güvenlik ve trafik (Emniyet Genel Müdürlüğü), tahliye ve yerleştirme planlama (Jandarma Genel Komutanlığı) çalışma grupları görevleri ana çözüm ortağıdır. GAMER afet ve acil durumlarda güvenlik önlemleri koordinasyonu görevini yapar (40 Soruda Gamer, 2023: 15-31).

24 Ekim 2019 tarihli, 30928 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Güvenlik Ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Teşkilat, Görev, Yetki, Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik” 2018 yılı ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi dayanak alınarak hazırlanmıştır (Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). İlgi yönetmelikle GAMER şu görevleri yerine getirir: “a) Olay öncesi, sırası ve sonrası süreçleri bütünsel bir yönetim anlayışı ile etkin bir şekilde planlamak, takip ve koordine etmek. b) Gerekli analiz ve planlama çalışmalarını yapmak, çözümler üretmek, eğitimler düzenlemek. c) Görev ve sorumluluk alanıyla ilgili bütünsel görüntü, bilgi ve veri sistemleri oluşturmak. ç) Bakanlık merkez birimleri, bağlı kuruluşlar, valilikler, mahalli idareler, diğer bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlamak. d) Afet ve acil durumlar ile ilgili olarak Bakanlığa verilen görevlere ilişkin iş ve işlemleri yürütmek. e) Sivil savunma ve seferberlik hizmetlerine ilişkin ilgili mevzuatla Bakanlığa verilen görevleri yerine getirmek. f) Kritik altyapı, tesis ve yatırımların güvenliğini sağlayan kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak. g) Güvenlik kaynaklı acil durumların yaşandığı ilin yerel imkânlarının yeterli olmaması halinde merkezi idare, kurum ve kuruluşlar ile iller arası ihtiyaçların karşılanmasına yönelik çalışmaları koordine etmek. ğ) Cumhurbaşkanlığı Devlet Bilgi Koordinasyon Merkezi ile Bakanlık arasındaki bilgi akışı ve koordinasyonu sağlamak. h) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak” (Güvenlik ve Acil Durumlar, 2019).

2.4.4. Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK)

Ülkemizin deprem kuşağında olması gerçeği ve yaşanan acı deprem tecrübeleri özellikle 1999 Marmara Depremi sonrasında yaşanan süreçlerden dersler çıkarma gerekliliğini doğurmuştur. Dolayısıyla meydana gelebilecek her türlü afet (deprem, sel, tsunami, yer kayması yangın vb.) risklerine karşı toplumun korunması için sigortalı konut sahiplerine maddi güvence sağlamak amacıyla Türkiye’de Zorunlu Deprem Sigortası edindirme, uygulama ve yönetimi faaliyetlerinden sorumlu tüzel kimlikli bir kamu kuruluşu olan Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) 2000 yılında kurulmuştur. Afet öncesi risklerin göz önüne alınarak önlem alınması, afet sonrasında ise normal hayata yeniden hızlı bir şekilde dönülmesi konusunda zorunlu deprem sigortası uygulaması sosyal sorumluluk açısından önem taşımaktadır. DASK’ ın hazırladığı İnteraktif Deprem Haritasına göre ülkemizde toplam konut sayısı;

20.032.000, yaşıyan poliçe oranı 11.548.120 ve sigortalılık oranı %57,60 olarak tespit edilmiştir (DASK, 2024).

Binalarda deprem sonucu meydana gelebilecek maddi zararların karşılanması teminen yaptırılacak zorunlu deprem sigortası ile sigorta şirketlerince teminat verilemeyen veya teminat verilmesinde güçlükler bulunan çeşitli afetler ve riskler sonucu meydana gelebilecek maddi ve bedeni zararların karşılanabilmesini teminen sunulacak sigorta ve reasürans teminatlarına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla 6305 sayılı “Afet Sigortaları Kanunu” 2012 yılında çıkarılmıştır. Bu kanun kapsamında sigorta ve reasürans teminatları Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlığının nezdinde kurulan kamu tüzel kişiliğine haiz DASK tarafından verileceği kararlaştırılmıştır (Afet Sigortaları Kanunu, 2012).

Hükümet, doğal afetlerden kaynaklanabilecek mağduriyetlere karşı vatandaşları korumak ve kamu yükünü hafifletmek için bütüncül bir afet sigortası ürünü olarak Zorunlu Afet Sigortası konut sahiplerine sunulması düzenleyerek önemli bir adım atmıştır (SBB, 2023-2025 Orta Vadeli Program).

2.4.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)

Ülkemiz afetler konusunda kırılgan bir coğrafyada yer alması ve yıkıcı etkileri yanı sıra ekonomik açıdan da büyük zararlara yol açan birçok depremle yüzleşmiştir. Yaşanılan depremler sonrasında hayatın yeniden normale döndürülmesi ve yaraların sarılması amacıyla resmi ve özel kurum/kuruluşlarca yardım çalışmaları yürütülür. Bu anlamda bütüncül, afet ve şoklara duyarlı bir sosyal yardımlar sistemini vatandaşlarının ihtiyaçlı yönlerini tespit ederek hak temelli yardım dağıtımı için yapay zekâ ile desteklenen bilgi sistemleri ile sürdürülebilir, şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde yürütmek amacıyla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu 1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” ile kurulmuştur. Süreç içerisinde 2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ana hizmet birimi olarak yeniden yapılandırılmış ardından 21 Nisan 2021 tarihli ve 31461 sayılı Mükerrer Resmi Gazete' de yayımlanan 73 numaralı "Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin “Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesine katılmıştır (aile.gov.tr, 2024).

2013 yılında yürürlüğe giren Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği ile AFAD tarafından hazırlanan TAMP' a göre afet ve acil durumlarda psikososyal destek çalışmaları ana çözüm ortağı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının koordinesiyle yürütüleceği belirtilmiştir. Bu kapsamda afet ve acil durumlar konusunda uzman kişiler ve akademisyenlerin katılımıyla 2015 yılında “Ulusal Düzey Psikososyal Destek Çalışma Grubu Planı” hazırlanmıştır. Bu plan esas alınarak bir yıl sonra “Yerel Düzey Psikososyal Destek Operasyon Planı” hazırlanmıştır. Bu planlar merkez teşkilat ve il Müdürlüklerince ihtiyaç durumunda sürekli güncel tutulmaktadır. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından afet ve acil durumlarda başvurulmak üzere hazırlanan “Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Çalışma Kılavuzu”nun sahada görevli personele rehber olması amaçlanmıştır. Bakanlıkça TAMP çerçevesinde Psikososyal Destek Çalışma Grubunda afet/acil durumlarda çalışacak personele psikososyal destek eğitimlerinin verilmesinden ve yaygınlaştırılması için psikososyal destek hizmetlerine ilişkin kurumsal/mesleki görev ve sorumlulukları ve buna dair mevzuat hakkında bilgilendirmek ve böylece hizmet kapasitesini artırmak amacıyla Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen ve standartlaştırılan afet ve acil durumlarda psikososyal destek eğitimleri düzenlenmektedir. Bu kapsamda 2015-2022 yıllarında eğitim verilen personel sayısı 10.459’u bulmuştur. Afet ve acil durum sonrasında psikososyal destek müdahale çalışmaları kapsamında ihtiyaç tespiti, psikolojik ilk yardım, psikoeğitim, bireysel görüşmeler, grup çalışmaları ve sosyal etkinlik hizmetleri düzenlenmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı faaliyet raporu, 2022; 80-84).

2.4.6. Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE)

Olası bir afette özellikle depremlerde gerek yurt içi gerekse yurt dışında faaliyet yürütmek üzere iyi eğitilmiş ve eksiksiz donatılmış ekipler aracılığıyla en kısa sürede enkaza yönelik medikal kurtarma hizmetlerinin sunulması, hızlı ve güvenli şekilde hasta/yaralı naklinin sağlanması, nakil sonrasında acil tedavi ünitelerinin ve hizmetinin temini ile tüm bu işler için gerekli profesyonel yönetim organizasyonunun oluşturulması gayesiyle, Sağlık Bakanınca 2003 yılında “Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi” uygulamaya konularak, Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri / UMKE kurulmuştur. Bu proje kapsamında ilk önce 11 bölge ilinde UMKE kurulmuş, daha sonra 21 Bölge koordinatörlüğünde 81 ilde çalışmalar sürdürülmüştür. Büyük yıkım ve can kayıplarına neden olan 24 Ocak 2020 Elâzığ Depremi, 30 Ekim İzmir

Depremi ve 6 Şubat 2023’de Kahramanmaraş merkezli depremlerde alınan deneyimler doğrultusunda, afete müdahale kapasitenin artırılması ve afetlerde sağlık hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulması amacıyla 2023 yılında Bakanlık Onayı ile 30 Bölge Koordinatörlüğü olacak şekilde “Afetlerde Sağlık Hizmetleri ve UMKE Bölge Koordinatörlüğü” olarak yeniden yapılandırılmıştır (ashgmafetacildb.saglik.gov.tr, 2024).

2.4.7. Sivil Toplum Örgütleri (STK)

Sivil toplum kuruluşları veya STK'lar ilk kez 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Şartı'nın 71. Maddesinde bu şekilde nitelendirilmiştir. STK'lar sabit veya resmi bir tanımı olmasa da genellikle hükümet etkisinden bağımsız, her ne kadar kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olarak tanımlansa da devlet finansmanı alabilirler. STK faaliyetleri çevresel, sosyal, savunuculuk ve insan hakları çalışmalarını içerir ancak bunlarla sınırlı değildir. Geniş ölçekte veya çok yerel düzeyde sosyal veya politik değişimi teşvik etmek için çalışabilirler. STK'lar toplumu geliştirmede, toplulukları iyileştirmede ve vatandaş katılımını teşvik etmede kritik bir rol oynamaktadır (learning.candid.org, 2024). STK'lar, Hükümetlere ve BM'nin uzman kuruluşları gibi uluslararası kuruluşlara, çeşitli uluslararası konularda bilgi ve teknik uzmanlık işlevleri yürütürler (Kızıl Haç, Oxfam vb.) ve çoğu zaman hükümetlerin erişemediği yerel bilgileri sağlayabilirler. Örneğin; Uluslararası Kara Mayınlarını Yasaklama Kampanyası ve insani yardım ve kalkınma yardımı sağlayabilirler (Karns, 2024).

STK'lar, hükümetten bağımsız olarak çoğunlukla kâr amacı gözetmeden faaliyet gösteren gönüllü kişilerinin oluşturduğu topluluklardır ve insani bir amaç veya çevrenin korunması gibi sosyal veya politik bir amaca hizmet etmek için topluluk düzeyinde, ulusal ve uluslararası düzeyde kurulur. Örneğin, STK'lar insan hakları, kadın hakları, sağlık veya sağlıkla ilgili acil durumlar, afet, eğitim, altyapı, azınlık haklarının savunulması, hayvan hakları, çevre hakları, yoksulların desteklenmesi ve suçun azaltılması gibi alanlardaki faaliyetleri odağına alır. Ayrıca uluslararası kalkınma, yardım ve hayırseverlikte önemli bir rol oynarlar. STK'lar, özel bağışlar ve üyelik aidatlarından devlet bağışlarına kadar çeşitli finansman kaynakları ile ayakta dururlar. Bazı konularda kamuoyu oluşturarak, kamu politikalarının oluşturulmasında etkili olabilirler (investopedia.com, 2024).

Uluslararası STK çalışmaları, vatandaşları topluluk düzeyinde ve ulusal düzeyde harekete geçiren kampanyalarda çok önemlidir. Günümüzde STK'lar, BM'nin Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşmaya yönelik küresel çabalara (aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması, evrensel ilköğretim, cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi, çocuk ölümlerinin azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, çevresel sürdürülebilirlik, HIV/AIDS ve sıtma gibi hastalıklarla mücadelede, sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklık gibi) önemli katkılarda bulunmaktadır (hls.harvard.edu, 2024).

Türk Sivil Toplum Örgütlerinin değişiminde 1990'lı yıllar, önemli bir dönüm noktası olmuş ve bu dönüşüme etken olan üç temel gelişme sıralanabilir; 1992 Rio Zirvesi, 1996 HABITAT II Konferansı ve 1999 Marmara Depremi. 1992 Rio Zirvesi sonrası Gündem21'in uygulanması, yerel demokrasinin geliştirilmesi ve daha demokratik, katılımcı bir yerel idare sistemine geçilmesi dolayısıyla tabandan gelen kuruluşlarla iş birliği kurulmasına zemin oluşturmayı hedeflemiştir (Yavaşoğlu,2015:4-5). Türkiye'de sivil toplum kuruluşları 2000'lerden sonra etkinlik kazanmaya başlamıştır. Yaşanılan afetlerin devletin kendi unsurlarıyla müdahale imkân ve kabiliyetlerinin ötesinde olması dolayısıyla gönüllü çalışmalarının hatta bu anlamda afetlerde paydaş olabilecek STK'ların önemini artırmıştır. AFAD tarafından hazırlanan TAMP çerçevesinde haberleşme, arama ve kurtarma, sağlık, tahliye, yerleştirme ve planlama, nakliye, ulaşım altyapı, barınma, beslenme, psikososyal destek, gıda, tarım ve hayvancılık, defin, hizmet grupları lojistiği, aynı bağış depo yönetimi ve dağıtım, ulusal ve uluslararası nakdi bağış hizmet gruplarında STK'lara destek çözüm ortağı rolleri vermiştir. Afet bölgesinde görev almak isteyen STK'lar ilgili oldukları ulusal düzeyde ulusal düzey hizmet grubu ana çözüm ortağı tarafından, yerel düzeyde ise hizmet grubunun servis koordinatörü tarafından koordine edilir (TAMP, 2013: 13-23).

2.4.8. Arama Kurtarma Derneği (AKUT)

Türkiye'nin ilk gönüllü arama kurtarma derneği olan AKUT; 1995 yılında özellikle dağlarda ve diğer zorlu doğa şartlarında doğru ve etkin arama ve kurtarma faaliyetleri gerçekleştirme amacıyla kurulmuş ve hızlı gerekli eğitimleri alarak talep halinde doğal afetlerde de ilgili resmî kurumlara yardımcı olabilme kapasitesine ulaşmıştır. Dernek 1998 Adana-Ceyhan depreminde önemli yararlar sunarak kendini ispatlamış böylelikle Bakanlar Kurulu kararıyla 1999'da "Kamu Yararına Dernek" statüsünü kazanmıştır. 17 Ağustos Marmara Depremi'nde AKUT, 150 gönüllüsü ile afet bölgesinde 200'ün

üzerinde insanın hayatını kurtararak, Türk halkının sevgisini ve güvenini sağlamıştır. Bu anlamda dernek birçok STK, kamu ve özel kurum/kuruluşların arama-kurtarmaya yaklaşımını etkileyerek öncü bir kuruluş olarak önemli bir örnek olmuştur. Dernek yurtdışında ise 1999 Yunanistan-Atina depremi, 1999 Tayvan, 2001 Hindistan, 2003 İran, 2005 Pakistan, 2010 Haiti, 2015 Nepal depremlerinde arama-kurtarma; 2000 ve 2019 Mozambik selinde ise tıbbi destek faaliyetleri yürüterek uluslararası arenada da ismini duyurmuştur. 1999 yılından beri Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında bulunan Arama Kurtarma Danışma Kurulu INSARAG'ın üyesi olan AKUT, tüm dünyada uluslararası standartlara uygun, arama-kurtarma ekipleri içinde deprem konusunda en deneyimli ve bilgili ekiplerden biri haline gelmiştir. Dernek; Avrupa Komisyonu, Avrupa Sivil Koruma Mekanizması bünyesindeki Avrupa Sivil Koruma Havuzu ECPP (European Civil Protection Pool)'a Türkiye'den giren ilk arama-kurtarma ekibi olarak dünya çapında bir başarıya daha ulaşmıştır (akut. org.tr, 2024).

Gönüllülük, dürüstlük, güvenilirlik, fedakârlık ve insan hayatına değer vermek derneğin başlıca temel prensipler olarak belirlenmiştir. Dernek, halkı bilgilendirmek ve eğitmek, aynı zamanda dağ ve diğer açık hava kazaları ile doğal afet mağdurlarına yardım talep eden veya ihtiyaç duyan herkese yardım etmek amacıyla tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak çalışan, eğitimli, disiplinli, donanımlı, yüksek standartlı ekibiyle hizmet veren sivil toplum kuruluşudur. Bazı önemli projeleri olarak: Akut Gençlik Projesi, Kış Şartlarında Hasta Nakil, AKUT Anadolu Tırı Projesi, AKUT Anadolu'yla Elele, Sempozyumlar, AKUT Öğrenci Toplulukları Projesi, "İletişim Hayat Demektir" Projesi, "Yaşamaya Devam Et Türkiye!" Proje, AKUT Kent Gönüllüleri, EDUCEN Horizon 2020 Projesi sayılabilir (preventionweb.net, 2024).

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremlerinde arama-kurtarmadan, ilkyardım, lojistik desteğe kadar gerek Türkiye'den gerekse de yurtdışından birçok dernek bölgeye seferber olmuştur. AKUT, bu depremlerde, 30 ekibi, 800'den fazlası sahada, 300'den fazlası masa başında olmak üzere 1.100'den fazla gönüllüsü, 59 aracı ve 4 köpeği ile operasyonlara katılım sağlayarak önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir. AKUT ekipleri, Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Malatya, Hatay (İskenderun, Antakya), Osmaniye ve Adana'da çalışmalarını yoğunlaştırarak 229 canlı kazazedeyi, 12 hayvanı ve hayatını kaybeden 254 kişiyi enkazlardan tahliye ederek önemli faydalar sağlamıştır (akut.or.tr, 2024).

2.4.9. Ahbap Derneği (AD)

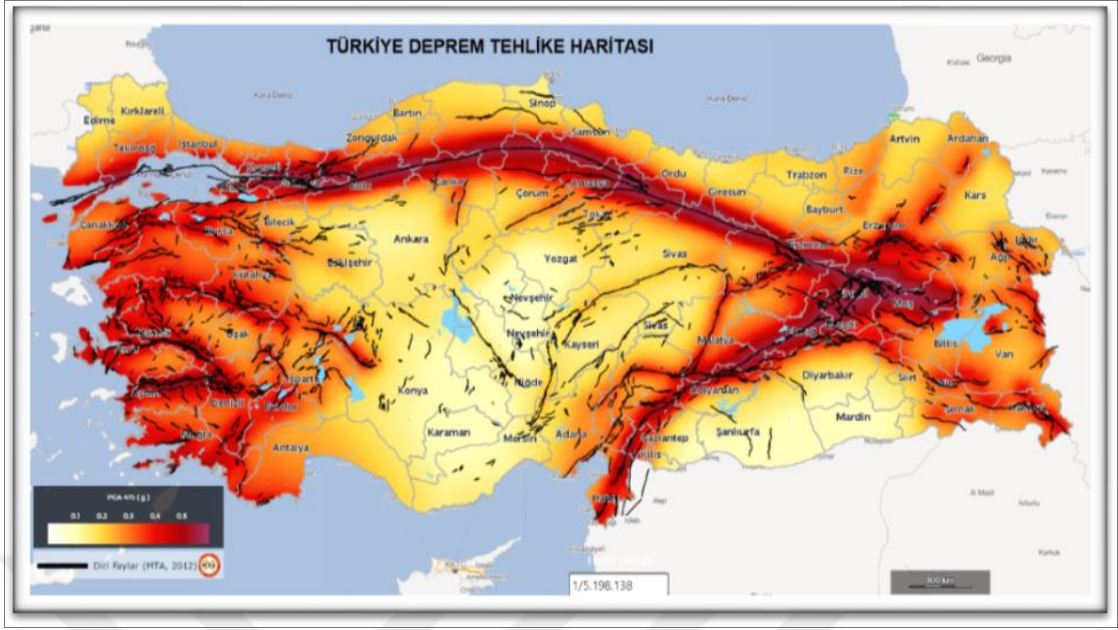
Dernek 2017 yılında Türkiye’deki yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım edebilecek kişi ve kuruluşları birbiriyle iş birliği yapmasını koordine etmek amacıyla İstanbul’da kurulan bir sivil toplum kuruluşudur. Derneğin faaliyetleri, 2021 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Vakıf İnsan Ödülü’ne ve Üsküdar Üniversitesi tarafından Yüksek İnsani Değerler Ödülü’ne değer görülmüştür. Dernek, Türkiye genelinde çalışmalarını “Şehir Yönetim”leri ve Üniversite yönetimleri aracılığıyla gerçekleştirmektedir. 2020 Elâzığ, İzmir ve son olarak 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinde Ahbap Derneği faydalı çalışmalar yaparak adından söz ettirmiştir. AFAD ile Ahbap Derneği arasında olası afet durumlarında gerçekleştirilen sahadaki iş birliği doğrultusunda çerçeve protokol anlaşması yapılmıştır (ahbap.org, 2024).

2.5. TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİM SİSTEMİ VE PLANLAMASI

Türkiye Alp Himalaya deprem kuşağında dünyadaki riskli sayılabilecek bir jeolojik ve jeodinamik konumda bulunmaktadır. Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü (MTA) tarafından deprem potansiyeli taşıyan aktif fayların haritalanmasına yönelik bir proje 1987 yılında tamamlanmış, 1992 yılında “Türkiye Diri Fay” haritası yayımlanmıştır. Bu rapordaki harita daha sonra Deprem Bölgeleme Haritalarında güncellenerek kullanılmıştır. Bu haritaya göre ülkeyi boydan boya kat eden Kuzey Anadolu Fayı (KAF), Doğu Anadolu Fayı (DAF) ile Doğu Anadolu, Marmara ve Ege bölgeleri deprem riski en fazla olan bölgelerimizdir. KAF üzerinde son yüzyılda 1939’da Erzincan’dan başlayan ve doğudan batıya doğru fay segmentleri boyunca 7 büyük deprem olmuştur. 1999 İzmit Depremi KAF’ın Doğu kısmında oluşmuştur. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri ise DAF’ın orta ve güney segmentlerinde meydana gelmiştir (Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü).

Aşağıdaki Şekil 13’te Türkiye Deprem Tehlike Haritası verilmiştir. Bu haritada ülkemizi neredeyse boydan boya çevreleyen fay hatları dikkat çekmektedir.

Şekil 13. Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Kaynak: AFAD 2018 Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Afet yönetiminde, meydana gelmesi olası doğa veya insan faktörlü olaylara nasıl bir yapı, tarz ve yöntemle yaklaşılması ve ne gibi pratik unsurlarla müdahale edilmesi gerektiği konusunda her bir sürecin döngüsel eşgüdüm halinde bütüncül olarak değerlendirilmesi önemlidir. Dolayısıyla yönetsel aktörlerin modern afet yaklaşımın süreçlerinde hangi görevleri, kiminle paydaşlık içerisinde, olayın gerçekleşme ihtimali veya gerçekleştiği yer ve zamanda, nasıl bir modelle uygulayacağı sorularına planlamalar çerçevesinde yanıt bulması gerekir. Ülkemizde afet yönetimi merkezi yapılanması; AFAD yönetsel şemsiyesi altında taşra teşkilatlanması ve paydaş özel, sivil toplum kurum/kuruluşlarının dâhil olduğu bir mekanizmaya sahiptir. Bu çok aktörlü afet yönetim yapılarının merkezi afet ve acil durum planlamaları kapsamında organize edilerek bütüncül etkin bir organizmaya dönüştürülmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu açıdan afet/ acil durum yönetim döngüsü ve planlamalarını ayrı ayrı ve bütüncül olarak değerlendirmek gerekir.

Türkiye’de afet ve acil durum yönetim yapısı, afetler meydana geldikten sonra yapılan yasal mevzuatlarla ve düzenlemelerle şekillenmiştir. Ülkemiz 27 Aralık 1939 Erzincan, 17 Ağustos 1999 Marmara ve son olarak 6 Şubat 2023’te Kahramanmaraş merkezli meydana gelen büyük yıkım ve can kaybıyla sonuçlanan birçok acı deprem tecrübesi yaşamıştır. Meydana gelen bu afetler sonrası yaraların sarılması ve yeniden normal hayata dönülmesi amacıyla yasal düzenlemeler ve yönetsel sistemlerde değişimlere gidilmiştir. Bu anlamda afet yönetim sistemimiz ikinci dünya savaşı

sonrasında merkezi düzeyde ilk önemli yapılanması 1958 yılında “Sivil Savunma Kanunu” ile düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesi, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmi ve hususi tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadıyla alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetlerin esas ve usullerinin belirlenmesi amacıyla bu işlerin amaca uygun şekilde planlanmasını, tatbikini ve hassas bölgeler arasındaki iş birliği ve yardımlaşmayı temin için İçişleri Bakanlığına bağlı ve Bakanlar Kararıyla kurulmuş Sivil Savunma Genel Müdürlüğü (SSGM) ve taşra yapılanması kurulması hükme bağlanmıştır. Afet ve acil durumlara hassas bölgelerdeki resmi ve hususi daire, müessese ve teşekküller arasında Sivil Savunma bakımından iş birliği ve karşılıklı yardımlaşma valiler ve kaymakamlar tarafından düzenlenir / 7126, md.1/ 2,7 (Sivil Savunma Kanunu, 1958).

Erzincan depremi sonrasında afet ve acil durum yönetimi konusunda yasal boşlukları gidermek amacıyla bir diğer mevzuat düzenlemesi olarak 1959 yılında 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” düzenlenmiştir. 1988 yılında ise “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” afet ve acil durumlarda devletin afetlerde hızlı ve etkin hareketini artırmak amacıyla yürürlüğe konulmuştur. İlgili mevzuat gereğince vali ve kaymakamlar, görevli bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile askeri birlikler, düzenlenecek acil yardım planları ve acil yardımla ilgili yönergelerle kendilerine verilen görevleri yerine getirmekten ayrı ayrı sorumlu tutulmuştur. Bakanlığa bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü / AİGM merkezi koordinasyonun sekretarya görevini yerine getiren birimdir. Bayındırlık ve İskân Müdürlükleri bünyesinde afet büroları, il/ilçe kurtarma ve yardım komiteleri illerde vali, ilçelerde kaymakamlar başkanlığında kurulur (Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı, 1988).

Afet ve acil durum yönetim sistemimizde en köklü değişiklik 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrası çıkartılan “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” 2009 yıl ve 5902 sayı ile yapılmıştır. İlgili bu mevzuat ile Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü (TAY), Afet İşleri Genel Müdürlüğü (AİGM) ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü (SSGM) kaldırılması

öngörülerek çok başlı afet yönetim yapısı, afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetleri yürütmek üzere, Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) kurulması ile son bulmuştur. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı).

Ülkemizde afet ve acil durum yönetimi görev, yetki ve sorumluluğu Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) tarafından yürütülmektedir. Bunun yanı sıra yerel yönetimler (büyükşehir, il, ilçe, belde belediyeleri ve il özel idareleri) ve Bakanlıklara bağlı afet birimleri mevzuatları çerçevesinde afet alanında sorumluluklar tanınmıştır (Kalkınma Ajansları için Afet Yönetimi Kılavuzu, 2021: 9).

2.5.1. Türkiye’de Afet Yönetimi Döngüsü

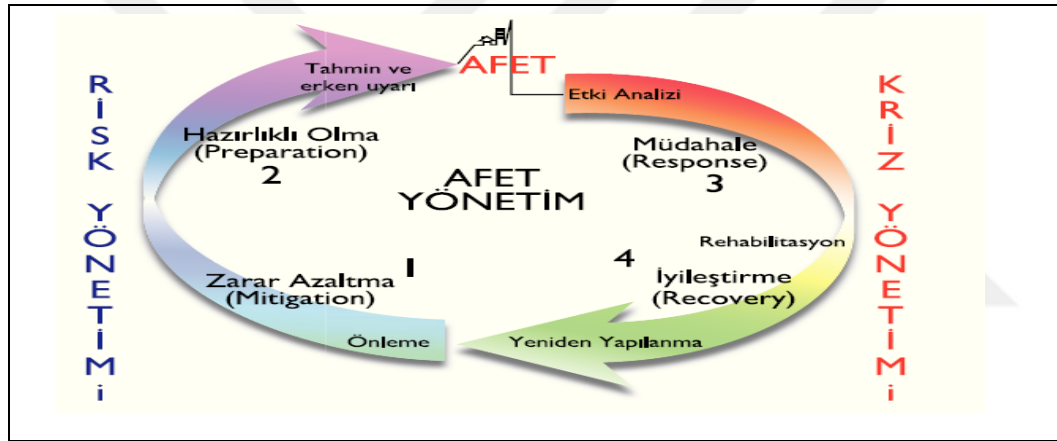
Afet yönetim döngüsü, afetin aşamalarını tanımlayan bir çerçevedir. Doğal afetler, teknolojik afetler ve insan kaynaklı afetler de dâhil olmak üzere her türlü afete hazırlanmak ve müdahale etmek için hem kuruluşlar hem de bireyler tarafından kullanılabilir. Profesyonellerin potansiyel tehlikeleri tanımlamasına, riskleri değerlendirmesine ve bunları önlemek, azaltmak ve bunlara yanıt vermek için planlar geliştirmesine olanak tanır. Afet ve acil durum yönetim yapılarındaki uzmanlar; afet yönetimi döngüsünü bir rehber olarak kullanarak afetlerin en kötü etkilerinin önlenmesine sağlayabilecek ve daha etkili bir iyileşme için zemin hazırlayabilecek planlar oluşturabilirler. Bununla birlikte afetlerde oluşan mal kaybı, çevresel hasar veya ölümler göz önüne alındığında, bir felakete mümkün olduğunca hızlı ve etkili bir şekilde müdahale edebilme yeteneği çok önemlidir. Afet yönetim döngüsü, afetin aşamalarını tanımlayan bir çerçevedir. Bu model doğal afetler, teknolojik afetler ve insan kaynaklı afetler de dâhil olmak üzere her türlü afete hazırlanmak ve müdahale etmek için hem kuruluşlar hem de bireyler tarafından kullanılarak, potansiyel tehlikelerin tanımlamasına, risklerin değerlendirmesine ve bunları önlemek, azaltmak ve bunlara yanıt vermek için planlar geliştirmesine olanak sağlar (publichealth.tulane.edu, 2023).

Ülkemizde afet ve acil durum yönetimi 2000'lere kadar kriz yönetimi ekseninde değerlendirilmiştir. Ancak Marmara Depremi sonrası modern afet yönetim modeli olarak dünyada kabul gören risk yönetimini öncelleyen “Bütünleşik Afet Yönetim

Modeli” benimsenmiştir. Bunun sonucunda afet ve acil durumların öncesinde, esnasında ve sonrasında afetlere daha hızlı ve etkili müdahale edilebilmesi konusunda bütüncül bir yaklaşım geliştirilmiştir. Bütünleşik afet yönetimi modeli kapsamında afet ve acil durumlardan kaynaklanan zararların önlenmesi amacıyla tehlike ve risklerin önceden tespitini, afet gerçekleşmeden önce meydana gelebilecek zararları engelleyecek veya azami düzeye indirecek tedbirlerin alınmasını, etkin müdahale ve koordinasyonun eşgüdüm içerisinde sağlanmasını ve afet sonrasında normal hayat şartlarına ulaşmak için iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının uyumlu ve bütünsel olarak uygulanması önem kazanmıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2024).

Şekil 14’te Afet Yönetim Döngüsünün safhaları gösterilmiştir.

Şekil 14. Afet Yönetim Döngüsü

Kaynak: Tecim, 2020.

Afet öncesi zarar azaltma ve tahmin ve erken uyarı sistemi, hazırlık, aşaması risklerin yönetilmesi, afet esnası ve sonrası ise meydana gelen krizlerin etkili bir müdahale, iyileştirme, rehabilite etme ve yaraların sarılarak yeniden normal hayata dönülmesi yani krizin yönetimi olarak adlandırılabilir. Bu süreçler birbirini itici bir edimlemeyle bütünleşik afet yönetimini şekillendirir.

2.5.2. Türkiye’de Afet Planlama Politikası

Türkiye’de afet yönetimi planlama politikalarının temel çerçevesi, risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileşme evrelerini kapsayan bütünleşik bir yaklaşımla toplumun afetlere karşı direncini artırmak, kayıpları minimize etmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaktır. Bu anlayışla tüm süreçleri kapsayan, bireylerden kurumlara kadar uzanan dinamik ve çok paydaşlı organizasyonel bir sistem benimsenmiştir.

Aşağıdaki Tablo 5'te Türkiye'deki afet yönetimi mevzuatı, BAY yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilerek sunulmuştur. Mevzuatlar; afetlerin tüm aşamalarını kapsayan geniş bir yelpazede çeşitli kanun ve düzenlemelerle şekillenmektedir. Ağırlıklı olarak afet sonrası yardıma odaklanan 7126 ve 7269 sayılı Kanun'un yanı sıra, 5902 sayılı AFAD Kanunu koordinasyonu sağlayarak bütünleşik bir yaklaşım sunarken, TAMP bu yaklaşımın operasyonel detaylarını planlamaktadır. Yerel yönetimlerin rolleri belediye kanunlarıyla tanımlanmış olup, DASK deprem kaynaklı maddi kayıplara karşı finansal güvence sunmaktadır. Afet öncesi risk azaltma ve kentsel dönüşüm ise 6306 sayılı Kanun ile desteklenmektedir.

Tablo 5. Temel Afet Mevzuatlarında Bütünleşik Afet Yönetimini

MEVZUAT	AÇIKLAMA	BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ İLE İLİŞKİSİ
7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu (13.6.1958)	-Savaş zamanında halkın can ve mal güvenliğini sağlamayı amaçladığından bütünleşik afet yönetiminin acil müdahale yönüyle sınırlı bir kısmını ele alır.	- Sivil Savunma; düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesi, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmi ve hususi tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadıyla alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri ihtiva eder (Md.1).
7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (25.5.1959)	-Afetlerden zarar görenlere yapılacak yardımları düzenler. - Afet sonrası müdahaleye odaklanır, bütünleşik yaklaşımın sadece bir kısmını kapsar.	- Deprem (Yer sarsıntısı), yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman ve benzeri afetlerde; yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında bu kanun hükümleri uygulanır (Değişik: 2/7/1968-1051/1 md.) (Değişik birinci fıkra: 27/12/1993-3956/1 md.). - Yapılacak işlemlere esas olmak üzere İmar ve İskân

		Bakanlığınca kurulacak fen kurulları tarafından, afetin meydana geldiği arazinin durumu ile bütün yapılar ve kamu tesisleri incelenerek, hasar tespit raporu düzenlenir (Madde 13 – (Değişik: 2/7/1968-1051/1 md.) a). - Arazinin tehlikeli durumu ve binaların gördüğü hasar bakımından yıktırılması ve boşaltılması gerekenler hakkında, o il ve ilçenin en büyük mülkiye amirine ayrı bir rapor verilir. Bu makamlarca böyle binalar derhal boşaltılır. Yıkılması gerekenler için en çok 3 gün süre verilerek tehlikenin giderilmesi sahiplerine bildirilir. Mahallinde sahibi bulunmadığı takdirde durum, mahalli vasıtalarla ilan edilmek suretiyle, bildiri yapılmış sayılır. (Değişik: 31/8/1999-KHK-574/1 md.) - Afete uğrayanların veya uğraması muhtemel olanların bulundukları yerlerde veya başka yerlerde geçici olarak barınmalarını sağlamak üzere, baraka ve konutlar inşa edilebilir, ettirilebilir, kiralanabilir veya satın alınabilir (Md.13/ Değişik: 31/8/1999-KHK-574/1 md. d).
4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun (25.7.1995)	- Bütünleşik afet yönetimi iyileştirme süreciyle ilgili yardımların düzenlenmesini kapsar.	- Bu Kanunun amacı, tabii afete maruz kalan yörelerde normal hayatın devamını sağlayacak hizmetlerin yürütülmesi, hasar ve tahribatın giderilmesi ile 2.2.1981 tarihli ve 2380 sayılı Kanuna göre kurulmuş fonlardan yapılacak yardıma ilişkin usul ve esasları düzenlemektir (Md.1).
	- Yerel düzeyde afet yönetimi çalışmalarını düzenler.	- Belediye; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini

Yerel Yönetimler Afet ve Acil Durum Eylem Planları/ Dayanak: 5393 Sayılı Belediye Kanunu (13.7.2005),	- Yerel yönetimlerin afet ve acil durumlarda görev ve sorumluluklarını tanımlar. - Yerel yönetimlerin afet yönetimi süreçlerine katılımını ve koordinasyonunu güçlendirerek bütünleşik afet yönetimine katkı sağlar. - Bütünleşik yaklaşımın yerel düzeyde uygulanmasını sağlar.	de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar. Acil durum plânlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlanır ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin görüşleri alınır. Planlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak ikinci fıkra sayılan idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar yapılabilir. Belediye, belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir (5393/Md.53). - Belediye, afete maruz kalanlara arsa tahsisi yapabilir (Md.69). - Afet, kitlesel göç ve teröre maruz kalan yerleşim birimlerinin belediyeleri (...) vali veya belediye başkanı, aksayan belediye hizmetinin başka bir belediye tarafından yerine getirilmesini talep edebilir. Yardım istenilen belediye, meclis kararına gerek olmaksızın İçişleri Bakanının izniyle bu talebi yerine getirebilir (5393/Ek fıkra: 31/10/2016-KHK-678/11 md.; Aynen kabul: 1/2/2018- 7071/11 md.). - İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve
5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (23.7.2004)		

		diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek, afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak (5216/ Md.7/u-z). Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak (Md.7/ f/ Ek: 12.11.2012-6360/7 md.).
5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (17.06.2009)	- AFAD'ın kuruluşunu ve görevlerini düzenler. - Afet yönetiminde koordinasyonu sağlayarak bütünleşik yaklaşımın temelini oluşturur. - Kanun gereği AFAD'ın kurulması ile “Bütünleşik Afet Yönetim Sistemine” geçilmiştir. “Kriz Yönetimi” anlayışından “Risk Yönetimi” anlayışına geçen, afet öncesi hazırlık, planlama ve risk azaltma çalışmaları, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri, erken uyarı ve kesintisiz haberleşme projeleri ile afetin zararlarını en aza indirmeye çalışan bir afet yönetim sistemi oluşturulmuştur.	- Başkanlık hizmetlerini mevzuat hükümlerine, kalkınma planları ve yıllık programlara, Başkanlığın amaç ve politikalarına, stratejik planlarına, performans ölçütlerine, hizmet kalite ve standartlarına ve bütünleşik afet yönetimi ilkesine uygun olarak yürütmek, Zarara uğraması muhtemel yerlerin plan, proje ve imar esaslarını belirlemek (Md7/a-c). - Ülke düzeyinde uygulanacak afet ve acil durum müdahale, risk yönetimi ve zarar azaltma planlarını yapmak veya yaptırmak (Md. 8/a). - Her türlü bilgi, haberleşme, tahmin ve erken uyarı sistemlerini kurmak ve işletmek, eğitim faaliyetleri ve tatbikatları yapmak veya yaptırmak (8/2-4).
	- (DASK), zorunlu deprem sigortasını düzenleyerek, depremin neden olduğu maddi kayıpları karşılamayı amaçlar. Bu yönüyle,	- Bu Kanunun amacı, binalarda deprem sonucu meydana gelebilecek maddi zararların karşılanmasını teminen yaptırılacak zorunlu deprem sigortası ile sigorta şirketlerince teminat verilemeyen veya

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu (18.05.2012)	afetlerin ekonomik sonuçlarına karşı finansal güvence sağlayarak, bireylerin ve devletin ekonomik yükünü hafifletir ve iyileştirme sürecine katkıda bulunur. Bütünleşik afet yönetiminin mali iyileştirme boyutunu destekler.	teminat verilmesinde güçlükler bulunan çeşitli afetler ve riskler sonucu meydana gelebilecek maddi ve bedeni zararların karşılanabilmesini teminen sunulacak sigorta ve ikili sigorta teminatlarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir (Md.1).
6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (31.05.2012)	- Afet riski taşıyan alanlardaki yapıların dönüştürülmesini ve yenilenmesini amaçlar. - Afet öncesi risk azaltma ve hazırlık aşamalarını güçlendirerek, bütünleşik afet yönetimi yaklaşımının temel bir bileşenini oluşturur.	- Bu Kanunun amacı; afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemektir (Md.1).
Afet ve Acil Durum Yönetimi Planları TAMP (03 Ocak 2014)	- TAMP'nın amacı; afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. TAMP, ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekte, afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, STK'lar ve gerçek kişileri kapsar. TAMP ile entegre planlama yaklaşımı ve modüler yapısıyla afet sırasındaki operasyon risklerini en aza indirecek bir sistem	- Bütünleşik afet yönetiminin uygulanmasında önemli bir araçtır. -İlgili kurum ve kuruluşların koordinasyon içinde çalışmasına, belirlenen eylem ve hedeflerin zamanında, planın genel prensiplerine uygun şekilde gerçekleştirilmesine rehberlik sağlar. - TAMP'nın hazırlanmasında temel ve tamamlayıcı prensipler olmak üzere iki farklı prensip göz önünde bulundurulmuştur. Temel Prensipler “kapsamlı olması (hazırlık, müdahale, ön iyileştirme aşamaları), her tür ve ölçekteki afet ve acil durumu kapsaması, tüm ana ve destek çözüm ortaklarının rol ve sorumluluklarını içermesi ile ulusal, bölgesel ve yerel afet müdahale kapasitesini anında harekete geçirmeyi esas alması”dır. Tamamlayıcı Prensipler ise “etkili planlama; esnek ve ölçeklenebilir yapı,

	kurgulanmıştır. - Afet öncesi, sırası ve sonrası yapılacakları detaylı olarak planlar.	iyileştirme ve geliştirme, koordinasyon, iş birliği ve dayanışma; bilgi yönetimi ve iletişim ve ilgili mevzuata uygunluk”tur (AFAD, Plan ve Kararnameler).
Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (15.07.2018)	-Her kurumun kendi görev alanına giren afet yönetimi faaliyetlerini düzenler. -Bütünleşik yaklaşımın kurumlar arası iş birliği boyutunu güçlendirir.	-Afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve risk azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması, yurt içinde ve yurt dışında insani yardım operasyonlarının yapılması ve koordine edilmesi ile bu konularda politika önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanması hususlarını kapsar (Md. 30/2). - Afet ve acil durumlardan korunmak, afet ve acil durum risklerini azaltmak, afet ve acil durum sonrası yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmak, politikaları ve öncelikleri belirlemek amacıyla Başkan veya belirleyeceği Başkan Yardımcısının başkanlığında, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Türkiye Kızılay Derneğinden daire başkanı düzeyindeki birer temsilci ile afet ve acil durumlar konusunda çalışmaları bulunan ve Yükseköğretim Kurulu tarafından bildirilecek en az on üniversite öğretim üyesi arasından Başkan tarafından belirlenecek beş üye ile akredite edilmiş ilgili sivil toplum

		kuruluşlarından Başkan tarafından belirlenecek üç üyeden oluşan Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu kurulmuştur (Md. 32/1). - Başkanlık hizmetlerini ilgili mevzuat hükümlerine, kalkınma planları ve yıllık programlara, Başkanlığın amaç ve politikalarına, stratejik planlarına, performans ölçütlerine, hizmet kalite ve standartlarına ve bütünleşik afet yönetimi ilkesine uygun olarak yürütmek (Md. 33).

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr/>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5/>

1958 yılında yayımlanan 7126 sayılı “Sivil Savunma Kanunu”nda düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesi, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmi ve hususi tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadıyla alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri (Md.1), sivil savunma hizmetlerinin planlanması ve karşılıklı yardım hususlarında (Md.10.), tahliye planlarının düzenlenmesi (Md.18.), kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar; yangınla mücadele için mevcut personelden ekiplerini kurmak, yangın önleme ve söndürme planlarını hazırlamak, kuruluşun özelliğine göre gerekli araç, gereç ve malzemeyi hazır bulundurmak zorunda olduğu hükümleri bulunmaktadır / Ek madde 9. (Sivil Savunma Kanunu, 1958).

Türkiye’de 1963 yılından başlayarak 2023’e kadar on bir kalkınma planı hazırlanmıştır. Bu uygulanmış kalkınma planlarında sosyo-ekonomik kalkınmaya ayrıntılı yer verilmiş, 1999 Marmara depremi sonrasında afet olaylarına geniş ve ayrıntılı yer ayrılmıştır. Özellikle Sekizinci kalkınma planı ve sonrasında planlarda yer alan temel konular; afet ve imar mevzuatında gözlenen temel eksikliklerin giderilmesi, afet öncesine ilişkin gerekli koruyucu sistemlerin kurulamamış olması, afet haritalarının yapılması, imar planlarında risk yönetimlerinin geliştirilmesi, afet riskli alanların iyileştirilmesi, fiziki planlama eksikliği, yapıların yer sarsıntısına dayanıklılığının sağlanması, önceden haber alma-uyarma ağı, örgütlenme, ilk yardım ve kurtarma için tasarlama, yapılarda iyi malzeme kullanılması, kamuoyunun

bilgilendirilmesi ve yurttaşların afet konusunda sürekli eğitilmesi, bilinçlendirilmesi, yapı sigortası ile yapı denetimi gibi eksikliklerin giderilmesine önem verileceği üzerinde olmuştur (Doğan, 2022, 1906).

On Birinci Kalkınma Planında (2019-2023); afet yönetim, planlama ve politikalarına geniş yer verilmiştir. Planda; afet zararlarının en aza indirilmesi amacıyla kurumsal yapının ve müdahale kabiliyetlerinin iyileşmesine yönelik faaliyetlere ağırlık verilmiş (Md.156), yurt içi ve yurt dışındaki kültür mirasımız, toplumun kültür, tarih ve estetik bilincini geliştirecek, kültür turizmine katkı sağlayacak ve afet riskini dikkate alacak şekilde korunacak (Md.630), Kentlerin sürdürülebilir gelişimini sağlamaya yönelik; erişilebilir yüksek bağlantılı kentsel ulaşım sisteminin kurulması, afetlere ve iklim değişikliğine karşı dayanıklı altyapı, sürdürülebilir üretim ve tüketim mekanizmasının oluşturulması, uzun vadeli bütünleşik kentsel planlama ve tasarım yapılması ve etkin afet yönetiminin uygulanması gibi çalışmalar, tüm paydaşların katılımını ve kapsamlı bir işbirliğinin gerekliliği (Md.666), Kentsel Dönüşüm alt başlığında (Md.689); Afet tehlikesi ve riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve araziler, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşamayı esas alacak şekilde dönüştürüleceği, afet ve acil durum toplama alanlarının oluşturulması, İstanbul'da mevcut yapılaşmış alanlarda yapı stoku dikkate alınarak, kentsel dirençliliğin artırılması amacıyla mevcut altyapı sistemlerinde afet risk önceliklendirme çalışması yapılarak ihtiyaç duyulanlar yenilenmesi (Md.693.7), afet yönetimi alt başlığında ise (Md.721) afetlere karşı toplumsal bilincin artırılması, afetlere dayanıklı ve güvenli yerleşim yerlerinin oluşturulması ve risk azaltma çalışmaları yapılarak afetlerin neden olabileceği can ve mal kaybının asgari düzeye indirilmesi temel amaç olarak belirlenmiştir. Planın Politika ve Tedbirler alt başlığında (Md.722/1/5) bölgelerin sosyo-ekonomik ve fiziksel özellikleri dikkate alınarak, farklı afet türlerine göre önceliklendirme yapılarak ve ülke genelinde işbirliği faaliyetleri artırılarak afet risk ve zarar azaltma çalışmaları yapılması, Afet risk ve zarar azaltma çalışmalarına yönelik Türkiye Afet Risk Azaltma Planı, yerel afet önleme projeleri hazırlanıp uygulanma kapasitesi artırılacağı, doğal afet sigortasının bütün afet türlerini kapsayacak şekilde genişletilerek yaygınlaştırılması, zorunlu deprem sigortası beyanı ve ödemesinin etkin bir şekilde takibi sağlanacağı, afetlere hazırlık ve risk azaltmaya yönelik uluslararası işbirliği faaliyetlerinin artırılması konularına önem verilmiştir (On Birinci Kalkınma Planı, 2019-2023: 26-172).

Ülkemizde afet yönetim politikaları uzun yıllar boyunca reaktif bir algıyla yani deprem meydana geldikten sonra hareket tarzı olarak yürütülmüştür. Meydana gelen afetler sonrasında düzenlemeler, yönetmelikler, kanunlarla mevzuat açısından boşluklar, edinilen afet tecrübeleriyle giderilmeye çalışılmış ancak yeterli/etkili bir sonuç sağlanamamıştır. Afet yönetim yapılanmasında 1958 Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve bağlı taşra teşkilatları kurularak önemli bir başlangıç yapılmıştır. Bunun yanı sıra Bakanlıklara bağlı afet birimleri kurularak merkezi afet yönetimi şekillendirilmiştir. 1999 Marmara depremi sonrası afet yönetim yapılanmamız ve yaklaşımımız yeniden değişikliklere gebe kalmıştır. Bu yaşanan acı tecrübe akabinde afet yönetimi, çok başlılığın giderilerek tek elden merkezi olarak 2009 tarih ve 5902 sayılı kanunla AFAD'ın kurulması ile yeni bir sürece girmiştir. Türkiye'de 2000'ler sonrası klasik afet yönetiminden modern bilimsel bir yaklaşım olarak Bütünleşik Afet yönetim modeline geçilmiştir. Böylece afet öncesi risk faktörlerinin belirlenmesi, zarar azaltma çalışmaları ve hazırlık önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla afet yönetim anlayışımız proaktif bir yönetişime evrilmiştir.

Şekil 15. Türkiye Afet ve Acil Durum Yönetim Sistemi

Kaynak: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf, s.9.

Şekil 15'te Afet ve Acil Durum Başkanlığınca hazırlanmış ve hazırlanmakta olan stratejik, taktiksel ve operasyonel ulusal planların ilişkisel yapısı sunulmuştur. Çalışma gruplarının TAMP' da yer alan ana çözüm ortağı bakanlık, kurum ve kuruluşlar kendi hizmet alanlarında, destek çözüm ortakları ile ulusal çalışma grubu planlarını taktik yaklaşıma göre hazırlayacak ve bu planlarda çalışma grubu ekiplerini oluşturarak her bir ekibin görev, yetki, sorumluluk ve iş akışlarına karar verecektir.

2.5.3. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)

Afet ve acil durum yönetimi afet öncesi risklerin belirlenerek önlemlerin alınması, afet anı ve sonrasında meydana gelebilecek krizlerin etkisinin azaltılması ve normal hayat şartlarına en kısa sürede dönülmesi açısından gereklidir. Gerçekleşmesi olası afetler meydana gelmeden afet risklerini en aza indirebilmek için yapılması gereken faaliyetleri bir süreç içerisinde sorumluları ve sorumlulukları ile birlikte tanımlayan TARAP sürdürülebilir bir programdır. Plan kaynakların etkin ve etkili kullanımı ile azami risk azaltma hedeflemektedir. AFAD koordinasyonunda hazırlanmış olan TARAP; 2022 ile 2030 yıllarını kapsayan, afet risklerini mümkün olabildiğince azaltmayı amaçlamaktadır. Bu plan kapsamında ülkemizde olabilecek her tür ve ölçekteki afet için risk azaltma çalışmalarını yapacak paydaş kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve gerçek kişileri kapsamaktadır. Planda 11 farklı afet türünde 17 amaç, 66 hedef ve 227 eylem yer yer almaktadır. Genel eylemlerin dışında belgede strateji geliştirilen afet türleri; “Deprem, Kütle Hareketleri, Sel-Taşkın, İklim Değişikliği, Orman Yangınları, Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar, Kimyasal-Biyolojik-Radyolojik-Nükleer Tehditler (KBRN), Büyük Endüstriyel Kaza (BEK), Tehlikeli Madde Taşımacılığı (TMT), Maden Kazaları, Kitlemel Göç, Diğer Afetler” dir. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Cumhurbaşkanı onayı ile 8 Temmuz 2022 tarihinde 31890 sayılı Resmî gazetedede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2024).

Planın hedefi; afetlerden kaynaklı olabilecek fiziksel, sosyal, ekonomik, çevresel, psikolojik zarar ve kayıpları önlemek veya etkilerini en aza indirmek, dayanıklı, güvenli, hazırlıklı, sürdürülebilir, afete dirençli yaşam çevreleri oluşturmak ile afet öncesinde hazırlanması ve uygulanması gereken afet risk azaltma çalışmalarının temel prensiplerini belirlemektir.

Tablo 6’da Türkiye Afet Risk Yönetimine yönelik bir analiz yer almaktadır. AFAD tarafından gerçekleştirilen, güçlü-zayıf yönler ile fırsat ve tehdit unsurlarını içeren GZFT analizinde, TARAP çerçevesinde farklı türde afetler için ortak bir analiz yapılması yoluna gidilerek genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 6. GZFT Analizi

GÜÇLÜ	ZAYIF
• Afet yönetimi ile ilgili planların var olması / güncellenmesi • Devletin finansman ve bankacılık sisteminin gelişmiş olması • Afet risklerinin azaltılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve finansal destek önceliklerinin bulunması • Afet öncesi, sırası ve sonrası kazanılmış tecrübeler • Yasal kontrol mekanizmalarının varlığı	• Belediyelerin mekânsal planlarında afet risk azaltma esaslarına ilişkin uygulamalara yeterince yer verilmemesi • Mali desteğin etkin kullanılamaması • Özel sektörün ve toplumun etkin ve yeterli bir şekilde afet yönetimi çalışmalarında yer alamaması • Denetimsel eksiklikler
FIRSAT	TEHDİT
• Yetişmiş insan gücü • Toplumsal afet farkındalığının artmış olması • Uluslararası standart ve strateji belgelerinin çoğuna katılımın sağlanmış olması • Uluslararası standartların, uygulama örneklerinin ve denetim mekanizmalarının ülkemiz koşullarına uyarlanabilir olması	• Mevzuat uygulama ve denetimin yeterli düzeyde ve etkin olarak yapılamaması • Ortak çalışma kültürünün yeterince yerleşmemiş olması • Ulusal ve uluslararası finansal krizlerin doğurduğu olumsuzluklar • Teori ve pratiğin tam olarak örtüşmemesi, uygulamalardaki aksaklıklar

Kaynak: TARAP kitap, 2022: 22.

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı kapsamında bazı stratejik öncelikler; afet risklerini anlamak, afet risklerinin yönetilmesi için afet risk yönetişimini güçlendirmek, afetlere karşı direnç geliştirmek için risk azaltma faaliyetlerine yatırım yapmak ve etkili müdahale için afete hazırlığı geliştirme ve iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden inşada ‘öncesinden daha iyisini kurmak’ olarak belirlenmiştir. Bu stratejiler ile afet risklerinin azaltılması ve afetlere karşı direncin artırılması, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması yönünde ulusal çabaları ve uluslararası taahhütleri kapsayan bir çerçeve sunmaktır (TARAP kitap, 2022: 30-31).

2.5.4. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)

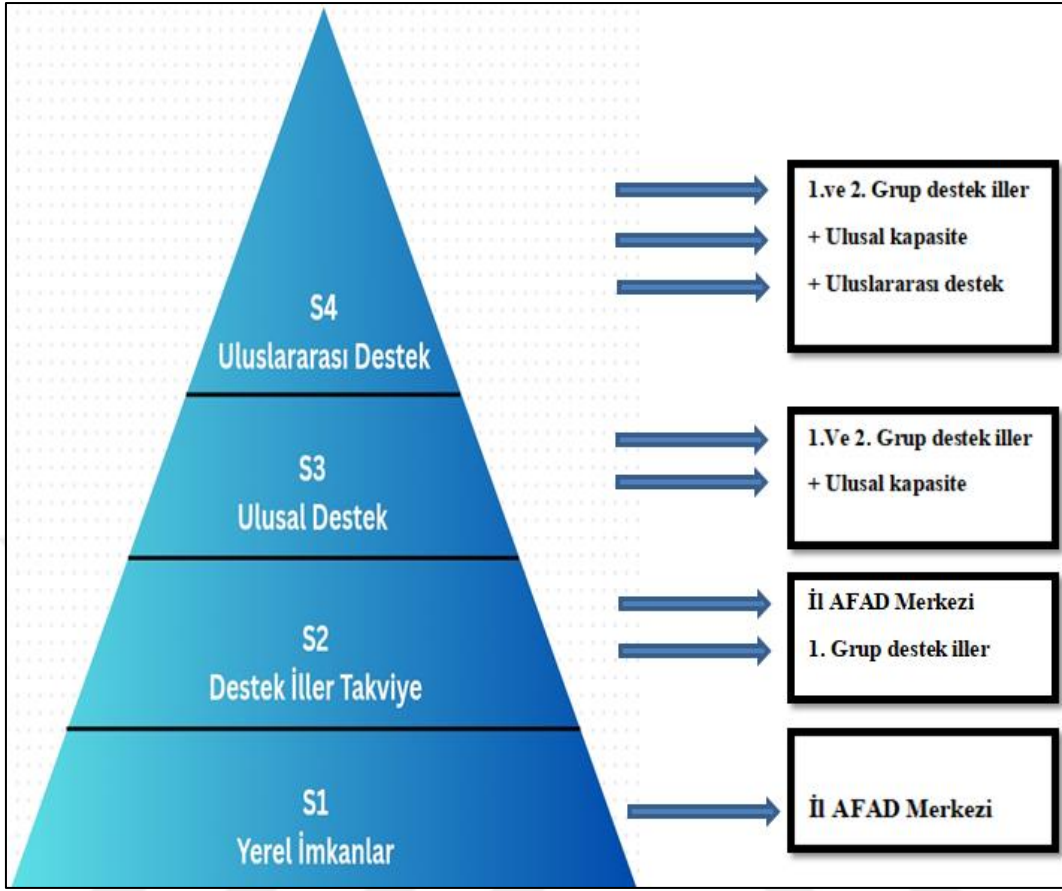
Ulusal düzeyde 25, yerel düzeyde 23 afet grubunun yer aldığı, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), afetlerden elde edilen tecrübeler doğrultusunda afetlere etkin müdahaleyi sağlamak amacıyla hazırlanmış 2014 yılında Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonra 2022’de önemli düzenlemeler ve güncellemeler yapılarak yeniden R.G. yayımlanmıştır. Afet ve acil durumlarda TAMP çerçevesinde ulusal düzeyde planın yürütücüsü ve koordinesinden sorumlu olarak ana çözüm ortakları ve bölgesel ve yerel ölçekte planı tamamlayıcı destek çözüm ortakları belirlenmiştir. Ana çözüm ortağı olarak yetki ve sorumluluk; Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Kızılay Genel Müdürlüğü olurken, destek çözüm ortağı olarak; diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir (AFAD, 2024).

Afet ve acil durum olayı sonrası, Başkanlık AFAD Merkezi, İl AFAD Merkezinden aldığı ilk ve tamamlayıcı bilgiler doğrultusunda yardım taleplerini olay türü ve ölçeğine göre değerlendirerek olay seviyesini belirler ve ilan ederek gerekli hareket tarzını buna göre organize eder. Seviye derecesi içerisinde hangi paydaşlar varsa idari yapılanmalarına göre planlamalarını yaparak talimat beklemeksizin harekete geçer (AFAD, TAMP, 2024: 19).

TAMP’ın amacı; afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak ile afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. Ayrıca plan, ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekte, afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, sivil toplum kuruluşları (STK) ve gerçek kişilerden oluşmaktadır (AFAD, TAMP, 2024: 10).

Aşağıdaki Şekil 16’da kriz durumuna göre destek grupları gösterilmiştir.

Şekil 16. TAMP Olay Seviye Etki Derecesi ve Destek Durumu

Kaynak: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf, s.24.

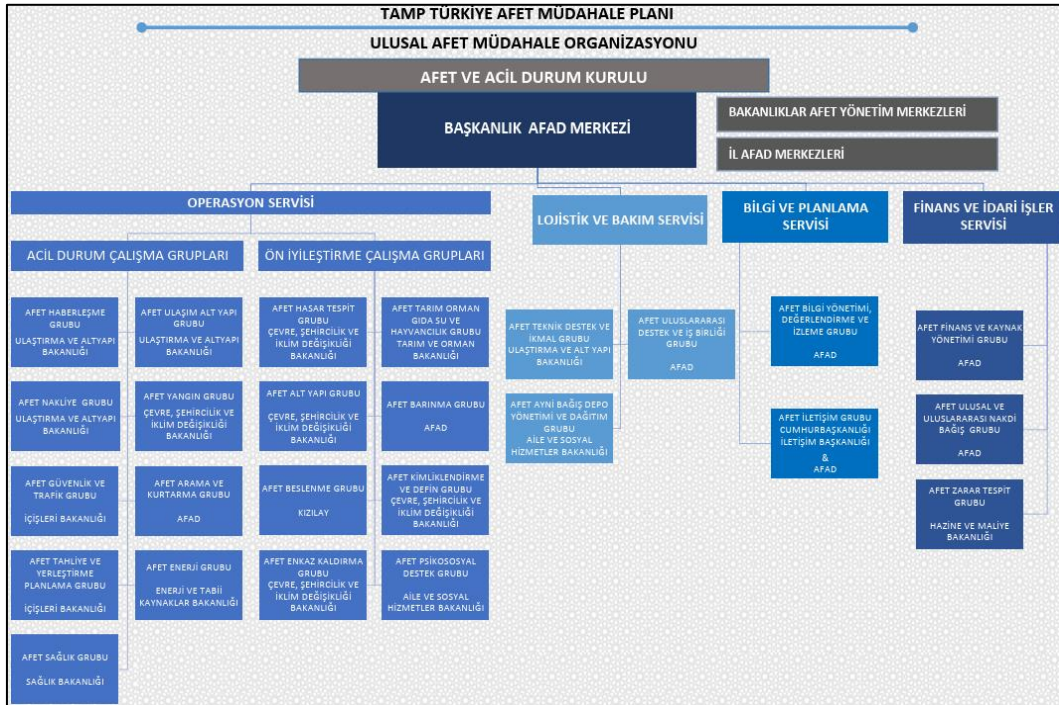
Plan kapsamında afet ve acil durumlarda Ulusal düzeyde koordinasyon birimi olarak, Afet ve Acil Durum Kurulu (AADK), Başkanlık AFAD Merkezi, Bakanlık Afet Yönetim Merkezleri, İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu (İAADKK) ve İl AFAD Merkezleri görev ve sorumluluklarını yerine getirirler (AFAD, TAMP, 2024: 20). TAMP Türkiye Afet Müdahale Planı organizasyonu yetki, görev ve sorumluluklara göre; Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu, AFAD Başkanlık Merkezi başta olmak üzere Operasyon Servisi, Lojistik ve Bakım Servisi, Bilgi Planlama Servisi ve Finans ve İdari İşler Servisleri bunlara bağlı değişik hizmet kollarında çalışma grupları ana ve destek çözüm ortaklığı şeklinde birbirini destekleyen bütünleşik bir organizmaya benzetilebilir.

Ulusal afet müdahale yapısının alt unsurları olarak yerel düzeyde müdahale yönetimi; Başkanlık AFAD Merkezi ile Bakanlık Afet Yönetim Merkezleri ve İl AFAD Merkezleri üçgeninde Ulusal Afet Müdahale Sistemini tamamlar. Yerel düzeyde planda oluşturulan çalışma grupları koordinasyonu ve hazırlanmasından Bakanlık,

kurum ve kuruluş düzeyinde Ulusal Çalışma Grubu hizmet modelini meydana getirirler. Yerel düzeyde koordinasyon, Başbakanlık/ AFAD AADYM ile irtibatlı olarak vali tarafından, vali yardımcıları ve İAADYM ile sağlanacak olup destek birimler olarak basın sözcüsü, valilik hukuk sorumlusu, irtibat sorumlusu ve güvenlik sorumlusu bulunmaktadır. Ulusal düzeyde oluşturulan çalışma grupları ile yerel düzeyde oluşturulan çalışma grupları arasındaki ilişki, yerele yani afet bölgesine destek fonksiyonunun yerine getirilmesidir (AFAD, TAMP, 2024: 28).

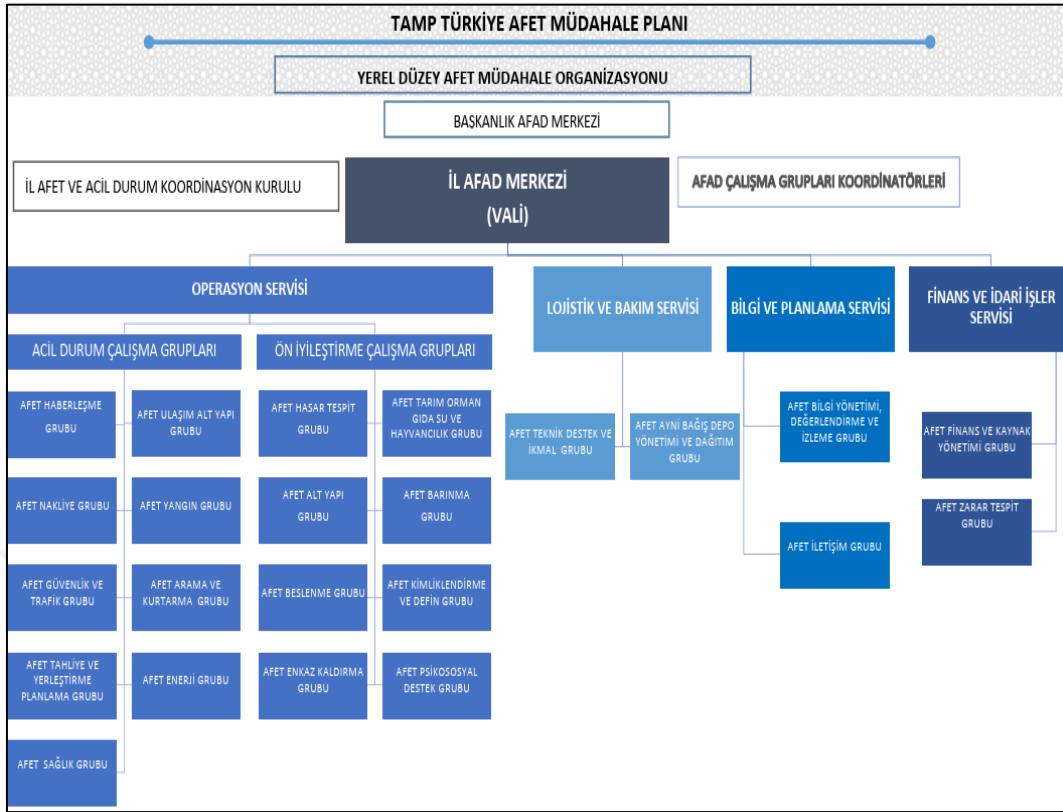
Şekil 17’de Ulusal düzeyde, Şekil 18’de Yerel düzeyde TAMP organizasyon şemaları gösterilmiştir.

Şekil 17. TAMP Ulusal Düzey Afet Müdahale Organizasyonu Şeması

Kaynak: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf, s.24. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Ulusal ve Yerel Düzey afet müdahale organizasyonu şemalarıyla afet yönetiminde bütünleşik bir yaklaşım sunar. AFAD önderliğindeki bu sistem, ulusal düzeyde bakanlıklar ve büyük kurumları koordine ederken, yerel düzeyde valilikler, kaymakamlıklar ve yerel kurumların rolleri detaylandırılır. Her iki düzeydeki şemalar da ana ve destek çözüm ortakları prensibiyle işleyerek, afetlere hızlı müdahaleyi ve kaynakların etkin kullanımını hedefler. Bu sayede, Türkiye'nin afet ve acil durumlara karşı daha hazırlıklı olması ve müdahale kapasitesinin artırılması amaçlanır.

Şekil 18. TAMP Yerel Düzey Afet Müdahale Organizasyonu Şeması

Kaynak: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf, s.29.

2.5.5. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP)

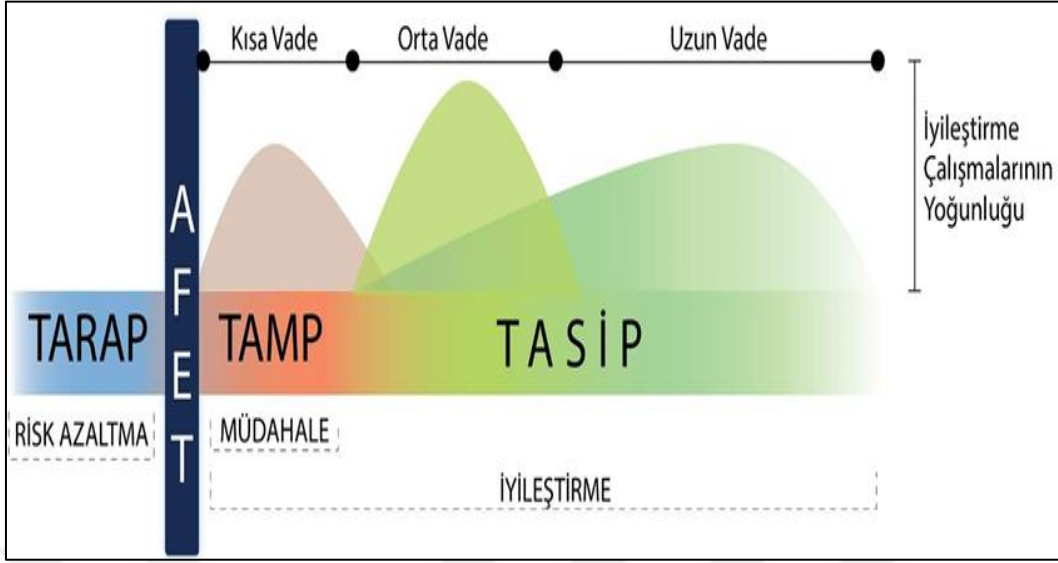
Afet ve acil durumlarda nasıl hareket edileceği, ne gibi önlemler alınacağı ve hazırlık yapılacağı, nasıl müdahale edileceği ve sonrasındaki yeniden yapılanmanın bir pusulasının oluşturulması gerekmektedir. Bugüne kadar yaşanan her afet sonrasında mevcut senaryolar gözden geçirilmiş ancak iyileştirme safhasında senaryo ve planlamalarda mevcut geleneksel yöntemler izlenmiştir. Afet sonrası hayatın hızlı ve en kısa süre içerisinde eski haline döndürülmesi bakımından iyileştirme evresinde nasıl bir yöntem izleneceği önem taşımaktadır. Bu yüzden AFAD tarafından yapılan TASİP çalışmaları son derece değerlidir.

Ocak 2023'te AFAD tarafından Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) afet sonrası hayatın normale dönmesi ile birlikte yapısal, sosyal ve ekonomik iyileştirmenin en kısa sürede ve etkin kaynak kullanımı ile yapılmasını, bu sürecin etkin şekilde yönetilmesini planlamak amacıyla taslak olarak hazırlanmıştır. İyileştirme evresinde; hasar, zarar gören ve kayba uğrayan varlıkları iyileştirmek, afet tehlikelerinden uzak alanlarda, afetlere daha dirençli yapılar inşa etmek, sadece yapısal kayıpları değil, ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel kayıpları da gidermek, uzun vadeli bir bakış

açısıyla afetten etkilenen bölgede sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmak başlıca hedefleri oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra; afet sonrası iyileştirme çalışmalarının planlı, sistematik, eş zamanlı ve daha hızlı yapılmasının sağlanması, kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesi, önceliklendirme yapılarak kaynakların etkin kullanımının sağlanması, iyileştirme faaliyetlerinin etkin bir şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi, iyileştirme faaliyetleri ve harcamalarına ilişkin raporlama yapılarak, sonraki afetlerde afet yönetim kabiliyetinin geliştirilmesi, “Amaç ve Stratejiler” dirençli ve sürdürülebilir yeniden yapılanmanın sağlanması, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmanın desteklenmesi, afetten etkilenen doğal çevre ve kültür varlıklarının iyileştirilmesi, güçlü kurumlar ve katılımcı iyileştirmenin sağlanması ile mevcut iyileştirme süreçlerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır (ağrı.edu.tr, 2023: 1-30).

5902 sayılı “Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun” da bütünsel afet yönetim unsurları çerçevesinde afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ve bu konularda politikaların üretilmesi ve uygulanmasına yer verilmiştir. Afet ve acil durumlar sonucu yıkım ve zararların telafi edilerek yaşamın normalleştirilmesi için yeniden yapılanma faaliyetleri ve iyileştirme safhası çok önemlidir. İlgili mevzuatta bu amaçla afetten etkilenen bölgelerde, kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde afet sonrası yeniden yapılanma ve iyileştirme planlarını hazırlamak, hazırlanan planları Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulunun onayına sunmak, onaylanan planların uygulanmasını koordine etmek, uygulamaya ilişkin ilerleme raporlarını hazırlamak üzere İyileştirme Dairesi Başkanlığına görev tanımlanmıştır. Dolayısıyla afetin reçetesi olarak İyileştirme planlarının hazırlanarak etkili olacak uygulama olanakları geliştirilmesi, sürekli güncel tutulması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri, 2009).

Şekil 19. Afet Yönetim Sürecinde İyileştirme ve TASİP'in Yeri

Kaynak: <https://www.agri.edu.tr/upload/Sivil%20savunma%20Koordinat%C3%B6rl%C3%BC%C4%9F%C3%BC/tasip-sivil-savunma.Pdf>

Afet ve acil durumlar öncesi, esnası ve sonrası süreçlerde hangi planlamaların faaliyete geçirileceği Şekil 19’da gösterilmiştir. Bütünleşik afet yönetimi ekseninde her planın, bir döngü içerisinde diğer halkaları ne şekilde tamamlandığına bağlı olarak etkililiği artmakta veya azalmaktadır. Bu açıdan her plan evresinin eksiksiz uygulanması diğer planların da daha etkili uygulanması afet ve acil durumların üstesinden daha kolay gelinmesini sağlayacaktır.

Marmara Depremi sonrasında İstanbul’un kentsel ölçekte deprem kayıplarının tahmini ile ilgili son çalışma İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı, Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü ve Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Deprem Mühendisliği Ana Bilim Dalı tarafından gerçekleştirilen “İstanbul Olası Deprem Kayıp Tahminleri” 2009 yılında yapılmıştır. Bu tarihten sonra İstanbul’da günümüze kadar önemli kentsel değişim/dönüşüm faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. İstanbul’un bina stokunun % 30’luk bir bölümü, 2000 yılı sonrası inşa edilmiş kısmen yeni yapılardan meydana gelmektedir. İstanbul’un güncel nüfus, bina ve altyapı envanterleri kullanılarak, kentin olası deprem hasar ve kayıp tahminlerinin yenilenmesi bu plan/projeler ile hedeflenmektedir (depremezmin. ibb. İstanbul /2009).

Resmî Gazete ‘de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın imzasıyla 23.05.2025 tarih ve 9889 sayılı karar sayısı ile yayımlanan karara göre, Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP), Türkiye’de doğa kaynaklı afetlerin yol açtığı kapsamlı

kayıpların ardından, ülkenin büyüklüğü ve çeşitliliği göz önünde bulundurularak, afetlerin yol açtığı yapısal, doğal, ekonomik, sosyal ve kültürel kayıpların giderilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla hazırlanmıştır. Plan, afet sonrası iyileştirme çalışmalarının planlı, sistematik, senkronize ve hızlı bir şekilde yürütülmesini, kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesini ve kaynakların etkin kullanımını hedefler. TASİP, esneklik, kapsayıcılık, etkinlik, şeffaflık, iş birliği ve bütünlük temel prensipleri doğrultusunda geliştirilmiş olup, iyileştirme faaliyetlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi için Tespit Formu, Takip Formu ve Tatbik Formu gibi araçlar içermektedir. Ulusal ve uluslararası mevzuata, kalkınma planlarına ve afet yönetimi strateji belgelerine dayanan bu plan, afet yönetim kabiliyetini geliştirmeyi ve gelecekteki afetlere karşı daha dirençli yapılar inşa etmeyi amaçlamaktadır (Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı, 2025).

Aşağıdaki Şekil 20’de İyileştirme sürecine ilişkin ulusal düzeyde rehber niteliği taşıyan TASİP çerçevesinde “yaşanan afete özgü” ve “afet sonrasında” kullanılmak üzere TASİP Uygulama Planı (TASİP-UP) hazırlanmıştır.

Şekil 20. Ulusal ve Yerel Düzeyde Afet Yönetim Planlaması

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/05/20250524-1.pdf> s.31.

2.5.6. İl Risk Afet Azaltma Planı (İRAP)

Türkiye’de afet ve acil durum yönetimi 2000’lere kadar çoğunlukla afet esnası ve sonrası süreçlere müdahale ve iyileştirme evrelerine odaklanılmıştır. Ancak meydana gelen 1999 Marmara Depremi yaşanan yıkım ve can kayıplarını büyüklüğü, afetler gerçekleşmeden önceki süreçlere de ciddi bir şekilde yaklaşılmasını gerektirmiştir. Böylelikle benimsenen Bütünleşik Afet Yönetim süreçlerinin afet ve acil durum öncesi

risk ve zarar azaltma, hazırlık aşamaları da afet algımızda önemli bir hale gelmiştir. Bu anlamda afetlerin olumsuz sonuçlarını azaltmak amacıyla risk faktörlerinin belirlenerek, risk haritalarının çıkarılması, zarar azaltmaya yönelik planlamalar hazırlanmaya başlanmıştır. On Birinci Kalkınma Planı'nda (2019-2023); afet risk ve zarar azaltma çalışmalarına yönelik Türkiye Afet Risk Azaltma Planı ve afet tehlike ve risklerinin azaltılması için öncelikli afet türleri dikkate alınarak il afet risk azaltma planları hazırlanmasına vurgu yapılmıştır (On Birinci Kalkınma Planı, (2019-2023): Md. 722. 1./2.).

“Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” nin “İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri” bölümünde (Md.2/2); il afet ve acil durum müdürlüklerinin görevleri içerisinde “ilin afet ve acil durum tehlike ve risklerini belirlemek, afet ve acil durum hazırlıklarını yapmak, afet ve acil durum risk azaltma, müdahale ve iyileştirme il planlarını, mahalli idareler ile kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği ve koordinasyon içinde yapmak, uygulamak ve uygulatmak” hükümlerine yer verilmiştir (4 no'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018).

Afet risklerinin azaltılması ve olası risklerin yönetilebilmesinin afet ajandasında önemli hale gelmesi Dünya'da 1990 sonrası ülkemizde ise 2000 sonrası dönemdir. Yokohama Stratejisi 1994, afetlerin azaltılmasının dikkate alındığı siyasi ve analitik bağlamda önemli bir değişimin başlangıcı kabul edilmiştir. Doğal Afetlerin Azaltılmasında Uluslararası On Yıl için Uluslararası Eylem Çerçevesi / IDNDR büyük ölçüde bilimsel ve teknik yaklaşımlardan etkilenmiş olsa da Yokohama Stratejisi, afet risk analizinde sosyoekonomik kırılganlığa büyük önem atfetmiş ve toplumların doğal tehlikelere ve afetlere karşı savunmasızlığını azaltmada insan eylemlerinin hayati rolüne dikkat çekmiştir. Üye devletler, 1999 yılında IDNDR' nin yerini Uluslararası Afet Azaltma Stratejisinin / ISDR alacağına karar verdiler. Bunun amacı: toplulukların doğal afetlerin ve ilgili teknolojik ve çevresel felaketlerin etkilerine karşı dirençli olmalarını sağlamak, böylece modern toplumlardaki sosyal ve ekonomik kırılganlıkların oluşturduğu bileşik riski azaltmak ve bunlara karşı korunmaya devam etmektir. Risk önleme stratejilerinin sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerine bütünleşik edilmesi yoluyla risk yönetimine yönelik tehlikeler ortadan kalkacaktır. Bu strateji belgesi beş ana alandaki zorlukları ve boşlukları da belirlemiştir: yönetim; risk tanımlama, değerlendirme, izleme ve erken uyarı; bilgi yönetimi ve eğitim, altta yatan

risk faktörlerinin azaltılması ve etkili müdahale ve iyileştirme için hazırlık (Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction, 2019).

Afet risklerini azaltma çabalarının küresel planı olarak Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nın (2005-2015) öncelikleri; afet riskinin azaltılmasının / DRR uygulama için güçlü bir kurumsal temele sahip ulusal ve yerel bir öncelik olmasının sağlanması, afet riskleri belirlemek, değerlendirmek, izlemek ve erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, her düzeyde bir güvenlik ve dayanıklılık kültürü oluşturmak için bilgi, yenilik ve eğitimler verilmesi, temel risk faktörlerini azaltmak, her düzeyde etkili müdahale için afet hazırlığının güçlendirmek olarak belirlenmiştir (Prevention. web, 2024). Hyogo Planı; etkili müdahale için afete hazırlık çalışmalarını geliştirebilmek ve iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden inşa safhalarında “Öncekinden Daha İyisini İnşa Etmek” eylemini gerçekleştirebilmek için ulusal ve yerel düzeylerde afet risk azaltma planlarının yapılmasının sürdürülebilir kalkınma hedefleri olan gelişmekte olan ülkeler açısından önemini vurgulamıştır. Sendai Çerçevesi, Hyogo Eylem Çerçevesinin devamı niteliğindeki bir araçtır (Sendai Framework, 2015: 30-32). Sendai Afet Riskinin Azaltılması Çerçevesi'nin (2015-2030) eylem önceliklerinden biri "Afet riskini yönetmek için afet riski yönetişiminin güçlendirilmesi"dir. Sendai Çerçevesi; iklim değişikliğine uyum ve sürdürülebilir kalkınma ile bütünleşmiş, güçlü ve kapsayıcı bir yönetim sisteminin kurulması ve sürdürülmesinin ulusal DRR stratejisinin temel hedefi olması gerektiğini ve uzun vadeli hedeflere ulaşmanın bir ön koşulu olarak bu stratejinin geliştirilmesini savunur. Yerel afet riskinin azaltılması ve dayanıklılık stratejisi, DRR yaklaşımını yerel kalkınmaya entegre etmek ve yaygınlaştırmak için kullanılan bir planlama aracı olarak, afet riskinin anlaşılmasına ilişkin ortak bir vizyonun tanımlanmasıyla başlar, ardından yeni risklerin oluşmasını önlemek, mevcut riski azaltmak, afetlerden kurtulmak ve ekonomik, sosyal, sağlık ve çevresel dayanıklılığı güçlendirmek için kılavuzların ve önceliklerin tanımlanması gelir (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2024).

Şehirlerin dayanıklı hale getirilmesi ve gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınma amacı doğrultusunda Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi / ISDR ortakları 2010 yılında “Şehrim Hazırlanıyor Kampanyası” (My City is Getting Ready Campaign) ile kentsel risklerin azaltılması, sürdürülebilir kentleşme, dirençli şehirler, yoksulluğun azaltılması, ekonomilerde büyüme ve istihdam, sosyal eşitlik, dengeli ekosistemler, daha iyi sağlık ve iyileştirilmiş eğitim hedeflemiştir.

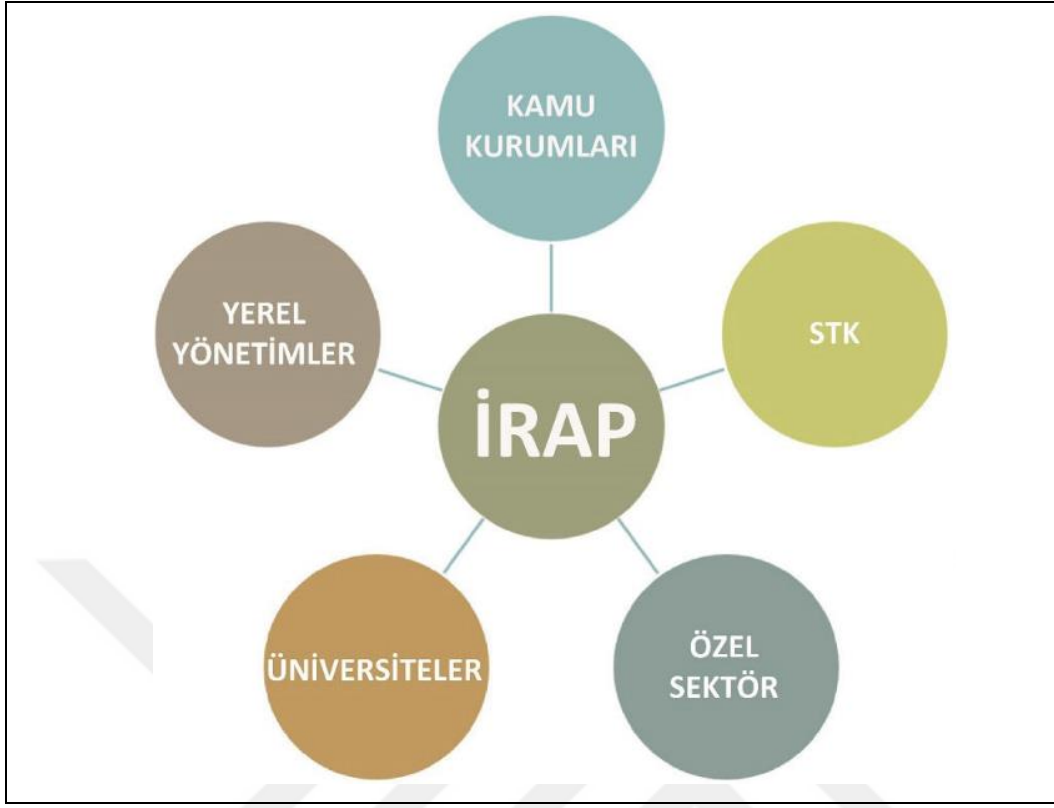
Olası afetler öncesinde can ve mal kaybını önlemek, şehirleri daha güvenli hale getirmek için ulusal, yerel ve diğer özel, sivil aktörler eşgüdüm halinde hızlı bir şekilde çaba göstermeye davet edilmiştir. Kentsel ortamda afet riskine, artan kentsel nüfus ve yoğunluk, zayıf kentsel yönetim, plansız kentsel gelişim, düşük gelirli vatandaşlar için uygun arazi eksikliği, uygunsuz yapılaşma, ekonomik varlıkların yoğunlaşması, ekosistemlerin bozulması etki etmektedir. Kampanya, belediye başkanları ve yerel yönetimler tarafından uygulanabilecek, afet risklerini azaltmak, şehirleri dayanıklı hale getirmek için on esastan oluşan bir kontrol listesi önermektedir. Söz konusu on esas şunlardır; (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2010).

- Yerel ittifaklar kurulması, vatandaş, STK katılım temelli afet riskini anlamak ve azaltmak için hazırlık, organizasyon ve koordinasyon,
- Bütçe tahsisi, düşük gelir grubu, işletmeler ve kamu sektörünün risk azaltma yatırım teşviki,
- Kentsel dayanıklılık planlarında şeffaflık ve katılımcılık,
- İklim değişikliği etkileri ve riski azaltan kritik altyapılara yatırım ve bakım,
- Tüm okul ve sağlık tesislerinin güvenliklerinin sağlanması,
- Risklere uygun gerçekçi bina yönetmelikleri ve arazi kullanım planlama ilkeleri uygulanması, düşük gelirli vatandaşlar için güvenli araziler belirlenmesi, kayıt dışı konutların iyileştirilmesi,
- Afet risk farkındalığı için okullar ve yerel topluluklara eğitim uygulamaları,
- Ekosistemin korunması, iklim değişikliğine uyumlu doğal projeler uygulanması,
- Erken uyarı sistemleri ve acil durum yönetim kapasiteleri kurulması ve halka açık tatbikatlar,
- İyileştirme ve yeniden yapılanma unsurlarının sağlanması konusunda destek sağlamak.

İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP); bütün kurum ve kuruluşların iş birliği içerisinde afet risklerinin azaltılması için amaç, hedef ve eylemlerin, olası afetlerin sonuçlarını göz önünde bulundurarak, olumsuz sonuçların etkilerini azaltmak üzere, yapılması gerekenleri afetlerden önce süreç dâhilinde belirleyerek, yetki, görev ve sorumlulukları tanımlayan sürdürülebilir bir plan özelliği taşır (İRAP-Kılavuz, 2020: 3).

Şekil 21’de İRAP Paydaş kurumlar gösterilmiştir.

Şekil 21. İRAP Paydaşlar

Kaynak: İRAP-Kılavuz, 2023: 9.

İRAP' ların hazırlanması sürecinin; İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri başta olmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşların bölge ve il müdürlükleri, yerel yönetimler, üniversiteler, özel sektör ve STK'ların iş birliği ve katılımı ile yapılması esas alınmıştır. Ayrıca ilin durumuna bağlı olarak ilçe yönetimleri de bu sürece katılabilir veya gerekli görülürse ayrı plan çalışması yapabilir (İRAP-Kılavuz, 2023: 9).

İRAP hazırlama evresi birbirini destekleyen, tamamlayan 5 Modül olarak belirlenmiştir. Planla ilgili modüller arası ilişkiler ve hazırlama süreci; üst düzey ve uzmanlarca bilgilendirme toplantısı yapılması sonrasında sırasıyla Modül 1'de ilin mevcut durumu, Modül 2'de tehlike ve risk değerlendirmeleri, 1.Çalıştay, Modül 3'de mevcut durum analizi (GZFT) ile amaç ve hedeflerin belirlenmesi, 2.Çalıştay, Modül 4'de eylemlerin oluşturulması ve önceliklendirilmesi ve son olarak Modül 5'de izleme ve değerlendirme yapılarak hazırlanır (İRAP-Kılavuz, 2023: 18).

2.5.7. Yerel Düzeyde Afet ve Acil Durum Planlamaları

Afet ve acil durum planlaması, meydana gelebilecek veya gerçekleşen afetlerin her düzeyde bütünlük bir yaklaşımla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Afetler yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası boyutlarda sosyal, ekonomik, fiziksel, çevreyle ilgili

vb. birçok açıdan etkili, yıkıcı ve zararlı sonuçlara yol açabilmektedir. Dolayısıyla afet ve acil durumlar mutlaka bütüncül planlamalarla karşılanmalıdır. Bu anlamda mikro ölçekte yerel düzey afet ve acil durum planlamaları oldukça önem taşımaktadır. Topluma en yakın yönetsel kurumların yerinden çözümler ekseninde afet ve acil durumların yönetilmesi ve planlanmasında özellikle 2000'lerden sonra artan oranda görev, yetki ve sorumlulukları vardır. Yerel idarelerin bu yetki, görev ve sorumlulukları eksiksiz yerine getirmesi merkezi idarenin mali vb. desteğini artırmasıyla doğru orantılıdır. Hâlihazırda afetlerin yönetimi ve planlaması merkezi yönetimin taşradaki temsilcileri olarak illerde valiler, ilçelerde ise kaymakamlar tarafından yürütülmektedir. Bunun yanı sıra belediyeler de afetin yerinden etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesi bakımından hayati bir yere sahiptir.

Türkiye’de afet yönetimi konusunda temel stratejik planlar; ulusal, il, yerel düzeyde Şekil 22’de gösterilmiştir. Bu planlamayla afet ve acil durumlarda, merkezi düzeyden yerel düzeye doğru dikey bir organizasyon içerisinde nasıl karşılık verileceği stratejik olarak belirlenmiştir. Afet ve acil durum yönetimi; afet öncesi risk azaltma, hazırlık, afet esnasında müdahale ve afet sonrasında iyileştirme ve yeniden inşa etme evreleri bütünlük bir mekanizmayla stratejik planların eksiksiz olarak ulusal ölçekten yerel ölçeğe doğru uyumlu uygulanmasını gerektirir.

Şekil 22. Türkiye’de Afet Yönetimi Plan Türleri

Kaynak: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2419/files/afet_mud_pl_resmig_20122013.pdf, s.4.

Yerel yönetimlerde afet ve acil durumlar konusunda; 2005 tarih ve 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu”, “Acil Durum Planlaması” başlığı ile İl Özel İdaresi’ne; yangın,

sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla ilin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapmak, ekip ve donanımı hazırlamak ve planlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum planlarıyla da koordinasyonları sağlamak ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idareleri paydaş kılmak, planlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler almak, il dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlamak yetki, görev ve sorumluluklar tanımlanmıştır / md.69 (İl Özel İdaresi, 2005).

2005 tarih ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu”nda ‘Acil Durum Planlaması’ başlığı madde 53’te belediyelere; il özel idaresine benzer şekilde afet ve acil durum planlarının hazırlanması, aynı şekilde paydaşlık ilişkileri kurulması, halkın eğitimi ve belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlamak görev, yetki ve sorumlulukları verilmiştir (Belediye Kanunu, 2005).

2004 tarih ve 5216 sayılı “Büyükşehir Belediye Kanunu” nda afet ve acil durum konularında “il düzeyinde yapılan planlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek, afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri halinde her türlü desteği sağlamak” görev, yetki ve sorumlulukları Büyükşehir Belediyelerine tanımlanmıştır / md.7 (Büyükşehir Belediye Kanunu, 2004).

Yerel yönetim kurumlarında yapılan bu planlarda önceliği; kritik tesisler, can güvenliği ve altyapı, iletişim hatları ve ulaşım oluşturmaktadır. Afet ve acil durum planlarının, olası tehlikeli bir durum öncesi, esnası ve sonrasında nasıl hareket edilmesi ve nelerin yapılması gerektiği konusunda kurumlarda bulunanların anlayacağı bir dille hazırlanması gerekir. Böylelikle can güvenliği, evrak ve teçhizatı, eşya ve bina unsurları korunarak, iş ve hizmetlerin durmasının önüne geçilebilir. Afet ve Acil

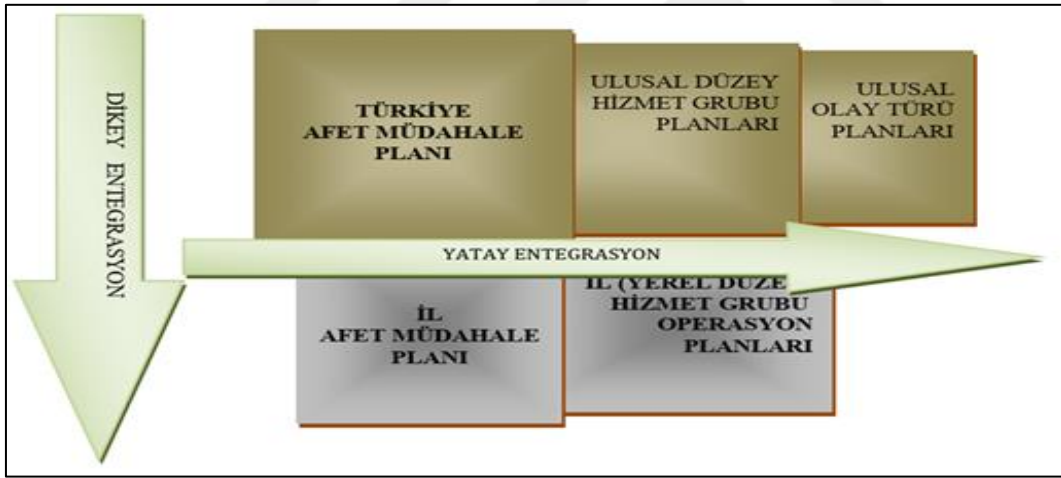
Yardım Planı hazırlarken şu bazı temel dayanaklardan yararlanmak gerekir. 1958 tarih ve 7126 sayılı “Sivil Savunma Kanunu” na göre “Daire ve Müesseseler İçin Sivil Savunma Kılavuzu” T.C. İçişleri Bakanlığı “Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Sivil Savunma Koleji” tarafından okullar dâhil olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları ilgili birimlerine rehber olmak üzere 1999 yılında hazırlanmıştır (Kadıoğlu, 2008: 187). Kurum/kuruluşların sivil savunma planları; genel durum, koruyucu hazırlık tedbirleri, servislerin kuruluş ve faaliyetleri, karşılıklı yardımlaşma, tahliye ve seyrekleştirme, donatım ve ikmal ana kısımlarından oluşur. Bu planlar, mahalli mülki idare kademeleri yolu ile önce valiliğe gönderilir ve valilikçe uygun görüldükten sonra bağlı bulundukları bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe girer. Kılavuza göre yıllık ortalama personel mevcudu 200’den fazla olan kurum/kuruluşlarda şu sivil savunma servisleri kurulur: 1-Kontrol Merkezi ve Karargâh Servisi, 2-Emniyet ve Kılavuz Servisi, 3-İtfaiye Servisi, 4-Kurtarma Servisi, 5-İlk Yardım Servisi, 6-Sosyal Yardım Servisi, 7-Teknik Onarım İşleri Servisi (İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı, 1973: 8-15).

08.05.1988 ‘de yürürlüğe giren “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik”, Devletin tüm güç ve kaynaklarını afetten önce planlayarak, afetin meydana gelmesi halinde Devlet güçlerinin afet bölgesine en hızlı bir şekilde ulaşması ile afetzede vatandaşlara en etkin ilk ve acil yardımın yapılmasını sağlamak için acil yardım teşkilatlarının kuruluş ve görevlerini düzenlemektedir. Bu yönetmelik, acil yardım hizmetlerini yürütmekle görevli, vali ve kaymakamlar, bakanlık, bağlı ve ilgili kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile askeri birlikler ve Kızılay’ın afetten önce yapmaları gerekli acil yardım planlarının ve afet sırasında yapacakları acil yardım hizmet ve faaliyetlerinin gerektirdiği görevleri, iş birliğini, koordinasyonu ve karşılıklı yardımlaşma esaslarını kapsar.” Bu yönetmelikle vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında “İl Kurtarma ve Yardım Komitesi” kurulur. Acil yardım hizmetlerini yürütmekten sorumlu komite, bu hizmetleri; 1. Haberleşme Hizmetleri Grubu, 2. Ulaşım Hizmetleri Grubu, 3. Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Hizmetleri Grubu, 4. İlk Yardım ve Sağlık Hizmetleri Grubu, 5. Ön Hasar Tespit ve Geçici İskân Hizmetleri Grubu, 6. Güvenlik Hizmetleri Grubu, 7. Satın Alma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım Hizmetleri Grubu, 8. Tarım Hizmetleri Grubu, 9. Elektrik, Su ve Kanalizasyon Hizmetleri Grubu vasıtasıyla yürütür (Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı, 1988).

AFAD tarafından hazırlanan TAMP çerçevesinde Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (AADM) kurulan ilçelerde il afet müdahale planı esas alınmak suretiyle ilçe afet müdahale planları oluşturulur. İl afet müdahale planı, İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (İAADM) tarafından, AADYM olmayan ilçeleri de gözeterek hazırlanır. “Ulusal düzeyde ana çözüm ortağı bakanlık, kurum ve kuruluşun il teşkilatı, yerel düzeyde il hizmet grubu operasyon planını diğer destek çözüm ortakları ile birlikte hazırlayacaktır.” Afet ve acil durum operasyon planlarında; haberleşme sistemi ve bilgileri, toplanma yerleri, intikal planlaması, rapor ve form örnekleri, müdahale çalışmalarında ekipler ve alt ekiplere görevlendirilecek personel, alet, donanım, araç, gereç vb. kaynak dökümleri, iş akışları, vardiya planlaması ve standart operasyon prosedürlerine yer verilerek il afet müdahale planına ilave edilir (AFAD TAMP, 2013: 3-4).

Şekil 23'te Ulusal düzeyden yerel düzeye afet planlamalarının entegrasyonu gösterilmiştir.

Şekil 23. Türkiye'de Afet Planlamaları Entegrasyonu

Kaynak: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2419/files/afet_mud_pl_resmig_20122013.pdf, s.4.

Plan entegrasyonunda göz önünde bulundurulacak hususlar şunlardır: (Resmî Gazete 2014/ AFAD TAMP, 2013: 5).

- ✓ Tüm hizmet grupları planlarının bütünleştirilmesi,
- ✓ Ulusal düzey hizmet grubu sorumlusu bakanlığın yerel teşkilatları tarafından hazırlanacak operasyonel planların il afet müdahale planlarına entegrasyonu,
- ✓ İhtiyaç duyulan konularda mevzuat değişikliği için yapılacak çalışmalar,

- ✓ Hizmet gruplarının personel, haberleşme, mesaj, bilgi aktarımı, raporlara ve envanterlere ulaşımı sağlayacak ortak bilgi işlem portalı hazırlanması,
- ✓ Planların eğitimi,
- ✓ Masa başı ve saha tatbikatlarının yapılması.

24.02.2022’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği” (Md.33) gönüllü çalışma başlığında AFAD Başkanlık tarafından valilik, kaymakamlık ve üniversitelerin yanı sıra belediyelere de AFAD gönüllülüğünü özendirici ve teşvik edici çalışmalar yapmak, AFAD gönüllülerine eğitim, teçhizat gibi ihtiyaçları konusunda destek vererek toplumun, afet ve acil durum süreçlerine katılımının sağlanması konusunda görev ve sorumluluklar vermiştir. Ayrıca ilgili yönetmelikle “Yerel düzeyde afet ve acil durum hazırlık çalışmaları” (Md.15) kısmında, Başkanlık koordinesinde afet tahliye ve yerleştirme planlama grubunca oluşturulan kriterler dikkate alınarak afet ve acil durum toplanma alanları ilgili belediyeler tarafından tespit edilir. Bu alanların vatandaşlara duyurulması için binalara afiş ve ilan panolarına duyuru asılması ve toplanma alanlarına tabela yerleştirilmesi belediyeler tarafından yerine getirilir. Buna ilave olarak afetlerde, geçici barınma alanı ve afet ve acil durum toplanma alanı olarak kullanılabilecek mevcut pazaryeri, park, bahçe ve yeşil alanların altyapılarının kullanılabilir hale getirilmesi belediyelerin sorumluluğuna bırakılmıştır. Afet ve acil durumlarda çok önem verilmesi gereken bir diğer konu yapı stoğu envanteri, güncel cadde ve sokak isimleri, toplu kullanım alanları gibi her türlü verinin, Başkanlığın kullanımına elverişli olacak biçimde ve sürekli güncellenmesi hususudur. Söz konusu veriler; yetkilerine göre büyükşehir belediyeleri, belediyeler, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları veya il özel idareleri tarafından düzenlenir (Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri, 2022).

BÖLÜM III

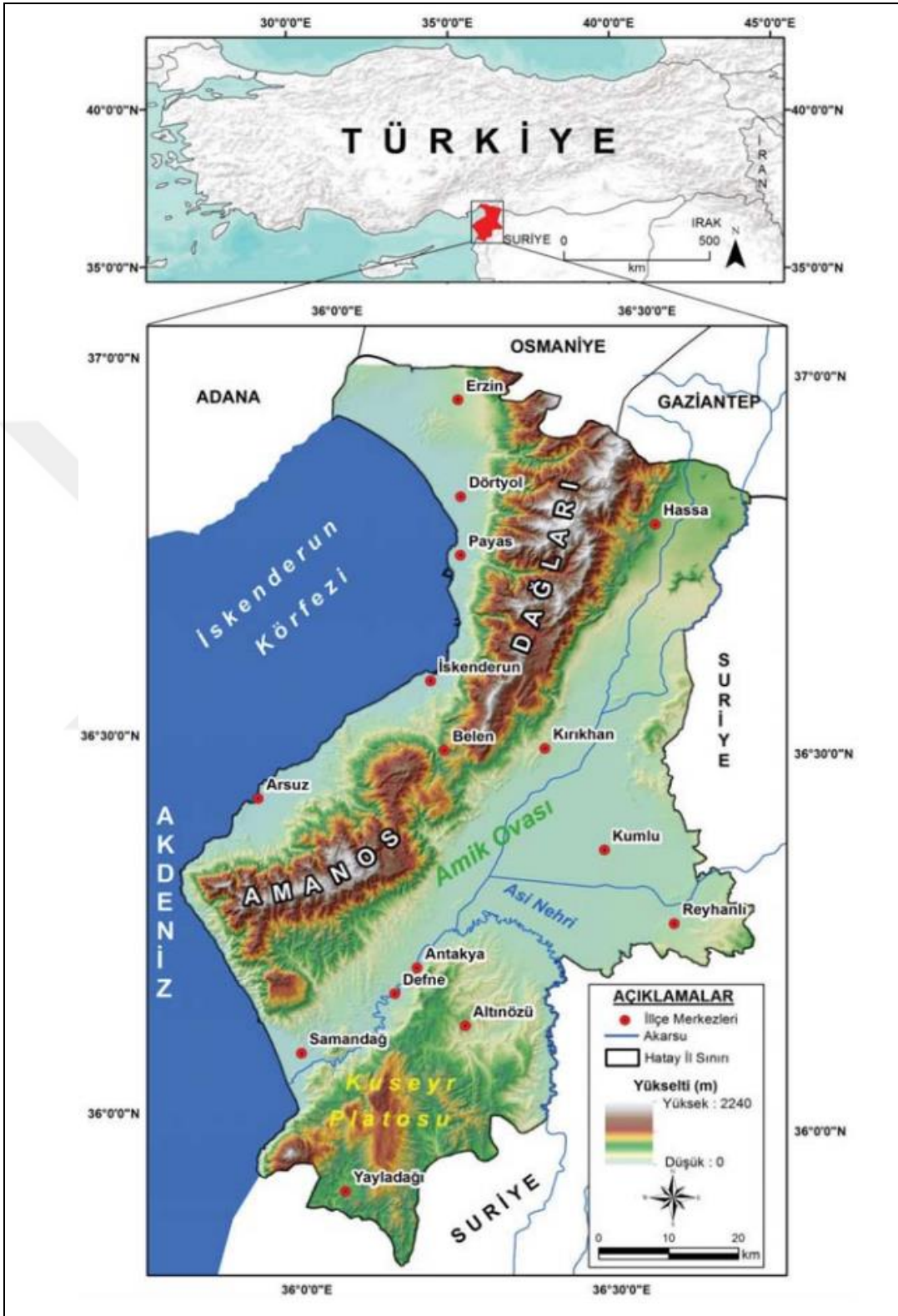
HATAY'DA AFET YÖNETİMİ VE KENTSEL YAPININ İNCELENMESİ

Hatay tarih öncesi devirlerden günümüze; Babiller, Samiler, Etiler, Asurlar, Selevkoslar, Romalılar, Bizanslılar, Araplar, Abbasiler, Selçuklular, Osmanlılar, Fransızlar ve Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan tarihin her döneminde küçük Asya ve Mezopotamya ile Afrika arasında kuzey ve doğu etkilerini güneye aktaran bir köprü niteliğinde kadim bir coğrafyada yer almaktadır. Bu köprü konumu sayesinde farklı ırk ve milletlerin, dillerin, dinlerin, kültürlerin birlikte kaynaştığı eşsiz bir ildir (Alagöz, 1943: 210).

Özşahin'in 2010 yılında yaptığı "Antakya'da (Hatay) Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi" çalışmasında Antakya şehri, Asi nehrinin doğusunda Habib-i Neccar Dağı'nın yamacında kurulmuş ve alüvyal etkiyle oluşmuş vadi ve ovalık alan ile Asi nehrinin yapmış olduğu çeşitli yükseklikteki seki seviyeleri üzerine konumlandırılmıştır. Bu bakımlardan zemin çeşitli risk ve tehditleri (taş hareketleri, sel, taşkın, deprem) barındırmaktadır. Dolayısıyla acil uyarı sisteminin geliştirilmesi, altyapının güçlendirilmesi, şehrsel planlama, dere alanları ıslahı, doğal risk faktörleri ve etkilerinin detaylı çalışılması, afet yönetim plan ve afet bilgi sisteminin hazırlanması, yapılaşmanın uygun yerlerde yapılması gibi faktörleri bu problemlerin çözümü olarak değerlendirmiştir (Özşahin, 2010: 12-13).

Aşağıda Şekil 24'te de görüldüğü üzere, Hatay yaklaşık 5500 km² alana sahip, batıdan Akdeniz, güneyden ve doğudan Suriye, kuzeybatıdan Adana, kuzeyden Osmaniye ve kuzeydoğudan Gaziantep illeri ile sınırı bulunmaktadır. Yeryüzü şekilleri açısından çeşitlilik gösteren Hatay tarih boyunca jeostratejik bir öneme sahip olmuştur. Güneybatıdan-Kuzeydoğuya doğru uzanan Amanos Dağları, Suriye'den doğup Lübnan dağlarından geçerek Türkiye'de Amik Ovasını takip ederek Samandağ'dan Akdeniz'e dökülen 97 km uzunluğunda Asi Nehri ve deltası boyunca uzanan kıyı ovaları, akarsuların alüvyonları biriktirmesi sonucu oluşturdukları Amik Ovası ve güneyde 700-800 m yükseltiye varan Kuseyr Platosu karakteristik yer şekillerini oluşturmuştur (Geçen, 2018: 60).

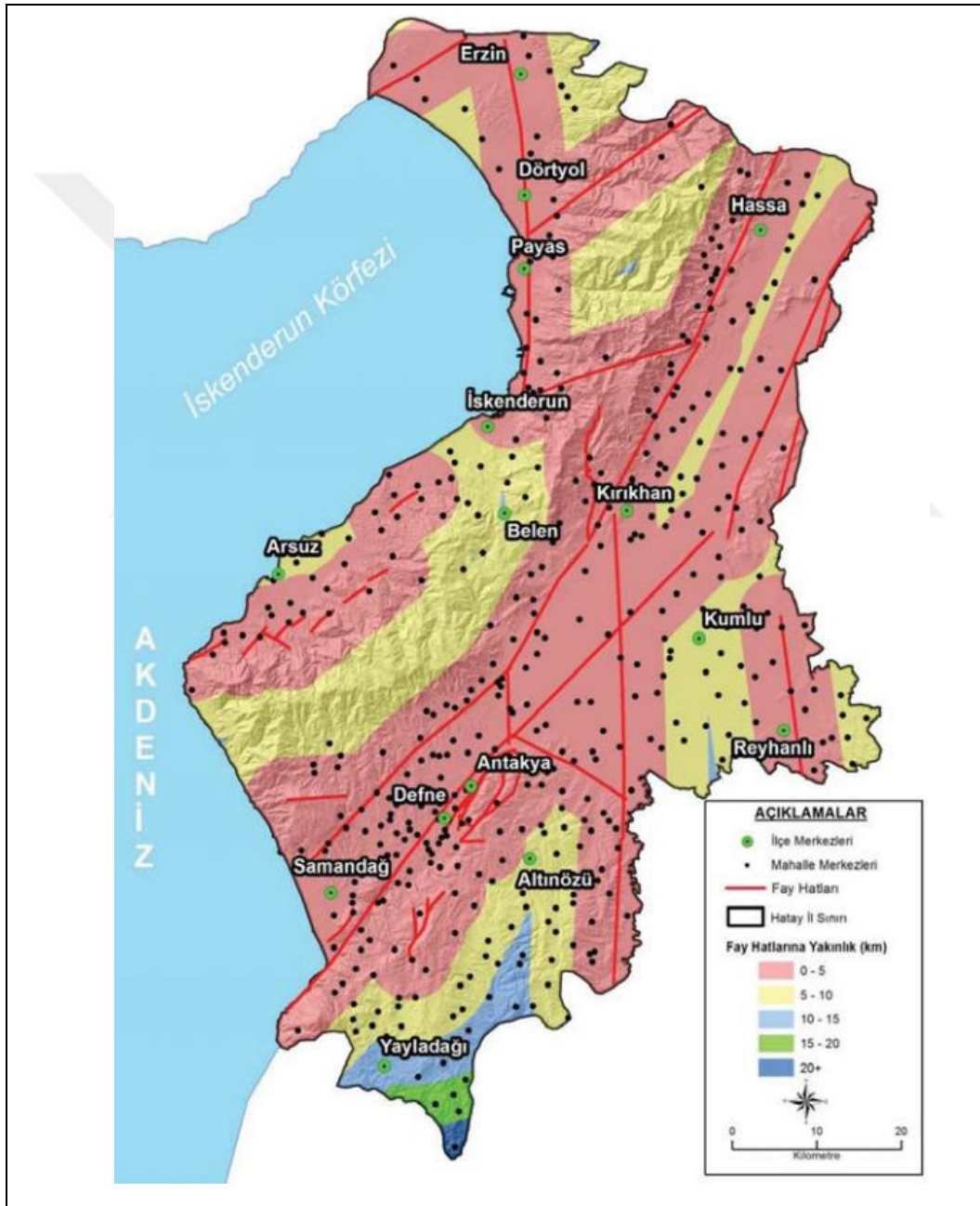
Şekil 24. Hatay İli Lokasyon Haritası

Kaynak: Geçen, 2018: 61.

Hatay, 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Büyükşehir belediyesi kurulan ilin Antakya, Arsuz, Samandağ, Defne, Yayladağı, Altınözü, Reyhanlı, Kumlu, Kırıkhan, Belen, İskenderun, Payas, Hassa, Dört Yol ve Erzin olmak üzere on beş (15) ilçesi bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 25’te Hatay fay hatlarının dağılımı gösterilmiştir.

Şekil 25. Hatay’da Yerleşim Alanlarının Fay Hatlarına Yakınlığa Göre Dağılışı Haritası

Kaynak: Geçen, 2018: 73.

Geçen'in 2018'deki çalışmasında yerleşim alanlarının fay hatlarına göre konumları değerlendirmek için jeoloji haritasından fay hatları sayısallaştırılmış ve bunlara 5'er km aralıklı tampon bölgeler oluşturularak 1. Derece deprem bölgesi etki alanı Şekil 25'te gösterilmiştir. Bu analiz ile Hatay'daki 335 yerleşme yeri ve yerleşme alanlarının % 76'sının fay hatlarına 5 km yakınlıktaki zonda yer aldığı tespit edilmiştir. 92 yerleşme alanı 5–10 km, 11 yerleşme alanı 10–15 km, 4 yerleşme alanı 15–20 km'lik zonda yer alırken sadece 1 yerleşme alanı fay hatlarına 20 km uzakta bulunan bir alanda kurulduğu saptanmıştır (Geçen, 2018: 72).

Dursun ve Bozcuk'un 2024 yılında yaptıkları saha çalışmasında Erzin'deki belediyelerin deprem politika ve uygulamaları değerlendirildiğinde; Belediye yönetimlerinin imar planlarına esas jeolojik/jeoteknik etüt çalışmaları, mikro bölgeleme analizleri, kentin yerleşim alanlarının uygunluğu ve yapı stoklarının belirlenmesi gibi birçok risk faktörünü göz önünde bulundurdıkları gözlemlenmiştir. Ancak belediyelerin Şubat depremleri öncesinde risk ve kriz yönetimine ilişkin bir afet yönetim planları olmadığı da görülmüştür. Erzin, deprem riskine karşı coğrafi ve morfolojik açıdan uygun bir yapıda olmasına rağmen jeolojik açıdan birtakım riskler taşımaktadır. Erzin ilçe merkezindeki ağır hasarlı binaların genellikle Bahçelievler ve Mahmutlu mahallelerinin göç alan bölümlerinde, imara aykırı, ucuz malzemelerden inşa edilen yığma yapılardan oluştuğu görülmüştür. Ağır hasarlı binaların birçoğunun da göçmenlere ait olduğu anlaşılmıştır. Belediye yönetimi bu konutların çoğunlukla bahçeli yapılar olmasının yanı sıra, sahada denetime çıkacak yeterli ekip olmaması nedeniyle kaçak yapı denetimi konusundaki eksikliklerini kabul etmektedir (Dursun ve Bozcuk, 2024: 370-378-387).

Amanos Dağları ile Antakya-Kahramanmaraş Graben hattında yer alan Hassa, tektonik olayların etkisiyle engebeli bir topografyaya sahiptir. Çöküntü alanının her iki tarafında fay hatları bulunmaktadır. Ölü Deniz Fay Kuşağı alanın doğusunu, Doğu Anadolu Fay kuşağı ise batısını sınırlamaktadır. Bu kırık hatlara bağlı olarak topografyada belirgin değişiklikler olmuş, yanı sıra yer kabuğunda da zayıf zonların meydana gelmiştir. Zayıf zonları takip ederek çıkan volkanik malzeme çok geniş alanları kaplamıştır. Başlangıçta fay hatlarını takip ederek ortaya çıkan volkanik malzeme, daha sonra merkezi püskürmelere dönüşmüştür. Hassa İlçesi volkanik şekiller açısından doğal bir laboratuvar gibidir. Farklı katılma türlerinden oluşan topografya yüzeyinde çukur ve

kabarık volkanik şekiller gibi mikrotopografik şekiller de yaygınlaşmaktadır. Şimdiye kadar Türkiye'nin hiçbir yöresinde bu kadar büyük tespit edilemeyen lav tünellerin Hassa'da yaygın olarak görülmesi Hassa'daki kaya bloklarını daha da önemli kılmaktadır (Atasoy, 2016: 85-111). Hassa, genel olarak az katlı yapılaşmasına rağmen 6 Şubat depremlerinde en çok hasar alan ilçelerden biriydi.

3.1. HATAY AFET ÇALIŞMALARI / AFET RİSK YÖNETİMİ / PAYDAŞLAR

Bu bölümde Hatay'daki afet çalışmaları ile ilgili kurum ve kuruluşlar ile çalışmalarına yer verilmiştir.

3.1.1. Hatay Valiliği- İl Afet Müdürlüğü (AFAD Hatay)

Ülkemizde afet yönetimi konusunda şemsiye örgüt 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı yasayla kurularak günümüzde İçişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yürütülmektedir. İllerde ise bu yetki ve sorumluluk İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerince yerine getirilmektedir.

AFAD Acil Uygulaması- Tek Tuş, Hayata Dokunuş; afet ve acil durumlarda telefonla yardım ekiplerine ulaşmayı sağlayan ve en yakın toplanma alanlarını gösteren uygulama 13.11.2021 yılında AFAD Başkanlığınca, “AFAD Acil” adlı mobil uygulama ile kullanıma sunulmuştur. Olası afette toplanma alanına gidemeyecek durumda olanlar ise gerektiğinde internet üzerinden 112 acil çağrı merkezine bağlanarak, durumunu kısaca anlatan butonlar yardımıyla mesaj yoluyla yardım isteyebiliyor (T.C. Hatay Valiliği, 2024).

Hatay İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü sekreteryası ve koordinasyonunda, AFAD Planlama ve Risk Azaltma Dairesi tarafından oluşturulmuş olan İRAP Hazırlama Kılavuzu doğrultusunda afet risklerini tanımlamaya yönelik amaç, hedef ve eylemleri belirlemek üzere bir yol haritası olarak Hatay İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP), Hatay Büyükşehir Belediyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İskenderun Teknik Üniversitesi, kamu kurum ve kuruluşları, ilçe belediyeleri, ilgili meslek odaları işbirliği ve katılımı ile 2021 yılında hazırlanmıştır. Bu planın hazırlık sürecinde gerçekleştirilen anket ile; Deprem, Sel/Taşkın, Kütle Hareketleri (heyelan, kaya düşmesi), Orman Yangını, Endüstriyel Kazalar öncelikli olarak belirlenmiş bu doğrultuda uzman kişiler ile paydaş kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile iki çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştaylarda mevcut durum analiz edilerek, senaryolar ve önlem tabloları belirlenerek, eylem planlarının belirlenmesi ve bu planları

gerçekleştirecek sorumlu ve destek kurum ve kuruluşlar ile gerçekleşme zamanları kararlaştırılmıştır (Hatay AFAD, 2024).

3.1.2. Kentsel Dönüşüm

Kentsel Dönüşüm Başkanlığı koordinasyonunda, 6306 sayılı Kanun kapsamında belirlenen alanlara yönelik inşa ve ihya amaçlı dönüşüm uygulamaları; Depremlerden en fazla zarar gören Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya ve Gaziantep başta olmak üzere kent merkezlerinde tarihi, kültürel ve ekonomik değere sahip alanlarda ve akslarda devam etmektedir. Toplam yüzölçümü yaklaşık 1.200 hektar olan alanda hasar gören 90 bin bağımsız bölümün yenilenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda; Hatay İli ve ilçe merkezlerinde belirlenen yaklaşık 715 hektar yüzölçümlü 31 ayrı alanda, yıkılan 32,6 bin konut ve 7,7 bin işyerinin yerine 34 bin konut ve 8,3 bin işyeri üretilmek üzere çalışmalar devam etmektedir. Merkezi Yönetim Bütçesinden AFAD’a Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TOKİ, Emlak Konut GYO, İLBANK, Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) aracılığıyla 2023 yılında afet konutu yapımı ve alt yapı giderlerinde kullanılmak üzere 811 milyar TL tahsis edilmiştir. Deprem bölgesinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen “Türkiye Deprem Sonrası İyileşme ve Yeniden İmar Projesi “, Dünya Bankası finansmanı ile 2023 yılı Yatırım Programına alınmıştır. Proje kapsamında 2.500 kırsal konut inşa edilecek olup proje maliyeti 7 milyar TL olarak belirlenmiştir. Ayrıca Bakanlık tarafından yürütülmek üzere Japonya Uluslararası İş birliği Ajansı tarafından sağlanacak finansman ile “Deprem Sonrası Yeniden Yapılandırma Projesi “2024 yılı Yatırım Programına alınmıştır. Proje kapsamında 2.000 kırsal konut inşa edilmesi hedeflenmiş olup proje maliyeti 6,6 milyar TL’dir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Raporları, 2024: 32-33).

3.1.3. Hatay Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri

Bu bölümde Büyükşehir ve ilçe belediyeleri, bölge hakkında birtakım bilgilendirmeler ile İRAP planlarındaki sorumluluk ve görevler hakkında bilgi verilmiştir.

İRAP, Deprem Kaynaklı Afet Risklerini Azaltmak İçin Eylemler Tablosunda Hatay Büyükşehir Belediyesi’nin sorumlu kurum olduğu bazı alanlar aşağıdaki Tablo 7’de belirtilmiştir;

Tablo 7. Deprem Kaynaklı Afet Risklerini Azaltmak İçin Belediyeler Bazında Eylemler Tablosu

Eylemin Adı	Gerçekleşme Dönemi	Sorumlu Kurum	Destekleyici Kurumlar
Yapı stoku envanter çalışmasının yapılması	2021-2026	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Hatay İlçe Belediyeleri
Mevcut yapı stoku bilgisinin tüm ilçeler için CBS sistemi üzerinde haritalandırılması ve veri girişi yapılması	2021-2025	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri
Hatay Büyükşehir bünyesinde Afet risklerinin azaltılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesinden sorumlu "Kentsel Afet Risk Yönetimi" Daire Başkanlığının kurulması	2021-2022	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri
Yapı kontrol şube müdürlüklerinin Müd. denetim ve izleme faaliyetlerinin sürekli etkin hale getirilmesi	2021-2026	Hatay İlçe Belediyeleri	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Ruhsatsız ve izinsiz yapılan yapıların yıkımının sağlanması	2021-2026	Hatay İlçe Belediyeleri	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Kentsel dönüşüm kararı mahallelerde başlayan kentsel dönüşümün tamamlanması	2021-2026	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Riskli alanların tespiti hususunda mikrobölgeleme çalışmalarının il bütününde tamamlanması	2021-2026	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Hatay İlçe Belediyeleri Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Hatay İl AFAD Müdürlüğü Hatay Mustafa Kemal Üni. İskenderun

			Teknik Üni. Hatay Jeoloji Müh. Odası Hatay jeofizik Müh. Odası Hatay İnşaat Müh. Odası Hatay Şehir Plancıları Odası

Kaynak: Hatay İRAP, 2022, <https://hatay.afad.gov.tr/kurumlar/hatay.afad/HATAY-I%CC%87RAP-2022.pdf>, s.148.

-Hatay Büyükşehir Belediyesi; 12.11.2012 tarihli 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”a istinaden kurulmuş ve ilin tüm sınırları Hatay Büyükşehir Belediyesi sınırlarına dâhil edilmiştir. Büyükşehir kanunu ile merkezi ikiye ayrılmış, kuzeyi Antakya ilçesi, güneyi ise Defne ilçesine dönüştürülmüştür. İskenderun’un güneyinde bulunan Arsuz beldesi, 5 belde ve 17 köyün bağlanmasıyla Arsuz ilçesi olarak Dört Yol’un güneyinde bulunan Payas beldesi Payas ilçesi olarak kurularak 4 yeni ilçe Hatay Büyükşehir Belediyesi’ne bağlanmış, buradaki bütün beldeler ise kapatılarak mahallelere dönüştürülmüştür. Ayrıca Hatay’ın su hizmetlerini kaliteleştirmek amacıyla 01.2014.2014 tarihinde Hatay Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (HATSU) kurulmuştur (hatsu.gov.tr). İlde 15 ilçe ve 16 adet Belediye bulunmaktadır (T.C. Hatay Valiliği, İlçelerimiz, 2024).

6 Şubat öncesi Afet ve Acil Durumlara yönelik olarak alınan birtakım tedbirler web sitelerinde şu şekilde belirtilmiştir; Afet ve acil durumlarda Hatay Büyükşehir Belediyesi “Acil Hatay” adı verilen uygulama ile afet durumlarında enkaz altında mahsur kalan vatandaşlara daha çabuk ulaşılması ayrıca afet durumunda gönüllü olarak çalışacak vatandaşlar arasındaki iletişimin koordine edilmesine yardımcı olmak üzere bu uygulamayı 2021 yılında hayata geçirmiştir. Uygulamada bulunan ‘Konum Paylaşma’ sekmesi ile arama kurtarma ekipleri afetzedenin bulunduğu bölgeye 1 metrelik yanılma payı ile müdahale edebilmesine ve afetzedeler ise olası afetlerde bluetooth ile konumlarını paylaşarak anında arama kurtarma ekiplerine ulaşabilmesine olanak tanıyor. Hatay Büyükşehir Belediyesi afet sonrası enkaz altında kalmış bireylerin takibini, gerekli ekiplerin alanlara gönderiminin sağlandığı, kriz anının yönetildiği web tabanlı uygulama özelliklerine sahiptir (hatay.bel.tr, 2024).

Deprem anı uygulaması ve tahliye tatbikatı, AFAD acil uygulama ve gönüllülük tanıtımı konularında bilgiler verilmek üzere Hatay Büyükşehir Belediyesi personeline AFAD tarafından ‘Afet Farkındalık’ eğitimi düzenlenmiştir. Buna ilave olarak başta deprem olmak üzere ülkemizde sıkça görülen afetlere yönelik; afetlerin öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak doğru davranışları bireylere kazandırmak konularında da detaylı sunumlar yapılmıştır (hatay.bel.tr, 2024).

Aşağıdaki Şekil 26’da Hatay İlçelerinin yerleri gösterilmektedir.

Şekil 26. Hatay İlçeleri Haritası

Kaynak: <https://hatay.ktb.gov.tr/TR-201494/genel-bilgiler.html>

3.1.4. Sivil Toplum Kuruluşları / Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar

T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın 2009 yılında hazırladığı Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi Komisyonu Raporu’na göre STK’ların en belirgin özellikleri; *“Hükümetten, merkezi ve yerel yönetimlerden bağımsız olmaları, gönüllülük prensibi içerisinde kamu yararı gözeterek çalışmaları, maddi çıkar beklememeleri ve kâr amacı gütmemeleri, merkezi ve yerel yönetimlerle vatandaşlar arasında köprü görevi üstlenmeleri, yalnız kendi ilgi alanları ile değil toplumu ilgilendiren tüm sorun ve konularla da ilgili olmaları”* olarak ifade edilmiştir. Afet gönüllüsü ise afet öncesi,

sırası ve sonrasında, ihtiyaç duyulan konularda maddi, manevi hiçbir beklentisi olmaksızın kamu kurum ve kuruluşları ve/veya diğer yardım kuruluşlarına destek sağlamak amacıyla eğitim almış kişiler olarak tanımlanmaktadır (Yeşilay).

3.1.4.1. Türk Sivil Toplum Kuruluşları

Depremi ardından tüm deprem bölgesinde ve dolayısıyla Hatay’da da yardım amacıyla, yurt içi ve yurt dışı katılımlı 40 civarında sivil toplum platformu kurulmuştur. Platformlar, ortak veya tek olarak; depremzedelerin ihtiyaçları, kentlerle ilgili sorunlar ve çevre ile ilgili her konuda paylaşım yaparak çalışmalarını sürdürmektedirler (Yüksel, 2023: 104).

Bu platformlardan bir tanesi olan “Afet Platformu” 24 Ocak 2020 tarihinde Elâzığ depreminin ardından birçok sivil toplum kuruluşunun bir araya gelmesiyle 20 tam üye ve 42 destekçi üyeden oluşan bir sivil toplum ağıdır. Tüm deprem bölgesinde olduğu gibi Hatay’da da yoğun çalışmalarda bulunan Afet Platformu misyonunu; *afetlerde toplumsal dayanışmayı ve kurumlar arası iş birliğini desteklemek suretiyle afetlerin olumsuz etkilerini en aza indirmek* vizyonunu ise *“afetlere dirençli topluluklar yaratmak için çalışan öncü sivil toplum ağı olmak”* olarak ifade etmektedir. Platform çalışmalarını “Afetlere Hazırlık” ve “Afetlere Müdahale” olarak iki başlık altında organize etmektedir. Afetlere Hazırlık başlığı altında; başta bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları olmak üzere “Afet Eylem Planları, ilgili STK’ların afet yönetimindeki standartlarının belirlenmesi, uymalarının sağlamak üzere Standardizasyon Çalışmaları, Afet sonrası barınma, beslenme toplanma alanları vb. her türden bilginin toplanacağı Dijital bir platform kurulması, iller bazında afet risklerinin belirlenmesi ve azaltılması için alınması gereken önlemlerin raporlanmasını içeren Risk Azaltma Raporlarının hazırlanması çalışmaları yürütülmektedir. Afetlere müdahale çalışmaları ise afet bölgesinde yerinde ve organize şekilde gerçekleştirilmektedir. Platforma üye kuruluşlar şunlardır; Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Hayata Destek Derneği, İhtiyaç Haritası, Nef Vakfı, Nirengi Derneği, Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, Temel İhtiyaç Derneği, Toplum Gönüllüleri Vakfı, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Ünvansız Gönüllüler Derneği, World Human Relief (WHR), Lokman Hekim Sağlık Vakfı, Genç Hayat Vakfı, Inogar Kooperatifi, Okul Destek Derneği, Oyunda Kal Derneği, Kanseri Çocuklara Umut Vakfı, Sağlık Hakkı Derneği, Tohum Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı, Türkiye Down Sendromu Derneği. Afet Platformunun ayrıca 42 destekçi üyesi de bulunmaktadır. Bölgeye yüksek miktarda bağış toplayan ve maddi

destekte bulunan “Ahbap” derneği de Afet Platformunun destekçi üyelerindendir (<https://afetplatformu.org.tr/>).

"Afet Platformu" Hatay'da da depremin ilk günlerinden bu yana yoğun çalışmalarda bulunmuştur. "Afet Platformu" gönüllüleri, Hatay Expo Fuar Alanı'na Türkiye'nin dört bir yanından gönderilen yardım malzemelerini tanzim ederek depremzedelere ulaştırmıştır. AFAD koordinasyonunda çalışan 200 gönüllü, günlük 15 kamyon ve tırla gelen malzemeleri ayırıştırarak yardım kolilerini hazırlamış, her gün en az 300 aileye yardım götürülmüş, depremzedelere psikososyal destek sağlanmıştır (Balçıkova ve Sezgin, 2023).

Aşağıdaki bölümde Hatay ve Deprem bölgesindeki diğer STK'ların çalışmaları konularına göre ayrılarak derlenmiştir;

Arama-Kurtarma ve İnsani Yardım; Afet Platformu yanı sıra, İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı (İHH), insani yardım ve arama – kurtarma alanında en büyük STK'lardan biri olup 3 binden fazla kişiden oluşan ekibiyle deprem bölgesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Özellikle Hatay'da faaliyetlerini yoğunlaştıran bir diğer STK, ANDA Arama Kurtarma Derneğidir. Afet Platformu destekçisi olan Genç Hayat Vakfı da profesyonel ekibi ile ilk günden itibaren Diyarbakır, Hatay ve Adıyaman'da 100 kişilik saha ekipleriyle bölgede çalışmalarını sürdürmüşlerdir.

İnsan Hakları ve Hukuk; Türkiye Barolar Birliği (TBB) “Deprem Koordinasyon Merkezi” kurmuş, deprem bölgesinde yargı süreci için delillerin toplanmasına yardımcı olmak amacıyla Enkaz Radarı mobil uygulaması oluşturmuştur. Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) ve İnsan Hakları Derneği (İHD) ile birlikte bölgedeki şiddet ve işkence iddialarıyla ilgili ortak bir açıklama ile uyarıda bulunmuştur.

Gıda, Lojistik ve Barınma; İnsan Vakfı, Alevi Dernekleri Federasyonu bölgedeki tüm cemevlerini barınma ve yemek için afetzedelere açmış, Sadakataşı Derneği bölgeye gıda kumanyası ulaştırmıştır. İlim yayma Cemiyeti, Kahramanmaraş, Adıyaman, Adana, Osmaniye ve Hatay'da 7 farklı noktada oluşturduğu mutfaklarla yemek dağıtımları yapmıştır.

Sağlık; Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) ve Klimik Derneği ekibi ile deprem bölgesinde de birlikte çalışmışlardır. Yeryüzü Doktorları, Türk Eczacılar Birliği, Kalkınma Atölyesi, HERA Digital Healt, sağlık alanında çalışmalar yapan diğer kuruluşlardır.

Eğitim; Çocuk Aile Gelişim ve Eğitim Vakfı , depremde bölgesinde Travma Destek Ekibi oluşturmuştur. Türk Eğitim Vakfı (TEV), deprem bölgesindeki illerde olan 2 bin 573 bursiyere 3 milyon lira ek barınma burs desteği sağlamış, Özel Öğretim Derneği (ÖZDER), Özel Eğitim-Öğretim Derneği (ÖZDEBİR) ve Kurslar Derneği (KURSDER) üyesi özel kurs merkezleri, depremde öğrenciler için ücretsiz kontenjanlar açmıştır.

Bu alanların dışında dezavantajlı gruplar olarak; Kadın, Çocuk, LGBTİ, Engelliler, Mülteciler ve Hayvanlar için de çok sayıda STK yardım faaliyetlerinde bulunmuştur (Sivil Sayfalar, 2023).

Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Topluluğu'nun temel ilkelerini paylaşan Kızılay da 6 Şubat depremlerinin başından bu yana bölgede beslenme, gıda, giyim, barınma, hijyen seti, su sanitasyonu, mobil duş/çamaşırhane, birinci basamak sağlık hizmeti, kan tedariki, psikososyal destek ile nakdi yardım çalışmalarını yürütmektedir. Kızılay, tüzel kişiliğe sahip, özel hukuk hükümlerine tâbi, kâr amacı gütmeyen, yardım ve hizmetleri karşılıksız olan ve kamu yararına çalışan bir gönüllü sosyal hizmet kuruluşudur. Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan 1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını alan kuruluşa "KIZILAY" adını büyük önder Atatürk vermiştir

Kızılay deprem bölgesinde 2 bin 538 profesyonel ve 75 bin 995 gönüllüyle faaliyet gösterdi. Güçlü lojistik ağıyla Kızılay, bugüne kadar 200 milyon 399 bin 155 kg insani yardım malzemesini 18 bin 616 araçla bölgeye sevk etti. Afet bölgesinde yaklaşık 427 milyon öğün/kişilik sıcak yemek ulaştırarak ihtiyacı karşıladı. Afetin başından bugüne kadar Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında Beslenme Ana Çözüm Ortağı olan Kızılay koordinasyonunda Kamu kuruluşu ve STK'lardan oluşan 1000'den fazla beslenme platformu sıcak yemek ve kuru gıda dağıtmıştır. Bağışçılar aracılığıyla 3 milyon 971 bin 534 adet giyim, battaniye, gıda kolisi, konteyner, ısıtıcı ve bebek malzemeleri gibi çeşitli sosyal yardım malzemeleri ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır. Sosyoekonomik Güçlendirme Programıyla bugüne kadar 860 çiftçiye toplamda 22 milyon 980 bin TL, 600 esnafa toplamda 24 milyon 786 bin TL nakit destekte bulunuldu. Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Malatya, Adıyaman, Osmaniye olmak üzere 6 ilde toplamda 8 kütüphane ile Toplumsal Hizmet Merkezleri de kurulmuştur (Türk KIZILAY).

3.1.4.2. Uluslararası STK’LAR / Uluslararası Kuruluşlar

Birleşmiş Milletler öncülüğünde oluşturulan “Afet Risklerinin Azaltılması Hyogo Çerçeve Eylem Planı” (2005) ile afet risklerinin azaltılması çalışmalarına halkın da katılımının teşvik edilmesi ve gönüllülük çalışmaların güçlendirilmesi önerilmiştir. Hyogo’da yer alan stratejik hedefler; STK’ların çalışma prensipleri, kapasiteleri arttırmak, afetlere karşı dirençli olmaya yönelik faaliyetler yapmak, güçlendirme ve geliştirmedir Afet gönüllülerinin, sadece afet sonrası değil öncesi olan risk azaltma aşamasında da çok önemli rolleri vardır ve bu rol geliştirilmelidir. Tüm dünyada afet yönetimine gönüllü katılımı teşvik edilmektedir (Yeşilay).

6 Şubat Depremlerinin ardından kurulan uluslararası insani yardım koordinasyonlarına yerel sivil toplum kuruluşlarının ve sivil ağların bütünleşik edilmesine yardımcı olmak için, Yerelleşme Savunuculuk Grubu (YSG) üyeleri, Türkiye Yerel STK İnsani Forumu’nu (TİF) kurmuştur. Yerel örgütlerin ihtiyaçlarını tespit ederek Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya’da olmak üzere 4 merkezde TİF temsilcileri çalışmalarını sürdürmektedir. Hayata Destek ’in ev sahipliğinde ve Hayata Destek ile Sivil Toplum Geliştirme Merkezi’nin ortak sekretaryasında çalışan TİF’in ulusal düzeyde 73 üyesi, yerel düzeyde ise depremde en çok etkilenen dört ilde çalışan STK’lar ve ağları içeren geniş bir iletişim ve paydaş ağı bulunmaktadır (hayata destek. org).

Birleşmiş Milletler ve kuruluşları, deprem sonrası gerçekleştirdiği insani yardım ve toparlanma çalışmalarını desteklemek üzere ilk günden bu yana sahada faaliyette bulunmaktadırlar. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) hizmetlerinin devamlılığını sağlamak için Hatay, Adıyaman ve Kahramanmaraş’ta yerel olarak üretilen konteynerler ve temel mobilyalar satın alınarak ve teslim edilmesi ve “çadır kentler” kurulmuştur. BM Türkiye kuruluşları ayrıca uluslararası korumaya ihtiyaç duyanların kayıt ve veri güncellemelerini, acil koruma sağlamak amacıyla, büyük müzelerdeki koleksiyonları korumak için konteynerler ve zarar görmüş kültürel miras varlıklarının belgelenmesine yardımcı olmak için kameralar ve dronlar sağlamıştır. Yaklaşık bir milyon çocuğun yararlandığı 2000’den fazla okulun yeniden inşasına destek olunmuş, bağışıklama hizmetleri ile 1,3 milyondan fazla çocuk aşılanmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) depremzedelere hemen acil durum ve kamu sağlığı malzemeleri sağlamış ayrıca Hatay ve Adıyaman illerinde iki Sosyal Destek Merkezi kurmuştur. ILO’nun katılımıyla Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) ile iş birliği içinde

Hatay'da kadınlar ve çocuklar için güvenli bir ortam yaratmayı hedefleyen "Güvenli Alan Projesi" de başlatılmıştır. BM Kalkınma Programı (UNDP), atık ve enkaz yönetimi kapsamında sokak süpürme araçları, çöp kamyonları ve çöp konteynerleri de dahil olmak üzere 3 milyon ABD Doları değerinde ekipman desteğinde bulunmuştur. Japonya Hükümeti'nin finans desteği ile Hatay ve Kahramanmaraş'ta pilot enkaz geri dönüşüm merkezleri kurulması çalışmaları başlamıştır. BM Kadın Birimi, krizlerden sonra kadına yönelik şiddet riskinin artması sebebiyle Hatay ve Kahramanmaraş'taki Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin yenilenmesi için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile iş birliği başlatmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Ülke Ofisi, Bölge Ofisi ve DSÖ Merkezi ile iş birliği içinde acil ve kapsamlı destek girişimlerine öncülük etmiştir DSÖ, ortakları ile iş birliği içinde Hatay ilinde kırılğan ev sahibi topluluklara ve Suriyeli mültecilere toplum sağlığı hizmetleri vermektedir (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2024).

Birlikte öğrenme, tartışma ve uygulanabilir projelere yönelik uluslararası bir platform oluşturmak amacıyla, ABD'de yaşayan Türkiyeli-Amerikalı mimar ve akademisyenlerin kurduğu Collective Action for Readiness, Recovery, and Resilience (CARRRE) kolektifi tarafından hazırlanan "Depremlerin Ardından Türkiye ve Suriye" 5. oturumunda 6 Şubat depremlerinin ardından Hatay'ın yeniden yapılanma süreçlerinin planlanmasına yönelik olarak Hatay Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi iş birliğiyle kurulan Hatay Planlama Merkezi'nin raporu ele alınmıştır. Yerel yönetimler, üniversiteler, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, uzmanlar, sivil toplum bileşenleri, gönüllüler ve en önemlisi Hataylıların görüşleri doğrultusunda hazırlanan rapor, belediye düzeyindeki uzun vadeli planlama girişimleri ve kentlerin yeniden inşasıyla bağlantılı olarak karşılaşılan zorlukları ve olanakları irdelemek üzere alanlarında uzman panelistlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir (saltonline.org.tr, 2024).

Bu kurum ve kuruluşların dışında Şubat 2023'te meydana gelen depremden etkilenen toplulukların ihtiyaçlarını karşılamak için Türkiye'de 200'ün üzerinde uluslararası gönüllü bir araya gelmiştir (allhandsandhearts.org).

3.2. HATAY AFET PLANLARI VE RAPORLARI

Bu bölümde 6 Şubat 2023 öncesi özellikle Hatay iline yönelik belli başlı depremsellik raporları araştırılmıştır.

Tablo 8. 6 Şubat Depremleri Etkisiyle Binalardaki Hasar Durumu ve Kaldırılan Enkaz Sayısı (Ocak, 2024)

İl	Yıkık	Acil Yıkılacak	Ağır Hasarlı	Orta Hasarlı	Az Hasarlı ve Hasarsız	Kaldırılan Enkaz Sayısı
Adana	38	41	3.330	4.087	358.645	517
Adıyaman	6.187	2.327	21.027	4.715	82.775	17.068
Diyarbakır	44	59	5.491	2.783	183.712	4.120
Elazığ	58	44	10.671	300	23.646	9.074
Gaziantep	4.126	1.988	14.304	5.513	265.262	11.109
Hatay	13.889	9.041	56.214	13.006	257.403	51.974
Kahramanmaraş	7.490	4.436	35.721	6.040	181.459	29.326
Kilis	457	151	1.926	488	32.335	1.769
Malatya	5.651	1.841	36.369	2.520	119.157	27.979
Osmaniye	702	531	9.167	1.074	122.840	8.009
Şanlıurfa	719	732	8.351	2.818	324.921	7.244
Toplam	39.361	21.191	202.571	43.344	1.952.155	168.189

Kaynak:Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve AFAD, 2024.<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/02/Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Yeniden-İmar-ve-Gelisme-Raporu-1.pdf>. s.135.

Tablo 8’de deprem bölgesindeki yıkık, acil yıkılacak ve her derecede hasarlı binalar ile kaldırılan enkaz sayılarına bakıldığından en yüksek oranların Hatay’da olduğu görülmektedir. Bu veriler, afet sonrası hasar tespiti ve enkaz kaldırma süreçlerinin bölgesel dağılımını ortaya koymakla birlikte, özellikle Hatay ilindeki yapısal dirençlilik ve denetim mekanizmalarına ilişkin önemli çıkarımlar sunmaktadır. Dolayısıyla, Hatay özelinde yapı denetim süreçlerinin ne kadar etkin işlediği, imar

planlamasının ve yapı ruhsatlandırma aşamalarının ne ölçüde titizlikle uygulandığı konularında derinlemesine bir inceleme ihtiyacını gözler önüne sermektedir.

Türkiye Deprem Tehlike Haritası (TDTH) 2019 yılında AFAD tarafından yayınlanmış olup depremin bir bölgede yaratabileceği şiddeti farklı olasılıklar için göstermektedir. Yine 2019 yılı başından itibaren yürürlüğe giren Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği ise TDTH da gösterilen deprem sarsıntısı ile baş edebilecek yapılaşmanın kurallarını tanımlamaktadır (TMMOB, 2021: 1).

Tablo 9. Deprem Bölgesinde DASK Kapsamında Ödenen Tazminat Tutarları (Ocak, 2024)

İl	Ödenen Dosya	Tazminat Tutarı (milyon TL)
Adana	39.630	1.511
Adıyaman	29.379	3.015
Diyarbakır	15.408	658
Elazığ	20.707	1.173
Gaziantep	66.381	2.883
Hatay	80.676	9.401
Kahramanmaraş	75.295	5.199
Kilis	4.892	140
Malatya	72.218	7.402
Osmaniye	25.988	1.661
Şanlıurfa	39.882	1.360
Genel Toplam	470.456	34.404

Kaynak:DASK,2024.<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/02/Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Yeniden-İmar-ve-Gelisme-Raporu-1.pdf>. s.16.

Tablo 9’da Deprem bölgesinde, Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kapsamında ödenen dosya adedi ve tazminat tutarları incelendiğinde, yıkım oranıyla doğru orantılı olarak en yüksek değerlerin Hatay’da gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla DASK verileri, 6 Şubat depremlerinin Hatay üzerindeki yıkıcı etkisini somut ve finansal bir perspektiften ortaya koymaktadır.

Tablo 10. Deprem Bölgesinde Konut ve Ticarethanelerin Hasar Tespit Durumu, 2023

İl	Orta ve Daha Üstü Hasarlı Toplam Konut Sayısı	Orta ve Daha Üstü Hasarlı Toplam Ticarethane Sayısı	Orta ve Daha Üstü Hasarlı Toplam Ahır ve Samanlık Sayısı
Adana	15.899	1.566	186
Adıyaman	64.807	8.745	3.520
Diyarbakır	21.242	2.075	1.092
Elazığ	19.793	2.032	2.491
Gaziantep	42.073	11.619	2.978
Kahramanmaraş	111.022	20.496	3.968
Malatya	102.736	17.725	5.009
Hatay	250.086	44.060	2.581
Kilis	3.365	263	433
Osmaniye	20.282	3.321	327
Şanlıurfa	16.924	2.669	936
Toplam	676.946	115.312	25.543

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2023. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/02/Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Yeniden-İmar-ve-Gelişme-Raporu-1.pdf>. s.24.

Tablo 10'daki verilere göre, deprem bölgesindeki hasarlı konutların %37'si ve ticarethanelerin %38'i Hatay'da yer almaktadır. Bu yüksek oranlar, Hatay'ın depremden en yoğun etkilenen il olduğunu ve hem yaşam alanları hem de ekonomik faaliyetler açısından ciddi bir yıkım yaşadığını açıkça göstermektedir. Bu durum, ilin yeniden inşası ve ekonomik iyileşmesi için kapsamlı ve öncelikli müdahalelere ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir.

Aşağıdaki Tablo 11'deki verilere göre, depremzedelerin % 30'unun Hatay'daki konteyner kentlerde barınması, bu ilin depremden en ağır etkilenen ve en büyük barınma ihtiyacını yaşayan bölgelerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, Hatay'daki yüksek yapısal hasar veya yoğun nüfus gibi faktörlere işaret ederken, Hatay'a yönelik barınma çözümlerinin kritik önemini vurgulamaktadır. Veriler, insani yardım ve yeniden yapılanma stratejilerinin bölgesel farklılıkları dikkate alarak planlanması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 11. Deprem Bölgesinde Konteynerlarda Barınma, 2024

İl	Konteyner Kent Sayısı	Kentler Kurulan Konteyner Sayısı	Barınan Kişi Sayısı	Kırsal Bölgede Konteyner Sayısı	Kırsalda Barınan Kişi Sayısı	Toplam Barınan Kişi Sayısı
Hatay	183	55.612	167.711	12.110	37.892	205.603
Kahramanmaraş	55	22.430	69.031	16.456	66.184	135.215
Malatya	73	28.833	84.470	7.353	30.182	114.652
Adıyaman	51	23.899	68.704	11.777	47.087	115.791
Gaziantep	20	8.647	26.003	10.680	32.394	58.397
Diyarbakır	1	619	2.302	401	1.604	3.906
Adana	1	522	243	208	832	1.075
Şanlıurfa	2	548	248	3.410	20.271	20.519
Osmaniye	5	3.074	8.518	1.027	2.409	10.927
Elazığ	2	514	1.175	1.590	5.145	6.320
Kilis	1	406	233	694	2.653	2.886
Toplam	392	145.104	428.638	6 5.706	246.653	675.291

Kaynak: AFAD, 2024. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/02/Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Yeniden-İmar-ve-Gelişme-Raporu-1.pdf>. s.26.

3.2.1. İRAP (Hatay İl Risk Azaltma Planı)

Ülkemizde 2000 sonrası afet öncesi risk ve zarar azaltma, afetlere hazırlık önemli hale gelmiştir. Bu maksatla risklerin yerel düzeyde azaltılması için İl Risk ve Azaltma Planlarının (İRAP) hazırlanması 15/7/2018 tarihli 30479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 11. Kalkınma Planı ve 2020/2 sayılı Genelge gereği, İl Risk ve Azaltma Planı Hazırlama Kılavuzu kullanılarak hazırlanmış ve uygulama süreci başlamıştır. Bu kılavuza istinaden Hatay Risk Azaltma Planı hazırlamıştır. HATAY İRAP; İlin Genel Durumu (İl profilinin ortaya konulması), Tehlike ve Risk Değerlendirilmesi, Mevcut Durum Analizi, Güçlü Yönler-Zayıf Yönler-Fırsatlar-Tehditler (GZFT Analizi), Afet Risk Azaltma Amaç, Hedef ve Eylemler ve İzleme ve Değerlendirme olmak üzere 5 bölüm / modül şeklinde hazırlanmıştır (AFAD, 2024).

İRAP ile ilgili olarak gerçekleştirilen çalıştayda deprem konusunda yapılan GZFT analizinde çok önemli tespit ve değerlendirmeler yapılarak kurum-kuruluşların,

STK'ların, meslek odalarının çalışmalarına kılavuz olarak nitelikli bir yol haritası belirlenmiştir. Bu analizde, deprem öncesi risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme, yeniden yapılanma kapsamında; “Deprem Tehlike Haritasının güncel olması, Hatay İli Bütünleşik Afet Tehlike Haritalarının hazırlanması, İmar Planlarında Hatay Büyükşehir Belediyesince yapılan Mikro bölgeleme haritalarının dikkate alınması, ilde bulunan Üniversiteler Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi ve İskenderun Teknik Üniversitesi ile diğer üniversitelerin bilimsel çalışmalar yapıyor olması, toplumun çeşitli kesimlerinde temel afet bilinci ve farkındalık eğitimlerinin veriliyor olması, AFAD gönüllülük sisteminin varlığı, toplanma alanlarının belirlenmiş olması ve haritalarının oluşturulması, TMMOB şube ve temsilciliklerin olması, il genelinde 40 adet deprem gözlem istasyonunun bulunması, ikaz alarm sisteminin (İKAS) kurulması, İskenderun Organize Sanayi Bölgesi (OSB) İş Sürekliliği planının hazırlanmış olması, deprem sonrası barınma alanlarının bulunması, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü Mekânsal Planlarda Esas Alınacak Sakınım Önlemleri ve Risk Azaltım Kriterlerinin Geliştirilmesi projesi kapsamında Hatay'ın pilot il seçilmesi, kurumların alt yapı çalışmalarında kurumlar arasında koordinasyon biriminin olması, MTA Türkiye Diri Fay Haritasının olması güçlü yönler olarak belirlenmiş, sıvılaşma riski yüksek olan alüvyal zeminde yapılaşmanın bulunması, kentsel dönüşümün parsel bazında yapılıyor olması, yapı stoğu bilgisini yetersiz olması, vatandaşların zorunlu deprem sigortasını (ZDS) yaptırmaması, ruhsatsız yapıların bulunması ve yapılaşmada denetim eksikliği, yapı üretim sektöründe çalışan tüm personelin depreme dayanıklı yapı ilkeleri konusunda eğitim alma zorunluluğunun bulunmaması, halkın kentsel dönüşüme katılımda isteksiz olması, yapıların deprem dayanıklılık testlerinin ücrete tabi olması ve yaptırılmasının vatandaşın isteğine bırakılması, ulaşım master planının olmaması, bazı bölgelerde niteliksiz yapılaşmanın sit alanları ile iç içe olması, imar barışı sonucu oturum izni alan binaların tam olarak depreme dayanım koşullarının sağlayıp sağlamadığının bilinmemesi, zemin etüt laboratuvar sayısının yetersiz olması, kentsel dönüşüm çalışmalarında yer seçim alanlarının kısıtlı olması, yerleşim alan çevresinin genellikle verimli tarım arazileri, orman, sanayi kuruluşlarıyla çevrili olması, zayıf yönler olarak belirlenmiştir.

Tablo 12. 2018 İmar Affı Kapsamında Alınan Yapı Kayıt Belgeli Binalar/Yıkılan Binalar

İl Adı	2018 İmar Affı Kapsamında Alınan Yapı Kayıt Belge Sayısı	Depremde Yıkılan Bina Sayısı
Adana	59.247	18
Adıyaman	10.629	2.349
Diyarbakır	14.719	175
Elâzığ	10.936	-
Gaziantep	40.224	3.364
Hatay	56.465	5.696
Kahramanmaraş	39.058	3.752
Kilis	4.897	272
Malatya	22.299	2. 285
Osmaniye	21.107	223
Şanlıurfa	25.521	71

Kaynak: Seydanlıoğlu,2021. Çevre Şehircilik ve İklim Değ. Bakanlığı, TÜİK verileri akt.<https://www.mecliste.org/icerik/115/imar-Affi-Uygulamalari-ve-Deprem>

Yukarıdaki Tablo 12’de bölgede 2018 İmar Affı kapsamında alınan yapı kayıt belgesi ile depremde yıkılan bina sayıları verilmiştir. Dolayısıyla 2018 İmar Affı ile verilen Yapı Kayıt Belgeleri ile depremde yıkılan binalar arasında dikkat çekici bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Özellikle Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Adıyaman’da, çok sayıda Yapı Kayıt Belgesi bulunmasına rağmen, bu illerdeki yıkılan bina sayılarının da yüksek olması, imar affının yapı güvenliği üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerini gözler önüne sermektedir.

Deprem Yönetmeliğinin olması, 9 Mart 2019 tarihinde tebliğ edilen Zemin ve Temel Etüdü Uygulama Esasları Rapor formatının yayınlanması yerel yönetimler için önemli olup, rapordaki veri ve geoteknik raporların ayrıntılı incelenmesi avantaj sağlıyor olması, kurumlar arasında işbirliğinin olması, teknik personel açısından güçlü kadroya sahip kurumların varlığı, yapı denetim firmalarının denetlenebilir hale getirilmesi, ilçe belediyelerinde imar planı çalışmalarının mikro bölgeleme etüt çalışmaları kapsamında yapılıyor olması, 2021 yılının afet eğitim yılı olarak ilan edilmiş olması fırsat olarak değerlendirilmiştir. İlin tektonik yapısı ve aktif fay hatlarının varlığı, fay hattına yakın yapı stoğunun olması, bazı bölgelerde yeraltı su seviyesinin yüzeye yakın olması ve

sıvılaşma riskini arttırması, sanayi bölgelerinin deprem açısından riskli bölgelerde bulunması, ekonomik ömrünü yitiren binalar ve 1998 öncesi yapılan yapılara yeterli analizlerin yapılmamış olması, Afete Maruz Bölge (AMB) içerisinde yapılaşmaların olması ve bu yapıların yıkılmaması, ikincil afetlere sebebiyet verecek tesislerin varlığı tehdit olarak değerlendirilmiştir” (HATAY-İRAP-2022: 139-140).

Deprem bölgesindeki kentlerde 6 Şubat öncesi hazırlanıp yürürlüğe konulan IRAP planlarında olası bir depremden görülecek zararın azaltılması kapsamında; kentsel dönüşüm projeleri, (özellikle kamu binalarında) envanter ve risk analiz çalışmaları, güçlendirme, dönüşüm çalışmaları ile ruhsatsız ve izinsiz yapıların yıkımının sağlanması ön plana çıkmaktadır (IRAP, 2020: 29).

IRAP izleme ve inceleme toplantıları düzenli olarak gerçekleştirilmekte, ancak belirlenen hedeflerin gerçekleştirilme oranlarına ilişkin detaylı bilgiye yetkili 2 kurum dışında erişilememektedir. IRAP İzleme ve Değerlendirme Sistemi Yazılım’ına sadece il yöneticileri ve başkanlıklar tarafından erişilebilmektedir. En son 2018 yılında çıkarılan 7143 sayılı “Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” adlı imar affi düzenlemesi kapsamında pek çok kaçak ve imara aykırı yapı, yapı kayıt belgesi almıştır.

Aşağıdaki Tablo 13’te görüldüğü gibi Hatay’daki yapıların % 43’ünün, Kahramanmaraş’taki yapıların % 38’inin, Adıyaman’daki yapıların ise % 21’inin imar barışı kapsamında oturum izninin olduğu görülmektedir (Kırmacı, 2024: 8). 2023 depremlerinden etkilenen illerdeki veriler, 2018 İmar Affi kapsamında alınan Yapı Kayıt Belgelerinin yüksek oranlarda olduğunu göstermektedir. Bu durum, imar affinin yapı güvenliği üzerindeki potansiyel etkilerini ve afet riskini artırma olasılığını ciddi bir şekilde gündeme getirerek, depreme dayanıklı yapılaşmanın önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Tablo 13. Deprem Bölgesinde 2018 İmar Affi Kapsamında Alınan Yapı Kayıt Belgesi Oranı

İl Adı	2018 İmar Affi Kapsamında Alınan Yapı Kayıt Belge Sayısı	İlde Kayıtlı Olan Yaklaşık Bina Sayısı	2018 İmar Affi Kapsamında Alınan Yapı Kayıt Belge Oranı
Adıyaman	10.629	51.020	%21
Gaziantep	40.224	210.000	%19
Hatay	56.465	130.000	%43
Kahramanmaraş	39.058	103.000	%38

Kaynak:[https://www.mecliste.org/icerik/115/imar-Affi-Uygulamalari-Ve-Deprem,%20%C4%B0mar%20Aff%C4%B1%20Uygulamalar%C4%B1%20 Ve%20Deprem](https://www.mecliste.org/icerik/115/imar-Affi-Uygulamalari-Ve-Deprem,%20%C4%B0mar%20Aff%C4%B1%20Uygulamalar%C4%B1%20Ve%20Deprem)

3.2.2. Meslek Odaları Raporları

TMMOB JEOLJİ MÜHENSİLERİ ODASI FAY ÜZERİNDE YAŞAYAN İLLERİMİZ: HATAY RAPORU-6 (15.02.2021); Raporda Hatay topraklarında önümüzdeki 50 yıl içinde gerçekleşmesi beklenen deprem ve muhtemel yıkımın en çok nerelerde nasıl gerçekleşebileceği araştırılmıştır. Rapora göre; “Antakya zayıf bir zemine sahip olmanın, bu nedenle de olası bir depremde şiddetle sarsılacak olmanın yanı sıra il merkezindeki binaların altından diri fay geçen illerimizden biridir. Bu nedenle Antakya’nın 6,5’den büyük bir olası depremde hem depremin yaratacağı şiddetli sarsıntı hem de yüzey faylanması tehlikesi nedeniyle hasar alması beklenmektedir. Bu durumda en akılcı yaklaşım yapıların deprem sarsıntısını karşılayacak biçimde kurallara uygun hale getirilmesidir. Ayrıca diri fayların yerinin net olarak belirlenmesinin ardından fay sakınım bantı üzerindeki bina ve bina türü yapıların zaman içerisinde kaldırılarak bu alanlardaki nüfus yoğunluğunun azaltılması, yüzey faylanması tehlike kuşağı içerisindeki yerlerin farklı biçimde (park, günübirlik tesisler vb.) kullanılması, henüz yerleşim olmayan bu tür alanlar varsa da bunların bina ve bina türü yapılar için kullanılmak üzere imara açılmaması gerekir” (TMMOB Jeoloji Müh. Odası, 2021: 3-4).

2005-2009 SERAMAR PROJESİ: 2005 yılında başlatılan SERAMAR Projesi; İnşaat Mühendisleri Odası Hatay Şubesi öncülüğünde Almanya Bauhaus Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nden bilim adamlarının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Projeye 2 profesör, 3 yardımcı doçent, 4 doktora öğrencisi, 6 araştırma görevlisi ve 100’e yakın lisans öğrencisinin katkılarıyla; Antakya’nın risk haritası çıkarılmıştır. 1 milyon Türk Lirasını aşan bütçe ile 4 yıl boyunca, bilim adamları kent merkezindeki bütün binaları Avrupa Makro Sismik Ölçeğine göre incelemişlerdir. Sokak taraması yöntemi ile elde edilen verilerin coğrafi bilgi sistemlerine aktararak sayısallaştırılmıştır. Konuyla ilgili açıklamalar yapan Yrd. Doç. Dr. M. Cemal Genes, *“Coğrafi bilgi sistemleri yardımı ile binaları sınıflandırdık. Bu sınıflandırmada örnekleme yöntemi kullanarak 22 binaya yapay titreşim vererek binanın dinamik parametrelerini belirledik. Bu veriler ışığında binaların performans analizlerini yaptık. Gerçekleştirdiğimiz çalışmalar sonucunda elde edilen veri tabanı yardımıyla tarihte meydana gelmiş depremleri de dikkate alarak senaryolar üretip, olası durumlarda şehirde meydana gelebilecek mal ve can kayıplarını tahmin etmeye çalıştık”* şeklinde açıklama yapmıştır. İnşaat Mühendisleri Odası Hatay Şube Başkanı Cihat Mazmanoğlu ise proje depremde en az can ve mal kaybı yaşayarak kurtulmanın senaryolarının hazırlandığı proje ile Antakya’nın depremsellik profilini ortaya koyduklarını belirterek, *“Çalıştayın nihai çıktılarını bu yıl sonunda bize en büyük desteği veren TÜBİTAK ile paylaşacağız. Ayrıca projenin nihai sonuçları valilik ve belediyeye de iletilecek”* demiştir (AHDER, Afete Hazırlık Derneği, 2010).

3.3. HATAY İLİ: TARİHSEL GELİŞİM, SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER, KÜLTÜREL MİRAS, İMAR PLANLAMASI VE DEPREM TARİHİ

Hatay; tarih boyunca stratejik önemini kaybetmeden günümüze kadar gelmiş, Türkiye’nin en güney ucunda Ortadoğu’ya açılan bir kapı konumunda bulunan, ilkçağlardan günümüze paleolitik ilk yerleşim izlerinin olduğu, sonrasında tarihi ipek yolları üzerinden Kral Yolu ve İpek Yolu bağlantısı ile Hicaz Yolu’na köprülük yapmış, tarımsal zenginliklerinin bol olduğu uzak diyarlardan gelen ticari ürünlerin Suriye üzerinden Yukarı Mezopotamya’ya, İran ve ötesine yayıldığı ticaretin kalbi niteliğinde birçok medeniyete beşiklik etmiş önemli bir coğrafyada yer alır. Bu cazip konumu ile tarihte sayısız istilalarla karşılaşmış birçok ulusa yurt olmuş böylece zengin tarihi, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısıyla medeniyetlerin

harmanlandığı üç semavi dinin ve bu inançlara sahip insanların hoşgörü içinde kardeşçe, barış ve mutlu yaşadığı yerdir (Karagel, 2018: Önsöz).

Nüfusun jeomorfolofik birimlere dağılışını temel alan değerlendirmesinde Özşahin 2012' ye göre; Hatay il nüfusunun % 65,15'inin (940.427 kişi) ova ve vadilerde yerleştikleri gözlenmiştir. Bu analiz ile (1940-2010) nüfus artışı hariç farklı jeomorfolojik ünitelere geçiş anlamında bir değişikliğe olanak tanımamıştır. Bu nüfus dağılış alanlarından kaynaklı bazı sorunlar (deprem, sel ve taşkın) sonucunda zarar gören insan sayısı ve maddi kayıplar bu nitelemeleri doğrulamaktadır (Atasoy ve Özşahin, 2012: 265).

Anadolu coğrafyasında yerleşmenin ilk izlerinin M.Ö. III. bine kadar izlerinin görüldüğü Hatay ve çevresi tarih boyunca yoğun yerleşme bölgesi olmuştur. Hatay nüfusuyla ilgili en doğru bilgilere göre 1940'larda nüfusu 246.138 olarak verilere yansımıştır. (T.C. Hatay Valiliği, 2024). Ancak kent ilerleyen yıllarda hızlı nüfus artışı, düzensiz göçler, yetersiz yönetim ve planlama çalışmalarının sonucu olarak çarpık bir yapılaşmayla karşı karşıya kalmıştır. Samandağ, Antakya ve İskenderun başta olmak üzere tüm ilçelerde plansız ve çarpık şehirleşme dikkat çekmektedir. Özellikle imar planlarının hayata geçirilememesi çözümü zorlaştırmaktadır. Kentleşme hareketleri, büyük ölçekli depremleri üretebilen alanlar üzerinde sürmüştür. Çarpık kentleşmenin de rol oynadığı sel ve taşkınlar da Hatay için önemli bir çevresel sorundur (Çetin, 2012: 55).

3.3.1. Hatay Tarihi

Türkiye'nin en güneyinde yer alan Hatay, günümüze gelinceye kadar sayısız uygarlıktan milletlere beşiklik etmiştir. Kent paleolitik çağa kadar uzanan tarihi ile dünya üzerindeki en eski yerleşim yerlerinden birisidir ve tarih boyunca stratejik konumu dolayısıyla dini, siyasi ve ekonomik bakımından cazibe merkezi olarak merkezi bir konumda yer almıştır. Helenistik Dünyanın merkezinde yer alan Antakya, Roma Döneminde ise Roma ve İskenderiye'den sonra üçüncü büyük kent olmuştur (Yüksel, 2021: 363).

Tablo 14'te Paleolitik Çağ'dan günümüze Hatay'ı etkisi altına alan uygarlıklar sıralanmıştır.

Tablo 14. Paleolitik Çağ’dan Günümüze Hatay Uygarlıkları

M.Ö. 43 000 – M.S. 333	M.S. 333 – M.S. 1516	M.S. 1516 – 1918 – 1938 – 1939→
Paleolitik Çağ	Helenistik Dönem	Osmanlı Dönemi (1516-1918)
Epipaleolitik Çağ	Seleukos Krallığı	Fransızlar Dönemi (1918-1938)
Neolitik Çağ	Roma Cumhuriyeti	Hatay Devleti (1938-1939)
Kalkolitik Çağ	Roma	Türkiye Cumhuriyeti (1939 →)
Erken Tunç Çağı	İmparatorluğu	
Orta Tunç Çağı	Doğu Roma	
Geç Tunç Çağı	İslami Dönem	
Demir Çağı	Doğu Roma	
Arkaik Dönem	Selçuklu İmparatorluğu	
Klasik Dönem	Antalya Haçlı Prenslığı	
	Memluklar Dönemi	

Kaynak: Yüksel, 2021: 364.

Antakya’nın Kuruluşu

Büyük İskender’in komutanlarından Antigonos, M.Ö. 307 yılında bugünkü Antakya’nın biraz kuzeyinde Asi nehri kenarında bir şehir kurdu ve bu şehre “Antigonia” adını verdi. Antigonos, 301 yılında I. Seleukos Nikator’la yaptığı savaşta öldü ve I. Seleukos Nikator M.Ö. 23 Nisan 300 tarihinde Akdeniz kıyısında Seleukia (bugünkü Samandağ-Çevlik) kentini kurdu başkenti de buraya taşıdı. Daha sonra I. Seleukos, Asi Nehri Kıyısındaki Antigonia’yı yıktırıp Antakya’nın bugünkü yerinde yeni bir şehir yapılmasını emretti. Şehrin temeli M.Ö. 22 Mayıs 300 tarihinde atıldı ve inşası tamamlanınca devlet merkezi buraya nakledildi. Seleukos şehre babasının (ya da oğlunun) adına izafeten “Antiokheia” adını verdi. Bu isim zamanla “Antakya” şeklini almıştır (Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü).

M.Ö. 195 yılında Antakya bölgede ticari ve askeri yönlerden önemli bir yere sahipti. Seleucos Devletinin başkenti olmanın ayrıcalığı ile kent görkemli yapılar, gösterişli meyve bahçeleri ve anıtlar ile donatılmıştı. Sık sık şöenler ve olimpiyatlar düzenleniyordu. Başkentin yakınındaki Defne (Daphneia) villalarıyla, caddeleriyle çok güzel bir yazlık kentti. Aslında Defne’ye bu kadar önem verilmesinin sebebi, daha çok mitolojideki konumu (Defne kutsal efsanesi) nedeniyle buranın kutsal sayılmasıydı. Kent tapınaklar, heykeller, tiyatro, han, hamamlar ve mermer caddelerle süslenmişti. Defne’ye çoğunlukla hanedan mensupları ve dönemin yüksek sosyetesini gelirdi (Hatay Valiliği).

Roma Döneminde Hatay

Antakya, M.Ö. 64 yılında serbest şehir statüsü ile Roma İmparatorluğu'na katılmış ve imparatorluğun Suriye Eyaletinin başkenti olmuştur. M.S. 34-36 yıllarında St. Paul, St. Barnabas ve St. Pierre Antakya sokaklarında vaaz vermişler, Hristiyanlık Kudüs dışında ilk defa Antakya'da yayılmıştır. Hz. İsa'ya inananlara "Hristiyan" adı ilk kez Antakya'da verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Yasin Suresi'nde sözü edilen Habib Neccar olayının da bu yıllarda Antakya'da meydana geldiğine inanılmaktadır. MS 1. yüzyılda Antakya, yüzölçümü ve nüfus bakımından Roma İmparatorluğu'nun üçüncü dünyanın 4. büyük şehriydi. Antakya, o dönemde bölge yolları yönünden de çok önemliydi ve her gün binlerce kişinin uğradığı ve konakladığı bir ticaret, ikmal ve transit yeri, bir kültür merkeziydi. Bu dönemde Antakya, büyük saraylara, köşklere, heykellere, su yollarına, hipodroma, hamamlara ve kanalizasyon sistemine sahipti. 395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye bölündü, Antakya Doğu Roma (Bizans) sınırları içinde kaldı (Hatay Büyükşehir Belediyesi).

İslam Ordusu, Selçuklu İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu

526 ve 528 depremleri ile sarsılan Antakya, 540 yılında İranlıların işgaline uğradı. 542 yılında bir veba salgını yaşandı. 638 yılında Suriye'de fetihler yapan Ebu Ubeyde İbn-ül Cerrah komutasındaki İslam ordusu Antakya'yı kuşattı. Şehir anlaşma ile teslim alındı. 877'de Tolunoğullarının, daha sonra İhşitlerin egemenliği altına giren Antakya, 944 yılında Hamdanoğullarının Halep koluna bağlandı. 968 yılında Bizans ordusunun kuşattığı şehir 969 yılında teslim oldu. Böylece 631 yıl süren İslam dönemi sona ermiş oldu. Abbasiler dönemi ve Doğudaki Selçuklu varlığı Türklerin yörede yayılmasında büyük etken olmuştu. Bu dönemde kentteki nüfuzlu kişiler Süleyman Şah ile iletişime geçtiler. Süleyman Şah 12 Aralık 1084 günü Antakya'ya girdi ve 12 Ocak 1085'te teslim aldı. Ancak bir yıl sonra Filistin Selçuklu hükümdarı Tutuş ile Halep civarında yaptığı savaşta ordusu yenildi, kendisi öldü (Haziran 1086). Aynı yıl Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah Antakya'ya geldi. Yağısıyan'ı Antakya'ya vali tayin ettikten sonra bölgeden ayrıldı (1087). 3 Haziran 1098'de kent Haçlılar tarafından zapt edildi. 1. ve 2. Haçlı seferleri sırasında Suriye bölgesi Bizanslıların elinden çıktı. Bölgeyi Müslüman beyliklerle Latinler paylaştı. Bu dönemde Antakya'da Ceyhan Irmağından Lazkiye'ye kadar olan bölgeyi kapsayan ve Kudüs'e bağlı olan bir dükalık (Antakya Prensliği veya Antakya Kontluğu) kuruldu. 13. yüzyılda Mısır'a hâkim olan Memlûklerin gelişi ile Antakya'da 171 yıl hüküm süren Antakya Haçlı Prensliği sona ermiş oluyordu. 15. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı toprakları güneyde Memlûk sınırlarına ulaşınca

iki devlet arasında savaşlar da başladı. 1516 yılında Mercidabık'ta Osmanlı ordusu ile Memlûk ordusu arasındaki savaş Osmanlı ordusu kazandı. Yavuz Sultan Selim'in Halep'e girmesiyle Antakya, İskenderun ve çevresi 1516 yılının ağustos ayında Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş oldu (Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü).

1.Dünya Savaşı Yılları

Fransa 16 Mayıs 1916'da İngiltere ile Osmanlı topraklarının bölüşümü konusunda yaptığı Sykes-Picot Anlaşması gereğince, Suriye ve Lübnan'a sahip olma kararını ifade etmişti. Bu karar, Milletler Cemiyeti Yasası'nın 22. Maddesine istinaden 28 Haziran 1919'da kurulan "Mandat" sistemi içinde gerçekleştirildi. 1.Dünya Savaşı sonrası, Müttefik Devletler Yüksek Konseyi San Remo toplantısında, 25 Nisan 1920 günü, Suriye ve henüz onun bir parçası sayılan Lübnan "A" türü Mandat yönetimi olarak, Fransa'ya bırakıldı. Bu arada Fransa, 1918 Mondros Silah Bırakışımı Sözleşmesi'nin 7. maddesine dayanarak, Sancak'ı ve daha sonra Urfa, Antep, Adana ve Mersin bölgesini işgal etmişti. 30 Ekim 1918'de Mondros Silâh Bırakışımı yapıldığı zaman, Türk kuvvetlerinin elinde olan ve halkının çoğunluğu Türk olan İskenderun ve Antakya bölgesi imparatorluk döneminde Suriye Vilayetine bağlı olarak Sancak (İskenderun Sancağı) diye anılıyordu (Soysal, 1985: 80).

Atatürk ve Hatay

Misâk-ı Millî sınırları içinde kabul edilmekle birlikte, Hatay, 20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara İtilafnamesi ile millî sınırlar dışında bırakılmak zorunda kalmıştır. Ancak, TBMM Hükümeti anlaşmaya, bölgeye özerklik verilmesi ile özel bir hüküm koydurmuştur. 15 Mart 1923 tarihinde Adana'ya gelen Mustafa Kemal Paşa kendisini karşılayan Hataylılara "*Kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde esir kalmaz. Günü gelecek siz de kurtulacaksınız*" diyerek Hatay konusuna bakış açısını net bir şekilde ortaya koymuştur. Nitekim Türkiye, Fransa'nın Suriye'ye bağımsızlık vermeye hazırlandığı 1936 yılında, Hatay konusunu iç ve dış kamuoyunda planlı bir şekilde gündeme getirmiştir. Türkiye, Montreaux'de kazandığı uluslararası hukuk tecrübesini Hatay konusunda çok iyi değerlendirmiş, önce Hatay'a bağımsızlık verilip Suriye'den koparılması, daha sonra ana vatana ilhak edilmesi şeklinde iki aşamalı bir strateji izlemiştir. Milletler Cemiyeti çerçevesinde varılan uzlaşma sonucu imzalanan 1937 Antlaşması ile Hatay'ın "ayrı bir varlık" olduğu kabul edilmiş; Türkiye, Hatay'ın toprak bütünlüğünün teminat altına alınmasında bir anlamda garantör devlet sıfatı elde etmiştir. Atatürk, diplomasinin tıkandığı noktalarda askerî kuvvete başvurabileceğini de Fransa'ya hissettirmiştir. Sonuçta Türkiye, Fransa'yı ikili müzakerelere zorlayarak

1938 Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşma ile askerini Hatay'a sokan Türkiye tarafsız bir seçimi kabul ettirmiştir. Bu esnada koordineli bir şekilde Türkiye'den gönderilen memur ve diğer Hatay doğumlular ile bölgede Türkler güçlendirilmiş, seçimlerde gerekli çoğunluk elde edilmiştir. Böylece Hatay meselesinin başından itibaren savunulan, "*Hatay'ın büyük çoğunluğu Türk'tür*" tezi hukukten tescil edilmiştir. 2 Eylül 1938 tarihinde bağımsız Hatay Devleti'nin kurulmasıyla, aslında Türkiye açısından sorun büyük oranda çözülmüştür. Bu yeni bağımsız Hatay Devleti'nin Cumhurbaşkanı Tayfur Sökmen, Başbakanı Abdurrahman Melek olmuştur. Hatay Devleti'nin kurulmasından sonra yapılan düzenlemelerle Fransa ve Suriye'nin etkisinden kurtarılan Hatay, Türkiye ile bütünleşme çalışmalarına yoğunluk vermiştir (Sarıay, 2024). Fransa ile 29 Haziran 1939 tarihinde Hatay'ın Türkiye'ye bırakılmasına ilişkin anlaşma imzalanmış, aynı gün Hatay Meclisi Türkiye'ye ilhak kararı almıştır. 7 Temmuz 1939 tarihinde çıkarılan "Hatay Vilayeti Kurulmasına Dair Kanun" ile merkezi Antakya olmak üzere Hatay vilayeti kurulmuştur. Başta Atatürk olmak üzere Türk devlet adamları, İkinci Dünya Savaşı'nın eşiğinde, herhangi bir savaşa yol açmadan Hatay'ı elde etmeyi başarmışlardır. Bu sonucun elde edilmesini sağlayan, hiç şüphesiz başından itibaren Hatay davasını "*şahsi meselesi*" olarak niteleyerek sahip çıkan Mustafa Kemal Atatürk olmuştur (Soysal, 1985:105-106).

3.3.2. Hatay'ın Sosyo-Demoğrafik Yapısı, Ekonomi, Kültür ve Turizmi

Hatay'da kültür konusu gündeme geldiğinde şüphesiz ki farklı kültürler, dinler ve etnik kökenler ve aralarındaki ilişkiler akla gelmekte. Bu anlamda "kültür" den bahsedildiğinde, kent yaşamının geçmişten bu yana geleneksel birikimlerini ve soyut kültürel değerlerini anlamak çok önemlidir. Bu kültürel altyapı; Habib-i Neccar Camii ya da Aziz Pavlus Kilisesi gibi somut kültürel varlıklarda olduğu gibi, belli bir etnik kökene ait gibi gözükse de Hatay coğrafyasının bir parçası olarak görülebilmektedir. Kültürel birikimlerin en başında bayramlar ya kutsal günler geliyor. Hataylılar, yılın yaklaşık üçte ikisine denk gelen bu günlerde (farklı mahallelerde daha yoğun olsa da) anma ya da kutlama gibi nedenlerle bir araya geliyorlar. "Hatay'da Müslümanların Ramazan ve Kurban gibi temel bayramlarının yanı sıra Hristiyan ve Aleviler için ortak olan bayramlar, Bereket Bayramı olarak da bilinen Azize Barbara Bayramı, Paskalya Bayramı, Pagan dönemlerden üzüm kutsama törenleri olarak gelerek Hristiyanlıkta Meryem Ana yortusuna dönüşen, Ermenilerin Surp Asdvadzadzin Bayramı, Arap Alevilerinin Gadîr-i Hum ve Evvel Temmuz Bayramları gibi çok sayıda dinsel içerikli gün kutlanmaktadır. Bu kutsal günler Antakya nüfusunun çok kültürlü sosyalleşme

süreçlerine dair çok önemli bilgiler vermektedir. 6 Şubat depremleri ve öncesinde Covid-19 pandemisi nedeniyle birçok kültürel faaliyet sekteye uğramış olsa da Asdvadzadzin ya da Evvel Temmuz gibi toplumsal etkinlikler, Hatay'ın sosyal ve toplumsal birliğini güçlendirmeye devam ediyor. Bu bayramlar sadece Ermenilerin ya da Arap Alevilerinin kutladığı bayramlar olmaktan çıkıp çok farklı kesimlerin de dâhil olduğu sosyal, kültürel faaliyetlere dönüşmektedir (Kentel, 2024: 19-20).

2011 yılı; Hatay'ın demografik yapısında ve kültürel etkileşimlerinde bir dönüm noktası olmuştur. Sınır komşusu Suriye'de baş gösteren iç savaş nedeniyle 2011 yılından itibaren Suriyeliler kitleler halinde Türkiye'ye gelmeye başlamışlardır. Başlangıçta geçici ve misafir gibi görülen göçmenler yerleşik hayata geçmeye başlayınca sorunlar da baş göstermeye başlamıştır. Çok sayıda dış göç alan Hatay'da öncelikle konut ihtiyacı had safhaya çıkmıştır. Suriyeli göçmenler, Hatay'da gıda, mobilya ve ayakkabıcılık sektörlerinde, tarım ve tarımsal sanayi, paketlenme gibi alanlarda istihdam edilmeye başlamış ve yüksek kiralar ile ve genellikle bir evde birden fazla aile kalarak barınma ihtiyaçlarını gidermeye çalışmışlardır. Göçmenler yükselen kira fiyatları karşısında genellikle eski, sağlam olmayan, hatta ardiye ya da müstemilat olarak kullanılan mekânlarda ikamet etmişlerdir. Binaların sağlam olmaması ve çok sayıda ailenin bu elverişsiz evlerde kalması depremde yıkımları Suriyeli göçmenlerin de can kayıplarını önemli derecede artırmıştır. Diğer yandan göçmenler, coğrafyasını, jeolojisini dilini tam olarak bilmedikleri bir ülkede depreme hazırlık anlamında hiçbir girişimde bulanamamış, yapılan uyarıları, anlayamamış ve uygulayamamışlardır (Duruel, 2023: 243).

Suriyeli sığınmacılar Hatay'da üç ayrı sosyo-ekonomik mekânda yerleşmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların yaşadığı semt veya mahalle sosyoekonomik durumlarına göre farklılıklar göstermektedir. Harunoğulları ve Cengiz'in yaptığı saha çalışmasında elde edilen bilgiler analiz edildiğinde, sığınmacıların önemli bir kısmının çok büyük ekonomik sorunlar yaşadığı ve bunların çoğunlukla ekonomik geliri düşük olan mahallelerde ikamet ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik durumu iyi olan çok az bir kesimi oluşturan sığınmacılar ise kentin daha iyi koşullara sahip olan lüks mekânlarında yaşamaktadırlar. Bununla birlikte, aralarında ekonomik farklılıklar olsa da farklı bir coğrafya ve kültürden gelmiş olan bu insanlar, geldikleri yerleştikleri yerlerde uyum sorunu yaşamaktadırlar. Türkçe bilmemeleri ya da az bilmeleri, sığınmacılar için başlıca bir sorundur. Bu sığınmacılar; aidiyet duygularının

gelişmesinde de birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yerleşik halkta sığınmacılara karşı zamanla daha da büyüyen önyargılar da iki halkın birbiriyle kaynaşmasının önünde bir engel olarak durmaktadır. Sığınmacılar Hatay’da ortak kentsel alanları da kendi algılarına göre kullanmak istemektedirler. Ancak bu durum karşısında yerel halkla çatışma yaşanmakta, uyum sorunları olmaktadır. Ekonomik sorunları olan sığınmacıların bir kısmı dilencilik ya da hırsızlık yapmakta daha kötüsü Suriyeli genç kızlar ve kadınlar fuhuş çetelerinin eline düşmektedir. Suriyeli kadın sığınmacılar para karşılığında genellikle resmi nikâh olmadan ve/veya sadece imam nikâhı kıyılarak erkeklerle evlendirilmekte ve kadınlar bir gelir elde etme aracı olarak görülmektedir. Bunların dışında mazot kaçakçılığı da yine sığınmacıların bir kısmının başvurduğu para kazanma yollarından biri olarak gündeme gelmektedir. Yaşanan ekonomik sorunlar, işsizlik, yoksulluk ya da savaş ortamından kaçmanın sonuçları olarak yasadışı yollara yönelme normal karşılanmaya başlamıştır (Harunoğulları ve Cengiz, 2014: 315).

Kentel’in “Deprem Sonrası Hatay’ı Yeniden Kurmak Vatandaşların Beklentileri ve Katılımı” başlıklı çalışmasında; deprem sonrası faaliyetlerine katılmış vatandaşlarla (kadın, erkek, farklı meslek ve yaş gruplarından) yarı yapılandırılmış soru formları ile görüşmeler yapmıştır. Çalışmanın; “Deprem Sonrasında Toplumsal Değişim” başlıklı çalışmasında; Antakya’nın nüfusunun korunup korunamayacağı en çok endişe edilen konularından biri olarak ifade edilmiş. Bir katılımcının doğrudan ifadesi şu şekilde *“Şimdi bu son Suriye olaylarıyla birlikte de burası ciddi bir bozulmaya uğradı. Demografik yapı neredeyse değişti. [...] Özellikle son depremle birlikte de 1 milyona yakın insan burayı terk etti. Terk eden insanların birçoğu da kalacak gittikleri yerlerde”*. Bir diğer katılımcı da benzer görüşte; *“Hâli vakti yerinde olanlar... Akın akın Mersin’e gitti, Antalya’ya gitti. [...] Ama mesela o savaştan kaçıp da buraya sığınan bu Suriyeliler... Onların zaten gidebilecek maddi imkânları da yok”*. Başka bir katılımcı görüşü; *“Parası olanlar gitti. Burada kim kaldı? Evsiz olan kaldı, parasız olan kaldı, işsiz olan kaldı, bunlar kaldı”*. Deprem öncesi mülteci yerleşimleri ile ilgili bir katılımcı görüşü ise şöyle: *“Sınırlar belliydi. Alevi mahallesi, Sünni mahallesi, işte onların yaşadığı yer. Suriyelilerin yaşadığı yer, Arap Sünni nerede yaşar, Arap Alevi nerede yaşar, Hristiyan mahallesi, her şeyin sınırı belliydi. Bu kümelerin kesişme noktaları da vardı böyle kozmopolit mahalleler de vardı. Ama onlar da kendi kültürlerini geliştirmişlerdi. Oturmak için bir yer seçecekseniz, kültüre göre*

seçiyordunuz. Suriyelilerin Mahallesi belli. Yani mesela Suriyeliler yaşamak için Samandağ'a gelmiyorlar. Antakya'da belli bir mahallede yaşıyorlar". Ancak bir katılımcı; "sınırlar ortadan kalkacak ve şehir içindeki hareketliliklerle birlikte yeni bir kültür inşa olacak" sözleriyle görüşlerini ifade etmiştir (Kentel, 2024: 38-66-68).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın "2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu"na göre; Hatay'da mesken, işyeri, kamu ve diğer olmak üzere toplamda 406.849 yapı hasar görmüştür. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nün 06.02.2023 tarihli, "7,7 Mw 'Kahramanmaraş-Pazarcık Depremi Hatay Hasar Tespit Tablosu"nda da depremde yıkılan bina sayısı 13.383 olarak belirtilmiştir. Bu derece büyük bir yıkımla birlikte barınma, sağlık, ulaşım, elektrik, su ve alt yapı gibi sorunlar da baş gösterince, Hatay'dan diğer kentlere göç başlamıştır. AFAD verilerine göre; depremde sonra 560 bin kişi Hatay'dan ayrılmıştır. Deprem öncesi Türk uyruklu nüfusu 1.686.000 olan Hatay'da deprem sonrası halkın % 33'ü göç etmiştir. Göç edenler, koşulların düzelmesi durumunda geri döneceklerini söylemektedirler ancak göç ettikleri bölgede bir düzen sağladıktan sonra dönmeye ne kadar istekli olacakları zaman içinde görülecektir (Yüksel, 2023: 104).

Aşağıdaki Tablo 15'te 2022/2023 karşılaştırmalı nüfus sayımı verilmiş olup tabloya göre Hatay Türk nüfusu 141.403 kişi azalmıştır.

Tablo 15. Hatay 2022/2023 Karşılaştırmalı Nüfus Sayımı

İl Provinces	Toplam Total		İl ve İlçe Merkezleri Province and district centers		Yıllık nüfus artış hızı Annual population growth rate (%)	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Hatay	1.686.043	1.544.640	1.686.043	1.544.640	0,92	-8,39

Kaynak: TÜİK. Adrese-Dayali-Nüfus-Kayıt-Sistemi-Sonuçları-2023

2023 sonu itibarı ile ilçelerin nüfusları ise aşağıdaki Tablo 16’da belirtilmiştir.

Tablo 16. 2023 sonu Hatay İlçelerinin Nüfusu

HATAY	1.544.640
Altınözü	66.533
Antakya	298.620
Arsuz	106.118
Belen	34.430
Defne	142.146
Dört Yol	129.276
Erzin	42.425
Hassa	55.604
İskenderun	227.49
Kırıkhan	106.975
Kumlu	14.97
Payas	44.131
Reyhanlı	113.65
Samandağ	120.600
Yayladağı	41.698

Kaynak: TÜİK, Adrese-Dayalı-Nüfus-Kayıt-Sistemi-Sonuçları-2023

Hatay’ın Türk nüfusu 2023 yılında bir önceki yıla göre 141.403 azalarak 1.686.043’den 1.544.640’a düşmüş, en büyük göç; Antakya İskenderun, Defne ve Kırıkhan ilçelerinden olmuştur.

Ancak Hatay’daki Suriyeli nüfusunun tartışmalı bir konu olduğu, 16.01.2024 tarihli Antakya Gazetesindeki “Hatay’daki Suriyeli Nüfus Bilinmezliği” başlıklı yazıda anlaşılmaktadır. Habere göre “Göç İdaresi Daire Başkanlığı verilerine göre Hatay’da yaşayan Suriyeli sayısı bu şekilde ifade ediliyor. Ancak Hatay halkına sorulduğunda bu sayının üzerinde bir Suriyeli nüfusunun olduğu belirtiliyor. Fakat bu konuya dair yapılan araştırma ise kayıtlı olan Suriyeli sayısını kapsıyor. Kayıtlı olmayan Suriyeli sayısı ise net olarak bilinmiyor” (Yiğit, 2024).

İlçeler bazında nüfus hareketleri aşağıdaki Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Hatay İlçeleri 2022-2023 Karşılaştırmalı Nüfus Hareketleri

İLÇE	31 ARALIK 2022	31 ARALIK 2023	SONUÇ
ANTAKYA	399.045	298.620	100.425 azaldı.
ALTINÖZÜ	60.344	66.533	6.189 arttı.
ARSUZ	101.233	106.118	4.885 arttı.
BELEN	34.449	34.430	19 eksildi.
DEFNE	165.494	142.146	23.348 azaldı.
DÖRTYOL	128.941	129.276	335 arttı.
ERZİN	41.958	42.425	867 arttı.
HASSA	56.675	55.604	1.071 azaldı.
İSKENDERUN	251.682	227.498	24.481 azaldı.
KIRIKHAN	121.028	106.975	14.053 azaldı.
KUMLU	13.333	14.971	1.638 arttı.
PAYAS	43.419	44.131	212 arttı.
REYHANLI	108.092	113.615	5.523 arttı.
SAMANDAĞ	123.447	120.600	2.847 azaldı.
YAYLADAĞI	36.803	41.698	4.895 arttı.

Kaynak: Yiğit, 2024.

Aşağıdaki Tablo 18’de 6 Şubat öncesi Deprem Bölgesinde kayıtlı yabancı uyrukluların sayıları verilmiştir. Resmi kayıtlara göre deprem öncesi Hatay’da kayıtlı yabancı nüfus, Türk nüfusun % 17,5 ine tekabül etmektedir.

Tablo 18. Deprem Bölgesi'nde 2022 itibarı ile Yabancı Uyruklular

İller	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu			Genel Toplam
		Geçici Koruma	İkamet İzinli	Toplam	
Adana	2.274.106	250.711	6.359	257.070	2.531.176
Adıyaman	635.169	21.688	450	22.138	657.307
Diyarbakır	1.804.880	21.672	1.270	22.942	1.827.822
Elâzığ	591.497	12.188	801	12.989	604.486
Gaziantep	2.154.051	460.150	11.767	471.917	2.625.968
Hatay	1.686.043	354.648	2.903	357.551	2.043.594
Kahramanmaraş	1.177.436	91.640	2.137	93.777	1.271.213
Kilis	147.919	87.409	1.388	88.797	236.716
Malatya	812.580	31.421	1.339	32.760	845.340
Osmaniye	559.405	38.285	647	38.932	598.337
Şanlıurfa	2.170.110	368.223	4.908	372.321	2.542.431
Toplam	14.013.196	1.738.035	33.159	1.771.194	15.734.390
Genel Toplam	85.279.553	3.500.964	1.354.707	4.855.671	90.135.224
Oran (%)	16,43 (%)	49,64(%)	2,45(%)	36,48(%)	17,51(%)

Kaynak: Sağiroğlu, Ünsal ve Özenci, 2023:2/AYBÜ-GPM tarafından TÜİK ve GİB verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Deprem, bölgedeki yabancı uyrukluları ve mültecileride etkilemiş ve hareketlenmelere neden olmuştur. 6 Şubat öncesi depremde etkilenen illerde kayıtlı yabancı uyruklu nüfusu 1.762.592'dir. Bu sayı tüm Türkiye'deki kayıtlı yabancı uyruklu nüfusun % 36,20'sini oluşturmaktadır (Sağiroğlu vd., 2023: 4).

Tablo 19. İllere Göre İkamet İzni Olan Yabancılar, 2024

İKAMET İZNI İLE ÜLKEMİZDE BULUNAN YABANCILARIN İLLERE GÖRE DAĞILIMI					
İL SIRA	İLLER	TOPLAM*	İL SIRA	İLLER	TOPLAM*
GENEL TOPLAM		1.113.315	GENEL TOPLAM		1.113.315
1	Adana	4.620	42	Kahramanmaraş	1.416
2	Adıyaman	492	43	Karabük	8.779
3	Afyonkarahisar	2.654	44	Karaman	806
4	Ağrı	400	45	Kars	797
5	Aksaray	2.185	46	Kastamonu	1.491
6	Amasya	518	47	Kayseri	6.042
7	Ankara	72.476	48	Kırıkkale	631
8	Antalya	127.872	49	Kırklareli	3.376
9	Ardahan	280	50	Kırşehir	1.546
10	Artvin	395	51	Kilis	763
11	Aydın	9.724	52	Kocaeli	13.602
12	Balıkesir	5.825	53	Konya	8.419
13	Bartın	1.697	54	Kütahya	5.905
14	Batman	413	55	Malatya	1.045
15	Bayburt	303	56	Manisa	2.558
16	Bilecik	1.815	57	Mardin	881
17	Bingöl	343	58	Mersin	45.565
18	Bitlis	192	59	Muğla	23.208
19	Bolu	4.677	60	Muş	87
20	Burdur	1.407	61	Nevşehir	1.183
21	Bursa	49.595	62	Niğde	788
22	Çanakkale	3.497	63	Ordu	1.325
23	Çankırı	1.271	64	Osmaniye	526
24	Çorum	1.864	65	Rize	833
25	Denizli	3.675	66	Sakarya	15.140
26	Diyarbakır	1.054	67	Samsun	8.639
27	Düzce	1.890	68	Siirt	377
28	Edirne	6.638	69	Sinop	357
29	Elazığ	1.038	70	Sivas	2.781
30	Erzincan	959	71	Şanlıurfa	1.664
31	Erzurum	1.852	72	Şırnak	500
32	Eskişehir	6.946	73	Tekirdağ	6.746
33	Gaziantep	10.053	74	Tokat	3.259
34	Giresun	1.839	75	Trabzon	5.600
35	Gümüşhane	1.335	76	Tunceli	46
36	Hakkari	631	77	Uşak	2.647
37	Hatay	2.699	78	Van	1.245
38	Iğdır	626	79	Yalova	18.184
39	Isparta	2.788	80	Yozgat	1.793
40	İstanbul	545.232	81	Zonguldak	1.817
41	İzmir	27.178			

 TECİLLER VE GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI
Göç İdaresi Başkanlığı versiyon: 1.0

*04.07.2024 tarihi itibarıyla

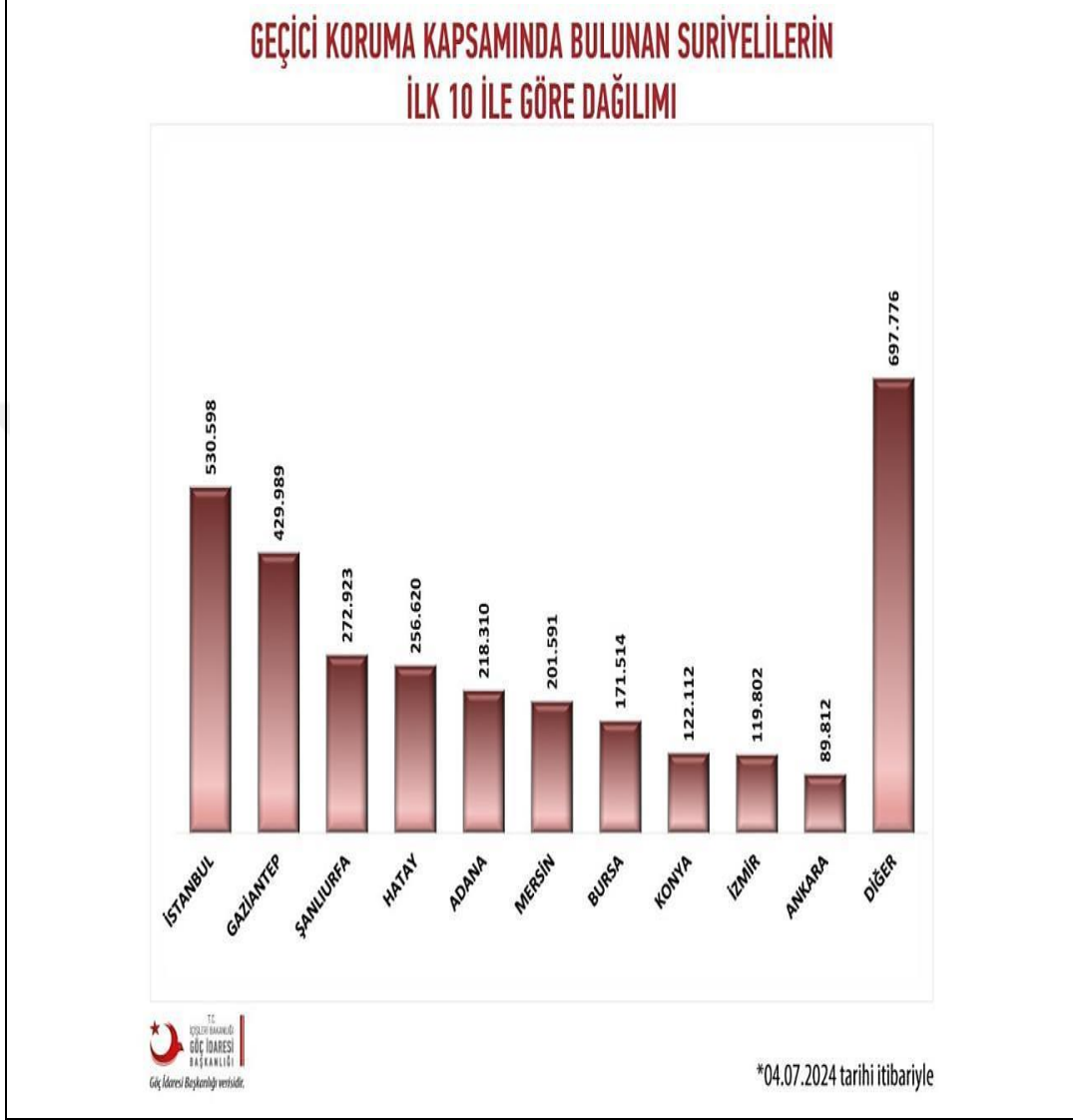
Kaynak: Göç idaresi Başkanlığı (2024). <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>

Tablo 19'a göre Hatay'da deprem sonrası, 2024 Temmuz itibarı ile ikamet izinli Yabancı nüfusu 204 kişi azalarak 2.699'a düşmüştür. Bu rakam Türkiye genelinde ikamet izinli nüfusun % 02,5'ine tekabül etmektedir. Bununla birlikte bir sonraki geçici korumalı yabancı nüfusun incelendiği tabloda Hatay Türkiye genelinde 4. en kalabalık ilimiz olmuştur.

Depremden 1,5 yıl sonra, 04.07.2024 itibarı ile Geçici Koruma Kapsamında bulunan Hatay'daki kayıtlı Suriyeli nüfusu 98.028 kişi azalarak 256.620'ye düşmüştür. Bununla birlikte aşağıdaki Grafik 1'de görüldüğü gibi Suriyelilerin ilk 10 ile göre

dağılımı incelendiğinde Hatay; Türkiye genelinde 4. en yüksek yabancı nüfusa sahip ilimizdir (Göç İdaresi, 2024).

Grafik 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Nüfus,2024

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı,2024 <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

3.3.3. Hatay'da Tarih Boyunca Yaşanılan Afetler ve İmar Planlamaları

Ülkemizi doğudan batıya baştanbaşa kesen deprem hareketi bakımından en aktif faylardan biri Kuzey Anadolu Fayı (KAF), dünyanın da belli başlı en aktif fay hatlarındandır. Bir diğer önemli fay uzantısı Doğu Anadolu Fayı (DAF) ise kuzeyde Karlıova birleşim yerinden başlayıp, güneybatıda Türkoğlu kavşağında kuzeyde Kıbrıs'a uzanan kollar ve güneyde Ölü Deniz Fayına (ÖDF) uzanan kollara bölünmektedir. Tarihteki en eski adıyla Antioch şu anki modern Antakya M.Ö. 300 yılında kurulmuş dönemin büyük kentlerinden biridir. Geçmişte birçok yıkıcı

depremlerde kentin merkezinden geçen DAF zonu, çevresindeki ÖDF zonu ve Kıbrıs-Helen yayı etkilenmiştir. Antakya merkezi ve çevresi, etrafındaki etkili bu faylar altında gelişen Antakya- Kahramanmaraş grabeninin güneyinde yer almasıyla, bölgedeki tektonik hareketlerden etkilenmektedir. Bu iki fay (ÖDF ve DAF), tarih boyunca kenti birçok yıkıcı depremlerle karşılaştırmıştır. Bölgenin jeolojik özellikleri, tarihte yaşanan depremler, Türkiye Deprem Bölgeleri haritasında Antakya ve çevresinin birinci derece deprem bölgesi olarak yer almasına yol açmıştır (Uzun ve Balyemez, 2020: 232-236).

Antakya, tarihinde birçok deprem yaşamıştır. Belki de bu sebeple Reşideddin tarafından kaleme alınan ve Zeki Velidi Togan (1982: 32 vd.) tarafından yayımlanan Oğuz Destanı'nda Türklerin Antakya'ya "Batak (Batık) Şehir" dedikleri yazılıdır (Kaya ve Kıyılı, 2009: 404).

Antik Dönemde Önemli Depremler

Antiocheia geçmişten günümüze sayısız irili ufaklı depremlerle sarsılmıştır. Tarihi kayıtlar ve arkeolojik bulgulara göre ilk deprem MÖ. 148 yılında meydana gelmiş olup günümüzde meydana gelen depremlere benzer yıkımlar yaşatmıştır. Sonrasında da kentte öncelikle M.Ö. 65, M.S. 47, 115, 341-42, 458, 526, 528, 551, 557, 588, 712, 848, 860, 956, 1054, 1074, 1091-92 yıllarında olmak üzere farklı tarihlerde de kayıtlara geçen birçok depremin yaşandığı bilinmektedir (Azarak, 2023: 3220).

Büyük hasarlara ve can kaybına neden olan depremler M.Ö. 130, M.S. 37, 115, 458, 525 ve 526 tarihlerinde olmuştur. 526 depreminde şehirdeki festival ve yortu etkinlikleri nedeniyle çevredeki yerleşim yerlerinden de gelenler olması nedeniyle can kaybı 250 binlere çıkmış, yangınlar ve sonrasında yağmalama hareketleri büyük hasarlar olmuştur. Sonrasında uzun yıllar süren onarılma ve yeniden yapılanma faaliyetlerine rağmen şehir kültürel ve sosyal yaşam içindeki cazibesini kaybetmiştir. Batı Anadolu'ya göç vermesiyle ticari ve sosyal yaşam sönükleşmiş, döneminin şehirleri arasında üçüncü büyük merkez olan Antakya bir daha o yıllara dönememiştir. Sonraki olan diğer depremler 528, 551, 557, 560, 577, 588, 750, 841, 859, 868, 1053, 1090, 1157, 1169, 1303, 1406, 1759, 1787, 1822 ve son olan büyük deprem 1872, 3 Nisan da meydana geldi. Bu depremlerin içinde 80 binlere varan can kayıpları, mal kayıpları ve çok uzun süren artçı şoklar olmuştur (Beyen vd., 2003: 52).

XX. Yüzyılda Önemli Depremler

Antakya, XX. yüzyılın ilkyarısında; 1921 ile 1940 arasında hafif ve hasarsız sekiz depremi can kaybı olmadan atlamış, 1951 ile 1981 arasında oluşan yedi deprem bölgede panik oluşturmuştur. 1997 depremi ile Antakya ve çevresinde gözlenen sismik hareketlilik birçok araştırmaya konu olmuş, bu çevrenin tektoniğini, faylanma mekanizmasını ve depremlerin zaman döngüsünü araştıran çalışmalar yapılmıştır (Beyen vd., 2003: 53).

Nitekim Demirtaş, 1998 tarihli makalesinde Doğu Anadolu Fay hattındaki hareketliliğe dikkat çekerek şu uyarılarda bulunmuştur; Amik Ovası batısı ile Samandağ arası bölgenin merkez olduğu 22 Ocak 1997 Samandağ'ı depremi, kaya düşmeleri dışında herhangi bir faylanma geliştirmemiştir ancak ikinci deprem, 27 Haziran 1998 Ceyhan-Misis depremi, Ceyhan Nehri kıyısına paralel olarak 50-60 km'lik bir hat boyunca sıvılaşmalara neden olmuştur.

“1934 Çapakçur ($M_s=5.8$), 1945-1952 Ceyhan-Misis ($M_s=5.7, 5.2$), 1964 Çelikhan ($M_s=5.7$), 1971 Bingöl ($M_s=6.8$), 1986 Sürücü-Doğanşehir ($M_s=5.9$), 1997 Hatay ($M_s=5.5$) ve 1998 Ceyhan-Misis ($M_s=6.3$) gibi orta büyüklükteki depremler, 150-250 yıl kadar suskun kalan DAF boyunca oluşabilecek muhtemel bir deprem serisinin habercileri olarak ifade edilebilir. Bu haberci depremler, yakın gelecekteki bir deprem serisinden önceki hazırlık dönemini temsil ediyor olabilir” (Demirtaş, 1998: 1).

Tüm bu çalışmalara, raporlara ve uyarılara rağmen; 6 Şubat Depremleri sonrasında, Antakya ve Samandağ'daki yapılar üzerine yapılan bir çalışmanın sonuçları, bölgenin yakın geçmişteki yapı uygulamalarının ne kadar eksik ve yetersiz olduğunu gözler önüne sermektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre; özellikle 2000 öncesinde inşa edilen binalarda depreme dayanıklılık faktörünün büyük ölçüde ihmal edildiği, 2000 sonrasında yapılan binalarda da tasarım ve uygulamalarda büyük hatalar gözlenmiştir. Beton kalitesinin düşük olduğu yapıların genellikle 2000 yılı öncesi inşa edilmiş olduğu belirlenmiştir. Bölgedeki bazı yapılarda kısa kolon ve kısa kirişlerden kaynaklı hasarlar gözlemlenmiştir. Ticari amaçla kullanılan zemin katların bazılarında yumuşak kat düzensizliği görülmüş bu düzensizlik sonucu yapıların birçoğu ağır hasar almış veya yıkılmıştır. Bu bulgular ışığında şu öneriler sunulmuştur; detaylı mikro bölgeleme çalışması yapılmalı ve sıvılaşma riski olan bölgeler ile yumuşak zeminler belirlenerek zemin haritaları çıkartılarak, zemin iyileştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir. Hazır beton firmalarının ve donatı üretimi yapan şirketlerin düzenli olarak

denetlemesi yapılarak söz konusu malzemelerin yönetmeliklere uygun olarak üretimi sağlanmalıdır (Vapur vd., 2023: 1269).

Aşağıdaki Tablo 20’de, tarihte Hatay’ı etkileyen önemli depremler sıralanmıştır;

Tablo 20. Hatay’ı Etkilemiş Önemli Tarihi Depremler

İ.Ö.184	
İ.Ö.69	
İ.Ö.37	VII
37	
52	VIII-IX
115	X-XI (260,000 ölü)
340	IX
341	
342	VII-VIII
343	VII-VIII
344	
394	IX
396	IX
447	VIII-IX
457	IX-X
458 Eylül	IX (80,000 ölü)
500 Eylül	
525 Eylül	IX (Yangın)
526/ 29 Mayıs	
528/ 29 Kasım	X-XI
557/ 9 Temmuz	VII-X
579	
581	
587	
588/ 31 Ekim	IX (60,000 ölü)
713/ 20 Mart	IX
775	
835/ 5 Ocak	VIII-IX
844/18 Eylül	VIII
845	IX
847	VIII (20,000 ölü)
859	X-XI (1500 ev yıkıldı)
860 Ocak	37N 38E Amb & melville I=Hissedilmiş
972	IX (İmparator şehrin imarı için 120,000 kişiyi görevlendirdi)
1063 Temmuz	
1091/ 17 Eylül	IX (Kale duvarları yıkıldı, 90 köy harab oldu)
1106	VIII
1109	X-XI
1104	
1105	
1138/ 15 Ekim	36.5 37.0 Amb & melville I=Hissedilmiş

1170/ Haziran	30	IX (80,000 ölü, Sen Peter Katedrali yıkıldı)
1179		
1303/ Temmuz	30	
1408/ 30 Aralık		X-XI
1408/ 29 Aralık		Güçlü sismik aktivite 5 yıl sürdü, şehirde ağır hasar, yüzeyde fay çatlakları, tsumani
1759/ 7 Aralık		VIII (20,000 ölü)
1796/ 26 Nisan		Io=VIII 35.5 36.0 M=6.6 Latakiya Ambraseys (1989) Jebel ile Bucak arası kıyı bandında ağır hasar, Latakia da yapı stoğunun 1/3 yıkılıyor. 5000 nüfuslu bölgede 1500 kişi ölüyor
1822/ Ağustos	13	Io=X 36.7-36.9 M=7.4 Afrine Ambraseys (1989) Son 500 yılın en büyük bölgesel depremi Gaziantep, Antakya, İslahiye ve Aleppo bölgesini yıkıyor, 30,000-60,000 arası insan ölüyor. Amik Ovası ve İskenderun kıyı bandında sivilaşma gözleniyor.
1872/ 3 Nisan		Io=X 36.4-36.5, M=7.2 Amik Gölü Ambraseys (1989) Antakya ve Samandağı tamamen yıkılıyor. 17600 nüfuslu Antakya 500 ölü veriyor. 3003 evin 1960 ev tama-mıyla yıkılıyor, 894 ev kullanılmaz hale geliyor. Yüksek bölgelerde hasar dağılımı azalıyor. Samandağında 2150 ev çöküyor ve 300 kişi ölüerken yoğun sivilaşma ve tsunami bu bölgede görülüyor.
1951/ 8 Nisan		(M=5.7, I=VII, İskenderun'da 13 bina yıkıldı, 6 ölü var)

Kaynak: Beyen, K. Vd., 2003: 52.

Tarihsel Süreçte İmar Planlamaları

Antakya Helenistik Dönem'den bu yana pek çok dönüşüm geçirmiş ve kent dokusu farklı gelişme stratejileri ve uygulamalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle Osmanlı dönemi ile Fransız Mandası süresince bu stratejiler çok önemlidir. I.Dünya Savaşı'nın ardından Antakya'nın, 1918-1938 yılları arasında Suriye'nin Fransız mandası altına girmesiyle kentte hem mimari hem de kentsel ölçekte önemli değişimler oldu. Halefzade Süreyya Bey, Mart 1920'de Antakya belediye başkanı oldu ve Antakya'da birçok önemli imar faaliyetine öncülük etti. Fransız Hükümeti 1926-1929 yılları arasında kapsamlı ve hassas bir kadastro çalışması yapmış ve “Cadastre & d'amélioration foncière des Etats de Syrie, du Liban et des Alaouites” (Suriye, Lübnan ve Alevi Devletlerinin kadastro ve arazi iyileştirmesi) talimatıyla 1:500 ölçekli kadastral planlar hazırlamıştır. Bu doğrultuda şehirdeki tapu kayıtları hazırlanıp güncellendi. 1932 de Fransız şehir planlamacı René Danger tarafından ilk imar ve kalkınma planı hazırlandı. Plan; kalkınma stratejileri turizm, arkeoloji ve oryantalizm

ile ilgili kalkınmayı hedefledi. Kalkınma stratejilerinin hedefi doğrultusunda birçok inşaat programı başlatıldı (Rifaioğlu, 2014: 257-274).

1939'da Hatay Türkiye'ye katıldıktan sonra yeni imar planları yapıldı. Antakya kenti için 1978 yılına kadar üç "imar planı" ve bunlara ek olarak 1987 yılında "Koruma Amaçlı İmar Planı" yapılmıştır. Antakya'nın ilk kentsel gelişim planı, Türkiye İller Bankası'nın talimatı üzerine mimar ve şehirci Asım Kömürcüoğlu tarafından 17 Mayıs 1948'de hazırlanmış ancak uygulamaya konamamıştır. İkinci plan, Antakya Belediyesi'nce 1957 yılında, Mimar ve Şehir Planlamacı Doçent Gündüz Özdeş'e yaptırılmıştır. Planın esas ağırlığını, Asi Nehri'nin karşı tarafındaki Yeni Antakya ve bu bölgenin gelişimi ile bölgede uygulanacak imar gelişimi oluşturmuştur. Zaman içinde bu plan da ihtiyaca cevap veremez hale gelince İller Bankası'nca hazırlanan haritaların tamamlanmasının ardından Antakya Belediyesi 1978 yılında Mimar Yavuz Taşçı'ya yeni bir plan hazırlatmıştır. Bu çalışma esnasında, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, 12.07.975 tarihli 8521 sayılı karar ile "dünyaca ünlü bir şehir olarak taşıdığı bütün değerlerin mümkün olduğunca tümüyle ve olduğu gibi korunması ve gelecek nesillere aktarılması gerektiğine ve bu nedenle imar planı çalışmasının, 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'nun ön gördüğü eski eserlerin, kentsel, arkeolojik ve doğal sit alanlarının tespit edilmesi ve bunların korunması içi gerekli tedbirlerin alınması ve plan kararlarının bu amaca uygun bir şekilde verilmesi gerektiğini" belirterek Antakya'da korumaya ilişkin ciddi ve köklü hareketi başlatmıştır (Demir, 1996: 210). 1987 Koruma İmar Planı ise tarihi kentin nüfusunun sabit kalmasını sağlayan hükümler getirerek mevcut tarihî dokunun bozulmasına engel olmaya çalışmıştır (Salıcı vd.,2007: 717). 2009 yılında onaylanan Antakya (Hatay) Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planı Revizyonu, 6 Şubat 2023 öncesi kentin tarihi merkezine ilişkin hazırlanan son plandır. Bununla birlikte, 2019 yılında Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından Hatay il sınırları içindeki 15 ilçeye ait 1/5000 ölçekli Revizyon ve İlave Nazım İmar Planları tamamlanmış ve askıya çıkarılmıştır (ODTÜ Taçdam, 2023: 55).

Hem Fransız Mandası Dönemi hem de Türkiye Cumhuriyet Dönemi imar planları geleneksel dokuya fiziksel ve sosyal açıdan yeni bir altyapı uygulamayı hedeflerken, süre içinde tarihi kent çekirdeği birçok tahribat ve deformasyona uğramıştır (Rifaioğlu, 2014: 257-274).

BÖLÜM IV

HATAY 6 ŞUBAT DEPREMLERİ SAHA ÇALIŞMASI

4.1. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan yöntem, kullanılan metotlar, örneklem, katılımcılara ait bilgiler, araştırmacının hikâyesi ve analiz ile ilgili bilgiler verilmiştir (Özdemir, 2021: 40-53).

4.1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 6 Şubat 2023 depremlerine yönelik olarak afet çalışmalarında bölgede etkin olan kurum ve kuruluşların Bütünleşik afet yönetimi kapsamında gerek afet öncesi risk, zarar azaltma ve hazırlık safhalarında, gerekse afet anı ve sonrasındaki müdahale ve iyileştirme/yeniden yapılandırma süreçlerindeki rollerini ve etkilerini değerlendiren bir saha çalışması yapılması amaçlanmıştır.

4.1.2. Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışma, 6 Şubat depremlerinin on bir ili etkilemesine karşın, en büyük yıkım ve can kaybının Hatay ilinde yoğunlaşması temelinde odaklanmıştır. Hatay'ın kadim geçmişinde de benzer nitelikte büyük depremlerle defalarca yüzleşmiş olması, bu seçimi tarihsel bir zorunluluk haline getirmektedir. Ayrıca, araştırmacının kişisel hikâyesi ve Hatay ile olan ilişkisi, çalışmanın bu ilde derinlemesine incelenmesini teşvik eden önemli bir faktördür. Bu bağlamda araştırma, bütünleşik afet yönetimi yaklaşımının, 6 Şubat depremleri öncesi, esnası ve sonrasındaki süreçlerde Hatay'daki kamu kurum ve kuruluşları (Mülki İdareler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü/AFAD, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Yerel Yönetimler ‘Hatay Büyükşehir, Antakya, Defne, Samandağ, Kırıkhan, Hassa ve İskenderun Belediyesi, Emek ve Cebail Mahallesi Muhtarlığı), Sivil Toplum Kuruluşları ve Meslek Odaları yetkililerinin perspektifinden ne ölçüde uygulanabildiğini kapsamına almaktadır. Bu kapsamlı inceleme, afet yönetimindeki mevcut durumun analizi ve geleceğe yönelik stratejilerin geliştirilmesi açısından kritik bir önem taşımaktadır.

4.1.3. Araştırmanın Problemi / Alt Problemleri

Araştırmada Bütünleşik Afet Yönetimi kapsamında “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri öncesi, esnası ve sonrası olmak üzere, Hatay ilindeki kamu kurum ve kuruluşları, meslek odaları ve STK’ların afet yönetim süreçlerindeki faaliyetleri yeterli midir” sorusuna cevap aranmıştır.

Bu kapsamda afet yönetim perspektifinden yola çıkarak aşağıdaki konularda kurumların çalışmalarının yeterliliği araştırmanın alt problemleridir.

Tablo 21. Araştırmanın Temaları ve Kategorileri

NO	TEMA	KATEGORİ
1	Görev, Yetki ve Sorumluluklar	• Merkezi Yönetimler • Yerel Yönetimler • Sivil Toplum Kuruluşları • Meslek Odaları
2	Risk ve Zarar Azaltma	• Risk ve Zarar Azaltma Algısı • Afet Bilgi Bankası ve Kent Bilgi Sistemleri • Dijital Arşiv • Destek İl Eşleştirmeleri • Kentsel Dönüşüm • Risk ve Zarar Azaltma Planı-İRAP ve Uygulamalar • Tarih ve Kültürel Mirasın Korunması • Tehlike ve Risk Haritası çalışmaları • Zemin Etüdü ve Yapı Envanteri Analizleri • İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları
3	Hazırlık	• Hazırlık Algısı • Eğitim ve Tatbikat • Afet Farkındalığı • Afet Gönüllülüğü • Uzman Personel • Afet Lojistik Merkezleri • Finansman (Bütçe) • Mevzuat ve Bürokrasi • Ulaşım • Haberleşme ve İletişim

4	Müdahale	• Müdahale Algısı • Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon • Afet ve Acil Durum Müdahale Planı-TAMP ve Uygulamalar • Arama ve Kurtarma • Güvenlik
5	İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma	• İyileştirme Algısı • Barınma • Yardımlar ve Organizasyonlar • Travma ve Psikososyal Destek • Altyapı • Enkaz Yönetimi • Sağlık Yönetimi • Sokak Hayvanları
6	Tecrübeler	• Kişisel Algı ve Deneyimler • Merkezi Yönetmel Deneyimler • Yerel Yönetmel Deneyimler • Meslek Odaları Deneyimleri • STK Deneyimleri
7	Model ve Öneriler	• Afet Bakanlığı veya Üst bir kurul • Başarılı ülke örnekleri • Denetim ve Yaptırım • Mevcut yapılanma ve planların revizesi • Sağlam ve dayanıklı yapı

Tablo 21’de saha çalışmaları kapsamında elde edilen veriler Temalar ve Alt Kategori başlıkları altında analiz yapılmıştır. Mülakat yapılan yetkililere gerek kendi kurumları gerekse diğer kurumların afet çalışmalarını değerlendirmeye yönelik, yapılandırılmış, yarı yapılanmış ve açık uçlu sorular sorulmuştur.

4.1.4. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de afet yönetimi ve yapılanması merkezden teşekkülle yerele doğru uzanmaktadır. Merkezde İçişleri Bakanlığı’na bağlı AFAD Kurumu bir şemsiye yapılanma olarak il ve ilçelerde de teşkilatlandırılmıştır. Yerel düzeyde il afet ve acil durum müdürlükleri ile ilçelerde afet ve acil durum yönetim merkezleri şeklinde organize edilmektedir. Mevzuatın yanı sıra, AFAD tarafından hazırlanan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), İl Risk Azaltma Planı (İRAP) gibi planlar ile belediyelere, STK’lara, özel kurum ve kuruluşlara ana ve destek çözüm ortaklıkları gibi roller yüklenmiştir (AFAD, TAMP, 2024).

Bu araştırmada 6 Şubat 2023 depremleri öncesi, esnası ve sonrası süreçlerde bu depremlerden en çok etkilenen Hatay’daki kamu kurum ve kuruluşları, meslek odaları ve STK’ların, “Bütünleşik Afet Yönetimi” ekseninde gerçekleştirdikleri çalışmaları, yetkililerin gözünden bütünsel bir değerlendirmeye ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Hatay ilindeki kurumlarının afet çalışmalarına yönelik bu bütünsel değerlendirmenin sonucunda; afet yönetim sürecinin varsa eksik/aksayan yönlerinin düzeltilmesine, iyileştirilmesine yönelik tespitler yapılarak afet çalışmaları ile ilgili kurum ve kuruluşların çalışmalarına ışık tutacağı ve katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

4.1.5. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel bir veri toplama tekniği olarak mülakat/derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Derinlemesine görüşmeler; yüz yüze, internet ortamında, telefonla ve mail yoluyla yapılabilmektedir. Nitel çalışmalarda tercih edilen bu yöntemde, araştırmacı ile görüşmeci arasındaki sosyal etkileşim ve iletişim önemlidir. Derinlemesine görüşmenin amacı, görüşme yapılan kişinin deneyimlerini, düşüncelerini ve algılarını ortaya çıkarabilmek, bilinmeyen verileri keşfedebilmektir. Derinlemesine görüşme, internet ortamı ve görüntülü kamera sistemleriyle de yapılabilmesine rağmen yüz yüze ve görüşmecinin doğal alanında yapılan görüşmelerin daha sağlıklı sonuçlar verebileceği düşünülmektedir. Görüşmecilerin işyerleri, evleri ve yaşadıkları sosyal çevrede görüşme sağlama, gözlem yapma açısından da avantaj sağlayabilmektedir. Zaman ve maliyet yönünden dezavantajları bulunmakla birlikte görüşme yöntemi, birçok disiplinin tercih ettiği bir veri toplama tekniğidir. Anlamacı ve yorumlamacı modeli nedeniyle sıklıkla tercih edilen bu teknik,

sosyolojik açıdan araştırmalara kolaylık sağlayabilmektedir (Uslu ve Demir; 2023: 289).

3 tür görüşme/mülakat vardır: 1-Yapılandırılmış (structured); anket tekniğine benzer, sorular ve cevap seçenekleri önceden belirlenmiştir. 2-Yarı yapılandırılmış (semi structured); bazı açık uçlu (open ended) sorular vardır, görüşen ve görüş veren bazı konularda derine gidebilir. 3-Yapılandırılmamış (unstructured); sorular serbesttir, istenilen konuda derinlemesine gidilebilir, keşfe yönelik bir görüşme sürecidir (Yavan, 2020: 10).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler belki de üç formatın en yaygın ve en çeşitli olanıdır. Yapılandırılmış ve yapılandırılmamış format arasında yer alırlar ancak niteliksel veri üretmeleri açısından ikincisine daha çok benzerler. Benimsenen yaklaşım, yapılandırılmış bir görüşmede kullanılan çok daha az resmidir. Bununla birlikte, görüşmecinin takip etmesi gereken belirli bir gündemi vardır ve görüşülecek konuları ve temaları önceden seçmiş olacaktır. Mülakat, temel soruları içeren esnek bir şekilde yapılandırılmıştır (böylece bir dereceye kadar karşılaştırılabilirlik sağlanmıştır). Görüşmeciler fikirleri takip etmekte, yanıtları araştırmakta ve açıklama ya da daha fazla detay istemekte özgürdür. Bilgi verenler, kendi açılarından, soruları önemli gördükleri şekilde yanıtlayabilirler; aynı şekilde, belirli bir konu hakkında ne söyleyeceklerini ve ne kadarını söyleyeceklerini seçmeleri için tanınmış bir alan vardır (Arksey & Knight; 1999: 19).

Bu çalışmada yapılandırılmış, esneklik sağlayan yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorular ile derinlemesine, bilinmeyen verileri açığa çıkarmaya ve keşfe yönelik bir yöntem benimsenmiştir.

4.1.6. Araştırmanın Deseni

Çalışma fenomenolojik yaklaşım kullanılarak oluşturulmuş bir nitel araştırmadır. Araştırmaya yönelik fenomenolojik yaklaşımın kökleri Edmund Husserl'in çalışmalarına dayanır. Fenomenolojik yaklaşım yaşam deneyimlerine odaklanır. Felsefe ve sosyal bilimlerde kullanılan bu yöntem neyin deneyimlendiğini ve nasıl deneyimlendiğinin niteliksel bir çalışmasıdır (Wertz, 2011: 171). Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve detaylı bir algıya sahip olmadığımız olgulara yönelerek yaşadığımız olaylar, tecrübeler, algılar, yönelimler, kavram ve durumlarla ortaya çıkar. Veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve

bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Gerçek ile ilgili değęerler, anlamlar ve mantık öörüntüsü, insanların algı ve deneyimleri bu yaklaşımda önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 66-67).

Bir konunun veya problemin keşfedilmeye ihtiyacı olduğunda fenomenolojik yaklaşım kullanılır. Bu keşif ihtiyacı; bir gruba ya da topluluğa ait kolayca ölçülemeyen çeşitli değışkenleri netleştirebilme nedeniyle ya da bu topluluk seslerini duyuramadığında ortaya çıkar (Creswell, 2013: 47).

Fenomenolojik yaklaşım insan deneyimini çok boyutlu olarak anlamayı hedefler. Olguları açıklar, temel anlamlarını ve özünü betimler. Bu amaçları gerçekleştirmek içinde araştırma sürecinde kendine özgü özellikleri barındırır. Bir araştırmada fenomenolojik yaklaşım kullanılmasının nedeni; bir kişı ya da grubun fenomene ilişkin deneyimi, deneyimin anlamı ve özünün bilinmesi ihtiyacıdır (Tekindal ve Arsu; 2020: 178). Nitel metodolojide yorumlayıcı fenomenolojik araştırmacılarının bu nitel araştırma yaklaşımının özünün; araştırma katılımcılarının 'yaşanmış deneyimlerini' anlamaya, yorumlamaya ve güçlendirmeye yardımcı olan ve deneyimlerini anlamlı ve değeri bir hale getiren bir araştırma yaklaşımı olduğunu bilmeleri önemlidir (Alase, 2017: 18).

4.1.7. Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi benimsenmiştir.

Ölçüt örneklemede gözlem birimleri belli niteliklere sahip olan kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşabilir (Büyüköztürk vd., 2021: 94-95).

Uygulama araştırmalarında ölçüt örnekleme en yaygın olarak kullanılan yöntem olarak görünmektedir. Bu yaklaşımda katılımcıların, araştırma konusu hakkında bilgi ve deneyime sahip olması ve (genellikle hizmet sağlayıcılar, tüketiciler, kurum yöneticileri, politika yapıcılar) belli kriterleri karşılaması hedeflenir. Katılımcılar organizasyon ve/veya uygulama sürecinde belirli bir rol oynadıkları için daha büyük örneklemden seçilmişlerdir. Bir dereceye kadar, bu rolün "temsalcisi" oldukları varsayılmaktadır. Niteliksel metodoloji perspektifinden bakıldığında, belirli bir kriteri veya kriterleri karşılayan katılımcılar, deneyimleri sayesinde ilgilenilen olguya ilişkin derinlemesine bilgiye sahip olurlar ve bu da onları bilgi açısından önemli bir konuma koyar (Palinkas & Horwitz, 2015: 533-538). Ölçüt/ölçütler araştırmacı tarafından

oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 112).

Bu araştırmanın amacı ve sorularına yönelik belirlenen ölçütler şu şekildedir:

- Hatay Büyükşehir ile 6 Şubat depremlerinde en çok zarar gören Antakya, İskenderun, Kırıkhan, Hassa, Defne ve Samandağ ilçelerinde kamu kurum ve kuruluşları (Mülki İdareler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü/AFAD, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, yerel yönetimler ‘Hatay Büyükşehir, Antakya, Defne, Samandağ, Kırıkhan, Hassa ve İskenderun Belediyesi, Emek ve Cebrail Mahallesi Muhtarlığı’)’nda bu süreçte üst düzey yönetici olarak yer alan kişiler ile afetler konusunda yetkili/uzman kişiler.
- Hatay ilinde afetlerle doğrudan ve/veya dolaylı olarak ilgili olan meslek odaları ve STK’larda üst düzey yönetici ve temsilci olarak önemli rolleri olan kişiler.

Araştırma neticesinde, araştırmacının tekrara düşecek şekilde aynı yorumları duymaya başlaması, veri doygunluğuna ulaşıldığı anlamına gelmektedir. Veri doygunluğu yaklaşımı, söz konusu araştırma yönteminde veri toplamının durdurulması için bir kriter olarak kullanılmaktadır. Bu yaklaşımda, katılımcıların bakış açıları tam olarak anlaşılana kadar görüşmelere devam edilmiştir (Yağar, 2023: 138).

Araştırma kapsamında belirlenmiş bir dizi ölçüt kriterlerine uyan kişilerle görüşmeler yapılmış olup, 89’uncu kişi ile yapılan görüşme sonucunda verilerin doygunluk seviyesine ulaştığına karar verilerek görüşmelere son verilmiştir. Araştırmanın analiz aşamasında katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış, kodlar verilmiştir. Örneklem, dört farklı gruptan oluşmakta olup, kamu kurum çalışanlarına K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, belediye çalışanlarına, B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, B9, B10, B11, B12, B13, B14, B15, B16, B17, B18, B19, B20, B21, B22, B23, B24, B25, B26, B27, B28, B29, B30, B31, B32, B33, B34, B35, B36, B37, B38, B39, B40, meslek odaları temsilcilerine M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, M9, M10, M11, M12, M13, M14 ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerine S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S10, S11, S12, S13, S14, S15, S16, S17 kod isimleri verilmiştir. Katılımcıların 78’i erkek 11’i kadındır. Katılımcıların bulundukları mevkideki görev süresi en az 6 ay, en çok 40 yıldır.

Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı bilgiler Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

KOD İSİM	UNVAN	KURUM	GÖREV SÜRESİ (YIL/AY)	CİNSİYET
K.1	Vali	Hatay Valiliği	2 yıl	Erkek
K.2	Vali Yardımcısı	Hatay Valiliği	2 yıl	Erkek
K.3	Vali Yardımcısı & Kaymakam	Hatay Valiliği	2 yıl	Erkek
K.4	Kaymakam	Hatay Valiliği	2 yıl	Erkek
K.5	Kaymakam	Hatay Valiliği	1 yıl	Erkek
K.6	Kaymakam	Hatay Valiliği	2.5 yıl	Erkek
K.7	Eski İl Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	1.5 yıl	Erkek
K.8	İl Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	6 ay	Erkek
K.9	Şube Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	14 yıl	Erkek
K.10	Şube Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	2 yıl	Erkek
K.11	Şube Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	1 yıl	Kadın
K.12	İl Müdürü	Hatay 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü	9 yıl	Erkek
K.13	İl Müdürü	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	2 yıl	Erkek
K.14	Şube Müdürü	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	1 yıl	Erkek
K.15	Şube Müdürü	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl	1 yıl	Erkek

		Müdürlüğü		
K.16	Şube Müdürü	Hatay Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	10 yıl	Erkek
K.17	Muhtar	Emek Mahallesi Muhtarlığı	3 yıl	Erkek
K.18	Muhtar	Cebrail Mahallesi Muhtarlığı	1.5 yıl	Kadın
B.1	Belediye Eski Başkanı	Hatay Büyükşehir Belediyesi	10 yıl	Erkek
B.2	Daire Başkanı	Hatay Büyükşehir Belediyesi	2 yıl	Erkek
B.3	Memur (Amir)	Hatay Büyükşehir Belediyesi	30 yıl	Erkek
B.4	Daire Başkan Vekili ve Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	1.5 yıl	Erkek
B.5	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	4 yıl	Erkek
B.6	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	6 ay	Erkek
B.7	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	2 yıl	Erkek
B.8	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	2 yıl	Kadın
B.9	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	6 ay	Erkek
B.10	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	20 yıl	Erkek
B.11	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	5 yıl	Erkek
B.12	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	9 yıl	Erkek
B.13	Başkan Yardımcısı	Antakya Belediyesi	15 yıl	Erkek

B.14	Müdür	Antakya Belediyesi	2 yıl	Erkek
B.15	Müdür	Antakya Belediyesi	2 yıl	Erkek
B.16	Müdür	Antakya Belediyesi	6 ay	Erkek
B.17	Belediye Eski Başkanı	Defne Belediyesi	10 yıl	Erkek
B.18	Başkan Yardımcısı	Defne Belediyesi	11 yıl	Erkek
B.19	Başkan Yardımcısı	Defne Belediyesi	11 yıl	Erkek
B.20	Başkan Yardımcısı	Defne Belediyesi	6 ay	Erkek
B.21	Müdür	Defne Belediyesi	1 yıl	Erkek
B.22	Müdür	Defne Belediyesi	9 yıl	Erkek
B.23	Başkan Yardımcısı	Kırıkhan Belediyesi	6 ay	Erkek
B.24	Belediye Eski Başkanı	Samandağ Belediyesi	5 yıl	Erkek
B.25	Başkan Yardımcısı	Samandağ Belediyesi	6 ay	Erkek
B.26	Başkan Yardımcısı	Samandağ Belediyesi	6 ay	Erkek
B.27	Müdür	Samandağ Belediyesi	9 yıl	Erkek
B.28	Müdür	Samandağ Belediyesi	4 yıl	Erkek
B.29	Başkan Yardımcısı	Hassa Belediyesi	6 ay	Erkek
B.30	Müdür	Hassa Belediyesi	6 ay	Erkek
B.31	Müdür	Hassa Belediyesi	20 yıl	Erkek
B.32	Müdür	Hassa Belediyesi	6 ay	Erkek
B.33	Başkan Yardımcısı	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
B.34	Başkan	İskenderun	6 ay	Erkek

	Yardımcısı	Belediyesi		
B.35	Müdür	İskenderun Belediyesi	6 ay	Kadın
B.36	Müdür	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
B.37	Müdür	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
B.38	Müdür	İskenderun Belediyesi	1 yıl	Erkek
B.39	Müdür	İskenderun Belediyesi	15 yıl	Erkek
B.40	Müdür	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
M.1	Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı	TMMOB Hatay Mimarlar Odası İl Temsilciliği	4 yıl	Kadın
M.2	Yönetim Kurulu Başkanı	TMMOB Hatay İnşaat Mühendisleri Odası İl Temsilciliği	10 yıl	Erkek
M.3	Yönetim Kurulu Üyesi	TMMOB Hatay İnşaat Mühendisleri Odası İl Temsilciliği	6 ay	Erkek
M.4	Hatay İl Temsilcisi	TMMOB Hatay Elektrik Mühendisleri Odası İl Temsilciliği	10 yıl	Erkek
M.5	Hatay İl Temsilciliği Başkanı	TMMOB Hatay Jeofizik Odası İl Temsilciliği	40 yıl	Erkek
M.6	Başkan Yardımcısı	TMMOB Hatay Jeofizik Odası İl Temsilciliği	25 yıl	Erkek
M.7	Hatay İl Temsilcisi	TMMOB Hatay Jeoloji Mühendisleri Odası İl	6 ay	Erkek

		Temsilciliği		
M.8	Hatay İl Temsilci Yardımcısı, Hatay MKÜ Akademisyen	TMMOB Hatay Şehir Plancıları Odası İl Temsilciliği	6 ay	Kadın
M.9	Hatay İl Temsilcisi	TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Hatay İl Temsilciliği	4 yıl	Erkek
M.10	Hatay İskenderun İlçe Temsilcisi	TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Hatay İl Temsilciliği	8 yıl	Erkek
M.11	Proje Koordinasy on ve Araştırma Müdürü	Hatay Antakya Ticaret ve Sanayi Odası	15 yıl	Erkek
M.12	İl Temsilcisi	TMMOB Hatay İç Mimarlar Odası İl Temsilciliği	1.5 yıl	Kadın
M.13	Yönetim Kurulu Üyesi-Afet Komisyon Başkanı	Türk Tabipler Birliği Hatay Tabip Odası	3 yıl	Erkek
M.14	Afet Komisyonu Başkan Yardımcısı	Hatay Barosu	2.5 yıl	Erkek
S.1	Şube Başkanı	Türk Kızılay Kırıkhan Şubesi	5 yıl	Erkek
S.2	Şube Başkanı	Türkiye Yeşilay Cemiyeti Hatay Şubesi	3.5 yıl	Erkek
S.3	Gaziantep Bölgesi Ekip Lideri	AKUT (Arama ve Kurtarma Derneği)	3 yıl	Erkek
S.4	Suriye Arama	İHH (İnsani	1 yıl	Erkek

	Kurtarma Takımı Sorumlusu	Yardım Vakfı) Suriye		
S.5	Afet Akademisi, Eğitimci ve Saha Görevlisi	İHH (İnsani Yardım Vakfı) Hatay Temsilciliği	7 yıl	Erkek
S.6	Saha Uzmanı	MEDAK (Medikal Arama ve Kurtarma Derneği)	1.5 yıl	Kadın
S.7	Genel Müdür	KADEM (Kadın ve Demokrasi Vakfı)	4 yıl	Kadın
S.8	Başkan	Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği	20 yıl	Erkek
S.9	Başkan	Türk Psikologlar Derneği	1 yıl	Kadın
S.10	Proje Üyesi ve Doğu Akdeniz Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü/ Akademisyen	SERAMER Projesi Platformu Hatay (Deprem Tehlikesine Hazırlık, Hasar Görebilirlik ve Zarar Azaltma Master Planı)	29 yıl	Erkek
S.11	Hatay UTÖMER İdari/Saha Koordinatörü-Field Coordinator	WHR (World Human Relief) Dünya İnsani Dayanışma Derneği /Hatay UTÖMER (Uluslararası Travma Önleme ve Rehabilitasyon Merkezi)	1.5 yıl	Kadın
S.12	Arama Kurtarmadan Sorumlu Genel Koordinatör	ANDA Eğitim Araştırma Yardımlaşma ve Arama Kurtarma Derneği	7 yıl	Erkek

S.13	Arama Kurtarmadan Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı	ANDA Eğitim Araştırma Yardımlaşma ve Arama Kurtarma Derneği	7 yıl	Erkek
S.14	Proje Yöneticisi/ Project Manager	Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı International Blue Crescent Relief And Development Foundation (IBC)	3 yıl	Erkek
S.15	Yönetici- İBRA Departman Müdürü	Beşir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	4 yıl	Erkek
S.16	Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı, Finans Koordinatörü	Sağlık Hakkı Derneği	2 yıl	Erkek
S.17	Yönetim Kurulu üyesi ve Kocaeli Ekip Lideri	Sar Arama Kurtarma ve Acil Yardım Derneği	5 yıl	Erkek

4.1.8. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında yapılan literatür taramasında araştırmada kullanılmak üzere uygun bir ölçeğe rastlanılmamıştır.

Araştırmacı tarafından ölçüt örneklem yöntemine göre; tez danışmanı ve 2 doçent öğretim üyesinin görüşleri alınarak yeni bir ölçek oluşturulmuş ve yapılan öneriler dikkate alınarak görüşme formları hazırlanmıştır. Yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve açık uçlu soru teknikleri içeren görüşme formları üzerinden mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Kamu Kurumları, Yerel Yönetimler, Meslek Odaları ve STK'lar için 4 adet görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme soruları benzer olmakla birlikte her kurumun afet yönetim sürecindeki etkinliğine yönelik özel sorular bulunmaktadır. Ayrıca her kuruma, diğer kurumlarla ilgili sorular yöneltilmiştir. Görüşme formlarının

birinci kısımda katılımcıların demografik bilgilerine yönelik sorular ile öznel sorular sorulurken (8 adet) ikinci kısımda kuruma yönelik sorular (7 adet) yöneltmiştir. Üçüncü kısımda, bütünleşik afet yönetimine yönelik sorular ile (Yerel yönetimler 24 adet, Meslek Odaları 23 adet, Kamu Kurumları 23 adet, STK'lar 23 adet) mülakatlar sonlandırılmıştır (Ek 2).

Seçilen katılımcılar; Hatay ilindeki kamu kurum ve kuruluşları, meslek odaları ve STK'ların yetkilileri, özel kuruluşların temsilcileri olup mülakatlar yüzyüze, zoom çevrimiçi, telefon ve e-mail aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar gerçekleştirilirken katılımcıların yasal açık onayı ve rızası ile görüşmeler, notlar alınarak veya ses kayıt cihazlarıyla kaydedilmiştir. Görüşmelerde ses kayıtları gerçekleştirilmeden önce katılımcılara bilgi verilerek onam formları imzalatılmıştır.

Yüzyüze görüşmeler katılımcıların tercih ettiği şekilde çoğunlukla ofis ortamlarında (bir katılımcı ev ortamını tercih etmiştir) gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yüzyüze görüşme olanağı olmadığında telefon görüşmesi, çevrimiçi zoom ve e-maile katılımcılara ulaşılarak öncelikle araştırma ve mülakat hakkında yeterli bilgi verilmiştir.

Görüşmeler kapsamında toplam 4.198,27 dakika görüşme gerçekleştirilmiştir. En kısa görüşme 7 dakika en uzun görüşme 205,39 dakika olmak üzere görüşme süresi medyan değeri 110 dakika olarak saptanmıştır. Transkripsiyon ile elde edilen metinler 396.152 sözcükten oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin bilgiler Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Görüşmelere İlişkin Bilgiler

KOD İSİM	UNVAN	KURUM	GÖREV SÜRESİ (YIL/AY)	CİNSİYET
K.1	Vali	Hatay Valiliği	2 yıl	Erkek
K.2	Vali Yardımcısı	Hatay Valiliği	2 yıl	Erkek
K.3	Vali Yardımcısı & Kaymakam	Hatay Valiliği	2 yıl	Erkek
K.4	Kaymakam	Hatay Valiliği	2 yıl	Erkek
K.5	Kaymakam	Hatay Valiliği	1 yıl	Erkek
K.6	Kaymakam	Hatay Valiliği	2.5 yıl	Erkek
K.7	Eski İl Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	1.5 yıl	Erkek
K.8	İl Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	6 ay	Erkek
K.9	Şube Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	14 yıl	Erkek
K.10	Şube Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	2 yıl	Erkek
K.11	Şube Müdürü	Hatay İl Afet Müdürlüğü	1 yıl	Kadın
K.12	İl Müdürü	Hatay 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü	9 yıl	Erkek
K.13	İl Müdürü	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	2 yıl	Erkek
K.14	Şube Müdürü	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	1 yıl	Erkek
K.15	Şube Müdürü	Çevre,	1 yıl	Erkek

		Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü		
K.16	Şube Müdürü	Hatay Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	10 yıl	Erkek
K.17	Muhtar	Emek Mahallesi Muhtarlığı	3 yıl	Erkek
K.18	Muhtar	Cebrail Mahallesi Muhtarlığı	1.5 yıl	Kadın
B.1	Eski Başkanı	Hatay Büyükşehir Belediyesi	10 yıl	Erkek
B.2	Daire Başkanı	Hatay Büyükşehir Belediyesi	2 yıl	Erkek
B.3	Memur (Amir)	Hatay Büyükşehir Belediyesi	30 yıl	Erkek
B.4	Daire Başkan Vekili ve Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	1.5 yıl	Erkek
B.5	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	4 yıl	Erkek
B.6	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	6 ay	Erkek
B.7	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	2 yıl	Erkek
B.8	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	2 yıl	Kadın
B.9	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir	6 ay	Erkek

		Belediyesi		
B.10	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	20 yıl	Erkek
B.11	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	5 yıl	Erkek
B.12	Şube Müdürü	Hatay Büyükşehir Belediyesi	9 yıl	Erkek
B.13	Başkan Yardımcısı	Antakya Belediyesi	15 yıl	Erkek
B.14	Müdür	Antakya Belediyesi	2 yıl	Erkek
B.15	Müdür	Antakya Belediyesi	2 yıl	Erkek
B.16	Müdür	Antakya Belediyesi	6 ay	Erkek
B.17	Belediye Eski Başkanı	Defne Belediyesi	10 yıl	Erkek
B.18	Başkan Yardımcısı	Defne Belediyesi	11 yıl	Erkek
B.19	Başkan Yardımcısı	Defne Belediyesi	11 yıl	Erkek
B.20	Başkan Yardımcısı	Defne Belediyesi	6 ay	Erkek
B.21	Müdür	Defne Belediyesi	1 yıl	Erkek
B.22	Müdür	Defne Belediyesi	9 yıl	Erkek
B.23	Başkan Yardımcısı	Kırıkhan Belediyesi	6 ay	Erkek
B.24	Eski Belediye Başkanı	Samandağ Belediyesi	5 yıl	Erkek
B.25	Başkan Yardımcısı	Samandağ Belediyesi	6 ay	Erkek
B.26	Başkan Yardımcısı	Samandağ Belediyesi	6 ay	Erkek
B.27	Müdür	Samandağ	9 yıl	Erkek

		Belediyesi		
B.28	Müdür	Samandağ Belediyesi	4 yıl	Erkek
B.29	Başkan Yardımcısı	Hassa Belediyesi	6 ay	Erkek
B.30	Müdür	Hassa Belediyesi	6 ay	Erkek
B.31	Müdür	Hassa Belediyesi	20 yıl	Erkek
B.32	Müdür	Hassa Belediyesi	6 ay	Erkek
B.33	Başkan Yardımcısı	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
B.34	Başkan Yardımcısı	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
B.35	Müdür	İskenderun Belediyesi	6 ay	Kadın
B.36	Müdür	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
B.37	Müdür	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
B.38	Müdür	İskenderun Belediyesi	1 yıl	Erkek
B.39	Müdür	İskenderun Belediyesi	15 yıl	Erkek
B.40	Müdür	İskenderun Belediyesi	6 ay	Erkek
M.1	Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı	TMMOB Hatay Mimarlar Odası İl Temsilciliği	4 yıl	Kadın
M.2	Yönetim Kurulu Başkanı	TMMOB Hatay İnşaat Mühendisleri Odası İl Temsilciliği	10 yıl	Erkek
M.3	Yönetim Kurulu Üyesi	TMMOB Hatay İnşaat Mühendisleri Odası İl	6 ay	Erkek

		Temsilciliği		
M.4	Hatay İl Temsilcisi	TMMOB Hatay Elektrik Mühendisleri Odası İl Temsilciliği	10 yıl	Erkek
M.5	Hatay İl Temsilciliği Başkanı	TMMOB Hatay Jeofizik Odası İl Temsilciliği	40 yıl	Erkek
M.6	Başkan Yardımcısı	TMMOB Hatay Jeofizik Odası İl Temsilciliği	25 yıl	Erkek
M.7	Hatay İl Temsilcisi	TMMOB Hatay Jeoloji Mühendisleri Odası İl Temsilciliği	6 ay	Erkek
M.8	Hatay İl Temsilci Yardımcısı, Hatay MKÜ Akademisyen	TMMOB Hatay Şehir Plancıları Odası İl Temsilciliği	6 ay	Kadın
M.9	Hatay İl Temsilcisi	TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Hatay İl Temsilciliği	4 yıl	Erkek
M.10	Hatay İskenderun İlçe Temsilcisi	TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Hatay İl Temsilciliği	8 yıl	Erkek
M.11	Proje Koordinasyon ve Araştırma Müdürü	Hatay Antakya Ticaret ve Sanayi Odası	15 yıl	Erkek
M.12	İl Temsilcisi	TMMOB Hatay İç Mimarlar Odası İl Temsilciliği	1.5 yıl	Kadın
M.13	Yönetim Kurulu	Türk Tabipler Birliği Hatay	3 yıl	Erkek

	Üyesi-Afet Komisyon Başkanı	Tabip Odası		
M.14	Afet Komisyonu Başkan Yardımcısı	Hatay Barosu	2.5 yıl	Erkek
S.1	Şube Başkanı	Türk Kızılay Kırıkhan Şubesi	5 yıl	Erkek
S.2	Şube Başkanı	Türkiye Yeşilay Cemiyeti Hatay Şubesi	3.5 yıl	Erkek
S.3	Gaziantep Bölgesi Ekip Lideri	AKUT (Arama ve Kurtarma Derneği)	3 yıl	Erkek
S.4	Suriye Arama Kurtarma Takımı Sorumlusu	İHH (İnsani Yardım Vakfı) Suriye	1 yıl	Erkek
S.5	Afet Akademisi, Eğitimci ve Saha Görevlisi	İHH (İnsani Yardım Vakfı) Hatay Temsilciliği	7 yıl	Erkek
S.6	Saha Uzmanı	MEDAK (Medikal Arama ve Kurtarma Derneği)	1.5 yıl	Kadın
S.7	Genel Müdür	KADEM (Kadın ve Demokrasi Vakfı)	4 yıl	Kadın
S.8	Başkan	Samandağ Çevre Koruma ve Turizm Derneği	20 yıl	Erkek
S.9	Başkan	Türk Psikologlar Derneği	1 yıl	Kadın
S.10	Proje Üyesi ve Doğu Akdeniz Üniversitesi	SERAMER Projesi Platformu	29 yıl	Erkek

	İnşaat Mühendisliği Bölümü/ Akademisyen	Hatay (Deprem Tehlikesine Hazırlık, Hasar Görebilirlik ve Zarar Azaltma Master Planı)		
S.11	Hatay UTÖMER İdari/Saha Koordinatörü - Field Coordinator	WHR (World Human Relief) / (Dünya İnsani Dayanışma Derneği) / Hatay UTÖMER (Uluslararası Travma Önleme ve Rehabilitasyon Merkezi)	1.5 yıl	Kadın
S.12	Arama Kurtarmadan Sorumlu Genel Koordinatör	ANDA (Eğitim Araştırma Yardımlaşma ve Arama Kurtarma Derneği)	7 yıl	Erkek
S.13	Arama Kurtarmadan Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı	ANDA (Eğitim Araştırma Yardımlaşma ve Arama Kurtarma Derneği)	7 yıl	Erkek
S.14	Proje Yöneticisi/Pr oject Manager	Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı International Blue Crescent Relief And Development Foundation (IBC)	3 yıl	Erkek
S.15	Yönetici- İBRA Departman Müdürü	Beşir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	4 yıl	Erkek

S.16	Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı, Finans Koordinatörü	Sağlık Hakkı Derneği	2 yıl	Erkek
S.17	Yönetim Kurulu üyesi ve Kocaeli Ekip Lideri	SAR (Arama Kurtarma ve Acil Yardım Derneği)	5 yıl	Erkek

4.1.9. Araştırma Verilerinin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizi içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır.

Mülakat verilerini içerik analizi yapmak amacıyla nitel araştırmalarda başvuru MAXQDA 2020 nitel veri analiz programı kullanılmıştır. Veri toplama süreci 2 ay sürmüştür. Mülakatlarda 89 katılımcıdan elde edilen ses kayıtları ve dokümanlar bilgisayara aktarılmıştır. Ses kayıtları ve dokümanlar tekrar tekrar değerlendirilerek Word belgelerine aktarılmıştır. Bunun sonucunda 935 sayfalık doküman elde edilmiştir. Bu dokümanlar defalarca dikkatli bir şekilde okunarak noktalama ve imla kurallarına göre ve ifade yanlışlıklarıyla ilgili gerekli düzeltmeler yapılarak düzenlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi MAXQDA programı kullanılarak yaklaşık 2 ayda tamamlanmıştır. İçerik analizinde kodlardan kendi aralarında benzer olanlar bir araya getirilerek 7 tema ve 47 kategoriye ulaşılmıştır. Son aşamada ise ortaya çıkan temalar ve kategoriler yorumlanmıştır.

4.1.10. Araştırmacının Rolü ve Etkinliği

1976 Hatay / Altınözü ilçesi, Karbeyaz köyü doğumlu olan araştırmacı ilk ve orta eğitimini köyde, lise eğitimini ise Antakya şehir merkezinde tamamlamıştır. Dolayısıyla Hatay ilinde kalabalık bir akrabalık ve arkadaş ilişkileri bulunmaktadır. Antakya Lisesi'ni derece ile bitiren araştırmacı Üniversite eğitimi için Ankara'ya gitmiş, Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü'nden mezun olmuştur. Üniversite eğitimi yıllarında 1996-1997 TRT Ankara Radyo Haber Servisinde ardından 1997-2000 Flash TV Ankara Teknik Yayın Bölümünde çalışmış, mezuniyet sonrası bir dönem Antakya Gazetesi'nde bir dönem Köyünde vekil öğretmenlik yapmış, 2004 tarihinde girdiği KPSS sınavında aldığı sonuç sonrası Kadıköy Belediye'sinde memuriyet hayatına başlamıştır. Kadıköy

Belediyesi'nde çeşitli departmanlarda çalışmış 2017 tarihinde belediye bünyesinde açılan sınav ile Sivil Savunma Uzmanı olarak görevlendirilmiştir. Çalışırken eğitim hayatına da devam eden araştırmacı çeşitli sertifika programlarına katılarak diplomalar almıştır. 2018 tarihinde Sakarya Üniversitesi “Mahalli İdareler ve Şehircilik” tezsiz yüksek lisans bölümünün ardından Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi-İnternational Relations (Uluslararası İlişkiler) Uzaktan Eğitim İngilizce Lisans programını tamamlamıştır. 2021 tarihinde Medeniyet Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yerel Yönetimler ve Şehircilik Tezli Yüksek Lisans programına kayıt olarak 2022 tarihinde programı tamamlamıştır. Yüksek Lisans tezi olarak belediyelerde sivil savunma birimlerini araştırdığı “Norm kadro kapsamında İstanbul ilçe belediyelerinde sivil savunma birimlerinin analizi” başlıklı çalışmasını 2022 yılında tamamlayarak aynı üniversitede doktora programına devam etmiştir. Afet yönetimi, yerel yönetimler, şehircilik gibi konularda bildiri ve makaleleri bulunmaktadır.

Araştırmacı saha çalışması süresince Hatay ilinde Temmuz/Eylül 2024 arasında bir konteyner kentte kalarak depremzedeler ile de yakın temas ve gözlem olanağı da bulmuştur.

4.1.11. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirliği

Nitel analizin güvenilirliği ve geçerliliği ile ilgili farklı araştırmacılar tarafından farklı kavramlarla ifade edilen ancak anlamsal olarak aynı olan birçok strateji olduğu görülmektedir. Literatürde, ulaşılan sonuçların ikna ediciliğini kanıtlamak ve herhangi bir nitel araştırmanın kalitesini artırmak için bu stratejilerin kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu stratejiler içinde; uygun ve doğru örneklem seçimi, farklı şekilde sorulan ama anlamı aynı olan tekrarlı sorular, çeşitleme (Triangulation / üçgenleme/saç ayağı da denir), denetleme (uzman 2. ve 3. gözlerin incelemesi), çarpık durumlar bulma (negatif ve alternatif sonuçlarla karşılaştırma), ayrıntılı alıntılar yapma, ayrıntılı betimleme sayılmıştır (Yıldırım, 2010: 79).

Bu çalışmada çalışmanın geçerliği ve güvenilirliği sağlamak amacıyla yukarıda belirtilen yöntemlerin tümü kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek çeşitlemeyi “farklı veri kaynakları, farklı veri toplama ve analiz yöntemleri kullanarak araştırma sonuçlarının inandırıcılığını arttırmaya yönelik çabaların bütünü” olduğunu belirtmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 94).

Bu kapsamda çalışmada kamu kurum ve kuruluşları, meslek odaları ve STK'ların yönetici ve temsilcileri grupları seçilerek veri kaynaklarının çeşitlenmesi sağlanmıştır.

Çalışmada katılımcıların dâhil olduğu kurum veya kuruluşun varsa web siteleri incelenmiş, yazılı doküman, rapor, yayın ve görsel materyaller değerlendirerek yararlanılmıştır.

Araştırmada mülakat ile elde edilen katılımcı ifadelerinden herhangi bir değişiklik yapılmadan doğrudan alıntılar yapılarak çalışmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Mülakat sorularından bazıları yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan meydana geldiğinden, verilerin değerlendirilme aşamasında daha hızlı ilerlenmesi ve bazı katılımcıların ses kaydını kabul etmemesinden dolayı görüşme sırasında not alınmıştır.

Araştırmada kullanılacak veri toplama aracı olan görüşme formu ile ilgili ve araştırmada belirlenen temalar ve kategoriler için tez danışmanı, tez izleme jürisi üyeleri ve uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmada elde edilen veriler katılımcı gruplar arasında Olumlu, Olumsuz ve Öneriler üzerinden “Bulgular” bölümünde irdelenmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcılar ile görüşme öncesinde ikna ve davet amacıyla en az beş defa iletişim kurulmuştur. Ayrıca kurum ve kuruluşlara iadeli posta aracılığıyla resmi başvuru dilekçesi yollanarak teyidi yapılmıştır. Bunun yanı sıra e-posta aracılığıyla kurumlara veya yönetici e-maillerine görüşme talep başvurusu yapılmıştır. Bu doğrultuda kurum ve kuruluşların çalışanlarıyla defalarca iletişim kurulmuştur. Görüşmelerin sağlıklı ve verimli olabilmesi için katılımcılarla görüşmelerde iletişime özen gösterilmiştir. Gerek olması durumunda kendileriyle tekrar görüşülebileceği katılımcılara aktarılmış olup, tekrar görüşme konusunda onayları alınmıştır.

Araştırmada katılımcıların kurumları ve görevleri hakkında tanımlayıcı bilgiler belirtilmiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin yerleri ve zamanları hakkında ayrıntılı nitelermelerde bulunulmuştur.

Araştırmada elde edilen bulguların yanı sıra araştırmacı tarafından gözlemlere dayalı olarak saha notlarından da yararlanılmıştır.

Çalışmada edinilen veriler detaylı olarak betimlenerek aktarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada görüşme soruları, temalar ve kategoriler ve bunun sonucunda elde edilen bulgular arasında tutarlılığa özen gösterilmiştir. Yöntem, örneklem ve analizler amaca uygun olarak değerlendirilmiştir.

Görüşmelerin doğruluğu ve tutarlılığı sağlamak amacıyla görüşmelerde bir görüşme formu katılımcıya verilerek gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizinde kuramsal çerçeve baz alınarak temalar oluşturulmuş ve tez danışmanı ile akran araştırmacılarla görüşmeler yapılarak araştırmanın tutarlılığı arttırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında araştırmacının rolü ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen ham veriler, görüşme formları, saha notları, temalar, kategoriler, kodlar tez danışmanına teyit ettirilmiş, edinilen dokümanlar güvenli bir şekilde arşivlenmiştir.

4.1.12. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada kullanılmak üzere oluşturulan mülakat formu Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'na sunulmuş olup, Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu tarafından kabul edilmiştir (Ek. 1).

4.1.13. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 depremlerinden etkilenen 11 il içerisinde en fazla yıkım ve can kaybının yaşandığı Hatay iline odaklanmıştır. Depremden etkilenen coğrafyanın genişliği ve zaman kısıtlamaları nedeniyle çalışma, Hatay il merkezi ve afetten en ağır şekilde etkilenen ilçelerle sınırlı tutulmuştur. Nitel bir analiz için yüksek kabul edilebilecek sayıda katılımcıyla gerçekleştirilen ve yer yer iki saati aşan derinlemesine görüşmeler, verilerin transkripsiyonu, işlenmesi ve analizi süreçlerinde zorluklara yol açmıştır.

2023 yılında yapılan bir araştırmaya göre; nitel araştırmaların çok büyük bir kısmında derinlemesine görüşme tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiştir (% 84,4). Derinlemesine görüşme tekniğine yönelik yapılan literatür taramasında araştırmalara ilişkin en düşük örneklem sayısı 8, en yüksek ise 84 olarak belirlenmiş, ortalamanın 24,37 olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca bu araştırmaların % 47,37'sinde doygunluk yaklaşımının kullanıldığı tespit edilmiştir (Yağar, 2023: 147).

Araştırmada veri doygunluğunu tespit etmek de başka bir zorluk olmuştur. Bu çapta bir deneyimde tekrara dūřme noktasını saptama, zaman kısıtı ve grūřmelerin kapsamlı olması nedeniyle titiz bir uğraşı gerektirmiştir. Mūlakatların yaz aylarında yapılmasından dolayı ve sahada olan yetkililer ile grūřme randevuların ayarlanması da bir kısıt olarak ortaya çıkmıştır. Son olarak, Hatay ilinde halen iyileştirme ve yeniden yapılandırma çalışmaları yapılmasından dolayı zaman zaman aksayan trafik ve grūřme noktalarının birbirlerine olan mesafeleri nedeniyle ulaşımda da zorluklar yaşanmıştır.

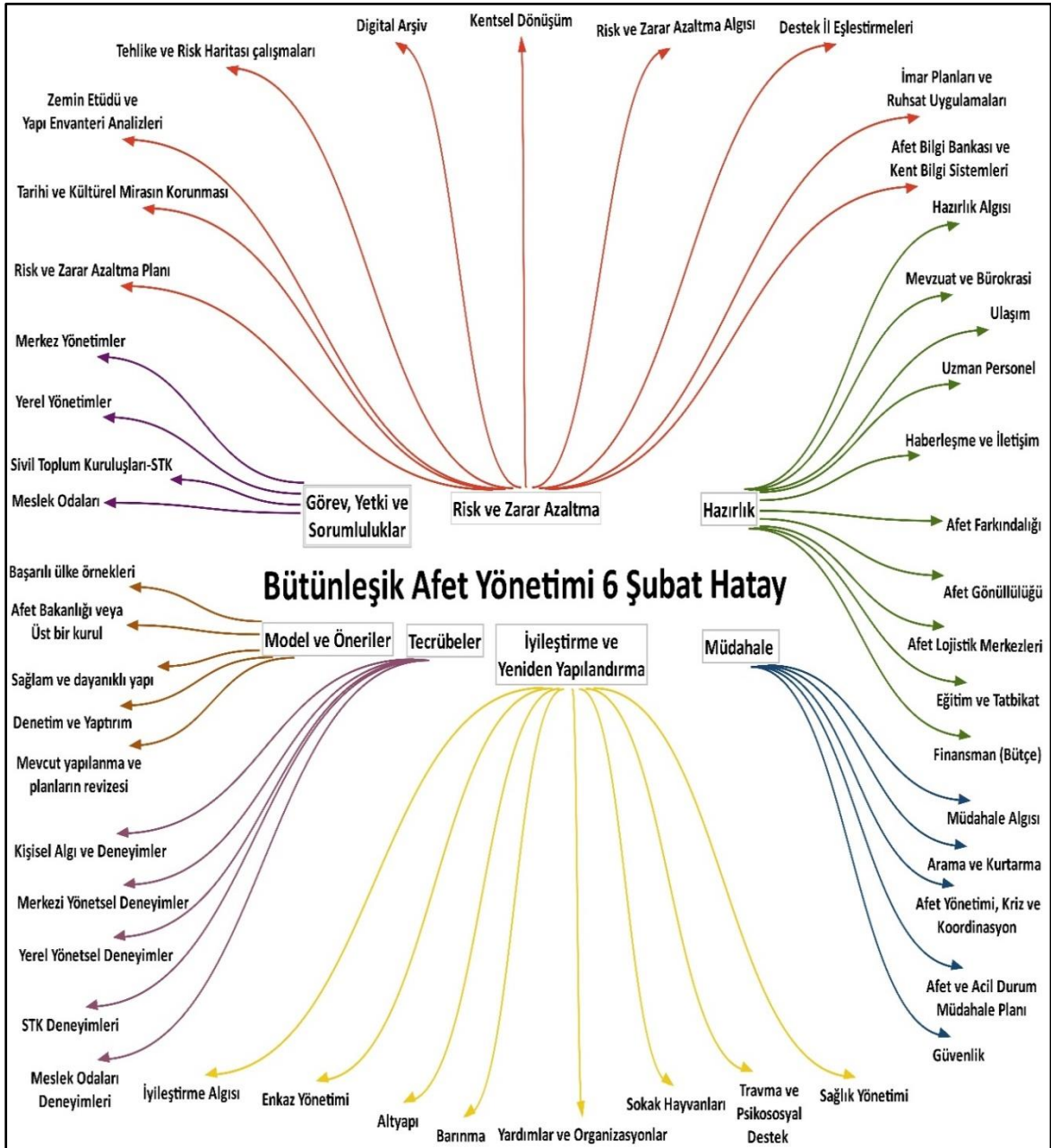

BÖLÜM V

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan oluşan mülakat formu ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler yazıya aktararak kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalardan kategorilere, kategorilerden ise temalara ulaşılmıştır. Hatay ilinin 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinde Bütünleşik Afet Yönetimi Süreçlerine ilişkin 7 adet tema ve 47 adet kategori oluşturulmuştur. Elde edilen temalar ve kategoriler Şekil 27’de verilmiştir.

Şekil 27. Temalar ve Kategoriler

5.1. GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLAR TEMASI

Görev, Yetki ve Sorumluluklar teması altında Hatay il genelinde afet yönetimi kapsamında merkezi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının bu anlamdaki algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Görev, Yetki ve Sorumluluklar teması altında Merkez Yönetimler, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları ve Meslek Odaları olmak üzere 4 adet kategori belirlenmiştir.

Tablo 24. Katılımcılarının Görev Yetki ve Sorumluluklar Temasına İlişkin Temel Bulgular

KATEGORİLER	BULGULAR
Merkezi Yönetimler	Katılımcılar, merkezi yönetimin afet sonrası müdahalede daha yetkili ve etkin olmasının, özellikle büyük ölçekli afetlerin sonuçlarıyla başa çıkmada gerekliliğini vurgulamaktadır (K.3). AFAD'ın koordinatörlüğünün yanı sıra, risk azaltma ve acil durumlarda olağanüstü yetkilerle donatılması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, seviye 3 ve üzeri afetlerde belirli bir süre için tüm yetki ve sorumluluğun merkezi bir birimde toplanması önerilmektedir (K.3). Merkezi yönetimin etkinliğinin, ilçeleri de kapsayacak şekilde acil müdahale ekip ve ekipmanlarının sürekli hazır bulundurulması ve en kötü senaryolara göre planlama yapılmasıyla artırılabilceği belirtilmektedir (B.16). Afet öncesinde de valilik ve kaymakamlıkların emrine afet yönetimi ve hazırlık bütçesi verilmesinin faydalı olacağı dile getirilmektedir (K.5). Ancak, bazı katılımcılar merkezi hükümetin daha fazla yetkiye sahip olmasından ziyade, yetkilerin bölgesel bazda dağıtılmasının liyakat ve verimlilik açısından önemini savunmaktadır (B.5). Bu görüşe göre, bölgesel müdürlükler aracılığıyla yetki devri, müdahale hızını artırabilir ve yerel dinamiklere daha uygun çözümler üretilmesini sağlayabilir. Bununla birlikte, merkezi denetim mekanizmalarının da oluşturulması gerektiği vurgulanmaktadır (B.5, K.2). Katılımcılar, afetin büyüklüğü karşısında yerel yönetimlerin imkân ve kabiliyetlerinin yetersiz kalabileceğine dikkat çekmektedir (B.1, K.2). Bu nedenle, ulusal ve uluslararası kuruluşların müdahalesinin gerekliliği vurgulanmaktadır (B.1). Ancak, yerel yönetimlerin afet yönetiminde daha etkin rol alması ve yetkilerinin artırılması gerektiği yönünde güçlü bir görüş de bulunmaktadır (B.6, B.10, B.19). Belediyeler bünyesinde afet müdürlükleri kurulması, personelin sürekli eğitimi ve güncel tutulması önerilmektedir (B.6). Yerel yönetimlerin, kendi bölgelerini daha iyi tanıdıkları için yerinde müdahalede daha hızlı ve etkili olabileceği ifade edilmektedir (B.10, B.32).
	Yerel yönetimlere yetki devrinin yanı sıra bütçe desteğinin sağlanmasının önemine dikkat çekilmektedir (B.21, B.27). Bu sayede, yerel yönetimlerin uzman personel istihdam etmesi, araç-gereç temin etmesi ve daha etkin bir afet yönetim sistemi

Yerel Yönetimler	oluşturması mümkün olabilecektir (B.27, B.28). Ancak, yetki ve kaynak aktarımının beraberinde denetim mekanizmalarının da güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (B.27). Ayrıca, yerel yönetimlerin afet durumunda tüm yerel dinamiklere erişiminin zor olabileceği, bu nedenle yetki paylaşımının ve sivil toplumun sürece dahil edilmesinin önem taşıdığı belirtilmektedir (B.22, S.9). Katılımcılar, merkezi ve yerel yönetimlerin koordine içinde ve iş birliği yaparak afet yönetimini birlikte yürütmeleri gerektiğinin altını çizmektedir (S.7, B.23). Merkezi yönetimin koordinasyon sağlama, standart protokoller oluşturma ve kaynakları etkin kullanma gibi avantajları bulunurken, yerel dinamiklerin göz ardı edilmemesi gerektiği ifade edilmektedir (S.7). Mevcut afet kanununun teknolojik gelişmeler ve değişen algılar doğrultusunda güncellenmesinin gerekliliği de vurgulanmaktadır (K.13). Katılımcılar, afet anında STK'ların ve gönüllü platformların gösterdiği olağanüstü çabaya dikkat çekerek, bu aktörlerin afet yönetim sistemine planlı bir şekilde dahil edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (K.3). Özellikle arama kurtarma gibi spesifik alanlarda uzmanlaşmış STK'ların görev tanımlarının netleştirilmesi ve afet anında rollerinin belirlenmesi önerilmektedir (K.3). STK'ların afet sürecine bütünlük bir yönetim paydaşı olarak entegre edilmesi, kapasitelerinin ve çalışma potansiyellerinin AFAD koordinasyonu ile artırılması gerektiği ifade edilmektedir (K.6). Bununla birlikte, STK'ların koordinasyonsuz faaliyetleri sonucu kaynak israfı ve dağıtım dengesizlikleri yaşandığına dikkat çekilmektedir (K.10). Bu nedenle, STK'ların belirli bölgelere yönlendirilmesi ve yerel yönetimlerle iş birliği içinde hareket etmesi önerilmektedir (K.10). Ayrıca, STK'ların öncelikle kendi sorumluluk alanlarına odaklanması ve bilgi kirliliğinin önlenmesi gerektiği belirtilmektedir (K.16).
Sivil Toplum Kuruluşları	STK'ların desteklenmesi ve geliştirilmesi gerektiği konusunda genel bir mutabakat olmakla birlikte (S.3, M.11), bazı katılımcılar devletin görev ve sorumluluklarının STK'lara yüklenmemesi gerektiğini vurgulamaktadır (S.16). STK'ların daha çok imkân ve dahil edilmeye ihtiyacı olduğu, devletin STK'ları desteklemesi gerektiği ifade edilmektedir (S.16, S.17). STK'ların afet yönetimi konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi için eğitimler düzenlenmesi, teknik ve finansal destek sağlanması ve yerel yönetimlerle iş birliği yapmaları önerilmektedir (M.11). Katılımcılar, meslek odalarının afet yönetim süreçlerinde ürettikleri görüşlerin ve raporların dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir (M.8). Meslek odalarının temel görevinin insani yardım yapmak değil, yapılan kararları denetlemek ve bilimsel bilgi birikimlerini paylaşmak olduğu vurgulanmaktadır (M.8, M.4). Ancak, mevcut durumda meslek odalarının yetkilerinin kısıtlandığı ve gelirlerinin azaldığı ifade edilerek, bu durumun katkılarını olumsuz etkilediği belirtilmektedir (M.4).

Meslek Odaları	Elektrik Mühendisleri Odası örneği üzerinden, meslek odalarının enerji ve haberleşme gibi kritik altyapıların afetlerde kesintisiz işlemesi için planlama süreçlerine dahil edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (M.4). İnşaat Mühendisleri Odası'nın bina sağlamlığı ve risk azaltma konularındaki bilgi birikiminin afet öncesi çalışmalarda öncelikli olması gerektiği belirtilmektedir (S.9). Jeoloji ve İnşaat Mühendisleri Odalarının afet yönetimine kurumlarla iletişim halinde olarak daha aktif katkı sağlamaları önerilmektedir (B.14). Meslek odalarının bilimsel ve teknik bilgi birikimlerinin kamu yararı adına paylaşılmaya hazır olduğu ve karar alma süreçlerinde yer alması gerektiği vurgulanmaktadır (M.1, M.5). Ancak, meslek odalarının maşa olarak kullanıldığı ve görüşlerinin yeterince dikkate alınmadığı eleştirisi de dile getirilmektedir (M.4).

Tablo 24'te bu tema çerçevesinde merkezi ve yerel yönetimlerin afet yönetimindeki rolleri ve iş birliği mekanizmaları değerlendirildiğinde etkin bir afet yönetiminin; merkezi koordinasyon ve yerel bilgi birikiminin birleşiminden oluştuğu, yetki ve sorumlulukların dengeli dağıtılmasının, kaynakların etkin kullanılmasının, personel eğitiminin ve merkez-yerel iş birliğinin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca, STK'ların ve meslek odalarının afet yönetimindeki rollerine dikkat çekilerek, bu kuruluşların etkin katılımı için net görev tanımları, koordinasyon mekanizmaları, kapasite geliştirme ve yeterli desteğin sağlanması gerektiği ifade edilmektedir.

5.1.1. Merkezi Yönetimler Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Merkezi Yönetimler” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet yönetimine ilişkin olarak il ölçeğinde merkezi yönetim kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının görev, yetki ve sorumluluklarla ilgili olarak katılımcıların olumlu görüşleri şu şekildedir:

K.6 afet yönetim sürecinin kurum ve kuruluşlar arasında iyi yönetişimle daha verimli olacağıyla ilgili “*yani burada yönetişimde bütün paydaşların mutlak surette bir etkisinin, bir etkileşiminin olması lazım ve biz bu good governance kavramını burada bizatihi ete kemiğe bürünmüş şekliyle yaşamamız lazım ki afet sürecini daha hızlı bir şekilde yönetelim. Ama sadece merkezden planlanırsa maalesef bunun biz yan etkilerini sahada görebiliyoruz. Çok fazla yerele de çok aşırı derecede serbestlik bırakmak da kontrolü zorlaştırır. Onun da kötü tarafı bu. Çok fazla serbest*

bırakırsanız bu sefer oradaki kontrol süreçleri bazen aksayabilir. Bir de yani orada tabii yöneticilerin istidadına göre de bazen yönetim süreci değişebilir. Bu anlamda maalesef insan unsurunu da unutmamak gerekiyor. Bu çok önemli bir şey. Yani yönetici insan unsurunu da çok kıymetli görüyorum” ifadesini kullanarak vurgulamıştır.

B.12 bu konuda merkezi yönetimin yetki ve görevleriyle ilgili yaptığı çalışmaların sahada görüldüğünü şu sözlerle desteklemiştir:

Merkezi idareler yetki ve sorumlulukları fazla olmalıdır. Tecrübe olarak İskenderun'da depremi yaşayıp bir gün sonra Antakya'yı gördüm. Merkezi yönetim tabloyu daha iyi ve geniş görüyor net ve radikal kararlar verebiliyor, kısa vadede kararlar sert gelebilir fakat uzun vadede iyi olacaktır.

B.15 bu konuda “merkezi yönetimin olumlu yönü afet riskini azaltacak önlemleri alması, yönetmelikler, genelgeler çıkarması, hukuksal prosedürlerin afet riski durumların önüne geçilmesi dolayısıyla hafifletilmesi yani belli bir bölgede iyileştirme çalışmaları yapılırken mülkiyet sorunlarını aşmak için” örneklemeyle devlet kurum ve kuruluşlarının hızlı ve etkin çözümler üreterek sorunların çözümünü kolaylaştırdığını ifade etmiştir.

S.3 afet yönetiminde merkezi yönetimin tek ses olarak görevini yapmasının her zaman daha sağlıklı olduğunu afet sahasında defalarca deneyimlediğini şu ifadelerle dile getirmiştir:

Tek seslilik her zaman afetlerde önemlidir. Tek ses, tek nokta, tek merkezden yönetilir. Yani ben tutup da afet sırasında çıkıpta basına işte AFAD bunu böyle yaptı ama bence bunları buraya göndermeli dediğiniz an operasyonu ya da olayı bitirmiş oluyorsunuz. Tek yerden yönetilmesi her zaman doğrudur. Bu konuda AFAD'ı da doğru buluyorum. Sorun AFAD'ın güçlendirilmesi, sorun AFAD'ın elinin kuvvetlendirilmesi noktasında yani demokrasiyi sevmiyorum.

M.11 merkezi yönetim tarafından afet yönetiminde daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olmasının faydalarını şu sözlerle ifade etmiştir:

Tüm ülke genelinde afet yönetimi uygulamalarının tek bir çatı altında toplanması, standartların belirlenmesi ve uyumun sağlanması açısından önemlidir. Büyük ölçekli afetlerde koordinasyonun sağlanması ve kaynakların etkin kullanılması merkezi yönetimin daha fazla yetkiye sahip olmasıyla kolaylaşır. Merkezi yönetim, hızlı karar alarak afetin etkilerini azaltmak için gerekli önlemleri daha çabuk alabilir. Merkezi yönetim, kaynakları daha etkin bir şekilde planlayarak ve dağıtarak afet sonrası iyileşme süreçlerini hızlandırabilir.

B.28 merkezi yönetimin afet bölgesinde OHAL ilanı ile işlerin daha etkin olduğu konusunda “Yani bugün OHAL ilan edilmeseydi ve OHAL Valisi tam

yetkilendirilmemiş olsaydı herhalde kesinlikle yani afette müdahaleden sonraki süreçte müdahalelerde sıkıntılar olacaktı. Ve müdahaleden sonra bu sefer insanların ihtiyaçları ile uğraşacaktınız. Eğer OHAL ilan edilmemiş olsaydı millet birbirini yerdı. Bu tam yetkiyle istediği yere el koydu. Noktasal aldığı yerden vatandaşın kararlarına hızlı hareket edebildik, çok doğru bir karar. Bu yetkileri sürekli kullanması lazım, onlar olmasaydı esnafımız çadır kurup devletimiz çadır kurmakta zorlanacak, yardım depolarını bulmakta zorlanacak, araç parklarında sorun olacaktı. Yani ben tamamen merkezi yönetimde yetkilerin toplanması taraftarıyım. Kesinlikle yerinden yerel belediyelere bu görevler bırakılmamalı. Bu tür afetlerin tek bir elden yönetilmesinden yanayım. Yerel yönetimlerin müdahale yetkisi koordinasyon ve öncelik sorunu yaratabilir. Kadının biri bağılıyor; Lütfü Savaş'ın ailesini kurtardık akrabasıyız, bir diğeri ben de Türk bayrağını çıkardım oradan dedi, çok üzüldüm. Çünkü belediyeler biraz siyasi müdahaleye gider. Çünkü eş dostla iş yürütür. En ideali merkezi yetki esas olmasıdır” görüşlerini öne sürmüştür. B.33 de benzer olarak “OHAL ilan edildiği için yargı sıkıntısı olmadığını düşünüyorum. Afet sırasında OHAL ilan edilmeli ve merkezi yönetim daha güçlü, daha etkin olmasının gerekli olduğuna inanıyorum. Göz ardı edilen bir şey daha var; insan davranışlarının afet anında bu kadar değişeceği öngörülemez. Çok kalabalık ve kötü niyetli bir grup oluştu. Bu kalabalık ve kötü niyetli grup, yardımlardan tutun da çözümün iyileşmeye kadar her şeyi kötü etkiledi, etkiliyor. OHAL yani merkezi yönetimin güçlü olması onun için bile önemli. Tam yetki verilmeli yani araç devrinde mesela etraftaki istediğimiz özel şirketin istediğimiz iş makinesini o an almalıyız zaten alabiliyoruz. Bu baştan tam yetki olmalı, güvenlik açısından tam yetkili olmalı, nakliye konularında lojistik anlamında tam yetki olması gerektiğini düşünüyorum” sözleriyle OHAL ilan edilmesinin afet sahasında karşılaşılabilecek sorunları engelleyerek etkin müdahalenin gerçekleştirilmesi bakımından merkezi yönetimin etkinliğini arttırdığını belirtmektedir.

B.36 merkezi yönetimin daha çok sorumluluk sahibi olması gerektiği konusunda “o süreçte şunu gördük; kimileri insanlara yardım etmeye çalışırken, kimileri kendi binasının derdindeydi. Ya da birilerinin barınma ihtiyacını gidermek için çadır kurulması gerekirken, bunu benim arsalarım çöktüler diye değerlendirenler oldu. Güçlü bir kamulaştırma kararı, güçlü bir merkezi yönetimin bunu nasıl aştığını biz orada gördük, halen de görüyoruz. Mesela şu anda kurulu olan konteyner, şahıs parselleri üzerine kurulu olanları da var, kamusal alanlar olarak da var. Ve bunlara

şu anda güçlü bir merkezi yönetim olduğu için gerekli olduğunu düşünüyorum” ifadesiyle vurgulamıştır.

S.12 merkezi yönetimin etkili politikalar üretmesinde belirleyici olduğunu ancak yerel yönetimlerle iş birliği geliştirmesinin de bu süreçte önemli olduğuyla ilgili olarak şu ifadelerde bulunmuştur:

Bütünleşik afet yönetimi kapsamında merkezi yönetimin daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olması, çeşitli olumlu ve olumsuz yönleri beraberinde getirebilir. Olumlu yönlerden biri, merkezi yönetimin farklı kurumlar ve bölgeler arasındaki koordinasyonu artırabilmesidir; bu sayede afet anında hızlı ve etkili bir müdahale sağlanabilir. Ayrıca, merkezi bir otorite kaynakları ulusal düzeyde daha etkin bir şekilde dağıtarak ihtiyaç duyulan bölgelere hızlıca yardım ulaştırabilir. Afet yönetimi politikaları ve prosedürlerinin ulusal düzeyde standartlaştırılması da uygulamada birlik ve beraberlik sağlar. Bunun yanı sıra, merkezi yönetim uzun vadeli stratejik planlamalar yaparak afet risklerini azaltma konusunda daha kapsamlı politikalar geliştirebilir. Merkezi yönetimin daha fazla yetki ve sorumluluk alması afet yönetiminde bazı avantajlar sunsa da yerel dinamiklerin ve ihtiyaçların göz ardı edilmemesi önemlidir. Etkili bir afet yönetimi için, merkezi ve yerel yönetimlerin iş birliği içinde çalışması gerekebilir.

M.1 yetki ve sorumlulukların merkez, yerel, sivil ayrımı gözetmeksizin koordineli bir şekilde birlikte yürütülmesinin değerli olduğundan hareketle “şimdi tabii yetki merkezi hükümette ve yerel yönetimlerde ama sorumluluk hepimizin sorumluluğu. Herkesin yapacağı farklı şeyler vardır. Merkezi hükümetin çok ağır bir görevi var. Çünkü afet çok büyük bir afet. Yani böyle acıları, depremleri karşılaştırmak istemiyorum ama burada başka bir şey oldu. Onun için mevzuatların ve şimdiye kadar alışılmış olanların ötesinde bu yetkiyi halkın çıkarlarını ve yaşamını koruyacak şekilde kullanması gerekiyor. Yani yalnızca merkezi hükümet de değil, yerel yönetimler de yine aynı şekilde. Çünkü yerelden bilgi aldığımız zaman yerelin farklı inancı, birçok kültürü bir arada barındıran yaşanmışlıkları vardır. Onlarla birlikte asıl insanını tanır ve ihtiyaçlarını bildirir. Yerel ve merkezi hükümetin birlikte çalışabiliyor olması o yüzden çok değerli” sözleriyle koordinasyon ve iş birliğinin önemini vurgulamıştır.

Olumsuz Görüşler:

Görev, yetki ve sorumluluklarla ilgili olarak il genelinde merkezi kurum ve kuruluşların afet yönetimindeki rolüyle ilgili katılımcıların olumsuz görüşleri şu şekildedir:

K.4 afet yönetiminde kurumlar arasında yetki karmaşası konusunda “yetki bizde zaten kanunda diyor ki mülki idare amirinin sorumluluğunda yürütülür diyor. AFAD bir genelge çıkartmış. Bu kadar kendileri herhalde kanunu tüzüğü bilmiyor, kanunda

mülki amir diyor, AFAD genelge çıkartmış; bunları bana soracaksın. Kanuna uymuyor ki senin genelge ben sana niye sorayım! Bazı şeyleri belediyeye, bazı şeyleri AFAD'a bazı şeyleri Büyükşehir'e, bazı şeyleri memura bırakamazsın” sözleriyle ifade etmiştir.

K.4 ayrıca afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma çerçevesinde yapılan bazı çalışmaların yetersizliğini şu şekilde dile getirmiştir:

Mesela şu anda AFAD hiçbir harcama yapma diyor ama vatandaşın ihtiyacı var. Bizim ilçemizde şu anda yaklaşık 10600 tane konut yapılması gerekiyor, yapılan 424 konut, biraz ağır gidiyoruz. O biraz vatandaş kaynaklı da onu da söyleyeyim. Rezerv alana bizi sokmuyorlar. Tartışmalar falan ilçemizde maalesef zemin açısından sağlam yerler çok yok. Onun için birde çok çarpık bir kentleşme var. Hazine arazilerimiz işgal altında. Onların çıkartılması sürecin uzamasına neden oluyor ama işte bir şeye karar verilirken direkt kaymakamın kendi ilçesinde karar verebilmesi lazım. Mesela konteyner kent nereye yapılacak? Ya bunun deprem olmadan planlaması lazım ya da ani kararları kaymakamın direkt alması lazım. Yani yaptırma yönelik daha ileriye veya birde kira yardımı kime bağlanacak? Buna kaymakamın karar vermesi lazım. Çünkü şimdi devletimizin de bir bütçesi var. Herkese kira yardımı veremeyiz ki bazıları mesela böyle izbe yerleri gösterip, sanki kiracıymış gibi yardım alıyorlar. Bizim doktorlarımıza, hemşirelerimize, öğretmenlerimize Kızılay kart çıktı. Ya tamam da şimdi garibanlar alamadı. Birde onun arbedesi yaşandı. En son bu depremden sonra olan olaylar, o şeyler bittikten sonra hazirandan sonrasını anlatıyorum size. O akut dönemde olsa eyvallah deriz ama depremden 5,6 ay geçmiş sen getirip öğretmenlere Kızılay kart dağıtırsan ben derim ki sana sen nasıl karıştırırsın bunu.

B.1 kurumlar arasında görev, yetki ve sorumluluk ayrımı yapılmaksızın iş birliğinin daha değerli olduğunu ancak siyasi kaygıların buna engel olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

Şimdi bunu denge denetim yöntemi sistemi içerisinde değerlendirmek lazım. Yani buradaki kurumların bakanlık, belediye olmasından daha çok ortak hareket etme tarzını benimsemesi lazım. Daha güçlüünün daha zor, daha büyük imkânlarla hazırlık yapması lazım. İş bölümü yapmak lazım. Bu iş bölümü çerçevesinde hem hükümetin, iktidarın işte hem bakanlıkların görevlerinin iyi tespit edilip iyi donatılmış, hazır olması lazım, iyi eğitilmesi lazım. Bize düşeni de bizim yapmamız lazım. Ama belediyelerin bütün bu konudaki imkânları kısıtlı. Belki bakanlıkların da kısıtlı ama mevcuda baktığımız zaman biz bazı olaylarda ultra zengin gibi yaşıyoruz. Bazı işlerde de hiçbir şeyimiz yokmuş gibi yaşıyoruz. Bunun bir ortasını bulması lazım. Hem belediyeler içerisinde de bakanlıklar içerisinde yani devletteki işleyiş, belediyelerdeki işleyiş bu işin başındaki yani hükümetin başındaki veya belediyenin başındaki insana göre olmaması lazım. Belli bir hizmet zincirinin, belli bir geleneksel yapının oturması lazım. Daha mükemmeli ve daha iyisi için iş birliği yapılması lazım. Bizde her şey siyasi düşünceye göre yapıldığı için maalesef bunlar olmuyor.

K.6 afet sonrası OHAL süreci konusunda yetkilerin verimli değerlendirildiğini ancak OHAL bitimiyle bazı aksaklıkların yaşandığını şöyle ifade etmiştir:

Ben OHAL sürecinde de yetkili idim, OHAL'de istediğimizi yapıyorduk ama OHAL bitti, süreç nihayete erdi. Şu an normal süreç mesela TEDAŞ'a afetle ilgili bir şey diyoruz. Mesela bu konteyner kentlerin elektriğini bağlatacağız. Elli defa yazı yazdık, elli defa söylüyoruz. İş sürekli böyle bir yokuşa sürmek işte. Farklı bir bakış açısıyla olaylara

bakmak. O da bizi yoruyor. Yoksa OHAL'de zaten her şeyi yaptık, bir şeyimiz yoktu, yetkimiz genişti. OHAL zaten bizi rahatlatmış. OHAL olmazsa bu kadar fazla işi rahat yapamazsın. Ama OHAL'den sonra şimdi bir yetki yaptırımımız olmadığı için şu anda bile mesela daha iyileştirme sürecindeyiz, yüzde yüz buraların süreci tamamlanmadı. OHAL üç aylık periyot için geçerliydi ve o süreçte biz OHAL yetkilerimizi kullanabildik mülki idare amirleri olarak ama ondan sonraki süreçte şimdi iyileştirme sürecinde maalesef bu tarz aksaklıklar ve şeylerle karşılaşıyoruz.

S.9 bu konuda “Merkezi yönetimin daha fazla sorumluluk alması bu koordinasyonu kolaylaştırır şayet yapılabilirse ama bu depremde şunu da gördük. Bu koordinasyon yapılamadı ve tek bir yere bağlı olduğumuz için kimse sahaya inemedi. İnsanların inisiyatif alması gerekti. İşte bir dönem izin olmadan çalıştı pek çok kurum. Dolayısıyla koordinasyon iyi sağlansaydı çok iyi olurdu. Çünkü kimin nerede çalışacağı, ihtiyaç analizlerinin yapılması buralarda çok ciddi fayda sağlardı bize. Ama bunları hep el yordamıyla yapmak zorunda kaldık. Çok manuel ilerledi süreç yani. Dolayısıyla hani böyle o koordinasyon sağlansaydı çok faydalı olurdu herkes için ama sağlanamadığı için çok olumsuz bir yerde kaldı” sözleriyle koordinasyon sorununa dikkat çekmiştir.

S.10 merkez ve yerel yönetimlerde siyaset farkının yeniden yapılandırma sürecinde vatandaşın ikna edilmesi konusunda ihtilaflar yarattığı konusunda şu görüşleri aktarmıştır:

Şimdi bu tür farklı siyasi görüşlerin olduğu, merkezi ve yerel yönetimler arasında ciddi sorunlar oldu. Mesela Maraş'taki sorunlarla Antakya'daki sorunların seviyesi bir değil. Çünkü oradaki merkezi yönetimle -deprem anında ki merkezi yönetimle-yerel yönetimler aynı siyasi güç çerçevesinde. Toplum o siyasi görüşe, merkezi yönetime daha yakın olunca bazı uygulamaları çok daha rahat sineye çekebildiler. Hatay, Antakya biraz daha farklı, ilçeleri daha farklı bir şekilde. Bir Samandağ, bir Arsuz, bir Antakya, bir Defne diyelim yani çok daha farklı. Aynı şeyi farklı şekilde algıladılar. Şimdi bundan dolayı bu yetki olaylarında onun daha böyle bir siyaset üstü bir platforma çekilebilecek şekilde komisyonlar üzerinden yürütülmesi gerekirdi bu kararları alırken ve bu komisyonlarda diğer farklı siyasi görüşlerin de temsilcilerinin de olması ve onlarla beraber hareket edilmesi. İşte yerel yönetimlerde, belediye meclislerinde gerçekten etkili, yetkili ve bilgili olan insanların diyaloglarıyla bunların çözülmesi gerekirdi diye düşünüyorum.

S.15 merkezi yönetimin daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olması konusunda “tek vücut hareket edilerek koordinasyonun daha hızlı sağlanması sağlanabilir, ihtiyaçların belirlenmesi ve israf edilmeden daha etkin kullanılması sağlanabilir, afetlerde aynı dili konuşan yetkin ve uzman kişilerin oluşması ve afetlere müdahale kolaylığı sağlanabilir ancak yerel yönetimlerin pasifleşerek etkinliğini kaybetmesine sebep olabilir, Siyasi görüş ayrılıklarından kaynaklı koordinasyon sorunları oluşabilir, Bürokrasi yoğunluğunun tek noktada toplanmasıyla hantal bir işleyişe sebep olabilir. Yapılan

yardımların nereye, kime, ne zaman yapıldığının takip edilmesi zorlaşır” ifadesiyle değerlendirmiştir. Bu konuyla ilgili benzer yanıtlar belirten katılımcıların alıntılarını aşağıda vermiştir:

Şimdiki merkezi yönetim tarafından yetkilerin toplanmış olması ve sahadaki yetkililerin liyakatsiz olması nedeniyle kendilerince inisiyatif alamaması, karar verememesi; felaketlerin büyümesine neden olmaktadır. Bu çok önemli bir şey aslında. Yereldeki insanlara, kuruluşlara, yetkililere bu yetkiler dağıtılmış olsaydı belki çok daha hızlı ve aktif bir çalışma veya kurtarma yapılabilirdi (M.4).

Zaten normalde, kalkınma planı, buna uyumlu bölge planı, buna uyumlu çevre düzeni planı ve buna uyumlu alt ölçekli planlar. Aslında planlama hiyerarşisi böyledir ama DPT’yi kapatıp kalkınma planlarını da göstermelik yaptığı için bunun etkisi var. Ama şöyle bir sorun var; Türkiye’de plana inanç yok, imar planı yapıyorsunuz, kaçak yapanlara imar affı çıkarıyorsunuz. Zaten bu planın kendisinin işlevi kalmıyor. Birde merkezi olması da şöyle kötü; merkez alıyor kararı yerelin ihtiyaçlarını bilmeden yani bu sürecin aslında merkezi yönetim, yerel yönetim koordinasyonunda birlikte olması gerekiyor (M.8).

Tarım İl Müdürlüğünde yıkımlarla ilgili bir toplantı yapıldı. Şu an gündemde olan orta hasarlıların, ruhsatlandırılmayan binaların yıkım mevzuusu var. Belediye 15 ilçenin fen işleri müdürünün ortak söylediği tek bir şey var; bu işi bizden alın. Çünkü biz oy kaygısı olan bir kurum olduğumuz için vatandaşla bu anlamda yüz yüze gelemiyoruz. Ya Kaymakamlıklar ya Valilik ya da Çevre ve Şehircilik kalemi ile YİKOB’ta olur. Çünkü oy kaygısı, muhtarlar gibi oy kaygısı olan insanın gidip de vatandaşla karşı karşıya gelemiyor. Ama biz o bilinci vatandaşa verme konusunda belki daha tarafsız görünüyoruz işin açıkçası (K.10).

Öneriler:

İl genelinde merkezi kamu kurum ve kuruluşlarının afet yönetiminde görev, yetki ve sorumluluklar çerçevesinde vermiş oldukları önemle ilgili olarak katılımcıların önerilerine ilişkin cevapları şu şekildedir:

K.3 merkezi yönetimin afet sonrası daha yetkili ve etkin olmasının afetin sonuçlarının üstesinden gelinmesi açısından gerekli olduğunu şöyle ifade etmiştir:

Yani AFAD eğer koordinatör bir teşkilat olarak kalacaksa kesinlikle ve kesinlikle bu işin içerisinde olmalı. Hatta ve hatta bazı noktalarda AFAD’a olağanüstü yetkiler verilmeli biraz önce söylediğimiz meseleler dahil. Riski azaltma uğruna eğer ilgili kurumu bu işleri yapmıyorsa veya geciktiriyorsa, yapamıyorsa AFAD’a o olağanüstü yetkiler kullanılarak yapma yetkisi gerekiyor. Seviye 3 ve üstü durumlarda 6 aylığına tüm yetki sorumluluk görev merkezi idarenin şu biriminde toplanır ve o kanaldan bu işler yürür ve tüm kamu, özel, sivil topluma ait her türlü imkân ve kabiliyet o otoritenin emri altına girer. Zaten afet mevzuatında, mülki idare alanına bu yetki verilmiş. Yani 18 yaşından 60 yaşına kadar kişilere yükümlülük yükleme yetkimiz bile var. Yani hani angarya yasaktır ama daha sonra bedeli ödenmek kaydıyla araç, gereci el koyma yetkimiz var. Ondan sonra ne bileyim işletmelere el koyma yetkimiz var, ürün ürettirme yetkimiz var yani. Bu çerçevede bunun tamamen netleştirilmesi gerekiyor ve herkes şunu bilecek; bir afet olduğunda kardeşim seviye 2, 3 ve üstü olduğunda ben bir kenara çekilip benim tüm teşkilatım nedir? Belediye başkanlık makamı kurulacak ama yetkileri orada. Belediye meclisi, özellikle belediye meclisleri bunların yetkileri o otoritede olacak altı ay. Yani

valiliklerde bu noktada belediyelere de vesayet yetkisi çerçevesinde denetleyebilecek bir kurumsal yapının oluşturulması lazım.

K.5 bu konuda afet sonrasında olduğu gibi afetin öncesinde de bütçe verilmesinin daha faydalı olacağını şu sözlerle açıklamıştır:

Afet anında vali ve kaymakamların emrine bir bütçe veriliyor. Afet yönetim bütçesi ve o anda harcamalar yapılıyor. Gerekli iyileştirme çalışmaları yapılıyor. Ancak afet öncesi de valilerimiz ve kaymakamların emrine mali anlamda afet yönetimi ve afete hazırlık aşamasıyla ilgili bir bütçe verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani burada örnek veriyorum; öğretmenlerden ya da kurumlardan gönüllük esasına göre bir ekip kurup onları eğitmek istediğinizde bunun bütçesini sağdan, soldan ya da başkanlıktan istemeniz gerekir o da gelirse! Ama eğer her ilçe ve valiliğe bu noktada bir afet hazırlık bütçesi verilirse ve bu etkili bir şekilde kullanılırsa çok daha iyi olacağını düşünüyorum.

B.5 merkezi hükümetin daha fazla yetkiye sahip olmasından ziyade yetkilerin bölgesel bazda dağıtılmasının afet yönetiminde liyakat ve verimlilik açısından önemini şu sözlerle açıklamıştır:

Bence merkezi hükümetin daha fazla yetkisi olmaması lazım. Yani yetkilerin bölgesel bazda dağıtılması lazım. Yani mesela Hatay, size bir örnek vereyim. Ulaştırma Bakanlığı Bölge Müdürlükleri vardır. Mesela biz 5'inci bölge müdürlüğüne bağlıyız Adana'ya. İşte karayollarının bölge müdürlüğü vardır mesela Mersin'de. İşte onların 53. şube şefliği var. Ben bu afet yönetimlerinin bölgelere ayrılarak bölgesel bazda oradaki yöneticilerin, bölge müdürlüklerinin elinde olmasını düşünenlerdenim.

B.16 görev, yetki ve sorumluluklar konusunda “Merkezi yönetimin daha fazla etkili olması gerektiğini düşünüyorum ve ilçeler arasında gerekirse Acil müdahale ekip ve ekipmanlarını sürekli hazır bulundurmalı ve en kötü senaryoyu düşünerek yardım planlama çalışmalarını yapması gerektiği kanısındayım. Yani Merkezi yönetim deprem anında bize yaşam üçgeni oluşturmayı öğretmemeli. Yaşadığımız afette yaşam üçgeni oluşturmanın aklına gelme ihtimali çok düşük” şeklinde afet yönetiminde merkezi yönetimin etkinliğini ilçelere de kapsayacak şekilde genişletmesi gerektiğini savunmuştur.

B.23 bu konuda 6 Şubat sürecinde merkezi kamu kurum ve kuruluşların, yerel yönetimlerin, vatandaşların ve sivil oluşumların görev, yetki açısından siyasi fark gözetmeksizin çaba sarfetmesi gerektiğini şu sözlerle desteklemiştir:

Bütünleşik afet yönetiminde yani merkezi yönetimin gücü tabii ki tartışılmaz bu süreçte. Böyle bir afet durumunda yereldeki gücün de yereldeki yönetim gücünün de zaten ki depremde de gördük. Birçok şeyde merkezi yönetimin de birlikte burada iyi bir şekilde bütünleştiğini gördük. Dolayısıyla öncelikle burada bir koordinasyonun olması bu olmazsa olmaz bu açıktır. Bu süreçte daha fazla yetki alanı diye bir durum olmaz, yerel yapıyla bütünleşip böyle bir yönetimde en yetkili kişilerle bizzat olayı yaşayan, burada mesela valilik olsun, kaymakamlıklar olsun, bakanlık olsun, belediye olsun, kamu kurum

ve kuruluşlarının her biri olsun, her bir vatandaşımız bu noktada yani buradaki yetkili olarak buradaki kurumlarımızla direkt irtibat halinde olmalıdır.

K.6 afet yönetiminde ildekine benzer yetkin yapılanmanın ilçe merkezlerinde de kurulması ile ilgili olarak “*yine tabii her ilçede bizim mutlaka olmasını dilediğimiz hepsinde ilçe afet müdürlüğünün kurularak bunun bir mevzuat altyapısının oluşturulması lazım. İlçe afet müdürlükleriyle de bunu her ilçe kendi kurumsal bir yapı aynen ilçe tarım, nüfus veya tapu müdürlükleri gibi bir kadroyla ve alanlarında alt birimlerinde uzman olan arkadaşlarla sürekli bunlar ilçe genelinde bütün Türkiye'nin 922 ilçemizin tamamında ve ilçelerin afet riski taşıyan konumlarına göre mesela işte Rize’de heyelan riskine göre profesyonel AFAD ekibinin orada her türlü hazırlığını yapması lazım. Ona müdahale etmek için bir müdahale planının ilçe bazında hazırlanması lazım. Denizli Güney’de orman yangınları dedik. Orman yangınlarıyla alakalı bir süreç oldu. Onu yapmamız gerekiyor. Yani ilçenin afet planı hazır olması lazım ve afette orda AFAD’da çalışacak arkadaşlarımızın da buna göre istihdam edilmeleri ve kadroların ona göre uzmanlık olarak AFAD ilçe müdürlüklerinin mutlaka kurulması lazım*” sözleriyle önemli olduğunu öne sürmüştür. Benzer şekilde B.30 ise il genelinde merkezi yönetim tarafından afet alanında yapılan faaliyetlerin ilçelerde de bilimsel bazda uzman personelle yürütülmesi gerektiği şu sözlerle ifade etmiştir:

Afet yönetiminin öncesinde merkezi yönetimin daha etkin olması gerektiği pozisyon yani burada üretilecek olan konutları yönetim, daha bir nizami ve uzun süreli etkin olması faydalı olur. Öbür taraftan yerel yönetimlerin de halkı tanıyan, halkla iç içe olan bir pozisyonunun olması, halkın ihtiyaçlarına daha doğru cevap verebilecek bir pozisyonda ikisinin organize olacağı ama kesinlikle ve kesinlikle AFAD ve Çevre Şehirciliğin yerel yönetimlerden ayrı merkezi yönetimden yürütülecek pozisyonu ilçelerde bilimsel bazda en azından asgari düzeyde 4 tane mesleki disiplin, makina, elektrik, inşaat ve jeoloji mühendisi şeklinde uzman personelin yürüteceği işler çerçevesinde olması doğru olacaktır.

K.13 teknolojik gelişmelerin sonucu mevcut afet kanununun güncellenmesi ile ilgili olarak “*yetkiler yeterli değil. Şöyle birşey var; 7269 genel afet kanuna göre iş ve işlemler yapılır. Bunun da alt yönetmelikleri vardır. Bu İçişleri Bakanlığı’nın bir kanunudur. Bizde genel itibariyle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak bizim 6306 afet öncesi beşinci yönetmelik değişti. Afet sonrası riskli alanlar, rezerv alanlar şunlar bunlar. Ama genel itibariyle ilk saha tespitlerine yönelik olarak uygulamalarımız 7269 kanununa göre idi. Bu kanun Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının bir kanunu olmayıp, 1965 yılında başlayıp günümüze kadar gelen ekli küçük maddelerle revize edilen veyahut geneline revize edilen bir kanundur.*

Bu kanunun öncelikli günümüze uygulanması gerekir. Niye derseniz artık sektör de değişti, teknoloji de değişti, algılar da değişti. Algılar değişmesi de zaten eğitimden geliyor. Ama eğitimin pozitif tarafı mı negatif tarafı mı derseniz negatif tarafına gidiliyor” sözleriyle ifade etmiştir.

S.7 merkez veya yerel yönetimlerin birlikte afet konusunda koordine halinde çalışmasının önemiyle ilgili olarak “yani merkezi yönetimin hızlı ve etkin olması tabii önemli artı bir koordinasyon sağlayabilme becerisi olması, farklı bölgelerde işte standartlaştırılmış birtakım protokollerin olabilmesi, kaynakları etkin kullanabilmek mesela, merkezi yönetimin bir artısı olabilir. Uzmanlık ve ulusal bir politika geliştirir bununla ilgili ama aynı zamanda da yerel dinamikler göz ardı ediliyor. Yani merkezi yönetimin çok fazla yetkili olması, bu sefer yerel dinamiği anlayamaması, yerel yönetimlerin esnekliğini falan azaltabilmesi mümkün olabiliyor. Bürokrasi sonra ne kadar merkezi ise o kadar yavaş ilerliyor. Ama merkezi yönetim, yerel yönetim el ele koordinasyon içinde, girift bir şekilde afet yönetimini birlikte yönetmeliler” sözleriyle görüşlerini vurgulamıştır.

5.1.2. Yerel Yönetimler Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Yerel Yönetimler” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Yerel yönetim kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının afet yönetimi konusunda görev, yetki ve sorumluluklarla ilgili olarak katılımcıların olumlu görüşleri şu şekildedir:

B.9 yerel yönetimlerde planlamanın bütüncül bakılarak yapılması konusunda “büyükşehirden bahsediyorsak bütün il sınırlarımızdan ne kadar sorumluyusak bence bir yerinde olmalıyız. Bir yerinde olmalı belediye. Önce şu şöyle olması, çok yetki az yetkiden çok asıl bunun sahaya yansımalarıyla alakalı ne yapabiliriz? Yani orada işte ruhsatlandırmada ilçe belediyeleri yetkili. Yani orada da mevzuatımızda bunla ilgili altyapı hazır olduktan sonra, onlara da bunu uygularsa, yapı denetimi görevini yaparsa, müteahhidimizde iyi olursa şimdi yeni baştan planlama imkânı bulmuşuz yollarımızı daha geniş yollar, dar sokaklarda ölmekten, diğer binanın, şu binanın üstümüze yıkılmasından kurtuluruz. Hepsi bir planlamadan bir bütüncül bakmanın

yetki, sorumluluk bunların koordinasyonu ve uygulaması için istenilmeli” sözleriyle önemini ortaya koymuştur. Benzer şekilde B.7 ise afet sonrası OHAL ilanı ile kurumlar arasında koordinasyon konusunda uyumlu çalışmanın faydalı olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

Yani kurumunuzun yetkileri şöyle yeterliydi. Olağanüstü hal olduğu için zaten ilk 6 ay OHAL durumunda tamamen yetkiler merkezi yönetime geçer. Hatta sıkıyönetim olduğu zaman daha da ileri gider vatandaşın elindeki araçları bile alabilirsiniz yani. O yüzden devletimiz tüm konuları AFAD aracılığıyla koordine ediyor. Belediyelerden de destek istiyordu o zamanlar. Tabi biz de o zamanlar destek veriyorduk. Hatta diğer illerden gelen büyükşehir belediyeleri falan onların destekleri de oldu sağ olsunlar her türlü konuda. Yani aylarca burada kaldılar bizimle birlikte. Bizim terminalin temizliğini bile onlar yapıyordu bizim çocuklarla birlikte. Yani yetiştiremiyorduk, insanlar hepsi oralarda barınıyor. Barınma yeri çok azdı, geliyorlardı, bir de depremden çıkmışlardı yani. Birde onun hesabını yapamıyorlardı burayı temiz mi, kirli mi bıraksam? Çöplerini atıp atıp gidiyorlardı çocuklarda temizleyip duruyordu. Her gün günlük insanların pisliğini temizliyorlardı.

S.12 afet yönetiminde yerel yapıların kendi imkân ve kabiliyetlerini bilerek harekete geçmesinin önemi konusunda “yerel yönetimlerin kendi bölgelerinin coğrafi, sosyal ve ekonomik özelliklerini daha iyi bilmeleridir. Bu sayede afet öncesi ve sonrası ihtiyaçları daha doğru tespit edebilir ve hızlı müdahalede bulunabilirler. Halkla daha yakın ilişkiler kurarak toplumun afetlere hazırlık ve bilinç düzeyini artırabilirler. Ayrıca, kendi bölgelerinin ihtiyaçlarına ve koşullarına göre daha esnek ve uyarlanabilir çözümler üretebilirler. Ancak kaynak eksikliği, koordinasyon sorunları ve standartlaşma eksikliği gibi olumsuz yönler de göz önünde bulundurulmalıdır” sözleriyle ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili benzer cevaplar veren katılımcıların alıntıları aşağıda verilmiştir:

Kendi ihtiyaçlarını bilerek hazırlıklarını bu alanda yoğunlaştırabilir, halkın katılımı sağlanarak daha güçlü bir yapı kurulabilir. Afet zamanlarında hızlı müdahale etmeyi sağlar (S.15).

Kapasitesi yeterli olmayan yerel yönetimler veya küçük ilçeler, beldeler için hem kaynak ve ekipman yönetimi konusunda sorun oluşturabilir hem de insan kaynağı yönetimi bakımından ancak bununla birlikte, yereldeki iş makinesi; iş gücü kaydı gibi konularda daha düzgün bir veri tabanı yürütmek için bu yerel yönetimlere görevler verilebilir. Bu konular dışında daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olmalarının olumsuz hiçbir yönünün olacağını düşünmüyorum (S.16).

Yerelde halkın ihtiyaç ve beklentilerini daha hızlı doğru gözlemleme imkânı var. Merkezi yönetim bölgelerin ihtiyaçlarını ve çözüm üretme faaliyetlerini organize edebilir. Sistemin doğru çalışması mutlaka yerel ve merkezi yönetimlerin uyum içinde çalışması ile verimli hale gelir (M.9).

Yerel yönetimler, kendi bölgelerinin özelliklerini daha iyi bildikleri için, afetlere yönelik çözümleri daha yerel ihtiyaçlara uygun hale getirebilirler (M.11).

Belediye kendi alanını çok iyi tanımalı. Bir; ilk önce şunu çok iyi bilmeli. Mülki idare sınırı neresi kendisine yönelik onu iyi bilmeli, o alanı çalışmalı. Oradaki halkın sosyolojik yapısına iyice bir bakmalı. Sosyolitesini her şeyi, dini, inancı, şunu, bunu, her şeyi biliyor ilk önce bir ona bakacak, ondan sonra da mekanik kısmına geçecek. Olayın mekanik kısmında da zaten hangi kurumdan destek isterse ilk önce mutfakta hazırladığı benim buraya gücüm yetmiyor veyahut benim buraya teknik yeteneğim yetmiyor dediği zaman zaten bütün kurumlar desteğini veriyor. Bunun afetle ilgisi yok. Afetten önce de zaten veriliyordu (K.13).

Olumsuz Görüşler:

Görev, yetki ve sorumluluklar kapsamında il genelinde yerel yönetim kurum ve kuruluşlarının afet yönetimindeki rolüyle ilgili katılımcıların olumsuz görüşleri şu şekildedir:

K.12 yerel yönetimlerin kısa vadeli bakış açılarının her türlü tavizlere yol açtığından hareketle bu konuda “ben normalde yerel yönetime inanan biriyim. Normali şu; şimdi yereldeki yönetici yerelde yaşayan insan, yerelin sorunlarını merkezden daha iyi bilir. Bu sebeple yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış üniversite bazında işte bizim değerli valilerimiz bu konuda öncülük etmiştir. Yazıcıoğlu hayranıyım, rahmetle anıyorum kendilerini. Ancak biz uygulama noktasına gelince bu fikir bende muğlak bir hale geliyor. Nedeni şu; bu aktörler! Şimdi genel bir şey; Çevre Şehircilik Bakanlığının yapmış olduğu bir proje bunu geldi belediyeye devretti. Çok güzel bir proje. Ama işte yerele geçince yerel kaynaklar harekete geçer. Bunu niteliğinden çıkartırlar. Bir kere projeyle oynamaya başlarlar. Kısa vadede çözüm uzun vadede kayıp. Dolayısıyla, yani yerel yönetimlerin bu konularda da çok başarısız olduklarını düşünüyorum” sözlerini ifade etmiştir.

K.2 yerel yönetimlerin yetkilerini yeterli bulmakla beraber siyasi kaygılarından kaynaklı genel resmi görememesi konusunda “Özellikle yerel yönetimler burada taşın altına elini koyup hem denetleme anlamında hem bu işte risk ve zarar azaltma, işte bir binayı tespit yapıp, deprem testi yapıp, analizi yapıp, eğer güçsüzse ve depreme dayanıksızsa bir an önce güçlendirme veya yıkıp yenisini yapma işte kentsel dönüşüm, yerinde dönüşüm ismine ne dersiniz deyin, deprem güçlendirmesi. Bunun takibini yapacak belediyeler yetki olarak imar mevzuatı belediyelerin elinde. O yüzden burada belediyelere çok iş düşüyor ve belediyeler yereldeki siyasi kaygıdan, seçim kaygısından, oy kaygısından bir an önce kurtulmaları gerekir. Bu iş çok önemli, çok değerli çünkü ona göre hareket etmemiz gerekiyor” şeklinde ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili benzer cevaplar veren katılımcıların alıntıları aşağıda verilmiştir:

Yani eğer yerel yönetimlere personel anlamında bir mevzuat çıkartılıp yerel yönetimlerin böyle bir görevi yok diye biliyorum eğer yerel yönetimlere mevzuat anlamında değişiklik yapıp böyle bir birim kurmaları gerektiği tebliğ edilirse ve bunlar için de bir bütçe ayrılırsa ve bu bütçede de hem personel tutulur hem liyakatli personeller işe alınır ve teçhizat da alınırsa iyi olabilir ama yerel yönetimleri birazcık bu işi suistimal edebilir. Yani hani suistimallerden kastım atıyorum kepçeyi alırlar ya biz afet yönetimi için bir kepçe aldık kepçeyi başka amaçlarla kullanılabiliyorlar mesela. Yani bu biraz yerel yönetimlere ben çok güvenemiyorum. Yetkiyi etkin kullanamayacaklarını düşünüyorum. Atanmış kişinin kaybedeceği bir şey yok, mevzuat neyse onu uygular. Ama seçilmişler öyle değil seçilmişler bir sonraki dönemi de düşünüyor (B.5).

Belediyelere bu kadar yetki verilmesi bence yanlış. Onlar şimdi diyor ya; Büyükşehir oldu, yetkilerimiz kesildi. Büyükşehir olmadan önce ne yaptınız? Bana bir onu gösterin. Bir tane imar yapmamışlar, bir tane araç almamışlar ve bir, iki tane kendi hazine arazilerinin, kendilerinde olan belediye arazilerinin tamamını satmışlar. Bir tane park yeri yok. Park yerinin tamamını kaymakamlıktan aldıkları arazilerden yapıyorlar ve hiçbir imarı düzgün yapmamışlar. Şöyle söyleyeyim; ilçe belediyenin yetkisi var, parası da var. 500 tane adam alırsan 100 kişi çalışacak yere. Aldıkları yetki nedir? İmar da şimdi Büyükşehir'e de gidiyor ya, imar rantını yiyemiyorlar. O mu yetki? Sen önce bir çöpünü topla. Temel hizmetlerini yap. Emlak ve çöp vergisini de sen alıyorsun ayrıca devletten de para geliyor. Beş yüz tane işçi nerde ya ben kendi belediyemi eleştiriyorum. 500 tane işçi almışsın devletten gelen para yaklaşık diyelim 17 milyon. Toplam SGK vergi hariç 17 milyon. 16 buçuk milyonda işçi, personel maaşı var. Şunu ben size söyleyelim bu belediyeler böyle söylüyor ya, kaymakam kadar maaş alan işçi olur mu ya (K.4).

Kendi yerel alanındaki çıkarlarına göre bir kayma olabilir. Birincil ilişkilere yönelik olarak bunlar bana oy verenler ya da vermeyenler diyerek suistimal yaratabilir (K.10).

Bu işin başı aslında belediyelerdir. Avrupa'daki her türlü sorumluluk ve yetki belediyededir. Bir yere kütüphane yapılacak belediye, yol yapılacak belediye, huzurevi yapılacak belediye, okul mu belediye, sağlık ocağı mı belediye. Avrupa'da böyle ama bizim buradaki en geri plandaki kurum belediye. Hele hele şu anda her şey Devlet'te, Çevre ve Şehircilik'te, AFAD'da. Kimse bir toplantıya bile çağırıyor belediyeyi. Antakya imar planı yapılıyor belediyenin bizim haberimiz yok. Bu nasıl bir iş ya. Buranın bir belediye başkanı var, belediye meclisi var. Bu şehrin bir Mimarlar ve Mühendisler Odası var, bu şehrin kanaat önderleri var, bu şehrin efendime söyleyeyim müdürleri var (B.13).

Mesela İtfaiye, Arama Kurtarma Büyükşehir'in yetkisindedir. Bana sorarsanız büyükşehirlerde ilçe belediyelerinin kapatılması lazım. Niye diyeceksin? İlçe belediyesinin görevi, ilçe belediyesinin büyük şehirlerdeki yaşayan halkı. Ben mesela belde belediye başkanıydım. Benim yetkim o zaman Büyükşehir belediye yetkisi gibiydi. Şimdi on iki metre ve üstü yollar Büyükşehir'e ait. Ara sokaklar 10m dar, cenaze hizmetleri, İtfaiye, defin hizmetleri Büyükşehir'in. 5000 üstü yolları, 5000 üstü parkları, ulaştırma, su, kanalizasyon büyükşehirde, ilçe belediyesinin görevi sadece çöp toplamak. Sen kendi imar planını bile büyükşehirden geçirmek zorundasın. Yahu yok yetkim yok. İlaçlama bile Büyükşehir'in, ilçeye köpek işi, barınak sorunları kapat yahu. Yetki karmaşası da olmaz ver Büyükşehir'e. Yahu arkadaş gerek yok, kapatırsın... Şubesi dersin, bitti (B.17).

Bizim hiçbir yetkimiz yok. Yani zaten bunla ilgili bir yasa, yönetmelik çıkmıştı daha önceden benim hatırladığım kadarıyla 2012'de valla tam hatırlamıyorum tarihi. Bu deprem bölgesindeki yetkilerin tamamını ilgili bakanlıklara tevdi etmişler. Yani İçişleri Bakanlığından tutun, Sağlık Bakanlığına kadar, Çevre Şehircilik Bakanlığı'ndan bilmem hangi bakanlığa kadar o yetkileri dağıtmışlar. İlçe yönetiminin çok fazla bir yetkisi yok.

Zaten dediğim gibi siz yetki verseniz bile daha önceden bir organizasyonumuz olmadığı için bununla ilgili bir tecrübemiz, bir çalışma olmadığı için, imkânımız, bütçemiz olmadığı için bir de siz direkt maruz kalıyorsunuz depreme. Nereyi, nasıl vuracağını bilemediğimiz için organizasyon noktasında sıkıntı yaşıyor. Mevzuatla ilgili de yetki yok zaten. Veleysel anlamda, bu iktidarda şu olur, bu olur bu yıllardır aslında bizim depremle ilgili gelen giden bütün hükümetlerin bir eksiği, bir yanlışı olduğunu ve bu yanlış yönetimin de geleneksel hale geldiğini ve bütün yönetimler, hükümetler tarafından uygulandığını görüyoruz. İş işte dediğim gibi vatandaşa sadece yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakmamak lazım. Ciddi bir şekilde devletin bu işi disipline etmesi, organize etmesi ve müdahil olması gerekiyor (B.24).

Etkin, yetkin ve alanında uzman olmayan bir yönetime yetki verildiğinde, yerelde iş yapacak etkin ve yetkin kişilerin iş yapması da engellendiği gibi işler ne istenildiği gibi ne de standartlara uygun ilerler (S.5).

S.6 yerel yönetimlerin afet yönetim yapılanmaları ve işleyişlerinde finansal açıdan yetersizliği konusunu “yani belli bir süre sonra özellikle kurulan koordinasyonlarda yerel yönetimlerin çok fazla söz sahibi ve yetkili olamadıklarını gördük ama tabi kendilerinin üstlenmek ile yükümlü oldukları görevleri yerine getirme noktasında başarılı mıydılar gibi sorularla karşı karşıya kalırız ki bu durumda yetkisizlikten öte aslında onların da çok bu hazırlığa uygun bir yapılanmalarının olmamasının burada aktif bir rol oynamamalarında çok büyük etkisi olduğunu düşünüyorum. Aynı şekilde bu sefer geneli görememe, yerele odaklanma, genel faydayı gözden kaçırma gibi bir boyutu olabilir yerel yönetimlerde daha fazla yetki olursa. Yani bunun böyle yukarıdan aşağı bir emirle yönetilecek bir şey olmadığını merkezi yönetim kavramalı, merkezin gelip de bizi kurtarmayacağını -ama amiyane tabirle söylüyorum-yerel yönetim kavramalı. Bu ne demek? Görevler dağıtılmalı, bakılmalı denmeli ki bu bunun işi, bu benim işim. Finansman gücü de önemli tabii ki. Merkezi yönetimin bir finansman gücü, bir yerel belediyede olamaz” sözleriyle vurgulamıştır. Benzer şekilde bütçe açısından imkânsızlıklara dikkat çeken diğer katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Türkiye genelinde yetkin ve uzman kişilerin birbirini anlaması için standart işleyiş zayıflar. İhtiyaçların giderilmesi için kaynak yetersizliği ile karşılaşılabilir (S.15).

Yerel yönetimler anladığım kadarıyla afete para yatırmanın popüler olmadığını düşünüyor ve doğal olarak da para yatırmıyor. O parayı başka yerlerde kullanıp devamlılığını sağlıyor. Aslında belediyeler AFAD’dan daha çok şeye sahip. İş makineleri var. Fen İşleri bölümleri var. Her şey var ellerinde. Bunu doğru kullanmalı AFAD’la birlikte çalışmayla yürütmeliler (S.17).

Yerel yönetimlerin kaynakları sınırlı olduğu için, büyük ölçekli afetlerde yeterli desteği sağlayamayabilirler. Çok sayıda yerel yönetimin olması, koordinasyon sorunlarına neden olabilir. Bazı yerel yönetimlerin teknik kapasitesi sınırlı olabilir (M.11).

M.4 yerel yönetimlerin afet sahasında yetersizliğini “şimdi az önce bahsettik, yerele de yetkilerin verilmesi lazım. Bu yetkilerin paylaştırılması gerekiyor ama bu gerçi istisnai

bir durum. Bizim valimiz de bir depremzedeydi. Depremden sonra kaçtı, gitti bıraktı Hatay'ı. Milletvekili adayı oldu. Ama böyle de olmaması lazımdı. Yani Belediye başkanı, Vali, Kaymakam, ailesini güvenli hale aldıktan sonra o birkaç saat içerisinde sahada olacak olmak zorunda” sözleriyle değerlendirmede bulunmuştur. Bu konularda katılımcıların benzer ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Bu yaşadığımız afetten sonra kesinlikle yerel yönetimlerden nefret ettim. Merkezi yönetimin kesinlikle yerel yönetimleri yok etmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü dönüp dolaşıp aynı yerlere geliyoruz ama bu sorun tek bir sebepten kaynaklandığı için yani afetin sebep olduğu yıkımın bir yerde mimarı, o yıkımdan öncesini yaratan kurum ve onlar bizzat yerel yönetimler. Yerel yönetimler üzerindeki denetimlerini arttırabilirlerdi. O şekilde bir yetki ve sorumluluk. Çünkü yani yerel yönetimlere kırgınız. Çünkü yerel yönetimler imar planlarını üstlendiği için imar planlarını kaynaklı sorunlar doğuruyor. Ama yapım, yani bir inşa aşamasında bir şehrin inşası aşamada işin içine bizzat merkezi yönetimdeki bakanlığın Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü orada o da doğru yapmamış demek ki bir şeyleri. Şu an mesela yargılama süreçlerine beton şirketleri dâhil edilmiyor. Beton kalitesinin sorumluluğu müteahhitlere, mühendislere bırakılmış. Yani ben şu afetten sonra bu ülkede elinde kalem imza atabilecek olan bütün meslekler adına üzüldüm (M.14).

Belediyelerde afet müdürlüklerinin kurulması yeterli değil. Yani müdürlük kuruldu personeli mi var; kime eğitim vereceksin? Yani AFAD biraz daha güçlendirilmeli diye düşünüyorum. AFAD her anlamda hantal kaldı. Biraz daha şehirler arasındaki koordinasyonlar ulaşım büyük sıkıntı yarattı. Eğer belki havaalanı zarar görmemiş olsaydı biraz daha farklı olabilirdi gerçi deniz yollarımız var. Yani her yerden girebilirsiniz helikopterlerimiz var. Sanki biraz hazır değillerdi. Çadır sıkıntısı yaşandı, araç-gereç sıkıntısı yaşandı. Ama çok büyük bir olaydı. Şimdi belki deprem Hatay'da olsaydı bu kadar sıkıntı yaşamayacaktık. Ama düşünün 300 kilometrelik bir alanda inanılmaz bir felaketti (B.20).

Bakın merkezi yönetimin herkese yetecek kadar takım kurma seçeneği yoktu ama yerel yönetimin hem görev alanında bir alan olsun, yetkiler tanımlanmış olsun ve bütçesi olsun mesela diyor ki bizde var böyle. 150 bin nüfusu aşan her belediye bir şiddeti önleme merkezi kurmalıdır diyor. ŞÖNİM (Şiddeti önleme ve izleme merkezi) yönetmeliği. Buna %100 uyuyor mu? Ayrı bir mesele ama yönetmelik böyle. Yani biz belediyeleri buna zorluyoruz. O zaman diyoruz ki kardeşim senin 150 bin nüfusun var. Bu senin devletten aldığın görevin. Mecbursun bunu yapmaya. Ama böyle bir şey de yok (S.7).

Yerel yönetimlerde bütünleşik afet yönetiminde yetkili ve sorumlu olabilir ancak tamamen olamaz çünkü afete maruz kalacağını düşünmek gerekir (B.16).

Öneriler:

İl genelinde afet yönetiminde yerel yönetim kurum ve kuruluşlarının görev, yetki ve sorumluluklar hakkında vermiş oldukları önemle ilgili olarak katılımcıların önerilerine ilişkin cevapları şu şekildedir:

B.1 bu konuda afetin ölçek olarak büyüklüğünün yerel ölçeğin imkân kabiliyetinin çok üzerinde olduğu ve dolayısıyla ulusal ve uluslararası kuruluşların müdahil kılınarak etkin müdahale sağlanması gerekliliğiyle ilgili olarak “yetki şöyle; herkes görevini

yaparsa yeterli de tabii ki afetin konusu ve büyüklüğü çok önemli. Bu gibi on bir tane önemli şehrin işte çok büyük bir depremde yıkıldığı anlarda yerel belediyelerin hiçbir şey yapamadığını bilmek lazım. Komşu belediyeler de yetersiz kalır. Ulusal ve uluslararası çapta desteğe ihtiyaç vardır. Bunun içinde tabii ki özellikle Çevre Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığının bu konuda çok daha aktif görev alması ve çok hızlı olunması gerekir. Maalesef hükümet bile Hatay'daki depremin üç gün sonra farkına vardı. Genel uluslararası yardımları bile başka illere yönlendirdiler. Kifayetsiz kaldığı yani şimdi depreme maruz kalan bölgelerde o bölgenin bütün insanları depremzededir. Depreme dışarıdan gelen insanlar depremzedeleri kurtarmaya, oradaki afetin yaralarını sarmaya ve destek vermeye gelmesi lazım. Doğrusu budur maalesef biz bunu ilk üç gün yaşayamadık. Biz kendi derdimize dönüp kendi imkânlarımızla işi çözmeye çalıştık. Çok da insan kaybettik. Birçok insanın kurtulabileceğini bir ortamda bu insanları kaybetmenin acısını yaşadık. Yani yerel belediyelerin hiçbirisi bu gibi afetlerde yeterli tedbir alıp yeterli imkânlarla insanları kurtaramaz. Çünkü bizim insanlarımız da birçoğu enkaz altındaydı ya öldü ya akrabaları hastanede insanların cenazesini gömüyordu. Bu şartlarda yerel imkânların hem yetersizliği hem de onların da bu depremden muzdarip olduğunu bilmek lazım. Diğer belediyelerin de özellikle bakanlıkların devreye girmesi, hatta uluslararası kuruluşların yardıma gelmesi gerekiyor. Arama kurtarma, işte yardım, gıda, barınma, giyim kuşam desteği bütün bunların hem ulusal hem de uluslararası kuruluşlar tarafından yapılması gerekir” sözleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde K.2 afetin büyüklüğüyle orantılı olarak yerel yetersizliklerin olmasının olağan olduğunu ve ancak merkezi idarenin liderliğinde yerelle uyumlu etkin afet yönetimi sağlanabileceğini şu sözlerle aktarmıştır:

Yerel yönetimler anlamında olumlu, olumsuz yanları var baktığınız zaman. Ama yerel yönetimler de depremzede yani ben onları saymadım ama belediyeler de depremzede oldu burada. O kadar büyük bir deprem olunca belediyeler de depremin altında kaldı bu noktada tabii ki de yerele tamamen bırakmak da olmaz ama tamamen merkeze de bence almak da uygun olmaz. Yani merkez ve yerel yönetimler arasında paylaşımlı bir şekilde ama denetimin ve takibin tamamen merkezi yönetimden olması gerekecek. Çünkü yerel yönetimler daha başka kaygılarla olaya yaklaşıyor. Ama merkezi yönetim biraz daha genel resme farklı bakabiliyor. Bu yüzden ikisinin ortaklaşa yaptığı ama merkezi yönetimin tepede olduğu.

Katılımcıların verdikleri yanıtlara bakıldığında yerel yönetimlerin yetkilerinin, imkân ve kabiliyetlerinin desteklenerek daha da güçlendirilmesi ve afet yönetiminde etkin yer alması konusunda ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Burada belediyemizin yetki ve sorumluluklarını biraz daha artırılması gerekiyor. Yani belediyelerin kendi içinde AFAD'ın böyle küçük bir versiyonu bir birim kurulabilir. Daire başkanlığı belki çok büyük olur. Çünkü sürekli bir afet durumu yok ama bu tarz belediyelerde bir kriz yönetimi ya da afet yönetimi gibi bir müdürlük kurulabilirse en azından bunu yapabilir. Var olan belediyelerin kendi personelinin belki eğitimini sürekli güncel tutar, tazeleme eğitimleri yapar. Bunun dışında birim içindeki belediye içerisindeki koordinasyon görevlerini yürütür. Ben şahsen belediyede bir afet müdürlüğü kurulmasını isterim (B.6).

Bence önce merkezi yönetimi değil taşra yönetimini güçlendirmesi lazım. Çünkü taşra, kent her bölüm kendi bölgesini daha iyi tanır, daha iyi bilir. Yerinde müdahalesi daha kolay. Yani merkezi yönetimin ulaşamayacağı veya bilemeyeceği durumlarda yerelde burayı daha iyi tanıyan bir uzman ekiplerin olması gerekli (B.10).

Yerel yönetimin daha yetkili olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü merkezi idarenin buradaki sorunu teşhis etmesi, gelmesi, gitmesi çok daha uzun süren zaman alacaktır. Yerel inisiyatifin hatta yerel Vali'nin bile hala orada merkezi idareyi temsil ediyor ama bakanlıktan bağımsız anında karar alabilecek yetkilerle donatılması gerektiğini düşünüyorum afet döneminde (B.19).

Yerel yönetimlere de biraz yetki vereceksin ama yetkileri verirken de imkânın olacak. Yetkiyi verdin ve imkânım yok diye bir şey yok yani. Yani merkezi hükümet bunu da biraz çalışmalı. Bu bizim için büyük bir dersti. Bu 6 Şubat depremleri hakikaten ülkedeki bütün insanlar için inanılmaz bir ders çıkarılması oldu (B.20).

Yani bir yerel bölgede en bilgili, en kıdemli, en çok iletişimde olan kurumlardan birisidir belediye. O yüzden belediyeyi yerel afetlerde yerel olarak müdahale edebilecek kapasiteye getirilmesi gerekir mutlaka. Yani bütçe anlamında devlet buna ayrı bir bütçe yapabilir. Belediye bütçesini arttırabilir. Bu anlamda şu an Afet İşleri Müdürlüğü kuruldu. Ancak çoğu belediye bununla ilgili nasıl iş yapacağını, hareket edeceğini bilmiyor. O yüzden bir yol göstermesi, bir rehberlik yapılması gerekiyor. Hem ekonomik anlamda hem finansal olarak güçlendirilmesi lazım hem de yol gösterici olması lazım (B.22).

Güçlendirilmiş yerel yönetim modeli hayata geçirilmesini savunuyoruz. Yani tamamiyle bu konuda yerel yönetimlerin inisiyatif almasını, bu konuda maddi olarak da desteklemelerini ve bu örgütlenmeyi yerel yönetimlerin yapması gerektiğini düşünüyorum. Bu daha verimli olur tabii ki mevcut durumdan. Devletin ve Kızılay gibi kurumların, AFAD'ın hem daha hesap verebilir hem de daha şeffaf bir durumda bir çabanın içinde olmaları gerektiğini düşünüyorum (B.25).

Merkezden ulaşım zor oldu. Yani bize dedi ki yerinde çözümler üretin. Yerinde olsun, yerinden direkt müdahale edin. Çünkü bu tip afetlerde ilk üç gün çok önemli. Akut dönem dediğimiz müdahalelerin en önemli evresi, bu üç günden sonra bir müdahalenin önemi değişiyor. Yani bu üç gün hayati risk taşıyan en önemli safhadır. Onun için yerinden yönetim daha etkin olmalıdır diye düşünüyorum. Organizasyon eğitimiyle, ekipmanı ile insanıyla olursa daha etkili olur (B.32).

Katılımcıların yerel yönetimlere yetki verilmesinin yanı sıra özellikle bütçe desteğinin sağlanmasının yönetsel yapılar, uzman personel ve araç-gereç konusunda elini güçlendireceği ve etkin bir afet yönetim sisteminin öneminden hareketle düşünceleriyle ilgili belirttiği ifadeler aşağıda sunulmuştur:

Yerelde özellikle bu bahsettiğiniz müdürlükler kurulduğu zaman düzgün bir şekilde denetlenmesi gerekiyor devlet tarafından. AFAD'ımız var. AFAD dışında yerel

yönetimlerde bu işi bilen çünkü doğrudan örneğin bu ilçede bir deprem olduğunda, buradaki vatandaşlar müdahale eder en başlarda AFAD'ın haberi olana kadar buradakiler zaten gereğini yaparlar. Onlar destek için gelsinler. O yüzden yereldeki belediyeler özellikle yerel yönetimlere acil şekilde böyle destek verilip böyle özellikle destek dışında denetlemeleri gerekli (B.27).

Yerel yönetimlere daha fazla yetki verilmesinden ziyade daha fazla kaynak aktarılması gerektiğini düşünüyorum (B.21).

6 Şubat'ta yaşanan deprem felaketinden sonra belediyelere bir tek mezarlığa defnetme görevi verildi. Bunun dışındaki zaten bütün yetki ve sorumlular Bakanlık ve AFAD'a geçti. Zaten burası özel afet bölgesi ilan edildi. Bizim burada belediyelerin bu tarz büyük şeylerde böyle büyük bir yetki sorumluluk verilmedi. Yetki, sorumluluk konusunda AFAD tamamen yetkilendirildi. AFAD eğer gerek görürse belediyelerin personellerini kendi sevk ve idaresine, emrine alabiliyordu. Yani afet yönetimi durumlarında özel bir bütçe verilebilir (B.5).

Eğer gerçekten kendi ekiplerinizi ve kendi araç ve gereçlerinizi kurabiliyorsanız yani size yetki verilmesi tabii ki olumlu ve iyi bir hamle. Ancak bu ekiplerin oluşturulması ve eğitiminin sağlanması, her zaman diri tutulması vesaire çok zor bir iş bir İlçe belediyesi için ama ne olur, şu olur mesela; Büyükşehir'in yetki alanı biraz daha geniş. Özel itfaiye ekipleri var, şeyler var. Bizim itfaiye ekibimiz yok. Bu itfaiye bünyesinde mesela bu türden şeyler kurulabilir ise belki büyükşehirlere daha geniş bir yetki verilirse bize göre sanki daha iyi olur gibi geliyor bana. Yani şöyle eğer yetki sahibi olurlarsa en azından başka bir üst mercilerden başka bir yerden izin almasına gerek kalmaz (B.18).

Bence mevzuatlar yeterli. Ama yetişmiş eleman konusunda sıkıntı olabilir. Araç gereç konusunda yine ciddi sıkıntılar oldu. Bana göre devlet nüfusa göre bu konuda bir kriter koymalı ve uygulanmasını yaptırımla takip etmelidir (B.28).

Yani belli bir süre sonra özellikle kurulan koordinasyonlarda yerel yönetimlerin çok fazla söz sahibi olamadığını gördük. Çok fazla yetkili olamadıklarını gördük ama tabii kendilerinin üstlenmek ile yükümlü oldukları görevleri yerine getirme noktasında başarılı mıydılar gibi sorularla karşı karşıya kalırız ki bu durumda yetkisizlikten öte aslında onların da çok bu hazırlığa uygun bir yapılanmalarının olmamasının burada aktif bir rol oynamalarında çok büyük etkisi olduğunu düşünüyorum (S.6).

Yerel yönetimlere daha fazla yetki ve sorumluluk verilirse aslında ulaşacakları kaynaklar da artmış olacak. Çünkü sivil toplum kuruluşları da buna bakıyor. Fon veren kuruluşlar. Bu kişinin orada çalışma yetkisi nedir ve hangi alanlarda çalışabilir? Ona göre bir fon oluşturuluyor ve fon veriliyor. Bu anlamda belki daha fazla kendilerine paydaş ve kollayıcı kuruluş bulup, daha fazla kaynak bulup daha çok şey yapabilirler. Olumsuz kısmı da yani yetki onlara verildikten sonra bu yetkiye uygun hareket etmezlerse sorumluluklarını yerine getirmemesi olur. Yetki onlarda olduğu için kimse bu duruma el atmayacak yetkili sorumluluklarına uygun hareket etmedikleri sürece (S.11).

Buranın bilgi birikimine daha hâkim oldukları için yerel yönetimler daha etkili olmalı. O yüzden yerel yönetim binaları ve hizmet merkezleri ayakta kalacak şekilde tasarlanmalı. Yerel yönetimin güçlendirilmesi gerekiyor (M.8).

Şimdi ne kadar merkezileşirsek aslında sorunu büyütürüz. Yani aslında yetkiyi dağıtmak, genişletmek, insanlara sorumluluk vermek gerekiyor diye düşünüyorum (B.25).

S.9 bu konuda yerelde sorumlulukların tek elden yürütülmesinin yetersiz kalacağı ve sivil toplumun da paydaş kılınması gerektiğinin önemini “yerel yönetimler sorumluluğu almalı ama sorumluluğu paylaşmalı. Yani yerel yönetime bağlı ama bütün sorumluluğu, bütün işleyişleri yerel yönetim tarafından yürütülmesi mümkün

değil ki bu afette gördük. Dolayısıyla orada sivil topluma çok ciddi bir rol düşüyor. Belki sorumluluk karar verici alanda bulunması çok yönetsel olarak kolaylaştırır çünkü sivil toplumda çok esnek bir alan. Sahada kimlerin çalıştığına dair bilgi edinmek çok zor oluyor böyle bir esneklikte. Ama bir noktada yerel yönetimin o sorumluluğu alıp doğru şekilde dağıtması gerektiğini düşünüyorum” sözleriyle vurgulamıştır.

5.1.3. Sivil Toplum Kuruluşları-STK Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Sivil Toplum Kuruluşları-STK” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Bu konuda il genelinde afet sahasında STK’ların görevlerini her ne kadar gönüllü olarak yerine getirse de akreditasyonun önemiyle ilgili katılımcıların yanıtları aşağıda verilmiştir:

S.11 özellikle psiko-sosyal çalışma yapan STK’ların akreditasyon sürecinden geçmesi ve denetleme mekanizması konusuna önem verilmesi hususunu “*ben herhangi bir yetki ile alakalı sivil toplum kuruluşlarında bir sorunla karşılaşmadım. STK dediğiniz daha devletin yapısından bağımsız ve daha özel bir sistem olduğu için oradaki denetleme mekanizması daha farklı olmalı diye düşünüyorum. Mesela bu mevzuat kısmı ve o akreditasyon kısmı bence çok önemli. İlk etapta bu zorlayıcı gibi geliyor ama bir yandan da devletin de kiminle çalışacağını ve kimin gerçekten ne yaptığını bilmesi için bu sistemin olması gerektiğini düşünüyorum. Mesela işte televizyonlarda vesaire gördünüz belki bir sinema gösterisi, bir tiyatro gösterisi gibi bir şey yapıldı. Korkunç karakterlerin olduğu ve asla olmaması gereken bir şeydi. Ama o da bir STK olarak sahaya girmiş, bir şekilde anlam bulmuş kendisine. Bu denetlenmemekten kaynaklı bir şey ama hani bir yetkisi var ve girebilmiş” sözleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde S.4 akreditasyonla ilgili olarak yetkiler anlamında sorun olmadığını şu sözlerle desteklemiştir:*

STK'lara zaten şu anda akreditasyonla gerekli yetkilerin verilmeye başladığını düşünüyorum. Ben akreditasyonu savunanlardayım. Tabii ki bu anlamda da STK'ları, bireyleri kontrol etmede biraz sıkıntı yaşanabilir. Ama bu akreditelerde ve kendi iç eğitimlerinde bireyler, arama kurtarma teknisyenleri zaten belli bir disipline gidiyorlar. Bu anlamda akreditasyon sürecinin gerekli yetkileri verdiğini düşünüyorum. Bu yetkiyle, bazı ekiplerimiz bazı STK'larımız çok ciddi çalışmalar yaptılar. Yani tabii ki çok şey

anlamda uygulanamadı bu akreditasyon süreci Hatay depreminde ama bundan sonraki afetlerde de bunun uygulanacağı kanaatindeyim.

K.5 afet sürecinde farkındalık anlamında STK'ların çok önemli bir dayanışma ruhu ortaya koyduğu konusunda “STK'lar bence çok güzel bir dayanışma örneği ortaya koydular. Yani ülkemiz adına gurur duydum yani insanımız adına, gerçekten hem insanlarımız ellerindeki imkânları seferber ettiler hem STK'lar yurt içinden hem yurt dışından Türkiye'nin her tarafından herkes birlik oldu. Yani gerçekten ülkemiz bu dayanışmayı çok güzel gösterdi. Ben STK'ların çok başarılı bir süreci yönettiklerini düşünüyorum. Yani çok hakikaten katkıları oldu bu sürece ve farkındalık anlamında da onlar açısından güzel bir süreç oldu ve daha da sürecin içerisinde yer alarak katkı sağladılar” şeklinde dile getirmiştir. Benzer olarak STK'ların afet sahasında ayırım gözetmeksizin toplumun her kesiminden çok önemli dinamik görev ve sorumluluklar aldıkları hakkında katılımcılar şu ifadelerde bulunmuştur:

O sivil toplum kuruluşları olmasaydı çok daha kötü sonuç alırdık. Yani şunu gördük. O sakallı dincisini de gelip burada halka yardım dağıttığını en solcusunun da rockçısının da ülkücüsünün de. Hakikaten iyi bir sınav verdik. Bilinçsiz olsa bile gönüllülük esasına göre yani hakikaten kendi gözümle de şahit oldum. Yani gelen böyle takkeli amcaların, sakallı amcaların da burada yardım dağıttığını gördük, dövmeli eli kolu insanların da aynı duyarlılıkla, aynı özenle yardım dağıttığını da gördük ki hepsi birer sivil toplum kuruluşuydu. Arama kurtarmaların ki büyük bir bölümünü zaten sivil toplum kuruluşlarındaki AKUT gibi ve benzeri sivil toplum kuruluşlarının yaptığını da çok iyi biliyoruz (M.2).

Yani STK'lar Allah var bu depremde buraya var ya oluk gibi aktılar. Komünisti de aktı, sağcısı, muhafazakârı da aktı yani tüm Türkiye buradaydı (B.13).

Gerçekten STK'lar olmazsa olmaz. STK'ların iyi niyetli olması, STK'ların olması veya ülkenin her yerinden her STK'nın bağımsız olması olduğu için yereller pek başarılı değil. Ama genel bağlamda Türkiye geneli yani genel merkez olan STK'lar veya sendikalar ise siyasi parti örgütlenmeleri bunlar çok daha iyi oldu. Çünkü bir bakıyorsunuz ki memleketin bir ucu olan Iğdır'dan, bir ucu olan Hakkâri'den, bir ucu olan Kırklareli'nden tırlar ve otobüsler buraya, o onların oradan oraya yardıma geliyor. Bunlar da STK'lar aracılığıyla oluyor. Daha sonra yerel yönetimler, kaymakamlık, valilik bunlara yönlendiriyor. Bunlar harika bir şeydi. Orada iyi ki STK'lar var dedik, ihtiyaç var dedik (B.33).

STK'ların çok faydası oldu. Mesela maden işçileri Zonguldak'tan ve çevresinden gelen kendi aralarında kurdukları örgütler, topluluklar da buraya ulaştıkları anda çok büyük faydalar oldu (B.32).

Birbirinden bağımsız olarak aktif katılımı çalışmalar yapmış sivil toplum kuruluşları var. Özellikle yardımlarda, planlamada sürece müdahil oldular. Tabi afetten sonraki toparlanma sürecinde daha çok aktiftiler (B.22).

STK'ların hepsi için söyleyemem ama belli başlı STK'lar gerçekten çok iyi iş çıkardı. STK'ları tebrik etmek istiyorum. Zaten STK'ların dayanışması olmadan bu işin altından zor kalkardık. Gerçekten çok faydasını gördüğümüz STK'lar oldu. Bundan faydalanmak isteyen STK'lar ya da STK adını kullanıp ona göre hareket edenler oldu (K.2).

Burada özellikle biz sivil toplum örgütlerinden çokta katkı gördük. Yani yardım kuruluşlarından yardımla ilgili süreçlerde koordinasyonda mesela biz burada Hassa'da belli bölgelerde hemen afetten sonra işte mesela bizim kendi şeyimizde bulunan yardım kuruluşlarından faydalandık. Bizde çalışan, daha önce de burada görev almış, dışarıdan gelenlerinde çok katkısı oldu (K.6).

STK'lar aslında kendi içlerinde biraz daha organize olmaya çalışan tüzel kişilikler vardı. Aslında onlar biraz daha inisiyatif alıp kendi başlarına çalışmalar yaptılar, hala yapmaya çalışıyorlar (K.9).

STK'lar bence inanılmaz derecede başarılı oldular. Zaten ilk en hızlı müdahale eden STK'lar oldu. Hatta ve hatta her ne kadar devlet kurumu da olsa belediyelerin, uzak belediyelerimizin bu konudaki müdahalesi çok başarılı oldu. STK'lar da gönüllü ekipleriyle beraber çok hızlı bir şekilde müdahale etti. Kanımca buradaki temel sorumlulukları fazlasıyla yerlerine getirdiler (B.21).

Bu süreçte sivil toplum kuruluşları da afetzedeydi. Bunu aslında şöyle değerlendirmek lazım. Bunu afeti gören yerdeki STK'lar ya da kurumlar üstünden yorumlamak çok doğru olmuyor. Bunu yaşadığında insanlar anlar. Kimse yaşamazın tabi de burada herkes kendi çok büyük yüzyılın felaketi üstünden konuştuğum için, 6 Şubat'ın üstünden yürüdüğüm için söylüyorum; burada kimseden çok ekstra bir şey bekleyemezsiniz. Dediğim gibi dışarıdan müdahaleler. Ama ne oldu? Belli bir süre sonra dışarıdaki STK'lar üstünden herkes elinden geleni yapmaya çalıştığını gördük (B.38).

Tecrübeli ve güçlü STK'lar, fikir ve tecrübelerinden istifade edilir, görev dağılımlarında destek verir, yük alırlar (S.5).

Gönüllü, halkın katılımını artırır ve yönetilmesini sağlar. Halk ile kurumlar arasındaki koordinasyonu artırır. Kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlar. Siyasi yapıdan etkilenmez ve esnek yapılarından dolayı bürokrasiden kaynaklı hantallıktan uzaktır (S.15).

Hatay'ın farklı bir yaşam biçimi vardır. Hatta diğer illerden gelenler olduğunda da artık hep Hatay gündemde diye dikkat çekici ifadeler kullanıyorlar. Çünkü burada farklı yaşam kültürünün ötesinde bu kültüre sahip çıkacak kadar bilinçli olan da insanı vardır aslında. Ve bu insanıyla birlikte gündem yaratabilme gücü de oluştu. Bu konuda meslek odalarının çok ciddi bir çabası var. Ama burada bilinçli bir halk da var işte bu bilinçli halk kendisini yeniden var etmeye çalışıyor yeniden var etmeye çalışırken o kadar çok inisiyatif bir araya geldi ki, herkes ulaşabildiği her konuda bir şeyler yapmaya çalışıyor. Tabii bu depremin ilk 5,6 ayında sesimizin duyulması, farkındalık yaratmak ve bu kültüre sahip çıkmak adına çok ciddi sonuçlar doğurdu bence. Hatta bu buradaki planlamanın bitmemesi, hala düşüncelerin alınıyor olması bunların hepsinin bir sonucu olarak burada bir şeyleri biz zorluyoruz. Önümüze koyulanı tamam bu kabulümüzdür deyip yaşantımıza devam etmiyoruz. Onun için hem afet çok büyük hem her kafadan ses çıkıyor demeyeceğim ama bir arada olabiliyor insanlar burada. Belki de daha çok bir arada olmak lazım. Çünkü felaket çok büyük. O yönüyle STK'lar çok çok büyük çaba içerisindeler. Onun içinde biz dünya gündeminde de olduk. Yani bırakın ülke gündeminde olmayı, topraklarımız çok uzak ama buradaki kültür de çok özel bir kültür işte. Onun getirdiği çok çeşitlilikle birlikte dikkat çekici, çok ciddi dinamikler oldu. Tabii bu dinamiklerin daha çok bir araya gelmesi lazım. Yani sakınca olarak söylemiyorum bunu (M.1).

Olumsuz Görüşler:

Görev, yetki ve sorumluluklar konusunda il genelinde STK'ların afet yönetimindeki rolleriyle ilgili katılımcıların olumsuz görüşleri şu şekildedir:

K.4 STK'ların afet sürecinde önemli görevler yaptığını ancak bunların bazılarının kuruluş amacının dışına çıkarak yanlış uygulamalara yönelmesi konusunda *“STK'larda ranta dönüşmüş. Şimdi bize yardım ediyorlar, Allah razı olsun onda sıkıntı yok. STK'lardan bazıları çok iyi niyetli ama dediğim gibi bazı STK'lar da atıyorum bizim 10 milyona yapacağımız işi 20,30 milyon gösteriyor. Bence hayır sahiplerini orda dolandırıyor gibi algım var. Onu da burada gördüm. Yani dediğim gibi şimdi bir şey yaptırdım 77 tane, sağ olsun yaptırıyorlar. Diyorlar ki 50 milyon harcadık. Ya kardeşim biz orayı 10 milyonla yapardık. Nasıl sen 50 milyonu harcadın? Hani o iş sıkıntı veya psikolog vs. bir sürü şey görevlendiriyorlar. Biz onları da çok uygun bulmuyoruz. Devletin psikoloğu zaten var. Tüm konteyner kentleri geziyor. Tüm konteyner kentler de yerimiz de var. Vatandaş kendi başvurunca kendimizde gidiyoruz. Sizin bu işle ne işiniz var? Üstelik dolarla maaş veriyorlar. Bazen insanın aklında çeşitli şeyler dolanıyor. Bunlar yurtdışından geliyorlar falan bence devletimizin zaten bu konulara biraz eğilmesi lazım. Herkes kendi başına istediğini yapabiliyor”* şeklinde eleştirileriyle ifade etmiştir. Bu konuyu destekleyici olarak bazı katılımcılar akreditasyon eksikliğinin ve yanlış tutumların olumsuzluklarını şu sözlerle ifade etmiştir:

Mesela STK'ların tamda deprem öncesinde psikososyal açıdan bakacaksak, akreditasyon süreci olmuştu. Mesela sahada bir sürü STK çalışıyor ama akredite değillerdi deprem öncesinde. Belki deprem öncesinde akredite olabilirlerdi. Fakat deprem büyük olduğu için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı akredite olsa da olmasa da bir tane sahaya sürmemiz gerekiyor dedi. Ama valilik izni ile çalışması gerekiyor. Yani STK'ların daha çok aktif olması mesela şu an artık kamu yetmiyor. Başta diğerlerinden psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı geliyordu ama şu an gelemiyor. Daha çok şu an STK'lar eliyle yönlendiriliyor. STK'lardan bir tanesi üçüncü ayında depremin, depremle ilgili tiyatro yapmışlardı. Aslında bir akredite ya da kontrol edilmesi gerekiyor. Çocuğa üçüncü ayda deprem sesi ve deprem şeyi anlatılıyor. Bunlar STK sözde psiko-sosyal destek yapıyorlar. Hepsinin denetlenmesi gerekiyor. Yani akreditasyon çok önemli ama bu hazırlık döneminde olması gerekiyor. Akredite olmayan hiçbir derneğin veya STK'nın girmemesi gerekiyor. Ama deprem büyüklüğünden dolayı maalesef böyle hoş olmayan şeyler oldu. Yani kontrol edilemedi. Herkes iyi niyetle geliyordu. İşte o deprem tiyatro çocukları daha çok travmatize etti. Ama onlara sorarsanız vicdanları rahattı. Ben çocukların yüzünü güldürdüm ama işte STK'nın tek işlevi bu olmaması gerekiyor. Psiko-sosyal destek çocukların yüzünü güldürmek değil (K.11).

Ciddi çalışmalar yaptılar. Ama ciddi çalışmalar yaparken de bu işin tüm meslek olarak söylüyorum bu işin reklam kısmına çok daha fazla ağırlık verdiler. Birkaç sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler burada çalışmalar yaptı. Depremde logolu firma adının, kurum adının kullanılmaması gerektiğini düşünüyorum ben ama o zaman çok şeydi. Yani bu bile bir çeşit şova dönüştü (B.19).

K.13 afet sürecinde bazı STK'ların bölgede yardım etmeye gelirken plansızlıklarıyla aslında yeni sorunları da beraberinde getirdiğiyle ilgili olarak şu sözlerle eleştirmiştir:

STK'lar geldi, adamın teki benden duş istedi. Arabasına benzin istedi ve ondan sonra dedi ki; ben gönüllü geldim. Gönüllü geldiysen niye duş istiyorsun? Niye arabana benzin istiyorsun? Ondan sonra dedi ki; sıcak yemek yok mu? Sonra dedi ki; beni çok çalıştırıyorsunuz. Bir kişi üstünden gidiyorum ama böyle yüzlercesi. O zaman gelme kardeşim, gelme ki iş aksamam, vatandaş da gelip bana tepki göstermesin. Çünkü sen bir gün iki gün kalıyorsun, gidiyorsun. Hatta canı sıkıldığı saat içerisinde gidiyorsun şimdi burası kaç tane deprem atlattı? Biliyor musunuz hissedilen? Burası 4 tane deprem atlattı. 6.4' den hemen sonra 5.8 oldu ama 6.4'ün travmasıyla insanların çoğu 5.8'i hissetmedi bile. Altı nokta deprem olduğu vakit STK'ların hepsi Hatay'ı terk etti. Hadi ya % 70'i diyeyim. Bu gönüllülük mü şimdi? Bana yardıma mı geldin? Bana ayak bağı oluyorsan, ben 25 gün duş almadım, sen benden duş istiyorsun. Benim şikâyetim yok. Ama sen gelip de bunu istiyorsan yanlış. Ya da eğer o STK ekiplerini getiriyorsa onlara kendine konforlu alanı kursun. Siz çalışın arkadaşlar gelin burada yatın, size sıcak yemeğinizi de ben vereceğim, duşunuzu da tuvaletinizi de vereceğim desin o zaman gönderip de benim üstüme bırakmasın. Yani sıkışınca da kaçıp gitmesin, işi tamamlasın. Yani buraya on günlük geldiyse on gün içerisinde o performansını tamamlasın öyle gitsin.

S.5 STK sayısının fazlalığına değinerek bu konuda “Türkiye’de STK’ların sayısının çok olduğundan, yetki ve sorumluluk verilecek STK’ların doğru seçilemezse, hedeften sapılır” sözleriyle amaca göre seçimlere dikkati çekmiştir. Bununla birlikte STK’ların devletin denetimi ve koordinesiyle faaliyetleri uyumlu yürütmesi konusunda M.13 ise şu cevabı vermiştir:

İşte yine tanınmayla ilgili birşey. Yani eğer merkezi yönetim STK'ları görmezden gelip şey yapacaksa, işleyişi devam ettirecekse tabi işler yürümüyor. Bu defa STK'lar kendi başlarına farklı bir yapılanmaya gidiyorlar. Çünkü bir afet içerisinde maalesef devlet her yer için her yere yetişemediği için farklı bir yapılanma lazım. Bu tehlikeli ama bir taraftan da iyi, tehlikesi şudur; farklı bir yapılanma var. Ne olup bittiğini bilemezsiniz. Bunun kontrolü sizden çıkar. Yani bunun devletin elinin kontrolünün altından çıkması iyi bir şey değil. Bakan elinde mangal olan geldi, kebabçı dükkânı açtı. Bu belki de Gastroenterit neden oldu önemli bir şey ama bunun kontrolünü yapamazsınız ki. Ama bunun kontrolünü yapabilmeniz için STK'larla koordine bir şekilde çalışırsanız. Onu tanırsanız bu işi sadece ben üstlenecem, ben yürüteceğim demezseniz, barışın içinde yürütecem dersiniz bu yapılır. STK'lar da ne yaptı bu defa? Belli bir süre sonra ilk başta hepsi beraber çalışıyorlardı. Belli bir süre sonra artık ben oldu. Yani ben yaptım şeyine girdi. Yani bu da kendi içinde bölünme yarattı. Onlar da hata var. Şimdi bakın aslında 2 tane 6 Şubat oldu bu memlekette, çok yanlış bir şey oluştu. Bir olmamız gerekirken gitti 2 hatta 3 oldu. Devlet bir tarafta, 2-3 tane STK ayrı yaptı diğer STK'lar ayrı yaptı. Yani sonuçta öyle ölenler hepsi kendi insanımız bu çok yanlış.

B.13 bazı STK'ların amaç ve varlık nedenleri konusunda ilgili “herkes eğitilmiş, kültürlü, bilinçli olacak. Mimar Odası ne olduğunu bilmiyor ki o sadece üyeleriyle ilgileniyor. Yani bilinç, vatan, millet, devlet bunu bilmiyor. Antakya'da 150 STK var, hiçbirisini devlet adam yerine koymadığından sadece kitap okuyorlar. Rezidans sahibi Yaşar Coşkun yıllarca TMMOB başkanlığını yaptı. Benim bir proje vardı: Antakya'da

köprü başına ve Gündüz sinemasından müzenin önünden karşı tarafta Ulu Caminin öbür tarafta Has Künefenin oraya üst geçit yapıp raylı sistemle geçmekti. Yaşar Coşkun hiç unutmuyorum dedi ki; -ya bu silüet, bu işler şehrin silüetini bozar- Senin yaptığın Rezidans şehrin silüetini bozmadı mı?! sözleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

B.1 koordinasyonla ilgili sorunları “*STK'ların çok büyük bir kısmı müdahil olmak istedi. Hiçbirini takmadılar ve şu anda o dediğiniz sistem işlemedi. Ne STK'ları ne belediyeleri hiçbir şekilde kaale aldıkları yok*” sözleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde bazı katılımcıların ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

STK'ların yani güçlendirilmesi lazım. Ama kimse dönüp de birşey yapmadı yani. Herkes kendi politikasını gütmeye çalıştı ve orada herkes pay çıkarmaya çalıştı kendine. Son derece böyle yetkin olmayan birtakım bilgilerle geçiştirildi. Şimdi sen desem ki zaten sorumlusun kardeşim. Hadi bakalım bütün yetkili elemanlar fırlayın işte size bütçe. Bırak onu gelen yardımları Topboğazi'nden alıp yukarı götürdüler, 3 gün boyunca yardım gelmedi (M.5).

Gelişime en uygun yapılar sivil toplum kuruluşları. O yüzden onların yetki ve sorumluluklarının sınırlanma olasılığını aslında biraz bertaraf etmek gerekiyor. Kaldı ki ilk dönemde zaten biliyorsunuz sivil toplum kuruluşları son derece gönüllü şekilde de bu sürece merkezi yönetimin çağrısıyla zaten çok olağanüstü katkılar sundular. Sonrasında tabi belirli şeyler oldu, işte izin şartları vs. Bu tip şartlar devam ediyor, sınırlamalar devam edebiliyor. Bunlar tabii ki STK'ların müdahalesini geciktiren ve iyileştirme dediğimiz safhayı da geciktiren unsurların başında geliyor (S.6).

Öneriler:

İl genelinde görev, yetki ve sorumluluklarla ilgili olarak vermiş oldukları öneme dair katılımcıların STK'larla ilgili önerilerine ilişkin cevapları şu şekildedir:

K.3 afet yönetim sistemine bir planlama çerçevesinde STK platformlarının görev tanımlamaları netleştirilerek dâhil edilmesi konusunda ilgili olarak “*çünkü burada herkesin ister kamu kurumlarında kamu personeli olsun ister sivil toplum olsun ister sıradan veya normal vatandaş olsun herkesin bir olağanüstü çabası vardı. Herkes o dönemde birbirini motive ediyordu. Biliyor musunuz? O onu yapıyor, ben niye bunu yapmayım, o bir şey yapıyor, ben niye yapmayayım deniyordu. Dolayısıyla bu noktada da STK'ların veya gönüllük esasına dayalı olarak hareket eden platformların bu afet yönetim sisteminin içerisine alınıp, daha öncesinden planlandığı şekilde hareket etmeleri gerektiğini düşünüyorum. Örneğin işte STK'lardan arama kurtarma işi üzerine kurulu ve kendini ispat etmiş bir sürü dernek var ve bunların da afet anında görev tanımlarının belli olması gerekir*” sözleriyle ifade etmiştir.

Afet sürecine STK'ların paydaş olarak entegre edilmesiyle ilgili olarak katılımcılar şu ifadelerde bulunmuştur:

Farklı alanlarda sivil toplum örgütlerinin bize çok katkısı oldu. Sivil toplumu aslında afet sürecine de bizim entegre etmemiz lazım. O süreçle ilgili özellikle sivil toplumu farklı bir kanal değil de bizim bütünleşik bir yönetim paydaşımız gibi birebir onlarla da bu çalışmaları arttırmamız lazım. Kapasiteyi de artırmamız lazım. Çalışma potansiyelini de güçlendirmemiz lazım AFAD marifetiyle (K.6).

STK'lar da yine aynı şekilde aslında onların da ekipleşmesi gerekir ki hem kendi dalında STK ne yapıyorsa onu yapsın ama bir taraftan da arama kurtarmada veya afet farkındalığında da kendini geliştirmesi önemli. Bizimle ortaklaşa çalışıyorlar. Nasıl çalışıyorlar, işte şoförler odası dediğiniz zaman bir pozisyon alıyor bir afet olduğu zaman işte araç gereç vesaire desteği. Diğer kamu kurumları zaten bulunuyor. Bize bu konuda TAMP kapsamlı destek oluyorlar. Mimarlar, mühendisler odası bunların hepsi bu süreçte aktif bizimle çalışıyorlar ama geliştirilebilir tabi (K.8).

STK'ların kontrolsüz bir şekilde herkesin aynı anda orada bir çorba pişiyor, orada da çorba pişiyor, orada başka bir şey oluyor. Yani çok koordinasyon sağlanamadı o anlamda. Yani hepsi aynı anda gıda getirdi, hepsi aynı anda kıyafet getirdi. Ya da bölgelere dağılımı ile ilgili dengesizlik oldu. Yani şuraya yığınla eşya yığıldığını, onların bir süre sonra çöp olduğu atıl duruma gelip başka risklere neden oldu. O sıkıntıları yaşadığımı biliyorum. Yani STK'lar belirli ilçelere dağıtılsaydı, o ilçelerdeki yerellerle görüşülüp hani merkezden ziyade. Mesela siz şu STK şu bölgeye gidin, bu STK bu bölgeye gidin oradaki şeyler belliydi zaten. En çok yıkımın olduğu merkezler üstünden dağılımı yapılsaydı belki daha etkin çözümlere ulaşılabilirdi diye düşünüyorum (K.10).

Birçok sivil toplum örgütü, belediyeler, kurum, kuruluşlar insanımıza gayet gerekli yardımları koşturmacayı yaptı. Ama öncelikli olarak kurumlarımız veya sivil toplum örgütleri kendi sorumluluğunu yerine getirmesi lazım. Örneğin esnaf sanatkârlar odası, gıda yardımı yapacaksa gıda yardımı yapmalı ama sağlıkla ilgili sorunları gidermek senin görevin değil. Kaos yaratıldı önce her kuruluşun kendi alanına yönelmesi lazımdı (K.16).

Ülke olarak böyle birbirimize yardım etmede iyiyiz. Fena değiliz ama o da organize bir şekilde olmalı (B.39).

STK'ların güçlü olması elbette daha faydalı olur. Yani her şey bir mevzuata takılmaz. Daha çok şunu diyelim onunla alakalı farklı bir şey vardı. İsmi hatırımda değil ama biz o şeyi kapsıyoruz. Mesela Kızılay gibi, İHA gibi büyük STK'ların güçlerinin tabi biraz daha yetkilerinin artması, sahadaki bizim aksiyon almamız da hız kazandırır bize. Biraz daha verimli olur, kıymete geçer (S.1).

Merkezi yönetime çok bağlı yürütülen bir ülkeyiz şu anda. Dolayısıyla zaten sivil topluma bu kadar yetki verilmesini de çok doğru bulmuyorum. Ben zaten hep merkezi ve yerel yönetimle irtibatlı ve koordine çalışması gerektiğini düşünüyorum. Sivil toplumun daha uygulayıcı alanda kalıp kendisine alanda söylenen uygulamayı doğru şekilde yapmasının en faydalı şey olacağını düşünüyorum açıkçası (S.9).

Şöyle bir kere STK'nın konumuna karar vermesi lazım. Şimdi insani yardım, arama kurtarma birleşti birçok dernekte ve burada karmaşa yaşıyorlar kendi gönüllüleri arasında da. Ya insani yardım yapmalılar ya arama kurtarma da bu ikisi aynı noktada birleştiğinde problemler yaşanıyor. Bunu daha önce defalarca gördük. 99 depreminden sonra yüzlerce arama kurtarma derneği kuruldu ama şu an hiçbiri yok. STK'lar devlet destek olabilmek için kurulmuş ve bu yönde de kendi çalışmalarını devam ettirmesi

gereken kurumlar baktığımız zaman. Ama birçok STK devlet bize yardım etmiyor mantığıyla hareket ediyor. Şu kararı vermeli bir STK, kendi kendine yetemiyorsa afet durumunda devlete yük oluyor demektir. Oradan çıkması gerekiyor o zaman (S.17).

Herhangi yapılan bir işe itiraz çok değerlidir işin iyileştirilmesi için ama bu artık işin yapılamaz hale gelmesine sebep oluyorsa yani mekanizmayı işlemez hale getiriyorsa bunun üzerinde oturup bir düşünmek lazım. Hatay'ın bir an önce ayağa kaldırılması gerekiyor ve sağlıklılaştırılması gerekiyor. İnsanların yaşayabilir duruma getirilmesi gerekiyor bu kentte. Bunun göz önünde bulundurularak yani kurumların yaptığı tüm işlerin hatalı olduğundan hareket etmek bence hatalı bir yaklaşım. Yani doğru bir iş yapmaya çalışıyoruz. Ben yaptığım işe inandığımı başta söylemiştim size. Doğru bir iş yapmaya çalışıyoruz. Bunu izah etmeye çalışıyoruz. STK'larla, meslek odalarıyla ilgili diğer tüm kurumlarla zaten irtibat halinde olmamız şart. Bu süreçte kurumlara yardımı dokunacak, gerçekten somut bir sonuç almamıza, yardımı dokunacak adımlar atmalarının faydalı olacağını düşünüyorum. Bu konuyla ilgili sürece elbette dâhil edilmeleri gerektiğine inanıyorum (K.15).

B.36 afet yönetim sürecinde STK'lara üye çalışmalarının vatandaşta olumlu olarak teşvik edilmesi konusuna “Sivil toplum kuruluşları için şöyle; hemen enkazlardan insanların çıkarılması bağlamında zaten birkaç gün sonra daha çok Hatay, İskenderun bölgesinde yer almaya başladılar. Birazcık gecikti o da sebebi on bir ilde olması. Enkazların kaldırılmasından sonra işte o ilk bir haftalık süreci atlattıktan sonra da insani yardımların ulaşması konusunda çok aktif olarak çalıştılar. STK'lar daha çok insanı içine almalı. Bence her insanın bir STK'ya üye olması gerekiyor. Hatta bir değil birkaç tane olması gerekiyor. Ama bizim toplumumuzun prensibi bana dokunmayan yılan bin yaşasın. Ben akşam işimden çıkayım, evime gideyim. Apartman toplantısına bile katılmaktan imtina eden insanlarımız olduğu için bunları insanlara kabul ettirmek zor. Ama bence her insanın bir değil birkaç tane STK veya derneğe üye olması gerekiyor diye düşünüyorum” sözleriyle vurgu yapmıştır. Benzer şekilde STK'ların her açıdan desteklenerek geliştirilmesi konusunda katılımcılar şu görüşleri ifade etmiştir:

Yani bu devletin yönetmeliği, kanunu orada mutlaka STK'lara belki atıf yapılıyor ama yani bence kanun biraz eski kaldı. Yani kanunun güncellenerek belki biz STK'lar olarak bu kanun incelemesinde bir taraf olabiliriz. Kanunun güncellenmesi ve stabil zamanlarda bunun gelişmesi ve ortak paydanın yakalanması için çalışmaların yapılması gerektiğini düşünüyorum (S.3).

STK'ların yetki ve sorumluluk sahibi olmalarından ziyade; daha fazla imkân ve dâhil edilmeye ihtiyacı var. Devletin görev ve sorumluluklarını STK'lara yüklemek doğru olmaz. Daha fazla sorumluluk yüklemek, devletin görev ve sorumluluklarından kaçınmalarına yol açabilir. STK'lar bütün yönleriyle afet süreçlerini gözlemleyebilir ve dâhil olma imkânı bulabilirse bu süreci ancak olumlu olarak etkiler (S.16).

STK'lar, depremin hemen ardından bölgeye ulaşarak arama kurtarma çalışmalarına destek olmuş ve temel ihtiyaçların karşılanması için çaba göstermişlerdir. Çok sayıda STK'nın bölgede faaliyet göstermesi, koordinasyon sorunlarına neden olmuştur. Özellikle küçük ve orta ölçekli STK'lar, yeterli finansal kaynak ve lojistik imkânlarla

sahip olmadıkları için çalışmalarında zorlanmışlardır. İl düzeyinde bir koordinasyon platformu oluşturularak, STK'ların çalışmalarının koordine edilmesi sağlanabilir. Bu platform, kaynakların etkin kullanılmasını, çakışmaların önlenmesini ve farklı STK'ların ortak projeler geliştirmesini sağlayacaktır. STK'ların afet yönetimi konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi için eğitimler düzenlenmeli, teknik destek sağlanmalıdır. STK'lara uzun vadeli finansal destek sağlanarak, sürdürülebilir projeler geliştirmeleri desteklenmelidir. STK'lar, yerel yönetimler, kamu kurumları ve diğer sivil toplum örgütleriyle iş birliği yaparak daha etkili sonuçlar elde edebilirler (M.11).

5.1.4. Meslek Odaları Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Meslek Odaları” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcıların görev, yetki ve sorumluluklar çerçevesinde afet sürecinde Meslek Odaları'nın sahada yararlılıkları konusunda vermiş oldukları olumlu yanıtlar şunlardır:

K.11 bu konuda “ben en çok Eczacılar birliğini sahada gördüm. Altı ay boyunca ilk günden itibaren sağlık müdürlüğü yıkılmıştı. Onun bahçesine ilaç çadırı yapmışlar ve çok güzel çalıştı mesela. Tabipler Odası da o zaman bütün hastane, sağlık ocakları yıkılmıştı, odanın gönüllü doktorları çalışma yaptı. Mesela gözlüğü olmayana gözlük temin ettiler bu çok önemli. Birçok insan evine bir daha giremedi. Ücretsiz gözlük, ilaç ve tıbbi malzeme temin ettiğini gördüm. Tabipler Odası, eczaneler birliği ve optikçiler, protez laboratuvarlar çok iyi çalıştı” sözleriyle sahada Tabipler Odası ve diğer sağlık alanında çalışan birliklerin önemli katkısı olduğunu altını çizmiştir. M.13 bu ifadeleri destekleyici olarak “Biz depremin ikinci haftasında burada Afet Koordinasyon Merkezi kurduk ve bürokrasinin yetmediği yerlere biz gittik. Yani biz aslında müdürlük ile de beraber çalışalım dedik. Sonuçta biz ayrı insanlar değiliz. Kurumsal yapı içerisinde de beraber çalışalım dedik, beraber yapalım dedik ama maalesef bu reddedildi. Bu da aslında bürokrasinin bir işi. Yani burada şöyle diyelim herkes depremzede idi, herkesin ailesi vardı, kayıpları vardı işte toparlaması gerekiyordu. Kendini, ailesini, çocuklarını toparlaması gerekiyordu. Bundan dolayı aslında dışarıdan gelen insanlar gerekiyordu. Bu şey için, müdürlük için müdürlüğün içinde çalışan insanlar bunu yapamazdı. Bizde ne yapıldı? Türk Tabipler Birliğine dışarıdan gelen insanlar vardı işte İstanbul'dan İzmir'den, Aydın'dan Türkiye'nin her yerinden insanlar geldi buraya ve onlarla beraber gittik, koordinasyonu onlar yürüttüler. Bize de kendini toparlama şansı oldu bu şekilde bu Türk Tabipler Birliğinin artısı. Mesela

her hafta bir ekip geliyor ve bu yaklaşık 4 ay devam etti. En son Türk Psikiyatri Derneği'nin yetişmiş elemanları ve eğitim uzmanları geldiler. Onlar da tabii artık işin psikolojik psikiyatri tarafı yani şöyle söyleyebilirim, her hafta yaklaşık 20-30 kişi geldiğini düşünürsek, sayı 500'ü bulmuştur. Bu işin içinde sahada bizzat çalışan insanları düşünürsek onun için de doktor da vardı. Hemşire de vardı. Psikolog da vardı memuru öğrencisi de vardı” sahada çok önemli bir boşluğu doldurarak sürece önemli katkılar sunduklarını belirtmiştir. Aynı şekilde çalışmaya katılan katılımcılardan yapılan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Meslek odaları anlamında yani Mimar ve İnşaat Mühendisleri Odası olarak özellikle hasar tespit aşaması başından itibaren daha çok o aşamada etkin olduklarını düşünüyorum. Tabipler Odası gönüllü olarak gelen çok net hatırlıyorum bizimle hekimler vardı. Mesela Ovakent buraya en yakın yerdi ve çok irtibattaydık onlarla. O anlamda meslek odalarının da çok etkili çalıştığını düşünüyorum açıkçası (K.10).

Meslek Odalarının uzmanlık alanlarına göre sadece deprem sonrası değil özellikle afet öncesi dönemlerde de çok önemli katkıları olduğuyla ilgili olarak B.21 “*bu katkıları sırasında Jeoloji Mühendisleri Odası'nın zeminlerle ilgili, İnşaat Mühendisleri Odası'nın yapılarla ilgili, Çevre Mühendisleri Odası'nın çevre sorunlarıyla ilgili katkıları ve bu konudaki ısrarları önemli sayılabilir. Ancak afet sırasında bu konuda büyük bir şey yapmaları, büyük bir müdahale yapmaları beklenemez zaten. Ama afet öncesindeki hizmetleri çok daha kıymetli olur”* sözleriyle odaların planlamalar, risk analizleri, haritalama, farkındalık çalışmaları gibi fonksiyonel faaliyetlerinin değerini vurgulamıştır.

Bu ifadeyle bağlantılı olarak çalışmada yer alan katılımcıların görüşleriyle ilgili alıntılar aşağıdaki gibidir:

İnşaat Mühendisleri Odası- İMO olarak yaşadığımız afet öncesinde çeşitli seminerler verip çalıştaylarda bulunduk. Hatay ilinin karşılaşacağı felaketi daha önce defalarca anlattık. Çeşitli medya kanallarında olası ve beklenen büyük bir depremde Hatay'da 40-50 bin kişinin ölebileceğini ve binlerce binanın yıkılabileceğini çalışmalarımızla ön görüp kamuoyu ile paylaşmıştık (M.3).

Meslek odaları, kendi alanlarına özgü riskleri ve çözüm önerilerini daha iyi bilirler. Meslek odaları, sivil toplumun katılımını arttırarak afet yönetimi çalışmalarını güçlendirebilirler (M.11).

Meslek odaları afet esnası ve sonrası süreçte gerek hasar tespit gerek arama kurtarma gerek yardımlar, çadır kent kurulumları, yer tespitleri, barınma alanlarına kadar birçok alanda çalışmalarıyla ilgili olarak katılımcıların görüşmelerde verdikleri cevaplardan yapılan alıntılar aşağıda sunulmuştur:

Meslek odaları daha çok, bu deprem sonraki süreç, biraz çok dallı bir süreç, durum tespiti yapılırsa vesaire. Burada meslek odaları gerçekten etkin bir şekilde çalıştılar. Mevcut binaların, ayakta kalan binaların hasar durumlarının tespitinde İnşaat Mühendisleri Odasının aktif olarak çalıştığını biliyorum ve ondan sonra Harita Mühendisleri Odası benim de üyesi olduğum oda, onların da bu yıkılan binaların koordinatlarının tespitiyle alakalı bir çalışması olduğunu süreçte (B.36).

Şehir dışından tabii ki meslek odalarının güç anlamında konteyner kent, çadır kent kurulumu veya maddi manevi yardım faaliyetleri, hasar tespitlerinde aynı şekilde önemli katkılar sundular. Yani o kadar çok alanlardaki çalışan üç tane vali vardı. Herkes bir alana bakıyordu. Biz daha çok kendi alanımızda yardım da yoğunlaştık. Yani diğer alanlarla ilgili bilgimiz var ama tam anlamıyla olmadığı için bir şey diyemiyorum. Tabii ki hasar tespit çalışmalarında çok büyük katkıları oldu (K.2).

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası olarak 6 Şubat depreminde çok büyük bir farkındalık yaratarak depremde kaybettiğimiz üyelerimizin yakınlarına ulaşarak maddi manevi yardımlarında olduk. Ofis ve işyerlerini kaybeden üyelerimize teknik ölçüm aletlerini temin ederek destek sağladık. Konteynerler de çalışma ortamları kurarak tekrardan iş imkânlarına kavuşmalarını sağlamaya çalıştık. Depremi İskenderun'da yaşamış biri olarak odamızla iletişim halinde olarak getirdiğimiz termal kameralı dronlarımız ile iki vatandaşımızın sağ kurtulmasında çalışmalara destek sağlayarak güzel bir dayanışma içerisinde olduk (M.10).

Şimdi biz de kamu kurum ve kuruluşlarıyla hemen zaten doğrudan bağlantı kurmaya çalıştık. Yani onlar da depremzedeydi ve onlarla olan bağlantıları şöyle veya böyle bir şekilde kurmaya çalıştık. Meslek odaları da aynı şekilde depremzedeydi ama çok kısa bir süre içerisinde organize oldular, işte her şehirden TMMOB'dan merkezden gelenler oldu. Onlarla ben görüştüm beldemizdeki bir binamıza kendilerini konuşturdık. Halen oradalar ve onların desteklerini de aldık (B.18).

Meslek odalarımıza diğer bağlı olduğu ülkemizin geneline yaygın olan meslek odalarıyla ilgili çalışmalar, faaliyetler yaptılar. Hep aklıma yatan madencilerin buraya akın etmesi veya iş makinesi operatörlerinin buraya akın etmesi. Mesela meslek odalarının da olmazsa olmaz olduğunu bize gösterdi. Ben de onlara da dâhil onlarla çalışma yaptım. Yani mühendislik, mimarlık konularını ve benzerlerini vurguladım. Yani dediğim gibi çok ciddi bir destek hissettik. Bunu da Datçam Türkiyem en batı ucundaki bir adadaki bir çocuğun oyuncaklarını da hissettik. Türkiye'nin en doğu ucundaki bir muhtarın, bir polisinde de hissettik bunu. Bunu Şırnak'ın bir muhtarının, polisini de hissettik. Bunu Kırklareli'nde ki iki tane kız kardeşin oyuncak yollamasında hissettik yani. Ciddi anlamda bir milli birlik, beraberlik ve seferberlik vardı (B.33).

Mesela makina mühendisleri arama kurtarma da yardımcı oldular, inşaat mühendisleri yerinde dönüşüm aşamasında yardımcı oluyorlar. Yani herkes yine dediğim gibi kendi meslek dallarında ve hangi faaliyet varsa o faaliyette yardımcı oluyorlar. Bizde onların toplantı yapabilmesi için mekân da sağlıyoruz. İş birliği ve koordinasyon sağlıyoruz. Toplantıda alınan kararlar doğrultusunda tekrar yani ne gerekiyorsa onlar kendileri iyileştirme yoluna gidiyor. Kent Konseyi diye bir oluşum var bizde. O konsey hatta üniversite hocası da katılarak bizim başkan yardımcımız, Kaymakam Bey katılarak gerekli işler veya işlemler yapılıyor (B.35).

Deprem sonrası yer kabuğu bir bütün olarak hareket etmiş. Ancak mahalleler bazında yapılan gözlemler neticesinde, yer kabuğunun yapısı homojen olmadığından farklı yön ve miktarlarda kayıklıklar gözlenmiştir. Bu durum parsellerin koordinatlarının tümünden değişmesine sebep olmuş, her parselin yerinde işaretlenmesi sırasında kayıklıkların ada bazında irdelenmesini gerektirmiştir. Bu nedenle hangi mahallede nasıl bir kayıklığın söz konusu olduğunu irdelenmek için kadastro müdürlüğü ile meslektaşlarımızın dâhil edildiği ekipler oluşturulmuştur. Her mahallede kayıklıkların yön ve miktarları raporlanmış ve harita hizmetlerinde eşgüdüm sağlanmıştır (M.9).

Odalarımıza işte esnafılar çarşısını yaptık, orada esnaf odamıza verdik. Mesela ilçe esnaf odasına dedik ki sen yönet bunu yerleştirme sürecinden sonra mesela bizim Hassa'da bu çarşıda bir oda da esnaf odası çarşısı ki insanlar mağdur olmasın, doğrudan muhatap bulsunlar, esnaf odasıyla da doğrudan bir bağlantıları olsun istedik. Neticede oda ciddi bir sivil toplum örgütü ve o manada katkıları da destekleri de olacağını düşündüğüm için ben burada özellikle çarşıda bir girişteki bir odayı da bizim Hassa esnaf odasına verdim. Onun da çok katkısını gördük. Onlar da bütün esnafıların problemleriyle bu manada ilgilendiler. Onlara hem destek sağlanması konusunda hem farklı hibeler, fonlar, depremzedelere gelen yardımların o noktada esnafılarla koordine edilmesinde inisiyatif aldılar ve o süreçte de bize desteği oldu Esnaf odalarının o şekilde ama tabi onların da kapasitesinin geliştirilmesi lazım. Esnaf odalarının sadece tabelalardan ibaret olmaması lazım. Onların içlerinin dolu olması lazım. Belli bir kapasitenin üzerine çıktıkları vakit onların etkisinin çok fazla olacağını düşünüyorum afet süreçlerinde. Afet süreçlerinde onlar da bir yönetim paydaşı olarak sürecin içerisine aynı dernekler gibi, vakıflar gibi etkili olacağını düşünüyorum ve Hassa'da bunu gördük. Yani şeyde Esnaf Odası'nın çalışmaları çok müspet oldu bu anlamda (K.6).

Berberler odasının bile afette bir yeri var. Oraya gelip çadırkentlerde tıraş yapması bile baktığınız zaman afette çalışmış bir meslek odası olur. Bunun yanı sıra İnşaat Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası gibi afette çalışabilecek bir sürü oda var. Kendi çalışmalarının yanına afeti ekleyip eğitimlerini onlarla tamamlarlarsa aslında Meslek odalarının gücü ve bilgi birikimi çok fazla. Kendi içerisindeki ekipman ve personel yeterliliği düşünüldüğünde zaman çok daha faydalı olabileceklerdir (S.17).

Meslek odası olarak afetten sonra kurumsal olarak çok fazla yapacak bir şeyimiz yoktu. Nedeni de bizim zaten imkânlarımız, gücümüz ve yetkilerimiz belli. Ama mesela afetten sonraki hasar tespit çalışmalarının çok büyük bir bölümünü inşaat mühendisleri odası gönüllüleri yaptı. Zaten bunu herkes biliyor. Devlet diyor ki işte bizim bu kadar personelimiz yaptı. Ama herkes biliyor ki devletin bu kadar personeli de yok. Biz çıkıp yaptık yani afet anında özellikle mesela Hatay şubesi olarak bizler de birer depremzede idik ama Türkiye Mimar Mühendis Odaları Birliği ve İnşaat Mühendisleri Odası elinden geleni şöyle yaptı: Mesela depremin ikinci günü bizim dönemin Genel Başkanı, Ankara Şube Başkanı ve TMMOB ikinci başkanı buradaydı, yerinde incelediler. Burada afete müdahale etmek için insani yardımlarda da bulunduk. Şu anda gördüğünüz zaten halen TMMOB Afet Koordinasyon Merkezi. O şekilde müdahaleler yapıldı, gönüllü ekiplerden arama kurtarma ekipleri ve en önemlisi saha taramasında inanılmaz. O tarihlerde barınma sorunu varken kendi imkânlarıyla, kendi araçlarıyla, kendi masraflarını ödeyerek odamız bünyesinde bütün bu hızlı taramalar bizim bünyemizde yapıldı. Hatta eğitimler de bizim online İnşaat Mühendisleri Odası Sürekli Eğitim Merkezi var -İMOSEM- orada bizim yine odanın bilim kurulunun hazırladığı eğitimler hızlı bir şekilde yapıldı. Ama bizim üzüldüğümüz yine aynı şeyi söyleyeceğim ama biz söylemiştik, biz uyarıştık maalesef. Yani biz bilim ve teknik ışığında kamuyu aydınlatmak için elimizden geleni yaparız. Kamu yararı ilkesi ilk önceliğimizdir. Zaten TMMOB'un da İnşaat Mühendisleri Odası'nın da kuruluş amacı kamu yararı ilkesidir. Ama bu konuda tırpanlanan yetkilerimize rağmen mesela biz her 17 Ağustos'ta çıkıp açıklama yaparız. Sergiler yaparız, açıklamalar yaptığımızda çoğu zaman da şu tepkiyle bile karşılaşmıştık. İnsanları korkutmayın! Yani bizimki aydınlatma. Çünkü biz profesyonel bir kuruluşuz. 1954'ten beri faaliyette olan bir kuruluşuz ama komik bir şey de söyleyeyim. Kuruluşundan bu yana ne sağa yaranan ne sola yaranan kuruluşuz. Halka da çok yaranamamış bir kuruluşuz. Çünkü halk imar affını talep ederken halkı uyaran da ya da havaalanının yerinin yanlış olduğunu söylediğimizde, siz Hatay'a yatırım yapılmasını istemiyor musunuz ya da İstanbul havaalanında olduğu gibi ya da Kanal İstanbul'da olduğu gibi. Bu uyarıları bilim ve tekniğin ışığında yapan kuruluşlarımız ve maalesef genelde de haklı çıkıyoruz. Artık haklı çıkmak istemiyoruz.

Yani dediğim gibi biz gönüllülük esasına göre çalışan meslek odaları olmamıza rağmen hep alanlardaydık, meydanı hiç boş bırakmadık. Depremden önce de depremden sonra da alanlardayız. Biz sadece Hatay Şube olarak değil, İnşaat Mühendisleri Odası olarak, Genel Merkez olarak her zaman uyarılarımızı yapmaya devam ediyoruz. Olması gerekeni söylemeye devam ediyoruz. Ama işte dediğim gibi bunları yaparken ki yetkililerimizin kısıtlanmasına ve kırılmasına rağmen yapmaya da devam edeceğiz (M.2).

Afetin sonrası sürecin yarattığı en önemli sonuçlardan birisi de hukuk alanında uyuşmazlıklardır. Baronun bu kapsamda rolü ve katkısı konusunda görüşme katılımcılarından M.14 “biz bir afet komisyonu kurularak idarelerin yapılması gerekenlerin yapılmadığı takdirde birinci elden neler yapılmalı, neler yapılmamalı? Bir risk analizi ve eksiklik listesi bunlara dayalı müdahale yani tecrübemiz ne eksik ne lazım? Baro ve mensupları genellikle afetin hukuk alanındaki eksiklikleri için görülen bir konumda olmasına rağmen bu bence yanlış. Kesinlikle daha aktif çalışması gerekir. Çünkü insanların o hukuki sorunun ne olduğundan dahi haberi yok. Bu kadar büyük çaplı afetler her zaman olan şeyler değil. O sebeple böyle büyük çaplı afetlerde Baro’nun görevinin sadece şurada bir hukuki derdimiz var değil de tam olarak afet gerçekleşikten sonra insanlara birebir bakın böyle bir hakkınız var deme görevinin yüklenilmesi. Biz bu görevi gönüllü olarak yaptık” sözleriyle ifade etmiştir.

Katılımcılardan S.1 bu görüşü destekleyici olarak tecrübe ve izlenimlerini şu sözleri ifade etmiştir:

“Barolarımız Allah var yani depremin ilk anından itibaren ücretsiz vatandaşın derdiyle hemhal oldular, çözüm aradılar. Çözüm noktasında bak tekrar altını çiziyorum para bile gözetmediler dilekçeler yazdılar burada. Her vatandaşımıza ulaşmaya gayret gösterdiler. Yine esnaf sanatkârlar da alakalı oda başkanlarımız, tüm sanayi esnaflarımızı tekrardan dükkânlarını açma noktasında onlara öncülük ettiler. Oda başkanlarımızda işte bu konuda mihmandarlık yaptılar. Başlı kendileri çekerek ben işte dükkânımı açıyorum korkmayın gelin buraya, ilçemizi beraber ayağa kaldıracamız, gitmeyin diyerek vatandaşımızı tekrar davet ettiler. Bu tür oda başkanları esnafı davet etmeyip de biraz daha kenarda kalsaydı bugün bu seviyede değildik.

Olumsuz Görüşler:

Katılımcıların Meslek Odaları’nın görev, yetki ve sorumluluklarıyla ilgili sahada izlenimleriyle ilgili vermiş oldukları yanıtları şu sözlerle ifade etmiştir:

S.6 meslek odaları mensuplarının bu afette çok olumsuz etkilendiklerini, sınırlı olanaklara rağmen kısmi de olsa çalışmalar yaptığı konusunda “şimdi meslek odaları her şeyden önce kendi mensuplarının çıkarlarına ve ihtiyaçlarına uygun bir çalışma yürütmek üzere kurulmuş kuruluşlar. Dolayısıyla kendi üyelerinin, kendi mensubu ve onlara mensup olan grupların ihtiyaçlarına yanıt vermenin yanı sıra bir STK olmaktan

kaynaklı da toplumun geri kalan kısımlarına karşı da sorumlulukları var. Zira pek çok insanın ekonomik anlamdaki bütün araçları ellerinden gitti. Yani işte hangi meslekten bakarsanız bakın, meslek odalarına bağlı olan kişilerde de ciddi anlamda zararlar söz konusu. Bu anlamıyla bunların giderilmesi yani üyelerinin yaşam koşullarının sağlanmasına dönük çaba ve aynı zamanda gerekli örgütlenmeden kaynaklı güçlerini kullanarak doğru talepler yükseltme noktasında kısmi olarak çabalarını gördük” sözleriyle kendi mensuplarına destek veremediğini ifade etmiştir.

Katılımcıların benzer şekilde afette çok büyük zarar aldıklarını afetzede olarak meslek odasının yetersiz olduğu konusunda şu sözleri ifade etmiştir:

Herhangi bir afet durumunda ya da bir kriz durumunda üyesini koruyacak bir sistem yok. Zaten açıkçası böyle bir şey oluşsa insanların sivil topluma inancı artar ve örgütlü olmak ister. Yani o çatıya güvenle bilinmeli. Öyle bir çatı yok ama mesela bu konuda farklı özel sektör ama bankaları çok başarılı buldum depremde. Hem çalışanları mağdur etmedi, oteller ayarladı. Sadece çalışanlara değil, çalışanların birinci derece akrabaları, abla kardeş anne baba gibi. Sonra ikramiyeler verildi. Sonra kentin güvenli iyi yerlerinde prefabrik konutlar üretildi. Yani bu sistem olmalı. Banka çalışanlarını böyle koruyorsa bir meslek odası da koruyabilmeli. 200 TL alma aidatı, 1000 TL, 2000 TL al ama insanlara bir kriz durumunda güvenli bir şey sun. Bu sistemi dâhil etmek istiyorsan da her kes bin lira vermek zorunda değil. Gönüllü olarak afet bütçesine katkı vermek isteyen üyelerinden al. Ama böyle bir sistem yok. Bu konuda bankalar çok iyiydi. Hala çocuklara bayram bilmem nesi işte hala bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Çalışanlarına çok sahip çıktı bütün bankalar. Yani meslek odaları koordinasyon TMMOB çatısı altında altmış gün burada yardım yapıldı. O açıdan çok iyiydi. Koordinasyon anlamında insani, yardım anlamında çok iyiydi. Ama bir meslek odası üyesi olarak biz de depremzedeydik örneğin bize alternatif barınma yeri o süreçte alternatif tahliye kanalları öyle bir şeyler düşünülmedi yani. Beni aradıklarında depremin altıncı günü falandı. Bir şeye ihtiyacınız var mı dediklerinde ben İstanbul'a çıkmıştım. Şimdi meslek odalarının bağış kanalları yok. Böyle bir sıkıntı var ekonomik olarak. Biliyorsunuz bir de artık her proje denetime gitmiyor odalara onu kaldırdılar. Önceden bütün planlar Oda'ya geliyordu. Oradan bir ücret alınıyordu. Artık öyle bir şey yok etik bulan götürüyor. Odaların kanallarını kestiler. Ama şunu yapabilir: Kendisi sağlayamazsa bu odanın bireyleri arasında üye olanlar arasında hiç mi bu dayanışmayı gösterecek kimse yok? Mesela beni bilen çok insan bana maddi yardım gönderdi neden, benim bütün ailem evsiz kaldı, onları dağıtayım diye bana güvendiği için. Yani bir STK değildim ben. Yani bireysel olarak yardım etmek isteyen insanlarla bizleri bir araya getirecek bir çatıyı da kurmalıydı. Öyle bir şey de yok yani. Ben çok hazırlıksız olduğumu düşünüyorum. Allah İstanbul'a göstermesin (M.8).

Meslek odaları, özellikle mimarlar, mühendisler, jeoloji mühendisleri odası, konunun en çok muhatap olduğu odalardır. Bunların çok fazla sözlerinin dinlendiğini de düşünmüyorum. Onlar gerekli çalışmaları ve uygulamaları yapmaya çalışıyorlardı ama yeterli midir uygulamalar ciddi anlamda başladığında zamanla göreceğiz (B.38).

Görüşmecilerin verdiği cevaplara bakıldığında Meslek Odaları'nın mesleki uzmanlıklarına göre sahada bir şeyler yapmaya çalıştığı ancak farklı nedenlerle

yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Görüşmecilerin bu konuda eleştirel ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

Çoğu şeyden bir haber yani. Bir örnek vereyim size. Geçen toplantıya gittim, baktım TAMP'ı eleştiriyorlar. TAMP için iki tane meslek kuruluşu davet etmişim ama gelmemiş, gelmediği yeri eleştiriyor. Kardeşim senin beni eleştirmeye hakkın yok. Gelmemişsin sonra eleştiriyorsun ama sana davetiye göndermişim. Şimdi ortalık başka bir şeye gelmiş sen gelip beni eleştiriyorsun, doğrudur bak yaptığımız şey yanlış olabilir ama bu işin başka bir boyutu var. Buna destek sağlamak için çağırdığımda gel sende bir katkıda bulun. Ben bir ürün ortaya koydum eleştirmek dünyanın en kolay işi (K.9).

Meslek Odalarının afet esnasında herhangi bir çalışmalarını görmedim. Bu konuda Meslek Odalarının sorumluluk alması gereklidir. Özellikle İnşaat ve Mimarlar Odasının daha kapsamlı bir çalışma yapması gerektiğini düşünüyorum (B.15).

Meslek odaları valla sınıfta kaldılar. Niye? Çünkü adamlar kendilerinin reklamı için gidiyorlar oraya başa oturuyorlar. Ondan sonra uzun süre orada kalıyorlar. Niye? Ya bir şeyler yapın, yapan yok. Burada toplum kuruluşları hükümetin önünü açar, halkın önünü açar. Nedir? Bir öneriyle gelirsın bilime dayalı ama altı dolu olacak. Bu da Türkiye'nin bütçesi ona uygun olur mu olmaz mı bilemeyiz ama dillendir. Mesela ben bir video seyrettim. Montaj mıdır doğru mudur bilmiyorum. Maraş depreminden önce olmuş sözde bir video, 6 ay önce filan adam bas bas bağıyor kardeşim yıkılacak memleket yıkılacak diye bir video yani böyle bir STK toplantısında ya adam bağırmış işte olacak bangır bangır bağırmış. Ne oldu hepimizin başına yıkıldı. Meslek odaları zayıf ya da bir hayvan hakları derneği var mesela adamlar dünyanın her yerine seslerini duyuruyor. Hayvan hakları elbette önemli ama bir deprem konusu diyorsanız yani insan hayatı da hepsinden önemli. Unutuyoruz yani (B.39).

Biz kriz koordinasyon merkezinde çalıştığımızda orada Mimarlar ve Mühendisler Odası'nın personele ihtiyaç var orada çalışacak, çizim yapacak mimara, sahada çalışacak insana ihtiyaç var diye duyuru yaptılar çağırdılar gönüllülük esasına dayalı olarak onun haricinde bir şey görmedim (B.40).

Hantallaşmış kurumlar çünkü. Yani bir vizyon ve misyon üzerinden değil de yalnızca orada var olmanın alışkanlığıyla süreci yürüttüklerini düşünüyorum. Dinamik değil, bir şeyler üretmek üzerine kurmuyorlar sistemlerini daha çok o zamanı yürütmek üzerine. Öyle olabilir ama zaten yani ülkemizde politik olmayan hiçbir şey olduğunu düşünmüyorum. Her şey biraz politik ki bu depremlerde bunu da çok açıktan gördük. Ama başka bir taraftan artık bizim kurumlarımız politikada üretmiyorlar. Yani hani bir görüş belirtmiyorlar, ilgili oldukları alanlarda bile varlıklarını göremiyoruz. Dolayısıyla meslek odaları mesela kaç defa açıklama yaptılar, sahaya kaç ziyarette bulundular, sahaya ilgili kaç proje yaptılar belirsiz bunlar (S.9).

Öneriler:

Katılımcıların Meslek Odaları'yla ilgili olarak afet yönetim süreçlerinde tecrübelerinden yola çıkarak sorulara verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

M.8 bu konuda “bir kere odaların ürettiği görüşlerin raporlarını dikkate alınması gerekiyor. Bu konuda bir yetki, görev, sorumluluk gerekiyor. Odanın görevi aslında insani yardım yapmak değil. Yani odanın görevi yapılan kararları denetlemek ve bunun üzerine gitmek. Ama öyle bir denetim, yaptırım yok. İşte orda da her yeri

siyasileştirdikleri öyle bir sistem olması lazım. Zaten bu dediklerinizin hayata geçmesi için ülkenin, sistemin değişmesi gerekiyor yani zihniyetin. Ben ideal koşulları söylüyorum. Yani tarafsız, bağımsız meslek insanlarının oluşturduğu bir çatı olarak anlatmaya çalışıyorum” sözleriyle meslek odalarının daha fazla yetki, görev ve sorumluluk sahibi olarak çalışmalarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bu görüşe paralel olarak diğer katılımcıların görüşleri şöyledir:

Bir meslek odası olarak birçok diğer tüm sektör olduğu gibi afetlerde de gerekli yetkilerin, daha fazla ortak çalışma alanında verilmesi gerektiğini düşünüyorum ve özel açıdan da bunların uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Elektrik Mühendisleri Odası olarak hem enerji hem haberleşme sektörü bizim için çok önem arz etmektedir ki zaten afet de en fazla yaşadığımız sıkıntılardan bir tanesi elektrik kesintileri ve haberleşmeydi. Afetlerde kesintisiz şekilde bir iletişimin var olması için bizlerin de bu işin içine alınması lazım. Bir çalışmanın yapılması lazım. Zaten bunu yaşadık ve gördük ki bunlar olmadan bir şey yapılamıyordu. Bu açıdan bizimle iş birliği içinde bu planlamalarının yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Şimdi bir kere olumlu olmak zorunda. Yani katılması gerekiyor. Çünkü diğer tüm konularda, olgu ve afette de meslek odaları yine devre dışı bırakılmış, yetkiler verilmemiş. Ama gel gör ki deprem sonrası ilk çağrılan bizim kuruluşlarımız. Aman gelin yetişin ne yapalım. Bakanın, bakan yardımcılarının ilk toplantısında bizler tek tek arandık. Mühendisler odaları, bütün bileşenler. Daha öncesinde yoktu. Mevzuat çalışması yaparken yoksunuz. Yıllık planlar yapılırken hiçbir şey yok. Çabalyoruz, görüşlerimiz sunulmuyor. Hatta şöyle bir şey vardı. Bir mevzuat çalışması yapılacağı zaman bizden görüş istenirdi, biz didik didik ederdik o mevzuatı, olumlu olumsuz yönlerini, tek tek karşı çıktığımız noktaları, görüşlerimizi de eklerdik. Özellikle meslek odalarının olması gerektiğini de söyledik. Ama arkadaşlar ne yapmaya başladılar? Eksik olan tarafları düzelttiriyorlar. Meslek odalarının olması gereken yerlere de bunları almıyorlar. Dolayısıyla bizi bir maşa olarak kullandılar. Ve ondan sonraki adım bundan sonra bakanlığın bize gönderdiği hiçbir mevzuatı biz görüş bildirmeyeceğiz veya kaba bir görüş bildireceğiz. Net o şekilde. Yani meslek odaları bu ülkenin ana temel unsurlarından bir tanesi. Anayasamızın 135' inci maddesine göre kurulmuş kamu niteliğinde bir meslek örgütüdür. Kendi bünyesinde ve Türkiye'de mühendislik, mimarlık, şehir plancılığı ile ilgili her türlü iş ve işlemi yürütmek üzere kurulmuş şekli olan kuruluşlardır. Siz bunları devre dışı bırakamazsınız, yok sayamazsınız. İşte biz bilgi birikimimizi bu toplum için kullanmaya hazırız. Her zaman bunu söyledik ve söylemeye devam edeceğiz. Mühendisler biziz, mimarlar biziz, şehir plancıları biziz. Bunları yok saydığınız sürece bir yere varamazsınız. Bizim bilgi ve birikimimizi kullandığınız sürece siz başarılı olacaksınız. Kullanmazsanız şansınıza, olumlu olur olmaz. Ha bu olumlu tarafları. Olumsuz tarafa geldiğimiz zaman bizim hâlihazırda yine merkezi hükümet tarafından yetkililerimiz kısıtlanmış durumda. Gelirlerimiz yok edilmiş durumda. Biz yaşamaya çalışıyoruz açıkçası şu an maddi ekonomik anlamda. Bir kere o düzelmeden, düzeltilmeden bu ülkeye sunacağımız katkı daha da azalmaktadır. Çünkü biz bu üyelerimize, vatandaşlara eğitim veriyoruz, seminerler veriyoruz, toplantılar yapıyoruz, farklı etkinlikler yapıyoruz. Bu da sizde takdir edersiniz ki bir bütçe diye bir şey olabilir. Maliyeti var, bedeli var. Bunların karşılanması gerekiyor. Bunlar olmadan da maalesef yeteri kadar etkin olamıyoruz (M.4).

Yani tecrübe bakın bu tip şeyler parayla olur. Eskiden biz ruhsat alacak binanın zemin etüdünü yapardık bir de gider odaya onaylatırdık. Onaydan dolayı oraya bir para verilirdi. Vatandaş dedi ki onaya gerek yok. O zaman ne oldu odaya gelecek 25 TL'yi kıstı. Oda'nın kolunu kanadını kırdı. Şimdi bu oda Anayasal bir kuruluştur. STK'dır ama bunun imkânı yoktur. Nasıl yardımcı olabilir. Aksine desteklemen lazım. Oysa şimdi ne

var. TMMOB tüm mühendislerin başıdır ama Avrupa, Amerika öyle mi? Yoo öyle değil yani şöyle diyeyim bu işin kompetanı Fransa'dır. Onların önemli çalışmaları var ama biz onlarla çalışmadığımız için hiç bilmiyoruz. Yani tabiri caizse düne kadar mühendisiz dediğimizde çekiniyorduk. Çok açık söyleyeyim o kadar ezilmiştik. Neyse biz burada isyan ettik falan filan neyse söylemiyorum. Şurada Hatay'daki jeofizik bilirliliği Ankara'dan daha fazladır. O da neden biliyor musun? Ben geldim heyecanlıyım siyasete girdim. Ben il meclis üyesi oldum valilikte. Ben valilikte bunu anlatıyorum. İkinci dönem, bir daha seçildim bir daha anlattım. Jeofizik olgusunu ben oradan insanlara yaymaya çalıştım bir deprem olursa neler yapılır nasıl davranılması gerek, nasıl takip etmek gerekir. Oraya geçince benim bir konuşma yetkim oldu yoksa oda olarak benim bir yetkim yoktu ki. Meslek odaları bakın işte bu. Bunlarla beraber toplantılar yapıp yapılacak imalatların bu tür olaylara hazırlıklı olmaları gerektiğinin bilgisinin verilmesi lazım. Ha yapılıyor bunlar yapılmıyor değil. Ama gel gör ki %40' ı ivme değerimiz bizim ama üç katı geldi. Yeniden revize edilmesi lazım reorganize etmek gerekir (M.5).

Meslek odalarının bilimsel bilgi birikimlerini kamu yararına sunmak üzere afet yönetimi süreçlerine aktif olarak dâhil edilmesi ve etkili koordinasyon sağlanması hayati öneme sahiptir. Dolayısıyla Jeoloji ve İnşaat Mühendisleri Odalarının afet yönetimine katılımı, eğitimler ve risk azaltma planlarıyla desteklenmesi, böylece bilime dayalı ve bütüncül çözümlerle afetlere karşı dirençli toplumlar inşa edilmesi yolunda katılımcıların görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Yani psikolojik, psikososyal destek kuruluşları akut dönemden sonra sahaya iniyorlar. Yani bu deprem için aslında on beşinci günden sonra filan. Çünkü ilk on beş gün çok ciddi enkaz çalışmaları vardı. Ama belki akut dönemde çalışabilecek psikolojik ilkyardım çalışana destek uygulayabilecek kurumlardan da yer alabilir. Türk Psikologlar Derneği, bu kurum bu durumda zaten hep çatı dernek olarak çalışıyor. Yani biz parçasıyız, Aile Sosyal Bakanlığının da. Dolayısıyla onlarla çalışıyoruz ama ilk aşamada risk ve zarar azaltmada özellikle afet arama kurtarma derneklerine de çok ciddi iş düşüyor. Bu bağlamda artık İnşaat Mühendisleri Odasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü onlar asıl riski ve zararı azaltacak kurumlar. Yani depremde yıkım olmadığında diğer tarafa hep çok daha az iş düşüyor. O yüzden o yıkımın azaltılması işte bina sağlamlıkları, depremde neler yapılabilir bununla ilgili bilinçlendirme, afet farkındalık çalışması yürüten kurumlar. Bunların daha öncelikli çalışması gerektiğini düşünüyorum (S.9).

Bizim gündemimiz hep depremdi ne seçim ne de başka bir şeydi. Çünkü biz normal hayatımızı burada devam ettirmeliyiz. O yüzden bence çalışmanızın genel ana fikrinde olması gereken şeylerden birisi işte bu koordinasyon. Herkes doğruyu söylüyor. Diyelim ki altını çizerek söylüyorum ama bir arada olmak çok önemli işte. Bir arada bulunduğu zaman da meslek örgütleri de diyecek ki benim bir birikimim var. Ben bu birikimi kamu yararı adına sizinle paylaşmak istiyorum. O yüzden benimle bağlantıda olun. Çünkü ben bilimi savunuyorum. Benim bu konuda yeterliliğim ve elimde bilgilerim var. Bu bilimle bağlantılı birtakım kararların alınması gerekiyor. Ben dediğimde işte meslek odaları da devreye giriyor. Çünkü mesela HAMOK'da, bu kadar oda bileşeninin bulunduğu bir toplantıda herkesin ayrı bir derdi var. Çünkü o algıda seçicilik vardır ya, onunla ilgili herkesin ayrı bir raporu vardır, herkesin ayrı bir çözümü vardır. Çünkü biz bilim insanlarıyız. Bu pencereden bakarız ne seçim kaygısı ne rant kaygısı ne de farklı dünya görüşlerinin kaygısı öyle kaygıların ötesinde. Biz bilimden yana olunması gerektiğiyle ilgili de meslek odalarının da bu koordinasyonunda yer alması gerekir ki Antakya'nın da aslında çok dinamikleri de vardır. Depremden sonra çok inisiyatif bir

araya geldi. O kadar çok insan Antakya için çalıştı. Onun sonra fazlası biraz daha koordinasyonsuzluğu da getirdi. Ama çok değerli bir kentimiz var. Yani o yaşam kültürü için. Ayrıca belki bütün kentler için bütün kentlerin potansiyel afette de olduğunu düşünürsek yapılması gerekiyor. Ama işte biz o yüzden burada çok daha özel bir bu kadar büyük afet ve böyle bir yaşam kültürüyle bağlantılı daha ilintili çözümler bekliyoruz, Önlemler bekliyoruz doğrusu (M.1).

Hem Jeoloji Mühendisleri Odası hem de İnşaat Mühendisleri Odalarının daha aktif bu süreçte kurumlarla iletişim halinde olarak afet yönetimine katkı sağlamaları gerektiğini düşünüyorum (B.14).

Türkiye Afet Müdahale Planı toplantılarında varlardı. Personellerine afet bilinci, risk ve zarar azaltma, ilkyardım ve arama kurtarma eğitimleri verilmeli. Risk ve zarar azaltma, planları yapılmalı ve uygulamaya konmalı (S.5).

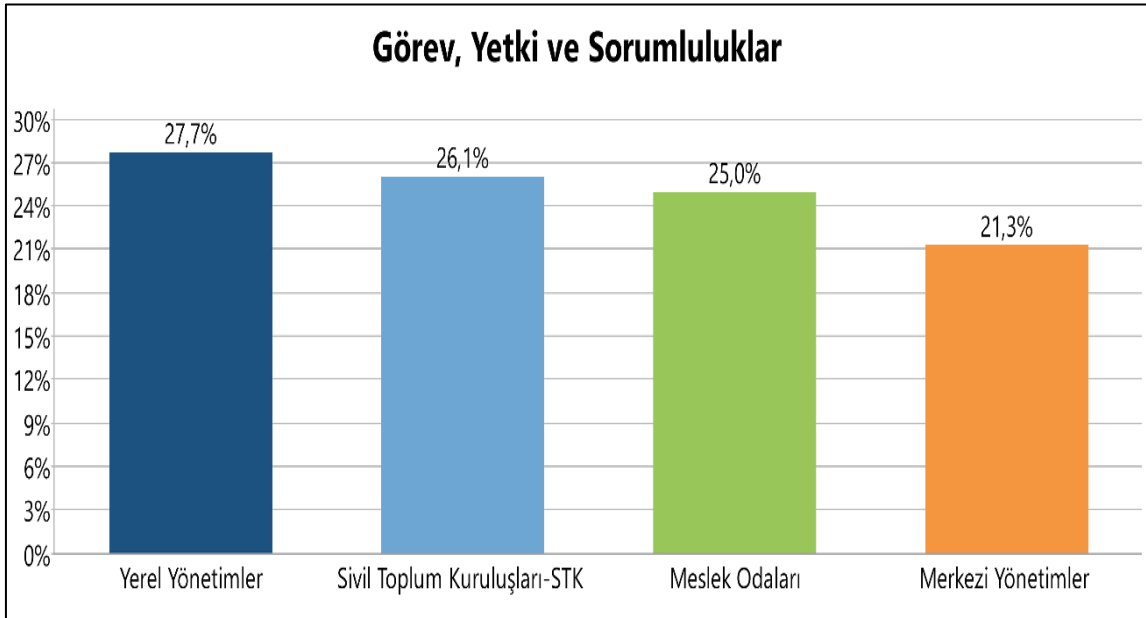

Tablo 25. Görev Yetki ve Sorumluluklar Teması Alt Kodlar İstatistiği

GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLAR TEMASI	KODLAMA SAYISI	YÜZDE
Yerel Yönetimler	52	27,66
Sivil Toplum Kuruluşları-STK	49	26,06
Meslek Odaları	47	25,00
Merkezi Yönetimler	40	21,28
TOPLAM	188	100,00

Görev, Yetki ve Sorumluluklar teması altında 188 adet kodlama yapılmıştır (Tablo 25). Bu temada en fazla kodlamanın Yerel Yönetimler kategorisinde 52, ez az kodlamanın ise Merkezi Yönetimler kategorisinde 40 yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 2. Görev, Yetki ve Sorumluluklar Teması Alt Kodlar İstatistiği

Görev Yetki ve Sorumluluklar Teması altında oransal olarak en fazla % 27,7 Yerel Yönetimler sırasıyla % 26,1 STK, % 25 Meslek Odaları ve % 21,3 ile Merkezi Yönetimler gelmektedir (Grafik 2)

5.2. RİSK ve ZARAR AZALTMA TEMASI

Risk ve zarar azaltma teması altında Hatay ili genelinde yapılan afet risk ve zarar azaltma faaliyetlerinin hangi kurum ve kuruluşlar tarafından ne seviyede yapıldığı ve Hatay Valiliği başta olmak üzere ilgili kamu kurumlarının, yerel yönetimlerin, meslek odalarının ve sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki çalışmalarına dönük olarak algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Risk ve zarar azaltma teması altında “Risk ve Zarar Azaltma Algısı, Afet Bilgi Bankası ve Kent Bilgi Sistemleri, Dijital Arşiv, Destek İl Eşleştirmeleri, Kentsel Dönüşüm, Risk ve Zarar Azaltma Planı-İRAP ve Uygulamalar, Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması, Tehlike ve Risk Haritası Çalışmaları, Zemin Etüdü ve Yapı Envanteri Analizleri, İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları” olmak üzere 10 adet kategori oluşturulmuştur.

Tablo 26. Mülakat Katılımcılarının Risk ve Zarar Azaltma Temasına İlişkin Temel Bulgular

KATEGORİLER	BULGULAR
Risk ve Zarar Azaltma Algısı	Katılımcılar, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın ve yerel yönetimlerin afet yönetiminde birinci derecede sorumlu olması gerektiğini belirtmektedir (B.24). Valilik bünyesinde kurulacak bir deprem komisyonunun, yerel yönetimlerle sürekli koordinasyon içinde çalışarak şehrin yeniden inşası ve depreme hazırlık çalışmalarını yürütmesi önerilmektedir. Tamamen merkeziyetçi bir yaklaşımın aksine, belediyelerin de sürece dâhil olduğu bir mekanizmanın oluşturulmasının önemi vurgulanmaktadır (B.24). Merkezi ve yerel yönetimlerin, STK'lar ve meslek odalarıyla bütüncül bir şekilde yetkilendirilerek ve bilgilendirilerek ortak bir zeminde çalışmasının gerekliliği ifade edilmektedir (M.7). Denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve özellikle belediyelerin siyasi kaygılarla göz yumabileceği durumlarda merkezi denetimin etkinleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (B.24).
Afet Bilgi Bankası ve Kent Bilgi Sistemleri	Şehirlerin coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ve kentsel bilgi sistemleriyle donatılması, yapı bilgi kartları oluşturulması ve afet öncesinde bina bilgilerine erişimin kolaylaştırılması önerilmektedir (K.15). Afet risklerinin gerçekçi olarak tespiti ve kent bilgi sistemlerinin genel internet ağlarından bağımsız çalışabilecek bir altyapıyla desteklenmesinin önemi vurgulanmaktadır (B.16, M.9). Haritalama yöntemlerinin yangın ve sel gibi diğer afet türlerinde de etkin kullanılması ve tüm verilerin kamu yararı

	için açık hale getirilmesi önerilmektedir (B.36, M.9).
Dijital Arşiv	Afet yönetiminde dijitalleşmeye geçilmesinin daha az personelle daha hızlı ve etkin bir çalışma sağlayacağı vurgulanmaktadır (K.15, B.16). Planlama süreçlerinde kurum görüşlerinin dijital ortamda tutulması ve güncel tutulmasının, koordinasyon eksikliklerinin önüne geçeceği belirtilmektedir (K.16). Fiziksel arşivlerin dijital ortama aktarılması ve afet bölgesindeki personelin tecrübelerinin dijital bir bellekte toplanması da önerilen diğer dijitalleşme adımlarıdır (B.7, B.12). Afet yaşanmadan önce riskli bölgelerdeki illerin nispeten risksiz illerle eşleştirilerek yardımlaşma planlarının yapılması önerilmektedir (K.1).
Destek İl Eşleştirmeleri	Bu eşleştirmelerin sadece komşu illerle değil, fay hatları ve afet türleri dikkate alınarak daha uzak illerle de yapılması gerektiği belirtilmektedir (K.3, B.5, S.1). Mevcut destek ili eşleştirmelerinin afetzede illeri de kapsamı nedeniyle revize edilmesi gerektiği ifade edilmektedir (K.9). Eşleştirilen illerin afet durumunda nasıl ulaşım sağlayacağı ve hangi ekipmanlarla destek olacağına dair detaylı planlamaların yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (K.12). Ayrıca, afet öncesinde siren sistemlerinin ve iletişim altyapısının güçlendirilmesinin önemi dile getirilmektedir (B.5). Kardeş belediye uygulamalarının yaygınlaştırılması ve afet durumunda bilgi paylaşımının sağlanması da önerilen iş birliği modellerindendir (S.17). Yerel yönetimlerin afet öncesi çalışmalarda daha fazla yetkilendirilmesi ve birbirine uzak şehirler arasında afet koordinasyonu kurulması gerektiği belirtilmektedir (M.3).
Kentsel Dönüşüm	Vatandaşın kentsel dönüşüm konusunda bilinçlendirilmesi ve teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (K.15, B.26). Devletin bu konuda projeler geliştirmesi ve finansman sağlaması önerilmektedir (B.26, B.38). İllere göre teşviklerin risk düzeyine göre farklılaştırılması ve uzmanların katılımıyla ekipler oluşturulması önerilmektedir (K.16). Devletin kentsel dönüşüm konusunda radikal kararlar alması, denetimi sıkılaştırması ve kaçak yapılaşmaya izin vermemesi gerektiği ifade edilmektedir (B.24).

Risk ve Zarar Azaltma Planı-İRAP ve Uygulamalar	Risk planlarının uygulanabilmesi için insan kaynağı, teknik kapasite ve bütçenin bu alana yönlendirilmesi ve planların etkin bir şekilde yaptırım gücüyle uygulanması gerektiği belirtilmektedir (K.3, K.6). Planlara, siyaset gözetilmeden belediyeler, STK'lar ve diğer yapıların fonksiyonel olarak katılımının sağlanması ve kontrol mekanizmalarının aktif olması gerektiği vurgulanmaktadır (B.1, M.4). Afet risklerinin belirlendiği bölgelerde mülkiyet yerine ömür boyu kullanım hakkı verilmesi gibi daha köklü çözüm önerileri de bulunmaktadır (B.16). Ayrıca, afet plan senaryolarının tatbik edilmesi ve düzenli eğitimler verilmesinin önemi dile getirilmektedir (S.1).
Tarih ve Kültürel Mirasın Korunması	Katılımcılar, deprem öncesinde tarihi yapıların restorasyonu ve kentsel yenileme çalışmalarının bürokrasi ve finansman yetersizliği nedeniyle yeterli ilgi görmediğini ve bunun yıkımın boyutunu etkilediğini belirtmektedir (B.8). Restorasyon kurullarında zemin ve statik konusunda uzman mühendislerin bulunmaması önemli bir eksiklik olarak vurgulanmaktadır (B.8). Kentin yeniden ayağa kaldırılması sürecinde, insanların sosyalleştiği alanlardan başlanarak onarım yapılması, toplumsal iyileşmeyi hızlandırabileceği önerilmektedir (M.12).
Tehlike ve Risk Haritası Çalışmaları	Risk azaltmada yerel yönetimlerin, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve AFAD'ın öncü olması gerektiği ve siyaset dışı kurumsal yaptırım gücünün önem taşıdığı vurgulanmaktadır (K.16). Türkiye'de en büyük mikro bölgeleme çalışması Hatay'da yapılmış olmasına rağmen, bu çalışmaların sonuçlarına uygun yapılaşma ve zemin-bina ilişkisinin kurulmaması nedeniyle depremde büyük zararlar yaşandığı ifade edilmektedir (M.7).
Zemin Etüdü ve Yapı Envanteri Analizleri	Zemin etüdü konusundaki eksiklikler ve bina sağlamlığı ile ilgili çalışmaların deprem öncesinde tamamlanmamış olması eleştirilmektedir (K.5). Envanter çalışmaları yapılırken depreme dayanıksız çıkan binaların yenilenme sürecinin çok yavaş ilerlediği belirtilmektedir (K.5). Mevcut yapı stokunda yeni mevzuatlara uygun yapılan binaların oranının düşüklüğü ve yıkımların büyük ölçüde uygulama hatalarından kaynaklandığına dikkat çekilmektedir (B.36). Kurumlarda harita mühendisi istihdamının artırılması, yapılar için afet kimlik belgesi oluşturulması ve yüksek riskli binalara şerh düşülerek alım-satımının engellenmesi önerilmektedir

	(M.9). Yapı denetim mevzuatının etkin uygulanması ve denetimlerin düzenli olarak yapılması gerektiği belirtilmektedir (K.16).
İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları	İmar planlarının siyasi kaygılarla hareket eden belediyelerden alınarak merkezi yönetim tarafından uzmanlarca yürütülmesinin daha olumlu sonuçlar vereceği yönünde görüşler bulunmaktadır (K.9, B.30, B.5, B.28). İmar ruhsat ve denetimlerinin ilçe bazında kaymakamlıklar bünyesinde yapılması önerilmektedir (B.5). İmar mevzuatının sadeleştirilmesi ve Avrupa standartlarına uygun hale getirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır (B.24). İmar planlarının değiştirilmemesi ve ada bazında imar uygulamalarına dikkat edilmesi gerektiği belirtilmektedir (S.10). Yerel yönetimlerin imar planlama ve uygulama süreçlerinde merkezi idare kadar etkili ve sorumlu hareket etmesi ve denetimlerin merkezi imar müfettişleriyle yapılması önerilmektedir (K.5). Riskli bölgelerde yapılaşmaya izin verilmemesi ve mevcut hak sahiplerine farklı çözümler sunulması gerektiği ifade edilmektedir (B.16). İmar izni verme yetkisinin yeterli teknik personeli olan belediyelere verilmesi ve denetim süreçlerine meslek odalarının dâhil edilmesi önerilmektedir (B.1). İmar aflarının yapıların deprem dayanıklılığını olumsuz etkilediği ve fay hatlarının izlenmesinin önem taşıdığı vurgulanmaktadır (M.9). İmar planlama süreçlerinin sadece teknik değil, sosyo-kültürel ve psikolojik boyutlarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir (K.15, M.1).

Tablo 26’da afet yönetiminde merkezi ve yerel yönetimlerin iş birliği, dijitalleşme, risk önleme ve destek il eşleştirmesi ile deprem öncesi restorasyon, yeniden inşa, zemin etüdü ve imar planlama konularındaki katılımcı önerilerini özetlemektedir. Etkin afet yönetimi için güçlü iş birliği, dijitalleşme kullanımı, kapsamlı risk önleme ve doğru eşleştirmenin önemini vurgulayan katılımcılar, deprem öncesi hazırlık, yeniden inşa ve imar süreçlerindeki eksikliklerin giderilmesi için daha etkin iş birliği, uzman personel, denetim ve bilimsel planlama önermektedir. Bu iyileştirmeler, afetlerin olumsuz etkilerini azaltmada kritik rol oynayacaktır.

5.2.1. Risk ve Zarar Azaltma Algısı Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Risk ve Zarar Azaltma Algısı” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

K.2 afet yönetiminde en önemli konunun risk ve zarar azaltma, hazırlık olduğunu ve bütünsel bir yaklaşımla ele alınması gerektiği konusunda “*yani müdahaleye ve iyileştirme ve yeniden yapılandırmaya inşallah ihtiyaç duymayız. O yüzden hazırlık çalışmaları bu anlamda önemli ve risk ve zarar azaltma da önemli. Yani ben hep onu söylerim. Yani deprem öncesinde tedbir alacaksın. Yani dünya devletlerine baktığınız zaman, bu depremlerden az zararlı çıkan ülkelere baktığınız zaman öncesinde de tedbir almışlar bunu söyleyebiliriz. Sonrasında zaten işler zor ve yorucu oluyor sizin adınıza. O yüzden ilk önce risk ve zarar azaltma, hazırlık çalışmalarını dediğim gibi ihtiyaç duymayız inşallah müdahale, iyileştirme, yeniden yapılandırmaya. Risk ve zarar azaltma ne işte bir binayı tespit yapıp, deprem testi yapıp, analizi yapıp, eğer güçsüzse ve depreme dayanıksızsa bir an önce güçlendirme veya yıkıp yenisini yapma işte kentsel dönüşüm, yerinde dönüşüm ismine ne dersiniz deyin, deprem güçlendirmesi. Yani başta tabii ki İçişleri Bakanlığı, Çevre ve şehircilik bakanlığı ve buna bağlı olarak yerel yönetimler ve valilik ve kaymakamlıkları da bunların dışında bırakmamak lazım diye düşünüyorum. Valilik ve kaymakamlıkları da belediyelerle beraber bu işe katmamız lazım*” sözleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde diğer katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Şimdi tabii bunlar şöyle riskleri ne kadar azaltabilirsek felaketin boyutunu o kadar az indirmiş oluruz. O da müdahale konusunda bize kolaylık sağlar. Yani biz ne kadar sağlam bina yapabilirsek o kadar az hasarla, yıkım ne kadar az olursa o kadar az ölürüz ve az yaralanırız. O da ne demektir; sağlık, hastaneyi rahatlatır yani okumuşsunuzdur, görmüşsünüzdür, duymuşsunuzdur. Hastanelerde yer kalmadı ve hastanelerin çoğu da yıkıldı. Yani o da ayrı bir konu. Defne’sinden Akademi hastanesine kadar, devlet hastanesine kadar birçok hastane maalesef bu depremde yerle bir oldu, işleyemez hale geldi. Hatta Defne de ölen hastalar oldu müdahale edilemediği için vesaire vesaire. Riski ne kadar azaltabilirsek en büyük şey bu, en büyük müdahale, en büyük başarı bu olur diye düşünüyorum (B.25).

Afet yönetiminde en temel olan şey, afete hazırlıklı ve bilinçlendirilmiş bir toplumdur. Kriz Yönetimin önemli olmakla beraber bunun ötesinde asıl olan Risk Yönetimidir. Vereceğimiz sağlıklı ve uygulamalı eğitimlerle halkımız kendi coğrafyasında olabilecek afetler öngörülerek eğitilmelidir. Ayrıca tüm kurumlarımız kendi bünyelerinde arama-kurtarma ve destek ekipleri oluşturmalıdır. Bu eğitim çocuk, genç, yaşlı; kadın ve erkek olmak üzere tüm vatandaşları kapsamalıdır (K.1).

Olumsuz Görüşler:

Bu konuda katılımcıların cevaplarından alıntılar aşağıda sunulmuştur:

Böyle çok felaket bir ortamda ancak herkes derdine düşer ve zarar belki yine vermişizdir, kurtarıırken zarar vermişizdir. Bu işte en baştaki risk ve zarar azaltmazsak böyle bir panik anında şehrin çöktüğü yerde ne kadar yararlı olunulabileceği zaten tartışılır. Müdahale zor olur, yanlış olur. Kazma, kürek ararsın, zarar verirsiniz, kepçe, iş makinası zarar verirsiniz ve buna benzer, zaten hırsızlık falan ayrı bir dert olan işin başka bir boyutu, yetersiz kalır böyle bir durumda. 6 Şubattan önce bina envanteri yoktu. Zaten binalar yıkılınca da artık bir önemi de kalmadı. Şimdi bizim Büyükşehir belediye binamız köprü başındaki ana binası işte 93/94'te, 99 depreminden önce yapılmıştı. Biz beşinci kattaydık, konuşuyorduk. Allah korusun bir deprem olursa biz kendimiz beşinci kattaydık sırtımız yere dönüktü. Biz kendimizi Müzenin, Ziraat Bankasının önünde bulurduk diyorduk. Bu sözü söylediğim tanıklar var, esprisini yapıyorduk. Çünkü sürekli sallanıyorduk ufaktan aralık ayından beri hakikaten öbür tarafa kırıldı binamız. Biliyorduk işte riski olduğunu biliyorduk ama bunu kendim burada çalışmam başka yere beni taşıyın diyecek halde değildik, riski biliyorduk, konuşuyorduk (B.8).

Afet yönetiminde riski azaltma en önemli kısmı bu işin. Yani bizim öncelikle riskleri görüp bunları bertaraf etmemiz gerekiyor. Ve risklerin hepsinin analizini yapıp eğer burada sakıncalı binalar varsa binaları yıkacağız, selde de aynı şekilde dere yatağına maalesef ev yaparsanız o dayanamıyor ve doğrudan afete davetiye çıkarıyor. Maalesef yani bu kadar binanın yıkıldığına göre bunlar demek gerekli yönetmeliklere uyulmamış, gerekli tedbirler alınmamış ve burada maalesef biz sağlam binalar olan yerlerde hiç yıkılmayan binaları da görüyoruz işte en ufak şeyden orada kolon kesmeden dolayı binaların yıkıldığını da görüyoruz. Bu işte aradaki farkta bize bu işin kıymeti harbiyesini bir kere daha gösteriyor (K.6).

Yani risk azaltmak en en doğrusu. Yani o affedersiniz şeye benzer; eşeği sağlam kazığa bağlamak en basit tabiriyle. Şimdi Japonya'da 8 şiddetinde, 9 şiddetinde sık sık depremler yaşanıyor. Ölen iki kişi, yıkılan bina yok, zarar gören yok. Yardıma gitmek için bir şeye gerek yok, çadır kurmaya gerek yok, oteli kurmaya gerek yok. Şimdi bu risk azaltma olayı bizim depreme hazırlıklı yapılar oluşturulması noktasında çok katı kurallar koymamız lazım. Devletin burada birinci derecede müdahalesinin olması gerekiyor. Yani inisiyatifi yerel yönetime ve inisiyatifi vatandaşa bırakan bir anlayışın içinde asla olmamak lazım. Bu ülkenin bekası açısından, ülkenin kaynaklarının heba olmaması açısından, insanların ölmemesi açısından bu çok çok önemlidir. Devlet deprem bölgesindeki olan riskli bölgelere direkt müdahale etmeli. Oranın imarından tutun oradaki resmî kurumların nasıl yapılacağına, binaların nasıl ve kaç katlı olacağına, bunların statiklerinin nasıl olacağına kadar tamamının inisiyatifini kendisine alması lazım. Yerel yönetimlere bunu bırakarak aslında biz bu işe yani depremde zararın artmasına çanak tutuyoruz (B.24).

Yani şimdi var olan insanımızda en başından kendi üzerimden söyleyeyim ben depremde yaklaşık 2 yıldır aslında oturduğumuz binanın depreme karşı çok dayanıklı olmadığını düşünüyordum çünkü bazı yerlerde demirler görünmeye başlanmıştı ve paslanmıştı. Yaklaşık 6 daire bir apartman. Şimdi onu bir anda yıkıp yerine inşa etmeyeceğimiz için, yani maddi imkânlar buna elvermediği için bir yerden kabullenerek yaşıyorsunuz. Yani risk var. Tamam mı? Ama diğer taraftan da bunu yıkıp yenisini yapamayacağını, rahat bir şekilde yapamayacağınız için de o riski kabullenen bir noktadan da hareket ediyorsunuz. Ki öyle oldu depremde ayakta kaldı. Çıktık ama bir daha giremedik. Yani böyle bir durumdayız. 20 Şubat'ta dükkân, işyerleri vardı aşağıda onlar çöktü, birinci kat zemine oturdu. Apartmanda öyle bir yan apartmandan yaklaşık iki metre uzaklaştı. Biraz da kendi deneyimim üzerinden söyleyeyim. Yani riskli

olduğunu düşünüyorsun ama yeniye rahat bir şekilde koyamayacağı için o riski göze alarak da devam ediyorsun (B.25).

Aslında riske zarar azaltmayı ben biraz da Çevre Şehircilik Bakanlığı'nın uhdesinde görev alan arkadaşlarımızın görerek bakarak şu ev yıkılsın, şu yıkılmasın gibi bir karar vermeleri çok hoş bulmadık. Yani düşünün adam binanın önünden geçiyor içine bile girmiyor, bu ağır hasarlı diyor. Bina az hasarlı. Bu da zarardır yani. Risk yok burada. Bu zararı azaltmak lazım. Giremediği yere yok sayıyor. Öyle değil girmesi lazım buraya veya hiç yapmamış, hasarsız yazmış geçmiş önünden geçmiş sadece. Tespitlerde kesinlikle sorunlar var. O yüzden bu kadar davalar var, arka arkaya devam eden verilmiş kararlara itirazlar var. Binanın taşıyıcı sisteminde herhangi bir problem yok, hiçbir şey yok. Binanın zeminle alakalı, kayma ile alakalı herhangi problemi yok. Görsel olarak bakmış, kaymış, yıkılım. Ya yazık ya milli servet ya bu hem ülke ekonomisine zarar var. Yani hem insanları yaşam alanlarından yoksun bırakıyorsun hem bir milli serveti çöpe atıyorsun. Muhakkak iyi analiz edilmesi gerekiyor. İlk günler belki bunu yaşayamadık çok. Ben de evim yıkılsın dedim mesela. Sağlam evim, babamın evi yıkılım gidelim. Korktuk çünkü ama yarın baktığımız zaman bir şey yok. Orada memurun iki dudağının arasında değil de biraz da teknik ekibin tekrardan inceleyerek bunlara karar vermeleri, işte zararı azaltır o zaman (S.1).

Öneriler:

B.24 merkezi yönetimin deprem komisyonu kurarak Valinin yönetiminde yerel yönetimlerinde sürece dâhil edildiği ve denetleme sisteminin güçlendirildiği bir afet yönetimi sağlanması konusunu şu sözlerle “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve direkt onun alt birimi olarak işte İl ve İlçe Çevre Şehircilik Müdürlükleri birinci derecede sorumlu olmalı diye düşünüyorum. Bakın bununla eş güdüm olarak Vali beye de bu konuda birtakım yetkiler, bunların denetimi noktasında, organizasyon noktasında bir yetki verilebilir. Yani Valiliğin bünyesinde kurulacak bir deprem komisyonu, şehrin yeniden inşası ve depreme hazırlık konusunda çalışma yapabilecek bir ekip oluşturulması lazım. Yerel Yönetimler de sürekli olarak bu iki kurumla hem Valilikle hem Çevre Şehircilik ile sürekli koordinasyon içinde olabilecek bir yapı oluşturulmalı. Yani tamamen ilçe yönetiminin, belediyelerin dışlandığı, sadece merkezden kararın alınıp uygulanmaya çalışıldığı bir yönetim anlayışı değil, aynı zamanda belediyelerin de işin içinde olduğu bir mekanizmayı mutlaka oluşturmak lazım. Ama bugüne kadar mesela depremle ilgili bizim belediye olarak bu böyle bir çalışmanın içine bizi çağırdıklarını ya da böyle bir çalışma yaptıklarına şahit olmadım. Ve öncesinde de buna maruz kalmamak için bunun tedbirlerini, risklerini azaltmak için de müdahil olması ve buna göre bir organizasyon yapması lazım. Sadece depremden sonra değil, esas mesele depremden önce buna yönelik önleyici tedbirler alınması, mevzuatı ona göre oluşturması. Modern, çağdaş ve depreme dayanıklı binaların yapılmasına öncülük etmesi, bunun takip edilmesi, denetlenmesi. Yani sadece siz bunu belediyelerin inisiyatifine verirsiniz, belediyede siyasi bir kurum, belediye başkanı herkesi tanıyor.

Bu arkadaşım, bu komşum, bu akrabam, bu siyasi yandaşım diye çoğu şeye göz yumuyor. Bunu denetleyen yok ve bu ipin ucu kaçtı mı bunun önüne geçemiyorsunuz yani” ifade etmiştir. Benzer şekilde M.7 bu konuda şu görüşleri dile getirmiştir:

Bunun hem merkezi hükümetin hem yerel hükümetin hem sivil toplum örgütlerinin hem meslek odalarının bütüncül bir şekilde hepsi yetkilendirilerek bilgilendirilerek ve bütün önerilerin sunulup bunların değerlendirilmesiyle bir sonuç ortaya çıkar. Ama bir tarafa bütün yetkiyi verip bir tarafı sadece itiraz eden ve hiçbir yasal gücü olmadan bıraktığınız zaman sonucu ortada işte. Ama ne zaman hem merkezi hükümet hem yerel yönetim hem STK'lar ve meslek odaları bir bütüncül olarak ortak bir zeminde çalıştığı zaman bunu Avrupa'daki gibi Japonya'da bile bir örneğini gördük. Planlama sürecinde, afet öncesinde ve sonrasında merkezi hükümetin, yerel hükümetin ve sivil toplum örgütlerinin çalışmaları anlatıldı ve hepsinin bütüncül olarak ve aynı şekilde yetkilendirilerek, sadece bir öneri veren değil bu önerinin yasal olarak içerisinde bulunan bütüncül bir şekle büründüğü zaman işte afetlerde neler olduğunu görmüş olduk.

5.2.2. Afet Bilgi Bankası ve Kent Bilgi Sistemleri Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Afet Bilgi Bankası ve Kent Bilgi Sistemleri” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcıların afet veri sistemi ile dijitalleşmenin öneminden hareketle ifade ettikleri düşüncelerinden alıntılar şu şekildedir:

Afet yönetiminde biliyorsunuz en önemli husus elinizdeki envanterin ne olduğunu bilmektir. Bu da afet zamanlarına hazır olmakla ilgili bir şey. Elinizdeki verilerin güncel olması ve envanterinizin güncel olması çok önemli. Personelin eğitilmiş olması çok önemli. Bunlara biraz daha önem verilmesi gerektiğini düşünüyorum (K.5).

Bir veri bankası düşünün; o veri bankasında o verinin anlamlı hale getirilip nerede eksiklerimiz, nerede fazlamız var bunu görebilecek bir yeti geliştirdik. Şehrin nüfusunu, jeopolitik konumunu, işte vaka türlerini, nerede hangi vaka var? Yani ben bir yerde sıkışmalı trafik kazası oluyorsa ve devamlılık arz ediyorsa, orada bir önlem alamıyorsam bizim bir şeyimiz yok. Kaldı ki bir de şu tarafı var. O da trafik kazası neden oluyor. Bütüne varmak hedef oluyor. Bir tanesi trafik ışıkları, iki trafiğin çok yoğun olması, üç işte şu, dört işte bilinçsizlik hepsinin bir muhatabı var (B.2).

Olumsuz Görüşler:

K.15 afet sonrası süreçte dijitalleşme olmamasının iş ve işlemlerini çok zorlaştırdığı ve aksaklıklara sebebiyet verdiği konusunda “Ben bu dijitalleşme olmaması, ciddi bir iş kaybına, enerji kaybına ve zaman kaybına sebep olduğunu düşünüyorum. Dijitalleşme ile beraber işlerin çok daha hızlı çözülebileceğini düşünüyorum. Şu anda yaptığımız işlerin çok daha kısa sürede daha az elemanla yapabileceğimizi düşünüyorum. Onun dışında kurumumuz çalışmalarını bu kurumun çalışanı olduğum için değil, aynı

zamanda ben Hataylı bir depremzede olduğum için de oldukça yeterli ve uygun adımlar atıldığını düşünüyorum. Belki vatandaşa izah etmekte aksaklık yaşadık, bilmiyorum. Belki öyle bir zayıf yönümüz olabilir. Fazlasıyla toplantı yaptığımızı düşünüyorum ama vatandaşa izahat ile ilgili bir sorun olabilir” sözleriyle ifade etmiştir.

K.12 kurumlar arasında bilgi paylaşımında sorun yaşanması konusunda şu sözleri ifade etmiştir:

Şimdi yetkilerimiz yeterli ancak burada yetki paylaşım noktasında biz kamu kurumları yöneticileri olarak çok cömert değiliz. Yani şimdi diyelim ki bir olay cereyan etti. Onla ilgili bilgi istediğiniz zaman o benim işte özelimdir diye bilgi saklamaya çalışıyor. Bilgi paylaşmakta çok cömert değiliz. Yoksa yönetmeliklerimiz son derece açık. Yani orada kesinlikle herkesin görevi tanımlanmış. Ama dediğimiz gibi biz bu insanlara mesela bilgi almakla şey yapıyoruz. Mesela medyaya yansımış bir olayı düşünelim. Bunun içinde medya mensupları bu bilgiye ulaşabiliyor. Ama ben kaç kişi zarar gördü diye sorduğumda bana bilgi vermekten imtina ediyor. Biz bunu zaten üst makamlara arz ediyoruz. Yani belki sistemde de belki şey yapılabilir. Mesela bir yazılım sistemine böyle bir sütun açılabilir yapılan işler oraya yazılabilir. Yani elimizde bir done olabilir.

Öneriler:

K.15 afet yönetiminde dijitalleşmeye geçilmesinin daha az personelle daha hızlı ve etkin bir çalışma yürütülebileceği konusunda “afet öncesinden başlamak üzere şehirlerin kesinlikle bir coğrafi bilgi sistemi, kentsel bilgi sistemine ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Yani bunun ciddi anlamda geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ben hangi ilde, hangi ilçede, hangi yapı ne durumda, hangi ilçenin ya da mahallenin yapı bilgi kartları sistemi olmalıdır. Benim elimde depremden önce bu binalara ait bilgiler olacak ki depremden sonra benim bu binayla ilgili yaptığım iş anlaşılabilir. Biz şu anda sıfırdan bir çalışma yapıyoruz. Alandaki yapıları teker teker taramaya çalışıyoruz. Alandaki mahalleleri teker teker tanımaya çalışıyoruz. Bu önceden bir hazırlığı olan bir iş olsaydı, Coğrafi Bilgi Sistemleri aracılığıyla bu işi çok daha hızlı, daha az enerjiye ihtiyaç duyacak şekilde daha az personelle yerine getirebilirdik. Daha verimli olabilirdik diye düşünüyorum” sözleriyle vurgulamıştır.

Katılımcıların dijitalleşmenin öneminden hareketle cevapları aşağıda sunulmuştur:

Şimdi örnek vereyim; yaşanıldı gazetelere de konu oldu. Hasanlı köyünün arka tarafında konteyner kent olarak belirlenen alanda su baskın riski olarak DSİ ve biz gidiyoruz ama bunun altlığı var. Yani dediğim gibi bir plan yapılırken birçok kurumun görüşünün alt alta konularak olması gerekir ve bunun da güncel halde tutulması. A belediyesi buraya ben gittim, hayvan barınağı yapacağım. Sen gidiyorsun konteynerkent yapacaksın veya başka bir kurum ilk yardım malzemelerini toplayacak başka bir grup başka plan yapabilir. Bu planların kati ve değişmez hale getirilmesi ve bunu da

kurumsal hafızadan ziyade dijital hafıza dönüştürülmesi gerekir. Herkes gidici, herkes yer değişikliği olabilir. Ama bunu açtığınız zaman birilerinin görebilmesi lazım. Yani sürdürülebilir olması gerekir işte bu noktada eksik oldu (K.16).

Öncelikle sistem acilen dijitalleşmeye geçmeli, afet risklerinin ve bölgelerin gerçekçi olarak tespiti yapılmalı (B.16).

Afet dönemlerinde planlama ve koordinasyonda ülkemizin büyük eksikleri olduğu ortada. Etkin bir afet yönetimi planlaması için bir kent bilgi sisteminin kenti ve afet süreçlerini doğru yönetmek bakımından çok faydalı olacağını düşünüyorum. Bu sistemlerin kuruluş ve işletilmesinin ve afet zamanında önceden yapılacak eğitim faaliyetlerinin kurtarma çalışmalarına çok değerli katkıları olacaktır. Deprem sırası ve sonrasında kent bilgi sistemlerinin kurtarma ve yeniden yapılanma süreçlerinde çok değerli katkı sağlayabileceğini gördük. Bu nedenle tüm kentlerde ve ülke bütününde kurgulanmış bilgi sistemlerinden genel internet ağlarından bağımsız olarak çalışa bilen bir alt yapı ile faydalanmak gerekiyor. Afet öncesinde ve afet sonrasında coğrafi bilgi sistemlerinden etkin bir şekilde yararlanılmalı, depreme dönük ve Türkiye çapında her bir vatandaşın ve tüm kamu kurumlarının erişimine açık bir mekânsal bilgi sistemi kurulmalı, kitle kaynaklı haritacılık ile vatandaşın da sisteme veri girebilmesine olanak verilerek halk bu sürecin içine katılmalıdır. Açık veri olgusu desteklenmeli, ülke güvenliği ile ilgili olmayan ve kişisel veri içermeyen tüm veriler (meteoroloji, ulaşım, enerji, planlama, altyapı, jeoloji, tektonik, ekonomik vb.) kamu yararı için açık ve ücretsiz hale getirilmeli, şeffaflığın sağlanmasının beraberinde üniversitelerin ve özel sektörün yeni çalışmalar ve geliştirmeler yapabilmesinin ve verinin özgür olmasının önü açılmalıdır (M.9).

Haritalama yöntemlerinin daha etkin kullanılması gerekiyor. Bu haritalama sadece bina bazında değil, bir yangında tarım alanlarını, orman alanlarını ya da su taşkınlarında, dere yataklarında haritalama yöntemlerinin daha etkin kullanılması gerektiğini düşünüyorum. CBS dediğimiz bilgi sisteminin daha etkin ve daha gelişmiş bir şekilde kullanılması gerekiyor (B.36).

5.2.3. Dijital Arşiv Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Dijital Arşiv” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcıların Dijital Arşiv kurulmasının kurumsal hafıza bakımından öneminden hareketle ifade ettikleri düşüncelerinden alıntılar şu şekildedir:

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nda kamu envanter yapı sistemi diye bir şey KAYES diye bir uygulama yapıldı. Depremden önce 81 ilde ne kadar kamu binası varsa hepsinin çalışmaları o bakanlıkta var taratıldı. Onların fotoğrafları çekildi. Ondan sonra o binalar hangi tarihte yapılmış, statikleri gözlemsel ama teknik rapor şeklinde değil, gözlemsel bir risk analizi şeklinde diyeyim. Yani böyle performans yönelik değil de risk oranı nedir şeklinde gözlemsel olarak değerlendirmeleri yapılarak arşivlendi (K.13).

Arşiv bu anlamda dediğimiz gibi bir data hafızamız var. Sadece data anlamında değil, yaptığımız bütün çalışmaların envanter anlamında bir hafıza yaratmaya çalışıyoruz. Profesyoneller değişebilir ama o hafıza sürekliliği sağlayacak (S.6).

Dijital olarak verilerimizin de yani insan canının da kurtarılması ama kurumun da sürdürülebilmesi açısından iki ayrı ilde veri kurtarma merkezlerimizi kurduk, bir tanesi

İzmir'de, bir tanesi Konya'da. Yani veri kaybına mâni olmak için planları yapıyoruz. Bu tür dersler çıkardık. Çünkü bir göçük ile birlikte birtakım verilerin kaybolması, tekrar bir araya getirilemez, ortaya çıkarılamaz hale gelmemesi için belli periyotlarda zaten yedekleme yapıyoruz biz buradayken. Serverlarımızda da yedekleme yapıyoruz, aynalamasını yapıyoruz eş zamanlı olarak hem oraya hem oraya (S.7).

Olumsuz Görüşler:

Katılımcıların bu konuda belirttikleri görüşleri şu şekildedir:

Bir kere dijital arşiv önemli. Çünkü biz bu binalarımızın yıkılmasıyla birlikte en acı şeyi, arşivlerin çoğunu kaybettik. Aslında bunların hepsini belki dijital bir arşivimiz olsaydı bizi bu kadar zor durumda bırakmayacaktı (B.8).

Bizim en büyük sıkıntımızı orada dijital bir arşiv olmamasıydı. Bütün kurum arşivleri bu depremde yok oldu. Depremden önce dijital arşive geçseydik eğer, bu sıkıntıların hiçbirini yaşamazdık. Elimizde hiçbir veri maalesef kalmadı. Yani ben Ruhsat ve Denetim Şube Müdürü olarak bir dijital arşiv sistemimizin olması gerektiğini, bunun çok büyük eksikliğini yaşadık. Bu konuda çok sıkıntı yaşıyoruz. Bundan sonrada yaşamaya devam edeceğiz. Çünkü bizim 1984 yılından bu yana bütün arşivler bizde birikti. Özellikle bizim birinci sınıf gayri sıhhi müessese dediğimiz büyük tesislerin dosyaları, bunlar tamamen gitti, elimizde hiçbir bilgi dahi kalmadı. Yani şunu demek istiyorum. Eğer güçlü bir dijital arşivimiz olsaydı bunların hiçbirisi olmaz sıkıntı yaşamazdık. Ayrıca bu dosyaları muhafaza ettiğimiz arşiv binamızın da yıkılması bütün eski dosya, bilgi, belgelerin kaybolmasına sebebiyet verdi. Dolayısıyla da ciddi bir sıkıntı ve bize iş yükü ve zaman kaybına neden oldu (B.10).

Öneriler:

Bu konuda katılımcıların önerileri aşağıda sunulmuştur:

Bu konuda mesela, bütün bizim arşivlerimiz fiziki olarak depolanıyor. Bir yangın olabilir, bir deprem ve deprem gördük ana binada tüm veriler yok oldu. Yani şu fiziki olarak saklanan herşey yok oldu. Yani dijital arşive geçmekte fayda var. Dijital arşivi o çok önemli yani bunu kimler destekliyorsa merkezi hükümet, herkes, tüm kurumlar bir an önce bunun altyapısını kurması hayati önemde. Çünkü dijital çağda yaşıyoruz. Her şeyin dijitalleşmesi lazım başta arşiv olmak üzere. Hala dosyalarla uğraşıyoruz (B.7).

Bu afet sürecinde alandaki personelin arşivinin oluşturulup planlamalarda bu kişilerden yararlanmalıdır. Başka bir ilde afet olduğunda bu tecrübenin bir belleğe yazılması, bu personellerin hizmet kollarına göre belirlenip, planlara dâhil edilmelidir (B.12).

5.2.4. Destek İl Eşleştirmeleri Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Destek İl Eşleştirmeleri” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcılar destek il eşleştirmeleri anlamında koordinatör illerin değerli katkılarının olduğunu ve bunun daha da geliştirilmesinin faydalı olacağını şu cümlelerle aktarmıştır:

Bu süreçte tabi on bir tane il ihtiva eden bir deprem. Neredeyse Hollanda'nın yüzölçümü kadar büyüklükte bir afet ve bu afetin ister istemez reaksiyonu, sevk ve idaresi deprem anından itibaren yönetilmesi kolay bir süreç değil. Ama devletimiz yine bütün imkânlarını ilk andan itibaren seferber etti. Bahsettiğim gibi ilk günün gecesinde de olsa bize hemen bir İl'le eşleştirip Yozgat'tan valimiz ve oradan yardımlar hızlı bir şekilde gelmeye başladı ve hızlı bir şekilde afete müdahale etmeye çalıştık (K.6).

Biz eleştiriden çok ders alınma sürecini konuşalım. Yani tabii ki eksik kalındı. Ancak bundan sonra ders çıkarma yönünde kurumların koordinasyonu sağlayıp daha etkin çalışmaları daha düzgün, mesela yardımlar üzerine bu koordinatör iller filan oluyor. Bunlara daha fazla böyle, pratikte de uygulamada daha fazla yönelinmesi gerektiği inancındayım (B.11).

Afette diğer illerden görevlendirme yapılması daha mantıklı. Çünkü herkes kendisi ve yakınları afetzede zaten (K.14).

Olumsuz Görüşler:

Destek İl eşleştirmelerinin planlaması yapılırken fay hatlarının göz önüne alınmadığı ve aynı fay üzerindeki şehirlerin eşleştirmelerinin yarattığı olumsuz sonuçları doğurduğu konusunda B.2 “yani siz destek il olarak malumunuz bu 6 Şubat depremi seviye 4'ten takip edildi. Yani ulusal, uluslararası tüm aktörler yani Türkiye'nin her yerinden bir yerlere gidebileceğiz. Dolayısıyla orada bir hafıza, en azından o çekirdek müdahaleci ekibinin o gittiği yerde kritik, İl ile ilgili bir hafızasının olması çok daha yani bu aldığımız eğitimleri etkili kılar. Çünkü ben şunu gördüm deprem esnasında, depremin ilk anlarında iletişim kanalımız olmadığı için bize ulaşmaya çalışan paydaşlarımızın hiçbirisi bana ulaşamadı. Şimdi İl'le ilgili bir herhangi bir görüntü de yok onlarda hani bir tanımadıkları için. Hatay'da deprem oldu. Biz dedik Adana gelecek, Urfa gelecek direkt bizi vuracak oraları vurmayacak. Böyle bir planlamada öngörü yoktu aynı anda destek illeri de aynı fay hattı üzerinde ve enerji aktarımı olan fayları da etkilediği için böyle bir senaryoya çalışılmamıştı” sözleriyle vurgulamıştır. Katılımcıların bu konuda benzer görüşlerinden alıntılar da şu sözlerle ortaya konulmuştur:

Mesela Kahramanmaraş'ı Hatay'a nasıl bağlıyorsun? Sinop'u eşleştir, işte Hakkâri'yi ne bileyim. Bölgeyi bilmeyen adam vilâyetimize nasıl yardımcı olacak. Bakın masa başında yapılmış raporları okumadan işi bilmeyen adamlar bir raporda koymuş yapan kim? Şu buna, şu ona, ortak bir fay yap. Nasıl eşleştirirsin bak. Tüm ayrıntıları düşüneceksin. Mesela işte Japonya'da her gün deprem oluyor da ne oluyor (B.17).

İkinci düzeyde bu planlamanın destek İl meselesinin çok yerinde olmadığını gördük. Destek iller meselesini, ikinci derece destekleri İllerin yerinde olmadığını gördük ve eksik olduğunu gördük. Biraz önce söylediğim gibi bir; afet kesinlikle ve kesinlikle bu ülkenin bir gerçeği. Her an, her zaman her yerde olabileceği inancının bir; afet yöneticileri, iki; yerel yöneticiler, üç; sivil toplum, dört; öğretmenler, eğitim kurumlarının tamamı, beş; vatandaş, sivil toplum hepsiyle birlikte afet bilincinin güncel tutulması gerekir (K.3).

Zayıf yönümüz yani müdahale anlamında zaten personelimizin azlığının biz farkındaydık. Yani onun bilincindeydik zaten. Destek illeri vs. vardı. Ama destek illerin yetişebilmesi ve afettede olması nedeniyle onunda çok yürümediğini anladım. Yani destek illerinde aynı afeti yaşaması bu anlamda demek ki destek illerin bu şekilde belirlenmemesi gerektiği konusunda çok büyük bir fikir verdi bize (K.10).

Diğer taraftan bu il için ikinci derecede yetkilendirilen kurumlar bize sınır komşular ve biliyorsunuz ki onlar da afetzedeydi. Peki, benim yardımına koşması gereken kurum kim olmalıydı? Yani onun belirlenmesi gerekiyor. Yani onda bir yanlışlık eşleştirmelerde aynı fay hattı üzerindeki iller seçildi. Belki daha uzak noktalardan eşleştirme, kardeş şehirler, kesin destek şehirleri belirlense idi belki daha yönetilebilir bir afet yaşanabilirdi. Kesinlikle bu afet modelinde müdahale edecek kurumların il dışında olması gerektiğini düşünüyorum. Belki afetin boyutuna göre farklı planlamalar bölge bazlı yapılabilir. Örneğin Hatay'ın belli bir ilçesini etkileyecek düzeydeki bir afet için Hatay'daki kurumlar yeterli kalır. Hatay genelini etkileyecek olan bir afet için çevre iller yeterli kalır. Ama tüm bölgeyi yok eden bir afetle karşılaştık. 11 ili etkileyen bir afetle karşılaştık (K.15).

Öneriler:

Afet yönetiminde en önemli konu afet yaşanmadan önce risklerin ortaya konularak hazırlıkların, planların yapılması konusunda K.1 “önemli gördüğüm hususlardan biri afetler meydana gelmeden önce riskli bölgelerdeki illerimiz ile nispeten risksiz olarak nitelendirilebilecek illerimiz ile olası bir afette yardımlaşmak üzere eşleştirilmesidir” sözleriyle ifade etmiştir. K.12 ise bu konuda “şimdi önce bir yerel ölçekli projeler, planlar yapılmalı ve bunlar gerçek anlamda uygulanmalı. Daha sonra bunlar bölgesel risk haritalarına dönüştürülmeli. Yani küçük çaplı şeyler, doğal afetler. Mesela bir Hatay'da olan bir doğal afet eğer Adana'yı etkilememişse, tamam Adana'dan, Antep'ten destek alalım ama doğal afetler içerisinde Adana, Antep'te varsa alternatif destek iller kurulmalı. Ve bu illerde yaptıkları planlamada şu olmalı; yol yoksa nasıl geleceksiniz? Havayolu yoksa nasıl geleceksiniz. Bunlar hepsinin planları net bir şekilde ortaya konmalı. Veya işte ya biz geldik ama aletimiz yok ya 2,3 gün sonra gelecek, yok kardeşim o zaman sen de gelme diyeceksin. Bu bölgesel haritalarda Türkiye'de genel bir haritaya dönüşmesi lazım. Yani bir ülkenin doğal afet planı kesin olmalı bununla ilgili eğitimler verilmelidir” riskler hesaplanarak destek il planlamaların doğru yapılmasının öneminden benzer şekilde sözlerle vurgulamıştır. Görüşmecilerimizin destek il eşleştirmeleri konusunda önerileri şöyledir:

İkinci bir husus destek iller destek illerin hemen komşu iller değil de birbirine mesafe olarak daha illerle örneğin; Hatay'ın destek illerinin bir tanesinin bence Tekirdağ'a, bir tanesinin Mersin öbür tarafının bir de fay hatlarına göre, fay hatlarının geçtiği noktalara göre eşleştirilmesi. Yani selin olacağı Karadeniz bölgesinde, Karadeniz bölgesinde sen Artvin'de sel olabileceğini bilirsin ama Bartın'da da olabilir, Zonguldak'ta da hatta ve hatta Kırklareli'ne kadar olabilir. Kırklareli ile Bartın'ı eşleştir. Hadi o kadar uzaklaşma Artvin'le Samsun'u eşleştir. Bu şekilde de bir içinin

doldurulması gerekir diye düşünüyorum ama bazı noktalarda da kurumsal kapasitelerin dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum. Kurumsal kapasitesi itibarıyla en yakın kişi, en yakın göreve verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yıllarca yaptığı işi o anda da yakın bir işi yapsın o kurum yani (K.3).

Bizim mesela destek ilimiz Kahramanmaraş da afetzede oldu keza Adana. Yani diğer destek illerimizde de zaten afet oldu. Bunun bir şekilde daha kapsamlı bir hale getirilmesi gerekli. Eşleştirme kısmına eksi. Kahramanmaraş deniliyor. Bizim bölgemiz Maraş, Adana şimdi deprem Kahramanmaraş merkezde oluyor yani. Bunun revize edilmesi gerekiyor (K.9).

Yani öncesinde basit bir örnek vereyim size mesela; depremden önce burada sirenler çalıyor. Mesaj gelirdi AFAD'dan, işte şu saatte, şu tarihte şehirde sirenler çalacak herhangi bir bu uyarı sirenidir, panik yapmayın, korku yapmayın vesaire. Depremden sonra hiç öyle şeyler duymadık. Çünkü o direkler yıkıldı ve megafonlar yıkıldı, elektrikler gitti ya, haber verilemedi. Çünkü kamu kurumlarında bu haldeydi. Kamu kurumlarını kesin ve suçlayıcı konuşamam. Çünkü gerçekten buradaki adamlar da afetzede oldu. Yani hani suç bulamıyorum. Ya dışarıdan destek istedik gelsin yani ki Allah razı olsun sağ olsunlar gelip onların burada canla başla çalışan kamu kurumları oldu. Geldiler sevk ve idare ettiler, kendi personeliyle geldiler işte birçok belediyeye yardım etti. Ama şöyle bir durum var. Şimdi şöyle düşünün Adana'da bir deprem Allah etmesin de oldu. Bizim bir kardeş eşleşmesi, askeriyede badi sistemi vardır ya böyle bir şey. Biz Hatay kimle eşleşirsen mesela Eskişehir'le, Allah korusun Eskişehir'de bir afet mi olur? Hatay'daki yönetim personelleriyle birlikte seferber olacak diyelim. Yani böyle bir şey olabilir ama bunları tabi ki yaparken yakın iller belirlememek lazım (B.5).

Yani 6 Şubat'ı değerlendiremiyorum çünkü bir kaos yaşadık. Yani biz depremedeydik ve bize yardım çok geç geldi. Kesinlikle çevre illerden koordinasyon sağlanması gerekiyor. Yani kardeş il veya kardeş, il veya ilçe diye sürekli bu konularda yardım konusunda iş birliğinin sağlanması gerekiyor. Devletin bize tabii ki bu konuda yardımı çok ama en yakın bize ulaşabilecek kişiler çevremizdeki sınır il ve ilçeler. Tabi sınırlarımızdaki illerde yıkıldığı için bize daha geç geldi (B.35).

Şimdi biz hep afette dediniz ya ne eksik? Biz hep komşu illeri afette birbirimize partner yaptık. Mesela Hatay'da bir deprem olursa Adana buraya müdahale etsin dedik. Kahramanmaraş buraya müdahale etsin dedik. Bilmedik ki oranın da aynı anda yıkılacağını. Eşleştirmelerin, çok zıt anlamda yapılması lazım. Hatay eğer ki Hatay'la alakalı bir deprem senaryosu yaşıyorsak Hatay'ı, Ankara'ya entegre edebilirdik. Yani atıyoruz şu an, daha uç bir bölgeyi. Nihayetinde 6-7 saatte buraya bunlar çok rahat şekilde ulaşabilirdi. Biz zaten depremden kısa bir süre önce bununla alakalı bir seminer yapmıştık. Ya dedik afet olsa ne yaparız, toplanma alanlarımız nereler olur, neler yapabiliriz, sahadaki aksiyonumuz ne olur dedik. Bizim İskenderun'da bir sürü çadırımız var. Çadırı kurarız, yerin de önemi yok, istediğimiz yere kurarız. İskenderun gitti. Adana gitti. Şimdi başkasının yarasını sarmak çok kolay. Kendi yarayı saramıyorsun ama acıyı hissediyorsun. Çıkardığın herkesle bir şekilde bir merhaban var, hiç değilse göz temasın var, tanıyorsun onu. Büyükşehirler gibi değil. Yerelde çok farklı bunlar. Bunlarla alakalı eşleştirmelerin biraz daha uç noktalarla ikinci üçüncü illerle yapılırsa bence böyle bir afet inşallah Rabbim vermez. Ola ki verdi hızlı aksiyon alma noktasında da oradan yürütebiliriz (S.1).

Afet bölgesindeki belediyeler de zaten o anda afetzede, yönetemeyecek durumda. Kardeş belediyeler de artık kardeş belediyelerle birlikte kendi ilini ilçesini tanıtip dışarıdan gelecek bir Belediye Başkanı, Fen İşleri Müdürlüğü otoparktan elektrik tesisatına işte müdahale edebileceği noktalara kadar her yerin bilgisine sahip olmalı ki kendisi müdahale edemiyorken dışarıdan gelenler o karmaşanın içinde bunu çözmek yerine zaten hazır bilgisi verilmiş olsun. Mesela şu an İzmit Belediyesi Ankara Yenimahalle Belediyesiyle bir afet ortaklığı var. Allah korusun İzmit'te deprem olduğunda Ankara

Yenimahalle İzmit'e gelip İzmit'teki işte başkanın yerine vekâlet edecek. Fen İşleri, Fen İşlerinin yerine vekâlet edecek. Ankara'da bir afet olursa da İzmit Belediyesi Ankara'ya gidiyor. Buradaki envanter içinde hangi sokaklar onlara ait? Sokakta çalışma mı yapacaklar? Yemekhaneler nerelerde var. Belediyenin aşevleri var mı, kaç tane mutfağı var, gibi bilgileri birbirleriyle paylaşıyorlar. Bu paylaşımı iki belediyeye yayarsak, arada iller atlayarak zaten otomatik olarak oradaki bilgi bir belediyede değil, iki belediyede olacağı için doğal olarak daha rahat müdahale şansına sahip (S.17).

Yerel yönetimlerin afet öncesi çalışmalarda daha fazla yetkilendirilmesi ve birbirine uzak şehirlerarasına afet koordinasyonu kurulup sürekli olarak afete hazır halde bulunması gerektiğini düşünüyorum. Afet sonrası ise yerel yönetimlerin ve belediye çalışanlarında birer depremzede olduğunu unutmamak lazım (M.3).

5.2.5. Kentsel Dönüşüm Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Kentsel Dönüşüm” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Risk ve zarar azaltma açısından kentsel dönüşüm konusunda toplumsal bilincin önemine yönelik olarak K.7 “risk ve zarar azaltma konusunda daha önce Hatay bölgesinde aslında Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız 6306 Kentsel Dönüşüm Yasası kapsamında birçok bölgede risk azaltmaya dönük çalışmalar yapma girişiminde bulundu ama burada zaten bazı engellerle karşılaşıldığını siz zaten takip ettiniz. Şimdi Kahramanmaraş'ta riskli bölge olarak tespit edilen ve deprem öncesinde tamamıyla yıkılan binalar var yani önlem amaçlı. Buraları da bakmak gerekiyor. Bunda toplumsal birliktelikte çok önemli. Burada da toplumun bilinç düzeyi ortaya çıkıyor. Yani siz kentsel dönüşüm kapsamında konutların yıkılıp yerine sağlam dayanıklı konutlar yapılmasıyla ilgili fikir götürdüğünüzde biliyorsunuz mülkiyet hakkı kişisel bir haktır. Dolayısıyla kişilerin onayının olması gerekir. Eğer toplumsal farkındalık konusunda yetersizsek bu tehlikeyi göremeyebiliriz. Yani bu konuda çok çalışmalar yapılmıştır, basında da yer almıştır. Deprem öncesi özellikle Hatay'da yapılan kentsel dönüşüm projeleri, gerçekleştirilemeyen projelerle ilgili Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın hazırladığı Emek ve Cebrail Mahallesi projeleri var. Devlet olarak bu iradeyi ortaya koyduktan sonra eğer vatandaş mülkiyet dokunulmazlığı karinesine istinaden böyle bir karar alıyorsa burada da aslına bakarsanız Anayasal olarak devletin yapacağı bir şey yok. O yüzden toplumsal bilinç gerçekten çok önemli. Vatandaş bir konut kiralarken veya alırken manzarasından ziyade depreme karşı dayanıklı mı değil mi diye eğer on tane kiracı veya alıcı konut sahibine sorarsa efendim on birincisinde o ev sahibi evin depreme karşı analizini yaptırmak zorunda

kalır. Dolayısıyla burada arz talep meselesi bir de toplumsal farkındalık en önemli husus bu diye düşünüyorum” sözleriyle düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcılardan K.15 depremde önce kentsel dönüşüm yapılan alanlarda binalar ağır hasar alsa da can kaybının olmadığını şu sözlerle ifade ederek “yapılan teknik çalışmaları yeterli buluyorum ama dediğim gibi pratikte maalesef bir karşılığı yok çoğu şeyin. O konuda yetersiz buluyorum. Risk azaltma konusunda yapılan çalışmalar yetersiz kaldığını düşünüyorum. Başta belirtmiştim biz kentsel dönüşüm işiyle uğraşıyoruz. Kentsel dönüşüm müdürlüğümüz, vatandaşın kentsel dönüşüm konusunda teşvik oldukça önemli bir şey. Onu çok net anladık. Belki kentsel dönüşüme vatandaşın rağbeti daha yüksek olsaydı bu risk ve zarar azalabilirdi. Yani ben kentsel dönüşüme uğramış ve yerine yeni yapı dikilmiş alanlarda çoğundan, tamamından insanların sağ salim çıktığını biliyorum. Tamam, o yapılar da ağır hasar alarak yıkılmak zorunda kaldılar ama en azından görevini yerine getirerek insanların binadan sağ salim ayrılmasını sağladılar. Ama diğer taraftan kentsel dönüşüme uğramamış bazı alanlar, bazı yapılar maalesef çok fazla can aldı. Çünkü bina her ne kadar teknik olarak az hasarlı olsa da eski bir bina, zemini oynamış bir bina. Şu an Hatay'da, Antakya'da özellikle hasar görmeyen bina mümkün değil. Ne kadar bina sağlam olsa bile, yönetmeliğe uygun yapılsa bile bu depremde sonra oturulacak durumda değil. Yani vatandaş bilse de bilmesede mecbur oturuyor eski binalarda kalmaya, Allah'a tevekkül ediyor, kaderine razı oluyor. Bu yüzden en önemli mesele kentsel dönüşüm hatta şehri biraz daha uzak noktalara gerekirse taşımak başka yol yok. Maddi durumdan dolayı maalesef oturuyorlar. İskenderun'un biliyorsunuz sağlam soluk yıkılı ama iki kilometre ileri gidiyorsunuz Belen'de çok büyük hasar yok. Zeminin de orada etkili olduğunu gördük” kentsel dönüşüm konusunda teşviklerle vatandaşla cazip hale getirilmesinin önemine dikkat çekmiştir.

Kentsel Dönüşüm uygulamalarının önemiyle ilgili katılımcıların olumlu görüşleri şunlardır:

Yani risk azaltmayla ilgili kentsel dönüşüm çok önemli, afetle ilgili mücadelede dere yataklarına ev yapılmaması, afetin oluşabilecek alanlarda ön alıcı bir şekilde burada önleyici enstrümanları ön plana sürebilmek çok çok kıymetli olarak biz görüyoruz ve afet süreçlerinin her birinde de işte heyelan olmadan önce işte heyelan olacak arazi belli. Bunun simülasyonlar teknolojik verilerle ve teknolojinin bize sunduğu olanaklarla da görebiliyoruz. Daha öncesinden analizleri çok profesyonel milimetrik hesaplarla yapabiliyoruz. Bu alanlarda bizim artık ülke olarak bu bilince erişip her bir afet türüyle bu depremde olabilir, selde olabilir, yangında olabilir, heyelanda olabilir. Her biriyle de bizim tek tek bu milimetrik profesyonel hesaplarla risk azaltma planlarımızı bir defa

gözden geçirmemiz gerekir. Riski azaltma planlarını yeniden tanzim etmemiz gerekiyor. Varsa tadilatı bu profesyonel artık yaşadığımız şu çağda milimetrik hesaplarla düzeltip ona göre tedbirleri ivedi bir şekilde de uygulamamız gerekiyor işte malum İstanbul gibi bir risk var. Yine diğer bölgelerimizde her an bir deprem olabilme riskiyle karşı karşıyayız. Maalesef ülkemiz bir afet ülkesi, bir deprem fayında ve böyle çok fazla kırıkların olduğu bir bölgede yaşıyoruz ve böyle bir bölgede afet ülkesinde risk azaltma benim kanaatimce en önemli afetin önleyici unsuru olarak görüyorum. Afetten evvel mutlaka bizim bu süreçlerin hepsine hâkim olup tek tek risk azaltma planlarımızda afetin önüne geçmemiz lazım ve afet anı olduktan sonra afetten sonraki iyileştirme süreci de önemli (K.6).

Biz daha önce Gölcük depremini yaşamış bir ülkeyiz. 99'daki yönetmeliklerin çoğu maalesef yeterince uygulanmadı. Belediyeler olarak yönetmelikleri eksiksiz uygulayabilseydik bu kadar yıkım olmazdı. Hatay ve Antakya bilhassa çok eski binalar kırk elli yıllık, özellikle yıkımların olduğu en büyük oranda Fatih, Cumhuriyet, Emek caddesi. İstedığınız kadar yönetmelikleri çıkartın bu binaları yıkmadığınız sürece bir güçlendirme yapamazsınız, yönetmelikleri de uygulayamıyorsunuz. Umarım önümüzdeki gelecek yıllar için bir tecrübe kazanmış oluruz. Bu depremle artık toprak sivilaşmasının ne olduğunu öğrendik. Zeminin nasıl olması gerektiğini ve yapılarının sağlam olması gerektiğini öğrendik. TOKİ'nin yapmış olduğu hiçbir bina yıkılmadı. Niye? Zemin çok sağlamdı, yapılarda perde duvarlar sağlam inşa edildi (B.11).

Biz şu an bakanlığın yerinde dönüşüm uygulamasının aynı zamanda da belediye olarak da kendimiz de vatandaşa imkânlar sunarak hazırlamaya çalışıyoruz. Belediyemizin bir yerinde dönüşüm projesi var uyguladığı (B.14).

Ve yerinde dönüşüm bina stoklarını kesinlikle bir an evvel yapmak gerekir. Burada devletin el koyması lazım. Mesela şimdi rezerv alan demeyelim, rezerv alanı hala anlatamadı insanlara. Ben diyorum ki iyi ki rezerv alana girdim. Diyor ki evim yıkılırsa. Rezerv alan demek genel bütçeden olacak bu binan senin, sen oradan evini alacaksın. Üstelik tünel kalıp sistemiyle bina yapıyorlar sana. Ya böyle demiyorlar tapusuzlaştırma diyorlar ya tapusuzlaştırma değil. Oradan mal alacak buradan mal alacak hepsini alacak hali yok. Bir buçuk yıl geçti hala anlatamadılar. Oysa genel bütçe buraya girmedikten sonra hayatta adam olmaz. Şu zemin ıslah çalışmaları olmasın da görevim bakayım seni. Bina mı yapabilirsin yapamazsın. Zemin sağlamlaştırma, az hasarlıların güçlendirilmesi, güçlendirilemeyecek olanların elden çıkarılması (M.5).

Olumsuz Görüşler:

Kentsel Dönüşüm kapsamında gerek belediyeler gerekse de vatandaş nezdinde zorluklar ortaya çıktığı dolayısıyla devletin iradesini ortaya koyarak süreci hızlı ve etkin gerçekleştirmesi konusunda katılımcıların görüşleri şu sözlerle ifade edilmiştir:

Devlet iradesiyle bence buraların tamamının yıkılıp güncellenmesi lazım. Benim evim hasarsız diyor, içini biliyor mu, altını biliyorlar mı? Yok. Şu gördüğünüz boş olan binaların tamamı mahkemelik ve mahkemeler ağır hasar veriyor. Anayasa Mahkemesine giden oldu. Yani hiç canından korkmuyor musun sen ya! Anayasa Mahkemesine gitmiş adam ya. Şurada bir davam olsa erinirim gitmem ya Anayasa Mahkemesine. Yani biraz garibime gitti (K.4).

Vatandaş evinin hep sağlam olduğunu düşünüyor. Ama biz bakanlık olarak kentsel dönüşüm başladıığımızda zaten bütün ilçe belediyelerine bir master plan yap diye bir alan çalışması yap onu bana sun, ben de sana bir çalışma yapayım, sana vereyim. Sen yapabiliyorsan sana bütün yetkilerimi devredebeyim, sen yapamıyorsan bak TOKİ var, Emlak Konut var, bak Çevre Şehircilik İl Müdürlükleri var. Bunları da kullanabilirsin

dedik ama kaç tane belediye döndü? Hiç tane. Niye? Şöyle bir şey, sen istediğin kadar anlat, vatandaşın burada bu seferde şu şeyi devreye giriyor. Diyor ki bana kaç daire verecen. Senin kentsel dönüşüm diye oturup yazdığın kanunlaştırdığın şeyi, adam yap sat mantığıyla düşünüyor. Yap-sat mantığıyla düşünülen bir yerde siz ne kadar sağlıklı yapılar üretebilirsiniz ona bakacaksınız veyahut da ne kadar sağlıklı yapıyı ortadan kaldırırsınız ona bakacaksınız. Yani böyle afetler kötü ama en azından Hatay için veyahut diğer on il için buradan örnek alıp da bizde belki bir gün sonra iki gün sonra bunu yaşarız deyip harekete geçen belediyeleri de düşündüğümüzde şu anda biz sağlıklı bir şey yapıyoruz. Hem yapı stokunu gençleştiriyorsun hem de bugüne kadar görmediğin yerin altını hep sağlam dediğin yerin altını ne kadar vahim olduğunu görerek o imalatları ona göre yapın bakın işte örnek uygulama böyle olması gerektiğini gösteriyorsun. Yani bir binanın 6 ay içerisinde bitmeyeceğini, işte zemine yönelik de başlayarak gitmen gerektiğini ve bu sürecin de işte bir yıl kadar olması gerektiğini ve ayrıca modern ekipmanlarla bunun yapılması gerektiğini yani taşla doldurmakla değil de gerçekten işte demirse demir, plastik kazık uygulamasıyla bunun yapılacağını gösteriyoruz. Bunun da ne kadar bir maliyet olduğunu da aslında görüyor. Bunu artık sen tek başına yapamazsın, tek başına yapacaksan, bir çözüm ortağı bulmalısın. Bu çözüm ortağı da işte ilgili idarelerin olması gerekiyor. Dediğim gibi bugüne kadar deprem öncesi hiç hazırlayan olmadı. Diğer çalıştığım birimlerde de hiç getiren olmadı. 25 sayfalık bir kitapçığımız vardı bütün belediyelere gönderdik ama...(K.13).

Öncelik sıralamasında gerek kentsel dönüşümle gerek devletin şu anda uygulamaya koyduğu yerinde dönüşüm uygulamaları, gerek TOKİ aracılığıyla yeni yerleşim alanlarının yapıldığı, temiz, depreme dayanıklı yapıların inşa edildiği yerler. Bunun birinci aşaması olarak görüyoruz. Depremden önce yapılması gerekenler gecikti. Yani risk azaltma anlamında sıkıntılar yaşandı. Bundan sonra da her zaman söylediğimiz depreme dayanıklı yapı tasarımı ile alakalı elimizde sağlam bir yol haritamız var; deprem yönetmeliğimiz. Biz bunu uygulayabilecek irade ile uygulayabileceğimizden şüphemiz yok. Uyguluyoruz ama vatandaş bunun bilincinde olmadığı için yapı denetim sistemi bunu etkiliyor. Proje hazırlık aşamasındaki dışarıda mesleki tecrübesinin farkında olmayan, mesleki sorumluluğunun farkında olmayan meslektaşlarımız bunun yükünü sağlam sırtlanıyorlar ve bir dahaki deprem belki beş yüz yıl sonra olacak düşüncesiyle hareket ediyorlar. Yanlış düşünceler var bu noktada (B.30).

Bana kalırsa bakanlık el atıp yapıp bitirmesi gerekiyordu. Yerel belediyelere bırakmaması gerekiyordu. Yani yetki tam olarak merkezde olması gerekiyordu. Büyükşehir Belediyesi ile Antakya Belediyesi birbirine zıt partilerdi zaten yetki karmaşası yani bu anlamda oldu. Onun verdiği kararları almıyor, o onun verdiği kararları tasvip etmiyordu. Bundan kaynaklı bir şeydi. Örnek veriyorum. Park alanlarının küçük olduğunu izah etti. Yolların dardı, dar kaldığını izah etti. Bundan dolayı süreç uzayıp gitti. Belki de dediğim gibi benim mahallemde bu kadar yıkım olmayabilirdi. Bu yapılanma olmuş olsaydı dediğim gibi TOKİ güvencesi altında olacaktı. Çok TOKİ'lerde de dediğim gibi ölü sayısı yoktu. Yani sağlam çıktı. Burada da bu şekilde olabileceğine inanıyordum. Sadece ve sadece çok katlı yapılmasına karşıyım. Bu kendi şahsi düşüncem. Çok büyük binalara gerek yok. En fazla 5 kat olmalı. Şu anki projelerdeki zemin artı 4 bence uygun olan bir proje. Haricinde bitişik nizamda olmasının artı getireceğini düşünüyorum. Çünkü çoğu bitişik binaların hiçbirinde yıkım olmadı yani devrilen bina olmadı (K.17).

Bu konuda belediyelerin desteklenmediği, teşviklerin eksikliği, vatandaşın ekonomik zorlukları ve merkez-yerel siyaset farkından dolayı bir türlü kentsel dönüşüm sürecinin yürütülemediği konusunda katılımcıların görüşlerinden alıntılar şunlardır:

Şimdi işte ruhsatsız yapıların yıkımı olsun ve kentsel dönüşüme giren yapıların desteklenmesi olsun, ilçe belediyeleri burada özellikle Büyükşehir olan ilçe belediyelerinin bu konuda çok desteklendiğini düşünmüyorum. Bu bölge açısından zor diyebilirim. Burada biraz daha devletin ekstra yukarıdan destek vermesi gerekiyor. Hatta doğrudan ele alması gerekiyor. Teori ile pratik birbirini tutmuyor. Burada belki afet yönetmeliği uygulanabilir ise çok doğrudur. Burada da aynı şekilde siz teoride kurduğunuz bir şeyi sahada uygulayamıyorsanız, burada yapamıyorsunuz başarısız oluyorsunuz (B.38).

Türkiye'de en büyük sıkıntı dönüşüm yapamıyorsunuz. Dönüşümü yapılacak binalar, bakıyorsunuz 30/40 yıllık binalar ve çoğu da insanlar emekli olan insanlar. Bu yapı kanun gereği ve zemin pozisyonuna göre bunlara yüksek kat veremiyorsunuz. Çünkü katın yüksekliği sadece zeminle alakalı değil. O bölgedeki popülasyon da önemli. Oradaki alt yapı önemli oradaki yol önemli. Zemin etüdü önemli. Bütün bunlar uyarıya siz insanlara bir kat daha verebilirsiniz veya iki kat daha verebilirsiniz. İnsanların çoğu yoksulluktan öldü. Yani apartmanını yenileyemediği için öldü. Yani 1970'lerdeki şartnameye göre yapılan binalar bu depreme dayanması mümkün değil zaten. Yeni şartnameye göre yapılan binalar da biraz önce konuştuk, ivme değeri 0 /45 maksimum olarak gösterilen yerde 1.39 ölçülen ivmeler var. Şimdi yeni şartname de buna uygun değil ve revize edilmedi veya edilemedi. Çünkü mahkemelerde bütün müteahhitler haklı çıkacaktı (B.1).

Hatay Büyükşehir, Bakanlığa bildirdi kentsel dönüşümle ilgili, zaten net bir cevap alınamadı, başkan muhatap alınmamış bu konuda. Kendi ifadesini söylüyorum, resmi şeyleri bilmiyorum ne olmuş ne bitmiş. Ama dediğim gibi bu işten ders çıkarmalıyız. Artı tek yetkili Çevre şehircilik. Yetki karmaşasına girmenin bir anlamı yok. Belediye istemez, yok vatandaş istemez, yok çevre şehircilik istemez. Sonra yok kardeşim yok ya bir devlet vatandaşını rahatlatmak için var. Yani çıkacak olan rapor muhakkak vatandaş lehine olacak. Yetkiyi birine verirsin bitti gitti. Devlet çocuklarına kötü bir şey gelsin istemez. Özendirebilir, cazip hale getirebilir ya. Emek Mahallesi ve Cebrail Mahallesi vatandaş istemedi, provokasyon oldu, engellendi. Şimdi şey de yapsaydı depremden önce burada Elektrik mahallesinde gene aynı şeyler başına gelecekti. Burada karar alıcı ve bakan belediyeler politik yerlerdir. Vatandaş bir şey yapamaz ama devlet işin içine girecek, belediyeler değil. Çevre Şehircilik Bakanlığı diyecek, burayı böyle yapacak, bitti gitti. Devletin dediği olacak burada başka türlü olmaz. Emek, Aksaray'ın yapılsaydı birçok mahallelerde vatandaş ölmeyecekti zaten en büyük yıkım gene oralardan; Emek, Aksaray, Cumhuriyet, Atatürk, Esentepe mahalleleri yani (B.17).

Bir defa gelen bakanlığın hiçbir hazırlığı yoktu. İkincisi deprem sonrası hepsi yetersizdi. Yani hiçbir şekilde iktidar depreme hazırlanmamış. Aynısını şimdi biz İstanbul için bekliyoruz. Şimdi belediyeler de nereye kırıyorlarsa bakanlıktan izin almak gerekiyor. Ben burada üç defa, bir kere otuz beş hektarlık bir defa otuz iki hektarlık, yeni iki mahalle, yedi mahalle ve bir kere de kırk altı mahalle için kentsel dönüşüm istedim. Hazırlık yaptım. Bütün çürük binaları tespit ettirdim. Bir yıl boyunca planlama yaptım. Yirmi altı bölgeye böldüm. Bu yirmi altı bölge, bin dört yüz kırk hektarlık alanı Antakya ve Defnede idi. Yirmi altı bölgeye böldüm. Bunların ilk bölgesini de bütün projelerini yaptım. Bana cevap bile vermedi hükümet hiçbirisi için. Yani ben hazırlamıştım. Ama hiçbirinde bana okey vermediler. Yani yerel yönetimler, Çevre Şehircilik Bakanlığı size yetki vermeden hiçbir şey yapamıyorsunuz. Hem kentsel dönüşüm için izin istiyorsunuz hem de kentsel dönüşüm için izin aldıktan sonra projenizi onaylamadan Çevre Şehircilik Bakanlığına harekete geçiyorsunuz (B.1).

Öneriler:

Vatandaşın kentsel dönüşüm karşısında talebinin artırılması ve bu konuda bilinçlendirilmesi gerektiğini K.15 *“kentsel dönüşüm konusunda vatandaşın daha bilinçli hale gelmesi ve daha istekli hale getirilmesi lazım. Kentsel dönüşüm için diyorum. Yaptığımız böyle bir bilinçlendirme çalışması bakanlığımız aracılığıyla var. Bizim müdürlük olarak yok. Biliyorsunuz bireysel başvurular üzerine aslında yaptığımız işler. Yani vatandaş kendi binasında kentsel dönüşüm kapsamında yıkmak istiyorsa başvurusunu bize yapıyor. O konuda kendisine sağladığımız bazı yardımlarda bulunuyoruz. Ama bunun daha kitleselleşmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani bireysel olarak bu süreç yürümediğini anladık biz. Ben depremden önce hatırladığım rakamlar 2 bin 500 yapıya yakın Hatay'da kentsel dönüşüm işi yaptığımızı biliyorum. İki bin beş yüz yapı şu anda bizim için çok basit kalıyor aslında ve iki bin beş yüz yapıyla biz Türkiye genelinde en fazla kentsel dönüşümü işi yapan müdürlüklerden biriydik. Büyük şehirlerde yarışacak durumdaydık. Buna rağmen biz yetersiz kalmışız. Kentsel dönüşümde vatandaşın talebinin arttırılması için adımlar atılması gerekiyor diye düşünüyorum”* sözleriyle ifade etmiştir. Bu konuda vatandaşın bilinçlendirilmesi ve ekonomik olarak teşvik edilmesi bağlamında katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Yani evet bunun halk adına basitleştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Ama halk adına derken bunun erişilebilirliğinin arttırılması gerektiğini düşünüyoruz. Yani insanların mesela depreme dayanıklı bina yapma konusundaki hassasiyetlerinin erişilebilir olması, ulaşılabilir olması, ödenebilir olması o şeyi yaratmanın da temel kriterlerinden bir tanesi. Devletin de bu konuda projeler geliştirebilmesi gerekiyor. Mesela biz bile kendi belediyemizde acaba yapabilir miyiz diye düşündük. Mesela yapı denetim aşamaları, inşaat şirketlerinin bir kamu projesi dahilinde aslında çekmek ve erişilebilir hale getirmek bu işin de ayağı olabilir (B.26).

Geliştirilmesi gereken yönler; öncelikle afetlerle ilgili yine iş en başta bakanlıklara döner. Bu konunun merkezi orasıdır. Oradan ciddi anlamda artık burada afetle ilgili dünyanın neresinde ne yaşanmış ne gibi tedbirler alınmış mutlaka araştırılıyordur, ediliyordur. Mutlaka bunlar getirilip kanunlaştırılıyordur ekleniyordur mevzuatlara. Ancak bunların uygulama ve denetiminin gerçekten ciddi anlamda tüm afet bölgelerinde yapılması gerekiyor. Burada ben geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Burada bunların biraz daha arttırılması gerektiğini düşünüyorum (B.38).

Kentsel Dönüşüm konusunda illere göre teşviklerin standart veya birbirine yakın hale getirilmesi, uzmanları, üniversiteleri, devletin öncülüğünde bir araya getirerek ekip oluşturulması, belediyelerin ve vatandaşın da inisiyatif almasının sağlanması hususlarında katılımcıların cevaplarından alıntılar şu şekildedir:

Risk ve Zarar azaltma en başta önemli. Kendi bakanlığınızın kentsel dönüşüm yerinde dönüşüm çalışmaları var. Kentsel dönüşüm; Türkiye'de her ilde afet durumu birbirinden farklı. Öncelik olarak deprem riskinin yüksek olduğu illerde kentsel dönüşüm için verilen teşviklerin daha fazla olması gerekirken, Türkiye'nin 81 vilayetinde aynı şartlarda kentsel dönüşüm teşvik edildi. Bunu İstanbul için % 100'e veya yaklaştırarak vermen lazımken belki Konya için % 5 vermen lazım. Çünkü her ilin risk faktörü farklı ve risk faktörünü bertaraf etmen için insanları teşvik edici bazı şeyler yapman lazım. Şu an deprem öncesi harcadığımız para 1 liraysa, deprem sonrasında belki 5,10 lira yani bir insanın. Yani arama kurtarma, insanların kurtarılması, onun sağlık sorunlarının giderilmesi, barınması, yaşam şartlarının oluşturulması, çok büyük masraftır. Biz bu masrafları esas risk azaltma olarak yapılarımızı güncelleyerek yapsaydık daha ucuza gelecekti bizim afet, daha küçük masraflarla kurtaracaktık ve bu kadar canımızı kaybetmeyecektik (K.16).

Hocaları, üniversiteleri, bu deprem uzmanlarını bir araya getirip devletin, bakanlığın gözetiminde bir ekip oluşturmak. Şimdi mesela Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Hatay'ın fay hatları elinde. Hatay'ın imar planını ellerinde, depremde zarar gören bölge ellerinde. Buraya yeni, modern, çağdaş, yaşanabilir, depreme dayanıklı bir şehir haline dönüştürmek için ne gerekiyor? Onun hazırlığını yapacak ve gelecek diyecek ki kardeşim bu böyle olacak, bitti. Yok efendim belediyeye şuna sivil toplumuna soracağım da yok efendim belediye yönetimine vereceğiz de yok bunların hepsi hikâye. Buradan sonuç alma şansımız hiç yok. Devlet bu konuda çok radikal davranmalı. Çünkü vatandaşa açık bir kapı bıraktığınız zaman açık bir pencere bıraktığınızda oradan hemen dalıyor oraya (B.24).

5.2.6. Risk ve Zarar Azaltma Planı-İRAP ve Uygulamalar Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Risk ve Zarar Azaltma Planı-İRAP ve Uygulamalar” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

2015 Sendai Protokolü çerçevesinde Türkiye'de bütünleşik afet yönetimi kapsamında AFAD Başkanlığında birçok yerel paydaşların sürece katıldığı risk ve zararları en aza indirmek amacıyla İRAP çalışmaları yapılmaktadır. İçişleri Bakanlığı, Valilikler, AFAD, yerel yönetimler, diğer merkezi merkezi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, özel sektör temsilcileri, Meslek Odaları ve STK'lara kadar uzanan bu çalışmaların kısa süreli olmasının beklenmemesi dolayısıyla 6 Şubat'tan önce yapılan çalışmaların bu planlarla uyumlu ve afet risklerinin azaltılmasına yönelik adımlar atıldığı konusunda K.7 şu sözlerle ifade etmiştir:

AFAD, 2015 Sendai Protokolü çerçevesinde Risk ve Zarar Azaltma konusuna büyük önem veriyor. Bu doğrultuda, 2020 yılında İl Risk Azaltma Planları (İRAP) oluşturuldu ve şu anda 81 ilimizde kamu kurumları, AFAD ve akademisyenlerin iş birliğiyle aktif olarak uygulanıyor. Başkanlığımız, riski ortadan kaldırarak afetin zarar görülebilirlik oranını minimuma indirmeyi hedefliyor; zira risk sıfır olursa, sonuç da sıfır olacaktır. Karadeniz'deki dere ıslah çalışmaları gibi somut örneklerle bu hedefe ulaşmaya çalışılıyor. Ancak bu, tek bir kurumun yapabileceği bir şey değil; toplumun da bu süreçte sorumluluk alması ve bilinçli hareket etmesi büyük önem taşıyor. AFAD'ın resmi

web sitesinden İRAP planlarına ulaşarak kendi bölgemizdeki riskleri öğrenmemiz, tıpkı ehliyet yenilemek gibi, vatandaşlık görevimiz. Bu planlar 2021'de yayımlandı ve 5 yıllık bir süreci kapsıyor. Dolayısıyla, 2023 Şubat depremi öncesinde bazı projelerin henüz tamamlanmamış olması doğal. Zira zemin etütleri veya imar etütleri gibi kapsamlı çalışmalar, bir veya iki yılda değil, yıllara yayılan detaylı süreçler gerektiriyor. Ancak bu süreçlerin başlamış olması bile önemli bir adım. 6 Şubat öncesinde AFAD öncülüğünde hazırlanan İRAP'lar, kamu kurumları, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarını kapsayan bütünlüklü bir yaklaşımla oluşturuldu. Bu eylem planları kitapçıklar halinde ilgili birimlere ulaştırıldı ve bu çalışmaların gelecekteki afetlerin önlenmesinde büyük rol oynaması hedefleniyor.

Bütünlüklü afet kapsamında bu konuda herkesin sorumluluğu olduğunu ve paydaşlarında rolünün öneminden hareketle katılımcılar şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

Yani bunların içerisinde en önemlisi risk ve zarar azaltma. Her zaman deriz deprem öldürmez, bina öldürür. Şimdi binalarımızı da yaparken devletimizin yani deprem yönetmeliğine yönelik yapmış olduğu ruhsat çalışmalarla beraber bu şekilde bir bina çalışması yapılırsa denetleyen firmalar tarafından bunlar hakkında denetlenip yapılırsa bugün bu kadar ölümlü netice olmazdı. Ama bunların hepsi tabi bütünlüklü bir afet yönetiminin olmazsa olmazları (B.23).

İnanın bunda belki garipseyeceksiniz ama bütün kurumlar sorumludur. Diyanet İşleri'nin bile sorumluluğu var. Yani biz bir toplumuz. Her tip şey var yapının sağlamlığından, hümanistik değerlere inançsal bağlamda. Bakın arkadaşlar, başımıza böyle bir şey gelirse Allah katında şöyle davranmalısınız, insanların hakkını vermelisiniz, insan kaos yaratmaması gibi telkinlerden tutun da çevre ve şehircilik ile ilgili işte bilimsel veriler ışığında önlemlere kadar veya metalurji yani yer bilimleri buna kadar. Milli eğitim eğitimin devam etmesi, sürdürülmesi buna kadar özellikle sağlık hizmetleri, kaos ve afet anında nasıl süre gelir, nöbet sistemi nasıl ayarlanır, insanlar nasıl daha çabuk ulaşılabilir kadar. Bütün kurumlar buna ortak. Çok uç örnekler var. Çünkü afet sırasında bunun hepsini yaşadık. Afet sırasında her şeye ihtiyacımız olduğu açık. Bunun birinci öncelikli kurum diye bir şey yok. Milli Savunma'dan tutun da İçişleri Bakanlığı'na kadar kolluk kuvvetlerine kadar ve Sağlık Bakanlığı'ndan tutunda Diyanet İşleri'ne kadar Emniyet'ten tutunda Çevre ve şehirciliğe kadar herkes sorumludur. Herkes afette, herkes paydaş (B.33).

Olumsuz Görüşler:

Risk ve zarar azaltma planların hayata geçirilebilmesi için gerekli kaynağın sağlanamaması dolayısıyla uygulamaların yapılamaması konusunu K.3 “Bartın İl Riski Azaltma Planını ben yaptım. Yani bizim oradaki en büyük örneğin riskimiz seldi, o da yaka seli dediğimiz seller. Buna karşın bizim planımızın içerisinde nüfusun seyrekleştirilmesi gereken yerlerimizin olduğunu gördük. Biz bu planlar aşamasında yolların bu nedenden dolayı kapanıp ulaşımın aksayabileceğini hatta imkânsız hale gelebileceğini, kara ulaşımının olmayacağını düşünerek işte bir heliportların şunların bunların yapılması gerektiğini düşündük ve bu planları yaparak ve bunu yaparken de katılımcılık esasıyla yaptık. Yani sadece ben yaptım oldu değil üniversite, sivil toplum,

ondan sonra bu işle ilgilenen akademisyenler ve dışarıdan yazanlar bunların hepsini toplayarak, çalışma masaları oluşturarak yapmıştık. Fakat bunu yaptıktan sonra benim bu planların icrası için, bu planların hayata geçmesi için gerekli kaynağın sağlanmadığını gördük. Örneğin deplase edilmesi gereken yollarımız var. Deplase edilecek parayı bulup o heyelan ve sel riskine karşı o yolu iyileştiremedik. Yani bu, bu memleketin en büyük sorunu. Yani riski azaltın deniyor. Fakat bu riski azaltacak kaynak bu riski azaltacak irade ortaya konulamıyor yani maalesef veya geç kalınıyor, çok çok geç kalınıyor” sözleriyle vurgulamıştır. Bir diğer katılımcı da planda kurumlarına düşen görevleri eksiksiz yapsalar da bunun toplum nezdinde yanıt bulmadığı yani farkındalık eksikliği ve riskler bilinmesine rağmen maddiyatın her şeyin önüne geçtiği ve planın uygulanamadığı hususunda “Afetle ilgili öngörülerimiz ve plandaki görevlerimiz eksiksiz yerine getirildi. Deprem istasyonları kontrol edildi, risk haritaları ve sayısallaştırmalar yapıldı. Eğitimler, tatbikatlar, görsel videolar ve kamu spotları aracılığıyla sürekli bilgilendirme yapıldı. Hatta ana sınıfından üniversiteye kadar her kademedede eğitimler verildi. Ancak sorun şu ki, toplum bu bilgiyi yeterince içselleştirmede ve kabullenmedi. Yaptıklarımız adeta bir dayatma gibi algılandı, karşılık bulmadı. İnsanlar bunu ciddiye almadı, çünkü başka dertleri vardı. Örneğin, kentsel dönüşüm gerektiği söylendiğinde, konu hemen maddiyata dönüştü ve insanlar konuya farklı baktı. Umurlarında bile olmadı. Şimdi ise oturamıyorlar zaten. Yani tespitler var ama uygulamada yok” sözleriyle K.9 planın başarısızlığının neden olan bazı faktörlere değinmiştir.

Planlara paydaş kurumlar tarafından sırf mevzuatı ve bürokratik usulleri tamamlamak üzere özenilmeden uzman olmayan personel görevlendirmelerinin yapılması dolayısıyla yeterince önemsenmediği konusunda K.11 “yani bence risk ve zarar azaltma bu sadece AFAD’la bitmiyor ne yazık ki. Diğer kurumların da elini taşın altına koyması gerekiyor. Depremdeki sorunlar, risk ve zarar azaltma ile hazırlığın yetersiz kaldığını gösterdi; müdahaledeki başarımız aslında bu zayıflığımızı gizliyor. En önemlisi risk ve zarar azaltma ve iyileştirme süreçleri. Planlar iyi olsa da riskleri azaltmak için zamanımız kalmadı, çünkü diğer kurumlar bu işi AFAD’ın sorumluluğu olarak görüyor. Uzmanlar yerine alakasız personel gönderip sorumluluktan kaçıyorlar, çünkü kurumlar konuyu sahiplenmiyor” sözleriyle planın uygulama şansı olmadığını vurgulamıştır. Benzer şekilde B.2 “İRAP’ta daha çok alt yapının sağlamlaştırılması ile ilgili aslında planlamalar yapıldı. Nereleler yıkılmalı, nerelelerde

kentsel dönüşüme uğramalı, onlarla ilgili tam isabet tespitler yapıldı ama doğruyu bilmekle doğru yolda yürümek çok farklı şeyler. Ya diyorum yani herkes görev sorumluluğunu biliyor ama bu arkadaşlarımızın çoğunu biz göremedik hocam. Yani destek iller dâhil. Bir de senaryoda şöyle bir şey var; Türkiye Afet Müdahale Planı bu il için biçilen planda bir afet olduğunda, destek illerde de aynı afet söz konusuysa, Doğu Anadolu Fay Hattı üzerinde işte böyle bir senaryomuz yoktu” sözleriyle planın eksik yönlerinden bahsetmiştir. Benzer şekilde M.5 plandaki görev ve sorumlulukların açık ve anlaşılır olmaması, alet, ekipman ve bütçe yetersizlikleri ilgili şu sözleri eklemiştir:

İRAP projesiyle girdiler, AFAD yapmaya çalıştı. Yani Çevre Şehircilik yapmaya çalıştı ama o bölgede kısır kaldı. Şimdi yine bu çalışmaları yaparken şöyle güçlendirmek zorundasınız. Neyle güçlendireceksiniz işte alet edevat. Yani yarın deprem olduğu zaman yıkıntıların kalmaması gerekiyor. Makina ekipman. Burada karşıdaki binalar yıkıldı, ya resmen içeriden sesler geliyordu ama elinde senin ne makinen ne alet edevatın olmadığı için orda ölenlerin yarısı % 50/60'ı kesinlikle bağıra bağıra ve sebepsiz yere ölmüşlerdir. Bunlar kaderden öte bizim ihmalkârlığımızdır. Bu tür insanlar hem eğitimini yaptıracaksın hem de güçlendirecek. Yani makine, ekipman alet edevat var ve bunların operatörlerini de çok iyi kullanman gerekir. Ben İRAP'ın üyesiyim. Toplantılara aşağı yukarı deprem olana kadar hep katıldım. Deprem oldu İRAP fos çıktı hiçbir işe yaramadı. İRAP'ın hiçbir faydasını görmedik biz. Bir iş yapacaksan bunun bütçesini oluşturmak zorundasın. Nasıl şişe rakıyı alıyorsun, onun belli bir kısmı TRT'ye gider ya. Kaynaksız hiçbir iş yürümez. Sadece kaynak değil. Şimdi, şimdi bakın. Oradaki katılım gösteren insanların da bazı ihtiyaçlarını gidermen gerekiyor. Empati kurmak, ilk müdahalenin nerede başlayacağını bilmesi lazım. Bakın bir kere şu görevlendirmelerde deprem oldu. Deprem şuradaki dereden ben buraya gelirken aileyi getirdim şurada ihtiyaçlarımızı karşıladık sonra ben abime gitmem gerekiyor dedim bak nedir belli bir yol haritam var benim. Ondan sonra ben köye yayan gittim çünkü yollar enkaz dolu. O yağmurda, o çamurda ve geri geldim. Şimdi ne anlatmaya çalışıyorum? Buradaki güzergâh seçimi yani bir insana sorumluluğunu net vereceksin. Müthiş bir plan ama yürümesi için buna can vereceksiniz.

İRAP çalışmalarındaki paydaşların eleştirilerinin sürece çok yansıtılmadığı, siyaset kaygısı güdüldüğü, bilim, teknik, liyakat ve şeffaflıktan yoksun olduğu konusunda M.2 şu sözlerle planın uygulanabilirliğinin mümkün olmadığını belirtmiştir:

İRAP'tan önce de uyarıyorduk ama kimse dinlemedi. Meslek odaları olarak çözüm ortağı olmak istiyorsak, bizi sadece görevlendirmek yetmez; uyarılarımızın da dikkate alınması gerekir. SERAMAR'da da uyardık, 2006'dan beri. Hatay Valiliği'ne, Antakya Belediyesi'ne diskler attık, deprem çalıştayı yaptık; ama hiçbir zaman dikkate alınmadık. Türkiye Mimar Mühendis Odaları Birliği olarak imarı durduralım dedik, mecliste oy birliğiyle reddedildi. Peki, buna rağmen neden devam ediyoruz? Biz Hataylıyız. Bu şehirde doğduk, büyüdü. Sevdiklerimiz var, onlara karşı borcumuz var. Doğru olanı söylemeye devam edeceğiz, ama bu maalesef sadece meslek odaları bünyesinde oluyor. Bakanla, valiyle, belediyelerle kavga ettik, hatta halkla bile! İmar planlarına itiraz ettik diye halk bizi bastı, "Siz nasıl durdurursunuz?" diye. Adam gelip "Meslek odaları olmasaydı ruhsatımı almıştım" diyor. Zaten "istediğiniz gibi yaptık" diye bu hale geldik! Önemli olan olması gerekeni yapmak, istediğiniz gibi değil. Siyasi

iktidarların oy kaygısı var, bizim yok. Bu yüzden kimseye yaranma derdimiz de yok, kimseye yaranamıyoruz da. Kendi meslektaşlarımızı, halkı, yöneticileri uyarıyoruz; çoğu zaman kötü adam oluyoruz. Ama tarih hep bizi haklı çıkardı, artık haklı olmak istemiyoruz. Olan oldu, biten bitti. Bizim amacımız iktidarı zora sokmak değil, felaketler olmadan önce uyarmak. Şimdi yapılan konutlarla ilgili de uyarıyoruz, açıklama yapıyoruz ama "siyaset yapıyorlar" diyorlar. Vallahi siyaset yapmıyoruz! Antakya'daki Turunçlu Arıtma Tesisi gibi örnekler var; tesise itiraz ettik, siyaset dediler ama tesis hala orada duruyor. Vaz mı geçelim doğruyu söylemekten? Liyakat eksikliği Türkiye'nin en büyük sorunu ve afetlerde bu halde olmamızın asıl nedeni. Bilim, teknik ve liyakat öncelikli olmalı. Eski Antakya hep dağlardaydı, zeminin tehlikeli olduğunu eskiler bile biliyordu. Şimdi en çok yeni binaların yıkıldığı Odabaşı, 1950'lerde bataklık kurutma kanunuyla tarıma açılmış bir yer. Önce iki katlı, sonra on iki katlı binalar yapılmış ve dümdüz olmuş. Ne yazık ki bu acı gerçeği bir türlü anlatamıyoruz.

Benzer şekilde katılımcıların planla ilgili olumsuz düşünceleri şu şekildedir:

Antakya genelinde toplanma alanlarının yetersiz ve yanlış seçilmiş olduğu görüldü. Antakya da 1994 yılında oluşturulan belde belediyeleri, nitelikli personel eksikleri ve siyasi kararları ile kentin plansız ve hatalı büyümesine neden olmuşlardır. Kent merkezinde gündüz aşırı bir nüfusla gündelik hayatı yaşarken merkez belediye zayıf bütçesiyle hizmet üretememiş. Kent civarındaki belde belediyeleri ise hatalı siyasi kararları ile kentin çarpık gelişmesine neden olmuştur. Bu nedenle risk veya zarar azaltma evresi tamamen işlevsiz kalmıştır (M.9).

Afet planları varsa, STK'lar ne yaptı? Sonuç raporları, uygulamalar, çabalar nerede? Projelerde aksaklık olur ama bu öğrenme süreci olmalı. Kamu kurumları ne yaptı? Şeffaf değiller! AFAD %100 uyguladım diyor ama kanıtı ne? Şoförler Odası gibi kurumlar ne yaptı? Açıklasınlar ki planların işleyip işlemediğini görelim. Kendi aralarında bile değerlendirseler, bir sonraki afete daha hazır oluruz (S.14).

Katılımcıların planların kâğıt üzerinde kalması yani uygulanamamasıyla ilgili olarak mevzuat, bürokrasi, yetki ve sorumluluk karmaşası, tatbikatların yetersizliği, geri besleme olmaması, sürdürülebilirlik sağlanması için güncellenme yapılmadığı, koordinasyon, denetim ve yaptırım konusunda aksaklıklar dolayısıyla başarılı netice alınamadığını şöyle ifade etmişlerdir:

Barınma alanları içimde kanayan bir yara. Seçilen yerler konusunda bize danışılmalıydı. Belki o kaos ortamında sesimizi duyuramadık ya da göz ardı edildik, ama kesinlikle yerelden bir temsilciyle çözümümüz dinlenmeliydi. Belki de biz yeterince bastıramadık ya da sesimiz cılız çıktı. Bir diğer dezavantaj ise il müdürümüzün yeni olmasıydı; alana hakim değildi. Keşke daha önce burada çalışmış, sahayı bilen eski bürokratlar görevlendirilseydi. Mesela Ömer Akbaş gibi TAMP konusunda profesyonel insanlar çağırılmalıydı. Ben vali beye de söyledim, keşke siz burada olsaydınız diye. İskenderun Kaymakamı'nın gönüllü gelmesi büyük bir artı oldu, onunla farklı bir ivme kazandık. Yani, en büyük eksikliğimiz, sahayı bilen, tecrübeli insanları görevlendiremememizdi. Geriye dönük bu tür atamalar yapılabilirdi, bu çok daha etkili olurdu.(K.10).

Özür dilerim abes bir örnek vereceğim hocam. Nasrettin Hoca eşekten düşmüş: Hocam bir şeyin var mı? dediklerinde bana bir eşekten düşen getirin demiş. Bu hazırlanan plan deprem görmemiş insanların hazırladığı bir plandı. Bu kadar net yani açık konuşmak istemedim. Bu çerçevede yani bana kıssalar da kızmasalar da gelineen noktada planda

belediyelerde imar planı da yapılaşma da ruhsat mücadelesi de kaçak yapı mücadelesi de ruhsat detayları da belediye aynı personeli, yani aynı teknik personeli illa dışarıdan birilerini getirmek değil, aynı personelin daha organizasyonu kuvvetli ve hareket kabiliyeti esnetme anlamında diyorum. Esneme, esnetme pozisyonunda olmalı, vatandaşı da zora sokmayacak, yormayacak mevzuatın geliştirileceğini detaylar. Bizzat yaşadım, az önce anlattım. Depreme dayanıklı yapı yapmak istiyor ama harita detayları ile alakalı mevzuata boğuluyor. Ya minareyi 3 metre arkada yapmak, 3 metre önde yapmak mı, depreme dayanıklı yapmak mı mesele bu. Bunlarda boğulduğumuz için bu sıkıntıları yaşıyoruz. İnsanlara da çok faydalı olursa, gerçekten inanıyorlarsa inşallah ((B.30)).

Bunun uygulanabilirliğinde sahada problemimiz var. Bu noktada sahada bununla ilgili uygulamalarda planı hazırlayanlar bunu yürütebildi mi o da var? Hatay ili risk azaltma planında yer alan kurumların, paydaşların sorumlulukları oldu mu? Olmadı diye düşünüyorum (K.2).

Yani planları güzel yapıyoruz ama uygulamada demek ki eksikimiz var. Bu süreç bize onu gösteriyor. Eğer plan yapıldığı gibi risk azaltma planı tatbik edilebilseydi o yıllarda yapılan plan kuvveten fiile dönüştürülüp pratikte biz onun bir yansımalarını görseydik. Şu anda Antakya'da, Defne'de, Kırıkhan'da, Hassa'da ve diğer ilçelerimizde maalesef bu kadar yıkımla karşı karşıya kalmadık. Bu yüzden biz bu planları demek ki kemali ciddiyetle tatbik etmemiz gerekiyor ve bunların üzerinde tavizsiz bir şekilde uygulamada bizim eksiksiz bir şekilde ne gerekiyorsa gerekeni hiç gözünün yaşına bakmadan bir uygulama kabiliyetine dönüştürmemiz gerekiyor (K.6).

Açıkçası, planlama olmadan zarar azaltmanın işe yaramadığını gördük. İRAP planımızda her şeyi iyi öngörmüştük, ama sorun uygulamada tıkanıyor. Mevzuatımız iyi olsa da, uygulamada yasal boşluklar var. TAMP 2014'ten beri var, İRAP ise sonra geldi. Aslında önce risk analizi (İRAP), sonra müdahale planı olmalıydı. Ama biz biraz tersten gidiyoruz. Önce TAMP'a göre plan yaptık. Sonra anladık ki, İRAP daha önemli. 2020'de İRAP'ı hazırlamaya başladık. Su baskını, deprem, orman yangınları gibi her afet için üniversiteler ve STK'larla detaylı çalıştık. Önlemler belirlendi. Ben o dönem kurumdan ayrıldığım için uygulamasına tam katılamadım. Sonuçta, risklerimizi iyi analiz etmişiz ama önlem alma ve planlamada geç kalmış olabiliriz.(K.10).

O hep kâğıt üstünde kalıyor. Niye? Sen riski azaltmak için belirli şeylerde yetkilerini ilgili kurumlara vermen gerekiyor. Örnek veriyorum; işte yol kayması, yol kaymasına yönelik de risk kodunu tespit etmişin. Alttı da evler var. Buna belediyenin müdahale etmesi gerekiyor. Belediye'ye sen bunu yapacaksın diyorsun. Belediye encümene bir şey yazıyor ve meclis toplanıyor. Diyor ki ya bizim paramız yok ki. Tamam mı? Şimdi neyle azaltcan riski! Çünkü ilk önce bunu lokalinde yerelinde çözeceksin. Çözemediğini bir üste bir üste bir üste aktaracaksın. O orda oluyor mu? Olmuyor. O kâğıt üstünde diyorum ya o salonun dışına çıkılmadı. Ama herkes çok güzel şeyler anlattı ciddi söylüyorum. Ya şöyle düşündüm, aaa dedim ya 1 ay içerisinde valla bu alanda toplanır. Yoo hepsi kâğıt üstünde. Tam 650 sayfalık bir kitapçık ve yaklaşık 150 sayfası da literatür. Ondan sonrası da 200 sayfası falanda resimler bu Google Earth'den Allah razı olsun direkt uydudan çekiyor. Anlatabildim mi? (K.13).

Bu afette TAMP ve İRAP planlarının yetersiz kaldığını gördük. Hazır olduğumuzu sanıyorduk ama değildik. Planlar teoride iyiydi, öngörüler doğruydı, ama uygulamada sorun çıktı. En büyük sorun, uygulayıcıların da depremzede olmasıydı. Ben dâhil, plandaki görevimizi yerine getiremedik çünkü biz de mağdurduk, binamız yıkılmıştı. Uygulamadaki bu eksiklikler tespit edilip çözülmeli (K.15).

Senaryo sadece kâğıt üzerinde kaldı fiilen onun uygulandığını düşünmüyorum. Tabi ki öyle bir şey olsaydı kesinlikle şu anda birçok bina yıkılırdı. En azından kentsel dönüşüme gidilirdi ve hatta bunun yapılacağını duyduk bazı yerlerde ama adım atılmadı. Hepsi sadece askıda kaldı. Bunlar düşünüldü, konuşuldu, görüşüldü ancak kâğıt üzerinde proje aşamasında kaldı. Zaten uygulama olsaydı, şu sonuçlar daha ağır olmasaydı (B.7).

Yani bence de yani gidildi konuşuldu oluşturuldu, yazıldı, çizildi, bir şeyler hazırlandı ama sonuç noktasında maalesef da somut olarak bir adım atılamadı (B.24).

Türkiye Afet Müdahale Planı toplantıları yapılıyor. Ortak eğitimler yapılıyor, fakat ortak tatbikat yapılmıyor (S.5).

Böyle bir plan vardı ama bu plana neden uygun bir sonuç elde edemedik gibi kamuoyunda çok fazla tartışıldı. 2021' de yapılan planın işlememesinin bir nedeni de buna uygun bir koordinasyon ve denetim mekanizmasının olmaması görebiliyoruz (S.6).

Yani risk azaltma planları tabii ki özellikle 99 depreminden sonra ülkemizde çok aktif rol oynadı. Ama şöyle, afeti yaşamayan bölge, risk azaltım planlarını her zaman ikinci plana atıyor. Ama bunun bedelini ülkece çok ağır bedel ödüyoruz. Geride tutmamalıyız. Ön plana çıkartmalıyız. 99 sonrası Marmara Bölgesi ile ilgili çalışma yapıldı ve hala aynı şekilde rol oynuyor. Neden? Çünkü 99'da canımız yanmıştı. Ama Kahramanmaraş bölgesi bir fikir çıkartmadı kendine. Çünkü yaşamamıştı afeti ama şimdi yaşandı o bölge yeniden inşa edilecek yeni standartlara göre inşa edilecek. Maalesef ülke olarak bir musibet bin nasihat olayı aslında bu mantıkla hareket ediyoruz (S.17).

Hatay İRAP 2021 raporu afetin büyüklüğünü şiddetini çok iyi öngörüp sonrası için tamamen yetersiz bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Yayınlandığı tarih ile deprem anı arasındaki süreçte ne gibi önlemler alındı nasıl çalışmalar yapıldı? Depremden sonra yerleşim alanı olarak belirtilen alanlar, diğer bir risk ve zarar azaltma raporunda selden etkilenecek riskli alanlarla aynıdır. Yani depremde kurtulanı sel alsın gibi bir olay oluyor (M.3).

Deprem öncesi çok çalıştık, raporlar hazırladık, basına çıktık, baskı yaptık. Büyükşehir'le komisyon kurup riskli alanları belirlemeye zorladık. Ama EXPO yüzünden çalışmalar aksadı. Yeterli olsaydı, zarar çok daha az olurdu. Bu yüzden planı yetersiz buluyorum. Meslek odası olarak elimizden geleni yaptık, sonuç alamadık. Yerel yönetimlerin yetkisi çok sınırlı. Onlar da depremzedeydi. İRAP afet sonrası işlere odaklanmış, öncesine değil. Bu yöntem yanlış. Riskli illerde özel çalışma ve ekipman depolama şart. Hatay'a ulaşım kesildiğinde gördük. Bunlar yerel yönetimde değildi. Daha iyi yönetilebilseydi, müdahale çok farklı olurdu (M.4).

Afet planları var ama uygulaması nasıl olacak? Bir sürü plan var ve afet planının uygulama yetkisi AFAD'da değil. Belediyelerin veya bakanlıkların yetkisinde. Bu, bütünsel bir planlama değil. Kentin tek elden planlanması lazım. Parçalı yetkiler yüzünden hiçbir plan uygulanamıyor. Afet azaltım planı iyi olsa da uygulamaya geçemiyor. Seçilen alanlar genelde tarım veya taşkın sahası gibi kiralanabilir yerler (M.8).

HAMOK olarak plandan haberimiz vardı, eğitimler de verildi. Bilim insanları mevzuatı, teknik altyapıyı ve senaryoları çizmişler, hepsi hazır. Ama uygulamaya gelince işin o kısmı yoktu. Nasıl hayata geçirilecek, nasıl uygulanacak, bu hiç gündemde tutulmadı. Eğitimi depremde yaklaşık bir buçuk yıl önce almıştık ama sonra bir daha hiç gündeme gelmedi. Hatay Tabip Odası olarak bu süreçte yer almadık, bu yüzden herhangi bir görev veya sorumluluk da almadık. Ancak Türk Tabipler Birliği buna rağmen kendiliğinden bir örgütlenme yaptı (M.13).

Öneriler:

Risk planlarının uygulanabilmesi açısından insan kaynağı, teknik kapasitenin ve bütçenin bir kısmının bu alana yönlendirilmesiyle ilgili K.3 şu sözlerle “*riski gördüğümüz yerde o risk gerçekleştiği vakit kaybımızı bildiğimiz, en azından üç aşağı beş yukarı tahmin edebildiğimiz durumda bizim hiç durmamamız gerekiyor. Yani bunu ister içerideki bu baskı ve çıkar grupları diyelim akademik tabirle bunlara rağmen devletin yapması gerekir. Bu ihmale gelmez. Türkiye için iki öneri paylaşabilirim, tabii ki tercih meselesi. Bir tanesi mevcut yönetim sistemi korunarak biraz önce dediğim gibi her türlü konuda içinin doldurulması, insan kaynağı yokluğu noktasında aynı zamanda teknik kapasitesi noktasında ve bütçemizin belli bir kısmının riski azaltma yönünde harcanması özellikle bu teşkilat tarafından yani AFAD tarafından birinci önerim bu. Riski azaltma uğruna eğer ilgili kurumu bu işleri yapmıyorsa veya geciktiriyorsa, yapamıyorsa AFAD’a o olağanüstü yetkiler kullanılarak yapma yetkisi gerekiyor*” ifade etmiştir. Katılımcılardan K.6 ise bu konuda “*kesinlikle aldık mı bu kararı etkin ve yaptırım gücüyle uygulayacağız. Onunla ilgili dönüşü olmayacak. Çünkü insanların canı burada mevzu bahis. Toplumsal bir şey yaşıyoruz, sıkıntılar yaşıyoruz. Bunların hepsinin maliyeti bize çok çok daha fazlaya mal oluyor. Bizim bununla ilgili tavizsiz bir şekilde bu İRAP planı kurduysak sonuna kadar uygulayacağız. Uymayan kurumlara da bir yaptırımımız olacak. Ne yapacağız ya o kurumun yöneticisini görevden alacağız ya da o kuruma farklı bir yaptırım şekli uygulayacağız. Bir sorumluluk, görev bilincini bizim onlara vermemiz lazım ki dediğimiz gibi şey, orada görevi olan kurumlar bile kendi görevlerinden bir haberler. Bu işi bir aymaz bakış açısıyla değerlendiriyorlar. Böyle olunca da maalesef işte dediğiniz gibi oradaki yazılan senaryo, oradaki simülasyon birebir burada yaşandı. Maalesef canlarımızı kaybettik. Biz planlamada maalesef bazen iyiyiz de işte onu şeye dönüştüremiyoruz uygulamaya. Tabii ki uygulamada aksaklıklarımız var. Teoride güzel ama pratikte ne yazık ki iyi değiliz. Bunun üzerine gidilmesi lazım*” sözleriyle planın gerekirse yaptırımla uygulanması gerektiğinin altını çizmiştir. Denetim ve yaptırım konusunun plan yetki ve sorumlularına etkin uygulanması hakkında B.27 şu sözler ile dikkat çekmiştir:

Bu işler seminerle olmaz. Kurum kurum çalışıp görevleri denetleyeceksiniz. Herkes kendi görevini bilmeli, muhatabı belli olmalı. Yıkılan binaların çoğu kaçaktı. Ben olsam, kaçak inşaatlara elektrik, su verilmesini keserdim, siyasetin eline bırakmazdım.

Doğrudan şirketlere talimat verirdim. İnsanlar o zaman ruhsat almaya mecbur kalırdı. Ama maalesef, hala kaçaklara göz yumuluyor.

Benzer şekilde katılımcılar verdiği yanıtlarda; planlara siyaset gözetilmeden belediyeler, STK'lar ve diğer yapıların fonksiyonel olarak katılımının sağlanması ve kontrol mekanizmasının aktif olması gerektiğini şu sözlerle dile getirmişlerdir:

Kâğıt üzerinde fena değil ama buna işlevsellik katmak lazım. Hem bakanlık nezdinde hem belediyeler nezdinde işe işlevsellik katmak lazım. Sivil toplum örgütlerini de bu işin içine katmak lazım. Ama siz belediyelere, sivil toplum örgütlerine şaşı bakarsanız onların da memlekete katkısını minimize edersiniz. Şu anki pozisyon bu, biz hem sivil toplum örgütü hem belediyeler hem de bakanlıklar bu konuda tek vücut olacak şekilde dizayn edilmemiz lazım. Herkese fonksiyon verilmesi lazım. Bu fonksiyonlar için hazırlık yapılması lazım. Ona göre donatılması gerekiyor. Hem teçhizat açısından hem insan faktörü açısından hem de hükümetin bunu bakanlıklar aracılığıyla yapması lazım. Ama bu konudaki sivil toplum örgütleri hem teşvik edecek hem de kontrol edecek mekanizmalar kurmaları lazım. Her türlü sivil toplum örgütü de iyi niyetle kurulmuyor. Onların da belli kıstaslar çerçevesinde dizayn edilmesi lazım. Ama bu siyaseten yapılmaması lazım (B.1).

Merkeziyetçi sistem çöktü, Türkiye'nin afetlerde yetersiz kaldığı net. Sistemi kökeninden değiştirip yeni bir model şart. Meslek odaları, yerel yönetimler dâhil herkesin katılımıyla, yetkilerin dağıtıldığı bir yapı gerekli. Deprem konteynerleri, eğitilmiş personel, dayanıklı şehirler gibi önleyici tedbirler acil. Özellikle Hatay'daki kaçak yapılaşma ikinci bir afet riski taşıyor, temizlenmeli. Amacımız, afet sonrası değil, deprem öncesi hazırlığa odaklanmak. Sistem değişirse, Japonya gibi biz de büyük depremlerde binadan çıkmamayı başarabiliriz (M.4).

Hatay İRAP çalışmaları çerçevesinde makinalarımızın envanterlerini sunduk, yapı stop envanterleri, planlamalar yapıldı. Ruhsatsız yapılar ilçe belediyelerince yıkılmalı, hasar olan binalar yıkılmalı, sorumluluklar düzenlenmelidir (B.12).

Risk ve zarar azaltma sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile AFAD'ın işi değil; belediyeler de bize yardımcı olmalı. Bir ilçede en ufak bir risk, örneğin kaya düşmesi gibi durumlar varsa, Kaymakamlık ve belediyeler bize bildirmeli. Biz her şeyi tespit edemeyebiliriz. Daha önce sel olayında da belirttiğim gibi, köyün ya da mahallenin önceden boşaltılması çok önemli. Böylece insanlarımızı kurtarmış, can kaybını önlemiş oluyoruz. Risk ve zarar azaltma, afetten önce tedbir almaktır (K.8).

Ütopik midir bilemiyorum ancak mülkiyet kanunumuzun değişmesi gerekir. Mülk edinme değil de ömür boyu kullanım hakkı verilmeli. Ülkemizin yapılaşabilecek yeterince toprağı mevcut. Mülkiyet üzerindeki söz hakkının daha çok merkezi yönetimde olması gerekli. Ülkemizin şehirlerinde cazibe merkezi olmuş riskli alanlar fazlasıyla mevcut ve insanlar bu alanlardan vazgeçemiyor. Kamulaştırma yoluna gidilmesi gerektiğinde de mülkiyet hakkından dolayı hukuki süreçler başlıyor ve bazen çözülmez olabiliyor. Kullanım hakkı verilmeli ve riskli bölgelerin cazibe merkezi olması engellenmeli (B.16).

Görüşmecilerden S.1 ise plan senaryolarının muhakkak tatbik edilmesi bu konuda gerekirse belli periyotlarla eğitim verilmesiyle ilgili “yine burada çok eksik kaldık biz. Bu tür senaryoların canlandırılarak hayata geçirilmesi noktasında sadece Kızılay özelinde değil, tüm STK'larla ve işte temsilcileriyle işte Y.K üyeleriyle bunların sık sık

yapılması lazım. AFAD'a burada büyük bir iş düşüyor. Tüm STK'lara bu tür kısa zamanlı 3-4 günlük periyotlarla eğitim verilmesi noktasında ihtiyaç olduğunu düşünüyorum” şeklinde öneride bulunmuştur.

5.2.7. Tarih ve Kültürel Mirasın Korunması Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Tarih ve Kültürel Mirasın Korunması” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcılardan K.6 tarih ve kültürel mirasın korunmasını çok önemsediklerini şu sözleriyle ifade etmiştir:

İlçemizde ahşap Orman İşletme Şefliği binası gibi modern ve örnek yapılar yükseliyor. Depremde yıkılan Abdülhamid Han döneminden kalma tarihi jandarma binasını da aslına uygun şekilde yeniden inşa ediyoruz; ileride kent müzesi veya kütüphane olabilir. Üzüm ve zeytin gibi kadim kültürümüzü ve doğamızı koruyarak geleceğe taşıyoruz. Cemil Meriç'in şehrinde "Kültürden İrfana" seminerleri gibi aydınlanma projeleri yapıyorduk. Amacımız, ilçemizi yaşam alanları, kültürü, doğası ve insanıyla daha ileriye taşımak. Tüm tecrübelerimizle, modern ve erdemli bir şehir inşa etme gayretindeyiz.

Tarih ve kültürel mirasın yaşatılması yerel sosyo-kültürel dokunun her katmanı gözetilerek, yerel meslek odaları ve STK'ların görüşlerinden yararlanılarak uyum halinde herkesin bu sorumluluğa sahip çıkmasından yola çıkarak yeniden diriltilmesi hakkında M.1 “*oysa şimdi Antakya'nın yüz yıllardır oluşmuş olan yapısı bir mirastır. Yalnızca benim değil, bütün dünyanın mirası, bu insanlık mirasına bu gözle bakacaksınız ki, bununla övündüğümüz ve yaşatmamız gerektiğinde işte siz çok işi aceleye getirmeden ama acı bir detay. Bir buçuk yıldan fazla oldu. Zaman vardı aslında. Şimdi, tabii belirsizlikler devam ediyor maalesef. Ama bu planlama sürecinin içerisinde her türlü verinin verilmesi, yorumların yapılması ve olması gerekeni biz kendi oda ve kişisel bilgi birikimimizle bağlantıda olmaya gayret ediyoruz. Ama şunu da söyleyeyim, katılımcı olduğunuz zaman, bir toplantıya davet edildiğiniz zaman söylediğinizin yapılmasıdır katılımcılık. Yoksa biz söyledik budur gibi değil ama bu konuda da mesela koruma amaçlı imar planıyla ilgili de bir türlü bitirilemedi. Bizim itiraz gerekçelerimiz de oldu. Bunlarla ilgili mesela bir toplantıya çağırıldık orda vali yardımcısının ve kimi kurum görevlilerinin bulunduğu toplantılarda biz derdimizi anlatacak ortamda neresi olursa olsun koşup dert anlatmaya çalışıyoruz. Yani diyalog halindeyiz. Ama tabii her şey olup bitti mi? Olup bitmedi. Biz burada mesleki olarak*

ve burada yaşayan insanlar olarak sonuna kadar katkı vermeye devam ediyoruz. Ama belirsizlikler bitmedi. Birtakım şeyler zor demiştik, zor olsa da şimdi burada yerelden bilgi o kadar değerli ki. Yani hem merkezi hükümet açısından veya belediyelere sonradan atanan gelen insanlar açısından o kadar değerli ki. Burada yereldeki dikkat edilmesi gereken konular. Bu yapılaşmadan tutun da demografik yapıya kadar, insanların alışkanlıklarına kadar. Çünkü bir kent dediğiniz zaman kentin çiçeği vardır, kokusu vardır, ağacı vardır, rengi vardır, bir yaşanmışlığı vardır ki bu Antakya'da da çok. İnsanlığın mirası dediğimiz bir yaşanmışlık var. O yönüyle düşündüğümüz zaman biz böyle bir sorumluluğumuz, görevimiz var diye düşünüyorum” sözleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde katılımcıların bu konudaki olumlu düşünceleri şu şekildedir:

Yani düşünün, eskiden işte doğal sitler bizde değildi. Biliyorsunuz özel çevre koruma alanları bizde değildi. Bakanlık onu ele aldı. Daha düzenli bir şekilde gidiyor. Eskiden bölge komisyonları vardı ama bölge komisyonlarına ne geliyordu ya şu bizim anıt ağaca bakın geliyordu ama şimdi ne siz koruma amaçlı imar planı yaparken orada doğal ve kültürel sit ayrı değerlendiriyor ve onu başka bir kurumun yetkisinde diyor ki sen değerlendir bana bir gönder, bende doğal sit yönünden bir değerlendireyim, bir bakayım. Ve ayrıca sen bunu yaparken burada bir plan çalışması yaparken, bunu da uygulama yönelik yanında uygulamasını da hazırla getir diyor, ne kadar güzel bir şey değil mi? Böyle yürüyor ama bunu yürütmek isteyen kişilerinde devamlı bir şeyler hazırlayıp sunması gerekiyor. Ama bu ütöpik olmayacak yani bu şekilde olacak (K.13).

Bizim KUDEP binası keza öyle yıkılmayan tabii ki hasar aldı ama yıkılmayan binalarımızdan ayakta yani. Bir revize restorasyonla tekrar ayağa kaldırabileceğiz. Ama şu an Antakya'da çoğu tarihi yapı maalesef rekonstrüksiyon olarak hiçbir zaman eskisi gibi olamayacak şekilde. Ancak yıllar geçtikçe yeni malzemeler eskidikçe belki biz o eski tarihi dokuyu tekrar alabileceğiz. Yani inşallah bir an önce hep birlikte biz de bir şeyler yaparak kenti ayağa kaldırırız (B.8).

Olumsuz Düşünceler:

Katılımcılardan B.1 iyileştirme çalışmaları kapsamında tarihi bölgede yapılan kamulaştırmaların yerel bileşenler açısından ihtilaflı olduğu, zeytinlik alanların zemin yapısı gözetilmeksizin yanlış bir şekilde yapılaşmaya açıldığıyla ilgili olarak şu eleştirileri belirtmiştir:

Antakya'da Fransız tapuları bile geçerli ama kamulaştırmalarla insanların malına el konuluyor, zeytinliklere dokunuluyor. Zemin etütlerine uyulmuyor, özellikle Asi Nehri kenarındaki kötü zeminlere yüksek binalar dikiliyor. Eski büyük evler küçültülüyor, ileride sorun çıkacak. Tarihi bölgede yeni yapılar başladı, tescilli yapılar korunmuyor, geleneksel evler taşınıyor. TOKİ hızlıca bina yapıyor ama tarihi yapılar detaylı işçilik ister. Büyükşehir olarak durumu yetersiz buluyorum. Restorasyonlarda ve imar aflarıyla yapılan ek katlarda ciddi hatalar var, yıkımlara yol açıyor. Zemin etütleri ve yanlış imalatlar büyük sorun.

Katılımcılar şehrin yeniden ayağa kaldırılmasının hızlıca rantabl yapılmaya çalışılması dolayısıyla her türlü risk faktörlerinin gözden kaçırılması, çok katlı yapılaşmaların kaygısını duydukları ve eski dokunun kaybolacağı hakkında düşüncelerini şu şekilde açıklamışlardır:

İşte bir hızlılık var şu an şehirde bayağı bir yapılandırma var yani ama en büyük endişemiz şehrin yapısının yok olması tabii ki çünkü tarihi noktalarda çok fazla bir hareketlilik göremiyoruz. Bina açısından baktığımızda TOKİ'lerin falan bir hızlandırma süreci var bu doğru. İnaniyorum aslında şehir yani belki eski havasından birazcık değişecek. Bu çok kötü bir şey ama birazcık metropole kaçacak gibi yani o açıdan baktığımızda geleceğe, gelecek için çok güzel bir şey olacak. Ama tamamen şehrin yapısını unutacağız ve bu bizi çok endişelendiriyor (M.12).

Yani şehir ve mimari bizde çok ihmal edilmiş kavram. Bizim tekrardan özümüze dönmemiz gerekiyor. Turgut Cansever, İslam'da şehir ve mimari kitabında özellikle çok müthiş bir şekilde bu işin felsefesini de bize anlatmış hocamız. Orada özellikle de bir Müslümanın yaşaması gereken doğanın, çevrenin, tabiatının, yaşadığı yerin bir cennet bahçesi gibi olmasında işte tavan yüksekliklerinden tutun da oradaki medeniyetin öyküsü olan o mahremiyete, oradaki kritik şeylere ve kendimizin özgün mimarimizi geliştirmesine dair ortaya koymuş olduğu argümanlara hakikaten hayran kalmamak elde değil. O anlamda bizim kendi özgün mimarimizi, kendi özgün şehirlerimizi, ilçelerimizi o şekilde kurmamız gerekiyor. Bu anlamıyla da özellikle afetlerin önüne geçmesi bu risklerin önüne geçmemizin, eksiklerimizi görmemizin en önemli unsuru bu. Güzelim bir ilçede bu kadar kıymetli bir alanda biz çok katlı binalara müsaade ediyorsak, buranın doğasını, tabiatını bozuyorsak demek ki biz afette risk azaltma planlarını da uygulamamışız. Sadece biz burada bu tarz şeylere müsaade ederek afete giden felaketin yolunu açmışız. Bu durum bize maalesef bunu gösteriyor (K.6).

Antakya'da, özellikle Atatürk ve Cumhuriyet Caddesi gibi yerlere hızla yeni yapılar dikiliyor. Oysa buralar kötü zeminlere sahip ve eski deprem yönetmeliği hatalarıyla dolu yapılarla doluydu. 99 depremi bize sinyal vermişti. Riskli zeminlere, örneğin eski göl yataklarına, katlı binalar yapıldı. Kazık temel yerine radye temel kullanıldı, kat sayıları sınırlanmadı. İskenderun'da da benzer, rant odaklı projeler vardı. Şimdi bu binalar yıkıldı, yenileri yapılıyor, güya düzgün. Amaç şehri hızla ayağa kaldırmak ve deprem izlerini kapatmak. Maddi durumu iyi olanlara öncelik verilirken, diğerlerinin hakları göz ardı ediliyor. Hızla para kazanılabilecek yerlere yatırım yapılıyor, tarihi dokunun restorasyon maliyeti düşünülüyor (S.10).

Öneriler:

Katılımcılardan B.8 depremden önce restorasyon çalışmalarının bürokrasi ve bütçe yetersizliği nedeniyle hem yerel yönetim hem de vatandaşta yeterince yanıt bulamadığını ve öngördükleri tarihi yapıların maalesef yıkıldığını, restorasyon kurulunda zemin ve statik konusunda uzman inşaat, elektrik mühendislerinin olmayışının eksikliğini gördüklerini ve bu faktörlerin giderilmesi konusunda *Depremden önce tarihi yapılarımızın restorasyonu, sokak iyileştirmeleri ve özgün taşların ortaya çıkarılması gibi kentsel tasarım projelerinde epey yol kat etmiştik. Ancak bürokrasi ve finansman eksikliği bizi engelledi. Vatandaşlarımızın tarihi yapıların iç kısımlarını restore etme gücü yoktu, yerel yönetimler de maddi olarak*

yetersizdi. Bu durum, bence yıkımın boyutunu etkiledi. Sokaklarda iyileştirme yaptık ama vatandaşlar kendi binalarını restore etseydi bu kadar yıkım olmazdı. Restorasyonlarda Kurul, projelerde statik veya zemin etüdü gibi çalışmaları yeterince incelemiyordu, bu da bir eksiklikti. Bence Kurul'a inşaat ve elektrik mühendisleri de alınmalı. Sadece mimar ve sanat tarihçisi yerine, teknik alanlardaki uzmanlar da olmalıydı, çünkü tesisat gibi konular da tarihi yapılar için çok önemli. Restorasyonlardaki ciddi hatalar yüzünden çok sayıda bina yıkıldı; hatta bir yıllık restore edilmiş binalar bile tamamen yıkıldı” sözleriyle önerilerde bulunmuştur.

Kentin ayağa kaldırılması ve insanların yeniden yaşam alanlarına dönmesinin hızlandırılması için sosyalleştiği alanlardan başlanarak onarılması konusunda M.12 şu sözlerle ifade etmiştir;

Deprem sonrası akıl almaz şeyler yaşadık, birçok kadın çocuğunu alıp gitti. Ben kalan gençlerdenim ama en çok üzüldüğüm, yeni şehir yapılırken tarihimizin yok edilmesi. İnsanları geri getirmek için tarihi yapılara, özellikle Saray Caddesi gibi sosyal alanlara odaklanılmalı. Buralar ön plana çıkarsa, insanlarımızın dönüşü kolaylaşır (M.12).

5.2.8. Tehlike ve Risk Haritası Çalışmaları Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Tehlike ve Risk Haritası Çalışmaları” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Bu konuda gerekli çalışmalar yapıldığı konusunda katılımcılardan B.1 “Hatay'da 6 binden fazla sondaj ve 93 bin hektarlık mikro bölgeleme çalışması yaptık, tüm ilçelerde çalıştık ve bakanlığa teslim ettik. İtfaiye olarak, acil planlama ve eylem planı olarak hazırды. Ama bu depremde belediyeler sadece bir kıvılcım bile olamazdı. Düşünün, tüm Türkiye Cumhuriyeti devletinin gücü yetmedi. Bu küçük bir sel ya da yangın değildi; her yer aynı anda yıkıldı. Biz bile deprem anında balkonumuza çıkıp izlerken kıyamet koptuğunu gördük” görüşlerini aktarmıştır.

Olumsuz Görüşler:

Tehlike ve risk azaltma haritalama çalışmaları yapılsa da katılımcılardan K.9 “büyükşehirler belediyesi zaten mikro bölgeleme çalışmalarını yapmıştı. Bizim işte kaya düşmesi, heyelan, sel vs. hepsinin sayısal olarak risk haritası elimizde hepsi hazır. Etütleri anlamında da hepsi var. Bizim bununla ilgili bir sıkıntımız yok. Bizim tespitle ilgili sıkıntımız yok. Uygulamayla ilgili sorunumuz var” uygulama konusunda

sıkıntılar olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde bu konuda öncelikle çalışmaların mutfakta hazırlanılması ve sahaya inilmesi gerektiğiyle ilgili katılımcıların görüşleri şöyledir:

Büyükşehir Hatay İli özelinde şimdi zemin etütlerine yönelik olarak buradaki makro bölgeleme çalışmaları Büyükşehir'in yetkisinde. Büyükşehir oradaki doneleri hazırlayacak ki ona göre planını yapacak. Kendi meclisinde geçirdikten sonra veyahut geçirmeden önce de ilgili kuruma bu tarafısa Asi'nin, bu tarafısa İl Kültür, bu tarafı ise Çevre Şehirciliğe sorup ona göre bizdeki o komisyonlar, şunlar bunlar. O grupların bir ayrı çalışma yapması, ilk önce mutfakta açılıp sonra sahaya inmesi gerekir. Buradaki süreçler yürütülüyor mu? Yok. Yani deprem öncesi yürütüldüğünü zannetmiyorum. Hiçbir yerde zaten yürütülüyor. Bundan sonrakiler de zaten biliyorsunuz bakanlık devreye girdi. Her türlü şekilde hem Büyükşehir'e destekte hem genel itibarıyla Hatay'ın ihyası ve diğer 10 tane daha ilin ihyasına yönelik (K.13).

Bizde işte Kentsel Dönüşüm ve Zemin İnceleme Müdürlüğü var. Bu konuda sadece bu planlara esas olmak üzere mikro bölgeleme çalışmaları yapıldı. Çalışan arkadaşlarımız o birimde yani 90/100 bin hektarlık alanda bu çalışmayı çoğunu yaptı. Güzel de yapıldığını duydum o birim adına. İlçeler eliyle de bunu yeterince yapamadılar. Kentsel dönüşüm projesi Antakya belediyesi Emek Mahallesinde başlattı. Bakanımız geldi. O süreç yürümedi. Orada konuşuldu tıkanı İsmail Kimyeci zamanında. Kaldı ki sonra İzzettin Bey zamanında yürümedi. Şimdi ise depremden sonra bölgeler maalesef hepsi yıkıldı böyle yani. Yani 2021'de zaten bir şey düşünülmemişti, bir şey yoktu. Öyle ki biliyoruz biz de maalesef en büyük kentsel dönüşüm depremden sonra olur diye aramızda sözlü olarak ifade ettiğimiz şey gerçekleşmiş oldu. Böyle bir ana buradaki arkadaşlar da tanıktır. Burada kentsel dönüşüm kendi çapımızda ne ilçe yapabilecek anladığımız kadarıyla ne Büyükşehir yapacak. Ancak bir depremden sonra bunu konu edeceğiz acılar üzerine, hakikaten önceden hissetmiş ki bizi oldu bu iş. Bu sorun önümüze böyle geldi. Bundan sonrası işte güzel bir kent yapısına kavuşuruz inşallah (B.9).

Yetki, görev ve sorumluluklar açısından kurumlar açısından bazı hazırlıkların yeterince yerine getirilmediği ve çözüme odaklı olamadığı konusunda “2021'de riskler bilinmesine rağmen, konteynerkent, çadır ve battaniye gibi temel ihtiyaçlar karşılanamadı. AFAD bu konuda yeterli hazırlığı yapmamış. Yetki karmaşası ve belediyelerin sınırlı kapasitesi müdahale sürecini olumsuz etkiledi; yetkilerin devlette toplanması gerekiyor. Bir binanın sağlamlığı tek başına yeterli değil; çevresindeki riskli yapılar büyük tehdit oluşturuyor. Risk analizleri yapıp bildirilse de, önleyici adımlar yetersiz kaldı. Bu durum, can kayıplarının boyutunu artıran temel faktörlerden biridir. Gelecekte benzer kayıpları yaşamamak adına, teoride kalan planların pratikte uygulanabilirliğini sağlamak öncelikli hedefimiz olmalıdır” sözleriyle K.4 görüşlerini dile getirmiştir.

Öneriler:

Bu konuda katılımcılardan M.7 yapılaşmayla ilgili yapı-zemin ilişkisinin kurulmasının önemiyle ilgili gerekliliği “Türkiye’nin en büyük mikro bölgeleme çalışması Hatay’da yapıldı. Ama çalışmayı yapmanız önemli değil. Yaptıktan sonra o çalışma üzerinde kamu olarak gidip o çalışmanın sonucu olan çalışmaları, gerekli yapılaşmayı ona göre zemin, bina ilişkisini kurduğunuz zaman bütün bu zararları yaşamaz” sözleriyle ifade etmiştir.

5.2.9. Zemin Etüdü ve Yapı Envanteri Analizleri Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Zemin Etüdü ve Yapı Envanteri Analizleri” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcılardan K.6 hizmet binalarının analizinin yapıldığını, riskleri bildiklerini ancak yapılarda hizmet vermek durumunda kaldıklarını “Bu eksiklikleri biliyorduk ve depreme dayanmayacağı öngörümüz vardı. Çok şükür binamız ağır hasarlı da olsa ayakta kaldı, vazifesini yaptı. Diğer kamu binaları gibi, hastanemizi de depremden önce boşaltmıştık çünkü yenisi bitmek üzereydi. Deprem olmasa da taşınacaktık. O da riskli bir yapıydı ama başka alternatifimiz olmadığı için kullanmak zorunda kalmıştık. Aslında diğer kamu binalarının da analizini yaptırmıştık” sözleriyle ifade etmiştir.

Benzer şekilde katılımcıların görüşleri şöyledir:

Bizim binamız zaten 2014 yılında yapımı tamamlanmış yeni bir bina hizmete açıldı. O dönemin valisi tarafından bu AFAD binası 9 şiddetindeki bir depreme dayanıklı olması gerekiyor şeklinde bir ibarede bulundu. Yan taraftaki binada bir sıkıntı yıkım yaşandı. O da mevcut proje dışındaki ilave kattan kaynaklı olduğu için hatta yapıldığı dönemde çok net uyardığımızı da hatırlıyorum bakın bu binanın temeli üstündeki hesapları artı yük getiriyorsunuz. Benimde konum olduğu için bunun muhakkak doğru analizlerini yapın. Yarın bir gün sıkıntı çıkmasın diye ama çok şükür en az zararla atlatan bir kamu binası olduk diyorum çünkü valiliği bile yıkılmış bir ilden bahsediyoruz. Okul binalarının tamamı sağlam onları da kamu binalarına tahsis yaparak şu anda işleyiş o yönde (K.10).

Risk ve zarar azaltma çok önemli, siz altyapı zemin etütlerini sağlam yapıp, binalarınızı sağlam yerlere inşa ettiğiniz zaman zaten müdahaleye gerek kalmayacak. Müdahale olmadığı zaman sizin iyileştirme yapabileceğiniz bir unsura da rastlanmayacak (B.2).

Bakanlar Kurulu kararıyla yerinde yapılan sondajlar, binaların gözlemsel etütleri Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü ile birlikte bir çalışma yapıldı. Riskli olan mahalleler belirlendi. Burada Aksaray ve Emek Mahallesi riskli alan, o mahalleleri de biz zaten 2014’ten beri çalışıyoruz. 2014 başlamıştı deprem risk çalışmaları. Birinci etaptaki vatandaşlarımızı tahliye etmiştik, ikinci etabın görüşmeleri devam ederken ne yazık ki

bu büyük deprem felaketini yaşadık. Belediyemizle Bakanlık koordineli olarak bu süreç devam ediyor (B.14).

Mevcut deprem, statik verilerimizin çok üzerindeydi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın verdiği zemin etkileri ve deprem yükü verileri bu deprem için yetersiz kaldı. Deprem yükünü ZYXEL zonlarda değerlendiririz ama dikine deprem yükünü karşılayabilecek taşıyıcı sistemimiz yok. Deprem burada iki değil, üç yönlü etki etti. Yapı, kendini toparlayacak fırsat bulamadı çünkü o kadar düşük bir frekans aralığında sürekli sallandı ve darbe aldı. Hiçbir donatı bu kadar yükü karşılayamazdı. Düşünsenize, tonlarca yük sürekli sağa vuruyor; çelik bile olsa dayanmaz (B.27).

Olumsuz Görüşler:

Yapı stoğunun eski olmasının bilindiği, kentsel veya yerinden dönüşüm konusunun ekonomik ve bilinç kaynaklı yürütülemediği konusunda B.1 “Antakya'nın yapı stokunun bir defa % 80'i ruhsatsız. Devlet kurumları hepsi devlet tarafından da biliniyor ama herkes her işte göz yumuyor. Bu yapı stokunun işte kentsel dönüşüm yerleri, daha önce bazısı da kentsel dönüşüm alanına sokuldu. Ancak biz kentsel dönüşüme sokulan bu alanları bile yıkamadık. Çünkü toplumda ciddi bir dirençle karşılaştık. Bu işte bilinçli olmamız lazım defaten biz geçmişte yine belediyeceklerimizde birçok yerlerde yerinde dönüşüm, kentsel dönüşüm adı altında insanlarımıza bu İRAP planı kapsamında toplantılar yaptık. Fakat insanımız ekonomisi veyahut da alışmış rahatı konforu bozulmasın diye bu işlere risk almadılar. Şehrin birçok noktası kentsel dönüşüme girmesi, yapı stokunun zayıflıklarını tespit ettiği halde bir şey yapılmadı. En sonunda Allah yaptı” eleştirilerini aktarmıştır. Benzer şekilde bu konuda görüşmecilerin olumsuz düşünceleri şöyledir:

Zemin etütleri anlamında şöyle; Belediyeler aslında bu tür şeylerde sadece kontrolördür. Aslında zemin etüdünü yapan özel şirket firmalarıdır. Yani onlar yapıyorlar, raporlarını sunuyorlar. Değerlendiren aslında belediye. Raporlama sürecindeki işleyiş aslında önemli olan. Hani şöyle ifade edecek olursak; bina yapılırken usta eğer ki demiri düzgün bağlamıyorsa, siz istediğiniz kadar statiğini düzgün yapın, demirler düzgün bağlanmadığı için onlar yani deprem esnasında salınım yaparken atacaktır belki sizin statiğiniz 9'luk bir depremi kurtaracak şekilde ama 7'lik depreme dayanamayabilir yani. Burada da bu devreye giriyor. Bence zemin etütlerinde burada raporlarda her şey düzgündür ama uygulama aşamalarındaki şeyler önemlidir (B.40).

Binamız, İçişleri Bakanlığı tarafından analiz edilip eksikleri giderilmişti. Ancak 2017-2018'de Acil Çağrı Merkezimizin üzerine yapılan iki katlı GAMER binası ve ek kat, depremde ağır hasar aldı ve maalesef yıkıldı. Bu olayda bir arkadaşımız şehit oldu, beş arkadaşımız da yaralandı. Ana binamız ise herhangi bir hasar görmedi. Bunun nedeni, yapımında aslına uygunluk ve depreme dayanıklılık prensiplerine uyulmuş olmasıydı. Ek katın yıkılması, muhtemelen yönetmeliklere uygun olmaması veya uygun teknoloji kullanılmaması gibi faktörlerden kaynaklandı. Özetle, ana binamız depremi az hasarla atlattı, ancak sonradan eklenen katlar yıkıma yol açtı (K.12).

Binanızla ilgili duruma baktınız mı? Zemin ile ilgili duruma baktırdınız mı? Kimisi biraz daha durumu iyi olan ya diyor ki biz şey aldık ruhsatı. Emin olun siz onu sadece kredi

çekmek için yaptınız, o bina sağlam olup olmadığına baktırmadınız. Anlatabiliyor muyum? Yani bizim insanımız da o bilinç evi alırken sağlam olup olmadığını, o müteahhite baskı kurduğu zaman, müteahhit o işi yapmak zorunda kalacak. Bunu belediyelere kardeşim sen buna ruhsat vermişsin ama gerçekten doğru mu yapmışlar bunu kontrol ettiniz mi? Gerekli işlemleri yaptınız mı? Vatandaş 3, 5 defa gitsin; o kurumlardaki çalışanlarda çevre ve şehircilikte de onlar bunu soruyor başımız ağrımazın nasıl biz şey yapalım der. Bizim en büyük sıkıntımız bilinç (K.9).

Yapı stoğu depreme dayanıksızdı bir işlem yapılabilirdi. Belen Geçidi trafiği taşıyamayacağı alternatif bir yolun olmaması aksaklığın temel nedeniydi. Hastanelerin alüvyal araziye yapılması sağlık aksaklığına yol açtı. Havaalanı göl havzası sorun oluşturdu (B.12).

Katılımcılardan S.10 SERAMAR Projesi kapsamında 2005-2011 yılında Hatay ve Antakya’da tüm binalar Avrupa Makro Sismik Ölçeği’ne göre incelenerek pilot bir çalışma yaparak riskleri öngördüklerini ve bir anketle toplumsal bilincin olmadığını da tespit ettiklerini ve sonuçlarını maalesef 6 Şubat’a gördüklerini şöyle ifade etmiştir:

SERAMAR projesiyle, sınırlı bütçeyle Antakya'daki binaların depremde ne kadar hasar görebileceğini araştırdık. Halkın deprem farkındalığının çok düşük olduğunu gördük. Bina bazında da risk yüksekti. Tarihi verilere göre de deprem riskinin çok yüksek olduğunu biliyorduk. Şehirleşen bölgelerde zemin ölçümleri yaptık, zeminlerin depremi nasıl büyüdüğünü inceledik. Antakya'daki tüm binaları Avrupa makrosismik ölçeğine (EMS) göre inceleyip hasar görebilirliklerini belirledik. Binaların yapım yılı bilgisini toplamadık ama elimizdeki coğrafi bilgi sistemleri verileriyle tahmin etmek mümkün. Özellikle çok katlı betonarme binalarda, özellikle 70'ler ve 90'lar arasında yapılanlarda, riskin çok yüksek olduğunu gördük. Yaptığımız testler, modellemeler ve performans analizleri bunu net bir şekilde gösteriyordu. Çalıştayda bu riskleri anlattık, beklediğimiz zararları söyledik. O zamanlar daha iyimser olduğumuzu şimdi anlıyoruz; çünkü kayıplar tahminlerimizin çok daha üstünde oldu. Yeni yapılan, 2000 sonrası ve hatta 2011 sonrası 12-15 katlı binalarda bile (Rönesans gibi) büyük hasarlar ve yıkımlar yaşandı.

Benzer şekilde M.2’ de SERAMER projesiyle ilgili şu sözleri ifade etmiştir:

2013 Nisan'da meslek odalarının mesleki denetim görevi elimizden alındı. O tarihten sonra sadece uyarılarda bulunabildik. 2011'deki SERAMAR projesiyle afeti öngörmüş ve ilgili kurumları uyarmıştık: 35-40 bin kişi ölebilir, 13 bin bina yıkılabilir demiştik. Maalesef senaryo gerçek oldu ama kimse dikkate almadı. SERAMAR sonrası ne mi yapıldı? İmar afları geldi. 2000'den 2019'a kadar yedi kez imar affı yapıldı. Bakanlığın verilerine göre, yıkılan binaların % 98.5'i 2000 öncesi yapıldı ve bunlar en çok imar affından yararlanan yapıları. Bizim afete maruz kalmamamız, riskleri yönetmemiz gerekiyor. Afet sonrası konteynerkent kurmakla övünmek yerine, afetten önce neler yapacağımızı konuşmalıyız. Dünya artık risk yönetimi üzerine kurulu. İnşaat Mühendisleri Odası, SERAMAR benzeri risk envanteri çalışmaları başlatıyor; yıllardır söylediğimiz gibi, afet sonrasında çok öncesini konuşmalıyız. Binanın altında kaldıktan sonra kurtuluş süresinin bir önemi yok, önemli olan altında kalmamak. Devlet her şeyi biliyordu. İskenderun'daki Deniz Hastanesi'nin ve devlet hastanesinin çürük raporları vardı, tahliye edilmediler, yıkıldılar. Şehir hastanesinin zemin sorunları biliniyordu. Yani her şey biliniyordu, envantere bile gerek yoktu. Bilim insanları uyardı, ama dinlenmedi. EXPO gibi projelere harcanan para kentsel dönüşüme harcansaydı, kaybımız çok daha az olurdu. Emin olun, insanlar ölmeyecekti. Armutlu, Cumhuriyet gibi eski yapıların olduğu bölgelerdeki halk teşvik edilseydi, destek verilseydi durum

farklı olurdu. Maalesef, yönetenlerin tercihleri bizi bu noktaya getirdi. Eğer tercihler doğru kullanılsaydı, bu kadar kayıp yaşanmazdı. 2013'te mesleki denetim yetkimiz alındı, sadece uyarabildik. 2011'deki SERAMAR projemiz afeti öngördü, uyarılarımızı kimse dikkate almadı. Üstüne imar afları geldi; yıkılan binaların çoğu affedilenlerdi. Afet sonrasıyla değil, öncesiyle ilgilenmeliyiz. Önemli olan enkaz altında kalmamak. Devlet her şeyi biliyordu: Hastanelerin çürük raporları vardı, zemin sorunları biliniyordu ama göz yumuldu. EXPO'ya harcanan para kentsel dönüşüme gitseydi, bu kadar can kaybı yaşanmazdı. Tercihlerimiz yanlıştı.

Bu konuda katılımcıların olumsuz görüşleri şu şekildedir:

Belediyelerin dikkatli olması şart ama yetkiler iktidarda. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, zemin etütlerini ve inşaat yönetmeliğini güncellemelidir. Hatay'da yıkımın en çok olduğu rant bölgelerine, daha yüksek katlı evler yapılıyor. Kentleşme çarpık devam ediyor; altyapı ve zemine uygun inşaat yapılmıyor. Hatay hala aktif faylar üzerinde. Yönetmeliği değiştirmeden hızlı inşaat yapmak çok tehlikeli. Hükümetin yönetmeliği ve ivme değerlerini güncellemesi şart, ama yapmayacaklar gibi görünüyor.(B.1).

Şu anda binalar yıkıldığı için o envanterin olmadığı, varsa da eksik ve yanlış olduğu ortaya çıktı. Ya da envanteri çıkarılmış ve riskliyse ve halen de oturuluyorsa ne güzel. O binaların kendileri arşivleri ile beraber yıkıldı. Bizim Belediye Binası Büyük Tepebaşı'ndaki bina 17. saniyede yıkılmış. Deprem 4.17 değil de sabah 8 buçukta olsaydı şu anda bu görüşmeyi yapamayacaktık (M.7).

Her şeyi kadere bağlamak yetmez; Allah bize akıl vermiş. Vatandaş kadar belediyelerin de büyük eksiklikleri var. 1998'den önce zemin etüdü zorunluluğu yoktu, ki bu olmadan sağlam proje yapılamaz. İmar aflarıyla binalara sürekli kat eklendi; 3 katlı bina 10 sene sonra 6 katlı olunca, depreme dayanması imkânsız. Bilim insanlarının tüm uyarılarına rağmen "deprem geliyor" dendi ama işçiliğimiz de kaliteli değil. Zemin etütleri son zamanlarda yapılsa da sağlıklı değil. Kimseyi suçlamak istemiyorum ama hepimizin hatası var: Teknik elemanların, belediyelerin, merkezi hükümetin ve imar aflarını çıkaranların da. Depremden bir gün önce televizyonlarda "bacılarım, sizi barıştırıyoruz" denmesi ne kadar acı. Önemli olan, bu yaşananlardan önemli dersler çıkarmak (B.20).

İnsanlar zemin etüdünü maliyet görüyor, yerel yönetimler de teşvik etmedi. Asıl sorun, deprem algısının olmayışı. Vatandaş, deprem yerine büyük evi düşündü, fore kazık gibi zorunlulukları atladi. Doğru yapılsa bu sorunlar olmazdı. Asi kıyısındaki bir bina, doğru etüt ve temel olmayınca çatlaksız 50 cm yattı. Trajik ama, yeni binalar yıkılırken Samandağ'daki tek katlı "baba evleri" zarar görmedi. Bu yüzden insanlar oraya döndü. Bu örnek, depreme uygun, güvenilir yapılaşmanın kritik olduğunu gösteriyor (B.26).

Öneriler:

Yapı envanter çalışmalarının yapıldığı ama mevzuat ve bürokrasi anlamında hızlandırılarak sonuçlanması konusunda K.5 şu şekilde ifade etmiştir:

Ülke olarak zemin etüdü ve bina sağlamlığında eksiklerimiz var. 11 ili vuran bu depremi beklemiyorduk, sadece Maraş bölgesinde risk vardı sanıyorduk. İçişleri Bakanlığı hükümet konaklarının dayanıklılık envanterini çıkardı, ama dayanıksız çıkan binaların yenilenmesi çok yavaş ilerliyor. Bu sürecin hızlanması şart.

Katılımcılar bu konuda mevzuatların uygulanması, yetki ve sorumluluk paylaşımı, siyaset dışında kurumsal yaptırım, denetim, teknik personel istihdamı gibi konularla ilgili olarak şunları ifade etmişlerdir:

O zamanki aldığımız veriler dâhilinde ilk anda yıkılan binalarda en son mevzuatlar doğrultusunda yapılanların sayısı oranı tüm yıkılan binaları göze aldığımızda yüzde % 5'ti. Yani yüz tane bina varsa bunun sadece 5 tanesi yeni mevzuata uygun ve son yıllarda inşaat sektöründeki artışı biliyorsunuz. Geçmiş yıllara yönelik sayı yani daha fazla olduğunu göz önüne alırsak da % 5 başarılı diyebiliriz. Çünkü burada sadece mevzuatsal kontrolünden ziyade bir inşaatın yapım aşamasındaki uygulamaları ve bu % 5'ten büyük çoğunluğu hemen hemen hepsi diyebilirim uygulama hatalarından kaynaklanan olaylardır. Yani mevzuatsal olarak gelen proje uyuyor, eğer uygulamada bu mevzuat tabii ki projeye uygun olsaydı belki o binalar da görevini yapıp ayakta kalacaklardı. Sadece hazırlık aşamasında az önce söylediğim o sivil savunma konuları gibi o planlamaların da yapılması gerekiyor (B.36).

Risk azaltmada öncelikli olarak yerel yönetimler. Yerel yönetimlerin yanında Çevre Şehircilik Bakanlığımız ve AFAD bu işte öncü olmalı. Bizlerin de belediyelerin yapı stoklarının gözden geçirilmesinde, vatandaşa müeyyide uygulanmasında daha kararlı uygulamaları gerekir tabi. Yani siyaset dışında kurumsal yaptırım gücü olmalı (K.16).

Afetlere karşı daha güvenli kentler için acil adımlar atmamız. Kurumlarda daha çok harita mühendisine ihtiyaç var. Her yapı için afet kimlik belgesi oluşturulmalı, deprem risk katsayısı belirlenmeli ve DASK gibi süreçlerde sorgulanmalı. Yüksek riskli binalar için tapuya şerh düşülerek alım-satım durdurulmalı ve yıkım başlatılmalı. Kentsel dönüşüm bütçeden daha fazla pay ayrılmalı ve sosyal adaleti gözetken, kamucu bir dönüşüm anlayışıyla hızlandırılmalı. Ayrıca, mevcut konutların dayanıklılık, değer, sahiplik ve kullanım dökümleriyle birlikte kapsamlı bir taşınmaz mal envanteri çıkarılmalı. Bu veriler, doğru kentsel dönüşüm planlarının temelini oluşturacaktır (M.9).

2000 sonrası binalarda bile eksikler olabilir; tıpkı araba gibi, yapılar da bakım ister. Kullanıcı müdahaleleri durumu kötüleştirebilir. Bu yüzden, DASK gibi süreçlerde gerçek denetim şart. Bakanlığın 5 yılda bir kura ile denetim planı aksadı ama bu uygulama hayata geçirilmeli. Yapılarımız canlı gibi; emlak vergisi, DASK gibi durumlarda resen denetlenmeli. Denetimden geçmeyen binaların yapı kullanım izni iptal edilip tahliye edilmeli. Bunu yasayla zorunlu kılırsak, daha dayanıklı yapılarımız olur (K.16).

Yıkılan binalar gösterdi ki, 2000 öncesi yapılar sorunlu. Yeni 2018 deprem yönetmeliği daha etkili. Asıl mesele, fay hattı üzerine inşaat yapmamak. Fay hattından uzak durup, yönetmeliğe tam uymak şart (B.40).

5.2.10. İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

İmar ve ruhsat süreçlerinin karmaşık olmadığı aslında mevzuatın açık ve net olduğu, kanunlara uyulduğunda sorunların azaldığı, aykırılıkların yargısal denetiminden kaçılmayacağı ve vatandaşın da bilinçli olması hakkında katılımcıların olumlu görüşleri şöyledir:

Bulduğum yeni yerleşim yerinde yıkım çok fazlaydı. Muhtemelen imara aykırı veya kaçak yapılaşma, özellikle de kaçak kat çıkma, bilinçsizlik yüzünden büyük hatalara yol açtı. Yeni sayılan, 2000 sonrası yapılarda bile çok yıkım oldu, bu da ciddi sorunları işaret ediyor. Eğitimlerimizde vatandaşa ruhsatlandırmada mühendislik hizmeti almanın önemini anlatıyoruz. Hata olsa bile karşınızda bir muhatap buluyorsunuz. Vatandaşın bilinçli olması şart. Örneğin, heyelan riski olan bir okulu boşalttık, bir ay sonra yıkıldı. İmar uygulamaları aslında karmaşık değil, mevzuat da açık. Ancak sorun, vatandaşın bilinçlenmesiyle ilgili. "En az masrafla en iyisine nasıl ulaşırsınız?" diye düşünüyoruz, ama böyle bir dünya yok. Herkes imar planına uyacak, zemin etüdünü yapacak. Çürük zemine yapmakta ısrar ediyorsa, ona göre statiğini, betonunu, temelini çözecek. Ne yazık ki vatandaş, kolaya kaçma eğiliminde (K.10).

Konu imarla biter, bir yapının denetimiyle biter. Yani yüzde 90 imarsal diyelim, geri kalan kısım siz nereye imar verdiğinizi, nereye kaç kat verdiğinize, yapıların daha sonra kısımda nasıl denetlendiğini doğru organize edemezseniz bunlar kaçınılmaz olabiliyor (B.38).

İmar çok karmaşık bir yapı değildir. Her şey net belli, kanunlar, kurallar belli. Herkes buna uysa hiçbir sıkıntı yok. Yani burada ölüm oranı da çok çok az olurdu. Bunu Uzakdoğu ülkeleri Avrupa'da da nasıl uyguluyorsa bizde uygulayalım ki mevzuatımız onlardan daha iyi zaten (B.5).

2019 yılında zaten ruhsatsız yapı stokunun çoğu ruhsatlandırıldı İmar affı ile beraber. 2019 yılında ruhsatsız yapıları ruhsatlandırıp daha sonra Valiliğin ruhsatsız yapıları yıkacağız demiş olması büyük bir çelişki. Bizim imar planlarımızda da zaten birçok anlamda katılımcılar gerçekleşmiştir. Daha çok şu anki imar planımız 15 Ocak gibi askıya çıkmıştı depremde hemen önce onaylanmıştı. İmar planlarımız gerçekleşmeden önce sivil toplum örgütlerinden de fikirler alınmıştır. Her ne kadar uygulanıp uygulanmadığı tartışılabilir ancak fikir alınmıştır. Bu konuda biraz daha üstünde durulabilir, biraz daha detaylandırılabilir (B.21).

Ruhsatlandırmada denetim yetersizdi, müteahhitler usulsüz işler yaptı. Bu, rüşvetle körüklendi. Denetimler artırılmalı. Deprem sonrası soruşturmalar derinleşti, herkes hesap veriyor. İnsanların usulsüzlük yapmaması için devlet, denetimi sıkılaştırmalı. İmar süreci karmaşık ve kötü niyetliler var. Artık imar sürecinde çok daha katı önlemler alınmalı (B.33).

Bir imar affı oldu ki orada zaten hem ruhsatsız yapılar yapı kayıt belgesi aldı. Bir de mesela siz imar mevzuatına aykırı bir yapı yaptınız ve bundan cezai müeyyide karşısında kaldınız. Yapı kayıt belgesi aldığınızda o cezalar da silindi. Mevzuatsal açıdan imar barışı baya bir sıkıntı yarattı. Ama dediğim gibi eğer gerçekten mevzuatına uygun yapıldıysa bir zarar görmedi (B.36).

Bence imar süreci çok basit kalmış. İnsanlar imarsız ev yapıp sonra imar affı bekliyor, sanki her şey hallolacaktı gibi. Bu sistemin bir yerden tutulması gerekiyordu. Bu durum sadece Hatay'da değil, birçok şehirde yaşanıyor. Köyüne izinsiz ev yapanlar bile affın çıkacağını biliyor, çünkü sistem uzun süredir böyle işliyor. Hala "benim başıma gelmez" diye düşündüğümüz için bu duruma hepimiz çanak tutuyoruz. Eğer ben kendim

usulsüzlük yaparsam, herkes bana aynı şeyi yapabilir. Bu yüzden imar süreci hiç de karmaşık değilmiş gibi durmuyor, aksine çok basite indirgenmiş bir sistem (S.11).

Şimdi imar süreci, bu işten kaçmayı tercih ediyoruz, neden? Çünkü harcadığımız para. Yani dünya kadar para harcıyorsun elime bir kâğıt geçiyor mantığında bakıyor bizim vatandaşımız olaya. Biz belki de burada birazcık belediyeler ve kurumlar olarak orada her şeyi kontrol edebilir hale gelebiliriz. Zemin etüdü konusunda 6 Şubat'ta çok büyük akıllandık ne kadar etki eder gördük. Şunu gördük Hatay'da; deprem denetimi yapılmış binalar bile yıkıldı. Sebebi; zemin etüdü yapmadan hareket ettik, imar her yere verilmemeli, her yer imara açılmamalı. Şunu yapmalıyız doğaya rağmen değil doğa ile birlikte bir sistem (S.17).

Şu an kurum olarak müdürlükler ve herkes kendi alanındaki gerek yönetmelik gerek eksikliklerin tespitini yapıp kurtarma, zaman içerisinde düzeltme, eksiklik giderme çalışmalarını yapıyor. Yine geliyoruz imar planındaki tadilata. O olmadan yapılardaki ruhsattı, yapı izniydi bunlar olmuyor. Dolayısıyla bu eksiklik giderildikten sonra bundan sonraki süreçte yönetmeliğe uygun daha doğru işler yapılacak. Eksiklikler ortaya konuldu. Bu eksiklikler giderildikten sonra önümüze bakacağız (B.29).

İmar planlama sürecinde teknik bir sorun olduğunu zannetmiyorum ama belki veri akışında bir sorun olabilir. Yani kurumlar arası irtibatın bu konuda daha güçlü olması gerekebilir. Yani imar planında ben sit alanlarından tutun, kıyı kenar çizgisine kadar, orman bölgelerine kadar her şeyi göz önünde bulundurmak zorundayım. Bu verilerin tamamı tek bir kurumda değil. Her bir kurumun ayrı sorumluluk sahası var. Bu verilerin akışının sağlıklı olması gerektiği kesin. Yani bunlar çakıştırıldıktan sonra imar planında bir ciddi bir sorun, teknik bir sorun ortaya çıkacağını zannetmiyorum (K.15).

Yetkimiz var ama kaçak bina yıkmak çok zor. 14-15 yılda sadece bir bina yıkabildim, o da mahkeme kararıyla. İmara elverişli olmayan yerlere ev yapılmış, bazıları dededen kalma, ama çoğu yasalara aykırı. İmar affı belediyeyi devre dışı bırakıyor. Deprem sonrası insanlar başını sokacak yer yapmış, şimdi git de yık! Yasal olarak zorundayız ama fiilen imkânsız (B.17).

Olumsuz Görüşler:

İmar ve ruhsat izinleri konusunda denetimin caydırıcılıktan uzak olduğu ve imar afları uygulamalarının da yasal boşluk yaratarak vatandaşla kaçığı olağan hale getirdiği hakkında B.19 "Belediyelerin Yapı Kontrol veya Zabıta Müdürlükleri kaçak yapıları tespit edip encümeninden yıkım kararı alıyor, ancak bu kararlar nedense hiç uygulanmıyor. Bu sadece bizim belediyemizle ilgili değil; Adana ve Mersin dahil bu bölgedeki hiçbir belediye yıkım kararını uygulamıyor. Bu durum, kaçak yapılaşmayı doğrudan teşvik ediyor. "Cezayı alırsın, oturursun" mantığı yaygın. Çoğu zaman ceza tahsil edilmiyor, tapuya şerh düşülüyor ve mirasçılara kalıyor. Bu yüzden cezalar hiç caydırıcı değil. Belediyeler kendi arazileri üzerinde yapılan kaçak yapılara karşı daha duyarlı olsa da, genel olarak Milli Emlak arazilerindeki işgaller meşrulaşmış durumda. İnsanlar zeytin ekıyor, içine ev yapıyor ve sonra "ecrimisilini ödedik" diyor. Bu durum, tamamen gecekondulaşmayı ve kaçak yapılaşmayı teşvik eden bir yapı

yaratıyor. Bu sistemin sağlıklı olduğunu düşünmüyorum” sözleriyle imar sürecini özetlemiştir. Benzer şekilde görüşmecilerin verdikleri yanıtlar şunlardır:

İmar süreci basit olmalıydı. Ruhsat, inşaat, zemin kontrolü gibi süreçler düzgün işleseydi bu yıkımlar yaşanmazdı. İmar sürecindeki usulsüzlükler ve ihmaller, depremin etkisini artırdı. Fay hattından uzak Nizip'te bile kolon kesilmesi yüzünden bina yıkıldı. Bu, denetim eksikliğinin can kaybına yol açtığını gösteriyor (S.14).

İmar süreci oldukça karmaşık ve çok sayıda kurumun (Tarım, DSİ, Kültür Bakanlığı vb.) görüşünü almayı gerektiriyor. Bizim elimizdeki haritalarda DSİ taşkın sahası, Kültür Bakanlığı sit alanı gibi kısıtlamaları belirtirken, biz de afet risklerini (zemin taşıma gücü, kaya düşmesi, heyelan, sivilaşma gibi) sınıflandırıyoruz. Ancak ne yazık ki, bu sınıflandırmalar ve risk haritaları sadece "kelime olarak kalıyor." Heyelan veya sivilaşma riski olan bölgelere binalar yapılırken, uygun dediğimiz yerlere parklar yapılıyor. Bu durum, altlık haritaların belediye encümenleri ve meclislerinde yeterince tartışılmamasından kaynaklanıyor. Eksikliğimiz tam da bu noktada (K.16).

Bazı insanlar riskin farkındaydı. İmar aflarından faydalanarak, mevcut binalarına kat eklediler ve resmiyet kazandırdılar. Bu kişiler, riski bilseler de, "Allah'tan gelirse yapacak bir şey yok" diyerek veya başka arsaya gücü yetmediği için çocuklarını evlendirme gibi sebeplerle kat çıktılar. Riskten habersiz olanlar ise, müteahhitlerden "yeni bina" diye güvenle ev aldılar. Vatandaşlar genellikle statik proje istemek yerine, dış görüntüye ve bölgeye bakarak karar verdiler. Yani, deprem riskini bilenler de vardı, bilmeyenler de (B.9).

Risk azaltma, merkezi hükümetin imar aflarıyla işlevsiz kaldı. Bu durum, belediyelerin kaçak yapı denetimini boşa çıkarıp vatandaşı yasalara uymamaya teşvik etti. 2014-2016'da başlayan Kentsel Dönüşüm, halk direnişi ve siyasi geri adımlar yüzünden durdu. Eğer uygulansaydı, Elektrik ve Armutlu Mahalleleri gibi bölgelerdeki yıkımlar önlenebilirdi (B.21).

Yani şimdi orada tabii ki şimdi 2000 sonrası yapılarla ilgili bilhassa 2004 öncesi diye sürekli tartışmalar oldu. Burada da bir işleyiş eksikliği var. Yani mesela en büyük sıkıntı bu imar afları yapılırken hangi kritere göre yapıldı, binanın statik projesi, zemin etüdü yapıldı mı? Bunlar organize edildi mi? Şimdi tamam bu vatandaş lehine bir uygulama ama siz bir şekilde o denetim mekanizmalarını ve kriterleri koymadığınızda orada da başka bir şeye dönüşüyor, teşvik oluyor ve bu teşvikin kendisi de bu gibi afet durumlarında zararın kaynağı olmuş oluyor (B.26).

İmar affından yapılan ilave yapılar var ya şimdi depremde bazı yapıların yıkılmasına temel sebeplerden bir tanesi bu. Bazı şey bilirkişi raporlarında geçiyor. Adamlar doğrudan yapı kayıt belgeleri almışlar. Örneğin 5 katlı imarda bitişik, ayrık 6, 7 kat çıkmış adam statik değer kurtarmamasına rağmen ve bunu devlet ruhsatlandırdı. Tabii yapı kayıt belgesi verdi adamlara dedi ki kardeş evet ruhsatı alabilirsin hatta kat irtifakı bile yapmasına izin verdi. Hatta satışına bile izin verdi (B.27).

Yani burada deprem olmadan öncesini yaşamak lazım. Burada ciddi manada imarın bedeli var. Yani hala böyle kaçak yapı var veya işte yapıları görmeme gibi sıkıntılar var. Maalesef bunların bedelini insanların canıyla ödedik. Ruhsatsız yapıların memlekete verdiği zarar. Sadece bu insan canıyla da alakalı değil, demir, çimento, milli servet bitti yani insan kaynağımız bitti, yetişmiş insan kaynağımız bitti. Bilhassa kurumumuzda da rahmetli olanlar depremde can kaybı yaşayanlar oldu. Bunlara daha dikkatli olunması lazım. Belediyeye çok görev düşüyor (B.29).

Fay hatları ve plansız imar, dere yataklarına bile ruhsatlı evler dikilmesine yol açtı. Devlet güvencesi yanılgısı var, süslü ama içi boş "dirençli kent" söylemleri gerçeği yansıtmıyor. Öncelikle afet direnci sağlanmalıydı. Üst üste çıkan imar barışları, riskli binaların resmileşmesine neden oldu. Vatandaş, teknik denetim olmadan "sağlam" dediği için yapı kayıt belgesi aldı. Ekonomik yetersizlikler ve erteleme, tehlike bilinse de göz göre göre gelinen duruma sebep oldu. 2014'teki Büyükşehir süreciyle Hatay'ın planlaması "yamalı bohça" gibi oldu, vizyon getirilemedi. İmar barışları dâhil, merkezi ve yerel yönetimlerin, halkın, meslek odalarının kimsenin mazereti yok. Doğru tercihler yapılırsa bu kayıplar yaşanmazdı (M.1).

İmar gibi teknik konularda halkın değil, uzmanların kararı esas alınmalı. Temel ve kolon gibi hayati detaylar halkın inisiyatifine bırakılamaz; ancak mevcut sistemde yanlış kararlar onaylanıyor. Kalıcı konutlar, Hatay gibi yerlerde halkın yaşam kültürüne uygun değil. Biber kurutan Reyhanlılının veya herise yapan Alevinin geleneklerini TOKİ'de sürdürmesi zor. Konutlar demografik yapıya uygun inşa edilmeli. İmar planlarında teknik kırmızı çizgiler olmalı. Havaalanı yeri gibi kritik kararlar siyasete veya halka değil, uzmanlığa bırakılmalı. Amik Gölü havaalanı örneği, teknik ihmallerin afetlere yol açtığını gösteriyor. Çok kurumsal görüş alınsa da bu kırmızı çizgiler uygulanmadığı sürece afetlerle yüzleşmeye devam edeceğiz (M.2).

2000 sonrası çıkan en az 4 imar affı, yönetmeliğe aykırı birçok yapının ruhsat almasını sağladı. Bu, belki de en büyük hataydı. Yıkılan eski ve 2000 sonrası binaların çoğunda yeterli mühendislik çalışması yoktu; 2000 öncesi durum ise tam bir muamma. Hatay, Büyükşehir olmadan önce 72 belde belediyesine ve 72 farklı imar planına sahipti. Büyükşehir olunca bu planlar toparlanıp bir araya getirildi ve revize edildi. Ancak bu süreç, 72 farklı uygulama (farklı kat sayıları, ticaret/konut alanları vb.) nedeniyle Hatay'ın çarpık kentleşme sıkıntısını daha da artırdı (M.7).

Ne yazık ki imar barışı adı altında çıkarılan çok yanlış bir uygulamanın sonuçlarını depremle görmüş olduk. Tabii ki de vatandaşlara gerekli bilgilendirmeler yapılmadığı ve deprem gerçeği bir tarafa atıldığı için tüm herkes bu risk durumunun farkında olsa da aldırış etmemiş olarak gözlemlemiş bulunmaktayım (M.10).

İnsanlar risk bilincine sahip olsa da bunu göz ardı ediyor. Kendi tecrübelerime göre, riskli olduğu bilinen ve şikâyet edilen binalar bile yıkıldı. Benim gibi bireyler önlem alsın da, genel olarak insanlar maliyet kaygısıyla yanlış zemin etüdü ve statik uygulamalarına yöneliyor. Bu durum, hem kurumsal denetimlerin yetersizliğini hem de toplumsal deprem bilincinin acilen artırılması gerektiğini gösteriyor (K.10).

Deprem sonrası bile ruhsatsız yapılaşma devam ediyor. Bu durumun sorumluluğu sadece yerel yönetimlerde değil, vatandaşın da bilinçlendirilmesi gerekiyor. Ruhsatlandırma süreci kolaylaştırılmalı, teknik hizmetlere erişim sağlanmalı. İnsanlar, şehirleri yerle bir olmuşken bile yıkılan binalarının yerine ruhsatsız, teknik hizmetlerden uzak yapılar diyor. Bizim açıımızdan, 2019 öncesi yapılan yapıların %99'u risklidir. Büyükşehir belediyeleri bu konuda birinci derecede sorumlu çünkü planlama ve ruhsatlandırma yetkileri onlarda. Hatay gibi bazı ilçe merkezlerinde ruhsatlı yapı bulmak neredeyse imkânsız. Eğer teknik hizmet almış, ruhsatlandırılmış yapılar çoğunlukta olsaydı, bu kadar hazin bir son yaşanmazdı (K.15).

İmar afları, vatandaşı kaçak yapılaşmaya teşvik edip tehlikeli bir rahatlık yarattı. Üç kat ruhsatlıyken beş kat çıkanlar, "ilerde affı çıkar" diye düşündü. Bu sorumsuzluk hala sürüyor. Belediye olarak "göz yummayın" derken, "Göz yumanlar yüzünden binlerce kişi öldü!" diye karşılık veriyoruz. Bu "af gelir" zihniyeti, tüm Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun sorunu. Yerel yönetimler de siyasi çıkar uğruna bu durumu besledi.

Sorumluluk hükümette, belediyede ve denetlemeyenlerde; ancak vatandaş olarak biz de kendimize düşen payı kabul etmeliyiz (B.25).

Benzer şekilde ruhsatsız kaçak yapılaşmanın önüne geçilememesiyle ilgili olarak denetimsizlik, vatandaşa barınmayla ilgili çözümler, teşvikler sunulamaması ve ekonomik sorunlar dolayısıyla sürecin sağlıklı yürümediği konusunda katılımcılar görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

Hatay'ın en büyük sorunu imar. Eskiden 65 kadar belde belediyesi vardı, hepsi kendi başına, denetimsiz ve altyapısız imar yaptı. Örneğin, 7 metrelik yollara 10-15 katlı binalar dikildi. Antakya'daki belde belediyeleri de birbirinden kopuktu. Büyükşehir olunca planlar sadece birleştirildi, bu da sorunları artırdı. Bazı yerlerde ruhsatlı yapı oranı %50-60'ı bile geçmiyordu. Yani, denetimsiz bir yapılaşma hâkimdi (K.9).

Yönetmeliğe uygun olmayan, mevzuata uygun olmayan, ruhsatsız, kaçak yapı stoku yüksek oranda mevcut ve bu yapıların belediye eliyle yıkılması isteniyor, bekleniyor. Ancak burada bir gerçek var ki barınma ülkenin bütün vatandaşlarının temel hakkıdır ve bu temel hak için bir alternatif sağlanmadan yıkım işine girmek belediyelerin yaşayacağı bir eylem değildir (B.22).

Şimdi demir geliyor, uygun değil ama döşenmiş oluyor. Şimdi beton dökülüyor, uygun değil. 7 günlük ve 28 günlük süreden sonra kırılıyor, dökülüyor. Uygun değil ama dökülmüş oluyor. Burada şimdi o bina ruhsat almış oluyor. Yapı kullanma izin belgesi var. Şu anda bence bu araştırılıyor zaten. Tamam deprem büyüklüğü çok fazla oldu ama sen o zaman uygun yazmış olsaydın ben kurtulurdum diyor. Şimdi vatandaş o noktada sen beton numunesinden baktığı zaman o günün koşullarında dört buçuğa göre o zamanki statik hesaba göre uygun yapmadın, ben burada hayatta kalmadım demeye geliyor işte belki. Yani ruhsat alan yapılar var mı? Var. Onlar akıllı. Denetim yok (B.9).

İmar affı belediyenin bile mülkünden yapsanız bile imar affını faydalı oldu. Bir sürü yerde ne oldu ne gibi bir kontrole tabi tutuldu hiçbir şey yok. Mevzuata uygun mu, uygun malzeme kullanılmış mı? Çekme payları bırakılmış mı yola nizami bir komşu payı bırakılmış mı? Ver beyanı yatır harcını bitti gitti böyle saçma bir şey olamaz (B.17).

En son yapılan İmar Barışında belediyelerin hiçbir müdahale yeteneği olmadı. Yani vatandaşın beyanı esastır dediği bir çalışması vardı. Gittiler dediler ki vatandaş beyanını versin, parasını yatırsın, işte kadastrudur, belediyedir, bunlar devre dışı kalsın. Bu şekilde alındı. 2000'den sonra biz ruhsatlandırmadık eğer ruhsatlandırıldıysa da çok azdır. Ama yapı kayıt belgeleriyle çok bina meşrulaştı (B.18).

Binalar tamamlanıp yapı ruhsatı aldığı zaman alınıp satılabiliyor. Dolayısıyla yeni sahipleri binanın mevcut teknik durumla ilgili bilgi sahibi olmayabilir ya da satın aldı ama binanın sağlam olduğunu düşünüyor. Ama aslında yapı sürecinde bir sürü eksiklik olmasına rağmen ruhsat almış olabilir bu bir. İkincisi, ekonomik sebeplerden dolayı birçok binanın ruhsat almış olmasına rağmen yönetmeliklere uygun yapılmamış olabileceğini düşünüyorum (B.22).

Şehri yeniden inşa ederken bilimsel ve bütünlük bir imar planına ihtiyacımız var. Hatay'daki yıkımlar fay hatları ve zeminden kaynaklandı; Arsuz ve Reyhanlı gibi bölgeler de gelecekte risk altında. İlçe belediyelerinin ruhsatlandırmadaki yetersizliği ve Büyükşehir'in ruhsatsız yapıları yıkmaya cesaret edememesi büyük sorun. Sadece yıkmak yetmez; vatandaşa cazip konut çözümleri sunmalıyız (B.4).

Şimdi imarla ilgili sıkıntılarımız var. Yani şu anda vatandaş barınmaya çalışıyor. Bugün takdir edersiniz ki yani kaçak inşaatların önüne geçmeye çalışıyoruz ama geçemiyoruz.

Yani bu şartlarda geçme şansımız da yok. Adam çaresiz. Elinde 300/500 bin lira para kalmış bir baraka yapıyor. Ruhsat al dediğin zaman dünya para. Ha şu anda yeni yapılan projelerde hakikaten zemin etütleri daha sağlıklı yapılıyor. Denetimler daha sağlıklı yapılıyor yeni binalarda. Ama bizim bir an önce kaçak binaların, kaçak yapılaşmanın önüne geçmek zorunluluğumuz var. Yoksa bu şehire yazık olur yani daha bu şehir için çok ağlarız (B20).

İnsanlar bilinçsizce, maddi zorluktan veya art niyetle kaçak yapıya yöneliyor. Belediyeler engellemeye çalışsa da yetersiz kalıyor. Türkiye deprem bölgesi ama eğitimde ve bilinçlendirmede eksikler var. Yeni kaçak yapılar, özellikle ruhsatlı kata eklenenler engellenmeli ve yıkılmalı. Bu kâr hırsı, büyük zararlar getiriyor. Kentsel dönüşüm bölgesel ve devlet destekli olmalı. Belediyeler, taşıma ve yerleştirme gibi büyük maliyetleri tek başına karşılayamaz (B.40).

İmar planların kişilerin taleplerine göre bilimden uzak hazırlanması, değiştirilmesi, kararlaştırılması, belediye meclisleri plan komisyonlarında yeterince uzman ve eğitilmiş üyelerin olmaması, siyasi kaygılar nedeniyle plan ve mevzuatların uygulanamaması dolayısıyla vatandaşında bu boşluklardan bilinçsizce faydacı şekilde yararlanması sürecin olumsuzlukları yarattığı konusunda katılımcılar şu görüşleri ifade etmiştir:

Hatay'ın 2014 öncesi 76 belde belediyesi vardı, hepsi merkezi parçalara ayırmış, kendi "kafalarına göre" imar planları yapmıştı. Çoğunun bünyesinde inşaat mühendisi, mimar veya şehir plancısı bile yoktu. Örneğin, aynı adadaki iki farklı belediye sınırında, bir tarafta 3 katlı, diğer tarafta 8 katlı binalara izin verilmiş. Belde belediyelerinin kapatılma nedenlerinden biri de buydu: rant üzerine kurulu imar anlayışı. Belediyeler "nasıl rant elde ederim, nasıl katkı alırım" diye düşünerek, bilimden ve teknikten uzak planlar yaptı. Sonuç olarak, Hatay maalesef çarpık bir kentleşmeye sahip (M.4).

Şehir plancıları olarak afete dirençli kentler hedeflese de, imar planlarımız rant odaklı belediye meclislerince engelleniyor. Meclis üyelerinin teknik bilgisi yetersiz. Bu durum, zeytinliklerin imara açılmasına yol açtı. İkinci-Odabaşı gibi riskli bölgelerde bile ruhsatlı binalar yıkıldı, çünkü planlama yanlıştı. Tarım alanları hala imara açılıyor (M.8).

İmar Kanunu hatalı. Şehrin imar planını, hiçbir teknik kriteri olmayan besici, emlakçı gibi komisyon üyeleri hazırlıyor. Bu durum korkunç. Defne'nin yeni imar planı, deprem öncesi haliyle, yıkılan mahalleler olmasına rağmen değiştirilmeden onaylandı. Bu bölgeler şimdi rezerv alan ilan edildiği için yıkılanın aynısı yapılmayacak. Birçok müteahhit, yasalara uygun olsa da binaları yıkıldı. Ancak neredeyse hiçbir okul yıkılmadı. Bu durum, binaların düzgün yapılırsa yıkılmayacağını gösteriyor. İmar Kanunu acilen değiştirilmeli ve uzmanlarca hazırlanmalı, özellikle deprem bölgelerinde (B.19).

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesi, 2004 öncesi ruhsatsız binalara ruhsat verilirse ceza muafiyeti sağlıyor. Bakanlık da bunu onayladı. Bu tür esnek kanunlar ve imar affı, afetlerde büyük bedeller ödememize neden oldu. Kaçak yapılar, cüzi bir bedelle yasallaştı ve hatta koruma alanlarındaki kısıtlamalardan bile muaf tutuldu. Ne yazık ki, bu yapıların çoğu depremde yıkıldı (B.10).

Bir arkadaşım imar konusunda uzman, Almanya'da görev yapıyor. Diyor ki biz elli yılda sadece üç tane plan tadilatı yaptık. Ama ülkemizde sadece Hatay Büyükşehir'in bine yakın plan, tadilat yapıldı, değişikliği yapıldı. Şimdi bir planın, eğer sahada uygulanabilir özelliği yoksa bu plan çok da anlam ifade etmiyor. Yani bizde en büyük sorun, kişilerin taleplerine özgü planların değiştirilmesi, delik deşik olması. En büyük sorunlarımızdan bir tanesi bu (B.10).

Türkiye, kaçak yapılaşmada zirvede. Hassa gibi yerlerde bile depremde ağır hasar görüldü. Deprem yönetmeliği can güvenliğini öncelese de, çoğu bina ruhsatsız. Belediyelerin (Hassa'da 2016'ya kadar inşaat mühendisi yoktu) personel yetersizliği yüzünden kaçak yapılarla mücadele zorlaşıyor. Asıl sorun, ruhsat almayan yapıların çokluğu. Vatandaşlar geçici aboneliklerle yolunu buluyor, ruhsat almıyor. Bu durumu düzeltmek için vatandaşın da sorumluluk alması ve sistemin mevzuata uygun hale getirilmesi şart (B.30).

İki yıldır Ataşehir'de bir devlet yurt binası yaptırıyoruz ve süreç inanılmaz derecede karmaşık. Yerel yönetimden merkezi yönetime, müteahhitlerden denetime kadar çok fazla muhatap ve birbiriyle çelişen yönetmelikler var. Bu kadar karmaşık bir sistemden güvenli bina çıkması zor. Sürecin yavaş işlemesi ve aktörler arasında uyum/koordinasyon eksikliği göze çarpıyor. Sanki kamu kurumlarımızdan imkânsız şeyler bekleniyor. Bu kadar zor bir mesele olmamalı. Normal bir vatandaşın bu karmaşıklığı anlaması veya yönetmesi mümkün değil; sonuç hep tatsız oluyor. Her konuda olduğu gibi, bu sürecin de sadeleşmesi şart (S.7).

Türkiye'nin imar süreci çok sorunlu. Siyaset ve rant yüzünden bilim göz ardı ediliyor. Zemin etüdü ve doğru yapılaşma tipleri dikkate alınmıyor. Belediyeler ve meclis üyeleri genellikle teknik bilgiye sahip değil, bu da yanlış ve rant odaklı planlara yol açıyor. Proje dışı uygulamalar yaygın; yapı denetimler ve mühendisler bunları görmezden geliyor. İmar affı ve zayıf denetimler, riskli yapıların yasallaşmasına neden oldu. 2000 öncesi binalarda risk bilinse de, maddi zorluklar ve inançsızlık yüzünden insanlar tehlikeli yapılarda oturmaya devam etti, bu da can kayıplarına yol açtı (S.10).

Deprem sonrası askıdaki imar planlarına itirazlarımız (Defne, Antakya, Samandağ) oybirliğiyle reddedildi. İmar aflarına karşı çıktığımızda "vatan haini" gibi suçlamalara maruz kaldık. Halktan da destek göremiyoruz, çünkü imar affı bir "müjde" gibi algılanıyor. Sloganımız "İmarla barıştık ama mezarla tanıştık." İmar affıyla yasallaşan birçok yapı yıkıldı, ancak siyasetçiler yıkılan Yapı Kayıt Belgesi bina sayısını açıklamıyor. Mecliste "halk memnun olsun" diyerek yanlış kararlar alınıyor. Tıpkı doktora sormadan ameliyat yapılmayacağı gibi, imar kararları da teknik bilgiye dayanmalı, halk fetişizmine değil (M.2).

İmar planlarını yapanların, onay verenlerin, imara uygun olmayan yerleri imara açanların, kat artırımlarına gidenlerin 6 Şubat sürecinde isimlerini duymadık. Bunlar yerine projeleri yapan ve imalatı yapanların sorumlu tutulduğunu gördük. Siyaset ile işi olamayan teknik elemanların günah keçisi ilan edildiği bir süreçten geçmekteyiz. Yüzlerce serbest teknik elemanlar hukuki süreçten geçerken diğer aktörler ifade bile vermemiştir (M.3).

Belediyeler, çok fazla ruhsat iş yükünü mevcut personel ile kaldıramıyor. İmar Kanunu'na göre ruhsat süreci detaylı ve denetimli olmalı (90 güne kadar uzayabilir), ancak hiçbir belediye bu süreci doğru uygulamıyor. Ruhsatlar ya hemen veriliyor ya da gerekçesiz reddediliyor. Bu durum, şeffaf olmayan ve denetlenemeyen bir ruhsatlandırma süreci yaratıyor (K.13).

Yerel yönetimlerin olduğu yerlerde de siyaset işi çok döndüğü için insanlara bazı şeyleri kabul ettirmek ve müteahhite bunların statik açıdan daha güçlü olması için biz şöyle bir imar çalışması yaptık dediğinizde adam daha çok kendi cebinden parayı çıkaracağını düşündüğü için ve bunu da direk yerel yönetimde çözemediği için bu büyük bir sıkıntı (B.36).

Türkiye'deki imar süreci çok sorunlu ve sömürüye açık. Yerel ve merkezi yönetimler, rant odaklı kararlara izin veriyor. Kendi mülküne dört kat izni varken, karşımda yedi kat izni çıkan bir bina var, çünkü birileri daha "güçlü." Deprem sonrası Hatay'da inşaatlar durmadı, itirazlarımız dikkate alınmadı. Halkın da bu duruma kayıtsız kalması üzücü. Hataylılar varlıklı olsa da, toprak sahibi olma gücü, liyakat eksikliğiyle birleşince sorunlar büyüyor (M.14).

Öneriler:

İmar konusunda yapılacak planlama yetki, görev ve sorumlulukların siyasi kaygılarla hareket eden belediyelerden alınarak merkezi yönetim tarafından yürütülmesinin daha olumlu olmasıyla ilgili K.9 “İmarın belediyelerden alınması taraftarıyım. Bu iş yerel yönetime bırakılmaması gerekiyor. Valiliğin bünyesinde olacak uzman kişilerce ve değiştirilmeyecek. Biz planları 25 yıllığına yapıyoruz. Ama bakıyorsunuz ne 25 yıl, 3 yıl sonra değişiyor” sözleriyle vurgulamıştır. Merkezi idareye yetkilerin verilmesiyle ilgili benzer görüşler bildiren görüşmecilerin yanıtlarından alıntılar şöyle aktarılmıştır:

İmar planlarının merkezden yapılması gerektiğini düşünüyorum. Örneğin, eski bir belde olan Ardıçlı mahallesinin imar planı merkezden yapıldığı için yolları, parselleri, kat sayıları ve yapı düzeni gayet nizami ve düzenli. Deprem öncesinde de sonrasında da burada imar planlarını en rahat uygulayabildiğimiz bölge Ardıçlı oldu. Bir imar planı biriminde görevli olarak, merkezi yönetimin bu işi üstlenmesinin daha doğru olacağına inanıyorum (B.30).

İmar, ruhsat ve denetim işleri belediyelerden alınıp kaymakamlık bünyesindeki İmar Şube Müdürlükleri'ne verilmeli. Bu, süreci kolaylaştırır ve siyasi baskıyı azaltır. Herkes müteahhit olamamalı; sadece inşaat mühendisleri yetki almalı. Kaymakamlıklardaki atanmış memurlar, mevzuata uygun ve bağımsız denetim yapabilir, belediye zabıtasını da kullanarak kaçak yapılarla mücadele edebilir. Bu, belediye başkanlarını rahatlatır ve daha sağlam yapılar sağlar (B.5).

İmar mevzuatı sadeleşmeli ve Avrupa standartlarına uygun hale getirilmeli. Deprem sonrası bile Samandağ'daki binaların %90'ının kaçak olması, ders alınmadığını gösteriyor. Yüksek ruhsat maliyetleri ve yerel yönetimlerin yıkım yapamaması nedeniyle kaçak yapılaşmaya göz yumuluyor. Ruhsat verme yetkisinin belediyelerden alınıp merkeze devredilmesi şart. Mevcut sistemde ruhsatsızlık caydırıcı değil; ekipman, vatandaşla çatışma riski ve siyasi irade eksikliği yıkımları engelliyor. Devlet, rezerv alan ilan etme gibi yetkileri olmasına rağmen vatandaşa sorma saçmalığıyla müdahale etmiyor, bu ciddi bir devlet zafiyetidir (B.24).

İmar süreci ve uygulamaları aslında çok sade ve net. Aktörler şöyle sıkıntı; şimdi ilk önce özellikle binaya zeminden başlarlar. Zemin raporuna göre inşaat mühendisi projeler yapar. Sadedir yani süreç. Statik projelerine göre işlemler yürütülmesi çok basittir. Ha ne olabilir? Zemin ücretlerini yani vatandaşın durumuna göre devlet karşılayabilir. Yani mesela mikro uygulamalarla daha dayanıklı zemin etütleri ve ücretlerini devletin yapıp vatandaş bu yükten kurtarması lazım. Bence imar işlerinin tamamen belediyelerden alınması lazım sözün kısası. Yapı denetim firmalarından alınarak Çevre Şehircilik vasıtasıyla merkezi devletin planlamasıyla düzenlemeleriyle yapılmalıdır (B.28).

İmarı siyasetten ve ranta dayalı güçlerden arındırıp liyakatli uzmanlara bırakmalıyız. Şu anki sistemde, talep bahanesiyle kat sayıları artırılıyor, bu da zemin etütlerini ve deprensellik analizlerini hiçe sayıyor. Zengin müteahhitler ada bazında imar alıp

yüksek binalar dikerek, bölgenin karakterini ve güvenliğini bozuyor. İmar planları sık sık değiştirilmemeli ve bir bölgenin özgün yapısı korunmalı (S.10).

Yerel yönetimlerin imar planlama ve uygulama süreçlerinde merkezi idare kadar etkili ve sorumluluk içerisinde hareket etmesi, belediye başkanlarının afete duyarlı ve hazırlıklarını yapması gerektiği, merkezden belirlenecek imar müfettişleriyle denetim anlamında işliğin daha doğru yönetilmesi konusunda K.5 şu görüşleri paylaşmıştır:

Kurumunuz ruhsatsız ve dere yatağı yapılaşmasına karşı uyarıyor, mevzuatı uyguluyor. İmar ve ruhsat işleri yerel yönetimlerin sorumluluğunda, ancak afet öncesi ve sonrası hazırlıkta büyük eksiklikleri var. 6 Şubat depremi bunun ağır faturasını gösterdi. Artık kişiye özel değil, bilime dayalı ve topluma yönelik imar planları yapılmalı. İmar müfettişleri ve merkezi denetimle sorun çözülmeli. Yerel yönetimlerin birinci önceliği afete hazır olmak olmalı; yeni imara açmaktan veya şehri güzelleştirmekten önce bu sorulanmalı ve merkezi idareye hesap verilmeli.

Bu konuda merkezi yönetimin etkin çözümü gerektiğini aktaran katılımcı görüşü şöyledir:

Bu alanlarda yerel yönetimlerinde değil de merkezi yönetimin öncelikle müktesep hak olsa dahi yapılaşmaya izin verilmemeli. Ve yapılaşmaya izin vermediği yerdeki halkın müktesep hakkını farklı bir noktada vermeli. Afette maruz bölgelerin gerçekçi olarak tespiti sonrasında derecelerine ve afetin niteliğine göre bu alanların farklı kullanım alanları yapılmalı. Örneğin zemin üstü kullanım gibi (B.16).

İmar izinleri konusunda yetki ve sorumlulukların belediyelere verilmesi gerektiği ancak yeterli teknik personel şartına bağlı tutulması, denetim konusunda meslek odalarına yetki ve yapı denetim firmalarına da yetkiler tanınması konusunda B.1 şu önerilerde bulunmuştur:

İmar izni yetkisi, teknik yeterliliği olan belediyelere verilmeli ve meslek odaları denetim sürecine dahil edilmeli. Yapı denetim firmalarına daha ağır yaptırımlar getirilmeli. Deprem yönetmeliği güçlendirilmeli; belediyeler sadece şekle değil, yapının ruhuna (malzeme kalitesi, statik vb.) bakan yetkili ve sorumlu olmalı. Ancak bu işin asıl yükü yapı denetim firmalarında. İmar komisyonlarının yetersizliği göz önüne alındığında, liyakatli denetim ve daha güçlü yasal yaptırımlar şart.

İmar konusunda denetimlerin ve uzmanlaşmanın önemi ve paydaşların da bu süreçte aktif katkı sunması, iş birliği konusunda katılımcıların benzer ifadeleri şu şekildedir:

Tüm imar affi yapıları kamu tarafından kontrol edilmeli, riskliler yıkılıp paralar iade edilmeli. Fay hatları milimetrik izlenmeli, riskler belirlenmeli. Sık imar afları ve yasal yapılardaki büyük yıkımlar, ülkemizin her yerinin depremde risk altında olduğunu gösteriyor. İlkel yapıların bazen ayakta kalması ise düşündürücü (M.9).

İmar sürecinin çok aktörlü ve karmaşık yapısı, her bir aktörün üzerine düşen sorumlulukları eksiksiz yerine getirmesini zorunlu kılmaktadır. 6 Şubat depremi, imar süreçlerindeki aksaklıkların ve ihmallerin ne kadar ciddi sonuçlar doğurabileceğini acı bir şekilde göstermiştir. Bu deneyim, gelecekte benzer felaketlerin önlenmesi için imar süreçlerinin daha şeffaf, denetlenebilir ve bilimsel verilere dayalı bir şekilde yürütülmesinin önemini ortaya koymaktadır. Tüm paydaşların iş birliği içinde hareket

etmesi ve yasal düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması, afet risklerinin azaltılmasında kritik bir rol oynayacaktır (S.12).

Kanunlar kaçak yapılaşmayı engellemeli. 1999 depreminden sonra bile statik hesaplar yetersiz kaldı, binalar için farklı hesaplar şart. Eğitimsiz kişiler müteahhitlik yapıyor. Yapı denetimi çok daha sıkı denetlenmeli. Beton yerinde kontrol edilmeli, döküldükten sonra numune almak işe yaramaz. Yanlış beton, depremde felakete yol açar (B.9).

İmar planları sadece belediyenin veya şehir plancısının hazırladığı bir çalışma değil. Devletin yaklaşık 10/12 tane kurumundan ön izinler alınarak yapılan bir çalışmadır. Bunun dışında jeolojik, jeoteknik heyet raporlarının hazırlanması ciddi bir süreç bu anlamda. Yani bu aktörlerin biraz daha aktif katılması bence daha iyi olur. Ama sanki bu yasayla ilgili yerinde bir düzenleme olacak diye bekliyorum (B.18).

Doğru planlama açıkçası şehrin doğru yerlerinde belki insanlara o izinlerin verilmesi. Çünkü insanların şu an düşüncesi şu, benim burada parselim var, başka yerde yok. Ben gidip borçlanacağım. Belki onu birazcık tolere edip insanları bu borca sokmayacak bir yol izleseler belki imar planlaması daha doğru olabilir. Çünkü insanlar şu an bir korku içerisinde ve açıkçası masraf etmek istemiyorlar. Zaten birçok şeylerini kaybettiler. Maddi manevi açıdan bayağı zarar gördüler. Belki bu konuda onlara hani kredi verip taksitlendirmektense, tamamen kendi bünyelerinde olan yerlerden imar izni verip ve doğru planlamalar yapılabilir (M.12).

İmar planlama süreçlerinin sadece teknik boyutlarının olmadığı sosyo-kültürel ve hatta psikolojik boyutlarının mutlaka göz önüne alınması konusunda (K.15) “Van'da imar planlama şubede 4 yıla yakın çalıştım. İmar planlama süreci teknik bir iş olmaktan ibaret değil. Bunun sosyolojik, psikolojik boyutları var. Bütün faktörleri hesap etmek gerekiyor. Bir şehir yeniden kuruluyor. Toplumun bilinçlendirilmesi gerekiyor. Toplumun bu konuda ikna edilmesi gerekiyor. Yani imar planlama süreci bir imar planının kendisi bir çizimden ibaret olamaz. Çok çok yönlü bir iş. En basitinden imar planıyla beraber bir parselasyon planlarının yapılması gerekiyor. Parselasyon planlarında insanların birbiriyle ortak edilme durumları söz konusu olabiliyor vesaire vesaire. Van'da şahit olduğum bazı durumlarda kan davalı insanların birbirine ortak edildiğine şahit olmuştum. Yani kan davalı insanlar birbirlerinin arsalarına ortak edildi. Orada onlarla uğraşmak zorunda kaldık. Yani anlaşılıyor ki bu süreçte sosyal boyutlarında dikkate alınması gerekiyor” sözleriyle düzenlemelerin buna göre yapılmasının daha faydalı olacağı konusunun önemini vurgulamıştır. Bu konuda benzer katkılar sunan katılımcıların aktardıkları görüşlerde şu sözlerle ifade edilmiştir:

Karmaşıklaştıran aslında Türkiye'deki bu uygulamalar. Bu aslında hiç de doğru olmayan bir sistemin varoluşu o yönüyle 6 Şubat depreminin yansımaları dediğim gibi öncesinde de vardı, sonrasında da var imar süreci buradaki insanların mülkiyetinden tutun da işte o yaşam kültürüne kadar her şeyi ilgilendiren bir süreç aslında insanların nerede yaşadığı, nasıl yaşadığı, nerede yaşamayı hayal ettiği ile bağlantılı bir süreç. Ama bu imar sürecinde yerel yönetimler çok ciddi bir aktör ama yerel yönetimlerle bağlantılı orada yaşayan insanların da görüşünün alınması ve ihtiyaçlarının yalnızca

günlük ihtiyaçlar değil gelecek yıllara taşınacak olan bu geliştirilebilir, sürdürülebilir ihtiyaçlarının da karşılanabileceği bir imar sürecinin yaşanması gerekiyor. Çünkü biz burada deprem sonrasında da bu sıkıntılarımız var dediğimiz zaman gelen misafirlerimize aslında deprem öncesi de böyleydi diyerek tanıtıyoruz. Zaten biz eski Antakya'yı, eski Hatay'ı istiyoruz demiyoruz. Daha iyisini istiyoruz ama o demografik yapı ile birlikte düşündüğümüz zaman bu imarın gelecek koşullara hazırlandığı bir süreç içerisinde gerçekleşmesini bekliyoruz. O yüzden yerel yönetimler tabii ciddi faktör (M.1).

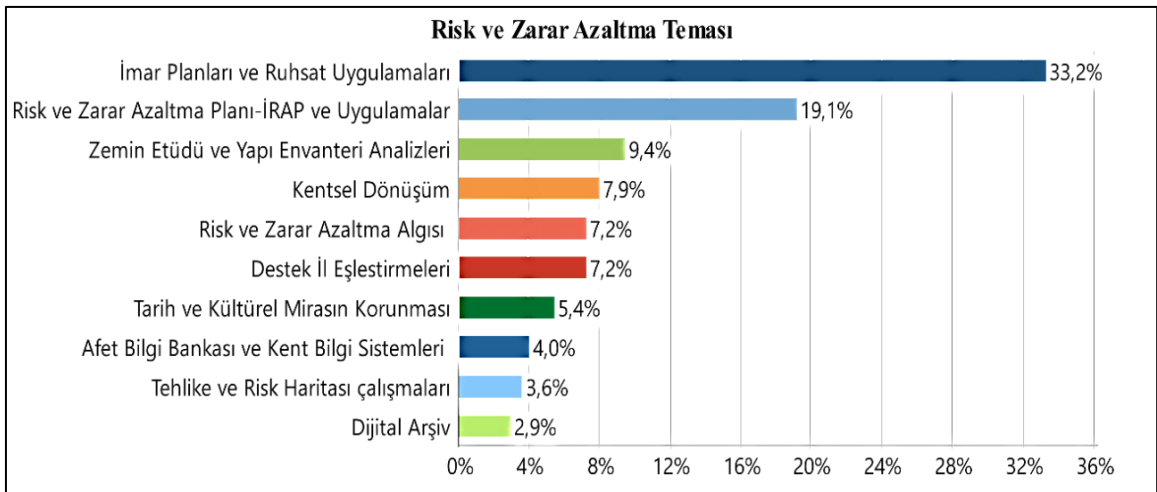

Tablo 27. Risk ve Zarar Azaltma Teması Alt Kodlar İstatistiği

RİSK VE ZARAR AZALTMA TEMASI	KODLAMA SAYISI	YÜZDE
İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları	92	33,21
Risk ve Zarar Azaltma Planı-İRAP ve Uygulamalar	53	19,13
Zemin Etüdü ve Yapı Envanteri Analizleri	26	9,39
Kentsel Dönüşüm	22	7,94
Risk ve Zarar Azaltma Algısı	20	7,22
Destek İl Eşleştirmeleri	20	7,22
Tarih ve Kültürel Mirasın Korunması	15	5,42
Afet Bilgi Bankası ve Kent Bilgi Sistemleri	11	3,97
Tehlike ve Risk Haritası çalışmaları	10	3,61
Dijital Arşiv	8	2,89
TOPLAM	277	100,00

Risk ve Zarar Azaltma teması altında 277 adet kodlama yapılmıştır (Tablo 27). Bu temada en fazla kodlamanın İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları kategorisinde 92, ez az kodlamanın ise Dijital Arşiv kategorisinde 8 yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 3. Risk ve Zarar Azaltma Teması Alt Kodlar İstatistiği

Risk ve Zarar Azaltma Teması altında oransal olarak en fazla % 33,2 İmar Planları ve Ruhsat Uygulamaları, sırasıyla İRAP ve Uygulamalar % 19,1 ve en az kodlama ise % 2,9 ile Dijital Arşiv kategorisi gelmektedir (Grafik 3).

5.3. HAZIRLIK TEMASI

Hazırlık teması altında Hatay il genelinde afet yönetimi kapsamında merkezi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının bu anlamdaki algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Hazırlık teması altında Hazırlık Algısı, Eğitim ve Tatbikat, Afet Farkındalığı, Afet Gönüllülüğü, Uzman personel, Afet Lojistik Merkezleri, Finansman (Bütçe), Mevzuat ve Bürokrasi, Ulaşım ve İletişim olmak üzere 10 adet kategori belirlenmiştir.

Tablo 28. Mülakat Katılımcılarının Hazırlık Temasına İlişkin Temel Bulgular

KATEGORİLER	BULGULAR
Hazırlık Algısı	Afet sürecinde aktif görev alan bir katılımcı, arama ve kurtarma personelinin ikamet ettiği ve çalıştığı ortamların afete dayanıklı olması gerektiğini vurgulamaktadır. Kurtarıcıların çalışma ortamlarının depremden etkilenmemesi, çelik veya prefabrik yatay mimaride yapılarla sağlanması hem personelin güvenliği hem de müdahale etkinliği açısından kritik görülmektedir (B.3). Katılımcılar, Türkiye'nin bir afet ülkesi olduğu gerçeğini unutmadan, sürekli hazırlıklı olunması ve en kötü senaryolara göre planlama yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (M.5, B.33). Depremi sürpriz olmadığı ve her zaman olacaktıymış gibi hareket edilmesi gerektiği ifade edilmektedir (M.5). Hazırlıkların bütçe, insan kaynağı, araç-gereç, donanım, bilinçlendirme ve denetim çerçevesinde tabana inebilecek şekilde yapılması gerektiği belirtilmektedir (M.5, K.13). Afetlerin ekonomik, sosyal ve insani yapıyı büyük ölçüde etkilediği ve yönetimin bu sahiplenmeyle kapasite artışı, personel yetiştirilmesi ve kaynak aktarımı yapması gerektiği ifade edilmektedir (B.22). Kurumların araç-gereç eksikliklerinin giderilmesi ve merkezi hükümetin bu konuda takip ve yaptırım uygulaması gerektiği belirtilmektedir (B.28). Yerel yönetimlerin, bölgesel afet gerçekliklerine (deprem, sel vb.) rağmen yetersiz hazırlıkları olduğu gözlemlenmektedir (B.25). Merkezi yönetimin Kızılay ve AFAD üzerinden örgütlenme modelini yerel yönetimleri içine alacak şekilde yeniden düzenlemesinin gerekliliği vurgulanmaktadır (B.25). En temel bütçeye sahip kurumlar olan belediyelerin afet süreçlerine her zaman hazırlıklı olması ve farkındalığın belediyelerde başlaması gerektiği belirtilmektedir (K.6).

	İlçe ve büyükşehir belediyelerinin entegre bir şekilde kurumsal yapılarını güçlendirmeleri ve hızlı hareket edebilme kabiliyetine sahip olmaları önem taşımaktadır (K.6). Hazırlık amacıyla, Belediye Kanunu ve “Büyükşehir Yasası”na afetle ilgili eklemeler yapılarak görev ve sorumlulukların netleştirilmesi önerilmektedir (K.6).
Eğitim ve Tatbikat	Katılımcılar, afet eğitimlerinin deprem, yangın ve sel gibi afet türlerine göre ayrı başlıklar altında sınıflandırılarak verilmesinin daha etkili olacağını belirtmektedir (S.1). Eğitimlerin afet öncesi, afet anı ve afet sonrası olmak üzere üç aşamada ele alınması ve uygulanmasının önemi vurgulanmaktadır (K.2). Afet eğitimlerinin sadece teknik bilgi değil, aynı zamanda psikososyal destek gibi farklı boyutları da içermesi gerektiği ifade edilmektedir (K.11). Afet eğitimlerinin ilkokuldan başlayarak lise düzeyine kadar zorunlu bir ders olarak okutulması önerilmektedir (B.32, K.17). Toplumsal her kesimine, özellikle afet riski altındaki bölgelerde yaşayanlara yönelik sürekli ve yaygın eğitimler verilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır (B.5, B.23). Eğitimlerin sadece bireylere değil, kurum ve kuruluşlara da verilmesinin, müdahale kapasitesini artıracakı belirtilmektedir (S.8). Eğitimlerin teorik bilginin yanı sıra uygulamalı tatbikatlarla desteklenmesi gerektiği önemle vurgulanmaktadır (K.2, K.12, K.16, S.10). Habersiz tatbikatların düzenlenmesi ve afet anında yapılması gerekenlerin pratik olarak deneyimlenmesinin, öğrenmeyi pekiştireceği ifade edilmektedir (K.12, K.16). Arama kurtarma personelinin ileri düzey teknik eğitimler alması ve farklı afet senaryolarına yönelik pratik yapması gerektiği belirtilmektedir (S.15). Yerel yönetimlerde iş makinesi kullanan personelin enkaz kaldırma konusunda özel eğitim almasının gerekliliği dile getirilmektedir (B.19). Mülki idare amirlerinin afet yönetimi ve arama kurtarma konularında eğitim almasının önemi vurgulanmaktadır (S.4, S.17). AFAD, STK'lar ve diğer kurumların iş birliğiyle ilçe ve mahalle düzeyinde tatbikatlar düzenlenmesinin koordinasyonu kolaylaştıracağı düşünülmektedir (S.11). Farklı illerdeki afet tecrübelerinin paylaşılması amacıyla personel

	değişim programlarının faydalı olabileceği önerilmektedir (B.2). Afet yönetimi eğitimlerinde dijitalleşmeye gidilmesi ve teknoloji den yararlanılması gerektiği belirtilmektedir (K.15, B.33). Eğitim içeriklerinin sürekli güncellenmesi, yeni bilgiler ve ekipmanlar doğrultusunda revize edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (S.5). Katılımcılar; afet yönetimi için düzenli eğitimler verilmesi, uygulamalar yapılmasını öne sürmüştür (B.10, B.12). Askerlere ve madencilere afet yönetimi konusunda özel eğitimler verilmesinin önemi dile getirilmektedir (B.17). Okullarda afet yönetimi dersleri konulması ve afetlere müdahale edecek bir meslek dalının geliştirilmesi önerilmektedir (S.15).
Afet Farkındalığı	Katılımcılar, afet eğitiminin sadece bilgi vermekle kalmayıp, toplumsal farkındalığı artırma, doğru davranış biçimleri geliştirme ve ahlaki değerleri güçlendirme gibi daha geniş bir amaca hizmet etmesi gerektiğini ifade etmektedir (M.4, M.14). Sağlam bir afet bilinci oluşturma nın toplumsal bir sorumluluk olduğu vurgulanmaktadır (B.2). Afetlere hazırlıklı olmanın, ekonomik kayıpları azaltacağı ve insan hayatını koruyacağı vurgulanmaktadır (B.33). Katılımcılar, Türkiye'de afet bilincinin yetersiz olduğunu ve bu bilincin artırılması için gönüllülük esasının güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (K.3, K.17). Toplumsal disiplin ve ahlaki değerlerin de afetlere karşı direnci artırabileceği yönünde görüşler bulunmaktadır (B.28, K.6). Ülkenin bir afet bölgesi olduğunun farkındalığının artırılması ve politikaların buna göre düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (B.22).
Afet Gönüllülüğü	Gönüllülerin sadece sertifika ile değil, altyapı imkânları ve destekle güçlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (K.3, K.17, B.28). Her mahallede gönüllü ağlarının oluşturulması ve bu gönüllülerin desteklenmesinin önemi dile getirilmektedir (B.28).
Uzman personel	Afet alanında çalışacak personelin liyakatli ve eğitimli olması gerektiği vurgulanmaktadır (M.7). Özellikle riskli bölgelerde yönetici ve personelin yeterli eğitim ve deneyime sahip olması gerektiği belirtilmektedir (M.7, K.6). Her il ve ilçede uzmanlaşmış AFAD birimlerinin kurulması ve buralara yetkin personelin atanmasının önemi dile getirilmektedir (K.6). TAMP kapsamındaki tüm kurumların afet konusunda eğitimli ve

	donanımlı personel bulundurması ve afet bölgesinde görev yapacak personelin bölgesel hafızaya sahip olması gerektiği ifade edilmektedir (K.1). Askerin de afet konusunda eğitilerek ve donatılarak kalifiye personel açığının giderilmesi ve zorunlu görevlendirme ile sahaya sürülmesi önerilmektedir (B.17).
Afet Lojistik Merkezleri	Afet öncesinde depo olarak kullanılacak alanların belirlenmesi ve bu alanların ulaşım kolaylığı olan ancak il merkezine uzak noktalarda planlanması gerektiği vurgulanmaktadır (K.1). Her kaymakamlıkta küçük depoların ve illerde büyük lojistik merkezlerinin kurulması önerilmektedir (K.4). AFAD'ın her ilçede, depremde yıkılmayacak sağlam depolarının olması ve bu depolarda çadır ve acil durum malzemelerinin bulundurulması gerektiği belirtilmektedir (K.6). Toplanma yerlerinin oluşturulması ve bu merkezlerde her türlü ihtiyaç malzemesinin bulundurulmasının önemi dile getirilmektedir (B.18). Lojistik merkezlerinin hızlı kurulması, gelen yardımların tasnif edilerek dağıtılması için bir şebeke ve ekip oluşturulması gerektiği ifade edilmektedir (B.19). Depremden etkilenmeyecek depoların ve hatta itfaiyeciler evlerinin bile olması gerektiği, ekipmanların her zaman hazır bulundurulmasının önemi vurgulanmaktadır (B.3, B.17).
Finansman (Bütçe)	Afet anında iş makinelerinin ve kurtarma ekipmanlarının derhal kullanılabilir şekilde tampon bölgelerde hazır bulundurulmasının kritik olduğu belirtilmektedir (B.7). Yerel yönetimlere afet ve acil durumlar için ek ödenek tanınması ve bu ödeneğin başka kalemlerde kullanılmasının engellenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (B.19, B.4). Afet müdürlüklerinin işlevsel hale getirilmesi için merkezi idare tarafından bilimsel temelli yönetmelikler oluşturulması ve bu müdürlüklere yeterli bütçe ayrılmasının zorunlu kılınması önerilmektedir (B.19). Afet öncesi hazırlık çalışmaları için valilik ve kaymakamlıklara bütçe ödeneği sağlanmasının önemi dile getirilmektedir (K.5).
	Merkezi yönetimin bütçe teşvikleriyle katılımcı anlayışla sağlam kentler inşa etmeyi özendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (M.9, B.20, B.26). Mevzuatın bilimsel ve evrensel standartlara göre bütüncül bir şekilde yeniden revize edilmesi ve siyasi karar mekanizmasının etkisinin azaltılması gerektiği belirtilmektedir (B.16, B.17, B.5). Mevzuattaki karışıklıkların giderilmesi, uygulanabilir bir mevzuat oluşturulması ve denetim süreçlerinin etkinleştirilmesi önem

Mevzuat ve Bürokrasi	taşımaktadır (B.5, B.9). 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun”un etkin kullanılması ve merkezi yönetim tarafından koordine edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (K.13). 7269 sayılı “Afet Kanunu”nun günümüz koşullarına göre revize edilmesi ve afet anında hızlı karar almayı sağlayacak yetkilerin tanımlanması önerilmektedir (K.13, K.6, K.14). Mevzuatta yaşanan hukuki boşlukların giderilmesi ve kolaylaştırıcı yetkilerin tanımlanması gerektiği ifade edilmektedir (K.9, K.6). Meslek odalarının afet yönetimi süreçlerine gerek mevzuat gerekse uygulamalar yönünden daha etkin katılımının yasal olarak sağlanmasının önemli olduğu belirtilmektedir (M.4, M.7). Mevzuatın hazırlanması ve denetlenmesi süreçlerinde meslek odalarının uzmanlığından yararlanılması ve sivil toplum kuruluşlarının eleştirel bakış açısının dikkate alınması önerilmektedir (M.4, M.5, M.7).
Ulaşım ve İletişim	Olası bir afet durumunda ulaşım ağlarının sağlıklı kullanılabilmesi için hızlı koordinasyon kurulması ve alternatif yolların önceden belirlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (K.1, B.16). Ulaşım Bakanlığı ve bağlı kuruluşların afet yönetimi süreçlerinde aktif rol almasının önemi dile getirilmektedir (K.3). Afet yönetiminde en öncelikli konulardan birinin iletişim olduğu belirtilerek, GSM operatörlerinin yaşadığı sorunların giderilmesi ve özel afet iletişim ağlarının kurulması gerektiği vurgulanmaktadır (K.1, B.4). Yönetimin tek elde toplanması ve emir-talimatların etkili iletişim kaynaklarıyla iletilmesinin önemi dile getirilmektedir (K.3). Mobil altyapının yanı sıra telsiz altyapılarının da güçlendirilmesi önerilmektedir (B.14, B.35). Telekomünikasyon şirketlerinin altyapılarının afete dayanıklı hale getirilmesi ve kesintisiz iletişim sağlanmasının hayati olduğu ifade edilmektedir (B.4, K.9). Kurumlar arası eşgüdümlü iletişimin sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır (K.9, B.22).

Tablo 28’de katılımcılar, afet müdahalesinde görevli personelin güvenliğinin sağlanması, afetlere hazırlık süreçlerinin önemi ve yerel yönetimlerin rolünün güçlendirilmesinin yanı sıra çeşitli iyileştirmeler yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Mevcut afet eğitimlerinin yetersizliği eleştirilirken, daha sistemli,

sınıflandırılmış, uygulamalı ve sürekli eğitimlerle toplumun afetlere karşı direncinin artırılması gerektiği belirtilmektedir. Etkin bir afet yönetiminin gönüllülük, uzman personel, stratejik lojistik merkezleri, yeterli bütçesel destek, şeffaf denetim, güncel mevzuat, meslek odalarının katılımı, alternatif ulaşım ve güçlü iletişim altyapısıyla mümkün olduğu ve bu alanlardaki iyileştirmelerin afetlerin olumsuz etkilerini en aza indireceği ifade edilmektedir

5.3.1. Hazırlık Algısı Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Hazırlık Algısı” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Bu konunun afet yönetim sürecinde en başat faktör olduğu konusuyla ilgili olarak katılımcılardan B.1 *“Hazırlık, iyi hazırlanmışsanız diğer konular teferruattır”* sözleriyle hazırlığın önemini vurgulamıştır. Benzer şekilde K.10 ise *“Hazırlık aşaması çok çok önemli olduğunu bir kez daha anladık. Özellikle barınma alanları anlamında”* sözleriyle belirtmiştir.

Hazırlık konusunda yapısal kaynaklı teknik detaylar, bilinçlendirme, farkındalık ve yaşanan büyüklüğü bu denli öngörülemeyen afetten çıkarılan derslerin öneminden hareketle katılımcıların yanıtlarından alıntılar şu şekildedir:

Yapılarımız bir kere hazır değil böyle bir depreme. Burada bundan sonrasını değerlendirmekte fayda var. Şöyle burada belki de bin tane dosyanın savcılık aşamasında mahkeme aşamasında keşiflerini yaptım yapıdan kaynaklı. Asıl sorun yapıdan kaynaklanıyor. Nasıl? Tamam, zeminde sıkıntısı olanlar var ama yapıda da bazı sıkıntılar var. Kolonları yaparken ve günümüz şartlarında ise kolonlarda şöyle bir sıkıntı var. Şimdi şu alttaki çıkan kolon demirin uzantısı şu mesafeleri kısa. Yani giriş direk bağlantılarının sağladıkları şu demirlerin boyutları kısa, kısa olduğu için şöyle sallantıda o şeyi koruyamamış. Bu aradaki o yükü kaldıramadığı için şurada kırılmalar olmuş. Beton direklerin içerisinde boşluklar var. Yani o da topladıkları vibratör, beton daha istisnasız her konuda sağlıyorlar bazı yerlerde çünkü gerçekten sıvayla kapatılmış boşluklar bunlar bazı betonların kalitesi. Mesela karot alıp betonun kalitesine ulaştıklarında kimisinin 20'nin altında çıktığı, kimisinin 40'ın aşağı yukarı o civarda olduğunu gördük biz hazırlanan raporlarda. Tabii tekrar ediyorum, bu kadar büyük bir depremi hiç kimse beklemiyordu. Ama bundan sonra herkes bir ders olarak ona göre kendini hazırlayacak gerek çalışmaları gerek kontrollerini daha doğru yapacak (B.29).

Belediye olarak bilinçlendirme yapmanın hazırlığındayız. Müdürlerimiz yine hakeza öyle diğer taraftan da zaten enkaz olan bir şehrimiz var. Bu şehrimizi nasıl ayağa kaldırırız, nasıl vatandaşlarımızı beraberce evlerine yerleştirirken, bizler de buradaki şehir merkezindeki alt yapıyı, üst yapıyı nasıl düzeltebiliriz, biraz daha bunun hazırlığındayız. Bunların hepsini peşi sıra yapmıyoruz. Bununla alakalı gerekli çalışmalarımız da var. Nerede ne kadar eksik kaldı ne kadar fazla, nereye yönelmemiz

lazım bunların hepsinin çalışmalarını yapıyoruz. Yani burada bu hazırlıklar içerisinde kurum olarak üzerimize düşen sorumluluğu yarın olası böyle bir durumda ki yani istemediğimiz durumlar afet yalnız bunların önüne geçemediğimiz insanın önünde duramadığı bir durum. Ondan dolayı yarına hazırlığımız var (B.23).

Öncelikle depreme hazırlık her şeyden daha önemli. Siz depremi öngörürseniz ona göre insanları bilinçlendirebilirsiniz yapıları ona göre yaparsınız. Altyapıyı ona göre yaparsanız ve denetimleri düzgün şekilde yaparsanız bu hazırlıkları zaten diğerlerine gerek kalmayacaktır. Diğerleri zaten azalacak ama biz onu yapmadık. Maalesef hazırlık çalışmaları sıfırdı. Hiçbir şey yoktu. Biz bunu gördük. Risk ve zarar azaltma ile beraber hazırlık maddesi paralel götürülmelidir (M.4).

Bizim hakikaten bu işe bakan arkadaşımız eğitilmiş idi. Biz onun vermiş olduğu bütün bilgilendirme notlarına uygun hareket ediyorduk zaten. Bizim itfaiye teşkilatı hem yangın hem sel hem işte diğer afetlere karşı çok eğitilmişti. Ama bir avuç insan bu kadar büyük bir alanda hiçbir şey yapamaz. Yoksa biz hazırlıklıydık ama kendi imkânlarımız çerçevesinde hazırlandık. Yani bir belediye bütçesi bütün bütçesini tek başına bu kadar büyük afet için hazırlasa bile yetmez yani. Çünkü orada insanı da istihdam etmek zorundasın ve ona maaş vermek zorundasın. Yani Türkiye'de belediyelerin o kadar olanakları yok yani (B.1).

Olumsuz Görüşler:

Bu konuda özellikle yaşanan afetin bu denli büyük ve yıkıcı olabileceğinin hiçbir kurum veya kişinin düşünemediğini dolayısıyla hazırlık çalışmaları kapsamında eksikliklerin ortaya çıktığıyla ilgili M.2 “Türkiye’de bir afete hazırlık yok, özellikle depremle ilgili maalesef insanların hazırlıksız olduğunu görmüş olduk. Bu depremlerden sonra hem ülke hem kurumsal hem de bireysel olarak depreme karşı hazırlıklı olmadığımız aslında gün yüzüne çıkmış oldu” sözleriyle ifade etmiştir. Benzer şekilde katılımcılardan B.8 şu ifadesiyle “Bence böyle büyük bir afete kesinlikle hiç kimse hazır değildi. Dediğim gibi bizim itfaiye araçları bile enkazda kaldı” kurum olarak hazırlıksız yakalandıklarını aktarmıştır.

Benzer şekilde diğer katılımcıların yanıtlarından alıntılar şu şekildedir:

Tüm kurumların depremde yok olduğu kelimesi belki hoş olmadı ama etkisini yitirdiğini düşünüp ona göre bir hazırlık yapmak lazım. Bizim yaptığımız tatbikatlar ve hazırlıklar buna yönelik değildi daha önce (K.2).

Aslında bu depreme hazırlıklı değildik. İtiraf gerekirse de depreme hazırlık noktasında fazla bir çalışmamız olmadı bizden de böyle bir şey beklenmedi. Sadece bir ara bize dediler ki bu afet toplanma alanı, onları belirledik, oraya levhalarımızı da koyduk. Deprem olursa insanların nerede toplanabilecekleriyle ilgili alanlarımızı belirledik ve tabelalarımızı da ekledik. Ama bu depremlere yerel yönetimde direkt maruz kalan kurumların öyle deprem sürecinde bu yapıyla çok fazla bir etkin olma, çok fazla müdahil olma şu sorunun çözümüne katkı sunmak olsun olmuyor maalesef (B.24).

Afet öncesi plan ve yönergelerin eksiklikleri, asgari düzeyde afette insanların nasıl hareket edebileceğiyle ilgili yeterince bilgi ve farkındalığının olmamasıyla ilgili olarak B.5 “Afet öncesi afete hazırlık çalışması yetersiz diyebiliriz. Özellikle yönergeler

bulunmamakta. Afet planları eksiklikleri, mesela toplanma alanları yapıldı ancak vatandaşın erişimi yetersiz kaldı, yeterince bilgi ve farkındalık yoktu” sözleriyle belirtmiştir. Bu katılımcıyla paralel görüşlerini B.13 “Biz 6 Şubat depremlerinde bir şey yapamadık yani hazırlıksız yakalandık. Hazırlıklı da olsak elden bir şey gelmezdi. Çünkü niye olağanüstü bir hadise! Yani burada birçok insanlarımız devletimizin nasıl bir zorluk altında olduğu acziyetine haiz olmak kanaatinde değil. Orada devlet gereğini yaptı. Fakat insanlarımız bilinçsiz, yani insanlarımız eğitimsiz tamam mı? Hazırlıksız. Ben deprem saat 04.17’de oldu, hiç daha Antakya’yı terk etmedim. O saatten itibaren sahada çalıştım. Yüzlerce, onlarca insanın kimisinin cesedine, kimisinin hasta yarasına yardım ettim. Fakat bilinçsizce bir şey. Çünkü bu bir depremden ziyade kıyametin provası olduğu için bilgi ne yapsın, mevzuat ne yapsın, bu iş mevzuatın bilginin ötesinde bir şey 6 Şubat depremleri. Ölçeği çok büyüktü. Deprem öngörülen bir şey değildi. Ben gece kalkıyorum bundan dolayı tamam mı? Yani gece 04.17 hep ayakta oluyorum büyük ihtimalle, ruhum daralmış halde. Çünkü niye bizim için var ya o saat bir milat. Antakya için nasıl ki tarihte, milattan önce, milattan sonra varsa Antakya ölçeğinde de deprem öncesi ve deprem sonrası bir gerçek var yani. Bundan sonraki süreç Antakya’nın miladın 6 Şubat depremleridir” ifadesiyle desteklemiştir.

Afet hazırlıkları çerçevesinde teorik çalışmaların pratiğe aktarılamadığı, organizasyon, koordinasyon ve iş birliği zayıflığı, müdahale araç, gereç, makina ve ekipman yetersizlikleri, afet bilinci olmaması konularında katılımcılar şu görüşleri ifade etmiştir:

Nasıl bir felaket olduğunu anladık ama hiçbir şekilde yeterli bir hazırlık olmadığı için orada yönetilemeyen bir süreç oldu. Yani bence iletişim tabii ki çok çok önemli, insanların iletişimde sıkıntılar yaşandı enkaz altında adam bir yere ulaşamadı ama ulaşırsa da yapılacak bir şey yok. En fazla bağırarak, ağlayarak, çağırarak hepsi o. Yani iletişimi sağlasan bile hazırlıklı değilsen çok fazla bir önemi kalmıyor. Yani devletimiz zaten felaketi fark etti ve hemen biliyordu. Yani bu da aslında ne kadar vahim bir tablo olduğunu da biliyorlardı ama yani çok yetersiz kaldılar. Bence en önemlisi hazırlık. Bir afet olduğu zaman insanların ne yapacağını az çok bilmesi lazım. Yani görevli kurumlarda etkili olan insanların bir hazırlık planı olması gerektiğine inanıyorum. (B.6).

Biz Samandağ’ında aslında depremin kendisinin uzun zamandır gerçekliğinin farkındayız yani. Niye? Çünkü bu büyük depremden çok kısa bir süre önce dört, beş şiddetinde bir deprem yaşamıştık. Ve bizim şöyle bir çelişkimiz var. Bir gerçeklik olarak depremin kendisinin farkındalığı bir niteliğe, bir risk analizine bu hazırlığa tekabül etmiyor. Yani bunun yarattığı bir sıkıntı var. Niye? Çünkü biz, depremin gerçekliğinin farkındayız ki sadece bizim değil, şu an anladığım kadarı Türkiye halklarının biraz mağdur olduğu bir durum. Çünkü İstanbul depremi de aynı şekilde değerlendiriliyor. O

depreme hazırlıksız olma halinin bedelini çok ağır ödedik. Biz sahadaydık ve bunun bedelinin bir can kaybı olarak yansıdığı o aceleci, o panik halinin çok acısını çektik. Yani ben enkazda çalışırken kimi enkazda kurtarmak istediğimi bayıltmak zorunda kaldım. Yani bu tür durumlar yaşadım. Halkımızın kendisi de yani enkazda kalanlar değil, enkazda kalmayanların da aslında orada çok farklı kalamadığı, işte ne yapacağını bilmediği aslında kaosu başka bir biçimini yaşadık. Bununla barışık olmak değil ama bunu yönetmek çok büyük bir sorunsal. Yani asıl sorunsal bu halkın depreme hazırlıklı hale getirilmesi (B.26).

Yani felaketin boyutu ne ise bir kamu kurumunda özellikle yerel yönetimlerde o afetlerin riskini azaltacak makine donanım teçhizatlar olması gerekir. Eğer yangın çıktı ise yangın aracı söndürme alanında olması lazım. Yani depremde eğer bir toplu taşıma sistemi tamamen esnafın elindeyse senin elinde otobüs olması lazım. Yani bunlar zayıf yanlarımız. Bir kere çok sağlam, depremde yıkılmamış binanın kalmış olması lazım. Yani eğer bir kamu kurumunda tabi işte bu anlamda güçlü olmamız lazım ama bu bizim zayıf yanlarımız yani binamızın yıkılması. Binalarımızın makine donanım teçhizatlarımızın bu afete hazır halde bulunmaması. Kepçemiz mesela var. Anahtar operatörde, operatör nerde? Enkazda. Nasıl çalıştıracaksın! Yani bir yedek yani bir organizasyon planlamak olası bu anlamda ve tabii hızlı bir şekilde toparlanacak bence bir yapı olmalı. Toparlanamadık yani bu bizim zayıf yanımızdı (B.5).

Belediyeler hazırlıksızlardı depreme, orası kesin ve bundan dolayı da hem kendileri hem de işte yönetmekte oldukları bölgedeki, ildeki halklar ve insanlar zarar gördü. Deprem öncesi hazırlıksızlardı bayağı. Depremle birlikte onlar da bir şeyler öğrenmeye başladılar ve bu alanla ilgili birazcık daha hazırlık yapmaya, biraz daha STK'larla, diğer kamu kurumlarıyla iş birliğini arttırmaya başladılar. Bu farklılığı görüyoruz açıkçası. Çünkü bizim kurum olarak belediyelerle özellikle iletişimimiz vardı çalıştığımız bölgelerde. Çünkü mülteciler, Suriyeliler veya diğer gruplar üzerine çalıştığımız zaman mutlaka belediyelerle görüşüyorduk. Ancak şeylerle, depremle birlikte yeni girdiğimiz bölgelerde yine belediyelerle görüşmeye başladık. Ancak her kurum bizim gibi değil tabii ki ve her belediye de bizim gibi yani bizim belediyeler gibi çalışmaya açık değil. Belediyeler yetersizdi ancak birazcık kendilerini geliştirdiler ve bu konuda artık daha tecrübeli, daha bilinçli ve işte sivil toplum örgütlerinin neler yapabildiği, nasıl destek alabildiği üzerine artık daha farkındalar diye düşünüyorum (S14).

Şimdi tabi teoride baktığımız zaman dediğim gibi her şey güzel ama hiçbir şey öyle değilmiş. Öyle bir mekanizma var Türkiye'de. Ama burada belki deprem bölgesi olduğu için daha ciddi bir hazırlık içinde olması gerekiyor. Yani böyle bir afet oldu mu işte yerel yönetimlerin bir hazırlığı olması gerekiyordu ki biz depremin ikinci gününde oda başkanları olarak belediyede toplantıya gittik. O kadar çok yardım geldi ki tüm hızıyla. Bu yardımların nereye ineceği ile ilgili bile bir karar yoktu. Düşünün böyle bir toplanma alanları olsun, insanlar gitsin merkezler gibi bir şey olurdu. Tabi direkt böyle çok eleştirdik ama herkes depremzede değildi. Yani onun için tercihiyle işte tesis kapandığında gelen oda başkanları burada bir şeyler yapmaya çalıştılar çünkü bizim gerçekten şimdiye kadar bildiğimiz normal yerimiz değişti. Çünkü afet çok büyü müştü. Yani bu kadar büyük bir kayıp olacağına hiçbir şekilde hazırlıklı değildik (M.1).

Öneriler:

Afet sürecinde arama ve kurtarma görevlisi olarak aktif yer alan katılımcılardan B.3

“Bir hazırlığımız vardı. Hatta sırt çantalarımızı bile hazırlamıştık. Ama yeterli midir?

Yeterli değildir. Çünkü bizim kaldığımız yer bile çok riskliydi. Yani bir kurtarmacının

böyle bir riskli bir yerde çalışması doğru bir şey değil. Yani bu bizim için de geçerli,

öbür kurtarma ekipleri için de geçerli. Kurtarıcı kişinin çalışma ortamı, depremden etkilenmemesi lazım. Çelik yapı, prefabrik yapmasında yatay mimari olarak yapılsın. Ne malzemesi etkilensin ne kendi etkilensin. Çünkü ilk ihtiyaç duyulacak kendisi ve malzemesidir” sözleriyle afet müdahalesinde görevli personelin sağlam afete dayanıklı yapılarda ikametinin öneminden bahsetmiştir.

Afet ülkesi olduğumuzun gerçeğini unutmadan bu konunun güncel tutulması ve yaşananlardan ders alınarak en kötü senaryolara göre hazırlıkların yapılması, bütçe, insan kaynağı, araç-gereç, donanım ve bilinçlendirme ve denetim çerçevesinden çalışmalarından önemine vurgu yapan katılımcılar görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

Biz deprem bölgesiyiz. Biz yıldızlı deprem bölgesiyiz. Bir kere Afrika plakası, Avrupa Plakası, aşağıdan da Afrika kıtası sürekli itekliyor. İllaki bizde deprem olacak, hiçbir zaman depremden kurtulamayacağız. Bunlar sürpriz değildir. Onun için bu sürpriz olmayan şeyler için çok ciddi bir eğitim, bir bütçe ve dediğim gibi tabana inebilme. İneceksin başka yolu yok. İnemediğin zaman şunu sorabileceğiz ya Kemal Bey sen burada başkandın acep neden yüzde ellisi gitti buranın diyecek bir makam, bir otorite olması lazım. Benim de şunu demem lazım şu şu şu maddeleri gönderin dozer olur ekskavatör olur vinç olur. Bunun olması gerekir. Deprem hiçbir zaman sürpriz değildir. Bizim için deprem her zaman olacaktı gibi yapmaktan başka şıkımız yoktur (M.5).

Şimdi her gün insanlar deprem bekliyor. Bugün deprem olacaktı. Naci Görür açıkladı. Bugün deprem olacaktı, Kolesenk açıkladı. Bugün deprem olacak bilmem kim açıkladı. Şimdi açıkladı diyor ama bir hazırlığın var mı diye sorunca da hiçbir hazırlığı yok. Bugün deprem olacaktı gibi hazır ol falan anlatabildim mi? O adam açıklasın işte böyle. Dinamik bir şekilde tutmak gerekiyor yani o olayı. Ya insan faktörü ya en önemli şey insan. Yoksa dediğim istediğin kadar aracın olsun (K.13).

Mesela yarın deprem olacaktı gibi hazırlanması lazım. Yani işte bak İstanbul konuşuluyor yeniden diğer yerler konuşuluyor. Doğu Anadolu Fay hattı konuşuluyor. Bu söyleniyor. Zaten insanlar konuştuktan sonra da oluyor bunlar. Yani bilim adamları bilime inanıyorsak bunlara da ona göre de hareket etmemiz lazım, hazırlık yapmamız lazım. Ama şimdi öldü gitti insanlar tamamen unutuldu. Unutulmaması lazım. Bir an önce yarın deprem olacaktı gibi hazırlıklar yapılması lazım (B.39).

Bundan sonraki süreçte her şeyin en kötüsüne hazır olmalıyız. En korkunç senaryolar yapılmalı, şey senaryolar değil. Yani normal bir sel senaryosu değil. Öyle bir sel senaryosu çizilmeli ki daha önce yaşanmamış ve yaşanırsa ne olacak? Öyle bir deprem senaryosu çizmeli ki bu kadar var, şu kadar alanı yani bunu şu an yaşadığımızdan 6 Şubat depremini yaşadığımızdan 5 kat altında olursa, 5 kat üstünde etkisi veya 10 kat mı olur düşünülürse bunun bir çıkış yolu olabileceğini düşünüyorum mesela. Ben bunun bir çıkış yöntemi olacağına inanıyorum. Eğer tekrar söylüyorum deprem üzerinden konuşursak, pandemi üzerinden salgın hastalıklarına konuşuyorsak daha farklı şeyler söyleyebilirim yani (B.33).

Kurumların afetlere hazırlıklı olması lazım. Yani mesela biz ilk önce araç gereçler konusunda eksiklikler giderilmesi güncellenmesi gerekir. Devletin burada takibini yapması gerekirse yaptırım uygulaması gerekir. Yani eğer almıyorsa kendi bütçesinden, merkezi hükümet göndermek zorunda değil. Belediyelere kişi başı olsun geliri gönderiyor nüfusa göre İller Bankasından ayırım yapmadan. O zaman senin en azından şu kadar ekskavatör, şu kadar kepçe, bu kadar kamyonun olması lazım. Aksi takdirde bu

da biraz sıkıntı yaratırdı. Burada da yani merkezi hükümet tarafından böyle alet edevat var olup olmadığını, daha doğrusu mecbur edilmeli nüfusa göre ayrıca takip edilmesi (B.28).

Öncelikle bir afetlerin etkilerinin hem ülkenin ekonomik yapısına hem de sosyal yapısına, insani yapısına çok büyük derecede zarar verdiğinin herkes tarafından anlaşılması, benimsenmesi lazım. Yönetimin de bunu sahiplenmesi ve bir üst yönetimin, en üst yönetimin bunu sahiplenmesi gerekli. Bütün kurumlara da bu sahiplenmeyi aktarması gerekiyor. Bundan sonra da bu sahiplenme ile beraber gerek kapasite artışı, personellerin yetiştirilmesi, finansman kaynağının ayrılması, afet riski çok yüksek olan bölgelere ciddi analizler yapılarak o risk derecesine göre kaynak daha fazla kaynak aktarılabilir (B.22).

Hazırlık konusunda görev ve yetki paylaşımı düzenlemeleri çerçevesinde yerel yönetimlerin güçlendirilerek afet yönetiminde daha etkin ve verimli hale getirilmesinin önemini katılımcılar şu görüşlerle öne sürmüştür:

Şimdi şöyle bir durum var. Yani afet bizim en azından bölgesel olarak zaten yaşadığımız realite, deprem bunlar arada sırada Asi'nin taşmasıyla meydana gelen seller. Bu iki doğal olay bizim bir gerçekliğimiz yani hani bunun üzerinden yerel yönetimlerin hazırlığı maalesef yani depremde gördüğümüz gibi hiçbir hazırlıkları yok. Bunun sebeplerine bakılabilir. Ama anladığımız kadarıyla devlet Kızılay üzerinden bir örgütlenme modeli belirlemiş, AFAD üzerinden bir örgütlenme modeli belirlemiş ama bunları yerel yönetimlerle yerel yönetimler içine alacak şekilde dizayn etmemiş. Dolayısıyla aslında biraz daha farklı, güçlendirilmiş yerel yönetim modelini hayata geçirebilirsek, aslında bu organizasyonları yerel yönetimlerin organize etmesinin daha doğru olacağını düşünüyorum (B.25).

Bu noktada en temel bütçenin olduğu kurumlar belediyelerimiz. İlçe belediyesi ve Büyükşehir belediyesi. Bunların tabii afetle ilgili süreçlerde tabi her zaman hazırlıklı olması lazım. Afetle ilgili esas farkındalık bence belediyelerde olması lazım. Belediyelerin de bununla ilgili bir birikiminin mutlaka olması lazım. Afetle ilgili bütün belediye başkanından tutun da en alt personeline kadar bilinçli bu işi bir şey yapması lazım. Bu işin ciddiyetini idrak olması lazım ki sürecin daha sessiz, kesintiye uğramadan, sıkıntıya uğramadan yönetilebilsin. O bakımdan yani biz burada ilçe belediyelerinin ve büyükşehir belediyelerinin entegre bir şekilde afet süreçleriyle ilgili hem kurumsal yapılarını güçlendirmelerini hem kurumsal yapı itibarıyla bu tarz süreçlerde çok hızlı bir şekilde hareket edebilecek kabiliyete, manevra alanına sahip olmalarını özellikle çok çok önemli görüyorum. O bakımdan yani burada da yine bunları güçlendirecek bir altyapının da mutlaka mevzuatlara da eklenmesi gerekir. Bu gerekiyorsa gerek 5393 sayılı Belediye kanunu, gerek 5216 Büyükşehir yasasına da afetle ilgili mutlaka bir belki ekleme yapılabilir ve bununla ilgili görev ve sorumluluk yüklenebilir ilçe belediyelerine ve Büyükşehir belediyesine. Bunların olduğu süreçte tabii çok daha farklı bir böyle afet süreçlerinde güçlü bir belediye yapılarıyla karşılaşırız. En temel dediğiniz gibi işte telekomünikasyon ihtiyacı özellikle su ihtiyacı, altyapı ihtiyacı (K.6).

5.3.2. Eğitim ve Tatbikat Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Eğitim ve Tatbikat” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet öncesi eğitimler konusuna verdikleri önemi aktaran K.6 şu sözleri ifade etmiştir:

Özellikle kaymakamlık kursu döneminde çok aldık. Yine kendi iç eğitimlerimizde bunları tekrar ettik. Sürekli güncel tutulması açısından bütünleşik afet sistemini, AYDES'i ve işte bütün afet konularının hepsinin nasıl yapılacağını, bunlarla alakalı çok ciddi bir simülasyon ve eğitimden geçirdik bakanlığımız marifetiyle. Tabi o Eğitim dairesi başkanlığında almış olduğumuz eğitimler bize ciddi bir altyapı, birikim kazandırdı. O birikimle beraber de yani her an afete hazır olma gibi bir şeyle teyakkuz halinde hissettik kendimizi. İşte depremde yaklaşık 1 ay evvel biz böyle bir afet olabileceğini tahayyül ederek hem afete hazırlık toplantısı hem de ayrıca muhtarlarımıza Muhtarlar Akademisi'nde afet eğitimi verdirdik. Burada bu manada muhtarlarımıza artık çadır kuracak adamdan tutun da toplantı alanlarına kadar afet anında neler yapacağımıza kadar tek tek bunları anlatmıştık ve bu sürece de birazcık da olsa hazırlıklı girdiğimizi ben düşünüyorum. Ama tabi eksiklikleri de gördük bu süreçte. Ve en son pek çok yerde kurs aldık afet ile ilgili AFAD'da eğitimler aldık.

Afet eğitimlerin önemi konusunda görüşmecilerin yanıtları şu şekildedir:

İzmir'de Bayraklı ve Bornova bölgesine dikkat edilmesi gerektiğini, bu bölgelerde olası bir depremde insanların zarar görebilecekleri hususlarında vatandaşlarımızı uyardık ve bilgi de verdik. Çünkü İzmir ne kadar deprem bölgesiyse; Van, Hakkâri, Kahramanmaraş, Malatya da o kadar deprem bölgesi. Sonuçta Türkiye'nin deprem tehlike haritasına baktığınızda, ülkenin büyük bir kısmının tehlikeli bölgede olduğunu görüyorsunuz. Neticede biz eğitimleri verdik. Bu kapsamda, 2020 yılındaki eğitim seferberliğinde AFAD olarak yaklaşık 50 milyon üzerinde kişiye ulaştık; okullar, askeriyeleer kamu kuruluşları ve siteler gibi birçok yerde bu eğitimleri verdik. Toplamda 81 ilde yaklaşık 55 milyon kişiye ulaştık. Ancak, her zaman eğitim yeterli olmayabiliyor. Her zaman bilgi verebilirsiniz ama bilincin gelişmesi birazda insanın elindedir. Mesela, "Deprem sırasında kapının arkasına vestiyer koymayın; devrilip çıkış yolunuzu engelleyebilir" dediğimizde, evine gidip vestiyerin yerini değiştiren kişi bilinç geliştirmiştir. Ancak, bu uyarıya rağmen vestiyer hala aynı yerde duruyorsa, o zaman bilincin oluştuğundan söz edemeyiz. Dolayısıyla bilgi ile bilinç arasındaki farkı anlamak çok önemli. Bilgi veriyoruz, ancak vatandaşın bu bilgiyi ne kadar hayatına uyguladığını gözlemlemek, bilincin geliştiğinin bir göstergesidir (K.7).

Zaten Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nden sonra AFAD olarak teşkilatımız kurulduktan sonra aslında daha da profesyonelleşmeye başladık. Bu konuda hangi kurumdan ve hangi ülkeden hangi eğitimi daha iyi alırız çabasıyla bazı şeyler gelişti. Burada da başkanlık aslında bizim önümüzü açmış oldu. Dediğim gibi yurt dışı eğitimine giderek biz su üstü eğitimini Türkiye'ye getirmiş olduk. Bunun öncesinde Türkiye'de federasyonların düzenlediği normal cankurtaran eğitimleri vardır ama cankurtaran eğitimi farklıdır. Denizde cankurtaran eğitimini icra edersiniz veya havuzlarda görev alırsınız. Ama bizimkisi farklı bir olay. Arama kurtarmaya girdiğiniz zaman ülkenin bir yerinde sel felaketi olduğu zaman, su taşkını olduğu zaman veya böyle bir kurtarmaya ihtiyaç duyulduğu zaman bizim yapacağımız görev cankurtaranlar çok farklı oluyor. Onun için önemli bir görev. Şöyle düşünün akıntılı bir suya personelin kendisini atarak birinin canını kurtarması ciddi, meşakkatli ve canını tehlikeye atan riskli bir olay. Ama bunun eğitimini aldığınız zaman gayet basit. Ufak tefek yöntemlerle ip atarak veya kendinizi bir iple sabitleyerek arkadaşlarınızın sizi kıyıya çekmesiyle çok daha kolay kurtarma yapabileceğiniz bir operasyon (K.8).

Bununla birlikte açıkçası düşünüyoruz milli eğitimle protokoller yapıp her kademede okullar, ilkökul, ortaokul ve liseler deprem afet bilincine ilişkin programlar yapıp vatandaşlarımızı bilgilendirmek, bilinçlendirmek için ne yapılabilir bir deprem anında

yapılması gereken şey nedir? Çünkü şunu çok gözlemledik, çok duyduk açıkçası. Vatandaşlarımızın çoğu merdivende can verdi. Çünkü binaların en zayıf halkalarından bir tanesi merdiven. Bir bina ayaktaiken merdiven yıkıldı ve binası yıkılmayıp merdiveni yıkılan çok bina var ve vatandaşlarımız orada can verdi merdiven boşluklarında. Onun için vatandaşlarımızın deprem anında yapması gereken şeyler nedir? O konuda eğitim vermeyi düşünüyoruz (B.25).

En başta da kendim dâhil belediye içindeki personellerden başlayacağız. Sonra diğer devlet kurumlarındaki arkadaşlara eğitim verilmesi yönünde çalışmalarımız olacak. Ondan sonra da sivil toplum kuruluşları ve diğer halk nezdinde okullarda öğrencilerle yani halk içerisinde okullarda olacağız. Zaten ondan sonra diğer sivil vatandaşlar arasından hem gönüllü guruplar oluşturup her mahallede, her sokakta gerekiyorsa belirli kişileri belirleyip onlara bu tür eğitimler ile eğitim orduları hedefimiz bunu en azından her evimiz, her evde bir kişi deprem olur, yangın olur, sel olur, kar olur, salgın olur. Bununla ilgili hiçbir şey olmasa da en azından az çok biraz bilgiyle kendi aile fertlerini yönetecek duruma getirilmesini hedefliyoruz (B.32).

Afet öncesinde tatbikatların önemi konusunu K.10 şu sözleriyle “Kesinlikle yani o anlamda çok yakın zamanda bir tatbikatımız olmuştu il genelinde. Hatta Türkiye geneli 81 ili kapsayan ortak yani o anlamda bilinçlenme anlamında biz gerçekten çok sıkı tutuyorduk ve tevafuk oldu. Üstüne de bu deprem olunca herkes şunu soran bile oldu. Yani böyle bir deprem varlığını biliyor muydunuz da bu tatbikatta birileri yani onunla bile karşılaştığımız oldu ama yani o anlamda biz elimizden geldiğince personeller kapsamında yapabildiğimizi düşünüyoruz. Eksik illaki olur. Yani şunu bile yaptık. Tır kaç defa geldi buraya? Deprem tahmin, simülasyon tırı çok defa geldi ve benim çocuklarım mesela ona biz hep birlikte geçmiştik ya o dedim çok daha azıymış yaşadığımız için, abartıyorlar mı acaba diye düşünüyorsunuz o anda ama yaşadığınız zaman çok daha azıymış diyorsunuz. O anlamda elimizden geleni yapabildiğimizi düşünüyorum” ifade etmiştir. Benzer şekilde K.4 şu sözlerle tatbikatın önemine değinmiştir:

Biz sadece sözlü görüyoruz. Sahada mesela burada kaymakam adaylarını gönderdiler bizim yanımıza. O arkadaşlar hakikaten eğitim aldı. Niye? Bir konteyner kent nasıl kurulur, yıkım nasıl yapılır, enkaz nasıl kaldırılır bunları yerinde gördüler. Ama biz hiç yerinde görmedik. Hiçbir zaman hep sözlü şöyle yapılacak, böyle yapılacak. Ama her depremin, her afetin kendine has ayrı şeyleri var ki Türkiye Cumhuriyeti de bugüne kadar böyle bir deprem görmedi de yaşamadı da.

Eğitimlerde afette “çök-kapan-tutun” yapmanın öğretildiğini ve ne kadar basit gelse de yaşanan afette birçok canı kurtardığını K.11 şu sözleriyle ifade etmiştir:

Biz Hatay AFAD olarak mimarından mühendisine kadar herkes afet eğitmeni olduk. Ankara'dan gelen turla 15 ilçedeki tüm köy okullarına gittik, broşür dağıtmak yerine gerçekten eğitim verdik. Evdeki eşyaları sabitlemek için uğraştık, mobilyacı bize "manyaksınız" dese de yaptık. Ama depremde anladık ki, ne kadar eğitim verirsek verelim, bina sağlam değilse hepsi havada kalıyor. "Çök-kapan-tutun" sağlam binada işe yarıyor. Yine de gece gündüz demeden çalıştık, radyolarda, televizyonlarda

programlar yaptık, hatta Antakya lehçesiyle skeçler hazırladık. Eğitim olarak fazlasını verdik gece gündüz demeden. Mesela 8/5 mesai yapmıyorduk. Hatta Radyo Üniversite'de program yapmıştık mesela ve bunu yerelde mesela her personel kendi aralarında anlatıyordu, sonrasında şey koyuyordu, Antekeceyi (Antakya'da insanlarca konuşulan lehçe) bilirsiniz; Gelicik gidicik. Antakya yerel lehçeli mesela tipler bir tane ayakkabıcı, bir tane de simitçi diyaloglu şeyler yapıyordu. Üniversite içinde afet farkındalığının dışında. Mesela TRT Akdeniz'de programlar yapıyorduk farkındalık için. Bunun dışında HRT Akdeniz'de programlar yapıyorduk. Yani bütün medyayı kullanmaya çalışıyorduk (K.11).

Afet eğitimlerinin genellikle temel olarak verildiğini kişilerin gelişen, yenilenen teknolojik araç-gereçlere göre sürekli kendisini güncellemesi ve geliştirmesinin önemini S.3 şu sözlerle ifade etmiştir:

Arama kurtarma eğitimlerinde aslında hiçbir zaman "yeterli" olamayız. Her ne kadar temel bir bakış açısı ve saha bilgisi verilse de teknoloji o kadar hızlı ilerliyor ki, bugün kullandığımız ekipmanlar yarın demode olabiliyor. Bu yüzden, AFAD gibi işi bu olan kurumlar için teknolojik gelişmeleri takip etmek kolayken, bizim gibi gönüllülerin hayatının bir dilimini sürekli bu gelişmelere ayırması gerekiyor. Eğitimin asıl amacı, sahada aynı dili konuşmak, neyin nerede olduğunu ve hangi amaçla orada bulunduğunu bilmek. Binlerce teknik malzemeyi detaylıca öğrenmek ne mümkün ne de gerekli. Önemli olan, verilen temel eğitimle malzemelere hâkim olup, sonrasında sürekli araştırarak ve kendimizi geliştirerek yetkinliğimizi artırmak.

Benzer şekilde eğitimde süreklilik ve güncellenmenin önemine dair S.4 şu sözleri vurgulamıştır:

Biz İHH olarak 2018'den beri kendi arama kurtarma müfredatlarımızı oluşturduk. Bu eğitimleri saha tecrübemizle harmanlayıp ekiplerimizi eğittik ve AFAD akreditasyon süreçlerine hızla uyum sağladık. Okullarda farkındalık eğitimleri düzenliyor, medikal arama kurtarma ekibi kuruyoruz. Afet sonrası gönüllülerimize psikolojik destek sağladığımız önemli bir çalışma da yaptık. Şu anda ise inşaat işçilerini eğiterek, afetlerde profesyonel ekiplerle birlikte görev alabilecekleri bir proje üzerinde çalışıyoruz.

Olumsuz Görüşler:

Afet tatbikat senaryo faaliyetlerinin yeterince etkili olmadığı konusunda K.3 şu sözlerle “Şimdi afet öncesinde masa başı tatbikatları vardır. Sene de bir defa tatbikat yapmak zorunludur. Ben bundan çok yaptım yani masa başı tatbikatı fakat masa başı tatbikatları daha öncesinden bir, iki saatlik bir ezberleme ile sadece işte yöneticinin sunumuyla devam eden şeyler olduğunu biliyoruz. Yani bir senaryo geliştirilmiş, yok deprem oldu, yok sel oldu, yok bilmem ne oldu. Bu noktada arama kurtarma gitti mi? Hayır. O kurtarmanın başında kim var? Ana çözüm ortağı kim? Ana sorumlusu AFAD Arama kurtarma. AFAD müdürü kalkar işte efendim falanca falanca bölgemizdeki arama kurtarma ekiplerini o tarafa gönderdik işte seviye 2 olduğu için destek illerimizden takviye aldık. 3 olduğu için işte ikinci düzey seviye bu ezberlenmişti. Bunu

bir sefer yaptın, ikinci defa zaten ezberliyoruz fakat bunun içinin doldurulması gerekiyor” daha gerçekçi yapılması gerektiğini belirtmiştir. Benzer şekilde tatbikatların eksikliklerinden S.10 şu sözlerle bahsetmiştir:

ABET bir Amerikan akreditasyon kuruluşudur ve bu işte birçok programı akredite eden bir kuruluş. Bunlar akreditasyonda sadece eğitime bakmıyor. Eğitimin verildiği bütün fiziki şartları da değerlendiriyor. Yani onlar buraya geliyorlar. Bütün ofisleri, koridorları, laboratuvarları, hocaları yani sınıfları, sosyal, eğitim alanlarını gezip burada oluşabilecek herhangi bir afette yangın, deprem daha farklı bir afette, bilgilendirme, koridorlarda tüm bu şeylerle ilgili bilgi, uyarılar, uyarı tabelaları, yönlendirme tabelaları var mı bunların hepsinin kontrolü yapıldığı için ve bunlara uymak zorunda olduğumuz için üniversitemiz bu olduğunda mühendislik fakültesinde özellikle diğer fakültelere çok dikkatli bakmadım. Yine asgarisi vardır ama bizde bunlar ABET akreditasyonundan geçecek seviyede yapılmış durumda. Bunlar var ama işte dediğim gibi yalnız bu tatbikatlarla ilgili eksiklerimiz var.

Afet eğitim ve tatbikatlarının insanlar tarafından yeterince ciddiye alınmadığı konusunda K.9 şu açıklamaları getirmiştir:

Türkiye genelinde 2023 yılında tatbikatımız oldu. Hani aslında bazı insanlar biraz işi ti'ye aldılar ama yanlıştı. Bilinçlendirme adına ulusal kanallarda bile çök-kapan-tutun gibi çok tanıtıcı şeyler falan yapıldı. Maalesef ki bizim insanlarımız bazı şeyleri ciddiye almadılar. Yani yapılıyor mu, yapılıyor ama insanlar bunları afet görüyor mu, görmüyor. Depremden önce 2016 veya 2017 yılında 15 ilçemizin hepsinde bütün muhtarlara Mülkiyelilerle beraber talimat geldi. İçişleri Bakanlığından eğitim verilsin, farkındalık oluştursun. Talep gelmesi ve yapılması halinde onlara ekstra eğitim verelim diye. Bütün muhtarlara ve şeylere inanın 15 ilçenin 15'ine gittim. Eğitim verenlerden birisi de bendim. İnsanlar zorla geldiler. Bazı kaymakamlar bunları zorla getirdi, geleceksiniz dedi. Ve görüyorduk biz bunları anlatırken insanlar arka kapıdan yandan böyle yavaş yavaş kaçmaya başladılar. Yani insanlar bunu bir yük olarak gördü. Emin olun o dönemde bizim anlattığımız şeylerin çoğu şey hayati önemde.

Bu eğitimlerin alınsa da güncellenmediğinde unutulduğunu ve sadece sertifika almaktan öteye gitmediği konusunda B.33 “Mesela ülkede bir sürü kişinin ilkyardım sertifikası olmasına rağmen ilkyardım anında vatandaşa mağdur bireye nasıl davranacağını sertifikası olanların yüzde kaçını doğru biliyor tartışılır. Yani verilen eğitimlerin ciddi olduğunu fakat eğitimi alanların üzerine pek düşmediğini, bir sertifikam olsun diye alındığına inanan biriyim eskiden beri. Müdahale etmenin bile mahkemelik olacağını bile düşünürler. Veya ben eğitimi almıştım. Yani hangi rüzgâr yönüne göre yangına nasıl hangi söndürme yöntemiyle müdahale edildiği eğitimi aldık. Kendimi ve toplumu da eleştirdiğim gibi bir eğitim alıyoruz. Ya uygulamıyoruz aklımızda kalmıyor ya da eğitimi alıyoruz. Yeterli olduğunu düşünmüyorum tabii ki tam teknik anlamda” değerlendirmesinde bulunmuştur. Benzer şekilde diğer katılımcıların yanıtlarından alıntılar şunlardır:

Herhangi bir eğitim almadım. Tabii bu benim eksikliğim yanında aslında yerel yönetimlerin ve genelde devletin bir eksikliği. Yani bizim çocukluğumuzda tatbikatlar olurdu vesaire. Küçük küçük şeyler olurdu veya sivil savunma kolları vesaire. Ama tabii bunlar ve aldığımız eğitim de şu an için açıkçası aklımızda değil. O an ciddiye alıyoruz fakat daha sonradan hafızamızdan dolayı silinip gidiyor (B.25).

Valla Türkiye gibi bir yerde afet eğitiminin belki de ana sınıfından başlaması gerekir. Böyle bir depremde AFAD çalışanlarının da depremde vefat ettiğini ya da AFAD'ın araçlarının enkaz altında kaldığını gördük. Hatay itfaiye binasının çöktüğünü gördük. Hastanenin kullanılamaz hale geldiğini çoğunun çöktüğünü gördük. Dolayısıyla AFAD'ın bu konuda yetersiz kaldığını gördük. Kızılay'ın bu konuda yeterli olmadığını gördük. Bakın bir daha ısrarla aynı şey söyleyeceğim. Mesele o değil zaten. Mesele kaç ekmek verdin, kaç çadır verdin, kaç tane battaniye verdiğin değil. Mesele, ne kadar az ihtiyaç duyduğundur. İşte bu risk yönetimi dediğimiz şey. Yani maalesef Türkiye'deki halen afet yönetimi üstüne stratejilerin kurulması bile bizim bu işi anlamadığınızı gösteriyor (M.2).

Öneriler:

Afet eğitimlerinin afet türlerine göre ayrı sınıflandırma yapılarak verilmesinin daha etkili ve verimli olacağını S.1 şu sözlerle vurgulamıştır:

Aslında afetle mücadele noktasında verilen kursların eksikliği noktasında afeti ne olarak değerlendiriyoruz? Deprem, yangın ve sel de nasıl bir aksiyon alacağız? Bunla alakalı, afet eğitimi almış arkadaşlarımızın hem bilgi eksikliği ile karşı karşıya kaldık burada. Çünkü 11 ilde aynı anda olan bir büyük bir yıkıma profesyonel anlamda müdahale etmek gerçekten de kolay değil, zordu. Onların da görevleri zordu. Bununla alakalı çeşitli seminerler yapılabilir. Mesela deprem, sel ve yangın ayrı ayrı başlıklar da değerlendirip ona göre eğitim alınması lazım. Mesela biz kurtarma aşamasında bilinçsizce, belki kurtarılabilir, ne yazık ki enkaz altında kalan vatandaşlarımızın olmasına şahitlik ettik. Acı bir şey. Keşke biraz daha bilinçli olsaydık. Belki AKUT durumuydu kurtarabildiğimizle mi artık mücadele ettik. Onun kararını tabii afette sorumlu arkadaşlarımız yaptı. Yurt dışından gelenler de çaresizdi kendi profesyonel ekipleriyle gelenlerde çaresizdi burada (S.1).

Afet eğitimlerinin sınıflandırılması ve geliştirilmesi öneriler konusunda katılımcıların yanıtları şöyledir:

Vereceğimiz sağlıklı ve uygulamalı eğitimlerle halkımız kendi coğrafyasında olabilecek afetler öngörülerek eğitilmelidir. Kriz Yönetimi eğitiminin de verilmesi önemli bir başka husustur. Bu eğitimlerin yeniden yapılandırılacak olan Türkiye Acil Müdahale Planı kapsamında yapılması gerekmektedir. Yapılan yardımların ihtiyaca yönelik olmasının koordinesi de bir uzmanlık alanını ihtiva eder. O sebeple de yardım koordinasyonu eğitiminin başka bir alan/dal olarak gerekirse üniversite eğitimi olarak verilmesi ve olası bir afette de bu eğitimi almış kişilerin koordinasyona getirilmesi gerekmektedir (K.1).

Yani tabii ki de afet eğitimi çok önemli bir eğitim anlamında ama afet öncesi, afet anı ve afet sonrası şeklinde üçe ayırmak lazım bu eğitimleri. Biz genel olarak eğitimi afet sonrası şeklinde veriyoruz ama asıl eğitim, afet öncesi ve afet anında da gerçekleşmesi lazım. Bu üç kısımlı bir eğitim olup bunu üçe ayırıp ve üç parça şeklinde eğitimlerin verilmesi gerektiğini düşünüyorum açıkçası. Uygulamayı daha etkin kılabilmek için eğitim yani hem mevzuat eğitimi hem pratik eğitim yapılması gerektiğini düşünüyorum (K.2).

UNICEF'in düzenlediği 10 günlük çocuk koruma eğitimi vardı. Kayıt olup BM Yüksek Komiserliği, Sosyal Uzmanları Derneği, Kızılay ve AFAD da eğitimler aldık. Daha çok psikososyal desteğin koordinasyonu ile ilgili eğitimler. Bu eğitimler saha için aslında yeterli. Ama daha çok yaygınlaşması gerekiyor. Mesela sahaya inen ben daha çok psikososyal destek boyutundaydım. Her sahaya inen personele psikososyal destek anlamında bu eğitimlerin verilmesi gerekiyor (K.11).

Bu afet döneminde karşılaştığımız afet yönetimiyle ilgili sorunlarla ilgili bir eğitim olursa yani burada bu şekilde davrandık, bu şekilde bir yönetim tarzı ortaya konuldu ama şöyle olmalıydı tarzında bize böyle bir bilgilendirme tarzında bir eğitim olursa daha faydalı olacağını düşünüyorum ben. Yani uygulamada yaşadığımız aksaklıklardan yola çıkarak bir eğitim modeli olursa iyi olur. Yani AFAD Başkanlığımızın kurulmasıyla birlikte devlet bu başkanlığa çok ciddi bir bütçe ayırdı, personelinin ona göre alıp eğitmeye çalıştı. Aslında ciddi bir mücadele ortaya konuldu. Bu sistemin tabii muhakkak iyileştirilmesi gereken tarafları vardır. Bunlardan bir tanesi bence personelin eğitimi. Kurulan merkezi sistemin taşraya, yerel yönetimlere, en ücra yerlere yansması ve testi. Biz bir teoride bir sistem kuruyoruz ama bunu uygulamada nasıl sonuçlar elde edeceğimizi muhakkak test etmemiz gerekiyor. Bu zayıf tarafımızdan bir tanesi. AFAD başkanlığının ve devletimizin bunu geliştireceğine inanıyorum (K.5).

Afet eğitimleri belirli bir noktaya kadar yeterli olsa da, özellikle mülki idare amirleri ve yöneticilerin otodidaktik olması, yani kendi kendilerini sürekli geliştirmesi şart. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), ildeki risk azaltma planları ve geçmiş afetler gibi konularda sürekli okuma ve öğrenme gerekiyor. Eskiden çocukluğumuzda aldığımız sivil savunma eğitimleri gibi, artık en küçük birimlere, mahallelere ve sokaklara kadar inerek çocuklarımızı ve gençlerimizi afet farkındalığı konusunda hazırlamamız büyük önem taşıyor (K.6).

Eğitim konusunda ben afet yönetimiyle ilgili dijitalleşmeye gidilmesi gerektiğini düşünüyorum. Teknolojiyi ayak uydurmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu süreçte en çok eksikliğini çektiğimiz şeyin bu olduğunu düşünüyorum (K.15).

Afet farkındalık eğitimleri ve afet sonrası arama kurtarma prosedürleri önemli olsa da asıl hedefimiz afetin yıkıcı etkisini baştan en aza indirmek. Yani, felaket gerçekleşmeden önce yapılarla ilgili önlemler almak ve sel gibi durumlar için önceden hazırlık yapmak, sonradan çözüm bulmaktan çok daha etkili. Amacımız, afet yaşandığında oluşacak zararı minimal seviyede tutmak. Bu da teknoloji ve mühendislik uygulamalarını aktif olarak kullanmaktan geçiyor; yangından ulaşma kadar her alanda bu önleyici yaklaşımlar şart (B.33).

Herhangi bir kurs eğitim almadım. En büyük sıkıntı Türkiye de herkesin her şeyi bilmesi. Bence insanların neyi bilmesi gerekiyorsa bunun üzerinde eğitim alması lazım. Belediye başkanlıkları yöneticilik vasfı iyi olan insanların yapması gerekir orkestra şefidir. Özellikle bu deprem, su baskını, sel, yangın durumlarında en çok itfaiye müdahale etmekte. Sivil savunma sistemleri devreye girmekte. Bunlar niye eğitim alması gerekir. Bunları koordinasyonunda belediye başkanlığı koordinasyon yapar (B.1).

Burada hep pratik, uygulamalı bir alan ne yazık ki olmuyor. Hani nasıl iller arasında tayin olaylarında bazen becaşlar vesaireler dönüyor. Keşke bu anlamda da AFAD'lar içerisinde, İtfaiye'ler içerisinde buradaki arkadaş Doğu Karadeniz'deki sel afetini bilmeyebilir. Tecrübe edinebilmek anlamında belki böyle kısa süreliğine gönüllülük esas olmak suretiyle oradaki tecrübeyi, oradaki hafızayı edinmek, oradaki arkadaşların buradaki deprem bölgesi ve buradaki hafızayı edinmesini sağlamak. Böyle bir takım karma bir tecrübe yapılabilse bunlar çok daha etkili olur. Afet bilinci eğitimi dedik ya, işte toplumda afet bilinci eğitimi, ailede afet bilinci eğitimi, iş yerinde afet bilinci eğitimi. Bunu bütün alanlara yayarak en üst yöneticiden en alta kadar yaygınlaştırmak

bide mümkün mertebe şu yaşadıklarımızı biraz daha unutturmadan, içselleştirerek ve belki o zaman biraz daha hızlı yol almamız sağlanabilir (B.2).

Şimdi deprem eğitimi çok daha geniş katılımlı belki Hatay örneği göz önünde bulundurularak insanların bir afet anında paniklememesi, kendine uygun bir alan bulmasıyla ilgili eğitimler, belki daha bilinçlendirici eğitimler ama daha tabana yayarak yani sadece yani kurumlarda çalışan insanların değil de tabana yayarak. Şimdi siz istediğiniz kadar eğitilmiş kesime bu eğitimler tabi ki biraz daha efektif olabiliyor ama Hatay sadece eğitilmiş insanlardan oluşmuyor. Toplumun her kesimine bu eğitimlerin yaygınlaştırılması gerektiği kanaatindeyim (B.5).

Eğitimlerin afet öncesi ve afet sonrası sınıflandırılarak, tatbikatların sıkça düzenlenmesi ve ordumuzun, askerimizin bu konularda daha profesyonel eğitimlerden geçirilerek afetlerle mücadele noktasında önemli bir unsur olması gerektiği konusunda K.3 şu sözlerle açıklamıştır:

Afetler hayatın içinde, durağan olmayan ve sürekli hazırlık gerektiren durumlardır. Bu yüzden afet bilinci ve eğitimleri canlı tutulmalı, senede en az bir defa hem teorik hem pratik eğitimler güçlendirilmeli, araç gereç ve personel kapasitesi artırılmalıdır. Ülkemizin en büyük insan kaynağı olan ordumuz, afet konusunda uzmanlaşmalı ve planlı bir şekilde seferber edilmelidir. Ordunun zaten zorlu koşullara ulaşma altyapısı ve eğitimi var. Ancak bu, sadece afet anında yapılan müdahalelerle değil, öncesinde verilen teknik ve uygulamalı eğitimlerle; subaydan ere kadar tüm rütbelerin temel afet eğitimlerini almasıyla olmalıdır. Çözüm ortaklarının da sadece yazılı görevlerle değil, uygulamalı tatbikatlarla bu sürecin içine dâhil edilmesi şarttır. Senede bir masa başı tatbikatı yerine, en az 10 günlük, ardışık ve uygulamalı çalışmalarla afetlere karşı tam bir hazırlık sağlanmalıdır. Mülki idare sistemi olarak her ilin bunu senede en az 10 defa yapması gerektiğine inanıyorum.

Benzer şekilde B.17 şu sözlerle askerin de afetle mücadele noktasında profesyonel olarak eğitilerek sürece dâhil edilmesi gerektiğini şöyle aktarmıştır:

Bu facia her an başımıza gelebilir, İstanbul bize örnek oldu. Peki, yarın İstanbul'da benzer bir durum olsa, 18 milyonluk şehri kim nasıl kurtaracak? Bu coğrafyanın kaderi deprem; bu yüzden askere giden gençlerimize afet eğitimi vermek çok önemli. Deprem bölgesinde ne polis, ne jandarma, ne asker, ne de doktor kendi derdine düşmeden, ailesine koşmadan organize olamaz. Hatay'da 60'a yakın doktor hayatını kaybetti. Deprem olan yerde koordinasyon sağlamak imkânsız hale geliyor. Bu yüzden, askere giden çocuklarımızın eğitilmesi şart (B.17).

Afet eğitimlerinin her seviyeden insanlara anaokulundan başlanarak zorunlu ve sürdürülebilir hale getirilmesinin önemi konusunda katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Mesela biz yerel yönetim olarak enkaz kaldırma, yaralıların ya da cenazelerin çıkartılması konusunda sıfır yani hiç etkimiz yoktu. Çünkü bu konuda hiç tecrübemiz yok. Yani iş makinası göndersek bile bunu insanın birinin kurtarmaya çalışırken başkalarının ölümüne sebep verebilirdik diye yaklaşamadık bile enkazlara. Bunla alakalı mutlaka yerel yönetimde iş makinası kullananların mutlaka bir eğitimden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum (B.19).

Yangınlar ayrı son dönemde iklim değişikliğini de tetikleyen olaylar, iklim değişikliği cephesinin tetiklediği çevresel faktörlerin de ön planda olduğu yangınları da. Bence bunları ciddi bir eğitim yani ilkokuldan başlayan, hatta ana okuldan başlayan. Bunu bir eğitim müfredatına sokmamız lazım. Diğer olası afetler için de hazırlanılması ekipman olarak da kişiyi müdahale edecek yetişmiş personel anlamında da buna ilişkin özel çalışma yapmamız gerektiğini düşünüyorum (B.25).

Yapılanma vali yardımcısı AFAD'dan sorumlu oluyor ve vali de oluyor tabii ki. Yani mülki idare ki yetkililerin bu anlamda afet yönetimiyle ilgili arama kurtarma ilgili eğitimlerden geçmesi gerektiğini ben düşünüyorum. Biz afet eğitimlerini ana okul seviyesine indirmedik müddetçe bu tür sıkıntılarla karşılaşacağımızı düşünüyorum. Yani burada bu eğitimleri bu seviyede alan belediye başkanlarının bu işe daha ehemmiyetli bakacağını düşünüyorum (S.4).

Yani açıkçası afete hazırlık bağlamında sivil toplumda herkesin afet öncesi eğitimler alması gerektiğini düşünenlerdenim. Çünkü olası herhangi bir afet gerçekleştikten sonra iş artık pratiğe dönüşüyor ve o yüzden bu eğitimlerin çok daha önce ve aslında sürekliliği olan bir yöntemle verilmesi gerektiğini düşünüyorum (S.6).

Sadece mevzuat mevzuatta bürokratik kısımda kalmamalı, halka da inmeli. Önceden olurdu okullarda tatbikatlar vesaire. Ama mesela biz o tatbikatın hangi gün ne zaman olacağını bilirdik. Böyle olmamalı bence bu tatbikatlar (S.11).

Arama kurtarma başlangıcı olarak yeterli olsa da ileri düzey arama kurtarma yapacak bireyler için daha teknik eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Aynı zamanda afetin çeşitliliğine göre tüm eğitimlerin alınarak oluşabilecek senaryolar üzerinden pratik yapılması gerektiğini düşünüyorum (S.15).

Özellikle 6 Şubat Depremi'nde gördüğümüz kadarıyla insan odaklı öncelikli bir çalışmanın yapılması gerekiyor. Her şey insan odaklı olmak zorundadır. Yani devletten, bayraktan, sağdan, soldan her şeyden önce bir insan yaşatmamız gerekiyor. Ona göre mevzuatımız tekrar düzenlemesi gerekli, denetimlerimiz ona göre yapılması gerekiyor. Bir denetim eksikliğimiz var, ahlaki sıkıntılarımız, dertlerimiz var, eğitim problemlerimiz var. Bu eğitimin devlet tarafından öncelikle sadece deprem konusunda değil, her alanda bir eğitim ve eğitimle ilgili bir yetiştirme, bir program verilmesi gerekiyor. O şekilde düzenlenmesi lazım. Uzun soluklu aslında. Bir de her zaman savunduğum insan odaklı olmak zorundayız, insanı bir kere eğitmek zorundayız. İlkokuldan başlayarak deprem farkındalığı konusunda geliştirilmesi lazım. Ahlaklı nesillerin yetiştirilmesi lazım bu konuda (M.4).

Kişiler için mümkün olduğu kadar uygulamalı modellemeler yapmak gerekli. Yani resmen araziye gideceksin etüd edeceksin, geleceksin kayıtları inceleyeceksin, historik kayıtlar gerçekten ölçtüğümüz de yaptığımız da bundan sonraki durumun ne olduğunu ciddi anlamda şey yapmak gerekir analiz yapmak gerekir. Bakın çok ciddi bilim adamlarımız var. Bakın Uğur Kuran, Nafi Toksöz, Övgün Ahmet Ercan ve Ahmet Mete Işıkara değerli bir insandır ve bunlar üzerinde çok kafa yoranlar. Doğan Kalafat daha dün, evvelsi gün rahmetlik oldu. Kandilli'deydi doktorasını yapmıştı. Ciddi beyin çalışması vardır yani ki eğitimimiz fena değil bu konuda (M.5).

Okullarda daha aktif bir şekilde doğal afet eğitimi verilmeli. Ben bunların üniversite bitene kadar zorunlu ders haline getirilmesi gerektiğini düşünüyorum (M.12).

Bölgede yaşayan herkesin minimum düzeyde afet eğitimi alması şart. Ayrıca, meslek odaları ve afet anında yönlendirme yapacak kurumlar da kapsamlı eğitimden geçmeli. Eksiklerimizi maalesef afeti yaşayarak öğrendik. Ancak bu sadece afet önlemleriyle ilgili değil; ülkenin en büyük problemi eğitim. Afet bilinci, afetten önceki ahlaklı davranışlar, hepsi eğitimle verilmeli. Ülkedeki temel çürümüşlük eğitimden kaynaklanıyor. Eğer eğitimi çözebilirsek, diğer tüm sorunların da çözüleceğine

inaniyorum. Ne yazık ki, afetlerden en çok etkilenen yerlerde bile bu çürümüşlük ve etik dışı durumlar devam ediyor. Bu yüzden, her şeyden önce eğitime odaklanmalıyız (M.14).

5.3.3. Afet Farkındalığı Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Afet Farkındalığı” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Arama kurtarma ekiplerindeki farkındalığın artması konusunda K.8 “Yani hem kamu kurumunda afetle ilgili çalışanlar hem de STK'larda ve Sahil Güvenlik, Jandarma, Emniyet bunlardaki ekiplerle aslında güzel bir farkındalık var. Son üç senedir de devamlı bir akreditasyon çalışmamız var. Arama Kurtarma Dairesi'nde gerçekten iyi şeyler yapıldığına inaniyorum. Biz devamlı bir enkazın üzerinde çalışırken biz hangi tekniklerle çalışıyorsak, diğer kamu kurumu veya STK'ların arama kurtarma ekiplerinin de aynı teknikle çalışmasını istiyorduk. Bu akreditasyonla bunu sağladık ve halen devam ediyor. Gelişerek, büyüyerek devam ediyor” sözleriyle ifade etmiştir.

Toplumun afet farkındalığı olmasının önemiyle ilgili olarak katılımcıların tecrübelerinden edindikleri olumlu yanıtları şu şekildedir:

Afet yönetim sistemi AYDES üzerinden ama bilinçlendirme, toplumun aydınlatılması, farkındalığının artırılması ilgili eğitimli gönüllü AFAD personelinin daha çok şeye katılması lazım (K.5).

Kesinlikle ruhsatlandırma, mühendislik hizmeti alınarak işlem yapma konusunda afet bilinci eğitimlerinde bahsediyoruz. Özellikle bu konuda bu işlerin neden önemli olduğunu anlatıyoruz. Bu anlamda kesinlikle vatandaşın bilinçli olması gerekiyor (K.10).

Benim edindiğim tecrübe kesinlikle öncelikle toplumun bilinçlendirilmesi gerektiği yönünde. Bir afet yaşandı ve bitti. Bu afetten sonra toplumu yaptığım işle ilgili mutlaka bilinçlendirmeliyim. Topluma bunun doğru aktarılması gerektiğini düşünüyorum. Toplumda eğer bunun bir karşılığı olursa, topluma bunu kabul ettirebilirsek iş çok daha kolay ilerleyecektir (K.15).

Maalesef ki bir korku yaşamış ve şu an müteahhit ve vatandaş da işi dinlese vatandaş şey diyor sayın müteahhit bakın lütfen üzerine daha çok durun. Biz masraftan korkmuyoruz. Ne yaparsak yapalım ama depremden önce halkın tavrı şuydu; abi şunu yap, bitir lütfen. Bir an önce. Nasıl olursa olsun bu biziz, benim veya babam veya ablam veya sizsiniz. Hepimiz, anladık yani, şu anda işler değişti. Keşke böyle acı bir tecrübeyle değişmeseydi. Bu afet kesin gelecek başımıza deyip daha çok önlem alsaydık diye düşünüyorum (B.33).

Afet farkındalığının olmaması bence en önemli sebep. Daha sonrasında kurumlarda yetişmiş eleman yetersizliği. Depremden sonraki bu süreçte sahada görev alacak personelin hem psikolojik anlamında hem de bilgi anlamında dirayetli olması gerekiyor. Biz bu konuda biraz bölge olarak sıkıntı yaşadık. Bir diğer yanı bence eğitim ve

insanların bilinçlendirilmesi. Diğer önemli bir konu, insanların tercihlerinde bile bunu ilk sıraya koymasının farkındalığının oluşturulması gerekiyor (B.36).

Afetlerde farkındalık elbette en önemli şey, hatta çocuklar bile tehlikeyi sezer. Biz de 6 Şubat depreminden önce bu konuyu çok gündeme getirdik, bunun coğrafyamızın bir gereği olduğunu vurguladık. Belki insanlar bir şeylerin farkındaydı, masalarda da öyle konuşuluyordu ama farkındalığın ötesine geçmek gerekiyordu. Artık "deprem anında üçgene girelim" gibi teorilerle hareket edemeyiz, çünkü öyle bir şeyin olmadığı ortaya çıktı. Bu felaket bize çok ders verdi; adeta bir atölye çalışması gibi oldu. Statik, şehircilik, yerel idarelerin rolü gibi konularda büyük dersler çıkardık. Anladık ki, teoride kalan benzer kavramlar işe yaramıyor. Daha sistemli bir farkındalık, yani eğitimin tek başına yeterli olmadığı, yeşil alanlardan mevzuata kadar her konuda somut adımlar atılması gerektiği açıkça görüldü. Tüm yetkili kişilerin bir araya gelip bu öğrendiklerimizi uygulamaya geçirmesi şart (M.1.)

Afet farkındalığı olması hatta birçok hayatta kalan kişi 12 Kasım'da çök-kapan-tutun yapılmıştı tüm Türkiye'de. Sadece şu uyarıları dinleyerek hayatta kaldılar yani. Veyahut ta hayatta kalmanın bedelini ödediler. Deprem anında merdivenlerden uzak durun, asansörden uzak durun ve güvenli bir bölgede çök-kapan-tutun yapın. Hayatta kalanlar merdivenden uzak durduğu için hayatta kaldı (K.11).

Olumsuz Görüşler:

Afet farkındalığı konusunda toplumun tüm kesiminde ciddiye alınmadığında kurumlara da olumsuz yansıdığını K.4 şu sözlerle vurgulamıştır:

Kurumda afetle tek ilgilenen ben olsam da, çevremde kimse bu konuda bilgili değil; afet bilinci toplumda da, memurda da eksik. Kaçak yapılara karşı çıkmama rağmen dinleyen yok, çünkü siyaset bile vatandaşın baskısıyla bu duruma göz yumuyor. Şehirdeki plansız yapılaşma yüzünden toplanma alanı bile oluşturamıyoruz. Bu durum, hem vatandaşın hem de devletin ortak sorumluluğu.

Benzer olarak bu konuda katılımcılar olumsuz şu görüşleri aktarmıştır:

Yani devletimiz son zamanlarda çok konuya önem verdi. Hatta Türkiye geneli birtakım tatbikatlarda yaptı AFAD Başkanlığımız. Ben o tatbikatlardan birine de katılmışım. Çok da güzeldi ama toplumda afet farkındalığının olmaması ve bu farkındalığın zaman içerisinde olsa bile tam sahaya yansımaması bence en büyük aksaklıklardan biriydi. Vatandaş belki oturduğu evin risk durumunu bir uzmanlar kadar bilemez. Ama az çok eğer ruhsatsız bir yerde oturuyorsa, imara aykırı bir yerden ev almışsa ve bunun negatif sonuçlarında görmesi lazım. Aslında bu yönde bir farkındalık eksikliği var. Vatandaş bu konuda daha çok kısa vadeli düşünüyor, uzun vadeli düşünmüyor. Kurumumuz olarak da bu konuda ruhsatsız alanlara girilip oturulmaması gerektiğini ifade ediyoruz (K.5).

Aslında her şey insan bilincinde bitiyor. Kendi yanımdaki binadan örnek vereyim: defalarca belediyeye şikâyet ettik, binamızın üstüne yıkıldı. Risk haritaları, zemin etütleri var, her şey mevcut ama yine de "yapı yaklaşma sınırlarına uygun" deniyor. Kaçaklar ve riskler ortadaydı ve o binadan seksen kişi çıkarıldı. Yani bu bilinçsizlik sadece kurumsal değil, bireysel de. İnsanlar belki mecburiyetten riskli binalara yöneliyor olabilir ama ben ev alırken özellikle altında dükkân olmayan, ana cadde üstünde olmayan bir yer tercih ettim. Bu, kendi risk analizimle aldığım bir önlemdi. Keşke herkes bu bilinçte olsa. Kurumsal denetimler ne kadar sıkı olursa olsun, insanlar her zaman bir yolunu bulup zemin etüdünü, statikini kendi lehlerine çevirebiliyor; sonuçta uygulama farklı olabiliyor (K.10).

Maalesef, ne afetten önce ne de sonra gerçek bir afet bilincimiz oluşmadı; hala "ne olacak kültürü" hâkim. Ruhsatsız, mühendislik hizmeti almayan 50 metrekareye kadar yapılaşmaya izin verilmesi gibi en tepeden başlayan yanlış uygulamalar var. Yerel yönetimlerin çöp toplayamaması yüzünden oluşan seller ya da TEDAŞ'ın kablolarını derine gömmemesi yüzünden yaşanan elektrik çarpmaları, hep bu bilinç ve afet kültürü eksikliğinden kaynaklanıyor. Depremden sonra bile bir şey değişmedi; "ne olacak ya" mantığı sürüyor, hatta "200-300 yıl deprem olmaz" gibi yanlış inanışlar yayılıyor. Asıl sorun, insanlarımızın ağır hasarlı binalarını orta hasara çevirmeye çalışması gibi bireysel bilinç eksikliği. AFAD'ın "çök-kapan" projesi faydasız kaldı, çünkü mesele çökmek değil, şehrin afete dirençli, binaların dayanıklı olması. Afet bilinci sadece deprem değil, yangın, sel, toprak kayması gibi her türlü olağan dışı olayı kapsamalı. Ancak biz afet dirençli kentler olmaktan çok uzağız. En son İmar Barışı bile bir cinayet olarak görülürken, ormanların kesilip konut yapılması gibi felaketlere davetiye çıkaran uygulamalar devam ediyor. Antakya'da kışın yaşanan seller ve konteyner kentlerin suya maruz kalması bunun kanıtı. Devletin bilgi ve verileri olmasına rağmen, dere debileri veya taşkın kotları göz ardı edilerek plansız yapılaşmaya gidiliyor. "Geçici" denen konteyner kentler bile bir buçuk yıldır duruyor, daha da kalacak gibi görünüyor (M.2).

Çünkü bunun farkında olsaydık biz kurumsal olarak veya toplumsal olarak bundaki bürokrasi ve mevzuat konularını aşmış olurduk (B.19).

Şimdi vatandaş deprem gerçeğini biliyor da ne zaman geleceğini de bilmedi. Vatandaş Arabistan'a gidiyor, geliyor, nişanlanıyor, bir ev yapmaya başlıyor. Yirmi yıl sonra evde üç çocuğun nişanını ve üstüne bir kat daha çıkıyor, bina büyüyor yani bunun statığı hesaplanmamış ki, eski burada bizim mimarlar vardır deriz. Yani eski usul yani ev yapanlar var kara düzen yapan anlatabildim mi? Statığı mi var bunun? Bunun hesaplaması mı var? Ne kadar demir lazım? Yok ki onca hesap. Kolon çıkar mı, aklına gelmiyor ki deprem gerçeği. Şimdi birçok bina çöktü bizim burada. Kaç tane çocuğu varsa o kadar kat çıkıyor sormuyor kimseye maalesef. Böyle bir realite var (B.17).

Şunu vurgulamak lazım vatandaş bu konuda afet farkındalığı yoktu, yapıların çoğu kaçak ve imar mevzuatlarına uymuyordu o zamanlar ben imar müdürüydüm. Maalesef vatandaş bu konuda sorumsuz davrandı. Belediyemiz bu konuda iyi bir mevzuat uygulamıştı ama binalar eski ve ruhsatsızdı. % 80 yapılar nerdeyse ruhsatsız diyebilirim. Vatandaş imkânsızlıktan bu konuyu önemsemedi veya görmezden geldi. Başka faktörler bilinçsizliğinden ailesine, çevresine karşı, belediyeye karşı tamamen bilinçsizlik ve duyarlılık (B.28).

Jeoloji mühendisi olarak yıllardır derneğimiz ve yerel yönetimlerdeki görevim aracılığıyla, Samandağ'ın birinci derece deprem kuşağında olduğunu ve buna göre bir yaşam tarzı benimsenmesi gerektiğini defalarca vurguladım. Belediye başkanlarını, üniversitelerle iş birliği yaparak binaların envanterini çıkarmaları ve depreme dayanıklılıklarını belirlemeleri konusunda uyardım; çünkü bunun can kurtaracağını biliyordum. Ancak ne yazık ki afet farkındalığı yok; bizler her şeyi çabuk unutuyoruz. Deprem olduğunda "nereye gidelim, çadır bulalım" diye bana telefon yağarken, iki üç gün sonra her şey unutuluyor. Eski Çevre ve Şehircilik Mühendisleri Odası Başkanı ve birçok bilim insanını getirip konferanslar, etkinlikler düzenledik. Ama belediye başkanının esnemesi bile, bu konudaki ilgisizliği ve bilgisizliği gözler önüne seriyor (S.8).

Afet farkındalığı eğitimleri, okullarda yaşam üçgeni gibi temel bilgileri öğretse de, asıl sorun bu bilincin insanlara tam anlamıyla aşılanamaması. Finansmandan ziyade eğitim eksikliği, insanları depreme dayanıklı yapılaşmanın önemini anlamaktan alıkoymuyor; "ne olacak ki?" mantığı yaygın. Ekonomik baskılar ve katı mevzuatlar da bu durumu körükliyor; vatandaş depreme dayanıklı yapı yapmak istese bile, parsel büyüklüğü gibi küçük detaylar yüzünden bunu yapamıyor. Ülkemizde aslında deprem yönetmeliğimiz

oldukça iyi, ancak uygulama eksikliği ve esas meselelerden uzaklaşma büyük bir sorun. Bu durumun önüne geçmek ve afet farkındalığını gerçek anlamda artırmak şart (B.30).

Eğitim hayatında ilköğrenimden itibaren öğrencilere deprem bilincinin aşılması gerekmektedir. TMMOB olarak deprem çalışmaları ve deprem sonrası birçok konuda matematiksel olarak yer hareketlerinin izlenmesi açısından birçok bilgiye eriştik. Kayma hareketlerinin İskenderun körfezimiz de neden-sonuç ilişkisi ile raporladık. Yapılması gereken tüm durumları saptadık. Fakat bu durumla ilgili olarak yerel yönetimlerden herhangi bir karşılık bulamadık (M.10).

Katılımcıların doğru bildiklerini düşündükleri aslında bilinçsizliğin yansıması olduğunu tecrübeyle öğrendikleri konusunda B.13 “*şimdi dediler ki Başkanım bu bina zemini kaya dediler kaya kaya. Bu bina kaya oldu dediler. Öyle mi! deprem oluyor tamam mı? Deprem oluyor, ben işte bilinçsiziz ya hemen merdiven boşluğuna koştum. Antakya'da vefat edenlerin yüzde 50'si merdivenlerde/merdiven boşluğunda öldü*” sözleriyle ifade etmiştir. Benzer konuda görüşmecilerin görüşleri aşağıda aktarılmıştır:

Afet farkındalık bence biz afeti bildiğimizi düşünen ama bu konuda çok cahil bir toplumuz. Çünkü pratikte nasıl olduğu ve neye ihtiyaç olduğu konusunda ciddi bilgisizlikler vardı (S.9).

Deprem gerçeğini ne kadar bilsek de hangi binada otursak da çok çabuk insan beşerdir, unutuyor. Hani hiç olmayacakmış gibi ya da oldu mu hiç yapmayacakmış gibi düşünebiliyorum. Dolayısıyla işte 2000 yılından önceki sağlam olmayan binalarımız, 2005 yılında çıkan yeni bir yönetmeliğimiz var, 2018'de çıkan artçı bir yönetmenliğimiz var. Ama bunların hepsine istinaden burada yaşanan depremin bilançosu da tabi bu kadar zor ve ağır olmasının sebebi. Yani ondan dolayı diyoruz ki bu gerçekten çok çok büyük bir felaket oldu. Biz tabii ki bu manada biraz önce söylediğim gibi çalışmalarımızı yapıp her an olacakmış gibi düşünmemiz gerekiyor. Ama hepimiz kısa bir zaman sonra bunu unutuyoruz. Unutulmaması gerektiğini, hatırlanması gerektiğini, işte herhangi bir şekilde oturduğumuz binanın sağlıklı olup olmadığını mutlaka bilmemiz ya da işte gerekli yerlerden bunun kimlik kartını alacak şekilde tespit etmemiz gerektiğini düşünüyorum (S.2).

Öncelikle insanlar depremden önceki yapısının risk durumunu bilmiyor ve bence insanlar bunu bilme gerektiği bilincine sahip değil. Benim eşim her konuda garip bir şekilde çok bilgisi olan bir insan. Eski AVM'miz Palladium Asi kenarında. Palladium'un karşısında çok elit, çok nezih bir mahalle vardı. Çok severdim. Oraya bakan bir terası var. Bir gün orada sohbet ederken dedim ki ya şurada bir evim olsa ne kadar isterdim ne güzel olur. Eşim durup dedi ki saçmalama, nehir kenarında oturulur mu, hiç böyle bakmamıştım. Eşim de avukat, teknik bir meslekten değil bunu söyledi ve ben dedim ki hiç böyle düşünmemiştim. Yok dedi hayatta oturulmaz saçmalama ve benim gibi düşünen yani mahalle nezih oturulur diye düşünür (M.14).

Öncelikle milletimizde afet farkındalığı ne yazık ki başımıza bir iş gelene kadar böyle bir yapıda olmaması (B.23).

Sürekli konuşuluyordu Hatay depremi ama hiç yaşanmayacakmış gibi algı vardı. Yoksa çok binaların riskli olduğunu görüyorduk. Farkındaydık belki ama bize mi denk gelecek diye önemsemiyorduk. Bence insanların bilinçsizliği. Çünkü biliyorsunuz bunun için herkesin onayı da gerekiyor. Çok fazla aktörleri var, sürekli aşılamıyordu. Halk bilinçlendirilirse belki bu sürece dâhil edilebilir. Onlar da aslında bu tür uygulamaların

onların iyiliğine ya da çok fayda getireceğini bilirlerse bu kadar tepki de olmayacağını yani düşünüyorum, gerçekten halkın bilinçlenmesi ve bu sürece dâhil edilmesi gerekli (B.8).

İlkokuldan beri Hatay'ın deprem bölgesi olduğunu bilsek de, depremi hep "sallanıp geçecek" diye algıladık. Bu yüzden DASK'ımızı bile güncellemek gibi basit önlemleri ihmal ettik. Ancak bu defa deprem "sallanıp geçmedi" ve farkındalık eksikliğimiz acı bir şekilde ortaya çıktı. Vatandaş olarak bizler, binaların dış görünüşüne, iç dekorasyonuna, konumuna odaklandık; sağlamlığını hiç hesaba katmadık. Ben bile, titiz bir insan olmama rağmen bunu düşünmediysem, çoğu kişinin de düşünmediğine eminim. Bu yanılmanın en büyük kanıtı ise, daha önce küçümsediğimiz TOKİ evlerinin ayakta kalması, gösterişli binaların ise yıkılması oldu. Bu durum, görselliğin ne kadar aldatıcı olabileceğini bize acı bir şekilde öğretti. Ayrıca Hatay'da 4 katın üzerinde bina yapılmaması gerektiğini düşünüyorum; bu tam anlamıyla bir cinayet. İnsanlar dağa taşa yapsınlar ama üst üste kat çıkmasınlar (B.7).

Öneriler:

Afet farkındalığını sağlanması için afet anında nasıl hareket edileceğinin simülasyonlarının hazırlanması, belediyelerin sürece daha etkin katılım sağlaması, yönetici ve personelin eğitimleri ve mülki amirlerin eğitimlerinin sürdürülebilir olması önerileri konusunda K.6 "Diğer kurumlar ve mevcut eksiklikler göz önüne alındığında, toplum ve devlet olarak afet hazırlığına daha fazla odaklanmamız gerekiyor. Afet anında neler yapılacağını gösteren simülasyonlar hazırlamak ve bu konuda bir farkındalık oluşturmak hayati önem taşıyor. Özellikle belediyelerin afet bilincinde kilit rol oynaması ve bu konuda ciddi bir bilgi birikimine sahip olması şart. Belediye başkanından en alt kademedeki personele kadar herkesin bu işin ciddiyetini kavraması, süreçlerin kesintisiz yönetilmesi için elzem. Ayrıca, bürokrasiye esneklik kazandırılmalı ve mülki idare amirleri, bilgilerini güncel tutmak için düzenli ve artırılmış afet eğitimlerine tabi tutulmalı. Belirli bir kota konularak bu eğitimlerin sürekliliği sağlanmalı ki, hem kendileri hazır olsunlar hem de bulundukları bölgeleri bilinçlendirebilsinler" sözleriyle hazırlık kültürünün önemini vurgulamıştır.

Yaşanılan afetlerden ders çıkarılarak bilinçlendirmeyeyle ilgili eğitimlerin afetin her sürecinin kategorize edilerek ve pedagojik formasyona göre tüm kesimi kapsayacak şekilde eğitim müfredatına anaokulundan başlanarak dâhil edilmesi ve insanların yaşayacakları yeri belirlerken afet risklerini göz önünde bulundurmaları konusunda katılımcıların yanıtları şöyledir:

Ahmet Mete Işıkkara'nın "Deprem öldürmez bina öldürür" sözü, toplumsal bilinç eksikliğimizi gözler önüne seriyor. Devletin çabaları vatandaş engellemeleriyle karşılaşırken, asıl çözüm toplumsal farkındalıkta yatıyor. Afet eğitimleri anaokulundan başlayarak müfredata dâhil edilmeli, çünkü 30-40 yaşındaki yetişkinlerin kısa eğitimlerle davranışlarını değiştirmek zor. Bu aynı zamanda sosyolojik bir sorun. Halkımız ev alırken veya kiralarken öncelikle binanın depreme dayanıklılığını sorgulamaya başladığında, yani sağlam ev talep ettiğinde, inşaat sektörü de buna göre hareket edecektir. Muhit, manzara veya oda sayısı gibi unsurlar yerine, deprem

dayanıklılığı önceliğimiz olmalı; bu ancak güçlü bir toplumsal farkındalıkla sağlanabilir (K.7).

Deprem yaşanması gerçekliği olarak öğrencilere bu bilincin aşılması, MEB ve YÖK müfredatında yer alması, TV ve sosyal ağlarda sürekli sürekli algı ve bilinç oluşturulması (B.12).

Bu bir eğitim işi, bir kültür işi, bilgilendirme işi. Yani deprem bölgesinde yaşadığımızı, deprem merkezinde oturduğumuzu, her an için depreme bilinçli bir hale gelmemiz için toplum devamlı bir şekilde bilgilendirilmesi gerekiyor (B.13).

Şimdi bizim yaşadıklarımızdan ders çıkarma adına bunun kategorize edilmesi gerekir. Öncesi, sonrası ve mevcut haliyle değerlendirmek gerekiyor (K.9).

Yani bizim eğitimlerde mesela bina alırken nelere dikkat edilmeli diye bir bölüm vardı. Çünkü AFAD'ın yaptırım gibi bir şey yok. Biz yaptığımız eğitimlerde şunu diyoruz; Örneğimiz şuydu mesela araba alırken ne kadar incişine cıncığına bakıyorsunuz, ekspertize, kaportacıya götürüyorsunuz, araba sonuçta 500/600 binlik şeyler. Ama ev alırken de bazı şeylere dikkat etmeniz gerekiyor. Ama insanlarda şunu diyor benim param 200 bin liraya bu eve yetti. Belki bu depremden sonra binaların kimlik kartı ekspertiz raporu gibi şeyi olur. Belki yaptırım gücü verilir AFAD'a bir ofis veya şube kurulabilir (K.11).

Afet bilinci tabana yayılması çocuktan 70,80 yaşındaki insana kadar deprem anında, bir afet anında nasıl davranması gerektiği kültürüne sahip olması gerekir. Belki okullarda ilkokuldan başlayarak afet bilinci sağlanmalı ama öncelikli olarak eğiticinin eğitilmesi lazım (K.16).

İşte toplumda, ailede, iş yerinde afet bilinci eğitimi. Bunu bütün alanlara yayarak en üst yöneticiden en alta kadar yaygınlaştırmak bide mümkün mertebe şu yaşadıklarımızı biraz daha unutturmadan, içselleştirerek ve belki o zaman biraz daha hızlı yol almamız sağlanabilir (B.2).

Bu topraklarda, coğrafyada yaşıyorsak bununla yaşamayı ya da mücadele edebilmeyi öğrenmemiz gerekiyor. Bunun çocuklara okul öncesi dönemden başlanarak aşılması gereken bir durum (B.4).

Depremle ilgili farkındalığa bireylerden başlamak lazım. Aileden başlamak, bireysel, aile, ondan sonra kasaba, şehirlere doğru gidilmesi lazım (B.30).

İlk ve orta öğrenimde detaylı afet farkındalığı eğitimleri yapılması, kısıtlı imkânlarla hayatta kalma, ortak yaşam deneyimlerinin sunulması gerekiyor. Temel afet okuryazarlığı konusunda tüm vatandaşların bilgilendirilmesi gerekiyor (S.16).

Şimdi biliyorsunuz bir toplama sahaları yaptık. Yukardan bir şey düşmeyecek, parklar, sabitleme çalışmaları, onları çok detay yapmak gerekir ve onu gerektiğinde belki mahalle bazında uygulamak gerekir. İnsanların fiilen bu işi yapması gerekiyor askerlik gibi. Yönetmelikte getirecek kardeşim bu eğitimi aldın mı? Yaptın mı askerlik yaptım yani bu eğitimi aldın mı? Bu eğitim okul eğitimi değil, afet yönetimi eğitimi bu deprem de olabilir bu sel de olabilir. Rüzgâr, kasırğa olur. En önemlisi iletişim araçlarında bu insanlara yer verilmesi. Bu televizyondur, sosyal medyadır (M.5).

Afet farkındalığının sürdürülebilirliği ve yaşanan afetin hafızalardan silinmemesi amacıyla görsel anıtlar veya simgesel çalışmalar, yapılması konusunda B.5 “Allah korusun bir savaş oldu, personel nerede ne yapacak? Yani Sivil Savunma üzerine daha çok yazışmalar yaptık, afetle ilgili çok fazla bir eğitime almadık. Bir de insanlarımız ne

yazık ki yaşadığı afetleri vs. çok çabuk unutuyor. Onları afet sonrasında belki belli bir zaman geçtikten sonra o afetin boyutunu tekrar göz önüne serecek çalışmalar yapılması gerekiyor. Kısa zaman içinde insan yaşadıklarını normalleştiriyor, kanıksıyor. Belki eğitimlerde böyle görsel şeylerde mesela anıt gibi şeyler yapılabilir unutulmaması ve hafızayı canlı tutmak için. Ben 81 ilin 80 ilinin Hatay'da halen ciddi anlamda ne kadar yıkıcı bir deprem olduğunu ne kadar bildiğine dair farkındalığı olmadığını düşünüyorum” sözleriyle vurgulamıştır. Bu konuda benzer görüşleri diğer katılımcılar şu cümleler ile aktarmıştır:

Ülkemiz bir deprem ülkesi olduğundan, daha fazla bilgilendirme ve eğitim semineri düzenlenmesi şart. Halkın afet farkındalığını artırmak için görsel, işitsel ve dijital platformlarda reklam ve tanıtımlar yapılmalı. Kurumlardaki personelin düzenli olarak afet hazırlık eğitimleri alması sağlanmalı. Kamu spotlarının iletişim kanallarında sıklaştırılması ve dizilerde/filmlerde bu konuların işlenmesi, gerçekleri unutmamak adına büyük önem taşıyor (B.15).

Türkiye'nin son 24 yılda sekiz büyük depremle sarsıldığını, yani ortalama yedi yılda bir büyük deprem yaşandığını düşündüğümüzde, bu gerçeği vatandaşa çok iyi anlatmalı ve sürekli gündemde tutmalıyız. Geçtiğimiz yıllarda yapılan "çök-kapan-tutun" tatbikatı gibi ülke çapında bilinçlendirme eğitimlerini artırmamız şart (S.4).

Kamusal alanda farkındalık programları ile olur. Deprem de gündemimizden asla düşmemeli (S.7).

Düşünün biz 4.8'lik bir depremi yaşadık ve büyük bir deprem geleceğini depremden 15-20 gün önce Şükrü Ersoy profesör doktor burada bir brifing yaptı. Afet bölgesindeyiz, fayın üstündeyiz, nasıl korunabileceğimizi, bununla alakalı farkındalıkların biraz daha böyle cezbedici şekilde, vatandaşı oraya çekecek şekilde yapılırsa farkı anında artacağını düşünüyorum. Deprem bir anda yakalayabileceğini bir düşünün. Bugün bir Hiroşima felaketini Japonya her çocuğa götürüp gösteriyor, bakın diyor neler oldu. Bizde Türkiye'nin her yerinden belki çocuklara burayı göstermeliyiz (S.1).

Türkiye de 1999 Marmara depreminden sonra afet yönetimi sistemine ciddi önem verilmiş ve büyük ölçüde bu alanda yol katedilmiştir. Tüm halkın afet yönetimi konusunda farkındalık eğitimleri alması gerekmektedir. Ulusal medya mecraların da bu konular devamlı güncel tutularak teşvik edilmelidir (S.15).

5.3.4. Afet Gönüllülüğü Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Afet Gönüllülüğü” kategorisi altında “Olumlu Görüşler ve Öneriler” olarak 2 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Belediyelerde afet müdürlüklerinin kurulması, gönüllülük çalışmalarının yaygınlaştırılması konularında katılımcılar olumlu yanıtlarını şöyle ifade etmiştir:

Afet müdürlüklerinin kurulması her belediyede olması sayıyı artıracak. Sadece kurulmakla kalmaması lazım. Arama kurtarma dernekleri çoğaltması lazım. AKUT'tu diğerleriydi bunlar biraz gönüllülük esasına dayanarak bunların hepsini işte AFAD müdürlüğü işte belediyedir işte İçişleri Bakanlığı yani düşün ki ne kadar çok personel olursa olsun bir şehir yıkılmış, bir şey de kalmamış. Şehrin ilçeleriyle kalmamış köyleri

de yıkılmış. Buna hiçbir kurum yeterli olmaz. Bu bir savaş gibi. Bu gönüllülük esasıyla daha fazla çoğaltılmasıyla, sayının daha da artmasıyla bir çözüme kavuşacağı kanaatindeyim (B.29).

Gönüllülüğü daha fazla ulaştırmamız lazım insanlara (S.8).

Sadece kamu kurum kuruluşları değil de gönüllüleri de işin içerisine katarak MAG var (Mahalle Afet Gönüllüleri). Biz zamanında GIZ (Alman Uluslararası İş birliği Kurumu) ile bir proje gerçekleştik, gönüllü itfaiyecilik. Şimdi bir iki yıl öncesine dönsek gönüllü itfaiyecilik değil de bir MAG, Mahalle Afet gönüllülerini icra edip belki daha fazla insana dokunabilirdik (B.2).

Öneriler:

Katılımcıların bu konudaki aktardıkları yanıtları şunlardır:

AFAD gibi afet kurumları dünyada var ancak Türkiye'deki AFAD, Almanya'daki gibi sadece planlama yapmakla kalmayıp, müdahale, barınma ve afet sonrası ihtiyaçlarla da ilgileniyor. Almanya'da afet yönetimi büyük ölçüde STK'lar ve yaklaşık 4 milyon gönüllü üzerinden yürütülüyor. Ben de Türkiye'de benzer bir sistemin olması gerektiğini düşünüyorum. Bunun için, STK'ların ve gönüllülerin afet bölgesinde daha etkin çalışabilmeleri adına ciddi bir altyapı hazırlanmalı ve AFAD bu süreci yönetmeli (K.17).

Bu afette ülkemizde afet bilincinin çok zayıf veya hiç olmadığını gördük. Bu bilinç, sadece televizyon tatbikatlarıyla değil, vatandaşın sürece dahil edilmesi ve gönüllülük esasının güçlendirilmesiyle gelişir. Gönüllülere sadece sertifika vermek yetmez, onları desteklemek ve toplumda pozitif ayrımcılıkla öne çıkarmak gerekir. Toplumun en aşağıdan yukarıya doğru afet yönetimiyle etkileşim ve iletişim içinde olması, planların yeniden gözden geçirilmesi ve sivil toplum kuruluşları ile gönüllü platformların afet yönetim sistemine entegre edilmesi gerektiğini düşünüyorum (K.3).

Afet konusundaki eğitim ve kurslar zorunlu olmalıdır. Gönüllülükle değil asgari eğitimi her kamu personelinin alması gerekir ve gönüllülerden oluşan yapılar özellikle sivil toplum örgütleri ile iş birliği içinde yapılmalıdır (B.19).

Yani aslında şu an mevzuatların uygulanması temel devlet kurumlarının güveni sağlayabilmesi için, çünkü şu an afetle beraber biraz güven yıpranması söz konusu. Sahada daha görünür olmak gerekli, güvenlik ağlarını, gönüllü ağlarını yeniden kurmak. Çünkü her ne olmuşa olsun deprem hala bizim bir gerçekliğimiz ve bunu yeniden inşa etmemiz gerektiği gözümüzün önünde büyük bir sorun olarak duruyor. Bu ağları yeniden kurmak, ilgili organizasyonları eksik olduğu noktalarda belirlemek ve bunlara ilişkin düzenlemeler yapmak gerekiyor (B.26).

Afet durumlarında gönüllülük basit görülemez; her mahallede ayrı gönüllü ekipler oluşturularak belediye personelinin bağımsız bir ağ kurulmalı. Eğitimli gönüllülerimiz olmasına rağmen, bu depremde araç-gereç eksikliği yüzünden müdahalede zorlandık. Belirli noktalarda afet araç-gereç depoları kurulsa, daha fazla enkaza müdahale edilebilir ve daha çok hayat kurtarılabilirdi. Gönüllülerimizin boş ellerle gelmesi, acil ekipman ihtiyacını gözler önüne serdi. Vatandaşın da bu konuda bilinçlenmesi ve arama kurtarma kadar lojistik destek ekiplerine de katkı sağlaması gerekiyor, çünkü afet anında her türlü destek hayati önem taşır (B.28).

5.3.5. Uzman Personel Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Uzman Personel” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Sahada uzman personelin kıymetiyle ilgili katılımcıların tecrübelerinden edindikleri olumlu yanıtlarını şöyle ifade etmiştir:

Güçlü olduğumuz yön şuydu; ekiptik. Ekip ayaktaydı. 7/24 hiç kimse yatacak yerin yok, yiyecek ekmeğin yok, içecek suyun yok. On ekip ayaktaydık. Herkes bir şekilde bir şeyler yapmaya çalıştı. Biraz da önceki bahsettiğim gibi bizde teçhizat, araç, gereç olsaydı kendi binamız da yıkıldı aynı zamanda. O yıkılmayıp ya da bizim bir en ufak bir dinlenme alanımız bile olsaydı, vardiyalı bir şekilde dinlendirseydik daha etkili olabilirdik. Daha çok cana, daha çok insana el uzatabilirdik (B.3).

Büyük afet operasyonlarını yönetecek yetişmiş müdür ve ekip amirleri kritik öneme sahip. Hatay'da çalışan personel olağanüstü deneyim kazansa da, mevcut yoğunluktan dolayı bunun farkında değiller. Asıl sorun, bu tarz büyük operasyonlarda çalışma alanını sektörlere bölerek AFAD, jandarma, emniyet ve STK ekiplerini etkili bir şekilde dağıtabilecek, kapsamlı planlama ve lojistik yönetimi yapabilecek yetişmiş personel eksikliği. Sahada zorlu koşullarda çalışırken aynı zamanda kahvaltıdan konaklamaya kadar tüm operasyonel detayları planlamak, bir hafta 10 gün hatta daha fazla sürebilecek kesintisiz bir afet müdahalesi için çok iyi bir planlama yeteneği gerektiriyor (K.8).

Depremi ilk anından itibaren halkımıza; kahvaltı, sıcak çorba ve yemek servisi yapılan yerlerde hijyen ve gıda güvenliğinin sağlanması, gerek insan sağlığını tehdit edecek olumsuzlukların yaşanmaması, gerek salgın hastalıklarının önüne geçilmesi önceliklerimiz arasındaydı. Bu sebeple Tarım ve Orman Bakanlığı uzman ekiplerince, halkımıza ve görevlilere yemek temin eden noktalardan numune yemekler alınarak, süratle gıda laboratuvarlarına gönderiliyor, alınan yemek numuneleri 48 saat bekletiliyordu (K.1).

Diğer olası afetler için de hazırlanılması ekipman olarak da kişiyi müdahale edecek yetişmiş personel anlamında da buna ilişkin özel çalışma yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Yani bu şeyler olabilecek, arada yapılacak tatbikatlarla olabilecek bir iş değil (B.25).

Yetişmiş eleman yetersizliği çekmiyoruz. Türkiye'de çok ciddi nitelikli insanlar var. Yani kendini bu alanda yetiştirmiş birilerini yetiştirmeye devam eden çok fazla hoca, çok fazla uzman var. Asıl mesele bunların doğru koordine edilebilmesi (S.9).

Olumsuz Görüşler:

Afet sürecinde gerek yapılanma ve koordinasyon gerekse de araç-gereç sorunları yaşandığını B.1 “ama esas deprem çok daha büyük felaketlerde AFAD'ın yeni kurduğu yönetmeliğinin hem orada çalışan insanların görev tanımı hem de alet-edevat, teçhizat konusunda güçlü yapılanması gerekir. Biz bu depremde AFAD'ın kendisinin bir afet olduğunu, yani çok afetin de problemlerine ve komplikasyonlara sebep olduğunu gördük. Özellikle ilk beş gün AKUT demek. Bu kaosun en büyük sebebi işini bilmeyen

AFAD'ın görevleridir" sözleriyle ifade etmiştir. Yetişmiş eleman ve ekipman, koordinasyon yetersizlikleri konusunda benzer şekilde katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

Kurumlarda yetişmiş eleman yeterli düzeyde olsaydı birçok konuda daha erken müdahale edilebilirdi. En büyük sorunumuz afetlere yapılacak müdahalenin geç olmasıdır. Büyük can kayıpları burada yaşandı. Yetişmiş teknik eleman bulmakta zorlanıldı. Ekiplerin teknik araç, gereç yani ekipmanları yeterli değildi (B.10).

Liyakat, liyakat, liyakat. Şimdi siz buradaki adamları sürükleyemezseniz, sembolik olursanız akşama kadar burada çay kahve içerseniz. Bir tanesi gelir derki; ya Başkanım şunu şöyle yapalım, tamam öyle yapalım, öbürü gelir ve herhangi bir irade koyamazsınız. Orada sembolik olursunuz. Yani burası da bugüne kadar biraz böyle olmuş. Benim sitemim şu hocam; İl Afet Acil Durum Yönetim Merkezinin koordinasyonunda gidiyorsa, o zaman beni de sorgulamalı idiniz. Bu adamların araç, ekipman, personel, nitelik, nicelik durumu nedir? Yarın deprem olduğunda ben bir yerde örgütlüyüm ben bu adama talimat vereceğim. Ve bunları güçlendirmek adına bunların paydaşlarıyla olan iletişimlerini, destek çözüm ortaklarıyla olan iletişimlerini bir senaryo adı altında beraber çalıştırabildik mi, pekiştirebildik mi, pekiştirebiliyor muyuz? Şimdi buna şöyle bir yetkimiz yok hocam bizim. Yani adamı AFAD'ı şöyle bir kenara bırakıp işte paydaşlarla oturur çalışırsın ama ne kadar ciddiye alınır? (B.2).

Zaten kurumlarda yetişmiş eleman yetersizliği, her kurumun kendi içinde bu bilinçle alakalı bir şey oluyor. Kurumlardaki yani bizim kendi TAMP özeline getirdiğimiz zaman, hangi kurumda nerede tırnak içerisinde işe yaramaz insanlar olduğu için maalesef görevlendiriliyor. Tırnak içerisinde iş yapmayan, iş görmeyen personeller görevlendirildiği müddetçe planlar evrakı olarak oluyor. Benim o insana ihtiyacım olduğu zaman o insan orada olsa bile ne yapacağını bilmediği zaman bir anlamı olmuyor ulaşsam dâhil (K.9).

Kurumlarda yetişmiş eleman eksikliği fazlaydı. Birçok insanı kurtardık, kurtarıp da hastaneye yetiştirilen insanların çoğu öldü (B.27).

Şimdi kurumlarda yetişmiş eleman yetersizliği benim birinci önceliğim olur. Çünkü yani bir tane anlayan adam varsa 15 tane anlamayan adamı koordine etmesiyle yol kat etmeye çalıştı. Keşke burada 10 tanesi de bu işten anlasaydı da hep beraber enkazı kaldırsaydık (S.1).

Kurumlarda yetişmiş personelin olmayışı ancak her ne kadar yetişmiş personel olsa dahi bu personellerinde afet maruz kalabileceği göz önünde bulundurmalı ki yetişmiş olsa bile etkin olmayabileceği bilinmeli (B.16).

Kurumlardaki yetişmiş eleman yetersizliği büyük bir sorun; öyle ki, Hatay gibi birinci derece deprem bölgesinde bile bazı belediye başkanları "inşaat mühendisine ihtiyacım yok" diyebiliyor. Bu durum, sistemin buna müsaade etmesinden ve yöneticilerin afet farkındalığı eksikliğinden kaynaklanıyor. Bir belediyede, özellikle Hatay gibi riskli bir bölgede, mimar, inşaat mühendisi, elektrik, mekanik, harita ve jeoloji uzmanlarından oluşan tam bir ekibin bulunması zorunluluktur. Aksi takdirde, okulda aldığı eğitimin afet anındaki kriz yönetimine müdahale edemeyen, alakasız pozisyonlardaki personellerle çalışmak zorunda kalınıyor. Bu sorun, bugüne kadar gelen, geçmişten miras kalan yapısal bir problem (B.30).

Herhangi bir uzmanlık alanı olmayan organize olmamış ve ihtiyaç duyulan işleri yapamayacak kişilerin afet bölgesine gelmelerini doğru bulmuyorum. Bu durum afet bölgesine destek olmaktan çok afet bölgesinde yardım bekleyen insanlara hizmet ulaştırmayı zorlaştırmaktadır (K.1).

Kurumlarda yetişmiş eleman gerçekten yetersiz. Yani personel yetiştirmekte çok sıkıntılar çekmekteyiz. Şimdi biz deprem esnasında emin olun, kurumda ne iş yapacağını bilen personel yok (K.12).

Kurumlar yetişmiş eleman yetersizliği. Yani doğrudur ama böyle bir afette hangi ülke olsa bu eleman eksikliğini hissederdik. Bir; alan büyük, iki; kurtaracak olan da afetzede (K.16).

Ülkemizdeki afet yönetimi, etkin bir reklam yüzüne sahip olmasına rağmen, uygulama ve altyapı konusunda ciddi eksiklikler taşımaktadır. Gerekli uzman ekiplerin (örneğin madenciler) doğrudan sahaya intikali yerine, kaynakların ihale süreçleriyle sağlanmaya çalışılması önemli bir zaafiyettir. Bu durum, kurumlar bünyesinde yetişmiş personel eksikliğinin bir yansımasıdır. AFAD'ın mevcut sorumluluk dağılımı karmaşık ve yer yer çakışmalar içermektedir. Depo yönetimi gibi lojistik görevlerin Sosyal Yardımlaşma Vakfı'na, konteyner kent yönetiminin Milli Eğitim'e bırakılması, AFAD'ın esas görev alanı olan afet yönetiminden uzaklaştığı algısını yaratmaktadır. AFAD'ın personelinin, kira yardımı dağıtımı gibi sosyal hizmet odaklı görevlerle meşgul olması, kurumun temel misyonu olan kapsamlı afet yönetimi ve koordinasyon kapasitesini zayıflatmaktadır. Bir kurumun basit bir depo kuramayacak veya temel ihtiyaçları ihaleye çıkaracak durumda olması, afet yönetimindeki stratejik etkinliğin sorgulanmasına yol açmaktadır. Bu durum, acil durumlarda hızlı ve etkili müdahale kapasitemizi ciddi şekilde sekteye uğratmaktadır (K.4).

Afet anında hızlı koordinasyon için profesyonel afet ilçe müdürleri ve deneyimli personel şart. O dönemde böyle bir imkân olsaydı, işi bilen kişilerle çok daha hızlı ve etkili bir planlama yapardık. Tecrübesiz insanlara işi öğretmeye çalışmak yerine, kalifiye elemanlarla çalışmak çok daha verimli olurdu. Örneğin, gençleri eğitimsizce enkazlara göndermek yerine, profesyonel bir AFAD görevlisi 50 kişiyi anında organize edip eğitebilir, böylece daha fazla can kurtarılabilirdi. Afet müdahalesi kesinlikle daha profesyonel bir yaklaşım gerektiriyor (K.6).

Afet ülkesi olmamıza rağmen, afet üzerine çalışan yetişmiş psikolojik danışman bulmak çok zor, çünkü özel sektördeki yüksek kazançlara karşılık proje bazlı bütçelerimiz yetersiz kalıyor. Mevcut psikolog sayısı, bölgedeki yoğun ihtiyacı karşılamaktan uzak; yeterli bütçe olsa bile, vaka kapasiteleri sınırlı. Bu durum sadece psikologlar için değil, çocuk animatörleri, çocuk uzmanları ve çocuk gelişimi mezunları için de geçerli. Depremden etkilenen çocuklarla çalışmak özel eğitim ve uzmanlık gerektiriyor, çünkü bu alanda herhangi bir çocuk gelişimci çalışamaz. Çocukların travmalarını, olası ihmal veya istismar durumlarını tespit edebilecek, onlara doğru yaklaşımlarda bulunacak uzman personel bulmakta ciddi yetersizlikler yaşıyoruz (S.14).

AFAD diyor ki mesela bizim burada 200 tane personelimiz var, hangisi yetişmiş, hangisi Hatay'ı biliyor, hangisi nereden ne kurulacağını biliyor, hangisi buranın dinamiklerini biliyor. Dinamiklerini bilmek de ayrı bir özelliktir. Vatandaşa o afet döneminde nasıl yaklaşacaksınız? Sen orada reklam yapmaya çalışırsan vatandaş birde ona tepki gösterir. Yani onları bilmek lazım. Bence AFAD'ın tekrar yapılandırılması lazım (K.4).

Öneriler:

Afetle mücadele konusunda askerinde eğitilerek ve donatılarak kalifiye personel açığının giderilmesi ve herhangi bir yerde afet olduğunda zorunlu görev olarak sahaya sürülebileceğiyle ilgili B.17 “Herkes depremin bilincinde bu kadar uzman çıktı, anlattı. Şurada fay var, burada fay var, orada fay var. Hepimiz bir deprem uzmanı olduk zaten. Ama şimdi kesinlikle bakın kurumlarda yetişmiş eleman bu hayat kurtarır.

Askere giden evlatlarımızın eğitilmesi lazımdır. Bir de bu elemanı donattığınız zaman belki de yüzde 30'u kurtulurdu böyle tam donanımlı gelsin. İlk önce önlem tedbir sonra bu konuda uzmanlaşmış personel bunu söylüyorum. Burası deprem bölgesi, İstanbul'da deprem bölgesi, ülke deprem bölgesinde yani bunu çok ciddi alıp geçmiş saymayıp kalifiye eleman yaratacaksınız ve on yıl zorunlu görevli diyeceksin. Zorunlu görevin deprem olduğu zaman direkt hazır olda dur. Emir ile hemen o da senin görev yerin diyelim Mersin, şu an Mersin'de deprem oldu mu direkt oraya gideceksin ya bin kişiyi götür oraya” sözleriyle vurgulamıştır. Benzer şekilde afette görevlendirilecek personelin bölgesel, kurumsal ve kişisel hafızaya sahip uzmanlıkta olmasının öneminden hareketle diğer katılımcıların yanıtlarından alıntılar şöyledir:

Alanında uzman personellerin sahalara sevk edilmesi gerekmektedir. TAMP kapsamına dâhil tüm kurumların herhangi bir afet zamanında göreve göndereceği personellerinin ilk önce afet bölgesinde mevcut görev yapan kamu görevlisinden başlayarak bir önceki dönemde görev yapan kamu görevlisinin görevlendirilmesi şeklinde planlanma yapılması çok önem arz etmektedir. Çünkü Afet döneminde en çok ihtiyaç duyulan husus bölgesel ve kişisel hafızadır. Bu hafıza da bir önceki Kamu Görevlilerinde mevcuttur. Aynı zamanda bu görevlilerin afet ve afet yönetimi konusunda eğitimlerden geçmiş olması önemlidir. Mülki İdareden Kolluğa, Milli Eğitimden Sağlığa, Özel Sektörden STK'lara kadar akla gelebilecek sahaya çıkacak kim varsa ilgili eğitimleri almış ve donanımlı personeller haline gelmiş olması gerekmektedir. Alanlarında uzman ve sahada tecrübeli STK'larımızla TAMP kapsamında planlamalar ve iş birlikleri yapılmalı ve olası bir afette hangi yapılanmanın nerede görev alacağı önceden belirlenmelidir. İlaveten afetin gerçekleştiği il/ilçede her kurum ve kuruluşun bir önceki dönem görev yapan; sahayı iyi tanıyan, il/ilçenin kurumsal hafızası olan personeli, Afet Görev Emri verilerek alanlara nakledilmelidir. Afet yönetiminde kurumsal hafıza çok kıymetlidir. Bir dönem önce alanda görev yapan personelin orada tekraren göreve gelmesi koordinasyonun selameti açısından elzemdir (K.1).

Afet alanında çalışacak personelin liyakatli ve eğitimli kişilerden oluşturulması konusunda M.7 şu sözlerle “bu alanda çalışması gereken personellerin yöneticilerin yeteri kadar liyakatli olup olmadığı araştırılması lazım. Bir yere bir insan müdür, yönetici, personel atanıyorsa özellikle böyle riskli alanlarda, onun bu konuda ne kadar yeterli eğitim aldığı ne kadar denenip deneyimli olduğu irdelenmeli, ona göre alınması gerekir” ifade etmiştir. Eğitim ve liyakatli personel konusunun önemiyle ilgili katılımcılar şu ifadelerde bulunmuştur:

Her ilde ve ilçede, ilçe özelinde de bunların kurumsal yapılarının ihdas edilmesi, buralara ciddi kadroların verilmesi ve buradaki personelin en yetkin şekilde yetiştirilerek bölgelerde kendi alanlarında uzmanlaşmış afet sistemlerini bilmeleri. Bütün her biriyle birlikte afet yönetim sisteminin entegre olması. İşte Rize'de heyelan riskine göre profesyonel AFAD ekibinin orada her türlü hazırlığını yapması lazım. Ona müdahale etmek için bir müdahale planının ilçe bazında hazırlanması lazım işte. Az önce bahsettik, Denizli Güney'de orman yangınları dedik. Orman yangınlarıyla alakalı bir süreç oldu. Onu yapmamız gerekiyor. Yani ilçenin afet planı hazır olması lazım ve

afette orda AFAD'da çalışacak arkadaşlarımızın da buna göre istihdam edilmeleri ve kadroların ona göre uzmanlık olarak AFAD ilçe müdürlüklerinin mutlaka kurulması lazım (K.6).

Her kurum kendi içerisinde bakmalı. Eğer ki bir birimi varsa afet birimi vesaire tabii ki onların önderliğinde kurumun neye ihtiyacı var önce ona bakmalı diye düşünüyorum. Ya da o kurum afette hangi kısımda rol alabilir? O kurum insani yardım kısmında rol alacaksa insani yardıma dair eğitimler mantıklı olacaktır. Ya da bir kurumda arama kurtarma takımı varsa ona dair. Şu anda arama kurtarmada da akreditasyon var. Belki akreditasyon için çalışma yapılabilir. Kurum daha ziyade eğitim ve sosyal alandaysa yine böyle belirli gruplara yönelik afette bu gruplarla nasıl çalışılabilir buna dair şeyler verilebilir. Bir de belki her kuruma nerede olursa olsun her kuruma psikolojik ilk yardıma dair bilgi verilmeli. Psikolojik ilk yardım sadece meslek elemanlarının değil herkesin yapabileceği bir şey. Afetin ilk anında da bir anda ihtiyaç olabilir. En azından kişilerin böyle bir zamanda ne yapmaması gerektiğini bilmesi bile belki faydalı olacaktır. Ya da temel ilk yardım, bazı eğitimler belki tüm kurum ve kuruluşlar için yapılabilirken bazılarında özelleşebilir diye düşünüyorum (S.11).

5.3.6. Afet Lojistik Merkezleri Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Afet Lojistik Merkezleri” kategorisi altında “Öneriler” olarak 1 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Öneriler:

Katılımcılar Afet Lojistik Merkezlerinin ve toplanma merkezlerinin afet öncesi yerlerinin belirlenmesi, gerek araç-gereç, iase, yardım malzemesi gerekse de görevli personel planlamasının yapılmasının gerekliliği konusunda yaşanan afetten yola çıkarak önerilerini şöyle ifade etmiştir:

Yardım turları da bölgeye ulaşmaya başlamıştı. Bu gelen yardımları da 112'ye yakın bir yerde bulunan minaresi yıkılmış camiye indirdik. Burası bizim ilk depomuzdu. Bunun haricinde dört farklı yerde depo alanı buldum. Bunlardan biri de halı sahaydı. Halı sahayı sadece suların depolanması için kullandık. Coğrafi konumu ve jeolojik yapısı gereği afetin olasılığının yüksek olduğu kriz bölgelerinde depo olarak kullanılacak alanların önceden tespit edilmesi ve bu alanların ulaşım açısından kolay ancak il merkezine uzak bir alana planlanması gerekmektedir. Yaşadığımız yakın tarihteki afette arama kurtarma çalışmaları başta olmak üzere diğer tüm hizmetlerin il merkezi ve ilçelere ulaştırılması noktasında ciddi anlamda trafik yoğunluğu yaşandı. Bu da hizmetlerin zamanında ulaştırılmasında gecikmelere yol açtı. Buradan çıkarılacak sonuç da depolama alanlarının lokasyonunun ehemmiyetini bir kez daha gözler önüne serdi (K.1).

Afet hazırlığı kapsamında, her kaymakamlığın kendi afet deposuna sahip olması büyük önem taşımaktadır. Bu depolar, sadece devlet kaynaklarıyla değil, halk eğitim merkezlerinde üretilebilecek çadırlar gibi yerel imkânlarla da desteklenebilir. Vatandaşın katılımıyla, temel ihtiyaç malzemelerinin bu depolarda toplanması sağlanabilir. AFAD'ın afet yönetimi sistematığında, her ilçede küçük de olsa birer hangar tipi depolama alanı, illerde ise büyük lojistik merkezlerinin kurulması zorunludur. Yardım sevkiyatları doğrudan illere yapılmalı ve illerden kontrollü bir şekilde ilçelerdeki bu depolara veya hangarlara dağıtılmalıdır. Bu sayede, önceki afetlerde yaşanan yardım malzemelerinin kaybolması, kötüye kullanılması veya çalınması gibi sorunların önüne geçilebilir. Her ilçede veya büyük illerin hinterlandında

yer alacak geniş kapasiteli depolar, ulusal çapta gönderilen yardımların etkin bir şekilde yönetilmesi ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması için kritik bir gerekliliktir (K.4).

AFAD'ın her bir ilçede deposunun olması lazım. Yani her türlü afette, deprem olduğu zaman yıkılmayacak, sağlam, ona göre tedbiri alınmış içi çadır olan afet ve acil durumda kullanabileceğimiz malzemesi olan depo olması lazım (K.6).

Mutlaka belki de ilk gün gelen yardımların tasnif edileceği bir lojistik merkezin olması ve bunun dağıtımıyla ilgili bir ekibin kurulması lazım (B.19).

Öncelikli hedefimiz, ekonomik durum düzeldiğinde, herhangi bir afet durumunda anında müdahale edebileceğimiz depolar oluşturmak. Bu depolar; çadırdan jeneratöre, gıdadan suya kadar temel ihtiyaç malzemelerini içermeli (B.25).

Eğitim farklı sahada bire bir yaşamak daha farklı şeyler. Ben isterdim ki depremden etkilenmeyecek depomuz olsun. Onun içi malzemelerle dolu bir depo olsun. Biz de daha fazla cana dokunalım, benim tek temennim bu oldu. Bundan sonraki yapılaşmayla da hatta başkanla ya da daha diğer yetkili arkadaşlarla görüştüm. Dedim ki ne olursa olsun itfaiyecinin evi bile depremden etkilenmesin. Bırak depoyu evi de etkilenmesin, çünkü biz Hatay'ın her yerindeyiz. AFAD var tamam ama Hatay'da bir yerde konuşlanmış, biz 15 ilçede konuşlanmışız. Onun için biz daha etkili olacağımızın kanaatindeyim (B.3).

Ekipman bütün deprem bölgelerinde bir yerde her zaman 24 saat hazır bulundurulmalı (B.17).

Aksayan konular öncelikle tedbir alınması lazım. Çünkü deprem oldu ve hiç kimsenin bir iş makinası aktif değildi. Hiç kimsenin eğitilmiş kurtarıcı ekiplerin ekipmanlarını, bir takım edevatı falan yoktu. Bunlar çok çok önemli bunu artık kim AFAD'ın görevi bu ama normalde biliyorsun. Yani bunların hepsi olması lazım (B.7).

5.3.7. Finansman (Bütçe) Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Finansman (Bütçe)” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Bu konuda görüşmecilerin olumlu olarak aktardıkları görüşler şunlardır:

Yerel yönetimlerin afet yaşanan yerlerde sınırlı kaynakları olduğu için zorlandıkları durumlar doğal olarak ortaya çıkabiliyor. Yerel yönetimlerin gelirleri kaynakları nelerdir, nereden elde eder? Örneğin; su geliri, çöp vergisi ve vatandaştan aldıkları abonelik ücretlerinden. Mesela, Hatay'ın Antakya belediyesine bakıyorsunuz yapı stokunun % 94'ü yıkıldı ve belediyenin gelir kaynakları da neredeyse tamamen yok oldu. Bu nedenle, merkez yönetimlerden İller Bankası'ndan ciddi destek aldılar ve bu desteklerle afet bölgesindeki faaliyetlerini sürdürebildiler. Dolayısıyla afet yaşanan bölgelerde mahalli idarelerin bocalaması doğal bir durum. Afet yönetimi anlamında TAMP'ta belediyelerin ana çözüm ortağı olduğu grupları azdır (K.7).

Binalarının risk durumunu bilen çok kişi olmasına rağmen, depremin zamanını ve bu büyüklüğünü kimse tahmin edemezdi. Ekonomik koşullar insanları çaresiz bıraktığı için bu tür konular vatandaşın inisiyatifine bırakılmamalıdır. Binalar belirli testleri geçemiyorsa, acil çözüm ve dönüşüm planları önceliklendirilmeli. Bu maliyetli olsa da, insani bir gereklilik ve vatandaşların yaşam hakkını güvence altına almanın tek yoludur (S.16).

Finansman yetersizliği aslında bir öncelik sorunudur: Yönetici kadrosu, makam aracı veya lüks ofisler yerine afet müdahale araçları ve planlama merkezlerine yatırım yapılmalıdır. Bu durum, yöneticilerin bilinç düzeylerinin farklı yönlerle odaklanmasından kaynaklanıyor. Temelde, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki gibi, önce fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması gerekirken, biz lüks ve şatafatı önceliklendirip, afet güvenliğini sonraya bırakıyoruz. Temel bilinç değişikliğinin burada başlaması gerektiğine inanıyorum (B.21).

Olumsuz Görüşler:

Katılımcılar gerek kurumlar gerekse de vatandaşların bütçe yetersizliği ve yeterince destekleyici teşvikler olmaması, belediyelerin de siyasi kaygılarla yaklaşımı gibi unsurlar dolayısıyla riski göze almak durumunda kaldığı konusunda yanıtlarını şu şekilde ifade etmiştir:

İnsanlar yeni bina inşa edecek ekonomik güce sahip değil, bu da kentsel dönüşüm çabalarını zora sokuyor. 2016'da Defne Belediyesi'nin kentsel dönüşüm toplantılarına rağmen, vatandaşlar evlerini yenilemek istese de finansal yetersizlikler yüzünden bu mümkün olmadı. Devlet teşviklerinin yetersizliği ve yüksek maliyetler, yıkım öncesi kentsel dönüşümü engelliyor. Ekonomik durumu iyi olanlar zaten eski binalarda oturmuyor, yeni ve dayanıklı (C30 betonlu) yapılmış binaları tercih ediyorlar. Yıkılan binaların çoğunun deniz kumuyula yapılmış eski yapılar olması ve daha çok dar gelirli bölgelerde yıkımın yoğunlaşması, afetin ekonomiyle doğrudan ilişkili olduğunu gösteriyor (B.19).

Mevcut barınma sorunu, yüksek kiralar ve ekonomik zorluklar nedeniyle, insanların ruhsatlı/ruhsatsız veya depreme dayanıklı bina seçimi yapabilme lüksü yok. Çoğu kişi oturduğu binanın riskli olduğunu kısmen bilse de, bu denli büyük bir yıkım beklemiyordu. Ne yazık ki, deprem yönetmeliğine uygun olduğu iddia edilen binaların bile yıkılması, bu bilginin tek başına yeterli olmadığını gösterdi (S.6).

Ekonomik veriler iyi olmadığı sürece belediyeler, kurumlar, vatandaş bunları yapmak istemiyor. Binasının kötü olduğunu bilse bile oradan çıkmak istemeyen bir sürü insan tanıyorum. Biz bir yerde bir vatandaşla tanışmıştık bir forumda. Kendi binasının yıkılabileceğini biliyor. Emekli bir amcamız, diyor ki deprem olup binanın yıkılıp benim orada ölmem % 2 şans ama ben oradan taşınıp başka bir yerde kiraya geçtiğim zaman- kiracı kendisi- aklıktan ölme oranım % 62. Depremi olacağı kesin değil ama taşınırsam benim aklıktan öleceğim kesin. Ekonomik sorunlar bu işin en temel sebeplerinden birisi (S.17).

Maddiyet her şey. Şimdi eğer siz devlet olarak bir planlamanın içerisine bu insanları dâhil edemezseniz, o adam kendi başının çaresine kendi bakar. Burada ruhsat aldın ama köy yerlerinde ruhsat yok. Yani köye gittiğiniz zaman ruhsat falan alınmıyor, adam gidiyor yapıyor, numarataj alıyor ilçe belediyesinden yapıyor. Peki, bunun gerçekten standarda uygun olup olmadığını bilmiyor mu yapan vatandaş? (B.2).

İl afet müdahale planlarında çalışma grupları var. Bu çalışma gruplarının her birinin görev tanımları belli. Fakat bu görev tanımı itibarıyla bu kişilerin gerek afet öncesinde gerek sırasında ve gerekse sonrasında kurumsal kapasitelerinin, fiziki kapasitelerinin, bütçe, mali kaynaklarının yetersiz olmasından kaynaklı yazılan, çizilen, programlanan ve tatbikat yapılan konular yetersiz (K.3).

İnsanların orta veya ağır hasarlı binalarda oturmayı göze almasının temel nedeni, konuta erişimin çok pahalı olması. Emeklilerin bile geçinemediği bir ortamda, 6-7 milyonluk konut fiyatları, vatandaşın yeni bir ev almasını imkânsız kılıyor. Bu durum,

TOKİ'nin kuruluş amacından saparak dar gelirliye konut üretmek yerine yüksek fiyatlı konutlar satması ve Anayasal barınma hakkının göz ardı edilmesiyle pekiyor. İnsanlar, afet kanunu gereği bedelsiz konut talep etme hakları olsa bile, böyle bir beklentiye girmiyorlar. Yıkılan binaların %98,5'inin 2000 öncesi yapılar olması, yenileme gücünün ekonomik yetersizlikten kaynaklandığını gösteriyor. En iyi deprem yönetmeliğimiz olan 2018 yönetmeliğinde bile, kamu binaları gibi kritik yapılar en şiddetli depreme (DD-1) göre tasarlanırken, konutlar daha az şiddetli (DD-2) depreme göre tasarlanıyor. Bu da, önceliğimizin insanları yaşatmak değil, "ölmeyenleri kurtarmak" olduğunu gösteriyor. Zira DD-1'e göre tasarım, daha fazla maliyet anlamına geliyor. Kısacası, afeti ekonomiden ayrı tutmak mümkün değil (M.1).

Şimdi risk analizleri yapıldı. Mesela diyelim ki binaları inceledik. 2013 yılına girerken İnşaat Mühendisleri Odasında yönetimin bir basın açıklaması vardı. Eğer deprem olursa Hatay'da kaç bin kişi ciddi anlamda bir rakam söylemişti ne yazık ki. Şimdi biz binaları araştırdık. Binalar sakat. Ne yapacağız? Hiç kimse kentsel dönüşüme gidemedi. Bunlar ancak merkezi hükümetin eliyle olabilir. İnsanımızın imkânı yok. Yerel yönetimlerin de bu anlamda yapacağı bir katkı ekonomik olarak yok (B.20).

Afet müdahale planlarının tamamen finansal kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Yani buradaki temel problemler finansal kaynaklıdır. Tüm kurumlar için söylüyorum. Bunun için ayrı bir kaynak ayrılmalıdır. 1999 depremi sonrasında deprem vergisi adı altında bir vergi toplandı. Ancak bu daha sonraki Ekonomi Bakanımızın da söylediği gibi biz bunu başka yerlere harcadık. Bunun bir teknik adı var ama orada tutulabilmesi ve başka yerlere aktarılabilmesi gerekirdi. Bu konuda toplanan para sadece afet, müdahale ve risk azaltmaya harcanması gerekirdi ve bundan sonra da böyle yapılmalı. Yani bu konuyla ilgili her idareye afet riskleri ile alakalı bir bütçe ayrılmalı ve bunun başka yere harcanmaması gerekir. Temel olarak fikrim bu yönde (B.21).

Burada kat mülkiyeti, kişi adları vb. devlet aklı devreye girdi ve hatta devlet de çok o cephede çünkü niye? İnsanlar 21 m2 konteyner kentlerde oturmaktan usandı bıktı. İnsanların aile yaşantısı bitti. Yani bir defa şehrin doğal Asi kenarını bir kordon boyu yapacaksın doğrusu bu. Ama bu imkân meselesi. Bu işte bina stoku ekonomiye bakar. Para var, çare var. Yoksa bir şey yok kardeşim (B.13).

Yine bunun sebebi her belediyenin yaşayabileceği gibi bizim belediyenin de yaşadığı finansal sorunlar ve kaynak sorunları var, eksiklikleri var. Bu nedenle afet yönetiminde afet risklerini azaltmaktan çok afetin yarattığı yıkımı ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalara bir ağırlık veriliyor (B.22).

Yani mesela belediyeler bu konuda desteklenmiş olsaydı, büyük bir ihtimalle belki belediyeler bu iş makinalarını hazır etmiş olacaktı ve çadırlarda hazır etmiş olacaktı. Şimdi belediyelerin ciddi bir mali yükü var ve ciddi anlamda borç batağında. Yani mesela bizim Samandağ gibi küçük bir belde belediyesi, bir ilçe belediyesi 180 milyon lira borçlu. Şu an bizim gelir getiren büyükşehir yasasından kaynaklı olarak biz gelir getiren bir işletme kuramıyoruz. Düzenli gelir getiren bir işletmemiz yok. Sadece İller Bankasından gelen ve arada hibe şeklinde gelen destekler dışında bir gelirimiz yok. Genel desteğe bakıyorsunuz ancak işçi maaşlarına yetiyor. Personel giderine yetiyor. Bu ciddi bir sıkıntı. Yani bir anlamda birbirini besleyen olumsuz örnekler yığını (B.25).

İslahiye ve Hassa bölgelerinde gözlemlediğim kadarıyla, 2-4 katlı binalarda ciddi bir yıkım yokken, 5 kat ve üzeri yapıların çoğu tamamen yıkılmış durumda. Bu durum, dört katın üzerindeki yapıların ciddi risk taşıdığını gösteriyor. Ekonomik yetersizlikler nedeniyle bölge insanının bu tür sağlam yapıları inşa etme gücü yok. Deprem bu kadar büyük olması beklenmediği için, bu ölçekte bir risk de öngörülmemiştir. İnsanlar bilinçli olarak ölüme gitmek istemese de, ekonomik güçleri olsaydı binalarını

güçlendirebilirlerdi. Şu anda birçok kişi prefabrik yapılarla geçici çözümler arıyor. Ancak yerel yönetimlerin bu iş makinelerini ve maliyetleri karşılayacak bütçesi yok. Bu sorun, merkezi ve yerel yönetimin birlikte doğru organize olmasıyla aşılabılır; zira asıl sıkıntı merkezi yönetimin kendisinde değil, doğru koordinasyon eksikliğindedir (B.29).

Deprem master planı hazırlamak üzere yaptığımız çalıştayda, yerel yönetimlere riskli bölgeleri ve bina hasar seviyelerini belirleyip kentsel dönüşüm için protokol imzalamayı önerdik. Ancak, "yapamayız, ciddi tepki alırız, oy kaybederiz" gibi siyasi gerekçelerle geri çevrildik ve ilerleyemedik. Projenin kendisi maliyetli değildi; asıl zorluk, tespit edilen sorunlu alanlar için eyleme geçmek ve vatandaşa bedelli dönüşüm gerektiğini söylemekti. Bu adımın atılmaması, risk azaltma çalışmalarını engelledi. Sonuç olarak, eski ve riskli binalar yıkıldı, hatta bazıları yolları kapatarak diğer binalara ulaşımı engelledi. Bu durum, içinde can olduğu bilinen binalara dahi günlerce ulaşamamasına neden oldu. Asıl riskli ve maliyetli olan, "ameliyat kararı" gibi somut adımlar atmaktan kaçınılmasıydı. Bu siyasi kaygılar, afet öncesi önlemlerin alınmasını sekteye uğratarak büyük kayıplara yol açtı (S.10).

Öneriler:

Afet ve acil durumlarda kullanılmak üzere yerel yönetimlere bütçesel kaynak desteği sağlanması ve denetim mekanizmasıyla uygulanması, afet müdürlüklerinin işlevsel hale getirilmesi hususunda B.19 şu ifadelerde bulunmuştur:

Yerel yönetimlere afetlerle ilgili ek bir ödenek tanınmalı ve bunun başka kalemlerde kullanılması kesinlikle engellenmelidir. Bu ödenekle yapılan çalışmalar yıllık raporlara dâhil edilmeli ve sıkı denetimden geçmelidir. 6 Şubat depremi sonrası belediyelerde afet müdürlükleri kurulması zorunlu hale gelse de, bu müdürlüklerin yönetmelikleri merkezi idareden gelmeli, bilimsel ve sistemli olmalıdır. Afet müdürlükleri, sadece kağıt üzerinde değil, ciddi bir bütçeyle desteklenmeli ve bu bütçenin kullanımı merkezi idare tarafından çok iyi denetlenmelidir. Aksi takdirde, bu müdürlükler etkili bir işlev göremeyecektir (B.19).

Afet yaşayan bir kurum olarak büyük finansal sıkıntılar yaşadık. Kurumsal kapasitemizi ve dinamiklerimizi artırmak için, afetlere yönelik durumlarda kurumlara özel bir kod bütçe tanınması gerektiğini düşünüyorum. Büyükşehir Belediyesi gibi yerel yönetimler, afeti ve bölgeyi en iyi bilen kurumlar olduğundan, finansal destekle birlikte yetki anlamında daha etkin bir rol üstlenmelidir. Ankara'dan birinin bölgenin detaylarını bilmesi mümkün değilken, yerel yönetimlerin bu bilgi birikimiyle desteklenmesi elzemdir (B.4).

Merkezi yönetimin bütçe teşviklerinin bu süreçte katılımcı anlayışla sağlam kentler inşa etmenin önemsenmesiyle ilgili olarak katılımcıların görüşleri şöyledir:

Deprem sonrası insanların kendi barakalarını yapması gibi plansız yapılaşmayı sadece yıkımcı bir zihniyetle çözemeyiz. Bu durum, insanların ekonomik yetersizliklerinden kaynaklanıyor. Depreme dayanıklı yeni bir şehir kurmak istiyorsak, yasaklayıcı ve yıkıcı yaklaşımlar yerine alternatifler sunmalıyız. Şehir planlamasını, insanlarla iş birliği içinde, katılımcı bir yaklaşımla yapmalıyız. Enkazlarda veya derme çatma barınaklarda kalmak istemeyen insanlar için, devletin desteklediği, maliyetleri karşıladığı imkânlar sunmak temel kriterimiz olmalı (B.26).

Deprem riski kentimizde her zaman güncel bir konu olagelmıştır. Meslek odalarının tüm uyarılarına rağmen halk ekonomik nedenlerle konutlarını yenileyememiştir. Kentsel

dönüşüm deprem riskli binaların güçlendirilmesi, kent yaşamının çekilmez hale gelen otopark, yeşil alan afet toplanma alanı vb. sosyal donatı alanlarının oluşturulmasına olanak veren en uygun çözümdür. Merkezi yönetim bu türlü kentsel dönüşüm projelerini daha büyük bütçeler ayırmak suretiyle, konforlu medeni yaşanabilir yerleşim alanları oluşturmakla özendirmelidir (M.9) .

Belde veya ilçe belediyelerinin imkânları, araç ekipmanları, ekonomik anlamda hakikaten çok sıkıntılı bir dönem. Bunların iyileştirmesi lazım yani normal depremden sonraki süreçte. Belediyelere aktarılan bütçenin artırılması lazım. Yani bu süreçte hükümetin teşvikleri arttırmalı, desteği olmadan şartlar çok zor (B.20).

Afet öncesi hazırlık çalışmaları kapsamında valilik ve kaymakamlıklara bütçe ödeneği sağlanması hususunun önemini K.5 “afet anında vali ve kaymakamların emrine bir bütçe veriliyor. Afet yönetim bütçesi ve o anda harcamalar yapılıyor. Gerekli iyileştirme çalışmaları yapılıyor. Ancak afet öncesinde valilerimiz ve kaymakamların emrine mali anlamda afet yönetimi ve afete hazırlık aşamasıyla ilgili bir bütçe verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani burada örnek veriyorum; öğretmenlerden ya da kurumlardan gönüllük esasına göre bir ekip kurup onları eğitmek istediğinizde bunun bütçesini sağdan, soldan ya da başkanlıktan istemeniz gerekir o da gelirse! Ama eğer her ilçe ve valiliğe bu noktada bir afet hazırlık bütçesi verilirse ve bu etkili bir şekilde kullanılırsa çok daha iyi olacağını düşünüyorum” sözleriyle ifade etmiştir.

5.3.8. Mevzuat ve Bürokrasi Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Mevzuat ve Bürokrasi” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Mevzuatların uygulanmasının sağlanması yanı sıra saha tecrübelerinin de afet yönetimine katkı sunması bütüncül bakış ile verimli ilerlediği konusunda katılımcılar şu olumlu görüşleri aktarmıştır:

Hatay olarak pilot bölgeyiz ilk biz uygulamaya başladık deprem yönetmeliklerini raporlamaları. Raporla ilgili iyi durumlarda, iyi seviyedeyiz. Ama bunun dışında tüm Türkiye’de olduğu gibi mevzuattan kaynaklı yetersizlikler tabii ki var. Yaşadığımız tecrübeler gösterdi ki Afet Müdürlüğü kuruldu bünyemizde. Mevzuat dışına çıkmanın ne kadar aslında gerekli olduğunu ve ona bağlı kalmayarak gördüğümüz tecrübelerimizden değerlendirerek mevzuatın dışında da neler yapabileceğimizi ve aslında biraz katkı sağlanması gerektiğini gördük. Sadece mevzuatla bu işlerin yürümediğini gördük yaşadık ne yazık ki (B.14).

Yönetmeliklere vatandaş uyarsa ve kontrolleri yapılırsa asla sıkıntı yaşanmaz. Sağlıklı yaptığın zaman hele de düzgün zemin etüdüünün yapıldığı zaman ne yaparsanız yapın bina zarar görmez. Zemin güçlendirme, bakın Antakya’da TOKİ’nin yaptığı bütün binalarda zemin iyileştirmesi yapılıyor. Fore kazıklar çakılıyor. Antakya’da fore kazık çakan yoktu. Demek ki ihtiyaç var ki yapılıyor. Yönetmelik diyor sen zemin etüdüünü

güzel yap sonra zaten statige göre yaptıklarında, binalarımız zarar görmeyecek. Bir sorun olmaktan kesinlikle çıkacak (B.20).

Afetlerde aciliyetin olması çok önemli bir şeydir. Ancak bürokrasi, mevzuat sadece afet öncesinde yapılabilecekler için engel teşkil edebilir, afet sırasında yapılabilecekler için engel değildir. Ancak afetler bütüncül bir yaklaşım gerektirir ve afet öncesi bu manada çok büyük bir önem kazanmakta (B.21).

Şu anki mevzuatlar yeterli fakat uygulamada sorun oluyorsa da personelin kendisinden bireysel kaynaklı olduğunu, bireysel eksikliklerden olur ya da iyi bilinçlendirilmemesi, bilgilendirilmemesi, eğitilmemesi temel nedenler olabilir (B.28).

Kurumsal işleyişte mevzuatımız yeterli olsa da, uygulamadaki eksiklikler ve görevlendirme aksaklıkları depremde bizzat deneyimlediğimiz sorunlara yol açtı. Özellikle kriz merkezi kurulumundaki gecikmeler, insan faktörünü olumsuz etkiledi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın bölgemizde yaptığı mikro bölgeleme çalışması, arazi, zemin ve fay hattı gibi detayları inceleyerek bazı alanları yapı yasaklı ilan etti. Bu doğrultuda, imar planlarımızda revizyonlar yapacak, kat yoğunluğunu azaltacak ve vatandaşın faydasına olan yerinde dönüşüm uygulamalarını hayata geçireceğiz. Hasar tespit çalışmalarıyla elde edilen yapı envanterlerinden de faydalıyoruz. Esasen, mevzuatımız uygun; ancak bu mevzuatı uygulamadaki problemler nedeniyle depremlerde büyük sıkıntılar yaşadık (B.30).

Şu andan itibaren, yeni yapılan bu deprem sonrası çıkan yapılaşma mevzuatı çok sağlam, çok sıkı. Bu uygulandığı sürece çok büyük deprem afetlerini atlatacağımıza inancım tam (B.33).

Bir afet olduğunda gerekli mevzuatlar diye bir şey kalmıyor ve tüm kurum olarak bizler mevzuat ötesi, insan sağlığı, canı, malı açısından elimizdeki tüm imkânları en doğru şekilde insan hayatını kurtarmak için kullandık (B.38).

Yani biz zaten doğrudan aslında afete yönelik bir plan kapsamında iş yapıyoruz. 6306 sayılı kentsel dönüşüm kanunu dediğimiz kapsamda biz doğrudan afetlere hazırlık için iş yapıyoruz. Yakın zamanda bir gün değişiklik de yapıldı kanun ve yönetmelikte. Bunlarla beraber daha da yeterli hale geldiğini düşünüyorum 6306 sayılı kanunun. Bence oldukça yeterli uygun bir mevzuat var (K.15).

Olumsuz Görüşler:

Afet ve acil durumlarda veya insani yardımlarda kullanılmak üzere askeri araçların düzenlemeyle bu alanlarda değerlendirilebileceğini ancak hem mevzuat hem olarak gereği belediyelerin yeterli olamadığı konusunda B.1 şu sözleri ifade etmiştir:

Hala Türkiye'de büyük yangınlarda sıkıntı olmaya devam ediyor. Çünkü mevsimlik uçağı ihalesiyle bu iş olmaz. A400 uçakları var Türkiye'de. Bu uçaklar tank taşıyabiliyor, asker taşıyor. Sayın Cumhurbaşkanımızın da arabasını taşıyor. Şimdi o uçakların 4 tanesine kalıbını yapıyorsunuz, çok basit. Bir buçuk milyon yapacağımız bir tertibat da onu aynı zamanda yangın uçağına çeviriyorsunuz. Bu 30 tona kadar alabiliyor ve bir helikopterin yaklaşık 6, 8 ve 10 katını alabiliyor. Uçağı da alt katını alabiliyor. Çok hızlı gidebiliyor, alçak uçabiliyor. Manevra kabini kapasitesi yüksek. Yaklaşık 45 dakikada yangın uçağına dönüşebiliyor. 45 dakikada transport uçağına dönüşebiliyor. Bu Türkiye'deki bu uçaklar maalesef şu anda etkin kullanılmıyor. Bunlara yapacakları yaklaşık 30-40 milyon masraf. Bizim olağanüstü askeri araçlar hem bu doğal afet, insani yardımlarda çok kullanma şansımız var. Bunu yapacak insanı da bulduk, her şeyi hazır. Devlet hiç kulaklarını asmadı. Biz de yurt dışında kiralama yapıyoruz. Bu tür şeyleri yapan belediye olanakları yok. Bir de mevzuat gereği yapamazsın.

Afet sürecinde bürokrasi ve mevzuatın işlemediği, verilen yetki ve sorumlulukların dahi uygulanamadığı, denetim ve yaptırım eksikliğiyle ilgili olarak katılımcılar şu şekilde ifade etmiştir:

6 Şubat depremi gibi yıkıcı afetlerde ast-üst hiyerarşisi, bürokrasi ve emir-komuta zinciri tamamen çöktü. Eğer mevcut mevzuatlar yeterli olsaydı, bu denli büyük bir eksiklik yaşanmazdı. Depremde can kayıplarına neden olan müteahhitler tutuklanırken, afetin ilk beş gününde ortada olmayan AFAD yöneticileri, yerel yöneticiler, belediye başkanları, vali yardımcıları ve il/ilçe müdürlerinin de hesap vermesi gerektiğine inanıyorum. Ancak ne yazık ki, bu hesap verme mekanizması işlemedi (B.19).

Yani bu işin başında mutlaka Çevre Şehircilik Bakanlığı olması lazım, o organize edecek. Ama bakıyorum o yönetmelikte 20 tane bakana ayrı ayrı kendi alanıyla ilgili yetki vermiş. Ama bu bakanlıkları da çoğunu maalesef alanda göremedik yani. Çünkü onlar da organize olamamışlar. Siz yetki vermişsiniz bakanlığa, afet bölgesinde sizin şöyle sorumluluğunuz var demişsiniz ama bu kanunun, yönetmeliğin kendisine vermiş olduğu sorumluluğa yönelik bir çalışması, bir hazırlığının olmadığını görüyoruz. Emri aldık, kâğıt üzerinde kaldı (B.21).

Yani tamam bizim yönetmelik var ama keşke o yönetmeliği bu kadar uzun tutacaklarına sadece orada en altında bir ibare var; Belediye başkanının verdiği görevleri yapar, bu keşke olmasaydı (B.3).

Afet süreçlerinde isabetsiz görevlendirmelerle bürokraside hantallığa ve verimsizliğe neden olduğu etkili bir kontrol-denetim-yaptırım mekanizmasının olmamasının da sorunları arttırdığı, esnek olmayan katı kurallar ve uygulamadaki yönetsel iradesizlikler dolayısıyla pratik çözümlerin üretilemediği konusunda ilgili olarak katılımcılar şu sözlerle eleştirilerini ifade etmiştir:

Yani bürokrasinin hantallığı zaten yıllar önce Max Weber bunu belirtmiş. Bürokrasi kurumlarda hantallığa neden olur diyor. Bürokrasiden hiç vazgeçilmiyor. Çünkü herkes memur herkes kendi kendini şey yapmak için mutlaka mevzuata dayandırması gerekiyor. Sözlü olarak şunu şöyle yap, bunu böyle yap olmuyor. Kurum içi bir talepte bulunuyoruz yazı yazmak zorunda kalıyoruz yani. O yüzden böyle mutlaka bürokrasiye takılıyoruz yani (B.7).

On iki bin civarında evrakın beklediği ve Türkiye genelinde bunun içerisinde afetlerle alakalı işler de var, Hatay'a özgü işler de var, genel işler de var. Çünkü tüm Türkiye'de, dünyada hayat devam ediyor. Dolayısıyla bu evrakların, bu talimatların üst yönetimin gönderdiği her türlü o birikmiş on iki bin evrakı alıp, ilgisine dağıtıp geri cevabını alıp tekrar ilgisine gönderme noktasında sistemi kurduk. Ama bu vatandaşa değdi mi, vatandaşa dokundu mu? Bence dokunmadı. Yani evrak sonuç itibarıyla gittiği yerde belki etki yaratmıştır ama o esnada insanların kafasındaki ben işte nüfusta bir vatandaşın doğum kaydını yapayım, ölüm kaydını yapayım değildi yani. Önemli olan buradaki depremzede her türlü vatandaşın her türlü işte afetzedenin hayatını azıcık da olsa kolaylaştırmaktır (K.3).

Afet yönetiminde karşılaştığımız en büyük sorun, özellikle Hatay gibi bölgelerde sahayı tanımayan bürokratik yaklaşımlardır. Kırsal kesimdeki vatandaşların bireysel çadır talepleri yerine çadır kentlere yönlendirilmesi, güvenlik endişeleri ve yaşam tarzı farklılıkları göz ardı edilerek yanlış politikalara yol açmıştır. Afetin ilk günlerinde dahi, bazı yöneticilerin olağanüstü koşulları anlamaktan uzak, disiplin odaklı yaklaşımları,

durumun ciddiyetini kavramadıklarını göstermiştir. Dışarıdan gelen bürokratların, yaşanan travmanın boyutunu hafife alarak "depremzede psikolojisinden çıkın" gibi söylemleri, sahada güvenlik ve konfor gibi temel insani ihtiyaçların karşılanamamasından kaynaklanan zorunlu göçü tetiklemiştir. Yerel bilgiye dayalı olmayan yer seçimi ofislerinin başarısızlığı ve AFAD yöneticilerinin TAMP planlarını ve bölgesel farklılıkları göz ardı etmesi, her afetin kendine özgü dinamikleri olduğunu anlamadaki eksikliği ortaya koymuştur. Bu durum, yerel ve sahaya özgü bilginin afet yönetimindeki kritik rolünün göz ardı edilmesinin acı bir sonucudur (K.11).

Çadır dağıtımındaki bir olay, afet yönetiminde yaşanan temel bir sorunu gözler önüne serdi: yerel hafıza ve bilginin yok sayılması. Kendi evi ve ailesinin evleri yıkık olan bir personelimiz çadır talep ettiğinde, dışarıdan gelen bir görevlinin "Siz buradan değilsiniz diye mi dışarıdan geldiniz?" sorusuna "Evet, Kütahya'dan geldim" cevabını vermesi, merkezden gelen ekiplerin yereli tanımadığını ve etkin olamadığını açıkça gösterdi. Afettede olan kendi personelimiz için bile çadır talebi, bir rica minnet durumuna dönüştü. Bu durum, incinebilir gruplar için temel bir hakkın nasıl göz ardı edildiğini ortaya koyuyor. Afetin büyüklüğü nedeniyle merkezi yönetimin devrıldığı bu süreçte, dışarıdan gelen bürokratların sağlıklı yönlendirilememesi ve yereldeki muhataplara ulaşamaması ciddi aksaklıklara yol açtı. Bu deneyim, afet yönetiminde yerel bilginin ve koordinasyonun ne kadar kritik olduğunu bir kez daha kanıtladı (K.10).

Mevzuat dediğiniz şey eksiklik olsa bile anında doldurulabilir bir durum işte kanunlar var, kanunların altında işte yönetmelikler var. Yönetmeliğin altında yönerge, genelge hatta İl valisine kadar yönerge çıkarma yetkisi var. Zaten bizim ülkemizin genel olarak mevzuat konusunda bir problemi yok ve onun uygulanması noktasında bir problemler bazen yaşanabiliyor. AFAD Başkanlığı, İçişleri Bakanlığına geniş yetkiler veriyor bu kapsamda. Ama uygulamada tabii ki de bazı aksaklıklar, noksanlıklar oluyordur ama kanunla ilgili değil, daha çok uygulayıcı personel ve bürokrasiyle alakalı bir durum (K.2).

Tescil ettirilen zeytinlerin sökülmesinin kanunen bunun cezası var. Kurduğu zaman da oraya bir zeytin dikmek lazım. Ama gel görelim bizim insanımız bir şekilde kanun boşluklarından yararlanıyor. Yani gezip görüyorsunuz biliyorsunuzdur; ev yapmış, evin etrafına zeytin dikmiş hazine arazisini avluyu zeytinle çevirmiş. Biz oraya giremeyelim diye. Oraya girince de işte yaygara kopuyor ki basında da böyle bir sıkıntı var. Basın hemen kara propagandaya hazır bekliyor. Yani o basındaki arkadaşlar da bir gelsinler burada bir konteynerde yatsaydık. Haberi yapıp bir, iki ay kaldılar ondan sonra kayboldular. Şimdi hiç gelen giden yok. Yani sorunu görmek lazım (K.4).

Mevzuata, özellikle 4078 sayılı Kanun'a aykırı yapılan birçok bina hasar gördü. Bu binaların denetimi belediyeler ve yapı denetim kuruluşlarının yetkisinde olsa da, yapı denetim sisteminde ciddi sıkıntılar var. Yıllarca bu konuyu seminerler, paneller ve toplantılarla dile getirsek de, Bakanlık ve ilgili kurumlarla yaptığımız görüşmelerde bile mevzuatın uygun olduğunu ancak uygulamada sistemin çöktüğünü belirttik. Depremden sadece iki ay önce, 2022 Aralık'taki bir toplantıda, Bakanlık yetkilileri dahi haklı olduğumuzu kabul ederek, yüz tanıma sistemiyle yapı denetim elemanlarının şantiyeye gitmesini sağlamaya çalıştıklarını ifade ettiler. Ancak mesele, elemanın sadece oraya gitmesi değil, gittiğinde etkili denetim yapmasıdır. Ahlaki çöküntü içindeki bu sistem maalesef işlemedi. Oda olarak bu konularla ilgili sürekli çalıştık, depremin olacağını ve afete hazırlık gerektiğini vurgulayarak basın açıklamaları yaptık; ancak ne yazık ki dinleyen olmadı (M.4).

Öneriler:

Mevzuatların bilimsel ve evrensel standartlara göre bütüncül değerlendirilerek yeniden revize edilerek hazırlanması, siyasi karar mekanizmasının etkisinin azaltılması, tecrübe, liyakatin gözetilmesi ve uygulamalarla ilgili kontrol ve denetimlerin sağlanması konusunda katılımcıların görüşleri şunlardır:

Ülkemizde her depremin yaşanmasından sonra deprem yönetmeliğinin değişmesi sorunlu. Mevzuat tek seferde vizyoner bir şekilde hazırlanıp ortaya konmalı (B.16).

En büyük faktör zaten mevzuattaki karışıklık. Sürekli bir kurum müdahale ediyor. İmar planını biz tam askıya çıkarmıştık, deprem oldu. Bakan dedi Armutlu ve Elektrik Mahallesi'nin imar planını biz yapacağız ve şu anda iki mahallenin onlar yapıyor. Ve bu imar planları yapılırken, faya dikkat edilmesi lazım. Ha bence gerçek politik olduğu için bu işte zorluk çıkarabiliyorlar ama devletin objektif bir şekilde bunu denetlemesi şart. Neden? Devletin elinde fay haritaları var. Sen buraya 5 kat verdin misal o devlet diyecek ki sana hayır oradan fay geçiyor (B.17).

Afet durumunda bile maalesef ülke olarak bazen bürokraside siyaseti çok işletiyoruz. Bence bu çok büyük bir problem oluyor. Yani mesela bir afet olduğu zaman bir yerde insanlardaki toplumsal baskıyı bir yere kanallandırmak gerektiği zaman siyaset ön plana çıkıyor. Yerel yönetimiyle eğer merkezi yönetim farklı olduğu zaman farklı bir uygulamaya gidiliyor. Profesyonelleşme aslında afet anında siyaset üstü bir bakış açısının bu ülkenin yönetimine hâkim olması gerektiği kanaatindeyim. Mevzuat açısından zengin bir ülkeyiz ve hemen hemen her alanda her şeyi düzenleyen bir mevzuatımız var. Ama iş pratiğe geldiği zaman mevzuatın bir şekilde etrafından dolanıldığını görüyoruz. İkinci önceliğim uygulanabilir bir mevzuat (B.5).

Afet yönetiminde 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un sahada etkin kullanılması kritik öneme sahiptir. Ancak yerel yönetimler, siyasi kaygılar nedeniyle bu kanunu uygulamakta zorlanmaktadır. Riskli binaların sahipleri "oy vermem" tehdidiyle kentsel dönüşüme direndiğinde, belediyeler çözüm olarak binaların dışını boyamak gibi yüzeysel önlemlere yönelmektedir. Bu durum, Bakanlık düzeyinde güçlü bir koordinasyon gerektirmektedir. Ayrıca, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun'un ivedilikle revize edilmesi gerekmektedir. Toplanma alanları sadece bir levha ile belirlenmekle kalmamalı; bu alanların afet anında ihtiyaç duyulacak tüm malzemelerle (su, gıda, çadır vb.) sürekli güncel tutulup tutulmadığı denetlenmelidir. Aksi takdirde, bu alanlar işlevsiz kalacaktır(K.13).

En temel sorunumuz mevzuat eksikliği ve mevcut mevzuatın uygulanamamasıdır. Yapı denetim süreçlerinde ciddi aksaklıklar yaşanmaktadır. Beton numunelerinin hileli bir şekilde raporlanması ("sabunlama" tabiriyle), binaların ruhsatlı ve denetimli görünse de aslında riskli olmasına yol açmaktadır. Belediye bünyesinde inşaat ve harita mühendisleri bulunsa da, yapı denetim sürecinde proje ve yapı denetçilerinin liyakatli ve koordineli çalışmaması büyük bir zaafiyet oluşturmaktadır. Toplum olarak sağlam binaların inşasını zorunlu kılmalı ve denetimini etkinleştirmeliyiz (B.9).

Kurumsal olarak afet anında nasıl hareket edeceğimizle ilgili eğitim almış olsak da bununla ilgili bir yönerge olsa elimizde dursa sürekli bir afet anında ona başvurarak iletişim kurmamız gereken birimler, kişiler olur, toplanmamız gereken alanlar olur, bu faydalı olur hızlı görev yapmak açısından (B.22).

Mesela kriz anında AFAD'ın en sorumlu olduğu merci olduğu bir durum var. Mevzuatlar aslında güzel ama pratikler bu konuda yetersiz olduğu anda işler biraz başka oluyor. Yani konuya mevzuatlar değil, pratik denetleme ve pratik organizasyonlar üzerinden bakmak daha sağlıklı olacaktır (B.27).

7269 kapsamında özellikle mülki amirler ile afet döneminde müthiş yetkiler var. Bizim kurum olarak bu yetkilere müdahalemiz konusunda sekreteryaya olarak daha çok, nedir o da şu işi şu yapar, bu işi bu yapar yönlendirme şeklinde. Ama insanların algısında ve bunu uygulaması noktasında sadece bu işler sanki AFAD yapıyormuş gibi bir izlenim var. Yani bunu aslında biraz daha halka anlatmakla ilgili sıkıntı var yoksa mevzuat açısından her anlamda sıkıntı yok ama uygulamaya gelince sıkıntı daha çok (K.10).

Orada kesinlikle geliştirilmesi gereken yönler var. Bir defa şundan vazgeçmeliyiz. Ben yaptım oldu demektense hiyerarşi, hani liyakat diyoruz. Yani Ankara'dan gelen bir adam ben buraya görevlendirildim, buranın patronu benim, buranın yöneticisi artık benim mantığından çıkarak ha yapanlar oldu. Şimdi herkesi de eleştirmeyelim ama çok iyi çalıştığımız Kaymakamlarımız da daha doğrusu gelmişti. Bu konteynır kentlerde yani çok büyük bir ivme kazanmıştık. Herkesi aynı kefeye koymamakla birlikte yani bir liyakat gözetilerek bu sorumlulukların dağıtılması gerektiğini düşünüyorum. Birinci öncelik gerçekten de geçmişteki tecrübeler dediğim gibi büyüklüğüne de bakılarak, sorumluluklar verilerek dağıtılmalı (K.10).

Aslında bürokrasinin içine liyakati koyduğın zaman hepsi kendini getiriyor. Bence en büyük eksiklik oradan geliyor. Bürokrasinin içine liyakati koyup liyakate dayalı olarak gereken kuruma gerekli bütçe bizzat bürokrasi tarafından sağlandığı zaman da bir ayağı daha çözülmüş oluyor (M.14).

İster istemez bürokratlar gelip konteyner kentleri ziyaret edecekler, vatandaşlarla konuşacaklar. Ama bu durumda bürokrasinin varlığı da dert, yokluğu da dert oluyor. Yöneticiler bürokrasinin peşinde, vatandaşların sorunlarıyla ilgilenmekte gecikiyor. Yani ikisi arasında bir dengenin oluşturulması gerekir. 1959 yılında yapılan mevzuat her şeye aşağı yukarı cevap verebilecek kapasitede, herhangi bir eksikliği bulunmamakta gibi. Sorun tecrübe ve bu tecrübelerin aktarılması, güncellenmesi bir sonraki afet için buradan hareketle uygulanması. Biz bu afetlerden ne ders aldık, nasıl davrandık, eksikliklerimiz neydi ve bundan sonra nasıl yaparız, uzmanların ve teknik veya tecrübelilerin bunları aktarımlarıyla sürdürülmelidir (K.16).

Açıkçası bizim iki temel mevzuatımız var. İlki, kuruluşumuzla ilgili olan 5902 sayılı kanun ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Bunun yanında, 1958 tarihli Sivil Savunma Kanunu ve 1959 tarihli 7269 sayılı kısaca Afet Kanunu da temel mevzuatlarımız arasında. Ancak bazı maddeler günümüz koşullarına göre revize edilebilir. Dünyadaki örnekleri incelediğimizde, özellikle 7269 sayılı Afet Kanunu çok kapsamlı ve mülki amirler aracılığıyla olağanüstü durumlarda geniş yetkiler sunuyor. Bu da olağanüstü durumlarda acil müdahale süreçlerinde oldukça etkili çok iyi bir mevzuatımız var. Mevzuatımızın oldukça kapsamlı ve yeterli olduğunu söyleyebilirim. Kamu devlet iradesini ortaya koyarak belli projeler geliştirmekle beraber bazı vatandaş tarafından yapılan engellemeler de burada hayata geçmesini engelleyebiliyor. O yüzden siz her ne kadar riskleri belirleseniz de belli mevzuat hükümleri çerçevesinde bunu yapmanız kazım. Elbette, günümüz şartlarına uyarlanabilir veya güncellenebilir kısımlar da değerlendirilebilir (K.7).

İlk olarak mevzuatın güncellenmesi gerekir. Eski kanun 7269 İmar İskân Bakanlığına atıfta bulunuyor. Daha sonra AFAD'da devrettiler dolayısıyla güncellenmesi gerekiyor. Çalışma yapılmalıdır, revize edilmelidir. Belki bu anlamda eksikliklerin giderilmesi gerekir. Bizim afet kanunları genellikle yara sarmaya yönelik önceliklere yönelik değil. Önceliklere yönelik olarak mevzuata girmesi gerekir (K.14).

Bizim mesela hazine arazileri yeterli olmadığı için vatandaşların mallarına geçici el koyma ile ilgili yine yetki var ama ufak tefek birtakım eklemeler yapılması gerekiyor. Mesela tebligat edemiyorum niye tebligat kanununu? Tebliğ edebileceğim adres yok ki ortada. Yani biz bu sorunu çok yaşadık hukuki olarak afet kapsamına mesela ben vatandaşın malına el koymuşum, konteyner kent kurmuşum, vatandaşa tebliğ edeceğim adres yok sistem çalışmıyor. Mesela depremde vefat etmiş varisleri yok ortada bir şey yok onun gibi sistemsal bir boşluk. Yani basit bir şey onun hukuki olarak biraz daha güçlendirilmesi gerekiyor (K.9).

Mevzuatla ilgili biraz iyileştirmeler yapılabilir. Böyle modernize edilip bu süreçlerden, yaşanan tecrübelerden mülhem yeni bir mevzuat altyapısı da oluşturulabilir. Gerek 5393 sayılı Belediye kanunu, gerek 5216 Büyükşehir yasasına da afetle ilgili mutlaka bir belki ekleme yapılabilir ve bununla ilgili görev ve sorumluluk yüklenebilir ilçe belediyelerine ve Büyükşehir belediyesine. Mevzuatta birazcık da kolaylaştırıcı yetkiler olabilir. Bizim afetle ilgili süreçte özellikle hızlı karar almamızı sağlayacak argümanların elimizde olması lazım. Burada hızlı bir şekilde işte acele kamulaştırmada yer belirleme süreçlerinde OHAL ilan edilmese dahi bizim çok hızlı bir şekilde burada aksiyon alabilmemiz lazım (K.6).

Afet yönetiminde meslek odalarının net görev tanımlamalarının yapılarak gerek mevzuat gerekse uygulamalar yönünden desteklenerek süreç içerisine etkin katılımının yasal olarak sağlanmasının önemli olduğunu katılımcılar şu ifadelerle değerlendirmiştir:

Bizim mevzuatta normal apartmanda yaşam alanlarının meskenlerin yapılacağı yerde ivme değeri 0,4 - 0,45 değer alınır. Kamu kurumları, hastaneler gibi olan yapılarda 0,6' ya çıkabilir. Yaşadığımız depremde ivme 1,3. Yani hemen hemen 3 katı. Bir de bu yatay ivme dediğimiz şey. Bir de dikey ivme var ki mevzuatımızda bu 0 kabul ediliyor. Depremde dikey ivme değer 0,24 olarak çıktı. Şimdi dolayısıyla bu açıdan mevzuatın eksik olduğunu görebiliyoruz. Bunu uzmanlarımızın iyi değerlendirmesi gerekiyor. Yani daha farklı nasıl bir çözüm üretilebilir? Şimdi bu da İnşaat Mühendisleri Odası'nın söylemiş olduğu 3 bin 500 yılda bir olan bir deprem. Şimdi inşaatı tasarlarken biraz da ekonomiyi de düşünmek zorundasınız. Ekonomik temelli ve insan odaklı olmak adına ikisini birleştirip düzgün bir model ortaya çıkarmak zorundasınız. Yani ben 10 veya 15 şiddetli bir depreme karşı bina yapacağım dersiniz ama bu deprem 3 bin 4 bin yılda bir olur. Bir binanın şu an ömrü 40,50 yıl. Bu tip hususları göz önünde bulundurarak ona göre bir modelleme, bir mevzuat çalışması yapılması lazım. Şimdi kendi meslek alanlarımızda ilgili mevzuat çıkarma yetkisi bize aittir. Yani elektrik işletim sistemi yönetmeliği, proje yönetmeliği, topraklama yönetmeliği gibi birçok icraatı normalde biz hazırlayıp düzenliyoruz. Bütün mevzuatı hazırladık ve bu zor ancak asıl temel ama yönetmeliğin olan bir özelliğini biz 2010 yılında hazırladık. Net bir yönetmelik ve Avrupa standartlarında, hazırlıktan sonra biz bunu bakanlığa sunduk (M.4).

Jeofizik mühendisleri depremle ilgili kritik ölçümleri ve analizleri yapabilme yeteneğine sahip ancak yasada adımız yok. Jeofizikçiler olarak bu alanda rekabet ediyoruz. Sismolojik olayları ve deprem dalgalarını yalnızca jeofizik mühendisleri doğru şekilde ölçebilir. Örneğin arkeojeofizik gibi uygulamalarla, zemin etütleri yapabilme yeteneğine sahiptir. Ancak yasal düzenlemeler bu işleyişinin ilerlemesini engelliyor ve sektördeki zorluklara neden oluyor. Üniversitelerde jeofizik mühendislikleri kapanıyor. Aynı zamanda bu meslek ekonomik olarak zayıf olduğundan, bu nedenle daha büyük bir sistem yapılamamaktadır. Yani yasadaki yerimiz yeterli değil yetkilendirilmemiz lazım (M.5).

Meslek odalarının biraz daha mevzuat içerisinde dahil edilmesi önemli ve sivil toplum kuruluşları işin içine dahil ederseniz bir nevi karşıdan bir eleştirel göz olursa o eksiklikler daha çok ortaya çıkar. Şimdi kurum içerisinde oturup bir masada yaptıklarımızı övmek ayrı bir şey. Bir de kurum dışında bir gözün kalkıp yaptığımız

çalışmaları irdeleyip bunlarla ilgili bir eleştiride bulunması çok önemli. Dediğim gibi meslek odaları ve STK'ların işin içinde aktif olması gerekir (M.7).

5.3.9. Ulaşım Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Ulaşım” kategorisi altında “Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 2 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumsuz Görüşler:

Afet yönetiminde ulaşım plan ve stratejisinin olmayışı, alternatif ulaşım çözümlerinin yetersizliği birçok olumsuzluğu arttırdığı ve tablonun daha da kötüleşmesine neden olduğu konusunda M.13 şu sözlerle “dördüncü güne kadar insanlar enkazın altında kaldı çığlıklarla. Bir şey yapamadılar. Burada en büyük problem Hatay’ın girişiydi. Keşke tek bir nokta olsa tek şerit ve o dönüş orada öyle bir öyle bir viraj var ki orada trafik kitlendi. Ne ambulans geçebilir ne iş makinesi geçebilir ne traktör, havaalanı çöktü. Gelinemedi, liman yoktu, limanda yangın çıktı. Dört gün söndürülemedi. Dört gün boyunca kimse oraya ulaşamadı. Kurtarılabilecek bir sürü insan öldü maalesef. Soğuktan donarak öldüler. Bazıları hastalıktan bazıları crush sendromu. Tabii buna müdahale edilebilirdi. Yani 94 yılından beri tünel yapacağız demişlerdi. Halen daha yeni başladılar” ifade etmiştir. Benzer şekilde diğer katılımcıların ulaşım sorununa yaklaşımları şu şekildedir:

Mesela Antakya ve Defne’nin nerdeyse alternatif yolu yok. Bu yolların ana arterlerimizin tamamı enkazlarla doldu. Yollardan çekilme mesafeleri daha önceden yapılmadığı, feodal ilişkilerle iş yürüdüğü için yani Gümüşgöze yolunda mesela yolun başında evin biri çöktü. İki gün mahalleye giriş çıkış yoktu (B.19).

Kara yolu tıkalı ise alternatif yolumuz hepsi planlı idi. Şimdi o deprem anında inanın bana denizyolu İskenderun ve Samandağ daha efektif kullanılabilirdi. Ama bunun üzerine herhâlde çok çalışılmadı. Alternatif çözümler sunulamadı (B2).

Karayolları bile hazır değildi. Çünkü deprem anında karayollarının zarar göreceği belliydi. Yani karayollarının bununla ilgili bir planın, bir programın olması gerekiyordu ama onlar bile hazır değillerdi bu konuda günlerce yollar kapalı kaldı. Gaziantep, Adana’ da otoban kapatıldı ve o bölgeden ciddi bir lojistik akış olması gerekirken yol kapatıldığı için akış sağlanamadı. Yan yollara da ara yollara verildi. Ancak karayolları hazır olsaydı ve hemen birkaç saat içinde o yol tekrar tamir edilseydi lojistik zinciri ve sorun yaşanmazdı (S.14).

Bizim burada en acil olan yardım cihazları, eşyaları, alet edevat da dâhil olmak üzere tır kuyruğundan dolayı ulaşamadı Hatay merkeze. Antakya ve İskenderun’a ulaşamadı. Yani deniz yoluyla ancak bazı yerlerde helikopterlerle çünkü havaalanı da zarar görmüştü (K.3).

Bir kere ulaşımın düşünülmemesi. Bazı yollara erişilemedi. Binalar yıkıldı. Ulaşımın yetersizliği çok. Bir de dediğim gibi yardım edecek ilin depremzede olması bu faktör de çok etkiledi (M.4).

Hatay'a yardımların diğer illere göre geç geldiği söylene de, ben ikinci gün Belen'de ambulans, iş makineleri ve yardım erzaklarının ulaştığını gördüm. Adana ve Mersin Büyükşehir Belediyeleri, AKUT ve AFAD personeli taşıyordu. Ancak asıl sorun, müdahale anındaki ekipman eksikliği ve ulaşım altyapısının çökmesiydi. 10 dakikalık yolculuklar iki saate çıkıyor, yollar kapalıydı ve havaalanı kullanılamaz haldeydi. Yani yardımlar gelse bile, lojistik ve erişimdeki aksaklıklar müdahaleyi geciktirdi (B.40).

Afet anında, Hatay'daki toplu taşıma sisteminin yüzde 99'unun esnaf kontrolünde olması ciddi bir zafiyet yarattı. Depremde olan ve araçlarını çalıştırmakta zorlanan esnafa destek olunamayınca, toplu taşıma hizmeti felç oldu. O dönemde belediyenin sadece 9 aracından 5'inin arızalı olması, vatandaşların tahliye noktalarına ulaşmasında büyük zorluklara yol açtı. Bu durum, her belediyenin afetlerde hızlı tahliye ve hizmet sürekliliği için kendi otobüs veya araç filosuna sahip olmasının önemini ortaya koymuştur. Yangın, sel ve deprem gibi olaylarda şehirlerin hızla tahliyesi için toplu ulaşım araçları hayati bir role sahiptir (B.4).

Öneriler:

Afet planlamalarında önceden alternatif ulaşım sisteminin düşünülmesi koordinasyon ve etkili müdahaleyi sağlayacağı açısından önemini “olası bir afet durumunda ulaşım ağlarının sağlıklı olarak kullanılabilmesi konusunda hızlıca koordinasyon kurulmalı, kullanılabilecek alternatif yolların önceden belirlenmesi gerekmektedir. Bu bakımdan da trafik ve trafik tedbirleri çok önemli konulardan biridir” sözleriyle K.1 vurgulamıştır. Benzer şekilde katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Gelen yardımların şehrimizin ulaşım ağının izin verdiği derecede etkili olduğunu düşünüyorum ancak Hatay'ın ulaşım ağı Belen geçidinden yapıldığını düşünürsek ve orada yıkım olsaydı yardım gelemeyecekti. Öncelikle ulaşım ağımızın farklı alternatiflerle desteklenmesi gerekir (B.16).

Bir kere Türkiye'nin en büyük ve uzman kurumlarından biri olan Ulaştırma Bakanlığı ve onun başkanı bulunduğu işte Karayolları Genel Müdürlüğü'nden, Denizcilik İşletmelerine kadar tamamının, Devlet Su İşleri (DSİ) bu şeyin içerisinde muhakkak Ulaştırma Bakanlığı aktif olarak yer almalı. Türkiye'deki kullanılan bütçenin birçoğunu da bu bakanlık kullanıyor. Tarım ve Orman Bakanlığı kesinlikle işin içerisinde olmalı kesinlikle (K.3).

5.3.10. Haberleşme ve İletişim Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Haberleşme ve İletişim” kategorisi altında “Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 2 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumsuz Görüşler:

Afet sürecinde haberleşme ve iletişim açısından yaşanan aksaklıkların koordinasyon, müdahale ve afetin zararları boyutunda faturayı ağırlaştırdığı konusunda katılımcılar görüşlerini şu cümlelerle aktarmıştır:

Afet anında koordinasyon ve iletişimdeki sıfır noktamız en büyük zafiyetimizdi. Yollar ve tüm iletişim kanalları kapalıyken, uydu telefonu ve telsiz sistemi gibi alternatifler hayati

önem taşıyor. Personelimiz, nereye gönderildiğini bilmeden ve sürekli başka işlere yönlendirilerek kontrolsüz kalıyordu. Depremi ertesi sabahı, 480 kişilik belediyemizden sadece 12 kişinin iş başında olması, afet döneminde personel varlığı ve koordinasyonunun ne kadar kritik olduğunu acı bir şekilde gösterdi (B.19).

Şili'den bir öğretim görevlisi gelmişti. Arkadaşlarımız orada söyledi, en önemli tecrübe şu; muhabere olmazsa, iletişim olmazsa afet yönetimi olmaz. Biz orada bir kere sınıfta kaldık. Benim telefonum çekmiyor, Bir ses kaydı attım. Bu ilk 10/15 paydaşlarımız diğer illerden arayan arkadaşlar bana ulaşamıyor. Uydu telefonumuz yok işte ekipman dedik içerisinde bunlarda var (B.2).

Bir iletişim eksikliği var diğer kamu kurumlarıyla. Başkandan başlayarak üst yönetimden personele kadar bir görev yetki dağılımı sorunu vardı. O yüzden görevi icra edecek personel kimi zaman gönüllü personeller yapıyordu bu işi. Kimi zaman o personel ortadan kaybolmuş oluyordu. Bir de yapılan iş ve işlemlerle ilgili toplantı diğer kamu kurumları AFAD olsun, Valilik olsun, kurumlarının yaptığı iş ve işlemlerle ilgili işleri belediyeye aktarmada aksaklıklar yaşandığını düşünüyorum. Aktarılıyor olsa bile belediyede bu tek bir personele aktarılıyor ve bu personel bütün kuruma yaymada yine sıkıntı yaşıyor (B.22).

Hatay'daki maalesef iletişimler eksik ve böyle bir durumda Adana, Ankara veya İstanbul'dan gelenler için Kahramanmaraş depremi olarak yansıdığı için işte ilk Maraş'a gitmeye yönelik işte bir taksici demiş Hatay'a bir gitseniz Hatay daha kötü durumda diye. Yani Hatay'a daha sonrasında geri gelinmiş (B.23).

En büyük sıkıntımız iletişim haberleşememektir. Telefonlar çalışmadı. Yani bir kazma almayan ta olay yerinden buraya kadar koşarak gelmek zorunda kalıyor, koşarak gitmek zorunda kalıyor. Çünkü araçlar olay yerine girmiyor. Direkt yaya halletmek zorundasın her şeyi. Ondan dolayı haberleşme eksikliğimiz çok çok ciddi (B.3).

Otogardaki modası geçmiş ankesörlü telefonları Türk Telekom'dan kaldırtmak istediğimizde, yetkili bir bayan bize "Allah korusun bir savaş anında bu kablolu hatlar kullanılacak" dedi. Ancak, yaşadığımız felaket atom bombası atılmış gibi bir yıkım yarattığında, ne normal şebekeler ne de bu eski kablolu hatlar işe yaradı. Benim için asıl sorun, afet anında organizasyon ve koordinasyonun tamamen aksamaması, iletişimin ise sağlıklı işlememesiydi (B.5).

En büyük sıkıntılardan bir tanesi de telefonların çekmemesi ve internetin olmamasıydı. Yani bu çok çok çok aşırı derecede sıkıntılara sebep verdi. Benimde telefonuma su geçmişti o enkazda. Mesaj atmışlar işte muhtarım falan yerdeyiz, bizi kurtarın falan yere bir şey getirin. Bu iletişim konusunda aksaklığımız çok oldu (K.17).

Devlet çok hızlı aksiyon aldı ve ilgili kuruluşları, sivil toplum örgütlerini, gönüllü kuruluşları anında bölgeye sevk etti. Ama yerelde iletişimsizlikten ve koordinasyonsuzluktan kaynaklı sıkıntılar yaşadık (K.5).

En temel dediğiniz gibi işte telekomünikasyon ihtiyacı. İşte o süreçte yine biz şimdi özellikle telekomünikasyon vericilerinden sıkıntı çektik (K.6).

Radyoda saat öğlen bir, depremin olduğu iller sayılıyor. Hatay halen yoktu. Şimdi mesela Hatay'ın yıkıldığını kim bildirir? Bütün iletişim kanalları şey oldu? Kim var bu işin içinde ordu. Ordunun telsizler çalışmıyor mu? Demediler mi işte Hatay yıkıldı. Sayıyor hala Hatay yok. Urfa var, Diyarbakır var, Adıyaman var falan. Kahramanmaraş merkez üssü işte saat 1 oldu Hatay'ı söylemiyorlar halen. Birden sonra Hatay listeye girdi. Hâlbuki en büyük şey burada olmuştur (M.13).

İletişimden çok kopuktuk. 2023 yılı içerisinde yirmi birinci yüzyıl dünyasında, Türkiye'sinde demeyeceğim, afet yaşanıp sekiz saat içinde bir siren sesi duymadığı için

insanlar marketleri patlattı. Yani bütün bu insanın yaşı, kıdemi, mesleği hiç önünde durmadı onun. Yani biz galiba şu an bir kıtlığın, bir yokluğun içindeyiz diye insanlar marketlerin camlarını kırarak market soydu ve bu aşamada siren sesi duymadık. Yani ben afetten, afet anında ağır hasar alan ama ayakta kalan bir binadan çıktım. Antakya merkezin yıkımının bu kadar büyük olduğunu düşünmedim. Ama bir saat sonra hiçbir siren sesini duymadığım gerekçesiyle dedim ki çok büyük bir sıkıntı var içeride. Biz kimseye ulaşamıyoruz şehrin içinde, dışarıya da ulaşamıyoruz. Dışarıda da bize ulaşamıyor ki radyoda Hatay'ı ben birkaç saat duymadım. Diyarbakır merkezi diye başladı. Ardından Maraş, Malatya, Adana ama Hatay'ı duymadım. Haber olunmamış olabilir ama bu da makul gelmiyor. Çünkü telsizli telefonlar ediyoruz biz ve bu şehirdeki bütün kurum kuruluşlar yıkıldı. Yani bir tane bile merkezde askeri yerler dâhil kalmadı. Devlet kurumu kalmadı. Emniyet, askeriyeler, hastaneler yok. Yani illaki haberlerinin olması lazım. O zaman neredeler. Anayasal haklardan olan yaşama hakkına bence kasıt. Çünkü insanlar nispeten çeken şebekeleri ile birilerine sesini duyurmaya çalışırken bant daraltmak. Onun dışında burada mevzuatların aslında ne kadar eksik ne kadar yetersiz ne kadar yerel yönetimler ve merkezi idareler tarafından suistimal edildiğini. İletişim kopukluğunun temel sebebi baz istasyonlarının binaların tepesine dikilmesi. Çünkü baz istasyonunu yere dikmek için senden çok büyük paralar istiyorlar. O da diyor ki ben giderim, binalardan izin alır üstüne koyarım (M.14).

Anında iletişim ve anında yardımlar. Geldiler ne yaptılar, bandı daralttılar, iletişimi engellediler bir. İki; kardeşim insanoğlu 24, 48, bilemedin 72 saat susuz kalabilir. Sen zaten o saate kadar müdahale etmezsen insanlar orada canlı canlı gömdün demektir. Üç tam gün geçtikten sonra müsaade ettiler (M.5).

Bizim için zorluk bir bölgeye girmek için işte bakanlıkla, valilikle, kaymakamla görüşüyorsunuz. Böyle bir görüşmeler halindesin, bu bize vakit kaybettiriyor. Ancak daha güçlü, daha böyle bilinen bir iletişim ağı olsaydı, belki daha fazla iletişim olsaydı belki çok daha hızlı ilerleyebilirdi işler (S.19).

Öneriler:

Haberleşme ve iletişim kanallarının modern anlamda yenilenmesi, alarm ve ikaz uyarı sistemlerinin, mobil ve telsiz altyapılarının güçlendirilmesi, afet sürecinde tüm kurum ve kuruluşların eşgüdümlü olarak iletişim kanallarının aktif ve koordine edilebilir olmasının afetin zararlarının azaltılması açısından önemli olduğuyla ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir:

Afet yönetiminde en öncelikli konuların başında iletişim gelmektedir. Maalesef GSM operatörleri depremin en büyük handikaplarını oluşturdular. Hiçbir konuda doğru dürüst bir iletişim kurulamadı. Bu da insanımızda ayrı bir tedirginlik ve endişe oluşturdu. Bunları koordineli çalıştığımız arkadaşlarımızla aştık. Araçlarla gelinip gidilerek bilgi aktarımı sağlanmış oluyordu. Ayrıca Jandarmanın haberleşme sistemi bize çok katkı sundu. Dolayısıyla iletişimde yaşanan en ufak bir sıkıntı veya aksaklık anlık müdahaleyi geciktirir ve istenmeyen sonuçlara sebebiyet verebilir. Özel afet iletişim ağlarının kurulması ve mevcut iletişim ağlarının da güçlendirilerek modernize edilmesi gerektiğini düşünmekteyim (K.1).

Bu noktada yönetim tek elde toplanıp o tek elden emir ve talimatları doğrultusunda bu emir ve talimatların etkili bir şekilde iletişim kaynakları, özellikle modern teknoloji kullanılarak en alttan en üste kadar üstten veya en alta kadar iletişim kanallarının son derece açık olması gerekiyor (K.3).

Kendi birimleri tarafından iletişimimiz koptu. En azından kurum içerisinde ve birimler arasında haberleşmeyi ve iletişimi, belki mobil altyapı dışında telsiz altyapıları ilgili bu gibi durumlarda daha akılcı çözümler olabilir (B.14).

İlk önce afet anında iletişimin sağlanması için tüm tedbirlerin alınması. Bu konuda telsiz sistemi kurulabilir. Telefon çekmeyen yerler olacak. Bu telsiz olayı bu konuda yetkili kişiler kullanacak şekilde ayarlanabilir (B.35).

Bence en büyük eksiklik deprem döneminde telekomünikasyon şirketleriydi. Yani telekomünikasyon şirketlerinin burada yapacağı, kuracağı, baz istasyonları. Yani öyle hasar gelmeyecek bir şekilde inşa edilmeli ki hani. Çünkü birçok insanımızı biz o dönemde belki de iletişime geçememekten dolayı kaybettik ve aslında biz büyük bir yaptırımın da olacağını, hani sonradan bu iş ve işlemin böyle olduğundan dolayı düşünüyorduk yani ama işte maalesef bununla alakalı istenildiği bir şekilde buradaki yaşayan halkın gönlünü rahatlatacak bir şekilde herhangi bir cezai müeyyide de uygulanmadı bu firmalara. Bu firmalar dünyaca tonlarca para kazanıyor, ediyor, bu hizmeti sağlıklı bir şekilde o koşullar altında alamamamız esas bizim problemimiz bence telekomünikasyon iletişim çok çok önemli (B.4).

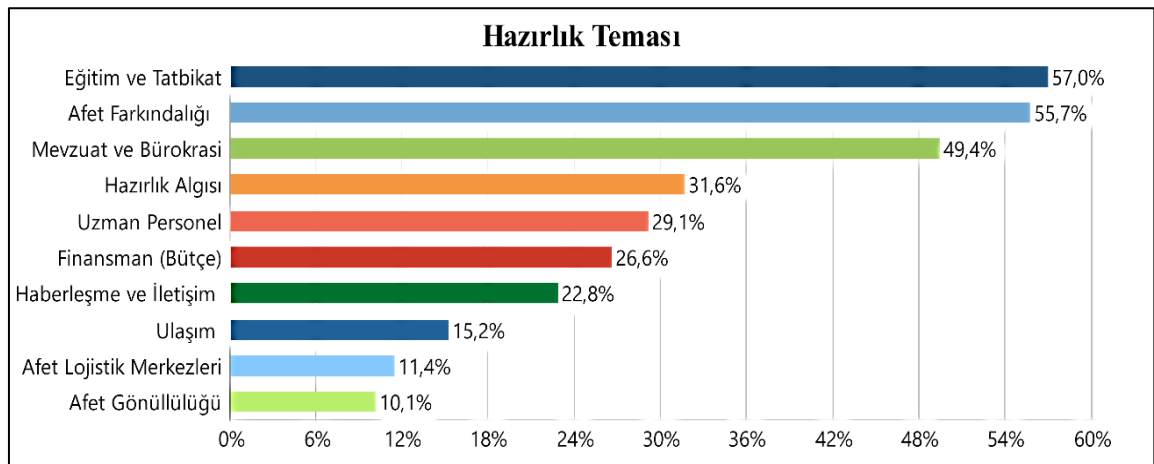
Afet sırasındaki organizasyonla ilgili biraz daha kurumların iletişim içinde olması gerekiyor. Sonrısıyla ilgili iyileştirme kısmı zaten hızlı bir şekilde yapıldı. Bütün kurumlar eşgüdümlü şekilde çalışmak zorunda. Yoksa şu kurum olmazsa olmaz; hepsi istisnasız Tedaş, elektrik, internet, telefon çalışmadı, iletişim. Yani bütün kurumlar iletişim olacak en başta (K.9).

Tablo 29. Hazırlık Teması Alt Kodlar İstatistiği

HAZIRLIK TEMASI	KODLAMA SAYISI	YÜZDE
Eğitim ve Tatbikat	76	20,32
Afet Farkındalığı	75	20,05
Mevzuat ve Bürokrasi	72	19,25
Uzman Personel	36	9,63
Finansman (Bütçe)	29	7,75
Hazırlık Algısı	28	7,49
Haberleşme ve İletişim	21	5,61
Ulaşım	14	3,74
Afet Lojistik Merkezleri	13	3,48
Afet Gönüllülüğü	10	2,67
TOPLAM	374	100,00

Hazırlık teması altında 374 adet kodlama yapılmıştır (Tablo 29). Bu temada en fazla kodlama Eğitim ve Tatbikat kategorisinde 76, sırayla Afet Farkındalığı 75, Mevzuat Bürokrasi 72 olurken ez az kodlamanın ise Afet Gönüllülüğü kategorisinde 10 adet yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 4. Hazırlık Teması Alt Kodlar İstatistiği

Hazırlık Teması altında oransal olarak en fazla % 57 Eğitim ve Tatbikat, sırasıyla onu Afet Farkındalığı % 55,7, Mevzuat ve Bürokrasi % 49,4 ve en az kodlama ise % 10,1 ile Afet Gönüllülüğü kategorisi gelmektedir (Grafik 4).

5.4. MÜDAHALE TEMASI

Müdahale teması altında Hatay il genelinde afet yönetimi kapsamında merkezi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının bu anlamdaki algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu tema altında Müdahale Algısı, Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon, Afet ve Acil Durum Müdahale Planı-TAMP ve Uygulamalar, Arama ve Kurtarma ve Güvenlik olmak üzere 5 adet kategori belirlenmiştir.

Tablo 30. Mülakat Katılımcılarının Müdahale Temasına İlişkin Temel Bulgular

KATEGORİLER	BULGULAR
Müdahale Algısı	Katılımcılar, afet durumunda müdahalenin etkinliği için başka bir merkezden yönetilebilecek dirençli bir afet yönetim sisteminin kurulması gerektiğini belirtmektedir (M.8). Büyük afetlerde görevlendirilebilecek yedek personel ve ekiplerin seferberlik benzeri bir sistemle hazır bulundurulmasının önemi vurgulanmaktadır (B.40). Mahallelerde park alanlarına ekipman konteynerleri yerleştirilmesi ve anahtarlarının muhtarlarda bulundurulması önerilmektedir (K.17).
Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon	Ordunun (Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri) afet müdahale sürecine belli tümen veya tugaylarla dâhil edilmesi gerektiği güçlü bir şekilde ifade edilmektedir (K.3, B.29, K.3). Ordunun sahip olduğu insan gücü, araç-gereç ve lojistik imkanlarının afetlerde etkin bir şekilde kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır (K.3). Askeri personelin afet konusunda eğitilmesi ve donatılması, afet anında hangi valinin emrine gireceğinin önceden belirlenmesi önerilmektedir (K.3). Büyük çaplı afetlerde etkin yönetim için bütçe, yetişmiş insan kaynağı, araç-gereç, koordinasyon, planlama, denetim, güvenlik, tecrübeli yöneticiler, kurumlar arası entegrasyon, haberleşme, mobilizasyon ve lojistik gibi unsurların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği belirtilmektedir (B.34). Afet bölgesini iyi bilen tecrübeli yönetici ve koordinatörlerin görevlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır (B.19). Kurumlar arası koordinasyonun sağlanması, kaynakların etkin kullanılması ve mükerrer yardımların önlenmesi gerektiği ifade

	edilmektedir (S.11, S.14, S.2). Sektörleme (müdahale seviyesi belirleme) çalışmalarının afet bölgesinde öncelikli olarak yapılması gerektiği önerilmektedir (S.4). Mülki amirlerin afet süreçlerine hâkim olması ve kendilerini yetiştirmesi gerektiği vurgulanmaktadır (K.6). Afet yönetim koordinasyonu için planların, paydaşların, görev ve sorumlulukların afet öncesinde belirlenmesinin kritik olduğu vurgulanmaktadır (K.1, K.13, K.6). Afet yönetiminde en önemli hususun koordinasyon olduğu, farklı çalışma gruplarının ve kurumların uyum içinde çalışmasının gerekliliği belirtilmektedir (K.7). AFAD'ın koordinatör rolü ve diğer kurumların sorumlulukları vurgulanmaktadır (K.7, K.8).
Afet ve Acil Durum Müdahale Planı- TAMP ve Uygulamalar	Planların yerel verilere göre güncellenmesinin önemi dile getirilmektedir (S.3). Afet bölgesindeki kurumların önceki dönem deneyimli personelinin görevlendirilmesinin kurumsal hafızayı etkin kılacağı ve STK'larla iş birliği yapılması ve görevlendirmelerin önceden planlanması gerektiği belirtilmektedir (K.1). Afet bölgesine görevlendirilecek üst amirlerin kendi personeliyle ekip olarak gitmesinin işleyişi hızlandıracağı ifade edilmektedir (K.1). Afet süreçlerinde yaşanan tecrübelerden ders çıkarılması ve plan ile uygulamaların bu farkındalıkla şekillendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (B.23, B.29). Her bölgenin kendine özgü afet yönetim planının olması ve doğru yönlendirme yapacak personelin hazır bulunması gerektiği belirtilmektedir (B.29). TAMP'ın iyi bir plan olduğu ancak sahaya yansıtılmasında eksiklikler yaşandığı ifade edilmektedir (K.5).
Arama ve Kurtarma	STK'larla iş birliğinin ve gönüllülük esasına dayalı katılımın afet müdahalesinde önemli olduğu belirtilmektedir (K.1, K.9). Akredite edilen arama kurtarma ekiplerinin AFAD tarafından yetkilendirilmesinin ve bu bilginin güvenlik güçleriyle paylaşılmasının saha çalışmalarını kolaylaştıracağı ifade edilmektedir (S.17). Kamu personelinin afet yönetiminde amatör ruhlu gönüllülerden destek almasının faydalı olacağı yönünde görüşler bulunmaktadır (S.4).
	Afet sonrası yaşanan güvenlik sorunları (yağma, hırsızlık, can güvenliği eksikliği) katılımcılar tarafından ciddi bir problem

Güvenlik	olarak dile getirilmektedir (B.17, M.18, B.19, B.39, K.11, M.4). Afet bölgelerinde güvenliğin sağlanması için jandarma ve ordunun ilk saatlerde etkin rol alması gerektiği vurgulanmaktadır (M.18, B.3). Güvenlik zafiyetinin yardım dağıtımını engellediği ve toplumsal huzursuzluğa yol açtığı belirtilmektedir (B.17, B.19, M.4).

Tablo 30’da katılımcılar, afet yönetiminde müdahale planları çerçevesinde sistem kurmanın, yedek personel oluşturma, ekipman konteynerleri yerleştirmenin, orduyu dahil etmenin ve güvenlik önlemleri almanın önemini belirtmektedir. Müdahale planlarının etkinleştirilmesi, görev tanımlarının netleştirilmesi, planların güncellenmesi, koordinasyonun sağlanması, yedek ekiplerin hazır olması, ordunun lojistik desteği, STK entegrasyonu ve bölge güvenliğinin ivediliği vurgulanmaktadır. Güçlü koordinasyon ve güvenlik önlemlerinin afet etkilerini azaltmada kritik olduğu ifade edilmiştir.

5.4.1. Müdahale Algısı Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Müdahale Algısı” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet sürecinde birlik ve beraberliğin önemi konusunda “yerel yönetimler biraz genel siyasetin etkisinde kalıyorlar. Yani bizim bir afet olduğu zaman tüm farklılıklarımızı, tüm görüşlerimizi bir kenara bırakıp tamamen o afetin eğer öncesindeyse hazırlığına yoğunlaşmamız lazım. Afet sırasında o afeti nasıl bertaraf edebiliriz, nasıl iyi yönetiriz ona odaklanmamız gerek. Ama maalesef bu yaptığımız şeylerde yaşadığımız afette çok fazla ses çıktı. Bu sesler farklı saiklerle farklı gündemler yarattı. Bu bizim enerjimizi azalttı. Yani bunları bizim topyekûn bir şekilde aynı noktaya vurarak, her görüşten, her siyasi partiden ya da her belediyeden, yerel yönetimden, STK’dan herkesten aynı ilgiyi, alakayı bekleyip ve bunların aynı yöne yönlendirilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani birlik ve beraberlik içerisinde ancak bunlar aşılabılırız” sözleriyle katılımcılardan K.5 siyaset üstü bir bakışı vurgulamıştır. Afet yönetiminde mülki idare amirlerinin kurmay zekâsının olmasının değeri ve katkısını K.6 şu sözlerle belirtmiştir:

Sorumluluk mevkiinde olan kişi eğer geriye çekilirse afetin olduğu an sonra da tam bir kaos yaşandı işte orada. O bakımdan bu işin farkındalığı önceden hazırlıklı olmak, bilinçli olmak, işte eskilerin deyimiyle ferasetle ve basiretle hareket etmek çok önemli. Ya o dönem felaketini, basiretini ve metanetini yitirmemen lazım ki soğukkanlılıkla olayların planlamasını yapabilesin ve bu bir kurmay tabi kurmay zekâsı olması gerekir, işte bir Çanakkale'deki sevk ve idare gibi. Mustafa Kemal Paşa'nın işte Anafartalar'da, Arı Burnu'nda, Conkbayırı'nda yaptığı gibi bir planlama ve daha sonra o planlama biliyorsunuz Kurtuluş Savaşı'nda Sakarya'ya Büyük Taarruza kadar giden bir sürecin aslında alametifarikası olarak görülüyor işte bizim de mülki idare amirleri olarak böyle bir kurmay zekâya sahip olmamız lazım.

Olumsuz Görüşler:

Afet müdahale sürecinde yetki paylaşımının eksikliği yani yetki karmaşası dolayısıyla enkazlara müdahale edilememe kaosları yaşandığı bu konuda uzman personel, organizasyon ve koordinasyon zayıflığı yaşandığıyla ilgili olarak görüşmecilerden B.24 şu sözleri ifade etmiştir:

AFAD bünyesindeki mevcut acil müdahale ekipleri yetersiz kalmıştır. Özellikle deprem bölgelerine yakın alanlarda, tam donanımlı ve eğitilmiş ekiplerin hazırda bulunması büyük önem taşımaktadır. Uluslararası veya şehir dışından gelen ekiplerin yerel bilgi ve ekipman eksikliği, müdahaleyi aksatmaktadır. Bu nedenle, bölge bazlı örgütlenme, mevzuat uyarlaması, yeterli bütçe ve eğitimlerle desteklenmiş, yetkilendirilmiş ekiplerin kurulması zaruridir. Bir diğer kritik husus, acil müdahale ekiplerinin kalabileceği bir koordinasyon merkezi oluşturulmasıdır. Afet anında yaşanan kaos, yardım ekiplerinin yetersizliği ve müdahaledeki engeller (yıkılan binalar, ulaşım zorlukları) bu merkezin önemini vurgulamaktadır. Kimin hangi binaya müdahale edeceği gibi konuları organize edecek bir koordinasyon mekanizması şarttır. Yetki karmaşası ve bürokratik engeller, müdahaleleri geciktirerek hayati kayıplara yol açmıştır. Yakın belediyelerden gelen ekipmanlı yardımların dahi valilik talimatıyla başka yere yönlendirilmesi, operasyonel eksiklikler ve koordinasyon zafiyetinin somut örnekleridir. Operatörsüz araçlar veya yetki eksikliği nedeniyle müdahale edilemeyen durumlar, eğitilmiş ekip öncülüğünde bütünsel bir çalışma yapılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur

Benzer şekilde katılımcılar şu sözlerle bürokrasi, yetki karmaşası, mevzuat yetersizliği, iletişim ve koordinasyon eksikliklerinin etkin müdahaleyi zorlaştırdığına dikkat çekmiştir:

Yani doğrudan afet Kanunumuz var zaten. Onun dışında afet anlamında tespitlerin nasıl yapılacağına dair genelgelerimiz de var. Onun dışında diğer yangınların diğer afetlerin bağlı olduğu ticari genelgeler, yönetmelikler, kanunlarımızda var. Ama doğrudan bir afet özelinde bir müdahale, bir usulün nasıl yürütüleceğine, sürecin nasıl işletileceğine dair hiçbir yönetmelik yok. Var olan da çok yetersiz ve havada zaten (M.14).

Afet yönetiminin etkinliğini artırmak için daha fazla katılımcılık ve birlik beraberlik şart. Enkaz müdahalesinde yaşanan koordinasyon eksikliği, AFAD yetkilisinin "buraya giremezsiniz" engeliyle somutlaştı; oysa asıl amaç, minimum riskle can kurtarmaktır. Merkezi ve yerel yönetimlerin bütünleşik bir yönetim tarzı sergilemesi, olumsuzlukların daha hızlı çözülmesini ve paydaşların sürece dâhil edilmesini sağlar. Maalesef, AFAD'dan izin alınamaması gibi nedenlerle bu anlamda çok olumsuzluk yaşandı (B.2).

Depremde müdahale için emir ve talimat beklenmesi kabul edilemez bir durumdur. Vatandaşın kendi imkanlarıyla getirdiği kepçeye bile kaymakamlık tarafından müdahale

edilerek sahadan uzaklaştırılması, insan hayatının söz konusu olduğu bir felakette anlaşılamaz bir karardır. Asker, polis, sivil toplum unsurları ve hatta maden işçilerine dahi müdahale izni verilmemesi, mevzuat veya kanunla açıklanamaz bir yetki kargaşasına işaret ediyor. Bu büyük faciayı çevreleyen siyasi çekişmeler ve müdahale eksikliği hala yanıtsız kalan önemli soru işaretleridir ve sonrasında da bu konuda hiçbir açıklama yapılmamıştır (B.25).

Bir yere müdahale etmeye gidiyorsun. Yok falanlar gelecek. Ama bu olayda hani derler ya saniyeler önemli, saliseler önemli. Adama bekleyeceksin diyemezsin. Ya kardeşim al sana benzin, kepçeyi çalıştırıyor yok emir gelmesi lazım yok falanın gelmesi lazım. Bu konuda devletin sorumluluğu büyük, bu konuda hükümet organize olmadı olaya, onlar da büyük şaşkınlık yaşadılar (S.8).

6 Şubat'ta da büyük yıkıma sebep olan depremde büyük bir müdahalesizlik yaşandı. Diğer kurumlara da benzer bir sorumluluk dağıtılması gerekiyor. Merkezi yönetim müdahale edemediği durumlarda diğer kurumların müdahale edebilmesi gerekirdi. Bütünleşik afet yönetimi, bütünsel bir yaklaşım gerektirir. Bu anlamda birini diğerinden önemli kılamayız (B.21).

Devletin bu alanlarda yetkili kuruluşları var. Ancak afet zamanlarında sivil güçlerin sürece dâhil edilebilmesi için önceden bir planlama bilgilendirme görevlendirme ve tatbikat faaliyetleri yürütülemediği için gerekli katkı verilememiştir. Merkezi hükümete doğru bilgi akışı olmadığı ve afetin büyüklüğü konusunda dahi doğru bilgi aktarılmadı. Arama kurtarma faaliyetlerine geç müdahale edildiği, hatta acil arama kurtarma faaliyetlerinde önemli bir katkı verecek olan askerimizin dahi kışlalarda bekletildiği alana çok geç gönderildiği görülmüştür (M.9).

Bu çalışmaları yetersiz buluyorum. İlk sebebi, beklentilerinin ötesinde bir yıkımın gerçekleşmiş olması. İkinci sebebi yıkım gerçekleştiği zaman aynı zamanda tüm ülke ile olan iletişim hatlarının, iletişim altyapısının çökmesi sonucu koordinasyonların sağlanmasında eksiklik. Üçüncüsü; merkezi yönetimin afete müdahale etmede net bir planının veya acil bir planının var olmaması zaman kaybına sebep oldu (B.22).

Genel itibarıyla yerinden yönetimin zayıflığı, merkezi yönetimin doğrudan karar vermesinin beklenmesi, ulaşım ve iletişim ağlarının kopuk oluşu, mahalle, il, ilçe düzeyinde önlemlerin alınmamış ekiplerin oluşturulmamış olması temel eksiklikti. Bu eksiklikler kolayca giderilebilirdi (S.16).

Müdahale çalışmalarında hazırlıksızlık, yerelin afettede olması, liyakatsizlik, enerji ve haberleşme altyapısının çökmesi, ulaşım ve koordinasyon yetersizlikleriyle ilgili katılımcılar görüşlerini şöyle aktarmıştır:

Yani şu bir gerçek yetkisinden çok hazırlıkları olmadığı çok kesin yani. Yereldeki bir belediyenin müdahale şansı bu gibi afetlerdeki en önemli unsur insan gücüydü ve buradaki afet bölgelerinde yaşayan insanların da birer afettede olduğunu düşündüğünüz zaman. O kritik dönemdeki müdahale şansımızın yerelde olmadığını görürsünüz. Mesela depremden sonra o risk taramasındaki afet için AFAD'ın da önemli bir şeydi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın. Israrla İnşaat Mühendisleri Odasını katmamak için ellerinden geleni yaptılar. Bir gün, iki gün, üç gün, en son biz yazı yazdık. Dedik ki biz gönüllüüz. Biz gelelim cevap da vermediler. Sonra OHAL kapsamında bize yazı yazıldı. Şu, şu, şu isimlerin gelip hasar tespit çalışmalarında aksi takdirde OHAL'in yetkileriyle gerekli şeyin yapılacağına dair. Yani maalesef bizde biraz liyakat yok. Zaten AFAD'ın şu anda mevcut personelinin kaçının arama kurtarma yeteneği var (M.2).

Enerjiyle ilgili her şey çökmüştü, haberleşme de çökmüştü, aydınlatma yoktu ve zamanla yarışıyorduk o zamanlar. Çünkü enkaz altında insanlarımız hala yaşıyordu. Biz on üçüncü günde hala canlı çıkarttık. Biliyor musunuz? Yıkılmış apartmandan üç tane canlı çıktı. Yani bu belki daha erken bir şekilde hareket edebilmiş olsaydı, bu aydınlatmalar ve gerekli ekipmanlar olsa birçok insanı kurtarırdık (M.4).

Depremden hemen sonra, her il kendi ilçeleri, beldeleri, mahalleri dâhil bir helikopter kaldırarak, üstten yıkımın, yolların, köprülerin, toplanma alanlarının hızlıca raporunu hazırlayıp durum değerlendirmesi yaparak, merkeze bildirmesi lazım diye düşünüyorum; Yapıldı mı? Haberleşme ağı çöktü, mobil baz istasyonları, mobil telsiz istasyonları hemen bölgeye konuşlandırılmalıydı; sanırım 3 veya 4 günde geldi ve küçük çaplı baz istasyonu idi kaldırmadı. Kolluk kuvvetlerinin iyi organize olup trafik akışını öncelikli araçlara açması lazımdı, 4. gün bile 6 kilometrelik bölgeye 3 saatte gidebildik. Depremden hemen sonra Yerel, Radyo, televizyon, anons kanalları ve gerekirse seyyar anons araçları halka sürekli, trafik ve mobil hatları elzem olmadıkça kullanmamaları gerektiğini anons etmeli idi; diye düşünüyorum (S.5).

Öneriler:

Müdahale plan ve yönetmelikleri çerçevesinde bir sistem kurularak, yedek personel veya ekipler kurulması, toplanma alanlarında araç-gereç vb. ekipman konteynerlerinin konulması, ordunun seferberlik çalışmaları gibi afet sürecine dahil edilmeleri konularında katılımcıların önerileri şunlardır:

Burada bir afet olacaksa bunun başka bir merkezden yönetilmesi gerekiyor yani Hatay'ın afet merkezinin daha dirençli bir yerden Hatay'a müdahale edecek bir sistemde olması gerekiyor (M.8).

Afet döneminde yedek olarak hali hazırda ek olarak çok büyük bir afet olduğunda hazır olarak çağrılacak, çalıştırabilecek personel, ekip bulundurmak. Şöyle bir şey var seferberlikte çağrılacak asker gibi (B.40).

Genel olarak bizim çoğu mahallelerin içerisinde park alanlarımıza konteyner konsaydı devletin, belediyenin gözetiminde devam etseydi ve de ilk etapta herkesin kendi görev sahasını benimsediğinde kişiler de gelip orayı açıp ya da anahtarların bir tanesi muhtara verilerek açıp o takım ve taklavatları çıkartıp bir şekilde kurtarma ekiplerinden önce müdahalemiz daha kolay olurdu. Yangın söndürme tüpümüz dahi yok muhtarlıklarımızda. İlk yardım malzemeleri ve deprem çantasının olmasının önemini anladık. Ama hiçbirimiz bu bilinçte değildik deprem olana kadar (K.17).

Mesela ordu kesinlikle ordu, deniz kuvvetlerinden hava kuvvetlerine birer tümen mi olur, birer tugay mı olur, bu afet müdahale sürecine dâhil edilmelidir (K.3).

5.4.2. Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet yönetimi müdahale sürecinde kurumların ve insanların elinden geleni yaptığı konusunda katılımcıların olumlu görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Afet sonrası bürokratik süreci hızlandırmak için bölgelere valiler görevlendirildi ve 7269 sayılı kanuna eklemeler yapılarak vatandaşların evlerine daha hızlı kavuşmaları sağlandı; bu düzenlemeler süreci 4-5 ay kadar hızlandırdı. Böylesine büyük bir afetin üstesinden gelmek için devlet iradesi ve milletin feraseti (farklı siyasi görüşlere sahip grupların dahi yardım faaliyetlerinde bir araya gelmesiyle görülen) belirleyici oldu. Afet yönetiminde merkeziyetçi bir yaklaşımla, Cumhurbaşkanı Yardımcısının başkanlığında bakanlıkların üst düzey yetkililerinin merkezde bulunması, hızlı reaksiyon ve etkin müdahale sağladı. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın hızla depo ayarlayıp illerden gelen başışları afet bölgesine ulaştırması gibi örnekler, bu sistemin uygulanabilir, işlevsel ve etkili olduğunu gösterdi. Karar mekanizmasının en üst düzeyde olması, afetle ilgili yapılması gereken her şeyi kolaylaştırdı (K.7).

Depremi ilk 3/4 gününü saymazsak genel koordinatör valiler ve kaymakamlar günde 15/16 saat, gönüllüler 20 saat canla başla çalışıyordu. Biyolojik olarak ancak dinlenmesi gerektiğinde insanlar dinleniyordu hepimiz öyleydik. İlk şoktan hepsinin başarısız olduğunu ve bu şoku atlattıktan sonra her gelen kurumun elinden geleni yapmaya çalıştığını gördük (B.19).

Ulusal ve uluslararası yardımların sevk edilmesi ve sağlıklı bir şekilde koordine edilmesinin önemini yaşadığımız afette bir kez daha gördük. Afetin gerçekleştiği ilde görev yapan kurumların kendi aralarındaki koordinasyonu ve sağlıklı iletişimi ilin yeniden ihyasında ve inşasında büyük bir öneme sahiptir (K.1).

Olumsuz Görüşler:

Afet sürecinde afetin büyük bir bölgeyi kapsaması dolayısıyla planların uygulanamadığı, kurumlar arasında özellikle koordinasyon anlamında entegrasyon sıkıntıları, organizasyon, bürokrasi, yetki karmaşası, denetim ve kontrol eksikliği, güvenlik zafiyetleri, yetişmiş eleman, ekipman, iletişim, ulaşım, altyapı, haberleşme eksiklikleri, askeri unsurlardan yararlanılmaması gibi konularda katılımcıların görüşleri aşağıda aktarılmıştır:

Tabii afetin büyüklüğü çok önemli kendi lokal şartlarında bir gideri yoktur. Zaten büyük yangınlarda özellikle hava desteğinin olmaması, geç gelmesi çoğu zaman yardımların büyümesine ve günlerce sürmesine sebep oldu. Hatay'daki en büyük sorun son depremde ulusal imkânlarımız maalesef koordinasyon sıkıntısı sebebiyle AFAD'ın hazır olmaması nedeniyle hem teknik anlamda hem de insan gücü anlamında Hatay dâhil birçok ilimizde hissedildi (B.1).

Teknik elemanlarımız varken kendi kurum ve diğer kamu binalarımızda yeterli tetkikleri (yapı konusunda) yapmadık. İtfaiye binasını yıkmayı düşünmüştük fakat yapılmadı, depremde çoğu binamız yıkıldı. Araç-gereç konusunda eksikliklerimiz vardı. AFAD'ı defaatle uyardık. Hatta araçları bizden aldığımız listeleri hangi alanda konuşturduğınızı, iş makineleri envanteri belirlendiği halde bunlar iyi planlanamadı, veri akışı iyi sağlanamadı, görevlendirme iyi yapılamadı (B.12).

Temel nedeni koordinasyonsuzluk bir organizasyon yok. AFAD da bu işi bilen uzman ekip yok veya çok az. Askerleri eğiteceksiniz (B.17).

Yani düşünün ekskavatörler bekliyor, enkaza kimse müdahale edemiyor. Efenim talimat bekliyoruz. Yani AFAD'ın bir yerden talimat almasına gerek yok. Yani bürokratik engeller ve koordinasyonsuzluk. En büyük neden; koordinasyon, ulaşım ve iletişim. Kurumlar arasındaki ilişki de iyi değildi (B.20).

AFAD'ın diğer kurumlarla olan ilişkilerinin çok zayıf olduğu kanaatindeyim. Şöyle ki; askeri kurumlar çok büyük bir iş gücüne sahipler. Ve tabii ki araç gereç ve envanter bakımından da çok güçlüler. Benzer bir yapılanma olsa idi ve belediyeler de bu anlamda çok güçlü olabilirdi. Hangi kurum, hangi alana hangi araçlarla müdahale edeceğini AFAD'ın koordine etmesi gerekirdi (B.21).

6 Şubat depreminde AFAD'ın koordinasyon anlamında yetersiz kalması, sahada diğer kuruluşların etkin yönetilememesine ve ciddi bir yetişmiş eleman sorununa yol açtı. İletişim tamamen çöktü: telefonlar çekmedi, elektrik ve mazot yoktu, kurumlar darmaduman oldu. Geniş coğrafi alana yayılan afet nedeniyle devlet kurumları yeterince organize olamadı, bu da büyük bir kaosa neden oldu. En kritik başarısızlıklar iletişim ve koordinasyonda yaşanırken, bunu kurumlardaki yetişmiş personel yetersizliği ve yetki karmaşası takip etti. Yerel yöneticilerin (kaymakam, belediye başkanı, vali) yetkisiz kalması ve Ankara'dan atanan, bölgeyi bilmeyen koordinatörler ile yerel unsurlar arasında yaşanan yetki çatışması, müdahaleyi daha da aksattı (B.24).

İş makineleri ve kurtarma ekipmanı AFAD görevlisinin yönlendirme sıkıntısıydı, yani koordinasyonda ortaya çıkan ciddi bir sıkıntı vardı. Dolayısıyla krizi yönetecek bir aktörün eksikliği çok yaşandı (B.29).

Şimdi AFAD buraya ilk geldiğinde bölgeyle ilgili mesela çok bilgisi yoktu. Yani biz daha çok beklentimiz, geldiklerinde en azından neyin nerde olduğunu, hangi mahallenin nerede olduğunu, nüfus sayısı, kişi bilgisi ve benzeri ekipmanı, her şeyi olur diye zannediyorduk. Ama öyle olmadı. Eksiklik oldu. AFAD personeline biz buradan balyoz, keski vb. araçlar her şeyi temin ettik yani (B.32).

Depremi ilk anlarında büyük bir kaos yaşandı; kimse aksini iddia edemez. Çalışanlar olarak bile öncelikle kendi ailemize odaklandık, çünkü depremin gerçek büyüklüğünü başlangıçta idrak edemedik. Hava aydınlandığında ve telefonlar kısmen çekmeye başlayınca durumun ciddiyeti anlaşıldı. İl müdürümüzün talimatıyla aileler güvenli bölgelere alındıktan sonra kuruma gelmesi istendi, ancak güvenli bir yer olmadığı anlaşılmaya herkes ailesiyle birlikte kuruma geldi. Bu koordinasyon eksikliği ve yaşanan kaos, afetin ölçeğinin büyüklüğüyle doğrudan ilişkiliydi. Hatay'ın durumunun geç fark edilmesi ise ayrı bir sorun olup, bu konuyu sürekli dile getiriyorum. Eşimin tahliye edilirken Adana'da ikinci büyük depreme yakalanması ve Hatay'ın adının dahi geçmemesi, bu geç fark edilmenin acı bir kanıtıdır (K.10).

Ama AFAD madem risk haritası çıkarttı ya senin konteynerin yok, senin çadırın yok, senin battaniyen yok, senin konteynerkent kuracak yerin yok. Buraların tamamını buranın dönemin görevli olan koordinatör valisi, kaymakamları boşalttırmış yapmış. Vatandaşlardan alarak, ağaçları sökerek kurduk konteyner kentleri (K.4).

Büyükşehir'in kepçeleri, greyderleri vesaireleri burada ama şey yok. Personel yok, hiçbir şey yok. Yedeği de yok, yedeğini de şey yapmamışlar. Soruyoruz; nerede bunun operatörü? Ya bu Kırıkhan'da kalıyordu. Gelecek burada bilmem ne ya dedim Hassa'da adam mı yok, niye şey yapamamışlar falan. Dolayısıyla bu tarz koordinasyon eksikliklerimiz olmuştu. Dediğim gibi özellikle HATSU'dan, altyapıdan çok çok sıkıntı çektik (K.6).

İlk günlerde arama kurtarma çalışmaları ve temel ihtiyaçların karşılanması konusunda önemli adımlar atılmıştır. Çok sayıda kurumun yer aldığı afet bölgesinde koordinasyon sorunları yaşandığı, bazı bölgelerin ihmal edildiği yönünde eleştiriler olmuştur.

Yardımların eşit ve adil dağıtılmasında sıkıntılar yaşandığı, bazı ihtiyaçların karşılanmakta geciktiği belirtilmiştir. Depremzedelerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması konusunda yetersizlikler yaşanmış, çadır kentlerde sıkıntılar olmuştur. Enkaz kaldırma ve yeni yerleşim yerlerinin belirlenmesi süreçlerinde gecikmeler yaşanmıştır (M.11).

Hatay'da 3 - 4 gün boyunca devlet aradım, yoktu. İlk gelenler ekipmansız geldi. Afetlerde ilk 24 - 48 saat önemlidir. Çoğu insan depremden değil donarak öldü yani bizim de yakınlarımız vefat etti. Çoğunun vücut bütünlüğü korunmuş iken donarak öldüğünü çok net görebiliyoruz. Askerlikte EMASYA (Emniyet- Asayiş-Yardımlaşma) adında bir plan vardı, 2016 darbe girişimine kadar olan bir şeydi. Ve askerin bu konuda da hazırlıkları vardı. İlk 6 saat içinde çadırlar kurulacak, sıcak ekmek çıkacak, çorba dağıtılacak. Bu afette asker yoktu, çıkmadı. Askerler önce bir çıktı, sonra geri çağrıldılar. Terliksiz, paltosuz, çorapsız çıkan insanlar var gidip askeriyeden yardım istedim. Salınmadı dışarı asker. Şimdi havaalanımız yoktu ama Türkiye'nin helikopteri mi yok? Yani hava durumu kötüydü ama gemilerimiz mi yok? Ama gelmedi yani. Yani düşünsenize vinçler geldi, şehrin girişinde bekletildi operatör yoktu. Biz buraya TMMOB olarak yardımlar dağıtılırken dışarıdan gelen tırlarımıza AFAD el koyup işte Adıyaman'a, Malatya'ya gönderiyordu. Ama bizim burada daha çok ihtiyacımız vardı. Biz bunları birebir yaşadık. Yani işte bunları yazamazsınız belki ama şunu söylüyordu tır şoförleri polis durdurdu, valilik yazısı yazamazsınız içeri almayacaklar dedikleri de oldu. AFAD'ın kendi vinci var mıydı? Yok. AFAD'ın kendi iş makinaları var mıydı? Aynı çorba kuyruğunda ülkü ocaklarının yeleği ile Türkiye İşçi Partisi'nin yeleğini taşıyan insanların yan aynı yerden çorba alıp birbirleriyle dayanışmalarını da gördük. Ama kurumsal anlamda Vali o dönemde istifa edip gidip aday oldu. Kızılay çadır sattı. Bakın halen Hatay'da biz özel sektörde çalışıyoruz. Benim her ay BAĞKUR'dan SGK'dan her ay haneme 6 bin 500 lira borç yazılıyor ve ben bir depremzedeyim. İstanbul'daki, Ankara'daki, İzmir'deki bir vatandaşın nasıl hanesine her ay 6 bin, 6 bin 500 lira borç yazılıyorsa bana da aynı şekilde. Bu bir afet yönetimi mi sizce! Sadece bana faiz işlemiyor. Haciz işlemleri şu anda Ağustos'un sonuna kadar ötelenmiş durumda. Ama mesela Samsun'da bir afet olduğunda Samsun'daki işte SGK borçları siliniyor. Şimdi bunları söyleyince siyaset mi yapmış oluyorsun? Ağustosun sonunda yeni bir erteleme ya da bir borç silinme olmazsa bütün depremzedelerin malına, mülküne, hesaplarına haciz gelecek. Çünkü hiç kimse ödeyemez (M.2).

Yöneticilerin afetin büyüklüğü ve süreci yönetmede yetersiz kaldığı görüldü. Günler boyunca yardımların ulaşmadığı, nitelikli personel ve araç gereç eksikleri görüldü (M.9).

Gönüllü insanlar geldi. Burada sahipsiz, aç kaldılar. Hatta ne yaptılar biliyor musun geldiler iyi niyetle kurtarmaya çalıştılar. Hemen o arada AFAD geliyor brandasını geriyor. Sonra biz kurtardık diye. Yani böyle devlet bu tip basit oyunlara girmemesi lazım Sıkışmışsın seni kurtardılar. Onlar dışardan gelen çocuklar, AFAD tak diye brandasını açıyor. Şak şak şak. Böyle devlet içinde kısır döngünün olması son derece insanların motivasyonunu bozdu (M.5).

Biz beslenme noktasında rahatsız değiliz ancak bu denli büyük bir felakette sadece beslenmeyle sınırlanmamız. Mesela sahada biz bir güç savaşı yaşadık. AFAD dedi ki oraya girmeyin, o bizim işimiz, siz yapmayın. E yapmayın da yani? Benim bakış açım en azından ben bir çalışan değilim. Ben gönüllü bir neferim burada yöneticiyim. Benim için kanayan yaranın sarılması önemli. Bunun adının önemi yok. Kızılay mı olur? AFAD mı olur, X bir STK mı olur? Yoldan geçen birini sarar, olaya sarılsın orda o kanayan yara dursun. Güç savaşı yaşanmaması lazım. Bu noktada afet yönetmeliğinde bu biraz daha esnetilerek herkesin profesyonel olabileceği, sahada daha iyi aksiyon alacak şekilde çalışmasını koordine etmesi. Raporlamayı yine AFAD yapsın. Yani bunun adının

önemi yok tekrar söylüyorum. Sahadaki yaranın hızlı bir şekilde en hızlı bir şekilde çözülmesi (S.1).

6 Şubat depremi, öngörülenin çok ötesinde yıkıcıydı ve binlerce binaya zamanında müdahale edilemedi. Kurtarma ekiplerinin geç gelmesi, karayolu ve havayolu ulaşımındaki yetersiz planlama, özellikle helikopter ve küçük uçak eksikliği, müdahaleyi aksattı. Belediyeler, AFAD ve diğer kurumların koordinasyonsuz ve bireysel hareket etmesi kaosa yol açtı. Yıkılan binalardan sesler gelmesine rağmen, tıkanan yollar ve bilgi-ekipman eksikliği nedeniyle can kayıpları arttı. İnşaat işçileri ve madenciler gibi uzmanların değeri anlaşıldı; onların afet eğitimi ve ücretli istihdamı düşünülmeli. Kurtarma ekiplerinin havalimanlarında saatlerce beklemesi ve askeri helikopterlerin ilk günlerde kullanılmaması gibi intikal sorunları, büyük bir zafiyet olarak öne çıktı (S.10).

Afet yönetimindeki temel sorunumuz, koordinasyonsuzluktu. Türk milletinin iyi niyetli yardım çabaları, eğitim eksikliği nedeniyle bazen kaosa dönüştü. Gelen gönüllülerin çoğu, "kamera yok" diye çadır kurmaya yanaşmayıp, yalnızca enkaz alanlarına yöneldi. Eğer önceliğimiz can kurtarmaksa, etik kurallar çerçevesinde hareket etmeli ve her kazazedenin bireysel yaşamını önemsemeliyiz. Bilinçsiz kalabalıklar, devlet kurumlarının işleyişini engelleyerek iyilik yaparken daha büyük kaoslara yol açtı. 6 Şubat'ta herkese ihtiyacımız vardı, ancak bu, bilinçli ve eğitilmiş herkese ihtiyacımız olduğu anlamına geliyordu; operasyonun en sıcak noktasında eğitim vermek zorunda kalmak, müdahale kapasitemizi olumsuz etkiledi (S.17).

Afet sonrası yardımların ve hizmetlerin planlanması ile doğru koordinasyonun eksikliği ilk günler ciddi sorunlara yol açtı, ancak 15-23. günlerden sonra kısmen düzelme sağlandı. En büyük eksiklik, merkezi ve yerel yönetimlerin entegre olamamasıydı. Merkezi yönetim yerelin dinamiklerini göz ardı ederken, yerel yönetim büyük resmi göremedi. Afet yönetiminin, bakanlıklar, sivil toplum örgütleri ve mahalleler düzeyinde bütüncül bir planlama ve istikrarla yürütülmesi şart. Aksi takdirde, tırlar dolusu yardımlar ihtiyaç sahiplerine ulaşmadan zayi oldu. Cenazelerin usulüne uygun defni ve kimlik tespiti gibi hassas konuların göz ardı edilmesi, plansızlığın bir başka göstergesiydi. Ayrıca, arama kurtarma ekipleri çalışırken çevre düzenlemesi ve güvenliğinin sağlanmaması, bu konuların vatandaşın duyarlılığına bırakılmayacak kadar kritik olduğunu ortaya koydu. Ön saflardaki müdahaleyi destekleyecek arka plan güçlerinin doğru koordinasyonu hayati önem taşımaktadır (S.7).

Afetin geniş çaplı olması ve bürokratik engeller, kaynakların sahaya geç ulaşmasına neden oldu. Arama kurtarma ekipleri dağınık ve koordinasyonsuz çalıştı, genel bir sistem kurulamadı ve ihtiyaç analizi yapmak uzun zaman aldı. Özellikle Aile Bakanlığı gibi kurumlar hazırlıksızdı; kimin ne yapacağına dair kafa karışıklığı, kontrol ve denetim eksikliği yaşandı. Sahayı bilmeyen bürokratların varlığı, süreci daha da zorlaştırdı. Bu durum, kurumların işleyişinde ciddi koordinasyon hatalarına yol açarak, bilinçsiz müdahalelerin yarattığı zararları telafi etme çabalarına neden oldu. Sahaya yönelik bilgi eksikliği giderilmeli ve denetim mekanizmaları güçlendirilmelidir (S.9).

Öneriler:

Büyük çaplı afetlerde süreci daha etkin yönetmek için bütçe, yetişmiş insan kaynağı, araç-gereç, ekipman, koordinasyon, planlamalar, denetim ve kontrol mekanizması, güvenlik, liyakat, afet bölgesini bilen tecrübeli yönetici aktörler ve koordinatörlerin görevlendirilmesi, kurumlar arası entegrasyon, haberleşme, mobilizasyon sistemi, lojistik ve afet koordinasyon merkezleri, askeri unsurların sahada değerlendirilmesi, risklere göre destek iller seçilmesi, afet görevlileri ve üst yöneticilerin sağlam

dayanıklı binalarda konaklaması, kriz yönetim planlaması, afet koordinasyon grubu oluşturulması, gönüllülerden daha etkin yararlanması, sektörlere çalışmalarının yapılması gibi konularda katılımcıların görüşlerinden alıntılar şöyledir:

Planlar çalışmalar yapıldı lakin bunların hayata geçirilmesi mümkün olmadı. Afetin yönetilebilirliği diye bir şey yok. Böylesine büyük afetlerin üstesinden gelmek uzun zaman alır. Özellikle bütçe çok önemlidir. Afetler olmadan önce binaları sağlam yapmak gerekir sonrası iş işten geçiyor. Bütüncül bakmak gerekiyor. Herkes sorumluluklarını yerine getirirse ve denetim, yaptırım mekanizması işlerse bu işlerin altından kalkılabilir (B.34).

Depremi büyük ölçeği nedeniyle yakın il ve ilçelerden bile yardım ulaşımı zordu. Afetten dört-beş gün sonra atanan koordinatör kaymakam ve valilerin bölgeyi hiç tanımaması büyük bir sorun teşkil etti. Hayatında Hatay'a gelmemiş kişilerin, ne mahalleleri ne de yerel dinamikleri bilmemesi, yardım faaliyetlerini sekteye uğrattı. Tecrübesiz bürokratların gönderilmesi yerine, daha önce bölgede görev yapmış, STK'ları tanıyan kişilerin atanması gerekiyordu. Örneğin, Defne'ye atanan Ali Arslantaş gibi tecrübeli ve bölgeyi bilen tek tük yönetici dışında, koordinatörlerin çoğunun yerel bilgi eksikliği, afet yönetiminde ciddi aksaklıklara yol açtı (B.19).

İş makinasını doğru kullanıp doğru yönlendirecek koordinatöre ihtiyaç vardır. Yani aslında tek kurumla değil, kurumların birbirleriyle entegrasyonu koordine olmasıyla başarıya ulaşacağı ortada. Bu tabi askeriye'nin levazım bölümü dedikleri sistemde acil hazır gereken bir çadırkent gibi bunların bölgenin dışında acil bir şekilde gelip hemen kurulması gerekiyor. Yani bunları bölge bölge aslında AFAD'ın oluşturması lazım. Karadeniz Bölgesi ayakta kaldıysa, İç Anadolu, Akdeniz bir şekilde hemen intikal etmesi lazım. Yani bu helikopter, uçak olur ama acil getirilir (B.29).

Mesela afet yönetimiyle ilgili başrol olanlar kesin ve tam korunaklı binalarda ve lojmanlarda mı yaşamalı? Emniyet mensupları, itfaiye, belediyenin bazı etkili yetkilileri yani depremde acil müdahale ekiplerinin hepsinden bahsediyorum. Böyle ütopyik bir şey düşündüm. Yani dedim ki şöyle; bütün askeri personel, bütün kolluk kuvvetleri, bütün itfaiye personeli, yıkım ekipleri, iş makinesi operatörleri bunlar bir bir denetlenip kesinlikle deprem sırasında tamamen kendilerinden olmayabilirler de hasar almayacak yerlerde mi yaşamaları sağlanmalı. Belki tek katlı, belki prefabrik (B.33).

Her mahallelerde belli merkezler ayarlayıp o merkezleri, araç gereçleri, olabilecek afetlere karşı hazır bulundurup konulması gerekiyor. Ve buranın bir kişide değil, iki, üç kişide anahtarının olması ve çevresindekilerin de sürekli güncellenmesi gerekiyor. Belediye başkanının ve yardımcılarının bu konuda duyarlı olmaları çok önemli (B.35).

Olabilecekler düşünülüp planlama ona göre yapılmalı. Mesela; yani afet varsa oradaki personelin orada nasıl enkaz altında akrabaları varken nasıl çalışabileceği bir kriz yönetimi planlaması yapılmalı (K.14).

Farklı kurumlar arasındaki koordinasyonun daha etkin hale getirilmesi için bir merkez oluşturulmalı ve tüm çalışmalar bu merkez üzerinden yönetilmelidir. Yerel yönetimlerin afet yönetimi kapasitelerinin artırılması ve karar alma süreçlerinde daha fazla söz sahibi olması sağlanmalıdır. Afet çalışmalarında şeffaflık ilkesi benimsenmeli, yardım dağıtımı ve harcamalar kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Afetzedelerin karar alma süreçlerine dâhil edilmesi ve ihtiyaçlarının doğrudan kendilerinden alınması sağlanmalıdır. Afet sonrası iyileşme sürecinde uzun vadeli bir planlama yapılması ve bu planın tüm paydaşların katılımıyla hazırlanması sağlanmalıdır. Gönüllü kuruluşların afet çalışmalarına daha etkin bir şekilde dâhil edilmesi sağlanmalıdır (M.11).

Hem devletin kendi kurumları içerisinde hem de sivil toplum örgütleri arasında bir koordinasyon olmalı. Çünkü yapılan yardımlar mükerrer olmamalı. Yani aynı yere defalarca aynı ürünlerin gitmemesi gerekiyor. Yardım gitmeyen yerlerin tespiti gerekiyor. Extra bu koordinasyon sadece iki taraflı ve üçüncü bir taraf olarak halkın katılması gereken yerlerde halk da katılmalı (S.11).

Depremde koordinasyon eksikliği nedeniyle yardımlar bir yerde yığılırken, diğer bölgelere, özellikle köylere, geç veya hiç ulaşamadı; hatta bazı yerlerde su şişeleri patlayacak kadar birikmişken, başka yerlerde içme suyuna erişim yoktu. Bu durum, sokaklarda ciddi bir çevre ve çöp sorununa da yol açtı. Gelecekte daha hızlı ve etkin bir müdahale için, kamu kurumları ve STK'lar arasında Afet Koordinasyon Grubu gibi bir yapı oluşturulmalı, afet anında kimin ne yapacağı netleştirilmelidir. Ayrıca, kamu kurumlarının STK'larla çalışırken daha esnek ve pratik olması, yaşanan zorlukların önüne geçilmesi açısından hayati önem taşımaktadır; esneklik, koordinasyon ve iletişim bu süreçte anahtar unsurlardır (S.14).

Yani bugün genel merkezden yürütülen operasyonların yereldeki kaynaklarla beraber hareket etmesi gerekir. Tek başına değil, onların da mutlaka bölgeyi iyi tanıdığı için. Yani bölgeyi tanımayan kişi bu tür afetlerde fazla bir şey yapamaz. O yüzden yerel yönetimler belki biraz daha alanında güçlendirilmeli ya da yönetici gönderilmeli ya beraber harekete geçirilmelidir. Bu anlamda olumlu bir şey olabilir yani bu koordinasyon sağlanabilirse (S.2).

Hatay depreminde yaşanan koordinasyon sorunları nedeniyle gerekli otorite etkin kullanılmadı. Askeriyenin kendi lojistik ve disipliniyle daha etkin rol alması gerektiğini düşünüyorum. Gönüllülerin de daha fazla eğitimle hazır hale getirilmesi şart. Afetin Belçika ve İsviçre yüzölçümü kadar geniş alana yayılması yönetimi zorlaştırsa da, ülke olarak tamamen başarısız olmadık. Ancak, gelen ekiplerin sahaya intikali öncesi sektörlere yapılması gibi başlangıçtaki organizasyon eksiklikleri giderilmeli ve buna önem verilmelidir (S.4).

Toplumsal afetlerde büyük bir mobilizasyon gücüne sahibiz; bunu bir sisteme entegre etmeliyiz. Kurumlar, gerektiğinde 100 bin kişiyi mobilize edebilecek kapasitede. Örneğin, belirli illere (Karabük, Konya) İstanbul depremi gibi senaryolarda koordinasyon görevleri atadık. Ancak, bu tür potansiyelin olmasına rağmen, aktif bir sivil toplum kuruluşu olarak benim bile İstanbul İl Risk Azaltma Planı (İRAP) toplantılarından haberdar olmamam, planlama ve entegrasyon eksikliğini açıkça göstermektedir (S.7).

5.4.3. Afet ve Acil Durum Müdahale Planı-TAMP ve Uygulamalar Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Afet ve Acil Durum Müdahale Planı-TAMP ve Uygulamalar” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcıların afet sürecinde yaşanan tecrübelerden ders çıkarılması ve plan ve uygulamaların farkındalığı konusunda olumlu görüşleri şöyle aktarmışlardır:

İletişimimizin mesela çökmesi işte diğer tarafta ulaşma yönelik hasar ve sadece Belen geçişinin olması birçok aksamaya neden oldu. Havaalanımızın hasar alması, kullanılamaması bize belki dışarıdan gelecek sağlık ekiplerinin gecikmesine sebep oldu. Biz bu noktada birçok tecrübe edindik ve bunların hepsini sıralayarak daha da bilinmedik ve teknik anlamda eksiklikleri de görerek bunları bir nevi artık önümüze

koyup belirli acı bir tecrübenin bundan sonraki işlerde yapılmamasına yönelik elimizden geleni yapacağız (B.23).

Özellikle her bölgenin kendine ait bir afet yönetim planı olması lazım. İnsanları doğru yönlendirebilecek, organize edecek birilerinin öncesi ve sonrası olarak da hazır olunması lazım. Bunda çevrenin de etkisi çoktur. Onlar da yaşadığı aynı sıkıntıyı. Daha dışarıdan, daha hızlı bir şekilde gelmesi mesela Kilis'te böyle bir şey yoktu. Kilis'ten gelebilirdi en yakın. Mersin'den gelebilirlerdi. Tüm bunlar olsaydı destekler çok daha farklı olurdu (B.29).

Depremi ilk anından itibaren arkadaşlarımı enkazdan çıkarmaya çalıştım ve afetin büyüklüğü karşısında hazırlıksız yakalandık. Gelen yardımlara rağmen güvenlik ve ulaşım sıkıntıları nedeniyle müdahale yetersiz kaldı. Bu denli büyük bir yıkımda daha fazlasını yapmanın zor olduğunu düşünüyorum; hatta Norveç veya İngiltere gibi ülkelerde bile durum benzer olabilirdi. Devletin kendisinin de afetten etkilendiğini, temsilcilerinin enkaz altında kaldığını göz önünde bulundurarak eksiklikler için suçlamak yerine, asıl odaklanması gerekenin önceden alınacak önlemlerle yıkımı azaltmak ve hızlı lojistik destek sağlamak olduğuna inanıyorum. Önemli olan, gelecekte böyle bir durumla karşılaşmamak adına kapsamlı bir önlemler zinciri, plan ve program oluşturmaktır (B.33)

TAMP güzel bir şekilde hazırlanan bir plan. Ama kurumlar bu noktada görevlerini tam olarak yerine getiremiyorlar. Bir kaos, bir iletişimsizlik, bir koordinasyonsuzluk oluyor. TAMP'ının çok iyi hazırlandığını, kurumların çok önemli desteklerde bulunduğunu düşünüyorum. Tek eksikimiz bunun sahaya yansımaması. Bu da bize, insanlara düşüyor kurumlara değil, bizim gibi yöneticilere düşüyor (K.5).

Hatay depreminde AFAD personelinin büyük kayıplar vermesi, TAMP (Türkiye Afet Müdahale Planı) uygulamasında aksaklıklara yol açsa da, çevre illerden gelen destekle eksiklikler giderildi. Afet yönetimi tek bir kurumun değil, her kurumun belirli sorumluluklarla yer aldığı Bütünleşik Afet Yönetimi (BAY) prensibine dayanır; AFAD burada koordinatör ve çatı kurum olarak görev yapar. Koordinasyon, afet yönetimindeki en önemli husustur. TAMP'taki 21 çalışma grubunun saha koordinasyonuna ihtiyacı vardır. Yerel yönetimlerin afetle mücadeledeki imkânları sınırlı olsa da, merkezi yönetimlerden alınan destekle (İller Bankası gibi) faaliyetlerini sürdürebilmektedirler. Yerel yönetimler, hasar tespiti, enkaz kaldırma gibi alanlarda destek çözüm ortağı olarak görev alırken, bazı ana çözüm ortaklığı görevleri de üstlenirler (yangın, defin hizmetleri). Afet ve Acil Durum Harcamaları Yönetmeliği, hızlı müdahale için 40 günlük ihale süreci veya 5018 sayılı kanun hükümlerinden muafiyet sağlayarak, konteyner kentlerin hızlı inşası gibi acil reaksiyonlara olanak tanır. Bu mevzuat esnekliği, afet bölgesindeki vatandaşlara büyük fayda sağlamıştır (K.7).

Kurumumuzun güçlü yanı, afetlere alışık olmamız ve sürekli olarak farklı afetlerle mücadele etmemiz. Son olarak, orman yangınlarında hızlıca beş farklı bölgede çalışmaya başladık ve başarılı bir şekilde bu görevleri tamamladık. TAMP kapsamında, AFAD'ın koordinasyonu ile diğer kurumlarla birlikte hızlıca görevleri bitirebilmek gerçekten büyük bir başarı. AFAD, bu tür koordinasyona alışmış bir teşkilat olarak, diğer kurumlarla da uyum içinde çalışabiliyoruz. Örneğin, Karadeniz'de sel riski olduğunu meteorolojiden aldığımız bilgilerle tahmin ederek, iki gün önceden köyleri boşaltarak olası bir felaketten insanların hayatını kurtardık. Afetlerin etkilerini azaltmak ve daha iyi yönetmek için her geçen yıl daha fazla deneyim kazanıyoruz (K.8).

Afet planlarımız, özellikle İstanbul için, teoride iyi şekillendirilmiş ve detaylı. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) da bu çerçevede bir temel oluşturuyor. Ancak, bu planlar

büyük ölçekli afetlerde her zaman tam anlamıyla uygulanamıyor. Her afetin kendine özgü dinamikleri olduğu ve senaryoların beklenen gibi gelişmeyebileceği göz önüne alındığında, %100 uygulanabilirlik imkânsız. Bu nedenle, TAMP gibi mevcut planların geliştirilmesi ve daha gerçekçi bir yaklaşımla güncellenmesi gerekiyor. Geçmiş verilere bağlı kalmak yerine, güncel yerel veriler (örneğin göçmen nüfusu) gibi faktörlerin planlara dâhil edilmesi, afet hazırlığımızı daha etkin hale getirecektir (S.3).

Olumsuz Görüşler:

TAMP kapsamında çalışma gruplarındaki yetki ve görevlendirmelerin kurum yöneticilerince içselleştirilmemesi, liyakate göre düzenlenmemesi, bürokratik engeller, uygulamalarla ilgili yetersiz koordinasyon ve bilgi paylaşımı, iletişim, uzman personel açığı, planların güncellenmemesi, ulaşım/altyapı alternatifsizliği ve yetki karmaşası gibi konularda katılımcıların görüşleri şöyledir:

Afet yönetimindeki temel sorunlarımız bürokrasi ve yetişmiş personel yetersizliğidir. Mevcut durumda, afet anında doğru kişilere ulaşamıyor; toplantılara sembolik katılımlar, karar vericilerin yerine alt düzey yetkililerin gelmesi etkinliği düşürüyor. AFAD koordinasyonundaki afet yönetim merkezleri ve yerel yönetimlere daha fazla yetki ve sorumluluk verilmesi, koordinasyonu artıracaktır. Ancak, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) paydaşları arasında yeterli tanıma ve iletişim eksikliği devam etmektedir. Saha tecrübesi olmayan ekiplerin gelmesi ve ekipler arasında ortak bir dilin olmaması, bilgi paylaşımı ve eğitimi hayati kılmaktadır. Deprem öncesi bir plan hafızası oluşturulmalı, tecrübeler aktarılmalı ve ekiplerin sahayı deneyimlemesi sağlanmalıdır. Masa başı tatbikatların içselleştirilmesi ve görevlilerin gerekli araç-gereç ekipmana sahip olması elzemdir. Afet yönetimi yalnızca AFAD veya birkaç STK'nın işi değildir; 23 farklı çalışma grubunun birbirini tetikleyen bir yapıda, liyakat esaslı ve koordineli çalışması gerekmektedir. Deniz yolu gibi alternatif çözümlerin yeterince değerlendirilmemesi de bir eksikliktir. Sonuç olarak, afet yönetimi için doğru koordinasyon, kapsamlı eğitim ve tecrübeli, liyakatli bir organizasyon şarttır. Planların uygulanabilirliği ancak teorik ve uygulamalı eğitimle sağlanabilir (B.2).

Eskiden TAMP görevlendirmelerinde kuruma istenmeyen personelin "sürgün" gibi gönderilmesi, işlerin aksamasına neden oluyordu. Hatay AFAD olarak, 80 kişilik ekibimizle, kentimize duyduğumuz sorumlulukla canla başla çalıştık ve diğer kurumların boşluklarını doldurarak altyapı ve yardım dağıtımı gibi bize ait olmayan işleri bile üstlendik. Bazı yerel kurumların iki ay boyunca gelmemesine rağmen, vicdanen burada olmamız gerektiğini düşündük. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), 15 yıldır ilk kez Zeytin Dalı Harekâtı'nda etkin bir şekilde kullanılmış olsa da, "ben yaptım oldu" zihniyetiyle doğru uygulanmadığında eksiklikler ortaya çıktı. Örneğin, psikososyal destek grubu sorumlusu olmama rağmen çadır kurulum yeri konusunda bana danışılmadı. UMKE çadır kent planlamasındaki aksaklıklar üzerine devreye girerek ortak bir plan yapmak zorunda kaldım. TAMP planı teorik olarak iyi olsa da, riskleri azaltmak için zaman kalmadığı bu depremde, diğer kurumların "bu AFAD'ın işi" diyerek sahiplenmemesi, planların sahada başarısız olmasına yol açtı. Kurumlar, yeterli bilgi ve donanımına sahip olmayan personeli (hatta çaycıları bile) destek olarak gönderdi, uzman teknik personeller ise planlara dâhil edilmedi. Bu durum, TAMP'ın etkili uygulanmasının önündeki en büyük engellerden biriydi (K.10).

Ne yazık ki, afetle ilgili birçok plan teoride kalmış, sahada etkin bir şekilde uygulanamamıştır. Bazı paydaşlar görevlerini layıkıyla yerine getirse de, çoğunluk bu

süreci angarya olarak görmüş ve günü kurtarmaya yönelik bir yaklaşım sergilemiştir. Mevzuatın sadece şeklen yerine getirilmesi, potansiyel hasarı azaltma fırsatlarını kaçırmamıza neden olmuştur. Deprem öncesi ruhsatlandırma ve yapı risklerine yönelik uzun vadeli önerilerimiz mevcuttu. Barınma planımız 800 bin kişiyi öngörse de, hâlihazırda 220 bin kişiyi barındırabiliyor olmamız, öngörülerimizin gerçekçiliğini ancak uygulama hızımızdaki eksiklikleri göstermektedir. Yapı stoğumuzun kötü olduğu bilinmesine rağmen kentsel dönüşüm ve barınma planlaması yeterince önceliklendirilmemiştir. Afet anında iletişim gruplarının yetersizliği, özellikle baraj patlaması gibi kritik durumlarda yalan haberlerin yayılmasına ve bilgi kirliliğine yol açmıştır. Kamu kurumlarının işin önemini tam olarak kavramaması ve tüm sorumluluğu AFAD'a yüklemesi, genel bir sahiplenme eksikliği yaratmıştır. Bu sürecin başarılı olması için tüm kurumların liyakatli personel ile çalışma gruplarına katılması ve kurum amirlerinin süreci sahiplenmesi hayati öneme sahiptir (K.11).

Bizim genel olarak 6 Şubat depremlerinde hem afetzede olup hem de bu işleri yapmak zorunda kalmamız en zayıf yönümüzdü. Yani planlamada o eksiklik var. Güçlü yönümüz ise teknik, uzman ve yetişmiş elemanımız yeterince vardı. Bu anlamda gerekli plan ve diğer çalışmalar elimizden geldiğince yapıldı (K.14).

Kurumumuzun AFAD TAMP planı kapsamında hasar tespiti, enkaz kaldırma ve altyapı hizmet gruplarında sorumlulukları bulunmaktadır. Enkaz kaldırmada, uzman personelimiz ve ekipman bilgimizle yeterli olduğumuzu söyleyebiliriz. Hasar tespitinde ise Bakanlık ve İl Müdürlüğümüzün yetkinliği yeterlidir. Ancak altyapı hizmet grupları, TAMP planındaki en büyük eksikliği oluşturmaktadır. Deprem, su depoları, kanalizasyon ve konteyner kentlerin altyapısı gibi konularda afet öncesi bir hazırlık olmadığını ortaya koymuştur. Hatay'ın coğrafi konumu ve kış şartları, tek giriş yolunun kapanması (Adana-Pozantı kar yağışı) nedeniyle yardımların ulaşmasını ciddi şekilde engellemiştir. Vatandaşların eleştirileri haklı olsa da, bizler de depremzedeydik. Havaalanının zarar görmesi ve limandaki yangın durumu daha da kötüleştirdi. Belen geçidinin tıkanması gibi AFAD planlarında öngörülen durumlar için alternatif çözümler geliştirilememesi büyük bir zafiyetti (K.16).

Mevzuatımızdaki Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve il afet müdahale planları, teoride görev tanımlarını belirlese de, kurumların kurumsal ve fiziki kapasite, bütçe ve mali kaynak yetersizlikleri nedeniyle sahada yetersiz kalmıştır. Kastamonu, Sinop, Bartın sel afetlerinde de bu planlamanın eksiklikleri ortaya çıkmıştır. Depremzedelerin hayatını kolaylaştırma sorumluluğu valilikte olmasına rağmen, devletin en üst kurumu devre dışı kalmış ve yeni bir yapılanma olan TAMP, beklenen etkinliği gösterememiştir. Afet anında koordinasyon eksikliği ve kurumlar arası iletişimsizlik büyük sorunlara yol açmıştır; örneğin, madencilerin arama kurtarmaya katkısı gibi hususlar önceden planlanmamıştır. STK'lar ve gönüllülerin doğru organize edilmesi ve yardımların planlı bir şekilde yönlendirilmesi gerekmektedir. TAMP iyi bir plan olmasına rağmen eksiklikleri giderilmeli, afet öncesi risk azaltma ve iyileştirme çalışmalarına daha fazla odaklanılmalıdır. Ayrıca, Afet Bakanlığı gibi tek bir bakanlık altında tüm sorumlulukların toplanması yerine, TAMP'in mevcut eksikliklerinin giderilerek, tüm paydaşların aktif katılımıyla desteklenmesi gerektiği kanaatindeyim (K.3).

2019'da Kahramanmaraş'ta yapılan TAMP tatbikatına bizzat katılmış ve planın eksikliklerini dile getirmiş olmamıza rağmen, yaşanan afet, bu tespitlerimizin ne kadar haklı olduğunu gösterdi. Özellikle "depremde biz enkaz altında kalırsak bizi kim kurtaracak?" sorumuz o dönemde yeterli bir yanıt bulamamıştı. TAMP planı güncellenmiş olsa da, uygulama ve pratik eksikliği en büyük zafiyetimizdir. AFAD'ın kendi kurtarma ekibinin dahi yetersizliği ve AFAD'ın sadece bir koordinasyon çatısı olarak görülmesi, sahadaki gerçek ihtiyaçları göz ardı etmektedir. Toplantılar yapmak

ve kararlar almak yeterli değildir; asıl mesele bunların sahada uygulanmasıdır. Kurumların birbirine sorumluluk atması, Kaymakamlık gibi yerel birimlerin bütçe ve yetki eksikliği, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile AFAD'ın asli görevlerini yerine getirmemesi, mevcut riskli binaların bilindiği halde yıkılmamasının temel nedenidir. Eğer binaların riskli olduğu biliniyorsa, neden gerekli önlemler alınmadı sorusu yanıtızsız kalmaktadır (K.4).

Böyle büyük bir felaket yaşandığında, iç dinamiklerin hemen devreye girmesi ve hazırlıkların hızlıca uygulanması gerekiyor. Ama bu kadar büyük bir olayda, insanlar çoğu yakınlarını kaybetmişken, bazen akıllarına gelmeyebilir ancak, bu tür durumlarda daha iyi organize edilmiş bir planlama olması şarttı. İlk 48 saat, yani altın saatlerde, yardımın gelmemesi büyük bir eksiklikti. Belen geçidine mahkûm olunmamalıydı. Çünkü ulaşılması zor bir bölge değildi, hava ve deniz ulaşımı da vardı. Bu da bize şunu gösteriyor ki, sadece eksik ve hatalı bir organizasyon vardı. Ayrıca, Hatay gibi deprem riski taşıyan bir bölgeye daha geniş çaplı bir planlama yapılması gerektiğini düşünüyorum. Sadece Hatay için değil, bölgesel bir master planla daha sağlam, sürdürülebilir ve çağdaş bir kent yaratmak gerek. Bu tür afetlere karşı daha iyi bir hazırlık ve planlama yapılmalı (M.1).

Her şehrin her ilçenin afet senaryoları oluşturulup eksikleri için çalışmalar başlatılmalı. 6 Şubat depremlerinde Hatay da gördük ki merkezin tek bir çıkış yolu olduğu için arama kurtarma ekipleri ve yardım kuruluşları giriş yapmakta zorlanırken, halkın tahliyesi de zor olmuştur. Afetin ilk 3 günü hiçbir arama kurtarma ekibinin gelmemesi de sadece çıkış yolu ile de açıklanamaz (M.3).

Biz genelde afetleri çok lokal düşünüyoruz, mesela Hatay'daki bir depremi sadece Hatay özelinde değerlendiriyoruz ama bu tür büyük olaylar bölgesel etkilere yol açabiliyor. Yani bir havza ölçeğinde düşünmek lazım, tek bir il değil, bölgeyi göz önünde bulundurmalıyız. Mesela orman yangını gibi bir afet, komşu ilçeleri de etkileyebilir ama biz genellikle sadece il sınırları içinde kalıyoruz. Bunun gibi daha geniş çapta düşünülmesi gereken bir bakış açısı eksik. Bir OSB kurulacaksa, sadece o ildeki ulaşımı, sektörel ilişkileri değil, çevre illerle olan bağlantıları da düşünmek gerek. Hatta bu OSB'nin kent yapısına nasıl etki edeceği de planlanmalı. Ama ne yazık ki bizde böyle bütünsel bir Mevcut planlama anlayışımız yetersiz; planlar olsa da gerçek bir uygulama bulunmuyor. Kızılay olarak, 1868'den gelen köklü mirasımıza rağmen, yetkilerimizin kısıtlanması bizi yalnızca beslenme hizmetleriyle sınırladı. Sahadaki eksikliklere rağmen bu alanda başarılı olsak da, barınma, çadır ve kıyafet gibi aynı yardımlarda ciddi sıkıntılar yaşadık. Gelecekteki afetlerde, Kızılay'ın yetkilerinin genişletilmesi gerektiğine inanıyorum. AFAD koordinasyonu sağlasa da, barınma gibi alanlarda daha hızlı aksiyon alabileceksek, bu görevleri üstlenmeliyiz; sadece yemek hizmetiyle sınırlı kalmamalıyız. TAMP'ın eksiklikleri tespit edilerek yeniden gözden geçirilmesi ve revize edilmesi elzemdir (S.1).

Hatay depremi sonrası yaklaşık altı ay boyunca herhangi bir planlama işlemiyor, her şey el yordamıyla ilerliyordu. İl haritalandırması gibi temel işler bile çok geç yapıldı. Milli Eğitim, Valilik ve Bakanlık gibi kurumlar sürece geç dâhil oldu ve sürekli değişen bir sistem hakimdi. Sahaya gittiğimizde bize sunulan organize bir plan yoktu, bu da düzensizliğe yol açtı. Türkiye'de kriz anlarında önceliklerin net belirlenememesi genel bir sorun. Kendi STK'mızda bir buçuk yıl başarıyla uyguladığımız ve güncellediğimiz bir planımız olmasına rağmen, bu tür planların sahada uygulanamamasının temel nedeni, Türk milletinin yetersizliği değil, bürokrasinin hantallaşmış yapısıdır (S.9).

Öneriler:

Afet yönetim koordinasyonu için planlar, paydaşlar, görev ve sorumlulukların afet öncesi belirlenmesinin gerekliliği konusunda katılımcıların önerileri aşağıda verilmiştir:

Bu koordinasyona ek olarak STK'larla iletişimi de ekleyebiliriz. Alanlarında uzman ve sahada tecrübeli STK'larımızla TAMP kapsamında planlamalar ve iş birlikleri yapılmalı ve olası bir afette hangi yapılanmanın nerede görev alacağı önceden belirlenmelidir. Afet bölgesine görevlendirilecek üst amirlerinin görev alanlarına kendi personelleri ile ekip olarak gönderilmesi iş ve işlemlerin daha hızlı yürütmesi ve problemlerin hızla çözülmesiyle sonuç alınması için önemlidir. İlaveten afetin gerçekleştiği il/ilçede her kurum ve kuruluşun bir önceki dönem görev yapan; sahayı iyi tanıyan, il/ilçenin kurumsal hafızası olan personeli, Afet Görev Emri verilerek alanlara nakledilmelidir (K.1).

İçişleri Bakanlığının TAMP'ımız var. Şimdi siz 26 başlıkta hep iki başlığı dinamik tutarsanız örnek, barınma ve işeysel ama onun altında insanlara güvenli alanların nasıl ya da ne kadar hızlı bir şekilde tespit edileceğini yapacak kişiler örneğin Çevre Şehircilik Bakanlığı nezdinde, işte Tarım ve Orman Bakanlığı nezdinde, örneğin işte Vakıflar Bölge Müdürlüğü nezdinde. Bu kurumlarında dinamik kalması lazım (K.13).

Afet müdahalesinde askeri dinamiklerin yetişmiş insan gücü, araç-gereç, lojistik vb. kullanılması konusunda K.3 şu sözlerle önemli bir itici güç olacağını vurgulamıştır:

Yani bu ülkede birde en büyük insan kaynağımız ordumuz. Bu ordu kesinlikle ve kesinlikle içinden belli tugaylar mı olur, bu tümenler mi olur, afet konusunda eğitilmeli, afette uzman olmalı. Zaten bizim ordumuzun bir özelliği var. Yani geçilmeyen yollardan geçer, girilmeyen bölgelere ulaşır ve bunun zaten altyapısı var. Yani eğitimi var. Bunun için teçhizatı var ama afet noktasında da özellikle arama kurtarmadan, diğer alanlarda orduya da bu noktada yetki verilmeli. En azından o birimlerin o esnada yani o olay olduğu vakit, o afet olduğu vakit hangi valinin emri altına gireceğinin otomatik olarak gireceğinin tespit edilmesi gerekiyor. En büyük insan kaynağı, en büyük araç gereç, en büyük lojistik kaynağı ordunun dışarıda tutulması gerekir. Bakın TAMP'ı inceleyin; Millî Savunma Bakanlığına ait görev yok gibi. Yok. Millî Savunma Bakanlığına ait jandarmayı millet asker diyebilir ama Jandarma İçişleri Bakanlığının teşkilatı o da tahliyeden sorumludur. Bu konuda muhakkak ki muhakkak ordunun deniz kuvvetlerinden hava kuvvetlerine birer tümen mi olur, birer tugay mı olur, bu işin bizi içininde olması gerekiyor.

Plan görevlendirmelerinde uzmanlığın ve uygulamanın önemi konusunda K.6 şu önerileri öne sürmüştür:

AFAD'ın çalışma gruplarındaki kimin görevi nedir? Bunu iyi ki de yapmışız o hazırlığımız bizi zaten daha bir dinç tuttu. O gün böyle sudan çıkmış balığa dönmedik. Özellikle TAMP'ı, diğer süreçleri ve ildeki risk azaltma planlarını, ilin mevcut konumunda yaşanabilecek afet süreçlerini, ilçenin bütün dinamiklerini, daha önceki yıllarda yaşanmış afetleri mülki amirlerin behemehâl öğrenmeleri ve mutlaka kendilerini yetiştirmesi lazım. Müdahale planının ilçe bazında hazırlanması lazım ve afette orda AFAD'da çalışacak arkadaşlarımızın da buna göre istihdam edilmeleri ve kadroların ona göre uzmanlık olarak AFAD ilçe müdürlüklerinin mutlaka kurulması lazım. Planlamada iyiyiz ama kurumların görev bilinci olmadığından işlemiyor. Uygulama bilincini geliştirmeliyiz.

5.4.4. Arama ve Kurtarma Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Arama ve Kurtarma” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Arama kurtarma açısından 6 Şubat depremlerinin büyüklüğüne karşın gerek gönüllülük ve STK’lar gerek ulusal ve uluslararası ölçekte sağlanan koordinasyonlar gerekse de halkın yoğun desteğiyle kurumların başarılı çalışmalar yapıldığı konusunda katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

6 Şubat depremi, öngörülemeyen büyük bir felaketti; BM standartlarında yaklaşık 2 milyon personele ihtiyaç duyulurken, dünya genelindeki profesyonel arama kurtarmacı sayısı bu ihtiyacı karşılamaktan uzaktı. Ancak AFAD’ın 100 bin personel yetiştirme hedefi ve kamu/STK işbirliğiyle sahada 100 binden fazla kişinin çalışması, müdahale kapasitemizi %500 artırdı. Depremden 40 dakika sonra "Seviye 4" uluslararası yardım çağrısı yapılması, durumun hızla kavrandığını gösterdi. Bazı eksikliklere rağmen, elimizdeki potansiyel genel olarak yeterliydi ve AFAD, asker ve emniyet gibi tüm kurumlar ellerinden geleni yaptı (K.7).

6 Şubat depremi, dünya genelinde bile benzeri olmayan bir büyüklükteydi; 11 ilde etkin müdahale için gereken 1.8 milyon arama kurtarma teknisyeni sayısı, mevcut küresel kapasitenin çok üzerindeydi. Bu eksikliği gidermek adına AFAD olarak 100 bin kişiye arama-kurtarma eğitimi verme projesi başlattık; hedefimiz daha bilinçli ve yetkin ekiplerle gelecekteki afetlere daha etkili müdahale edebilmek. Bozkurt selindeki gibi acil müdahale tecrübeleri, personelin hazırlığının önemini gösterdi. Hatay’daki ekiplerin gecikmesi rahatsızlık yaratsa da, sonrasında belediyelerde afet birimlerinin kurulması olumlu bir gelişme. Bu birimlerin arama kurtarma seviyesinde çalışarak AFAD’a destek olması, daha profesyonel ve organize bir müdahale kapasitesi sağlayacaktır (K.8).

Depremden önce bir Hatay İtfaiyesi Eğitim Merkezi planlıyorduk UNDP’de iletişimde bu tır garajı var. Kırıkhan’da 13 dönümlük bir yere 13 farklı istasyon içerisinde yangına müdahale, enkaz altında arama kurtarma vesaire bütün bu istasyonları kapsayacak çalışmalarımız vardı. Tabi aynı anda GİZ ile de bu orman yangınlarına müdahalede orman yoğunluğunun fazla olduğu yerlerde ön müdahale gerektirecek hususlarla ilgili hafif arama kurtarma ve yangın bilinci eğitimi verdik. Arama kurtarma çalışma grubu AFAD. Acaba bu tekrar yeniden bir düzenlenip yani bu görev, sorumluluklar. Bu bağlamda sahada etkin olarak hangi aktörler varsa onlara net olarak tanımlanmalı (B.2).

Depremzede olmamıza rağmen, kurum olarak limitlerimizi zorladık ve sonuna kadar direndik. Daire başkanımız ve müdürümüz, kendi yakınlarını kaybetmelerine rağmen motivasyonumuzu yüksek tutmak için sürekli sahadaydı. Ben de çocuğumu kaybetmeme rağmen, onu defnettikten sonra derhal sahaya döndüm. Yas tutma lüksümüz yoktu; her saniye bir can kurtarmak için mücadele ettik. Bu değerli mesleğin kıymeti maalesef çoğu zaman anlaşılmıyor; belediyelerin daha duyarlı olması, hatta afet yönetiminin merkezi idareye geçmesiyle daha verimli olabileceğine inanıyorum (B.3).

Olumsuz Görüşler:

Afetin büyüklüğü, plansızlık, ulaşım, alet-edevat, bilgisizlik, müdahale yöntemi, haberleşme, tecrübesizlik, arama ve kurtarma personeli yetersizliği, kriz yönetilememesi ve koordinasyonsuzluk gibi faktörler dolayısıyla aksaklıklar konusunda katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Depremde ilden ile gelmeyi bırakın, biz bir mahalleden diğer bir mahalleye giderken inanın çok zorluklarla binek araçlar geçmiyor. Büyük araç olması lazım. Bizim belediyemizde iki tane büyük araç arozöz var. Onlar 39 mahallenin hangisine yetişebilirsek yani öyle iş makinesi bakımından da eksiklikler vardı. Bence yani müdahaleler yerinde oldu diyebiliriz. Çünkü çok büyük bir depremdi dünya tarihinde böylesi görülmedi. Yani müdahaleler zaten bize ikinci günün akşamı, üçüncü günün sabahında yetişebildiler (B.32).

Yani ilk günlerde yıkılmış binaların içerisinden çıkarılacak insanlara yardım edemedik, işin gerçeği bu. Çünkü bilgimiz yoktu. Alet ve edevatta, iş makinalarında sıkıntımız vardı (B.40).

Depremde profesyonel ekiplerin "sesimi duyan var mı?" gibi klasik yaklaşımlarının, zamana karşı yarışan arama kurtarma faaliyetlerinde çok etkisiz kaldığını gözlemledik. Beş katlı bir binanın altında kalmış bir insanın sesini duyurabilmesi neredeyse imkânsızdır. Bu durum, arama kurtarma sürecinde çok zaman kaybına ve yetersiz müdahalelere neden oldu. Asıl yapılması gereken, yıkılan bir binada yaşayanların olduğu biliniyorsa, iş makineleriyle hızlıca enkazı kaldırmak ve canları kurtarmaktır. "Ses yok" diye geçip gitmek yerine, her anın kritik olduğu bu gibi durumlarda pragmatik ve hızlı aksiyon alınmalıdır (B.7).

Arama kurtarma çalışmalarında özellikle Kırıkhan'da salı günü ikinci gün başladı. Müdahale hemen yapılamadı, iletişim sorunu doğduğundan personele ulaşamadık. Üçüncü gün ise müdahale edebildik önce bireysel davranıldı sonrasında kriz masası oluşturuldu (B.12).

Yani can kaybımızın çok daha az olabileceğini, birçok insanın hipotermiden öldüğü enkazda sıkıştı, soğuktan üşüyerek öldüğünü biliyoruz. Enkazda sıkışan insanlardan birkaç kişiyle konuştum, battaniye uzattım, battaniye bulamadık perdeyi koparttık bunlarla sarının yardım gelecek dediğimiz adamların ikinci gün vefat ettiğine tanık olduk (B.19).

Samandağ'ında bir tek Sahil Güvenliğin ekipleri vardı. Sahil Güvenlik dışında hiçbir kurum Jandarma da çıkmadı üçüncü güne kadar, Emniyet zaten dağıldı. Karakolu biz koordinasyon merkezi yaptık. Çünkü bizim belediye binasının bütün kolonları patladı, yan yatmıştı. Yani orada Sahil Güvenlik ön plana çıktı, yardımcı oldular. Bize enkazda da çok yardımcı oldular. Üçüncü günden sonra sosyal yardımlar gelmeye başladığı zaman herkes ortaya çıktı (B.27).

Araç-gereç ekipman ve yetişmiş eleman, uzman olmayışı ve koordinasyon anlamında sıkıntılar oldu. Bir genci üç günde çıkaramadılar alet bulamadıklarından. Müdahale konusunda yetişmiş eleman ve gönüllüleri koordine edecek uzman eksikliği vardı. Bu konularda bilinçlendirme, eğitim ve gönüllülük çalışmaları lazım. Yanlış müdahaleler nedeniyle de çok zaman ve can kayıpları yaşandı (B.28).

Enkaz altında yetmiş yakın vatandaşın rahmetli olduğu iki tane binamız vardı Hassa ilçemizde. Deprem 4.17 oldu, neredeyse yaklaşık 10,12 saat sonra oraya vardık. Vatandaşın ve belediyenin kendi imkânlarıyla burada belediyede çalışan da var, Kaymakam Bey de her kurum amiri kendince burada depremin travmasını yaşadı. Her ne kadar çözümsel baksa da olaya o kriz anında hareket kabiliyetini geliştirecek zihniyete sahip olsa da birlikte o çaresizliği yaşadık. O anda o yetmiş kişinin vefat ettiği

yerde bizden başka kimse yoktu. Olması gereken AFAD burada olsaydı, AFAD'ın iletişimi, ulaşımı gerek buradaki organizasyonu anında müdahale edip belki elli bin can değil daha fazla cana dokunulabilirdi. Yani arama kurtarma yardımının geciktiği bir durum bizzat iliklerimize kadar hissettik Aradan 48 saat geçmeden battaniyedir, çadırdı, yemektir, giyimdi bunlar geldi elhamdülillah soğuktan rahatsız olan vatandaş olmadı (B.30).

Depremde arama kurtarma ekiplerinin eğitim düzeylerindeki farklılıklar, yaşamla ölüm arasındaki çizgiyi belirledi. Teknik kurallarla çalışan uzman ekiplerin yanı sıra, sadece logo ve tişörtle gelip ne yaptığını bilmeyen ekipler de vardı. Bu durum, iyi bir organizasyonla daha fazla enkaza müdahale edilebilecekken, bunu yapamamamıza yol açtı. Normalde canlıyı kurtardıktan sonra diğer enkaza geçmek gerekirken, naaşları bırakıp gidememe durumu, hem güvenlik riski yarattı hem de ciddi vakit kayıplarına neden oldu. Halkla doğru iletişim kurulamadığı için bir enkazı tamamen temizleyerek zaman kaybedildi ve bu yüzden daha az enkaza müdahale edilebildi. Teknik eksiklikler çok ciddiye, ancak malzeme bolluğu vardı (S.3).

Öneriler:

Afet müdahalesinde ordunun bu sürecin en etkin parçası olması için yetkilendirilmesi, eğitilmesi ve organize edilmesi, her kurum bünyesinde profesyonel arama kurtarma ekipleri kurulması, yerel yönetimlerin afet yönetimi kapasitelerinin artırılması, ekipman konusunda önlemler alınması, amatör ruhlu gönüllü yapıların ve STK'ların desteklenerek daha etkin kılınması, görev ve yetki bakımından aplikasyon ve sektörlere çalışması yapılması konularında görüşmecilerin yanıtlarından alıntılar şu şekildedir:

6 Şubat depremi gibi büyük afetlerde arama kurtarma ekip ve ekipman yetersizliği kritik bir sorun olmuştur. Bu boyuttaki bir afette gerekli insan gücüne (on bir ilde 28 bin yıkık bina için bir milyonun üzerinde personel) ulaşmak küresel çapta dahi imkânsızdır. Ancak, mevcut kapasitenin üç, beş hatta on katına çıkarılmasıyla daha fazla can kurtarılabilir ve sahadaki hâkimiyet artırılabilirdi. Bu noktada, devletin emrindeki ordu teşkilatının insan gücü ve teknik kapasite açısından daha etkin seferber edilmesi gerekmektedir. Milli Savunma Bakanlığı'nın talimatıyla askerlerimiz deprem bölgesine intikal etse de, bu sürecin önceden planlanmış, teknik ve eğitimsel olarak donanımlı, rütbeli personelden erata kadar uzanan bir yapıda olması önemlidir. Zorunlu askerlik hizmeti göz önüne alındığında, terhis olan askerlerin afet sonrası gönüllü veya görevli olarak çağrılabilirdiği bir sistem kurulması, ülkeye on yıl içinde muazzam bir afet müdahale kapasitesi kazandırabilir. Bu potansiyelin acilen değerlendirilmesi, bunu Cumhurbaşkanımız, bakanlarımız ilgili kurumların acilen değerlendirmesi gerekir (K.3).

Ha kurtarma ekipleri de bence jandarmaların içinde kurulması lazım AFAD da değil. Mesela JAK var, madencilerimiz var ve AFAD'a da teşekkür ederiz ama bunun süreklilik sağlaması ve ilçelerde olması lazım. Her jandarmanın içinde en azından bir 20/30 kişilik ekipler olması lazım (K.4).

Yerel yönetimler afet gerçekleştiği zaman bölgenin sosyal ve coğrafik niteliğine daha hâkim olacaklarından dolayı müdahale etmelerinde daha hızlı davranabilirler. Dolayısıyla arama kurtarma ekibi gibi böyle yetkin ekipler oluşturulursa, yerelde afete müdahale çalışmalarının daha çok güçlenmesi, daha etkin, daha aktif sonuçlar üretmesine katkı sağlayacaktır (B.22).

Tüm kurumlarımız kendi bünyelerinde arama-kurtarma ve destek ekipleri oluşturmalıdır (K.1).

Yok, işte müdahale için on binlerce arama kurtarmacı alalım, on binlerce helikopter alalım uçak alalım, araç gereç alalım. Ya bunlara gerek kalmaz ki. Yani afetin öncesine bakacağız, afet sonrasında bırakırsak işi yanlış yaparız. Keşke olmasaydı ama insan kurtarmanın yolu arama kurtarma, müdahale tabi çok önemli. Bunu kabul ediyorum ama insan kurtarmanın yolu sağlam bina yapmak (K.2).

Yani birinci gün müdahale çoğu yerde olmadı ama hepsine yetişebilme imkânı var mıydı, zaten mümkün değildi. Ama geliştirilmesi gerekiyor bunun ama yeterli değildi. Yani bu arama kurtarma gönüllülüğü bu STK'lar üzerinden yapmak belki daha etkili olur (K.9).

Afet müdahalesinde karşılaştığımız en büyük sorun, koordinasyon eksikliğidir. Arama kurtarma görev ve yetkilerinin net bir şekilde tanımlandığı bir uygulama veya internet sitesi ile güvenlik güçlerinin elinde bu bilgilere sahip olması, sahada daha rahat hareket etmemizi sağlayacaktır. Türk milletinin okuma alışkanlığı az olsa da, afet yönetiminde raporlama ve öğrenilenleri sahaya uygulama kritik önem taşımaktadır. Daha iyi bir koordinasyonla, aynı bölgeye gereksiz çoklu ekip gitmek yerine, müdahale yöntemlerimizi geliştirerek daha fazla can kurtarabilirdik. Bu konuda herkesin vicdanını sorgulaması gerekmektedir (S.17).

Arama kurtarma anlamında, afet yönetimin içinde olan kamu personelinin en önemli şey bana göre amatör ruhla bu işi gönüllülükle yapan kişilerden kurmaları gerektiği. Türkiye dünyada ilk ikiye girecek seviyede sahadaki tecrübesi itibarıyla ve birçok afet yönetiminin birçok kriz masasında bunu gözlemimde bulundum. Gerçekten biz afetleri çok iyi yönetiyoruz. Bu Hatay depreminde bu anlamda da çok büyük tecrübe kazandık. Bana göre İstanbul'da beklenen ikinci büyük depremde çok daha iyi yöneteceğimizi düşünüyorum. Ama bu işin temelinin; kamudaki personelin amatör ruhlu arkadaşlardan kurulması gerektiği kanaatindeyim (S.4).

5.4.5. Güvenlik Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Güvenlik” kategorisi altında “Olumlu Görüşler ve Olumsuz Görüşler” olarak 2 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcıların bu konuda olumlu görüşleri şu şekildedir:

Deprem büyüklüğü, vatandaşların veya gönüllülerin bilinçsizliği olumsuz etkilemiş olabilir ama genel anlamda ben başarılı buluyorum. Askeriyenin alanda olması güvenlik anlamında sorunların büyümesini önledi (B.28).

Tabi ki yani bunun yönetimi organizasyonu koordinasyonu, iletişimi, diğer illerimize baktığımızda misal Antep'te bu depremi yaşadı. On bir il içerisinde sayılar ama ana karargahları ayakta. Yönetim safhaları ayakta, tesisleri ayakta. Bir Malatya'ya baktığımızda en azından devlet organları ayakta, güvenlik ayakta. Şöyle bir şekilde Türk askerine yönlendirme yapıldı, TSK sahaya geç indi gibisinden. TSK şöyle çalışır planlamaları gereği, önce sınır bölgesi olmamız gereği ile tüm yoklamasını alır. İl geneli Garnizonluktan tüm yoklamasını alır. Çünkü TSK'nın birinci görevi devlet güvenliğini sağlamak. Sınır güvenliği sağlama bölgemizde. Çünkü riskli bir bölgeyiz her an bir dış kuvvet istilasına karşı önce kendi güvenliğini sağlayıp, yoklamasını alıp karargahları, binası, enkazı. Çünkü enkazda kalan bir füze rampası olabilir veyahut da mühimmatların olduğu yerler buranın güvenliğini sağlanması da olabilir. Çünkü savunma taarruz şeklinde de kalacak. Aynı zamanda savunmayı da sağlayacak bu süreçte. Bunu yaparken Türk Silahlı Kuvvetleri sahaya da indi, bir kısmı diyor

kamyonlarda getirildi vesaire. Onun nasıl geldiği değil enkaza geliyorsun çünkü büyük bir afete geliyorsun. Yani burada yok emniyet kemeri takılmamış, yok bareti olmamış vesaire gibi kavramlardan ziyade müdahale, can kurtarma yani hesapların konuşulamayacağı, tartılamayacağı, her insan bir el tutup kurtarabileceği bir konu. Burada yağmurun altında 24 saat TSK da çalıştı, çadırını da kurdu. Sıcak yemek dağıtımında da vardı (B.3).

Bizim afet yönetimi anlamında zaten 112 acil çağrı merkezi asli görevi acil olan ihbarları almaktır. Bu gibi konulara baktığımızda bile öncelikle insanın canı, malı ve güvenliği. Zaten afetlerle de devletin asıl görevi de budur (K.12).

Olumsuz Görüşler:

Katılımcılar afetin ölçek olarak büyük olması ve koordinasyonların başarısızlığı, güvenlik konusunda sahada ciddi bir boşluk olması, başta yağma, hırsızlık sonra can güvenliği olmaması gibi durumların yaşanması gibi olumsuzluklar konusuna görüşmeciler şöyle açıklamalar getirmiştir:

Yardımların dağıtımı tam bir keşmekeş. Bazıları on koli alıyor, bazıları bir tane bile alamıyor. Bunu asker yapacaktı. On tır yardım geldi, program yaptık lakin indiremedik yardımları. Asker gelmedi, yağmalandık. Sonra fırın açtık, geldi bir adam 20 tane ekmek istiyor, daha 350 tane çıkartıyoruz zaten sıcak ekmek nereye yeter onu dövdüler. Güvenlik sorunu çok, Haluk Levent bana 20 tır çadır gönderdi. Silahlar çekildi, güvenliği sağlayamadık. Dedim zabıta orda dursun. Zabitanın silahı zaten yok silahı da olsa kullanma yetkisi yok. Yani güvenlik zafiyeti çok kötüydü (B.17).

Şöyle bir şey vardı daha önceden mesela biz şunu biliyorduk. Daha önce Erzincan, Van bu türden depremlerde Marmara'da eskiden jandarma veya ordu üç, beş saat içerisinde oraya gider ve oranın güvenliğini arttırır. Ama bizde böyle bir şey olmadı. Üç, beş gün beklendikten sonra böyle bir şey oldu. Herkes kendi güvenliğini, can güvenliğini sağladı yani ciddi bir güvenlik problemi yaşandı (M.18).

Toplum cinnet geçirirdi. Yani biz yardım dağıtmaya çalışırken üç, dört kere linç tehlikesi geçirdik. Talan tehlikesi yağma tehlikesi geçirdik. Asker gözetiminde ve korumasında yardımları dağıtıyorduk. En acı kısmı buydu yani. Buradaki çok varlıklı insanların bile o demir kapıları salladığını gördük. Bu bina bir kez yağmalandı. Biz ilk geldiğimizde bu binanın alt katını kullanıyorduk. Zorla gelip kapıyı kırdılar ne varsa, kurumun bilgisayarlarını, telefonlarını falan filan aldı götürdüler yani çok ciddi güvenlik açığı vardı ama ilk dört, beş gün herkes kendi güvenliğinden sorumluydu. Herkes elinde av tüfeği olan silahı olan öyle geziyordu (B.19).

Biz o dönemler çok zor yaşadık. Gerçekten insan göndermek değil ya mevzu yani herkes şey diyor; asker çok geç sahaya çıktı, yoktu. Hayır, asker sahaya çok geç çıkmadı. Herkes zaten ayaktaydı. Ben sabah saatlerinde altıda enkazın başına gittiğimde; amcamların enkazda kaldığı binaya gittiğimde asker oradaydı ama asker orada da senin demiri kesecek bir şeyin yok yani ne yapacaksın. Ama bu iş sadece insan göndermekle değil, ekipman lazım. Vinç geldi, vinç kaldırmadı mesela, o vinç olmadı, başka askeriye'nin vincini getirdiler daha büyük tonajlı. Bunun gibi daha birçok talihsizlikler yaşandı (B.36).

Askeri makamlar, ondan sonra Emniyet. Neden? Şimdi Emniyet olmayınca yağmalar oldu burada insanların mağazaları, evleri soyuldu. Yani kimsenin korkudan giremediği evlerine hırsızlar eli kolunu sallaya sallaya girdiler, İlk başta emniyet tedbiri alınması lazım ondan sonra asker tedbir alması lazım ondan sonra diğer işler gelir arkasından (B.39).

Kırsalda dana yetiştiriliyor, domates yetiştiriliyor hayat devam ediyor kırsalda. Kırsaldaki vatandaş çadır kente gelmek istiyor. Çünkü güvenlik problemi de vardı. Yani aslında ilk şey psiko ilkyardımda güvenlik ve konforun sağlanması. Bu sağlanmadığı

için 500 bin kişi Hatay'ın dışına çıkmak zorunda kaldı güvenlik ve konfor için. Çünkü burası sürekli sallanıyordu ve konfor yoktu. Mesela bizimkiler beşinci gün gitti. Üstlerinde ne iç çamaşırları vardı ne normal kıyafet yani bildiğin pijamalarıyla çıktılar. Ve güvenlik konforu ilk defa yıkanırken ağlamışlar şeyde Anamur'da ya da Mersin'de (K.11).

İlk günlerde diyecekti ki bütün askerleri gönder senin denetiminde şurda ölenlerin üçte biri ölmezdi. Ya arkadaşlar 4.17' de olan deprem tamı tamına üç saat sonra ne yakalıyorlar biliyor musun? Osmaniye'den hırsız grupları minibüslerle gelmiş. Hazırlıklı hırsızlık yapmaya gelmişler. Yani bakın bu bizim eğitimimiz bu işte. Bu mu olması gerekiyordu? Bak resmen geldiler burada hırsızlık yaptılar, hala da yapıyorlar ayrılamıyoruz evlerden. Emniyet müdürlüğünün görevini yapıyorlar. Ama burada bir şey yapılmıyor. Bir komiser bir polis geliyor kamera kapalı. Emniyet Müdürlüğü'nün cihazını çalıyor (M.4).

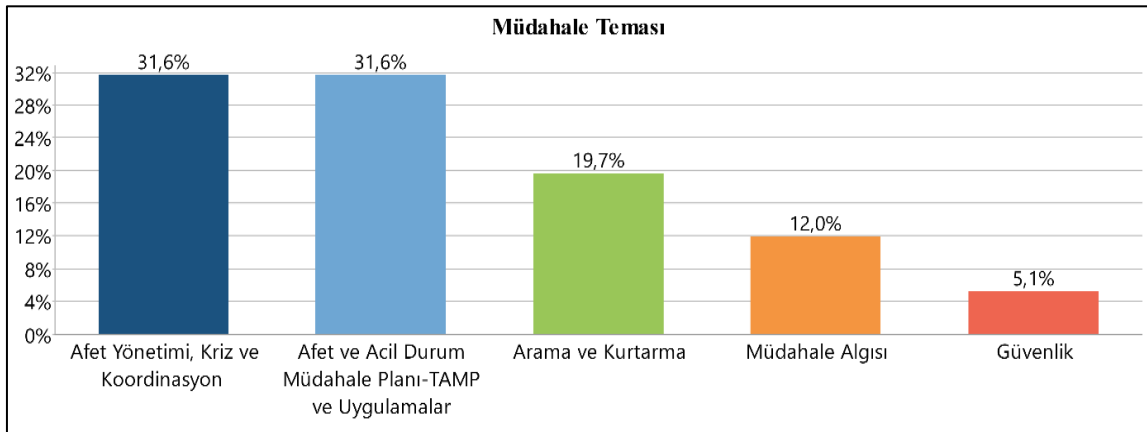

Tablo 31. Müdahale Teması Alt Kodlar İstatistiği

MÜDAHALE TEMASI	KODLAMA SAYISI	YÜZDE
Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon	74	31,62
Afet ve Acil Durum Müdahale Planı-TAMP ve Uygulamalar	74	31,62
Arama ve Kurtarma	46	19,66
Müdahale Algısı	28	11,97
Güvenlik	12	5,13
TOPLAM	234	100,00

Müdahale teması altında 234 adet kodlama yapılmıştır (Tablo 31). Bu temada en fazla kodlamanın Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon ve Afet ve Acil Durum Müdahale Planı-TAMP ve Uygulamalar kategorilerinde 74, sırayla Arama ve Kurtarma 46 olurken ez az kodlamanın ise Güvenlik kategorisinde 12 adet yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 5. Müdahale Teması Alt Kodlar İstatistiği

Müdahale Teması altında oransal olarak en fazla % 31,6 ile Afet Yönetimi, Kriz ve Koordinasyon ve de Afet ve Acil Durum Müdahale Planı-TAMP ve Uygulamalar, sırasıyla Arama Kurtarma % 19,7, Müdahale Algısı % 12 ve en az kodlama ise % 5,1 ile Güvenlik kategorisi gelmektedir (Grafik 5).

5.5. İYİLEŞTİRME ve YENİDEN YAPILANDIRMA TEMASI

İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma teması altında Hatay il genelinde afet yönetimi kapsamında merkezi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının bu anlamdaki algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu tema altında İyileştirme Algısı, Barınma, Yardımlar ve Organizasyonlar, Travma ve Psikososyal Destek, Altyapı, Enkaz Yönetimi, Sağlık Yönetimi, Sokak Hayvanları olmak üzere 8 adet kategori belirlenmiştir.

Tablo 32. Mülakat Katılımcılarının İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Temasına İlişkin Temel Bulgular

KATEGORİLER	BULGULAR
İyileştirme Algısı	Katılımcılar, yeniden yapılanma sürecinde yerel yönetimlerin paydaş olması ve yetkilerin belediyelere devredilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (B.25). Mevcut AFAD ve TOKİ üzerinden yürüyen süreçte vatandaşın güven sorunları olduğu, etüt ve denetimler konusunda tereddütler yaşandığı belirtilmektedir (B.25, K.15). Yerel yönetimlerin denetim yetkisinin olmaması eleştirilmekte ve bütçe ile birlikte yetkilerin belediyelere devredilerek vatandaşla muhataplığın güçlendirilmesi istenmektedir (B.25). Rezerv alanlar konusunda vatandaşın kaygıları olduğu ve şeffaf bilgilendirme ile ikna sürecinin önemine dikkat çekilmektedir (B.25, K.15, S.10, S.11). Yeniden yapılandırma sürecinde sadece teknik değil, psikolojik ve sosyolojik boyutun da göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır (K.15, K.16). Teknik elemanların yanı sıra sosyolog ve psikologların da sürece dahil edilmesinin, vatandaşın kaygılarını gidermede ve ikna sürecinde etkili olabileceği belirtilmektedir (K.15). Vatandaşın kurumlar arasındaki görevlendirmelerde karmaşa ve bilgi eksikliği yaşadığına dikkat çekilmektedir (K.15).
Barınma	Barınma alanlarının amacına uygun ve sağlıklı bir şekilde oluşturulmasının önemi vurgulanmaktadır (K.13). Konteynerlerin bakım maliyetinin yüksek olduğu, toplanma alanlarının boş tutulması ve depolama alanlarının oluşturulması önerilmektedir (K.13).
Yardımlar ve Organizasyonlar	Afet sonrası uluslararası yardımların koordinasyonu için Dışişleri Bakanlığı'nın sahada olması gerektiği belirtilmektedir (K.1). Yardımların doğru yönetilmesi, önceden planlama ve envanter

	oluşturulmasının önemine dikkat çekilmektedir (K.1, B.28). İletişim ve organizasyon eksikliklerinin yaşandığı ifade edilmektedir (B.4). Yardım dağıtımında yerel dinamiklerin ve kültürel hassasiyetlerin göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır (K.11). Mevsime göre afet ihtiyaç planlaması yapılması önerilmektedir (M.14).
Travma ve Psikososyal Destek	Afet sonrası psikososyal destek çalışmalarının yaygınlaştırılması ve travmaya duyarlı bir dil kullanılması gerektiği belirtilmektedir (K.11, M.8). Psikolojik destek merkezlerinin kurulması ve uzun süreli destek sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır (M.8, S.11).
Altyapı	Temel altyapı sorunlarının (su, kanalizasyon, çöp yönetimi) çözülmesi gerektiği belirtilmektedir (K.1). Temiz su erişimi, kanalizasyon ve enerji altyapısının sağlanmasının hayati olduğu ve bu altyapıya yapılan yatırımların önemi dile getirilmektedir (K.1, B.39).
Enkaz Yönetimi	Enkaz yönetimi konusunda uzman personel yetiştirilmesi ve ilgili kurumlarla koordineli çalışılması önerilmektedir (K.17). Afet sonrası birçok konuda ilçe belediyelerinin yetersiz kaldığı ve yetki ile sorumlulukların Büyükşehir Belediyelerine devredilmesi gerektiği önerilmektedir (B.17).
Sağlık Yönetimi	Sağlık taraması, hijyen kitleri ve psikolojik ilk yardımın sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır (S.16). Teknolojinin (mobil uygulamalar) sağlık hizmetlerinin ulaştırılmasında etkili bir araç olduğu ifade edilmektedir (S.6).
Sokak Hayvanları	Katılımcılar; B.17; Afet sonrası süreçte ilçe belediyelerinin yetersiz kaldığını gözlemleyerek, özellikle hayvanlarla ilgili yetki ve sorumlulukların Büyükşehir Belediyelerine devredilmesi önerisinde bulunmuştur. Bu öneri, Büyükşehir Belediyelerinin daha geniş kaynaklara ve koordinasyon yetkisine sahip olması nedeniyle, afet sonrası hayvan refahı çalışmalarında daha etkin rol alabileceği düşüncesine dayanmaktadır. İlçe belediyelerinin bu konudaki mevcut yetki karmaşasının giderilmesi gerektiği de vurgulanmıştır. B.26; Hayvan hakları konusundaki temel sorunun mevcut yasal düzenlemelerden ziyade, bu düzenlemelerin hayata geçirilme biçimlerinde yattığını ileri sürmüştür. Barınaklar örneği üzerinden, idealist bir vizyona sahip olan önceki hayvan hakları yasasının pratikte uygulanmadığına dikkat çekerek, benzer sorunların afet sonrası hayvan çalışmaları için de geçerli olabileceği endişesini dile getirmiştir. Katılımcı B.25; savaş ve ölüm temaları üzerinden yaşamın ve tüm canlıların kutsallığına vurgu yaparak, yeni çıkan köpek yasasını eleştirmiştir. Ölüm kavramının canlılar için bir çözüm olmaması

	gerektiğini savunarak, hayvan haklarına yönelik etik bir perspektif sunmuştur. Afet sonrası sağlık tehditlerine karşı böcek ilaçlaması, cenaze işlemleri, hayvanların bertarafı gibi birçok önlem alındığı ifade edilmektedir (K.1).

Tablo 32’de katılımcılar, deprem sonrası yeniden yapılanma sürecinde yerel yönetimlerin rolü, vatandaş güveni, psikososyolojik boyutun önemi, barınma alanlarının planlanması, altyapı sorunları, uluslararası yardım koordinasyonu, psikososyal destek ve sağlık tehditlerine karşı önlemleri ele almaktadır. Yeniden yapılanmada yerel yönetimlerin etkinliği, şeffaflık ve katılımı vurgulanırken, iyileştirme çalışmalarında teknik ve psikososyolojik faktörlerin dikkate alınması, barınma ve altyapı sorunlarının çözümü, uluslararası yardımın etkin koordinasyonu, psikososyal destek ve sağlık önlemleri, enkaz yönetimi uzmanlığı kritik görülmektedir. Yerel yönetimler arasındaki yetki dağılımının netleştirilmesi ve büyükşehir belediyelerinin daha etkin rolüyle çalışmaların daha koordineli yürütülebileceği düşünülmektedir.

5.5.1. İyileştirme Algısı Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “İyileştirme Algısı” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcıların afet sonrası yapılaşma, altyapı gibi uygulamalarda merkezi idarenin desteğiyle mevzuatlara uygun ve daha duyarlı çalışmalar yapıldığı konusunda görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

Şimdi bu afet öncesi burada fay hattı etrafında ve üzerindeki yapılarla ilgili herhangi bir çalışma yok. Ama şimdi özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığının hazırlamış olduğu fay hattıyla yakın çevresindeki yapılaşmayla bundan sonraki süreci daha farklı değerlendirmek lazım. Hani bir zaman yolculuğu olsa biz 2022’de yaşarken işte 2023/2004 yılına bir gidip gelsek 2022 yılında kimse buna inanmaz. Genel olarak da insanlar görmeden bir şeyi tasavvur edemiyor maalesef acı bir tecrübe, büyük bir kayıpla, tecrübe edildi. Bundan sonraki süreç, yapılaşmanın fay hattı üzerindeki mesafesiyle birlikte, binalardaki kat sayısının azalmasıyla birlikte daha hafif bir hale gelir (B.21).

Şu anda kaçak yapılaşmaya izin verilmiyor. Ve depreme dayanıklı binaların yapılması için yerinde dönüşüm işlemleriyle daha çok ilgileniliyor. Çünkü ilçemizde çok bina yıkıldı. Bu yıkılan binaların iş ve işlemleri çok uzun sürüyor (B.35).

30 Mart yerel seçimlerinden sonra kurumumuz, devlet desteğiyle hızla toparlanıyor. 6 Şubat öncesi eksik olan kurumsal kimliğimiz, yeni belediye başkanımızla birlikte

oluşmaya başladı. Depremi getirdiği ekonomik, teçhizat ve personel sıkıntılarına rağmen, örneğin nüfusun ilçe merkezlerine kaymasını gözlemleyerek bin kilometrelik yol çalışması gibi büyük projelere giriştik. Devletimizin sadece maddi değil, manevi ve akıl desteği de çok önemli. Dışarıdan gelen, depremi yaşamamış uzmanların yönlendirmeleri, bizim göremediğimiz eksiklikleri tespit etmemizi sağlıyor. HATSU'nun hibe ile su tankerleri alması gibi gelişmeler, kurumun yeniden ayağa kalktığını ve olumlu adımlar atıldığını gösteriyor (B.5).

Hatay Büyükşehir Belediyesi kendi mülklerini restore edecek olsa da, Kültür ve Turizm Bakanlığı Antakya'daki binin üzerindeki tescilli yapıya %100 hibe desteği sağlıyor. Mülk sahipleri ister bir mimarla anlaşarak kendileri yaptırabiliyor, isterlerse de bakanlığa muvafakat vererek restorasyonu tamamen bakanlığın üstlenmesini sağlayabiliyor. Bu ikinci yöntem, sürecin daha hızlı ilerlemesini sağlıyor. Şu an projeler çoğunlukla onay aşamasında; onay süreçleri tamamlandığında, sahada uygulamalar hızla başlayacak (B.8).

Biz rezerv alanları yapıyoruz değil mi afet sonrası. Travmalı olan vatandaşlarımız vardı. Travmadan çıktılar, normal hayatlarına dönmeye başladılar. Bizim teslimlerimizde daha hızlı oldu. Rezerv alanlarını şunla örnekleyeceğim. Şimdi rezerv alanları çok gerekli diyen bir grup var. Birde hiç gereği yok. Sen bizim malımıza el koyuyorsun diyen bir grup var. Şimdi ben onu o şekilde değerlendiremem. Bunu vatandaşa soracaksınız ama yaptığınız hatalı hiçbir şey yok. Şu anda her şeyin doğrusunu yapıyoruz ama gözümüzden kaçanlar olabilir. Yani hem hızlı hem de dinamik kalmak diye bir şey var mı? Yok yani bir yerde bir şey olur, sekteye uğrarsın işte biz hızlıyız, dinamik kalmaya da çalışıyoruz. O hızlılık da bazı şeyleri görmeyebiliriz. Ama yaptığımız eksik veya yanlış bir şey yok (K.13).

Çünkü Büyükşehirdeyiz ve bütün araç, gereç, personel, altyapı, üstyapı, görev, yetki ve ekonomi de büyükşehir belediyesinde. Doğal olarak biz belli bir döneme kadar özellikle seçimlere kadar Büyükşehir Belediyesi görevlerini de yerine getirdik. On binlerce eve ihtiyaç var, hak sahibi var. İnanılmaz bir yeniden yapılandırma ve inşaa işlemi devam ediyor. Burada görüyorsunuz zaten kamyon tır trafiğinden ama şehrin içine girdiğinizde de görüyorsunuz. Bu tabii insanlarda bir umut ışığı oluyor. Bu bizim insanların en normalleşmesi demek. Konteynerlerde kalıcı konutlara yerleşmesi demek. Konteynerler malum geçici yaşam merkezi. Biz oraya hiçbir zaman kalıcı gözüyle bakmıyoruz. Geçici yaşam merkezleri ve en son vatandaşımızı da evine taşınana kadar bizim işimiz bitmemiş demektir. O yüzden gerçekten çok büyük bir yapılandırma ve iyileştirme çalışması yürüyor. Dünya çapında rakam olarak çok büyük öyle, emek olarak da öyle, gayret olarak da öyle (K.2).

İlçe Jandarma Karargâh binası yeniden inşaa edildi. Mustafa Kemal Üniversitesi projesi bitti. Bir kampüs üniversitesi gibi müthiş doğayla baş başa bir meslek yüksekokulu kazandırıyoruz. Biz projeleri hazırlarken bir vizyonla bakıyoruz. Bir on yıllık, yirmi yıllık, elli yıllık, yüz yıllık planlar ilçemizi geleceğin bir yüz yılına hazırlamamız lazım. Şimdi ilçeye Türkiye'nin üçüncü büyük OSB'si yapılması planlanıyor. Biz bununla alakalı da eğer bu OSB yapılırsa ilçenin nüfusu elli altı bin, istihdamla beraber 250, 300 bin bir öngörü var. Şu an itibariyle tünel projesi de bitti. Burada raylı sistemle beraber bizim Hassa'nın Deliçay'dan başlayıp İskenderun Limanı'na bağlayan bir tünel yapılacak. Çünkü bunu öngördüğümüz için biz ilçenin bütün planlarını da buna göre hazırlamaya çalışıyoruz (K.6).

Afet sonrası böyle büyük çaplı hareketlenmelerin önüne geçmek mümkün değil. Dolayısıyla yeryüzü üzerindeki her türlü parsel ve yapının tekrar ölçülmesi zorunlu hale geliyor. Ancak deprem öncesi arazi verilerinin çokluğu deprem sonrası kayıklıkların yön ve miktarlarını dolayısıyla düzeltmelerin kolayca ve güvenilir bir şekilde tamamlanmasını sağlamaktadır (M.9).

Olumsuz Görüşler:

Yerel yönetimlerde seçimler sonrası yönetsel değişiklikler dolayısıyla stratejik planların sürdürülememesi ve yeniden yapılanmanın çok hızlı olması, rezerv alanları konusunda vatandaşın ikna edilme sürecinde zorlukları ve hak mahrumiyetleri yaşadığıyla ilgili katılımcılar görüşlerini şöyle ortaya koymuştur:

Şu anda yetersiz bir oluşum sürecindeyiz. Ancak bu belediyelerinin doğası gereği sürekli seçimlerle bölünen ve devam ettirilemeyen bir yönetim anlayışından kaynaklanmakta. Kamu kurumlarında genelde devlete, merkezi idareye bağlı kamu kurumlarında böyle şeyler yaşanmaz. Bir stratejik plan oluşturulur ve bunun üstünde devam edilir. Ancak her seçim döneminde bizim stratejik planlarımız değişir, önem dereceleri değişir. Dolayısıyla her bir yönetim değiştiğinde her şeye sil baştan başlamak zorunda kalıyoruz. Bu temel başarısızlık nedeni (B.21).

Hatay'daki yeniden yapılandırma süreci, rezerv alan ilanlarında şeffaflık ve tutarlılık eksikliği nedeniyle ciddi sorunlar barındırıyor. Kanunda belirtilen teknik şartlar yerine getirilmeden, kamuoyu tepkisi ölçülerek rezerv alanlar belirleniyor. Özellikle yıkımın az olduğu bölgelerin, ağır yıkım yaşanan ve mülkiyet yoğunluğunun fazla olduğu yerlerden (Rönesans Rezidans'ın bulunduğu cadde gibi) önce rezerv alan ilan edilmesi, rant iddialarını güçlendiriyor. Bu durum, teknik şartları göz ardı ederek yapılan işlemlerin güven sorununa yol açtığını gösteriyor. Geçmişte Atatürk Caddesi'nin imara açılması gibi hatalı kararların bugün en ağır yıkımlara neden olduğu biliniyor. Ayrıca, imar barışı adı altında niteliksiz yapıların kabul edilmesi, özellikle kırsal bölgelerdeki kendi evini yapan vatandaşları ruhsatsız yapılaşmaya itti. Yüksek ruhsat bedelleri ve kaçak yapılara elektrik/su verilmesi gibi uygulamalar, bu durumu körükledi. Şu an orta hasarlı tespit edilen ruhsatsız binaların yıkılması kararı, vatandaşların yeniden yapılanma konusunda çaresiz kalmasına yol açıyor. Devletin, orta hasar tespitlerini şeffaf ve güvenilir bir şekilde yapmaması, vatandaşların sürece olan inancını zedeliyor ve yeni bir "imar barışı" olarak algılanmasından çekinerek, mağduriyete yol açıyor (M.14).

Öneriler:

Yeniden yapılanma sürecinde yerel yönetimlerin paydaş olması ve vatandaşın güven sorununu çözmek için yetkileri tamamen devralması gerekliliğiyle ilgili katılımcı B.25 “Mağaracık'taki toplu konutlarla ilgili ciddi endişelerimiz var; dökülen beton, açıkta kalan demirler ve bazı blokların kayması gibi sorunlar gözlemliyoruz. Devletimizden bu konuda daha fazla dikkat istiyor ve denetim yetkisinin belediyelere devredilmesini talep ediyoruz. Mevcut durumda, TOKİ üzerinden yürüyen süreçte vatandaşlarımızın etütlerin ve denetimlerin yeterliliği konusunda büyük soru işaretleri var. Biz, bu projelerin bütçesiyle birlikte belediyelere devredilerek elimizin güçlendirilmesini istiyoruz. Rezerv alanlar konusunda vatandaşların kaygıları olsa da, şehrin devlet desteği olmadan kısa vadede ayağa kalkması mümkün değildir. Bu nedenle, devletin biz yerel yönetimlere alan açarak, vatandaşla doğrudan muhatap olmamızı

desteklemesini ve bu süreçte bize güvence sağlamasını bekliyoruz. Şehrin geleceği için bu hayati bir adımdır” sözleriyle vurgulamıştır.

İyileştirme ve yeniden yapılandırma süreci gerek rezerv alanları gerekse de yerinde dönüşüm konusunda vatandaşın iknası için teknik bakış yanı sıra psikolojik ve sosyolojik boyutunun da göz önünde bulundurulmasının önemini katılımcılar şöyle ifade etmiştir:

Emek, Aksaray Mahallesi gibi sit alanlarında yaşanan süreç, teknik boyutun ötesinde sosyolojik bir boyut taşıyor. Teknik elemanlar olarak bizler şehrin planlamasını ve yapı sağlığını düşünsek de vatandaşın ikna edilmesi için sosyolog ve psikologlar gibi uzmanların da sürece dahil olması gerektiğini düşünüyorum. Bu çoklu disiplinler yaklaşım, merkezi ve yerel yönetimlerin koordinasyonunu kolaylaştırabilir, zira vatandaşın duygusal ve geleneksel bağlamda tatmin edilmesi farklı bir iletişim becerisi gerektiriyor.Şu anda vatandaşın kafasında büyük bir bulanıklık var; hangi işin AFAD, hangisinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapıldığı, hak sahipliği, yerinde dönüşüm ve kentsel dönüşüm tanımları net değil. Vatandaşın doğru kurumu bulmakta yaşadığı bu kafa karışıklığı, ciddi zaman kayıplarına neden oluyor. Bu süreç AFAD çatısı altında yürütülecekse, vatandaşın tek bir muhatabı olmalı ve tüm bu karmaşa giderilmelidir (K.15).

Yaptığımız çalışmalar; hasar tespit ve enkaz kaldırma, altyapı. İlk zamanlarda bu işleri yapamadık işte araçların geri gelmesi, bunların organizasyonu, enkazların tespiti, enkaz altında insanın varlığı bütün bunlar bize sorun olarak döndü ama gün geçtikçe üstesinden gelerek başarılı olduk. Rezerv alan uygulamasından yola çıkarsak bakanlığın 6306 sayılı kanunla her türlü yetkisini kullanabiliyor. Ama bunu biraz vatandaşa anlatabilirse daha iyi olacaktır. Paydaşlar belki bularak, belki sosyal çalışmacılar bularak, anketlerle yine reklamlarla, bilgilendirme billboardlarla bir şeyler yaparak kesinlikle o konuda çalışmalar yapılması lazım. Biz inşaat yapılarla yoğun uğraşırken bu konuya belki biraz eksik kaldık. Bu konuya biraz daha değinilmelidir (K.16).

5.5.2. Barınma Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Barınma” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Yeniden yapılanma süreci, zorluklara rağmen büyük bir tecrübeyle titiz bir şehir plancılığı inşası yapılarak insanların kalıcı konutlara geçişinin başlaması ve hızlıca paydaşlarla etkili iş birliğiyle sürdürülerek nihayete erdirilmesi konusunda katılımcıların iyimser ifadeleri şunlardır:

Tüm canlılar için barınma, en temel ihtiyaçlardan biridir. Deprem sonrası, vatandaşlarımızın barınma ihtiyaçlarını karşılamak için çadır kentler kurduk ve sıcak yemek servisleri yaptık. 4 günde 22 saat çalışmayla 8 çadır kent kurarak, tuvalet ve su imkânı sağladık. Ayrıca, yerel yönetimler, STK’lar, gönüllüler ve yemek firmalarıyla iş birliği yaparak, günde 53 bin kişiye yemek vermeye başladık. Çadır kentler acil durumlar için önemli olsa da uzun vadede sürdürülebilir değildi. Bu yüzden 22 saatlik bir çalışmayla, 50 konteynerin yerleştirilebileceği bir konteyner kent alanı hazırladık.

Çevre Bakanımız Sayın Murat Kurum da bu çalışmamızı gördü ve teşekkürlerini iletti. Sonunda, 800 dönümlük alanı konteyner kent olarak kazandırmış olduk (K.1).

Hatay'da yeniden yapılanma sürecinde büyük bir tecrübe kazandık. Deprem sonrası konteyner kentlerde barınan vatandaşları, afet konutlarına yerleştirirken "afet tembelliği" ile karşılaşıyoruz. Yüzde 65'lik yapı stoğu kaybı olan bir şehirde, şehir planlamacısı titizliğiyle her şeyi sıfırdan planladık. Hızlı bir şekilde 4 bin konutun yerini belirledik ve TOKİ ile ortaklaşa çalışmalar yaparak, bölgeye okul, cami, park ve sosyal alanlar da dahil olmak üzere yeni bir yaşam alanı oluşturduk. Ayrıca, 967 köy evi yapıyoruz ve bu köyler, modern Türkiye'nin köyleri olacak. Şu an Hassa'da TOKİ konutlarımızdan 3.878 adet var ve 1.500'ün üzerinde konutun anahtarını teslim ettik, insanlar evlerine yerleşmeye başladı. Bu sürecin sonunda çadır ve konteyner kentlerden evlerine yerleşen insanları görmek, yaptığımız işin semeresini almak çok huzur verici 6 Şubat depremleri, büyük bir kapasite gerektirdi ve dünya çapında büyük bir yardım sağlandı. 1 milyon çadır dağıtıldı, bunların 700 bini kuruldu, fakat bu afetin büyüklüğünü göz önünde bulundurarak süreci ayrı değerlendirmeliyiz. Afet sonrası yeniden yapılanma için mevzuatta değişiklikler yapıldı ve süreci hızlandırarak bir ay içinde kalıcı konut çalışmalarına başladık. Yer seçimleri yapıldı, köy konutlarının inşasına başlandı ve bazı köyler 6 ay içinde tamamlandı. Bu süreç, devletin kararlılığı ve hızlı müdahalesiyle gerçekleşti. Yasal süreç beklemeden, yaklaşık 9 bin konut bir yıl içinde kuraya çıktı ve Hatay'da toplamda 10.831 konut vatandaşlara teslim edildi. Bu, depremin büyüklüğü göz önüne alındığında oldukça önemli bir başarıydı (K.6).

Ben depremzedeyim ve evim rezerv alan içinde kalıyor. Bu durumdan mutluyum çünkü şehir için tek umut bu. Hükümet çeşitli seçenekler sundu; TOKİ'den konut alma, yerinde dönüşüm ve hibe kredi gibi. Ancak yerinde dönüşümde yeterince başvuru gelmedi. TOKİ tüm insanları barındıramaz ve şehir dışına taşınmak da mümkün değil. Bu nedenle şu an yapılan işler, şehrim için tek umut gibi görünüyor (K.15).

Hatay'da yeniden yapılaşma için çoğu işlem tamamlandı. Rezerv alanlar, köy konutları ve TOKİ ihaleleri yapıldı. Şehir altyapısının düzenlenmesi de bakanlık tarafından sağlanıyor ve iyi gelişmeler bekliyoruz. Emek ve Aksaray'daki 3 bin konut hızlı bir şekilde yapıldı, 600 konut ise 6 ayda tamamlandı. Altyapı ve iş gücüyle işler hızlanabiliyor. Ancak ekonomik kaygılar ve yanlış bilgilendirmeler nedeniyle insanlar sabırsızlanabiliyor. Zor bir süreç olsa da iyi bir yol kat ettik, iki yıl içinde Hatay'da Atatürk Caddesi'nde bir araya gelmeyi umuyoruz (K.16).

Şu an önceliğimiz yeniden yapılandırma ve insanların evlerine, Antakya'ya dönmesi. Şehir dışında kalanlar bir an önce geri dönmek, iş yerlerini açmak ve geçimlerini sağlamak istiyor. Her gün bu soruları alıyoruz: "Evimiz ne zaman bitiyor?" TOKİ'nin yaptığı konutların sağlamlığı tartışılmaz, çünkü mevcut TOKİ'lerde hiç ölüm olmadı, çoğu ayakta kaldı. Kentsel dönüşümün faydasını görüyoruz; eski binaların durumu ve gecekonduların yapısı sorun yaratıyordu. Bu yüzden, binaların yeniden yapılması gerektiğine inanıyorum (K.17).

Konteynerler malum geçici yaşam merkezi. Biz oraya hiçbir zaman kalıcı gözüyle bakmıyoruz. Geçici yaşam merkezleri ve en son vatandaşımızı da evine taşınana kadar bizim işimiz bitmemiş demektir (K.2).

Kırıkhan'da 10 rezerv alanından biri bitmek üzere, üçünde çalışmalar devam ediyor. Esnaf için bir buçuk ay içinde çarşı açmayı planlıyoruz. Depremi yol açtığı altyapı ve üstyapı hasarlarını hızla onarıyor, şehirde park ve bahçe düzenlemeleriyle görselliği artırıyoruz. Merkezi yönetimden de destek alarak şehri iyileştirme hedefindeyiz. Ancak, deprem sonrası ruhsatsız yapılaşma arttı. Devlet TOKİ aracılığıyla kalıcı konut ve yardımlar sağlasa da, bazı vatandaşlar izinsiz yapılar inşa ediyor. Bu durum, gelecekteki afetlerde sorun yaratabilir. Şehrin düzenini ve vatandaşların güvenli yaşam

alanlarına kavuşmasını sağlamak için imarsız ve ruhsatsız yapılaşmayı engellemeye çalışıyoruz (B.23).

Samandağ Belediyesi olarak, deprem sonrası sınırlı ekibimizle edindiğimiz deneyimlerle Afet Müdürlüğü kurduk. Sadece deprem değil, yangın ve sel gibi tüm afetlere hazırlık yapıyoruz. Gönüllü ağırları oluşturup sertifikalandıracak, köylerde yangın müdahalesi için basit ekipmanlar sağlayacak ve halka deprem hazırlığı eğitimleri vereceğiz. Gelecekteki yapılaşmada zemin etüdünden projeye kadar her aşamada titiz davranacağız. İnşaat firmalarının sektörel yaklaşımları nedeniyle halk ekonomik zorluklar yaşıyor; bu noktada devlet desteği ve AB fonları kritik önem taşıyor. Yıkılan şehri hem fiziksel hem de toplumsal olarak yeniden, depreme dayanıklı bir şekilde inşa etmeliyiz. Ancak, imkânı olmayan vatandaşların barakalar yapması gibi sorunlar, şehrin genel görünümünü olumsuz etkiliyor ve uzun vadeli çözüm gerektiriyor (B.26).

Yeni yapılaşmanın çoğunu TOKİ ve Emlak İstimlak üstlenirken, belediyenin sorumluluğu enkaz zemin hazırlığı ve çevre düzenlemesiyle sınırlı. İşlerin yavaş ilerlemesinin ana nedeni, yapılması gereken çok fazla konutun olması. Türkiye Cumhuriyeti, DASK yaptırmayanlara bile ev vererek cömert davranıyor. Ancak bu durum, inşa edilmesi gereken hane sayısını ciddi şekilde artırıyor ve süreçleri yavaşlatıyor. Eğer sadece DASK yaptıranlara ev verilseydi, projeler çok daha hızlı tamamlanabilirdi (B.33).

Temennimiz, konteyner kentlerdeki herkesin bir an önce sağlam yapılara kavuşması. Ama bu süreçte sosyal doku, kültürel yapılar ve yeraltı değerlerimiz korunmalı. Bunun için belediyeler ve Çevre Şehircilik ile koordineli çalışmalar yapmalıyız. Bilimsel olarak konuşulması gereken bir konu ve uzmanlardan da yararlanılabilir. Ancak, tüm bunlar maliyet getirecektir. Devlet kaynağımız sınırlı olabilir, bu yüzden konteyner kentlerin sağlam hale getirilmesi zaman alabilir, belki 5-6 yıl sürebilir. Öncelik sırasına göre etap etap ilerlemeliyiz. Ama acele etmeyip, her şeyin düzgün olduğundan emin olarak insanlara ev sunmalıyız. Aksi takdirde, ufak sorunlar bile halkı huzursuz eder. Bu süreci doğru yönetmek, devlet kaynaklarını etkin kullanmak çok önemli (B.9).

Şu anda Hatay'da yürütülen çalışmalar, belki de dünyada benzeri görülmemiş bir iyileştirme süreci. İlk etapta insanları çadırlara yerleştirip, sonra konteyner kentlere taşımaya başladık. Şu an evler ve iş yerleri inşa ediliyor, ayrıca kura çekimleriyle vatandaşlarımızı evlerine yerleştiriyoruz. 2025'te süreci tamamlamayı planlıyoruz. Konteyner kentlerde yaşamı sürdürürken, Esen kart ile yemek desteği sağlıyoruz. 10 bin konut için kura çekimi yapıldı ve Eylül'de 12 bin daha yapılacak. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ihaleleri hızlandırarak, Ekim ayında tüm ihaleleri bitirmeyi hedefliyor. Ayrıca, tarihi Uzun çarşı ve diğer çarşılar için de çalışmalar devam ediyor. Esnafın ticari hayatını sürdürebilmesi için geçici çarşılar kuruldu. Ancak, büyük bir yıkım yaşandığı için toplanma, barınma ve altyapı alanlarının yeniden düzenlenmesi gerekiyor. Şu anda sarsıntı uyarı sistemleriyle ilgili çalışmalar da yapılıyor ve bu sistemleri geliştirmeyi hedefliyoruz (K.8).

Her şey iyi gidiyor, gerçekten çok hızlı ilerliyor. Bir yıl içinde 70 binden fazla konteyner kent kuruldu ve 200 binden fazla insan barınıyor. Çadırlar kaldırıldı, konteyner kentler kuruldu, altyapı ve üst yapı tamamlandı. Bu kadar büyük bir organizasyonu bir yıl içinde yapmak kolay değil. Şimdi kalıcı konutlara geçildi ve süreç hızlanarak devam edecek. İyileştirme konusunda büyük bir organizasyon var, ama afetin büyüklüğü ve kurumlar arasındaki iletişimsizlik nedeniyle biraz eksiklik yaşandı (K.9).

Olumsuz Görüşler:

Afet sonrası rezerv alan ve barınma sorunları tartışmalarıyla ilgili katılımcıların ortaya koyduğu görüşler şunlardır:

Hatay'da en büyük sorun, rezerv alanlarının belirsizliği ve bunun yarattığı güvensizlik. Vatandaşlar evlerinin akıbetini, ne zaman ve nerede yeni bir konuta sahip olacaklarını bilmiyor. Hukuki sorunların çözüleceğine inansak da, bu bilgi eksikliği büyük sıkıntı yaratıyor. Armutlu ve Elektrik Mahallesi gibi kritik bölgelerde rezerv alan ilanlarının gecikmesi, durumu daha da karmaşık hale getiriyor. Merkezi hükümetin önümüzdeki 2-3 yıl içinde çalışmaları netleştirmesi ve özellikle Atatürk, Fatih, Armutlu Caddeleri gibi merkezi noktalarda somut ilerlemelerin görünmesi, vatandaşın rahatlama için hayati önem taşıyor (B.20).

Depremle ilgili olarak seçim döneminde de söyledik, depreme dayanıklı bir kent inşa etmek istiyoruz. Vatandaşımız sabırsız, bir an önce yerleşmek istiyor ama biz şehrin geleceği için acele etmemeliyiz. Yapacağımız her şey, bir ya da iki yıl içinde, yüzyıllık etkiler yaratacak. Devletin buraya sadece inşaat sektörü gibi bakmamasını, vatandaşın kalıcı konut ihtiyacını doğayla uyumlu şekilde çözmesini istiyoruz. Rezerv alanları konusunda vatandaş tepki gösteriyor. Bakan Yardımcısı geçen gün dedi ki; "7 milyon lira tutarsa, % 50'sinden feragat edeceğiz, kalanını 20 yılda tahsil edeceğiz." Ama bunlar sözde, yasal bir şey yok. Devletin dili hukuk ve kanundur, bu yazılı olmalı ki vatandaş güvenebilsin. Şu an belirsizlik var, vatandaş diyor ki, "Boş parselimi vereceğim ama orada kalıp kalmayacağım belli değil." Bu bir endişe yaratıyor. Eğer devlet ya da hükümet yerel yönetimlere güç verirse, bu sorunları aşarız. İkna süreci ise zor değil (B.25).

Depremi ardından ciddi bir planlamaya ihtiyaç vardı ve şu anda bu konuda ciddi çalışmalar yapılıyor. Ancak bu süreç karmaşık, çünkü insanlar sadece evlerini değil, işlerini de kaybettiler. Şu anda yapılan planlamalar önemli, ama çok sayıda belirsizlik var. Birçok insan, evlerini kaybedenler ve işlerini kaybedenler arasında çok büyük bir acı yaşadı. Biz, HAMOK olarak, belirli metrekaredeki evlerin ücretsiz verilmesi gerektiğini belirttik. Planlama süreci devam ederken bazı yerler rezerv alan ilan ediliyor ve burada yaşayanların istekleri göz önünde bulundurulmadan işler yürütülüyor. Geçici barınma yerleri kuruldu ama kalıcı konut planlaması hala eksik. TOKİ'lerin de yapılması planlanıyor, ancak bu projelerin kentin kültürüne uygun olması gerektiğini düşünüyoruz. Yani, geçici barınma ve konaklama alanları hızla çözülsediydi, insanlar daha sabırlı olabilirdi ve planlama süreci daha düzgün ilerlerdi. Bu yüzden zaman kaybetmeden daha iyi bir planlama yapılmalıydı (M.1).

Afet sonrası Hatay'da büyük bir planlama yapılıyor, ancak bu süreç oldukça karmaşık. Rezerv alanlar çok büyük ve birden fazla proje alanı var. Ayrıca bazı alanlar henüz onay almadı. Afet öncesinde Hatay'daki idari davalarla bir ve iki idare mahkemesi ilgileniyordu, ancak şimdi altı aktif mahkeme var ve hepsi afetle ilgili dosyalarla uğraşıyor. Dosya sayısı üç ay önce 40 bine yakındı, ancak şimdi rezerv alanları nedeniyle bu sayı 100 bine yaklaşmış olabilir. İnsanlar işlem yapmayı bilmedikleri için genellikle başvurular gecikiyor ve bu da sürecin uzamasına neden oluyor (M.14).

Hatay'da şu anda 55 beton santrali kuruldu, ama bu santraller ekosistemi olumsuz etkiliyor. Beton hammaddeyi dağlardan alınıyor, bu da hava ve ekosistem dengesini bozuyor. Bizim önerimiz, çelik yapılar gibi alternatif yöntemler kullanmak. Şehir planlamasında sadece inşaat yapmak yetmez, turizm, ticaret, tarım gibi unsurlar da göz önünde bulundurulmalı. Her gün yeni bir rezerv alanı ilan ediliyor. Adamlar kendi ruhsatını almış, binasını yapmış olanlar yıkılıyor. Ya da güçlendirme ruhsatı almış, cebindeki son parasını da oraya yatırmış insanlara da bir tebligatla çıkın yıkacağız deniyor. Mesele sadece o insanı barındırmak değil ki. Şu an sadece konut yapılıyor,

ancak insanların psikolojik ve sosyal ihtiyaçları göz ardı ediliyor. Psikolog eksikliği var, çok sayıda insan işini kaybetti ve büyük maddi kayıplar yaşadı. 700-800 ampute olmuş insan var bunlarla ilgili üretilen tek bir konut bile yok Ayrıca, ulaşım ve temel hizmetlerin sağlanmasında hala ciddi eksiklikler var. İnsanlar evlerini kaybetti, ama devletin desteği yetersiz. Ekonomik sıkıntılar da büyük, emekliler bile geçinemiyor. Bugün yaşadığımız ekonomik kriz de bir afet. Türkiye'nin her yerini etkileyen bu durumu sadece Hatay'la sınırlı görmek yanlış. Ayrıca, parti politikalarının ötesinde, yerel yönetimlerin daha iyi bir yönetim sergilemesi gerektiğini düşünüyorum (M.2).

Yer seçiminde bile bir sürü hatalar yapıldı. Maalesef çarpık kentleşme vardı şimdi çarpık konteynerleşme oldu (K.11).

Siz eğer hükümet olarak hazırsanız acil eylem planı yapacaksınız, insanları soğuktan, sıcaktan kurtaracak, barınma, kıyafet, gıda sorununu çözeceksiniz. Hatay'ın yapılması bir sene sonra başlayabilir. Niye; bu betonlarda prizlenme denen bir olay var, 28'inde gerçekleşiyor. Hatay'da muhtemelen 50'nin üstünde artçı oldu. Sizin attığınız beton 28 gün geçmemiş ise prizlenme bitmemiş demektir. Bu prizlenme bitmediği zaman o beton kalitesi düşük oluyor. Siz diyelim ki 30'luk beton yapıyorsunuz ama 30'luk betonu tutturamıyorsunuz. Mikro çatlaklar oluyor, şudur oluyor, budur oluyor. Bizim bir yıl sonra başlamamız gerekiyordu inşaatlara. Ama biz çok erken başladık seçim için. Bu doğru değil. Yani bilim bunu söylüyor. Şimdi siz daha artçı depremler son hızıyla devam ederken beton dökerseniz, kolon giriş bağlantısı yaparsanız, kolona girişi dökerseniz o beton kalitesi istediğiniz ölçüde olmaz. Ve siz sakat binayla insanları geleceğe taşımış olacaksınız. Şu anda üçüncü, dördüncü aydan itibaren buraya temeli atıldılar bir tane TOKİ binaları var. Bir tanesi de bizim enişteye çıkmış, boyları dökülmüş (B.1).

Özellikle barınmayla ilgili sorun devam ederse çünkü geçici barınma noktaları 6 aydır yani 6 ay sonra siz bu insanları standartlarına uygun, çünkü sosyal bir varlık insan. Bir sene denilmişti ama bu çok önemli şunlar göz önünde bulundurulmadı. Bu çok önemli nedir? İşte burada hak sahipliği çıkmış. İşte bir tanesi ben bunu istemiyorum kardeşim dedi. Öbürü diyor ki ya diyor benim evim iyi buradaki evlerin hepsi yıkılmış, yalnız burada sağlam kalmış. Diyor ki ben yıktırmayacağım. Şimdi bunlar ve diğerlerini üst üste koyduğunuz zaman çok büyük bir sorun teşkil ediyor ve erteliyorsunuz (B.2).

Şu an 10.600 eve ihtiyacımız var, ancak Samandağ'da yapılan ev sayısı yaklaşık 25 bin. Hak sahipleri 10.600 olmasına rağmen, bazı kişiler birden fazla ev sahibi olduğu için, onlara sadece birer tane veriliyor. Şu anda yapılan 424 evin bitmesine yakın ve bu, bizim sorumluluğumuzda değil; TOKİ ve AFAD'ın sorumluluğunda. Eğer bu 10.600 evden orta hasarlı olanları da yıkarsak, bu sayı 13-14 bin civarına çıkacak. Bu evlerin çoğu Aralık ayında bitecek, ancak şu ana kadar pek bir şey yapılmadı. Eğer bu evler önceden yapılmış olsaydı, kaçak yapılaşma da bu kadar artmazdı. Şimdi ev yapmayı isteyenlere ev yok, konteynerde kalmak istemiyorlar. Prefabrik yapılarına bir şey demiyorum, ama betonarme yapılarla ilgili sorun yaşıyoruz çünkü bunlar depremlerle ilgili değil, sadece fırsatçılık gibi görünüyor (K.4).

İskenderun'dan örnek verecek olursam, insanlar evsiz kaldı, çadır veya konteyner alanmayanlar sokaklarda kaldı. İmkânı olanlar bir şeyler yapmaya çalıştı ama çoğu da burayı terk etti. Şimdi kalkıp, bu insanların konut sorununu çözmeden, "Buraları boşaltın" demek çözüm değil. Önce TOKİ'leri bitir, insanlara ev ver, sonra boşaltma işlemi yap. Kiralar uçmuş durumda, insanlar asgari ücretle nasıl ödesin? Bir arkadaşımın evleri var ama bir evi yıkılmış, TOKİ'den yer çıkmış. Araştırın, bu adamın evde kalacak yeri var mı? Var, kirada kalıyor. TOKİ'yi gerçekten ihtiyacı olanlara verin. Ev sahipleri ağır hasarlıysa, kira yardımı yapıyorsunuz ama kiracının evi yok, oysa ona da kira yardımı kesiliyor. İnsanlar nasıl yaşayacak? İskenderun'da kentsel dönüşüm dediler, bazı yerleri riskli alan ilan ettiler ama projeler tamamlanmadan eksik kaldı, bir şey sağlanamıyor (B.39).

Öneriler:

Yeniden yapılandırma sürecinde barınma alanlarının amacına uygun olarak planlanması, rezerv alanlarla ilgili halkın yeterince bilgilendirilmesi ve şeffaflık konusunda görüşmeciler şu görüşleri ifade etmiştir:

Afetlerde sağlıklı barınma alanları oluşturmak esastır; konteynerlerin bakımı yapımından daha maliyetli olabilir. Toplanma alanları olarak belirlenen yerlerin gerçekten boş tutulması ve çadır/konteyner yerleşimi için hazır olması gerekir, otopark veya park değil. Kapalı spor salonları ve okullar barınma için kullanılabilir, yanlarına battaniye ve mat gibi malzemelerin depolanabileceği alanlar yapılmalıdır. Sıcak duş ve hijyen sağlanması da kritik öneme sahiptir. Gönüllülerin sıcak yemek getirmesiyle aşevlerine duyulan ihtiyaç azalır. Oteller ve misafirhaneler de bakım ve onarımına dikkat edilerek barınma amacıyla kullanılabilir. Kısacası, bu sorun barınma alanlarının sağlam ve işlevsel tutulmasıyla çözülebilir (K.13).

Başlangıçta maddi yardımların dağıtılmasında bazı anlaşmazlıklar ve eksiklikler vardı, ama şu an en önemli konu rezerv alanlarının düzenlenmesi. Bazı kişiler çok fazla gayrimenkule sahipti, şimdi devlet bunlara el koyuyor. Devletin, sahip oldukları mülkler için farklı çözümler üretmesi gerekiyor. Örneğin, birinin 5 dairesi varsa, 2'sini devlete bırakıp 3'ünü alabilir. Bu gibi çözümler şeffaf bir şekilde hazırlanmalı ve halkımıza basit bir şekilde anlatılmalı, çünkü halkın eğitim seviyesi düşük olduğu için, bu konuda açıklamalar daha anlaşılır olmalı (S.10).

Vatandaşlar, özellikle rezerv alan ve yerinde dönüşüm konularında büyük bir belirsizlik ve bilgi eksikliği yaşıyor. Sürekli bilgi almak zorunda kalmaları onları strese sokuyor. Valilik ve AFAD gibi yetkililerin düzenli ve şeffaf bilgilendirme yapması, hem vatandaşların kaygılarını giderecek hem de gereksiz iş yükünü azaltacaktır. Mevcut durum, çatışmalara ve güvensizliğe yol açtığından, etkili bir bilgilendirme sistemi hayati öneme sahiptir (S.11).

5.5.3. Altyapı Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Altyapı” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Yeniden yapılandırmayla alakalı olarak imar ve ruhsat, enkaz temizliği ve yıkım ve inşaa süreci, zemin etütleri ve mevzuatlar ulaşım, altyapı yardım iş birlikleri konularında katılımcılar olumlu görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Bundan sonra şehri yeniden inşa ederken: imarda kesinlikle taviz vermek istemiyoruz. Ruhsatsız bina yapılmasına izin vermeyeceğiz, özellikle betonarme binalarda imar kurallarına tam uyulmasını istiyoruz. Bitişik nizamı da olabildiğince azaltmaya çalışacağız çünkü bu tür binalar birbirine yaslandığı için yıkıldığında daha büyük hasarlara yol açtı. Ayrıca yolları genişletmeyi planlıyoruz çünkü dar yollar yüzünden ne ambulans ne itfaiye ne de başka araçlar geçebildi (B.25).

İlk başta yıkılmış ve acil yıkılması gereken binaların enkazları kaldırıldı. Şimdi ise ağır ve orta hasarlı binaların enkazları kaldırılmaya başlandı. Bu konuda Valilik ve YİKOB devrede, belediyelerin bu süreçte çok fazla rolü yok. Altyapının yeniden yapılması ise Büyükşehir Belediyesi'nin sorumluluğunda ve şu an bu konuda ortak çalışmalar

yapılıyor. İskenderun'da su baskınları gibi özel durumlar oluştu, bu konuda belediyeler ve Büyükşehir destek verdi. Ayrıca, farklı şehirlerden, mesela Çanakkale, Konya, Kayseri belediyelerinden de yardım geldi. Konya Belediyesi altyapı temizliği yaptı, Denizli Belediyesi ise konteyner kentlerin altyapısını kurdu. Bu süreçte Mardin Belediyesi de bağlantı işlerini üstlendi. Küçük belediyeler bile iki kamyon göndererek yardıma geldi, yani çok ciddi destekler alındı (B.40).

Kurum olarak elimizden geleni yapıyoruz ama bu, sadece yardımlar ve desteklerle toparlanabilecek bir şey değil. Bir de şanssızlığımız şu: Antakya'nın bazı bölgeleri tamamen yok oldu, Samandağ'ında ise bazı yerler ayakta, bazıları yıkıldı. Bu yüzden Samandağ'ında insanlar hayatlarına devam edebilmek için işletmeler açıyor. Ama bir tarafta binalar yıkılmış, diğer tarafta sağlam binalar var, bu da kaldırım ve altyapı ihtiyacını doğuruyor. Altyapı çok zarar gördü, yağmur suyu şebekeleri tamamen gitti. Yıkılan binaların molozları kaldırılmalı, yeni kaldırım yapılmalı (B.27).

Yol yapım ve onarımlarına başladık, özellikle kırsal kesimde yollar çok kötüydü. Başkanımız buraları birinci öncelik olarak belirledi ve nüfus arttığı için bu yolları en azından soğuk asfaltla düzelterek kötü durumdan kurtarmaya başladık. Şehir merkezine ise şu an yol yapmamız mümkün değil çünkü yapılar değişecek, altyapı yenilenecek, kazılar yapılacak. Şu anda kırsal alanlardaki yollara odaklandık (B.7).

Firmaların devletle olan anlaşmaları zaten bir yıl sürecek ama çevre düzenlemesi gibi nedenlerle aksaklıklar yaşanacak, bu yüzden firmalar ek süre isteyecek. Bu sene çok yağış oldu, bu da işin sağlıklı yapılmasını zorlaştırdı. Altyapı olmadığı için yağmur suları temellere doldu, bu da su birikmesine ve sızmalara yol açtı. Yani bir, iki ay aksama olacak, bunu göz önünde bulunduruyoruz. Vatandaşlarımıza da bir buçuk, iki yıl içinde tamamlanacağına dair umut veriyoruz, tabii ki Allah izin verirse (K.17).

Zemin etütlerinin yapılması, sonrasında fore kazıkların çakılması, onun üzerine betonu sonrası bina çıkımı falan bunlar çok iyi. Yani her şey prosedürlere uygun olacak bir şekilde ilerliyor (K.18).

Olumsuz Görüşler:

İl genelinde yetki ve sorumlulukların belediyelerle iş birliğiyle yürütülmesinde yaşanan iletişimsizlik ayrıca yanlış, aceleci altyapı yönetimi, planlaması ve uygulamaları, kentin afet bölgesi ilan edilmemesi sonucu sorunlar konusunda katılımcılar görüşlerini şöyle belirtmişlerdir:

Şimdi bunda çevre şehirciliğin de çok suçu yok. Şöyle; Antakya da kırsalı çok yoğun. Oradaki mahalleler, köyler birbirine çok yakın, ne yaparsanız yapın illa bir yere dokunuyor. Ama yıkarken sulama yok. Altyapıyı mahvettiler. Çünkü yerinde ayrıştırma yapmaya kalkıştılar. Altyapı, asfalt, kaldırım mahvettiler. Sulama adına üstünü kapatmadan dökerken aynı şekilde dikkat etmeliler (B.1).

Mesele bundan sonraki imarımızı, inşamızı, ihyamızı en iyisini yapabilmek. Şimdi, Antakya'yı tekrar inşa etmemiz lazım ama bu sefer daha dikkatli ve sağlam yapmalıyız. Mesela, bazı bulvarların ve yolların genişletilmesi gerek, binaların da doğru şekilde inşa edilmesi lazım. Devletin bu süreci iyi yönetmesi ve bazı bölgeleri rezerv alan ilan etmesi önemli. Yani, mevcut yapıyı yıkıp yeniden yaparken daha sağlam ve düzgün planlamalar yapmamız şart. Yani şuradaki binayı 120 metre değil de 90 metre yap buradakilere yolu genişlet kurban olsunlar. Bu 75'inci bulvar, Fatih Caddesi, Antakya, Armutlu hepsi için geçerli. Bunu gene yapmıyorlar. Benim aklıma kalsa devlet Cebraill'i şehrin ortasında bir park yapar. 30 metre eşmişsin hala daha zemin yok sert demiri bulamazsak ya buna ev yapmak, ısrar etmek, buna gerek var mı ya! (B.13).

Yerel yönetim olarak bizim en büyük işimiz şehri ayağa kaldırmak, altyapı ve üstyapıyı toparlamak, enkazları temizlemek, hafif hasarlı binaları kaldırmak görevimiz ama şehir yeniden yapılacaksa, bu iş Çevre Şehircilik Bakanlığı ve TOKİ'nin işi, çünkü belediyenin buna gücü yok. Burada büyük bir sorun var: 50 bin kişinin hayatını kaybettiği bir şehirde hala afet bölgesi ilan edilmemesi, şehrin normalleşmesini engelledi. Üçüncü aydan sonra insanlar çeklerini ödemek zorunda kaldı, icralık oldular. Aylar geçti, faturalar gelmeye başladı ama hayat hala normale dönmedi. Şu anda bile işler tam anlamıyla normal değil. Belki de biz buna alıştık; molozlar arasında yaşamaya alıştık. Ama şehir dışına gidince buradaki yaraların ne kadar büyük olduğunu görebiliyoruz. Burada yaşamaya alıştık ama hayatta kalmamız ve sağlıklı olmamız bile bir şükür sebebi oldu (B.19).

Özellikle HATSU ve altyapı konusunda çok büyük sıkıntılar yaşadık. Onlar da kendilerine göre gerekçeler sunuyorlar ama afet sürecinde altyapı çok zorlandı. Şu anda ilçemizde Türkiye'nin üçüncü en büyük OSB'si var, yatırım bitmiş durumda ve Iskenderun Limanı'na raylı sistemle bağlanacak. Bu proje tamamlanırsa, burası büyük bir sanayi kenti olacak ve 56 bin kişiye istihdam sağlanacak. Ama doğayı korumak için tedbirler alıyoruz, özellikle gaz salımı ve atık su kullanımını çok önemsiyoruz. Profesyonel bir firmayla bu analizleri yapıyoruz ve sanayinin buraya zarar vermemesi için elimizden geleni yapıyoruz. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri altyapı konusunda çok yetersiz kaldı, depremin büyüklüğü ve hızlı reaksiyon göstermekte zorluk yaşadık. Bu süreçte bazı noktalarda eksiklikler oldu ve mülki idare bu süreci yönetti. Bazen HATSU ve diğer kurumlarla iletişim kurmakta zorlandık (K.6).

Altyapı ile ilgili hiçbir şey yapılmıyor, sadece Mehmet Öntürk'ün çalıştığını biliyorum. Defne ve Antakya'da altyapı planı hazırlanmış ama aslında önce altyapı planı yapılmalı, sonra konut inşa edilmeli. Türkiye Tasarım Vakfı aracılığıyla projeler hazırlandı ve önce konutlar tasarlanıyor. Bir fotoğraf var, altyapı yetersizliğinden dolayı sel bastı, belki görmüşsünüzdür. Hatay yeniden hayata dönüyor ama bu süreç, inşaat odaklı bir süreç, altyapı odaklı değil. Altyapı önce yapılmalı, sonra inşa edilmeli. Ama şu anda önce inşaat yapılıyor, sonra altyapı yapılmaya çalışılıyor (M.8).

Öneriler:

İyileştirme kapsamında temiz su erişimi, kanalizasyon, enerji altyapısı sağlanmasının önemi konusunda katılımcıların fikirleri aşağıda verilmiştir:

Vatandaşların temiz suya erişimini sağlamak için farklı bir yöntem izleyerek, özellikle ana caddelerde ve enkaz alanlarına yakın yerlere sokak çeşmeleri yaptırmaya başladık. Hatay'da su altyapısı büyük zarar gördü, bazı ilçelerde su hiç akıyor ve bu ciddi bir sorundu. Temiz suya erişim olmadan, salgın hastalıklar gibi birçok problem yaşanabilirdi, bu yüzden bu sorunu çözmek çok önemliydi. Su ve kanalizasyon altyapı çalışmalarına paralel olarak, Antakya ve Defne'de tuvalet ve duş ihtiyaçları için altyapı kuruldu. Ayrıca enerji, çok önemli bir ihtiyaç ve özellikle riskli bölgelerde afet enerjisi altyapısının oluşturulması gerektiğini düşünüyoruz (K.1).

Türkiye'de yapılan yatırımlar altyapıya olduğu zaman gözükmediği için o sanki boşa gitmiş yatırım gibi algılıyor yönetici arkadaşlar. Aslında en büyük yatırım altyapı yatırımları. Yap yatırımlarını yani mesela kur bir mahalle binlerce konut üret. O insanları o kötü evlerden çıkar, oraya koy orayı da sen değerlendir (B.39).

5.5.4. Yardımlar ve Organizasyonlar Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Yardımlar ve Organizasyonlar” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

İl genelinde dışardan gelen temel yardımlar, psikolojik destek, yasal destek konusunda kurumlar, STK’lar ve gönüllü halkın dayanışmasının ve koordinasyonunun tüm zorluklara karşın iyi bir iş birliği deneyimi yarattığı konusunda katılımcıların olumlu ifadeleri aşağıda sunulmuştur:

İlk yardımlar devletimiz tarafından çok hızlı şekilde sağlandı, ancak yolların kapanması ve havalimanının çalışmaması gibi aksaklıklar oldu. Ama helikopterlerle müdahale yapıldı ve yardımlar en kısa sürede ihtiyaç sahiplerine ulaştırıldı. Muhtarlar olarak biz de mahallelerimizi daha iyi bildiğimiz için yardımları yönlendirdik. Depremde bazı muhtarlarımız vefat etti, ama yerine azalar veya yerel kişiler hemen devralarak sabahları erken saatlerden itibaren çalışmaya başladık (K.17).

Bu deprem sadece Hatay’da olsaydı, bu halk bu devlet iki ayda unuttururdu. Vatandaşlarımızın desteği gerçekten çok anlamlıydı, maddi manevi yardım gönderenler, oyuncaklar, peruklar bile gönderen oldu. Bu çok ince bir düşünceydi. Eğer yıkım daha az olsaydı, belki iki ayda unuttururdu, ama can kayıplarımızı asla unutamayız (B.33).

Şehir belediyeleri sahada elinden gelen yardımı yaptı, özellikle giyim yardımı konusunda destek oldular. Binalar için iyileştirmeler yapıldı, ancak diğer teknik işler de devam ediyor. Tüm kurumlar yaraları sarmaya çalıştı ve dayanışma sürüyor. Sosyal açıdan da Esen kart gibi uygulamalar devreye girdi (B.9).

Hatay’da çadır konusunda büyük bir kaos yaşadık ama erzak konusunda ciddi bir sıkıntı olmadı, halk çok yardımseverdi, her şeyin iki yıl yeteceğini düşünüyorum. Ancak bazı insanlar, erzak yerine televizyon, buzdolabı çaldı, bu gerçekten ihtiyaçla alakalı değil. Depremde dışarıdaki insanlar daha iyi bir sınav verirken, Hatay halkı maalesef sınıfta kaldı. Yardımlar konusunda bazen adaletsizlikler oldu, ama genelde süreç sağlıklıydı. Valilik ve kaymakamlıkla ilişkilerimizde sorun yaşamadık, doğru şekilde çalıştıkça destek aldık. Yardımlaşma süreçleri şu an iyi durumda (B.20).

Yardımların doğru ve bilinçli gelmesi çok önemli. İlk başta herkes her şeyi gönderiyor ama zamanla ihtiyaca uygun şekilde koordine edilmesi lazım. Mesela ısıtıcı ihtiyacım varken gıda kolisi gelmesinin bir anlamı yok. Yardımların doğru şekilde yapılması, neye ihtiyaç varsa ona göre yönlendirilmesi gerekir. Depremde ilk günler kurtarma çalışmaları ön planda olur, ama zamanla barınma ve yiyecek gibi temel ihtiyaçlar ortaya çıkıyor. İnsanlar çadırdaki kalmaya alıştıktan sonra, bir süre sonra daha iyi bir şey aramaya başlıyorlar, bu da normalleşmeyi gösteriyor (K.2).

Deprem sonrası ATSO, Hatay’ın sesi oldu ve sahayı terk etmedi. İlçe bazında afet alanları oluşturuldu, Bakanlıklara talepler iletildi, hibe ve KOSGEB kredileri sağlandı. Ayrıca, üyelerimize teknik destek sunulmak üzere bir destek birimi kuruldu. Bu süreçte oldukça etkin ve başarılı bir çalışma yapıldı (M.11).

Türk Kızılay’ı, bazı noktalarda güçlü, bazı noktalarda ise zayıf kaldı. Güçlü olduğumuz alanlar arasında aynı yardımların devamlılığı, beslenme ve kişisel bakım ihtiyaçlarının karşılanması yer alıyor. Ancak ekipman ve kalifiye eleman konusunda sıkıntılar yaşadık. Araç ve personel desteği zamanında gelmedi. Şubeler sahayı daha iyi bildiği için, bu tür

desteklerin hızlı bir şekilde sağlanması gerektiğini belirttik. Yine de sıcak yemek hizmeti ve diğer yardımlarımızı aksatmadan sürdürdük (S.1).

Hatay'da EXPO alanında, Afet Platformu ve diğer beş STK ile birlikte çalışarak insani yardım sağladık. Mart'tan Haziran'a kadar psikososyal destek verdiğimiz 2 bin kişi vardı, bunlar çadır kentlerdeki kadınlar, çocuklar ve erkeklerdi. Ayrıca, hijyen kitleri, bebek kitleri, kıyafet, gıda, çadır ve battaniye gibi yardımlar dağıttık. Derneğimiz, afet platformu aracılığıyla toplamda 6 bin 415 kişiye ulaştı. Tüm afet platformunun toplam yardımı ise 1.5-2 milyon kişiye ulaşmıştı (S.11).

Yardım tırlarını yönlendirirken en çok yıkımın olduğu Antakya, İskenderun ve Kırıkhan'a odaklandık. Samandağ'a yardım gitmesi konusunda çok ısrar ettik çünkü orada da büyük yıkım vardı. Samandağ göz ardı edilmemeli, çünkü orası çok önemli bir bölgeydi. İnsanlar kendilerini unutulmuş hissetmemeli diye sürekli merkezi uyardık (K.10).

Deprem sonrası ilk 6 ayda temel ihtiyaçlar ön planda oldu. Sıcak yemek, kuru gıda, battaniye, ısıtıcı, hijyen malzemeleri (kadın ve aile hijyen kitleri, bebek bezi, maması) dağıtıldı. Konteyner kentler kuruldu. Sonraki 6 ayda psikolojik destek çalışmaları yapıldı; çocuklara yönelik oyunlar, kültürel etkinlikler, kadınlar için dikiş-nakış kursları ve erkeklere psikolojik danışmanlık sunuldu. Ayrıca yasal danışmanlık hizmeti de verildi, hak kayıplarını önlemek için destek sağlandı (S.14).

Olumsuz Görüşler:

Yardımlarla ilgili düzensizlik, farkındasızlık, hantallık, akreditasyon ve koordinasyonsuzluk gibi sorunlar konusunda görüşmeciler şu görüşleri beyan etmiştir:

Depremde kış şartları altında ısınma, çadır ve battaniye temini hayatiydi, ancak çadırlar 15. günden sonra ulaştı, bu süreçte birçok kişi sokakta kaldı ve hastalıklar başladı. AFAD ve Kızılay'ın sahada uzun süre görünmemesi dikkat çekerken, bazı yardım kuruluşları sadece fotoğraf çektilerip ayrıldı. Tırlarla gelen yardımlar ise düzensizdi, özellikle kullanılmış ve tasnif edilmemiş kıyafetler çoğunlukla çöpe gitti veya dağıtımı zorlaştırdı. ODTÜ'lülerin Excell ile düzenli envanter tutarak ve genel ihtiyaçları paketleyerek gönderdiği yardımlar ise daha nitelikli ve etkiliydi. Bu durum, yardımların bilinçli ve düzenli organize edilmesinin önemini açıkça gösterdi (B.19).

Başta büyük bir kaos vardı çünkü önceden bir planlama yapılmamıştı. Yardımlar çok ciddi geldi ama dağınıktı. Tırlar gelişi güzel boş alanlara bırakılıyordu, kimse ihtiyacı olanı alıp almadığını kontrol etmiyordu. İlk başta bir organizasyon yoktu, depolama alanı da yoktu. Sonra askeriyede depolama yapıldı, kimlik numarasıyla dağıtım yapıldı ve işler yavaş yavaş düzene girmeye başladı (B.25).

Deprem sonrası, bazı STK'lar ya da yardım kuruluşları telefonumu bulup bana ulaşarak, hâlâ veri taleplerinde bulunuyordu. Oysa durumu anlatıp, her şeyin enkaz altında olduğunu söyledim ama yine de yardımcı olmamı istediler. Bu hem beni hayal kırıklığına uğrattı hem de afet farkındalıklarının eksik olduğunu gösterdi (B.26).

Depremden hemen sonra belediye olarak hızlıca toparlandık ve gelen yardım tırlarının büyük kısmını biz organize ettik. Yardımların depolara alınması, dağıtılması, aşevlerinin kurulması gibi her şeyi biz yönettik. AFAD ise bu süreçte sınıfta kaldı. Onların yaptığı tek şey, gelen konteynerleri almak ve üzerine AFAD etiketi yapıştırmaktı. Yardım tırlarının çoğunu biz, jandarma ve sahil güvenlik ile birlikte dağıttık (B.24).

Ben konteyner kentlerde sabah akşam nöbet tutuyorum. Her şeyin düzenli olması için okul müdürleri ve yedek görevliler de sürekli görevde. Şu anda Hatay genelindeki en

düzenli konteyner kent burası. Yardımlar da düzenli bir şekilde depoda toplanıyor ve ben tek yetkili olarak bu süreci yönetiyorum. Afet anında koordinasyonu valilik sağlar, ama burada AFAD'ın yaptığı pek bir şey yok (K.4).

Birçok toplantıya katıldık ve odamız her zaman katkı sağladı, ancak biz de deprem mağduruyuz. Barınma, geçim ve çocuklarımızın eğitimi gibi birçok sorunla uğraşıyoruz. Maddi sorunlarımızı çözerken, kentin yeniden yapılanmasında daha fazla istihdama ve pozitif ayrımcılığa ihtiyaç duyuyoruz (M.9).

Yapılanma çok hantaldı ve akreditasyon almak bile uzun zaman alıyordu. Ancak afet hızlı bir şekilde müdahale gerektiriyor. Bu yüzden evrak işleri ve uzun değerlendirme süreçleri olmadığı için herkese izin verildi ama bu da sahaya fazla insan ve kurum girmesine neden oldu. Sonuç olarak, kimin nerede ne yaptığını kontrol edemedik ve bu da halk sağlığı açısından sorun yarattı (S.9).

Deprem sonrası yardım sürecinde büyük koordinasyon sorunları yaşandı. Örneğin; Antakya'ya gittiğimde, yardımların düzgün dağıtılmadığını ve yiyeceklerin çoğunun çürüdüğünü gördüm. Kuru bakliyat gibi yiyecekler, konteynırlarda barınan insanlara hiç uygun değildi. Onların acil ihtiyacı atıştırmalık, enerji veren yiyeceklerdi ama yerine kullanılmaz gıdalar verildi. Yardımların gereksiz yere fazla gelmesi, yolları tıkadı ve bazı yardımların yanlış ellerde depolanmasına yol açtı. Yardımların ihtiyaca göre ve koordineli bir şekilde yapılması gerektiğini düşünüyorum (S.10).

Öneriler:

Uluslararası yardım koordinasyonları, yardımların yönetimi için eğitim ihtiyacı, önceden planlama ve envanter yönetimi, iletişim ve organizasyon eksikliği, yerel dinamiklere duyarlılık ve entegrasyon, mevsime göre afet ihtiyaç planlaması, afet planlaması ve yerel koordinasyonlar konularında katılımcılar önerilerini şöyle dile getirmiştir:

Afet sonrası uluslararası yardımların koordinasyonu için Dışişleri Bakanlığımız sahada olmalı. Gelen yardımların doğru şekilde yönetilmesi çok önemliydi. Ekiplerimiz, gıda güvenliğinden tuvaletlerin kurulumuna kadar her şeyi koordine etti. Yardımların ve ekiplerin doğru yönlendirilmesi büyük önem taşıyor. İhtiyaç olmayan malzeme ya da ekiplerin gelmesi büyük bir yük olabiliyor. Biz de günlük ortalama 53 bin kişiye yemek sağladık. Devlet, STK'lar ve gönüllüler birlikte büyük bir iş başardı. Yardım koordinasyonu çok uzmanlık gerektiren bir alan, bu yüzden bu konuda eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyorum (K.1).

Afet sonrası yardımların doğru şekilde dağıtılabilmesi için önceden planlama yapılmalı. Yardım merkezleri, depolar ve yardım envanterleri önceden belirlenmeli. Yardımlar doğru yerlere yönlendirilmezse, çöp dağlarına dönüşür ve sağlık sorunlarına yol açar. Bunu yaşadık gördük yani. Bu yüzden planlama kesin ve net olmalı (B.28).

Yardımlar geldi ama dağıtım düzgün yapılmadı. Devletimiz çok güçlü, bu konuda tereddüt yok, ama iletişim ve organizasyon eksikliği vardı. Sular, erzak geldi ama sorun organizasyondan kaynaklandı. Buna odaklanmamız lazım (B.4).

Merkezi yönetim kırkinci gün aşure ve herise (keşkek) dağıtması gerekiyordu vatandaşı kazanmak için. Ortodoksların, Yahudilerin ve Alevilerin ve diğer hepsinin kanaat önderleriyle görüştük. Hepsinin görüşünü aldık. Zaten olması gereken yerel dinamiklerin kültürleri göz önüne alınmasıdır (K.11).

Afet anında, mevsime göre ihtiyaçların belirlenmesi çok önemli. Şubat'taki afetin soğuk nedeniyle ölümle sonuçlanan etkileri oldu, oysa Ağustos'taki afette Yalova'da sıcaklık nedeniyle çürümeler yaşandı. Bu tür afetler için önceden bir eylem planı hazırlanmalı. Ayrıca, eczane denetimi ve ilaç temini gibi konularda hızlı organizasyon yapılmalı. Yerel yönetimlerde de afet planları olmalı; bilinçli muhtarlar ve koordinasyon sağlanmalı (M.14).

5.5.5. Travma ve Psikososyal Destek Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Travma ve Psikososyal Destek” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Katılımcılar yaşanan afet sonrası afetzedelere psikososyal destek ve sosyal yardımlar, afet farkındalığı ve eğitimleri, kadınlara yönelik destek, devletin empatik yaklaşımı sayesinde iyileştirme sürecinin öneminden hareketle olumlu görüşleri şunlardır:

Deprem sonrası insanın birbirine sarılmasının ne kadar iyileştirici olduğunu daha iyi anladık. Hepimiz büyük bir travma yaşadık; şehirler yıkıldı, can kayıpları yaşandı, sosyal hayat alt üst oldu. İnsanlar, psikolojik olarak tükenmişti. Kaymakam Bey'in korku ve çaresizlikle yüzleşmesi gibi, bu dönemde herkesin aklı ve kalbi arasında bir denge kurması zorlaşıyordu. Sürekli çadır ve konteyner kentlerdeki vatandaşlarla iletişim kurarak onların duygularını anlamaya çalıştık. Adaletli ve empatik yaklaşım, halkın güvenini kazanmamıza yardımcı oldu. Afet dönemi gerçekten büyük bir psikolojik travma, ancak insanlara dokunarak, empati kurarak iyileşmelerine yardımcı olabiliyoruz. Herkesin el birliğiyle yaralar sarılmaya çalışıldı (K.1).

Bu süreçte en önemli şey psikososyal destek. Deprem sonrası travma yaşayan insanlara yardım etmek için çok planlı ve sistematik bir şekilde çalışıyoruz. Kaymakamlık olarak, her mahalleye tek tek ulaşp, özellikle depremde ailelerini kaybedenlere öncelik vererek, onların ihtiyaçlarını tespit ediyoruz. Ayrıca, psikologlar ve psikiyatri hekimleriyle travma sonrası stres bozukluğu yaşayanlara özel destek sunuyoruz. Hedefimiz, devletimizin sıcak yüzünü hissettirmek ve insanların bu psikolojik travmayı atlatmalarına yardımcı olmak. Psikolojik destek, sadece afet sonrası değil, gelecekteki şehir planlamasında da önemli. İnsanların kendilerini yalnız hissetmemesi, güvenli ve huzurlu bir ortamda iyileşmeleri için tüm imkânlarla çalışmalarımıza devam ediyoruz (K.6).

Afet sonrası iyileştirme çalışmalarımız devam ediyor. Sosyologlar ve psikologlar sahada, Türk Kızılayı da hala yardımlarını sürdürüyor. Konteyner kentlerde çocukların ders çalışamaması sorununa çözüm olarak yüzüncü yıl kütüphanelerini kurduk. Çocuklarımıza psiko-sosyal destek veriyoruz, bazen bir oyuncak ya da oyun, psikolojik iyileşmelerine yardımcı olabiliyor. Bir çocuğun konuşamaması, basit bir oyunla geçebiliyor. Sahada iyileştirme çalışmalarına devam edeceğiz, iyileşene kadar bu süreç sürecektir (S.1).

Depremde afet farkındalığının eksikliği önemli bir sorundu. Gönüllülerimize travma yönetimi ve psikolojik esneklik eğitimleri vererek, hızla kriz merkezi kurup psikolojik desteğe odaklandık. Özellikle kadınlar için çadır kentlerde çay ocakları ve kahve makineleriyle sosyal alanlar yarattık. Bu sayede kadınlar daha rahat ifade alabildi ve travmalarını daha iyi yönetebildi. Uzmanlık alanımız olan kadınların güçlendirilmesi konusunda etkin çalışmalar yürüttük (S.7).

Olumsuz Görüşler:

İyileştirme sürecinde barınma sorunu ve afetin yol açtığı psikolojik etkiler, kriz yönetimi, afet farkındalığı ve toplumsal bilinç, ilk müdahale süreci yaşanan şoklar, konteynerkent kullanımı, güvenlik zorlukları ve aksaklıklarla ilgili katılımcılar görüşlerini şu şekilde vurgulamışlardır:

Afet sonrası sadece fiziksel müdahale yeterli değil, psikolojik destek de çok önemli. İnsanları tahliye ettikten sonra, ne olacağını ve sürecin nasıl işleyeceğini bilmemek, büyük bir psikolojik yıkıma neden olabiliyor. Afet bilinci eğitimleri sadece afet anında değil, sonrasında da insanların iyileşmesini sağlamak için gerekli. Psikososyal destek gruplarının da bu süreçte aktif olması, insanların belirsizlik ve umutsuzluk duygularını engellemek için çok önemli. Yani, fiziksel olarak sağ salim kurtulmuş olabilirsiniz ama psikolojik olarak zorlanmalar devam edebilir (B.2).

Toplu konutlar tamamlandıkça insanlar rahatlayacak, çünkü şu an çadırda veya konteynerde yaşamak çok zor. Herkes evini, malını kaybetmiş ve bu insanları psikolojik olarak da yıpratmış. Barınma sorunu çözüldükten sonra insanlar geçim konusunda daha rahat olabilirler ama şu anda gerçekten zor bir durum var. Yapılaşmaya dikkat etmek gerek, yoksa şehre zarar veririz. Şehrin eski halini aramamak için dikkatli olmamız lazım (B.20).

Deprem sonrası yaşadığımız süreç, psikolojik olarak çok zordu. Artçı sarsıntılar sürekli devam etti ve bu barınmanın çok zor olmasına sebep oldu. Kriz yönetimi yapmaya çalıştık ama deprem psikolojisinin yarattığı kaosla başa çıkmak gerçekten zordu. Yardım için çay ocağı kurmayı düşündük, başta anlamadılar ama sonrasında küçük bir sıcak çay, insanların moralini artırmaya yetti. İnsanlar bir umut ışığı arıyorlardı. Deprem kaosu, farkındalıkları tamamen devre dışı bırakmıştı. Birçok insan acıdan koparak, gerçeklikten kaçmaya çalıştı. Topluluk olarak birlikte hareket ettik fakat psikolojik olarak çok zorlandık. Deprem sonrası, toplum olarak daha sağlam bir deprem bilinci geliştirmemiz gerektiğini öğrendik. Hem toplumsal hem de yapısal olarak eksiklerimizi anlamamız ve bunlara dikkat etmemiz gerekti. Kendimizin de bir deprem algısının olmamasının bedelini ödemiş olduk (B.26).

Büyük bir afet sonrası insanlar şoka giriyor, ne yapacaklarını bilmiyorlar. İlk iki gün herkes kendi başının çaresine bakmak zorunda kaldı çünkü yardımlar gelene kadar kimseye ulaşılabilecek durumda değildik. Yani o ilk iki buçuk gün gerçekten çok zor geçti (B.29).

Deprem sonrası psikolojik olarak çok zorlandık. Eşim sinir krizi geçirdi, bir süre şehir dışına çıkmak zorunda kaldık. Gittiğimiz yerlerde, özellikle Ankara'da, buradaki insanların yaşadığı zorlukları anlamayan çok kişi vardı (B.4).

Şu an büyük bir sorunumuz yok ama konteyner kullanımında bazı sıkıntılar yaşanıyor. Bazı vatandaşlar konteynerlerden elektrik çekiyor ve bu yangına sebep olabiliyor. Mesela iki çocuk, konteynerin etrafında ev yapmış, ısıtıcının fazla yüklenmesinden yangın çıktı ve çocuklar hayatını kaybetti. Bu tür kazalar istenmedik şeyler. Bence AFAD'ın konteyner yaklaşımı yanlış. Daha hızlı çözüm için bungalov tarzı evler yapıp, insanlar oraya yerleştirilmeli. Elektrik ve suyu devlet ödese de bir süre sonra herkesin kendi masraflarını karşılaması sağlanmalı. Deprem etkilerini atlatmak için vatandaşın psikolojisinin iyileşmesi çok önemli (K.4).

Bu afet, insanların travmalarını daha da derinleştirdi. Hatay gibi yerlerde, ilk müdahale çok yavaş oldu ve bu süreçte yaşanan belirsizlikler, acıları arttırdı. İnsanlar, eğitim ve

sağlık hizmetlerinde yetersizlik yaşadı, bunlar da travmayı büyüttü. İlk günlerde Hatay dışlanmıştı, bilgi alınamıyordu. Herkesin yaşadığı bir hikâye vardı ve o şok anında, insanların içinde bulunduğu binaların yıkılmasını bile kavrayamıyorduk. Travmalar çok güçlendi, müdahaleler yetersiz kaldı ve bu süreçte gerçekten yaşanan acılar anlatıldığı gibi doğrudu (M.1).

Öneriler:

İyileştirme sürecinde afetin izlerinin silinmesi amacıyla farklı bir dil ve iletişim geliştirilmesi, psikososyal destek çalışmalarının yaygınlaştırılması ve çeşitlendirilmesi, afet farkındalık eğitimleri ve kurumlar arası iş birliği ve koordinasyonların geliştirilmesi konusunda katılımcılar şu görüşleri ifade etmiştir:

Afet sonrası "depremzede" gibi terimler kullanmak, insanları travmatize edebilir. Bu yüzden belki de "hayatta kalan" veya "survivor" demek daha doğru olur. Afetzedeleri sürekli travma hatırlatan kelimelerle anmak, iyileşmelerini zorlaştırabilir. Ayrıca afet farkındalığı eğitiminin, özellikle öğretmenler için travmaya duyarlı bir şekilde verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Hatay'da 56 dernek psikososyal destek sağlıyor ve yerel halka da yardımcı olmaya çalışıyorlar. Psikososyal destek süreci, her hafta koordinasyon toplantılarıyla takip ediliyor. Her eksiklik tespit edilip anında müdahale ediliyor. Bu süreç, sadece binaların değil, insanların da iyileşmesini hedefliyor (K.11).

Deprem sonrası süreç çok önemli. İnsanların travmalarını iyileştirebilmek için planlı bir yaklaşım gerekli. Hayat eskisi gibi normal akıyor, bu yüzden psikolojik destek ve psikososyal yardım sunulması gerekiyor. Bu desteği sağlamak için özel merkezler kurulmalı ve travma yaşayanlara faydalı olacak aktiviteler düşünülmeli (M.8).

Başlangıçta kısa süreli gezici çalışmalar yapıyorduk ancak insanların uzun süreli psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu fark ettik ve bir merkez kurarak ücretsiz terapi hizmeti vermeye başladık. Aile Bakanlığı ile ortak çalışmak bizim için kolaydı çünkü denetleme mekanizmaları ve koordinasyon vardı. Ancak, sahaya gönderilen personelin çoğu afetle ilgili deneyimsizdi, bu yüzden bu alandaki eğitim eksiklikleri gözlemlendi. Kurumların afet farkındalık eğitimlerinin artırılması gerektiğini düşünüyorum, çünkü sahaya gönderilen personelin yetkin olması çok önemli (S.11).

5.5.6. Sağlık Yönetimi Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Sağlık Yönetimi” kategorisi altında “Olumlu Görüşler ve Olumsuz Görüşler” olarak 2 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet sonrası il genelinde sağlık tehditlerine karşı önlemler, altyapı ve su sorunları, ilaçlama çalışmaları ve gıda güvenliği, sağlık taraması ve psikolojik yardım, STK’ların rolü, afet deneyimleri ve teknolojinin kullanımı konularında katılımcı görüşleri şöyledir:

Bu konu gerçekten çok boyutlu bir işti. Deprem ardından sağlık tehditlerini önlemek için böcek ilaçlamasından cenazelerin ilaçlanmasına, hayvanların derin kuyular kazılarak kireçlenerek ölmesinden kemirgenlerle mücadeleye kadar pek çok önlem alındı. Çadır kentler, konteyner kentler ve toplu alanlarda da WC, duş, mutfak gibi ortak yerlerin ilaçlanması gerekiyordu. Enkaz alanlarında oluşabilecek bakterilerin

zararlarına karşı havadan emilmesini sağlamak için özel aygıtları kullanarak bunların gerçekleştirilmesini engelledik. Depremden sonra su, kanalizasyon, çöp yönetimi gibi temel altyapı sorunları büyük bir sorun haline geldi. Hatay'da su şebekesi ciddi şekilde zarar görmüş, bazı ilçelerde su hiç akıyordu. 563 bin kişi şehri terk ederken, sokak hayvanları da sağlık riski oluştuyordu. Tüm bu olumsuzlukları önlemek için 19 belediye desteği, Sağlık Bakanlığı ve Halk Sağlığı gözetiminde ilaçlama çalışmaları yaptık. Gıda güvenliği de çok önemliydi. Yemek Üretim Noktalarının hijyen koşulları denetleniyor ve halkımıza sağlıklı ve hijyenik ürünler sunuluyordu (K.1).

Deprem bölgesinde sağlık taraması, psikolojik ilk yardım ve hijyen kiti dağıtımı gibi sağlık çalışmalarını üstlendik. Derneğimiz, yardım toplama, tedarik ve farklı profillerden gönüllüleri bir araya getirme konularında önemli tecrübeler edindi. STK olarak sahada bulunmak, ihtiyaçları anlamak ve insani bir yaklaşımla destek olmak çok değerli ve gerekliydi. Akut dönemde tüm kaynaklarımızı afete ayırmamıza rağmen, çabalarımız bir tsunamiden bir kova su kaldırmak gibi sınırlı kaldı, zira tüm nüfusa ulaşmak ve sonrasındaki durumlarını takip etmek çok zordu (S.16).

Derneğimizin geçmiş afet deneyimleri, özellikle Nepal depremi sonrası edinilenler, güçlü bir altyapı oluşturmamızı sağladı. Afetlerde teknolojiyi etkin kullanma konusunda uzmanlaştık. Yapay zekâ destekli mobil sağlık uygulamamız HERA, insanların sağlık ihtiyaçlarına danışabildikleri bir platform sunuyor. 6 Şubat depremi sonrası, yıkılan sağlık tesislerinin yerine kurulan geçici sağlık noktalarını hızla haritalandırarak mobil uygulama ve web sitesi üzerinden paylaştık. Bu, afetten etkilenen toplulukların ihtiyaçlarına göre teknolojiyi hızla güncelleyebilme yeteneğimizin en güçlü yanlarından biri (S.6).

Olumsuz Görüşler:

İl genelinde afet sonrası çocuk, kadın, göçmenler, kronik hastalar ve yerleşik nüfusun sağlık sorunlarına karşı aşılama ve hijyen çalışmalarında zorluklar, sağlık merkezleri ve çalışma koşulları, çevre kirliliği, ulaşım sıkıntıları ve kurumlar arası koordinasyon konularında katılımcılar görüşlerini şu şekilde açıklamışlardır:

Deprem sonrası süreçte, Aile Sağlığı Merkezleri'nin (ASM) ve temel sağlık hizmetlerinin durumu vahimdi. Bakanlık ve Türk Tabipler Birliği ile koordinasyon sorunları yaşasak da aşılama ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele gibi konularda çözümler ürettik. Bilimsel raporlarımızın (su ve asbest analizleri) bazı kurumlarca reddedilmesi ve "her şey yolunda" algısı yaratılmaya çalışılması ciddi sorun teşkil etti. Yıkımlarda gerekli önlemlerin alınmaması ve halen ASM'lerin yapılamaması, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini tehdit ediyor (M.13).

5.5.7. Enkaz Yönetimi Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Enkaz Yönetimi” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Kent genelinde bina yıkımları ve denetimli güçlendirme çalışmaları, katı atıklar ve çöp yönetimi, defin yönetimi, ilaçlama, rezerv alan ve inşaa süreci, meslek odaları hasar tespit çalışmaları, enkaz kaldırılması tecrübeleriyle ilgili konularda görüşlerini katılımcılar şu sözlerle ifade etmiştir:

Definle ilgili sorunların yaşanmaması için Amasya Müftümöze başvuruldu ve iki tır kefen ile tabut temin edildi. Organizasyon şemasını oluşturup görevleri belirledik. 15 ilçenin çöplerinin toplanarak 6 transfer istasyonunda bir araya getirilerek katı atık bertaraf tesislerine götürülüyordu. Bunlardan biri olan Antakya'daki Gökçeğöz mevkiindeki katı atık bertaraf tesisi çok ciddi zarar almıştı. Oranın normal hâle getirilmesi için de çok ciddi çalışmalar yürüttük. Büyükçe bir alana da el koyarak orayı, çöp sahası olarak belirledik. Bu arada belediyelerin tüm işlerini de neredeyse üstlenmiş olduk. Çöp konusunda 24 belediye ve İSTAÇ ile beraber çalışıyorduk. Bunlarla beraber biz çöp yönetimini de organize ederek çöp ilaçlamasını yapıyorduk. Çöplerin ayrıştırılması bakımından da önemli işlere imza attık. Kentlerin çöp yönetiminde, bir kişinin çöp üretimi normal şartlarda 800 g kadarmış, deprem sürecinde ise birçok şey paketli ve ambalajlı kullanıldığı için kişi başı çöp miktarı 2.4 ile 3 kg arasında değiştiğini fark ettik. Bu süreçte çöp, normalin üç katına çıktı. Normalin 3 katından fazla çöpü hem toplanmasını hem de Katı Atık Bertaraf Tesislerine taşınması ve geri dönüştürülmesini sağladık. Arkadaşlarımızla beraber özverili bir çalışma içerisinde önemli işlere imza attığımızı ifade etmek isterim (K.1).

Depremde yıkılan ve yıkılması gereken çok sayıda bina vardı. Yıkım süreçleri hukuka uygun ilerlese de, bazı binalar hala yıkılmayı bekliyor. Güçlendirme çalışmalarının ve yeni yapılan binaların çok sağlam olduğuna inanıyorum. Ancak, orta ve az hasarlı binalarda vatandaşların kendi imkânlarıyla yaptığı güçlendirmeler konusunda endişelerim var. Bu binaların betonarme yorgunluğu gibi durumlar için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından detaylı bir kontrol yapılması gerekiyor. Deprem sonrası ilk hasar tespitlerinin uzman olmayan kişilerce yapılması, ardından uzman grupların daha olumlu değerlendirmeleri, vatandaşın güvenini sarstı. Olası yeni bir deprem riski varken, toplumun güvenini yeniden tesis etmek için bu binaların durumu netleştirilmeli ve gerekiyorsa tekrar kontrol edilmelidir (B.33).

Şu anda Hatay'da zaten yapılan çalışmaların çok büyük bir kısmı rezerv alanla ilişkili. Rezerv alanda biz hasarlı gördüğümüz yapılardan tutun, risk teşkil ettiğini düşündüğümüz yapılara kadar tüm yapılarla ilgili öncelikle bir yıkım çalışması yapıyoruz. Sonra yerine sağlıklı bir kent inşa etme misyonumuz var. Bizim bu inşa ettiğimiz kentte sosyal donatılarından barınma ihtiyacına kadar ticari akslarına kadar bütün planlamasını yürütüyoruz (K.15).

Şehir dışından tabii ki meslek odalarının konteyner kent, çadır kent kurulumu veya maddi, manevi yardım faaliyetleri, hasar tespitlerinde aynı şekilde önemli katkılar sundular. Yani o kadar çok alanlardaki çalışan üç tane vali vardı. Herkes bir alana bakıyordu. Biz daha çok kendi alanımızda yardım da yoğunlaştık (K.2).

İlk gün arama kurtarma çalışmalarından sonra, enkaz kaldırma işinin başında yer aldım ve hala devam ediyoruz. Orta hasarlı binaların kaldırılması ve tehlikeli durumların ortadan kaldırılması için hızlı bir şekilde müdahale ettik. Yetersiz teknik kapasiteye rağmen, arkadaşlarımızın özverili çalışmalarıyla 9-10 ay içinde yıkılan binaları ve cadde sokak, ondan sonra yine yaşamın devam ettiği alanlardaki o tehlikeli koşulları ortadan kaldırdık. Yani merkezi yönetimin fayda zararından, yerel yönetimlerin fayda zararı tamam ama afet konusu çok farklı bir konu. Yani kalkıp da çöp toplama işini merkezden yapilsın diyemezsin. Şu ana kadar 504 yapım ve yıkım ihalesi yapıldı. Orta hasarlı binaların kaldırılması ve güçlendirilmesi için ihaleler devam ediyor. YİKOB olarak, hızlı ve pratik çözümler geliştirerek örnek bir çalışma yürüttük (K.3).

İlk günlerde kayaların ve taşların kaldırılması gibi işleri görüyorduk. Büyükşehir belediyesi araçları burada olsa da personel eksikliği vardı. Operatörler de başka ilçelerden geliyordu ve bu yüzden koordinasyon eksiklikleri yaşadık. Vatandaşlarla

bazen çatışmalar oldu, ama biz bunları çözüme kavuşturduk. TOKİ projelerinde de eksiklikler yaşandı, yükleniciler bazen işleri zamanında bitiremedi. Biz de yerleştirme ve sevk işlemlerini üstlendik. Yıkım ve enkaz kaldırma konusunda sorumluluk bizdeydi. Yıkım sürecinde kent estetiğini korumaya dikkat ettik. İlk dinamitli yıkımı Hassa'da gerçekleştirdik, bu sayede çok katlı binaları hızlıca yıkabildik. Bu yöntem daha sonra diğer illere de yayıldı. Enkaz kaldırma konusunda da önemli tecrübeler kazandık (K.6).

Japonya'dan gelen bir heyet, Hatay'daki enkazların kaldırılmalarının en az 4 yıl süreceğini ifade etmişlerdi. Ancak öylesine bir kararlılık var ki, sahadaki çalışmalar sayesinde aralık sonuna kadar enkazlar kaldırıldı ve sadece hukuki süreçleri devam edenler kaldı. Bu kararlılığı gösterebilmek devletin iradesinin ve milletimizin dayanışma ruhunun bir göstergesidir (K.7).

Olumsuz Görüşler:

Enkaz yönetiminde asbestin sağlık üzerindeki etkileri ve önlem alınmaması, organize olmada geç kalınması, uzman yetersizliği, barınma alanları ve halkın tepkisi, kurumlar arası güven sorunları, rezerv alanlarla ilgili hukuki süreçler gibi konularda katılımcıların yanıtları şu şekilde doğrudan aktarılmıştır:

Eşim hekim, hastane hocası. Asbesti bir kere solursan 30 /35 sene sonra akciğerinde zar kanseri olabiliyorsun. Bağırsakları örten zar var periton, periton kanseri olabiliyorsun. Bu da 6/ 9 ayda seni öbür tarafa gönderiyor. Burada astbesten insanları korumak için hiçbir önlem almadılar. Ben inşaatı çok bilmem ama bir doktorum ve asbesti en az bir kere solursan o 30/35 yıl sonra sana kanser olarak dönebiliyor ya da akciğer zarında plak oluyor, kötü huylu olmayan kas lifleri, plaklar oluyor. Bu da senin nefes alıp vermeni zorlaştırıyor. Ama kansere dönüştüğünde 6/9 ayda gidiyorsun. Şimdi bunlara hiç dikkat etmediler (B.1).

Şimdi yıkılan binaların enkazların altında kalanları kurtarmakta yani enkazı açığa çıkarılmasında biraz geç kalındı. Akut dönem makine yetersizliği ortadaydı. Yani şöyle makineler, kepçeler, enkazı bilinçsizce vura vura açmaya çalışanlar oldu. Yani bilinçsizce yarım vurduğunda en aşağıya kadar zaten adamın canı çıkar. Maalesef bunu doğru yönlendiremedik. Burada organize edecek, idare edecek, koordine edecek bir AFAD görevlisinin veya bir bileninin olması her şeyi değiştirebilir (B.29).

TAMP'taki barınma alanlarının hiçbiri kullanılmadı, enkaz döküldü o alanlara maalesef. Belirlenmiş bir alanımız ve yüz dönümün üstünde bir çalışmamız da vardı. Amma velakin o dönemin valisi tarafından buraya halk gelmez tabiri nedeniyle şu oldu. Bakın orada hemfikir olduğumuz nokta şu ilk başta kurulan çadır kente insanlar imtina etti. Neden? Ben dedi; enkazının içinde kıymetli eşyalarım var, benim önemli hatıralarım var, ikisi içinde bağlayıcı olabilir. Ben onları almadan bu alandan gidemem kurduğum çadır kentlere. O kronik dönem geçtikten sonra insanlar orada durulmayacağını anladığı zaman zaten konteyner ve çadır kentler cazibe alanı haline geldi. Biz o süreçte o barınma alanlarını oluşturup insanlara daha hijyenik, daha uygun alanlara almış olabilseydik şehrin merkezi de tamamen boşalacaktı ve siz istediğiniz gibi alt yapı, üst yapı çalışın aman oradan insan çıkacak mı, buraya gittiğimiz altyapıya bir zarar verir miyiz tedirginliğini yaşamadan çalışılacaktı (K.10).

Şimdi yıkım yaptırıyoruz. Yıkımların bazılarında para alıyoruz doğal olarak, bazılarını da elle yıkımlı. Elle yıkım mesela kesilmesi lazım. O anda para ödiyoruz. Yapın demişler, yaptık şimdi bize parayı göndermeyiz diyorlar. Yani yıkım işlerinde AFAD kararsızlık içinde işleri zorluyor. Güven problemi varsa, yılda, iki yılda bir gelen müfettiş tüm evrakları inceler. Bir sıkıntı varsa zaten bulur. Ama iş yapılınsın istemiyorlar, reklam yapılınsın istiyorlar. Japonlar gelmiş buraya bu yıkımı ancak 4 yılda kaldırabilirsiniz demiş valimize. Üç beş ayda bitirdik. AFAD ondan sonra diyor ki biz

yıkımı bitirdik. Ya kardeşim siz mi bitirdiniz ne çektik burada biz tozun toprağın içinde hiçbirini gözükmeyen ama bitirdik deyince onlar atlıyor. TOKİ'de insanlar hazine arazilerinin tamamında ağaçlar var. Oralarda kaldırımları vatandaşlarla işte arbede yaşandı. Şimdi onlar bitince tersine bizi göremezsiniz. Resmi de onlar çeksin, biz onu da istemiyoruz (K.4).

Hani şöyle övünüyoruz ya çok kısa bir sürede yıkımları yaptığımızı, o yıkımlar yüzünden kaç kişinin öldüğünü biliyor musunuz? Kaç kişi, kaç operatör enkazın altında kaldı yıkım yapılırken moloz ve demir taşıyan şeylerin kamyonların altında kaç kişinin öldüğünü ya da onu bırakın şimdi inşaatla övünüyoruz. Bakın ekosistem yok olacak yakında (M.2).

Afet sonrası zararların tespiti için nasıl bir yol izleyeceğimizi biz de bilmiyorduk, tamamen deneme yanılma yöntemiyle ilerledik. Mahkeme hakimleri ve katipleri de afeti yaşadıkları için birlikte bu süreci yürüttük. Adalet Bakanlığı'nın hukuki süreleri durdurması çok faydalı oldu. Bu sayede araştırmalar yaparak eksiklikleri gidermeye çalıştık. Afet süreci, öncelikle hasarlı binaların tespitiyle başladı. Yanlış tespitler nedeniyle dava açma yolumuz oldu. Ayrıca hak sahipliği, rezerv alan ve kayıplara ilişkin tazminat davaları da söz konusu. Tazminat davaları usul açısından net ancak rezerv alan süreci yeni, belirsiz ve boşluk olan bir süreç (M.14).

Mesela enkazda çalışırken çok kavga da ettik. Ben inşaat işçisiyim diyor, benden daha iyi mi bileceksin. Ya burada inşaat mı yapıyoruz kardeşim. Mesela mühendislik, inşaat mühendisliği ayrı bir iş yıkım mühendisliği ayrı bir iş. Gelişmiş ülkelerde Yıkım Mühendisliği diye bir bölüm var burayı okuyan mühendisler var, bu ayrı bir işleyiş ayrı bir prosedür. Bizim ülkemizde de yıkım, yıkılmış binalar ile alakalı işte bizler gibi AFAD teknisyenleri gibi bizler gibi saha tecrübesi olan insanların orda yönetimde olması gerek. Ama maalesef ki bürokrasi siyasi bir sürü engelle karşılaşıyoruz. İnşallah şu anki AFAD'ın çalışmaları devletimizin çalışmaları, bunun çok kısa sürede düzeleceğini umut ediyoruz. O şekilde bir çalışmaları var (S.17).

Öneriler:

Enkaz yönetiminde yıkımla ilgili uzman yetiştirilmesi ve diğer sahadaki ekiplerle bütünleşik çalışmaların geliştirilmesi konusunda katılımcılardan K.17 “kurum içerisinde bir bölümün varsa iki bölümün olsun örnek verelim bir tanesine yıkımla ilgili uzmanlar yetiştirebilirsiniz. Bir konuda da sağlık ekipleri ile ilgili bir şeyler üretirsin. Çevre Şehircilik İl Müdürlüğümüz bölümleri var, bunların organize bir şekilde çalışması gerekiyor. Bunları da bilinçli hale getirip bunlar da bir şekilde sosyal medya sunulabilir” sözleriyle öneride bulunmuştur.

5.5.8. Sokak Hayvanları Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Sokak Hayvanları” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet sonrası sokak hayvanlarıyla ilgili çalışmalar konusunda katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Hatay genelinde Antakya, İskenderun ve Samandağ hayvan barınaklarında hayvanlarımızın bakımları ve beslenmeleri uzman görevlilerce yapılmış ve bakımları yapılan hayvanların, ülkemizin çeşitli noktalarındaki Kamu Kurumlarına ait uygun barınaklara sevki sağlanmıştır (K.1).

Bakıyorum Ortadoğu'da her yerde bir savaş var ve insanlar ölümü öyle bir kutsanmış ki yani yaşamı kutsuyor. İnsanı kutsayalım, doğayı, ağacı kutsayalım yani yeni geçti bu köpek yasasını hangi vicdan kabul eder? Ciddi bir sorun köpeklerin artması vs. itirazım yok ama çözüm öldürmek olmamalı. Yani ölüm kelimesini bu coğrafyadan silinmeli. Tamam mı? Sadece onu Azrail'e bırakmalısınız yani (B.25).

Baromuz afetin 24 saati dolmadan adliyeye geldi. Baroda gerek meslektaşların gerek vatandaşların eksiklerini tamamlamak adına ulaşabildikleri bütün yardımlara, bunun içinde gıda giyim aklınıza gelebilecek köpek maması, kedi maması, hayvan yemi her şeye ulaşmaya çalıştı ve ücretsiz olarak o dönemde kurulmuş konteyner ve çadır kentleri gezerek afet neticesinde yaşanan sıkıntılara dair hukuki yollarını ücretsiz olarak insanlara yelek giyerek anlattık (M.14).

Olumsuz Görüşler:

Bu konuda katılımcıların olumsuz görüşleri şu şekildedir:

Yani burada sorun mevzuatlar değil. Sorun bunun uygulama biçimleri. Mesela barınaklar için de aynı şey konuşuluyor. Aslında önceki yasa hayvan hakları yasası. Misyonu, vizyonu olarak hem yaşanabilir bir şehir hem yaşanabilir sokak hayvanları için yaşanabilir bir hayatı, ortamı sağlıyordu ama uygulama bulmadı. Buradaki olayda bence benzer (B.26).

Bir hayvan hakları derneği var mesela dünyanın her yerine seslerini duyuruyor. Hayvan hakları elbette önemli ama bir deprem konusu diyorsanız yani insan hayatı da hepsinden önemli, unutuyoruz yani (B.39).

Öneriler:

Afet sonrası birçok konuda ilçe belediyelerinin yetersiz kaldığı ve yetki ve sorumluluklarının Büyükşehir Belediyesi'ne tamamen geçmesi konusunda B.17 önerilerini şu şekilde ifade etmiştir:

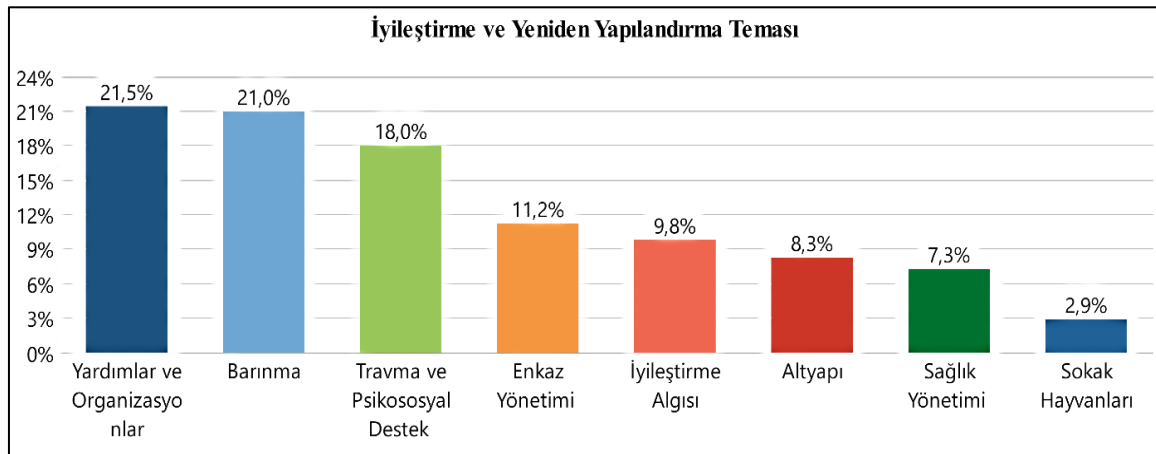
“Senin yetkin yok, yasa çıkmış, Büyükşehir yasası, şunlar, bunlar çöp topla sen eee kapat ilçe belediyelerini büyükşehir toplasın çöpü de kardeş. Yani yük olmaktan kurtulsun. Yani mantıklı değil mi, kambur. Yahu yok yetkim yok. İlaçlama bile Büyükşehir'in, ilçeye köpek işi, barınak sorunları. Yetki karmaşası da olmaz ver Büyükşehir'e. Yahu ilçe belediyesine gerek yok, kapatırsın... Şubesi dersin”

Tablo 33. İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Teması Alt Kodlar İstatistiği

İYİLEŞTİRME VE YENİDEN YAPILANDIRMA TEMASI	KODLAMA SAYISI	YÜZDE
Yardımlar ve Organizasyonlar	44	21,46
Barınma	43	20,98
Travma ve Psikososyal Destek	37	18,05
Enkaz Yönetimi	23	11,22
İyileştirme Algısı	20	9,76
Altyapı	17	8,29
Sağlık Yönetimi	15	7,32
Sokak Hayvanları	6	2,93
TOPLAM	205	100,00

İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma altında 205 adet kodlama yapılmıştır (Tablo 33). Bu temada en fazla kodlamanın Yardımlar ve Organizasyonlar kategorilerinde 44, sırayla Barınma 43, Travma ve Psikososyal Destek 37, Enkaz Yönetimi 23 olurken ez az kodlamanın ise Sokak Hayvanları kategorisinde 6 adet yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 6. İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Teması Alt Kodlar İstatistiği

İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Teması altında oransal olarak en fazla % 21,5 ile Yardımlar ve Organizasyonlar, sırasıyla onu Barınma % 21, Travma ve Psikososyal Destek % 18, Enkaz Yönetimi % 11,2 ve en az kodlama ise % 2,9 ile Sokak Hayvanları kategorisi gelmektedir (Grafik 6).

5.6. TECRÜBE TEMASI

Tecrübe teması altında Hatay il genelinde afet yönetimi kapsamında merkezi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının bu anlamdaki algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu tema altında Kişisel Algı ve Deneyimler, Merkezi Yönetmelik Deneyimleri, Yerel Yönetmelik Deneyimleri, Meslek Odaları Deneyimleri ve STK Deneyimleri olmak üzere 5 adet kategori belirlenmiştir.

Tablo 34. Mülakat Katılımcılarının Tecrübe Temasına İlişkin Temel Bulgular

KATEGORİLER	BULGULAR
Kişisel Algı ve Deneyimler	Katılımcılar; Deprem yönetmeliklerinin güncellenmesi ve mevcut boşlukların giderilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (B.28). İnşaat mühendislerinin sorumluluklarının yeniden gözden geçirilmesi ve yapı denetimi süreçlerinin sıkılaştırılması, riskli alanlarda yapılaşmaya izin verilmemesi gerektiği belirtilmektedir (M.11, B.13). Mevzuata uygun yapılara af çıkarılmasının sorunlu olduğu ve uygun olmayan yapı stokunun detaylı incelenmesinin önemi dile getirilmektedir (B.12). Yardımların tasnif edilerek dağıtılacağı lojistik merkezlerinin kurulması ve gönüllülerden oluşan tasnif ekiplerinin oluşturulması önerilmektedir (B.19). Afet anında hızlı müdahalede ne yapılması gerektiğinin personel tarafından öğrenilmesi ve bu tecrübelerin kayıt altına alınarak planlamalarda kullanılması gerektiği ifade edilmektedir (B.12).
Merkezi Yönetmelik Deneyimleri	Afet bölgelerine personel ve malzeme desteği sağlanması, özellikle depremden etkilenen illerdeki personelin ailelerine destek olabilmesi için yasal düzenlemeler yapılması talep edilmektedir (K.12). Afet yönetimi için yeterli bütçe ayrılması ve merkezi hükümet tarafından finansal destek sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır (M.11). Afet yönetimi konusunda eğitim ve gönüllülük çalışmalarının artırılması, ekipler oluşturulması ve ekipman desteklerinin sağlanması gerektiği belirtilmektedir (M.11). Eğitimlerin sadece teorik değil, sahaya yönelik pratik bilgiler içermesi gerektiği vurgulanmaktadır (K.13). Kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesi ve tüm kurumların aktif yönetime katılımı ve sorumluluk alması gerektiği vurgulanmaktadır (K.13, B.2).

	Yerelde, mahalle bazında örgütlenme ve yetkilendirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir (M.5).
Yerel Yönetmel Deneyimler	Birçok belediyenin büyük bir afetle başa çıkabilecek yeterli personel ve ekipmana sahip olmadığı gözlemlenmiştir (M.11). Belediyelere afet yönetimi konusunda düzenli eğitimler verilmesi, gönüllü ekipler oluşturulması ve ekipman temini sağlanması önerilmektedir (M.11). Yerel yönetimlerin deprem veya afet anında kullanılacak alet ve ekipmanları kolayca ulaşılabilir yerlerde bulundurması gerektiği belirtilmektedir (M.5). Deprem gerçeği ve farkındalığının canlı tutulması, doğal afet çalıştayları ile bilgi ve deneyimlerin paylaşılması, mühendislik disiplinleri ve yerel yönetimlerin iş birliği yapması önerilmektedir (M.10). Afet farkındalık eğitimlerinin her kesimde yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır (B.2). TAMP'taki bütün paydaşların uyum ve iş birliğinin sağlanması, uygulamaların raporlanması ve hızlı çözümlerle afet yönetiminin sürdürülmesi önem taşımaktadır (S.1, B.2).
Meslek Odaları Deneyimleri	Kaybın büyüklüğüne dikkat çekilmiş ve Kahramanmaraş'taki normalleşmeye karşın Hatay'daki yaşam mücadelesi vurgulanmıştır (M.1). Afetzedelerin yaşadığı sıkıntılara dikkat çekmek ve destek olmak amacıyla teknik meslek odalarının harekete geçtiği, jeneratör ve mobil istasyon gibi yardımların sağlandığı ifade edilmiştir (M.4). İnsanların dayanışmasının umut verici olduğu belirtilmekle birlikte, temel ihtiyaçlara erişimde yaşanan zorluklar da dile getirilmiştir (M.4). Depremlerin karakteristik özellikleri ve zemin yapısının yıkıcı etkileri bilimsel verilerle açıklanmıştır. Amik Ovası'ndaki alüvyon zeminin deprem dalgalarını büyütürken Hatay'da büyük yıkıma yol açtığı teknik detaylarıyla ifade edilmiştir (M.5). Deprem bilimcilerinin ve teknik uzmanların afet sonrası süreçte önemli bir rol üstlendiği ve bu mesleklerin değerinin ortaya çıktığı belirtilmiştir (M.7). Mevzuatın teknik uzmanların önünü açması gerektiği vurgulanmıştır (M.7). Afet sonrası süreçte çeşitli olumsuzluklar ve eksiklikler; inşaat ve yapı denetimindeki güven sorunları, imar affı, yanlış imar planları, müteahhitlik yasasındaki problemler, liyakat eksikliği ve mevzuat

	yetersizliği gibi yapısal ve yönetsel sorunlar dile getirilmiştir (M.12, M.14, M.2, M.4). Mülkiyet hakları ihlalleri, merkezi ve yerel yönetimlerin yanlış kararları, hatalı yer seçimleri ve iletişim sorunları eleştirilmiştir (M.14, M.2, M.4). AFAD'ın yetersizliği, toplumsal ve medya duyarsızlıkları ile yargı sürecindeki eksiklikler de vurgulanmıştır (M.14, M.2, M.4). İmar planlarının bilimsel çalışmalara dayanmaması ve belediye meclislerinin kararlarıyla keyfi değişikliklerin yapılması eleştirilmiştir (M.2). Havaalanı ve şehir hastanesinin yanlış yer seçimi gibi kararların yardım ulaşımını zorlaştırdığı ve kayıpları artırdığı ifade edilmiştir (M.2). Deprem gerçeğinin ve farkındalığın canlı tutulması, doğal afet çalıştayları ile bilgi ve deneyimlerin paylaşılması önerilmiştir (M.10). Yaşananlardan ders çıkarılması ve önlemler alınmasının önemi vurgulanmıştır (M.10). Mühendislik disiplinleri ve yerel yönetimlerin iş birliği ve ortak projeler geliştirmesi gerektiği belirtilmiştir (M.10). TAMP'ta merkezi yönetimin koordinasyonunun şart olduğu, STK'ların bölgesel çalışmalara entegre edilmesi ve raporlamanın AFAD'a yapılması gerektiği ifade edilmektedir (S.1). Bu kadar büyük bir afette tek bir kurumun her şeyi üstlenmesi mümkün olmadığı dolayısıyla AFAD'ın yetersiz kaldığı durumlarda STK'larla iş birliği yapması gerektiği, yerel yönetimlerin ve gönüllülerin de sürece dahil edilmesi ve Sağlık Bakanlığı'nın ilk etapta hasta bakımıyla ilgilenmesi yerine koordinasyon ve planlamaya odaklanması gerektiği ifade edilmektedir (M.13).
STK Deneyimleri	Uluslararası ağların ve bürokratik koordinasyonun hızlı yardım ulaştırmadaki önemi vurgulanmaktadır (S.14). STK kapasitelerinin bilinmesi ve deneyim paylaşımının koordinasyon için önemli olduğu belirtilmektedir (S.14). Afet yönetiminde insan faktörünün önemi vurgulanarak, STK'lar ve meslek odalarından destek alınması ve insan odaklı bir yaklaşımla tüm kurum ve bireylerin katkısının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (K.13).

Tablo 34'te katılımcı önerileri, afet yönetimini iyileştirmek için yönetmeliklerin güncellenmesi, belediyelerin desteklenmesi, eğitim ve gönüllülüğün artırılması, TAMP'ın etkinliği, insan odaklı yaklaşım, lojistik ve yerel yönetimin güçlendirilmesi

ile kurumlar arası iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. Afet farkındalığı, dayanışma ve teknik destek gelecekteki hazırlık ve müdahalede kritik olup, bilimsel yaklaşımla yapısal ve yönetsel sorunların aşılması, mühendislik ve yerel yönetim iş birliğiyle dirençli toplum oluşturulması hedeflenmesi ifade edilmiştir.

5.6.1. Kişisel Algı ve Deneyimler Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Kişisel Algı ve Deneyimler” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

İl genelinde afet sürecinde duygusal yaklaşımın yetersizlikleri, profesyonel afet yönetimi gerekliliği, organizasyonlarda teori ve pratik uyumsuzlukları, koordinasyonun önemi, yerel yönetimler ve gönüllüler işbirliği deneyimleri ve zorluklar, yereldeki personellerin zorlukları, afetin büyüklüğü ve diğer örneklerle karşılaştırılması, konteyner kentlerdeki sorunlar, merkezi yönetim koordinasyon ve denetimi, yerelin kültürel mirası, ulaşım ve altyapı sorunları, afetin psikolojik etkileri, afet eğitimi ve toplumsal bilinç, şeffaflık, planlama, afete dirençli kentlerin önemi, iletişim, haberleşme sıkıntıları konularında katılımcıların algıları ve tecrübeleriyle ilgili yanıtları aşağıda sunulmuştur:

Biz Türk halkı olarak çok duygusalız, 6 Şubat depreminde 11 ilin acısını hepimiz yaşadık. Herkes yardım için koştu ama afet yönetiminde duygusallığa yer yok. Uzman olmayan, organize olmayan, işe yaramayacak kişilerin afet bölgesine gelmesi yardım değil, yük oluyor. Yardım malzemeleri ve ekipler, bölgenin ihtiyacına göre gönderilmeli. Herkes kafasına göre gelmemeli, çıkış izinleri falan kontrol edilmeli. Bizim kriz merkezinin karşısında boş bir ev vardı, orayı çorbacı Hüseyin bulmuş, yemek dağıtımını için kullanıyordu. Sonra bir genç geldi, "Babaannemin evine nasıl girersiniz?" diye tehdit etti. Biz de "Tamam, bedelini ödeyelim" dedik, çadır istedi. İki tane çadır verdik, helalleştik. O ev bize çok lazım oldu, binlerce kişiye yemek verdik orada. Abdullah diye bir gönüllümüz vardı, iase dağıtımında çok yardımcı oldu. Ben de kendi korumamı, şoförümü Kaymakam Bey'e verdim, onun korumasını, şoförünü aldım. Çünkü bölgeyi bilen birine ihtiyacımız vardı. AFAD Müdürüne de yerinden ayrılmamasını söyledim, gelen ekipleri koordine etsin diye. O küçük odayı da 24 saat çalışan bir kriz merkezi yaptık. Sonra Nurdağı'na gittim, orası depremde en çok hasar gören yerlerden biriydi. Durumu yerinde görmek istedim (K.1).

Böyle bir deprem olursa ilk önce gelen araç ve gıda yardımlarını daha koordineli, daha organize bir şekilde olacağına inanıyorum. İkinci olarak da seldi, yangındı, ormandı, depremdi hangi afet türü olursa olsun insanlar tecrübeyi yaşayarak daha iyi bilebilir yani yaşayarak daha iyi olduğu için bunlara müdahalede daha sağlıklı olacağına inanıyorum (B.32).

Tecrübelerimiz küçük kıyamet. Yani bu aslında bize hem afetzede olup hem de sahada nelerle karşılaşacağımızı, zorlukları gösterme ve işleri yapmamız konusunda tecrübe kazandırdı (K.14).

Yani bir şehri sıfırdan yeniden kuruyoruz. Tecrübem kesinlikle öncelikle toplumun bilinçlendirilmesi gerektiği yönünde. Bir afet yaşandı ve bitti. Ben bu afetten sonra toplumu yaptığım işle ilgili mutlaka bilinçlendirmeliyim. Topluma bunun doğru aktarılması gerektiğini düşünüyorum. Toplumda eğer bunun bir karşılığı olursa, topluma bunu kabul ettirebilirsek iş çok daha kolay ilerleyecektir (K.15).

Ülkemizde meydana gelecek afetlerde en önemli konunun eğitim olduğunu gördük. Bilinçsizliğin kayıp sayılarını artırdığı kanaatine vardık. Depreme dirençli kentler inşa etmenin önemini yaşayarak öğrendik. İletişimin önemi, alternatif iletişim kaynaklarının geliştirilmesi gerektiği, ulaşım ve altyapı sistemlerin afetlere uygun hazırlanması gerektiğini gördük. Bu alanda daha fazla çalışma yaparak daha çok kişiye ulaşmamız gerektiği düşüncesi üzerine yoğunlaştık (S.12).

Türkiye'nin buna hazırlıklı olması için ciddi bir koordinasyona, şeffaflığa ve planlamaya ihtiyacı var. Bu planlama, bu koordinasyon ve bu şeffaflık ve Türkiye'deki bu kamu kurumlarının daha hazırlıklı olması, birçok sorunu gelecekte yaşayabilecek birçok krizi çözebilecektir gibi geliyor. Bu konuda da tabii hem STK'lar hem kamu kurumlarına hem de işte halka çok görev ve sorumluluk düşüyor. Halk beklemeli ve istemeli. STK'ları araştırmalı, takip etmeli, hesap sormalı. Kamu kurumları öncelikle hesap sormalı, şeffaf olmalı ve açıklamalar yapmalı ve bu konuda çalışmaya, iş birliğine açık olması gerekiyor (S.14).

17 Ağustos depreminden sonra yapılan imar planları ve deprem yönetmelikleri (1999, 2007, 2018 revizyonları), merkezi yönetimin sorumluluk alarak iyileştirme çabalarını gösteriyor. Ancak asıl sorun, bu düzenlemelerin uygulanmasındaki hatalardır. 2011-2018 yılları arasındaki kontrolsüz yapı denetim sisteminin acısını depremde fazlasıyla yaşadık. 2018'de geçilen havuz sistemiyle müteahhitlerin yapı denetim firması seçme hakkının kaldırılması ve kar amacı gütmeyen, bakanlık kontrolünde bir sistemin getirilmesiyle büyük fayda sağladı. Bu yeni sistemin ve güncellenen deprem yönetmeliğinin, 2018 sonrası yapılan binaların depremdeki dayanıklılığında önemli rol oynadığı net bir şekilde görüldü. Bu çalışmaların daha da geliştirilmesi, afet yönetimine en büyük katkıyı sağlayacaktır (B.30).

Depremde her şeyi en kötü senaryoya göre planlamalıyız; mahalle bazında arama kurtarma ekiplerini çoğaltmalı ve deprem eğitimlerini yaygınlaştırmalıyız. Deprem anında haberleşme, elektrik, su gibi temel ihtiyaçların kesilmemesi kritik önem taşıyor, çünkü planlar afetin büyüklüğü karşısında altüst olabiliyor. Konteyner kentlerdeki mağduriyetler devam ederken, fahiş kira artışları gibi vicdansız davranışlar toplumdaki iyi ve kötü niyetli insanları gözler önüne serdi. Kötü niyetli davranışları azaltmak için eğitim ve cezai yaptırımlar şart. En büyük ders, yıkımı en aza indirmek; bunun için binalar güçlendirilmeli ve halk bilinçlendirilmelidir. Milli Eğitim ve belediye gibi kurumlar elinden geleni yapsa da, yerel personel kaybı ve dışarıdan gelen ekiplerin bölgeyi bilmemesi gibi sorunlar yaşandı. Olayın büyüklüğü göz önüne alınarak, eleştiriler yapılırken gelecekteki depremlere daha iyi hazırlanmaya odaklanmalıyız (B.33).

Hatay'da AFAD binasının yıkılması ve personelin enkaz altında kalmasıyla afet yönetimi adeta çöktü. Kendi yakınlarımızın cenazeleriyle uğraştığımızdan işe on gün gidemedik. Yolların kötü olması, yardımların ve acil vakaların ulaşımını ciddi şekilde aksattı; örneğin, yengemi Adana'ya 8 saatte ulaştırabildik. Alternatif ve geniş yollar olsaydı daha fazla can kurtarılabilirdi. Yerel yönetim olarak bölgeyi iyi bilmemiz güçlü yanıydı, ancak finansal ve hazırlık açısından çok zayıftık; böylesi büyük bir afete karşı ne bir birimiz ne de farkındalığımız vardı. Devletin de benzer bir bütünleşik yetersizliği söz konusuydu. Ancak, yerel seçimlerden sonra devlet desteğiyle hızla ilerliyoruz. Kurumsal kimlik kazanıyor, yollar yapıyor, araçlar alıyor ve dışarıdan gelen

uzmanların yönlendirmeleriyle eksiklerimizi gideriyoruz. HATSU'nun su tankerleri alması gibi gelişmeler bizi sevindiriyor. Gelecekte, yerel yöneticilerin afet yönetimi konusunda özel olarak yetiştirilmesini arzu ediyorum (B.5).

Konteyner hayatı zorlu, deprem yönetimi tecrübe gerektiriyor. Hem yönetme kabiliyetimiz arttı hem de eksiklerimizi gördük. Risk almamız gerekti, çünkü asrın felaketini yönetiyorduk. Depremden sonra psikolojik destek çok önemliydi. Afetlere müdahale için sadece il AFAD'da personel toplamak yerine ilçelerden koordine etmek daha iyi olur. İl AFAD'dakilerin hepsi depremzede oldu, ulaşamadık. Ama ilçelerde olsaydı ulaşabilirdik. Onlarla hemen sahaya inerdik. Halkla iç içe çalıştım, her yere ulaştım (K.6).

6 Şubat depremi gibi büyük afetlerde aksaklıklar kaçınılmaz. Çünkü senaryo çok ağırdı. Her yerden yardım gelmeye çalıştı ama yollar kapalıydı, kar vardı, yağmur vardı. Böyle büyük bir afette, 15 milyon insan etkilenince aksamalar olur. Dünyadaki çadır stoğunun iki katı çadır dağıttık. Van depremi gibi önceki depremlerde sorun yaşamadık, kapasitemiz yetiyordu. Ama 6 Şubat depremi çok büyüktü, dünya çapında bile yeterli kaynak bulmak zordu. Bu depremi İtalya veya Japonya'daki depremlerle kıyaslayamayız. Çünkü örneği olmayan bir afetti. O yüzden 6 Şubat depremini özel olarak değerlendirmek lazım (K.7).

Hatay'a gelen ekipler yolda çevrilip farklı yerlere yönlendirildi, o yüzden merkeze ulaşamadılar. 14 gün boyunca başka yerlerde çalıştılar. Bu yüzden merkeze yeterli ekip gelemedi. Vatandaşlar başta sayımızın az olduğunu anlamıyordu, binlerce kişi olduğumuzu sanıyorlardı. Ama durumu anlatınca anladılar. Afet yönetimini şu an beğeniyorum, her aşamada yapılması gerekenler yapılıyor. Geçen sene Japonya'dan uzmanlar geldi, bir sempozyuma katıldım. Orada 1980'lerdeki bir depremi anlattılar. Şehrin toparlanması 10 yıl sürmüş, ama 44 yıl sonra bile sorunlar devam ediyormuş. Marmara depremini yaşadık, 24-25 yıl geçti. Sakarya'da birçok sorun çözüldü, toplu konutlar yapıldı, şehir modernleşti. Yani aslında birçok sorunu çözmüşüz (K.8).

Olumsuz Görüşler:

İmar ve yapı denetimi sorunları, belediye hizmetlerinin yetersizliği, denetimlerin arttırılması, kentsel dönüşüm yetersizliği ve sorunlar, yapı denetim eksiklikleri, imar planlarının ve deprem yönetmeliklerinin sürekli değiştirilmesi, afet esnasındaki davranışlar ve yardım çalışmaları, enkaz çalışmalarında yaşanan zorluklar, iletişim sorunları ve personel yetersizliği, çadır dağıtımında yaşanan sorunlar, yerel kültür farklılıkları ve halkın güven kaybı, Hatay'ın coğrafi konumu ve ulaşım zorlukları, acil durum sistemlerinin yetersizliği, yaşananlardan dersler çıkarılmaması, hasar tespit çalışmalarında insan faktörünün göz ardı edilmesi ve mülkiyet haklarına verilen önemin zorlukları, afet yönetiminde teorik ve pratik uygulamalar arasındaki farklar, koordinasyon, irade ve yaptırım gücünün önemi, Hatay'ın kültürel mirasının korunması ve yeniden inşa sürecinde dikkat edilmesi gerekenler ve yaşananlardan tecrübelerin gelecek nesillere aktarılması sorumlulukları konularında katılımcılar görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

Bizim tepelere çıkmışlar tamam mı? Bina yapılıyor, ben gittim temel iş başlamış ama en az eşilen temel fore kazık temeli Allahuallem ya abartmış olmayım en az 10/15 metre.

Eşiyorlar çakıl çıkıyor takip ediyorum, eşiyorlar çakıl çıkıyor. Bak ben devletin yerinde olsam Cebraile tepesini milli park ilan ederim. (Depremde yerle bir olan mahalle burası) Ondan sonra burada 60 metre de aşağıya fore kazık indirecek bu adamlar. Ya buraya ev yapmak ne kadar kolay ya, bırakın burayı park alanı yapacaksınız, o tepayı olduğu gibi yeşil alan ilan edeceksin. Oradaki meskûn mahal meslek ve işyeri sahiplerini şehrin en yakın noktası adalara yerleştireceksin (B.13).

Mevzuatları önemli olan uygulayabilmek. Çünkü düşünün belediye dediğim 8/10 katlı binalar var. On kata çıkacak yangın olsa bir şey yok, İtfaiyemiz yok. Böyle bir şey olabilir mi? Beldelerde 5/ 6 katlı binalar var. İtfaiye merdiveni 2 kat. Biraz daha fazla denetlenmeli. Nasıl her depremden sonra imar yönetmeliği veya deprem yönetmeliği revize ediliyorsa bunların da revize edilmesi gerekir. Her deprem, her depremden sonra bir güncelleme yapılır bunlarla ilgili de yani yaşanan sıkıntılar, acı tecrübelerle bu özellikle imarda şu sıkıntımız var. Yedi metrelik sokak açıyoruz, sokakta 2 araç karşı karşıya geldiğinde artık park ediyorlar gece. Bir yangın olsa o araba çekilene kadar ne araba ne itfaiye geçer (B.20).

2016 senesinde Rize'den Hatay'a tayin olduğum dönemde, Hatay Kadastro Müdürlüğü karşısında yapılar vardı. Bu yapılar; kentsel dönüşüm kapsamında yeni yapılan binalardı ve koridor vardı, bana sordu; bu yapılar nereden yapıldı, kim yaptı? Söylediler: Ya dedim, bunun eskisiyle yenisinin farkı yok yine. Yani dışardan gözlemlemeyle anlaşılıyordu. Nitekim geçen oradan geçerken baktık o bölgede bir tane ev yok. Hepsi temelden şu anda kazılmış durumda. Bizim onlar aslında kentsel dönüşümle yeni yapılmış binalardı. Ama demek ki bir yerde ya yapı kontrollerinde ya da kullanılan malzemelerde bir sıkıntı var (B.29).

Çatılardan özellikle düşen şeyler işte merdiven boşluğunda çoğu insanımız can verdi. Yani küçük kıyametti. Cesetler çıktığında insanlar birbirlerine gözün aydın, darısı başına deniyordu gerçekten bunu yaşadık (K.18).

Adam çıkmış yola ben işte yardım edeceğim. Bir tane minibüse binmiş içerisinde de kendi yatacağı yorganı yok veya bir uyku tulumuyla ne yiyeceğim diye düşünmemiş ve gelirken yolda trafiği aksatmış, geldikten sonra buradaki işte beslenmeden sorumlu Kızılay'a veya işte Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığına sorun olmuş. Olur mu böyle şey yani. Faydadan çok zarar olmuş bu noktaların da planlanması lazım (K.3).

Yani insanlar bir ev, bir daire satın alırken karşıdaki insana o kadar çok güveniyor ki yani o binanın gücünü hiç kimse kontrol etmiyor o güvenle çünkü diyor ben bundan satın alıyorum ve herkesi biliyorsunuz burası küçük bir şehir. Ve kimse demiyor bu bana yanlış yapar diye. Aslında en büyük yanlış zaten çok yakınlarımız yapıyormuş (M.12).

Her afetten sonra özellikle 99 depreminden sonra, Türkiye'de şu söylem; 17 Ağustos milat olarak kabul edildi. Akabinde yönetmelikler değişti, standartlar değişti. Artık şunu yapmayacağız, bunu yapmayacağız dendi. Ama 6 Şubat 2023'ten sonra gördük ki hiçbir şey değişmemiş. Müteahhitlik Yasası'ndan, Yapı Denetimi Yasası'na, İmar Kanunu'ndan Deprem Yönetmeliğine her şeyin değişmesi gerekiyor. Ama önce bireysel olarak bizlerin değişmesi gerekir. Biz değişmezsek işimiz çok zor (M.2).

Bir amca 15 gün boyunca hasar tespitinin yapılmadığını söylüyordu. Ekibim hasar tespitini yaptığını söylüyordu. Sorun şu ki; amca sadece bağımsız bölümünün tespitini istiyordu, binanınkini kabul etmiyordu. Siz mekanik bir iş yapıyorsunuz burda insan faktörü unutulmuş, iş basit gibi görünse de karmaşıklıyor. Bir de afet sebebi insanı unutuyorsun. Normal insan değil. Bu kişi binasına riskli tespit raporu yaptırmıyor. Kentsel dönüşümde gönüllülük esasıyla binasına tespit yaptırmıyor. Onun için bu adamın canının yongasına gidiyorsun. Hayatını kurtarmış. Ondan sonra yonga kaldı diyor yongayı korumam lazım (K.13).

Binaların çoğu eski ve dayanıklı değil, bu nedenle büyük risk taşıyor. Şehirdeki yapıların yeniden inşa edilmesi gerekiyor. Ermeni vatandaşlarımız yerleştiğinde buralar bahçelikmiş, dağa yerleşmişler. Bunu Peygamberimiz Kuran da bile “dağlara yerleşin” diyor. Onun için mühendis olmaya bunun için AFAD olmaya, bunun için teknik birşey bilmeye gerek yok ki! Yani Sultanahmet Camii niye yıkılmaz? Demek ki yapan adamı iyi yapmış. Ya bizim yaptığımız hiçbir eser şöyle 100 yıl, 200 yıl kalır eser dediğimiz var mı? Yok. Bazı illerde AFAD'ın binası yıkıldı. Köylere Hizmet Götürme Birliği olsaydı benim burada dışarıdan görevlendirme üç kişiyle yaptığım, çözdüğüm işi şu an bizim belediyemizde 500 insan var çalışıyor ama iki, üç çöpçü yardım ediyorlar başkada kimseyi görmedim (K.4).

Bir inşaat mühendisi arkadaşımı ziyaret ederken, bir geldi. Ya mühendis, bana köşe batıya bakan bir daire, oğluma inşaat yapacağım verir misin? dedi. Çekmeceyi açtı rulo halinde bir şey çıkarıp adama takdim etti. Şok oldum yani nasıl olabilir diye, yani oradaki inşaat ustasıyla, kalıpcı ustasıyla hiçbir denetime tabi olmadan o projeyi nasıl yapabildi. Bu durum vatandaşın mevzuata uymadığı ve denetimlerin eksik olduğu bir durum göstermektedir. Bir mahkemede, statik projeyi hazırlayan mühendis, hazırladığı projeye yapılan inşaat arasında farklar olduğunu söyledi. Ayrıca, yapı denetiminin demirlerin projeye uygun olup olmadığının kontrol edilmesine rağmen sonrasında demirlerin söküldüğü de belirtilmişti. Bu gibi sorunları aşmak için mühendisler, inşaat ustaları ve vatandaş arasında sağlıklı bir ilişkileri gözlemlemek, denetim mekanizmalarını geliştirmeliyiz (B.25).

Depremde aldığımız eğitimlerin aksine, insanlar içgüdüsel davrandı; birçok kişi asansör ve merdiven boşluklarında hayatını kaybetti. Depremi yaşayan personel, aileleri enkaz altındayken, gece karanlığında, yağmurda ve iletişim kesintisi içinde çalışmak zorunda kaldı. Şehir merkezi ve AKOM gibi kritik yapılar tamamen çökmüş, kurtarma araçları kullanılamaz hale gelmişti. Yolların kapalı olması, köprülerin yıkılması ve Hatay'ın coğrafi konumu, dışarıdan gelen yardımların ulaşımını felç etti. Destek illerinin de aynı depremi yaşamayı müdahaleyi daha da zorlaştırdı. Bu felaket karşısında yerel yönetim olarak çok zorlandık, personel sıkıntısı yaşadık ve mevcut sistemimiz yetersiz kaldı. Dünya'nın en zengin ülkesi bile bu büyüklükteki bir depremde Hatay'da yetersiz kalırdı. En büyük ders, Hatay'ın kendi kendine yetebilecek, ulaşım yolları ve acil durum ekipleri güçlendirilmiş bir afet sistemine sahip olması gerektiğidir(B.3).

Depremde yakınlarım çadır istedi ama bireysel çadır dağıtımının yasaklanması nedeniyle veremedim. Hatay personeli olarak, hem afetzede olup hem de sürekli sahada çalışarak büyük zorluklar yaşadık; telefonlarımız susmadı, sorumlu olmadığımız konularda bile yardımcı olmaya çalıştık. Bu süreç bizi birbirimize daha da kenetledi, ancak dışarıdan gelen bazı personelle küskünlükler oluştu. Yeni gelen Valinin "psikolojiden kurtulun" talimatı, bizim için gerçeklikten uzaktı. Hala "sahaya insek mi?" gibi söylemler duyuyoruz, oysa biz her an sahadaydık. Yas tutmanın bireysel değil, tüm şehrin yası olduğunu anlamayan bir bakış açısı vardı. Bireysel çadır dağıtımındaki katılık, yerel kültürü göz ardı etti ve vatandaşların merkezi yönetime olan güvenini sarstı. "Bana çadır vermeyen devlet, nasıl konteyner verecek?" düşüncesi, duyulan güvensizliğin bir göstergesiydi (K.11).

Gönüllüler hemen yardıma koştu, AFAD'dan önce geldiler. İlk günlerde çadır sıkıntısı oldu, yollar kapalıydı. Muhtarların kendi ekipleri olsaydı daha iyi olurdu, bizim bölge halkı inşaattan anlamıyor. Ben enkazda çalıştım, bir kızı canlı çıkardık. Binaların temeli sağlam olmadığı için çok yıkım oldu. Benim binam sağlamdı, radyan sistem vardı. Ama çok korktuk. Kardeşimin binasında çelik kapı sıkışmış, zor kurtuldular. Her yer yıkılmıştı, ölümler vardı. Antakya girişindeki binalar çok kötüydü. Düz demir kullanıldığı için çok bina yıkıldı. Yeni binalar daha sağlamdı, radyan sistem ve perde beton vardı.

Bizim mahallede de bazı binaların betonu gitmişti ama demirleri sağlam olduğu için yıkılmamıştı (K.17).

Afet yönetimimiz teoride iyi olsa da, uygulama ve irade eksikliği büyük sorunlar yaratıyor. AFAD'ın kendi binasının yıkılması, çadır ve hastane yollarının plansızlığı gibi basit görünen eksiklikler, can kayıplarına yol açtı. Raporlardaki tehlike uyarılarına rağmen harekete geçilmemesi, bir basiretsizlik veya boş vermişlik göstergesi. Afet yönetimi için değişmez kurallar, güçlü bir irade ve yaptırım gerekiyor. Kurumlar arası koordinasyon ve denetim şart. Yurt dışından gelen uzmanların dahi anlam veremediği imar barışı gibi uygulamalar, ders çıkarılmadığını gösteriyor. Kahramanmaraş'ta peyzaj çalışmaları yapılırken Hatay'ın hala konteynerlerde yaşaması, sürecin yavaşlığını ve öncelik hatalarını vurguluyor. Gelecekte benzer felaketler yaşamamak adına bilim ışığında hareket ederek, Hatay'ın kültürel dokusunu koruyarak ve yıkımı en aza indirerek kentleri yaşatacak kararlar almalıyız (M.1).

Öneriler:

Deprem yönetmelikleri güncellenmesi ve inşaat mühendisliği sorumluluklarının revize edilmesi, belediyelerde afet yönetimi konusunda eksikliklerin giderilmesi ve finansman desteklemesi, eğitimler ve gönüllülük çalışmalarının artırılması, ekipler oluşturulması, ekipman destekleri, yapı denetimi süreçlerinin sıkılaştırılması ve riskli alanlarda yapılaşmaya izin verilmemesi, TAMP'taki bütün paydaşların uyum ve işbirliğinin sağlanması, uygulamaların raporlanması, hızlı çözümlerle afet yönetiminin sürdürülmesi konusunda görüşmeciler önerilerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Tecrübelerim şu ülkemizde bir yerde felaket olsa bizim canı gönülden onların gösterdiği fedakârlık için aynı şeyleri daha fazla yapmamız gerektiğini idrak ettik. Yani hazırlıklı olmanız gerektiğini öğrendik. Ben inşaat mühendisiyim ve her zaman söylüyordum; deprem öldürmez, bina öldürür. Mesela deprem yönetmeliğini güncellememiz lazım onda ciddi boşluklar sıkıntı var (B.28).

Belediyelerin afet yönetimi kapasitesi, özellikle personel ve ekipman yetersizliği, büyük mali yükler ve uygulanamayan planlar nedeniyle yetersiz kalmıştır. Bu durum, il genelinde bir koordinasyon merkezi oluşturulmasını, belediyelere düzenli afet eğitimleri verilmesini ve gönüllü ekiplerin eğitilmesini zorunlu kılmaktadır. Afet yönetimi için ekipman havuzu oluşturulmalı ve yeterli bütçe ile merkezi finansal destek sağlanmalıdır. Belediyeler, afet planlarını gerçekçi ve uygulanabilir hale getirmeli, yapı denetimi süreçlerini sıkılaştırarak riskli alanlarda yapılaşmayı engellemelidir (M.11).

Afet yönetiminde merkezi koordinasyon şart. STK'ların dağınık çalışması israfa yol açtığından, AFAD'ın tüm STK'ları yönlendirerek bölgesel görevlendirmeler yapması gerekiyor. Örneğin, Kızılay'a bir mahalle, İHH'ya başka bir mahalle atanmalı ve tüm raporlar AFAD'a iletilmelidir. "Sen-ben yok", tek yürek olmalıyız. Kaymakam ve valilik gibi devlet yetkililerinin desteğiyle mevzuata takılmadan, hızlı ve güçlü hareket ederek işleri daha etkin yürütmeliyiz (S.1).

5.6.2. Merkezi Yönetmel Deneyimler Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Merkezi Yönetmel Deneyimler” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet yönetim sürecinde merkezi kurumların sahada deneyimli ekiplerin görevlendirilmesi, muhtarların aktif rolü, dayanışma modeli, AFAD'ın hızlı reaksiyonu, iyileştirme ve koordinasyon, kriz masası oluşturulması, altyapı sorunlarının çözümü, yardım ve destek, konteyner kentlerin kurulumu, afet yönetimi tecrübesi, uzun vadeli planlama, afet bilinci oluşturma konularında katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Afet bölgesine görevlendirilecek üst amirlerin kendi ekipleriyle gitmesi ve bölgeyi tanıyan deneyimli personelin görevlendirilmesi, afet yönetiminde hızlı ve etkili sonuçlar alınmasını sağlar (K.1).

Depremın şokıyla ne yapacaklarını bilemeyen muhtarlar, hızla toparlanarak kurtarma ekiplerine yardımcı oldu. Vatandaşlardan bilgi toplayarak ölü ve yaralıların yerlerini tespit ettiler. Kurtarma ekiplerine barınak sağladılar ve mahallede arama kurtarma çalışmalarına katıldılar. Yabancı kurtarma ekipleriyle de iş birliği yaparak çalışmalara destek oldular (K.17).

Savcının yetişemediği durumlarda ölüm tutanaklarını muhtarlar tuttu. Vatandaşların kendi cenazelerini defnetmesi nedeniyle bu tutanaklar önemliydi. Hak sahipliği ile ilgili tutanakları da muhtarlar hazırladı. AFAD teyidi alınarak işlemler gerçekleştirildi (K.18).

Büyük bir felakette yöneticilerin ve kurum temsilcilerinin sakin kalması, vatandaşların psikolojik sorunlarını yönetebilecek donanımına sahip olması gerekiyor. Bu konuda eksiklikler yaşandığı görülmüştür. Gelecekte, vatandaşların psikolojik durumunu yönetebilecek sağduyu ve güce sahip olunması önemlidir (K.5).

Deprem sonrası süreçte, ihtiyaç listeleriyle muhtarlar aracılığıyla hızlı ve adil yardım dağıtımı yapıldı. Hastaneler hızla acil servislere dönüştürüldü, toplanma alanlarına odun dağıtıldı ve gönüllülerle arama kurtarma faaliyetleri yürütüldü. Ancak Büyükşehir Belediyesi araçlarının operatör eksikliği ve İl AFAD'a ulaşamaması gibi sorunlar nedeniyle ilçe düzeyinde kriz masaları oluşturuldu. Önceki kar felaketi deneyimi sayesinde hızlı hareket edildi. Telekom ve TEDAŞ gibi kurumların afet yönetimine entegre olmaması koordinasyon sorunlarına yol açtığından, bu kurumların mülki idarenin kontrolüne geçmesi gerektiği anlaşıldı. Yozgat Valisi'nin desteğiyle çadırlar evlerin önüne kuruldu ve Pandemi dönemindeki "vefa grupları" modeliyle yardımlar koordine edildi. İlçenin geleceği uzun vadeli planlanıyor, kent estetiğine önem veriliyor ve izinsiz yapılaşmaya izin verilmiyor. Çok paydaşlı koordinasyon sorunları yaşansa da, kurumlar arası iş birliğinin önemi anlaşıldı (K.6).

Afetlerde müdahale ve koordinasyonun önemi bir kez daha anlaşıldı; özellikle arama kurtarma ve enkaz yönetimi kritikti. Hatay'da 205 konteyner kentte 227 bin kişi barındırıldı, bu da Sinop nüfusuna denk bir sayı. Afet yönetimi tecrübelerimiz pekişti ve hızlı reaksiyonun önemi daha iyi kavrandı. Afet sonrası barınma ihtiyaçları, çadır (acil),

konteyner (geçici) ve kalıcı konutlar (üçüncü aşama) olarak planlandı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Emlak Konut ve TOKİ'nin hızlı çalışmalarıyla ilk 6 ayda köy konutları teslim edildi. Yurt dışından gelen heyetlerin hayranlıkla karşıladığı bu başarı, büyük bir özverinin sonucuydu (K.7).

AFAD'ın en önemli özelliği, afet ve acil durumlara hızlı müdahale edebilme yeteneğidir. Diğer kamu kurumlarında görülen bürokratik süreçlerin aksine, AFAD'da bir mesaj emriyle ekipler anında göreve gönderilebilir. Bu hızlı hareket kabiliyeti, personelin yıllar içinde edindiği tecrübe ve görev bilinciyle pekişmiştir. Büyük afetlerde A400 kargo uçaklarının kullanımı da AFAD'ın önemli bir avantajıdır. Kamu kurumlarıyla iş birliği sayesinde, büyük operasyonlarda A400 uçakları ekipleri ve araçlarını hızla olay yerine ulaştırabilir. Örneğin, Mozambik'e yapılan bir operasyonda 40 personel ve 3 araç 14 saatlik bir uçuşla olay yerine intikal etmiştir. AFAD, afet ve acil durumlara müdahale konusunda iyi bir konumdadır. Hızlı hareket kabiliyeti, tecrübeli personeli ve A400 uçakları gibi lojistik imkânlarıyla afetlere etkin bir şekilde müdahale edebilmektedir (K.8).

Yaşadığımız deprem felaketi, eşsiz bir tecrübe kaynağı oldu. Bu deneyimler, öngörülemeyen durumlarla başa çıkma ve pratik çözümler üretme konusunda bize çok şey öğretti. Özellikle diğer kamu kurumlarının da bu afet tecrübelerinden ders çıkarması hayati önem taşıyor. Ancak en büyük endişemiz, genellikle göz ardı edilen İstanbul'dur. İstanbul'da yaşanacak büyük bir afet, ülkeyi felce uğratabilir. Tophum olarak "balık hafızalı" olmamız ve yaşananları çabuk unutmamız, afetlere karşı yeni ve kalıcı çözümler üretmemizi engelliyor. Tahliye planları yapılmalı ve her ilde konteyner kent benzeri çok amaçlı yapılar önceden kurulmalıdır. Afet bilincinin oluşturulması şart. Geçmişte verilen deprem eğitimlerine gösterilen ilgisizlik bunun kanıtı. Afetlerin sadece depremle sınırlı olmadığını, sel gibi diğer felaketleri de kapsadığını unutmamalıyız (K.9).

Olumsuz Görüşler:

Afet sürecinde sahada karşılaşılan personel ve moral sorunları, bölgeyi tanımayan bürokratların tutumlarının yarattığı etkiler, yetki meseleleri, iletişim eksikliği, planlama yetersizlikleri, altyapı, konteynerkent, yönetim ve koordinasyon sorunları, psikolojik destek, siyaset ve vatandaş talepleri gibi konularda görüşmecilerin fikirleri şunlardır:

Hatay AFAD personeli, afetzede olmalarına rağmen özveriyle çalışırken, dışarıdan gelen personelin eleştirileriyle büyük bir kırılganlık yaşadı. Kısıtlı kadroyla büyük bir kaosun yönetilmeye çalışılması, yerel bilgiye rağmen bürokratik engellerle karşılaşılması ve özverili çabalara rağmen olumsuz eleştiriler alınması, personelde küskünlük ve olumsuz etki yarattı (K.10).

Dünyanın hiçbir yerinde afeti yaşamış birey afette çalışmaz. Hiç kimse şeyi ciddiye almadı. Bir müdür atmıştı ya gelmeyen hakkında soruşturma. İlk üç gün benim öldüğünü sanmışlardı. Çünkü telefonlar çekmiyor. Ailemi güvenli bir yere gönderdim, otostopla geldim AFAD'a. Barınma sorunlarımıza rağmen, Hatay AFAD personeli gece gündüz demeden özveriyle çalıştı, birbirlerine destek oldu ve tayin istemedi. Ancak, dışarıdan gelen eleştiriler ve bürokratik engeller nedeniyle zorluklar yaşadılar. Kendi bireysel ihtiyaçları karşılanmamasına rağmen, başkalarına yardım etmeye çalıştılar. AFAD'çı olduğumuz halde bizim bireysel çadırımız yoktu. Bütün eş dost şunu diyordu; sen AFAD'tasın ama bana bireysel çadır gelmedi (K.11).

Afet anında iletişim eksikliği büyük bir sorun yarattı. Personelimize ulaşmakta ve onların ailelerinden haber almakta zorlandık. Afettede olan personelin hem kendine hem de başkalarına yardım etmeye çalışması bir çelişki oluşturdu. Deprem sonrası personelin büyük bir kısmı toplanamadı, bu da planların yetersizliğini gösterdi. AFAD TAMP planları kâğıt üzerinde kalıyor, uygulamada sorunlar yaşanıyor. Bu planların güncellenmesi ve afet anında görev alacak yöneticilerin belirlenmesi gerekiyor. Yardım malzemelerinin fazlalığı da yönetimi zorlaştırdı. Tecrübelerden ders çıkararak daha iyi bir afet yönetimi sistemi kurulmalı (K.16).

Binamızın yetersizliği ve depreme dayanıksızlığı yıllardır göz ardı edilmiş maalesef. Devletin öncelikle kendi binalarını sağlamlaştırması gerekiyor ki vatandaşa daha iyi hizmet verebilsin. Konteyner kentlerdeki elektrik sorunları ve yangınlar nedeniyle kayıplar yaşandı. AFAD'ın konteyner yerine bungalov tipi konutlar inşa etmesi lazım. Bence AFAD'ın tekrar kendini güncellemesi, madem bu iş onlarla yapılacak, o zaman her kaymakamlıkta, her valilikte bulunmaları lazım. Afet durumlarında yöneticilerin soğukkanlı ve psikolojik olarak donanımlı olması gerekli. Ayrıca vatandaşların psikolojik olarak toparlanması önemlidir. Afet yönetimi konusunda bize daha fazla yetki verilmesi gerekli çünkü hazine arazilerimizi dahi boşalttırmakta zorluklar yaşıyoruz. Rezerv alanlar konularında uyarılarımıza rağmen sağlıklı yol alamıyoruz. Vatandaşların ve siyasilere talepleri karşısında devlet bazen aciz kalabiliyor (K.4).

Öneriler:

Afet yönetiminde kurumlara personel desteği, insan odaklı yaklaşım, moral ve motivasyon, STK ve Meslek Odaları ile iş birliği ve iletişim, kurumların aktif yönetime katılımı ve sorumlulukları, psikososyal desteklerin yaygınlaştırılması, merkez ve yerel yönetim iş birliği bütünleşik yönetimi ve yetki konularında katılımcıların önerileri şu şekildedir:

Afeti yaşayan Hatay 112 Acil Çağrı Merkezi personeli, zorlu koşullara rağmen özveriyle çalıştı. Yıkılan binada bile görevlerine devam ettiler. Dışarıdan gelen eleştirilere rağmen, Hatay'a hizmet etmeye odaklandılar. Personel, maddi bir ödül beklemiyor, sadece takdir edilmek istiyor. Hatay 112, Türkiye'nin en çok ihbar alan ikinci merkezi olmasına rağmen, personel sayısı yetersiz. Merkezi yönetimden beklentim, depremden en çok etkilenen illere, özellikle Hatay'a personel ve malzeme desteği sağlanması. Diğer illerdeki Hataylı personelin, ailelerine destek olmak için Hatay'a atanabilmesi için yasal düzenleme yapılmasını talep ediyorum (K.12).

Afet durumlarında koordinasyon ve ekipman tamamlaması önemli olsa da asıl mesele insan faktörü. Hasar tespitleri gibi teknik işler için STK'lar ve meslek odalarından destek alınmalı, ancak bu desteğin saha deneyimiyle birleştirilmesi gerekiyor. Eğitimler sadece teorik değil, sahaya yönelik pratik bilgiler içermeli. Afet yönetiminde tüm kurumlar sorumluluk almalı, sadece AFAD veya Çevre Şehircilik değil. Vakıflar, Gençlik Spor, Müftülük gibi kurumlar da kendi alanlarında aktif rol oynamalı. Görev dağılımı kurum bazlı olmalı, herkes kendi uzmanlık alanında katkı sağlamalı. Afet sonrası psikolojik destek de sadece PDR uzmanlarıyla sınırlı kalmamalı, tüm süreçte yer almalı. İnsan odaklı bir yaklaşımla, her kurumun ve her bireyin katkısı değerlendirilmeli. Askeriyedeki istihkam örneğinde olduğu gibi, farklı uzmanlık alanlarının bir araya gelerek koordineli bir şekilde çalışması gerekiyor (K.13).

Valilik tabelasını az hasarlı bir okula asarak, toplumda psikolojik bir motivasyon oluşturmaya çalıştım. Valilik personeli büyük kayıplar verdiği için, dışarıdan personel temin ederek teşkilatı yeniden güçlendirdim. Amacım, halkın sorunlarını dinleyecek ve çözüm bulacak bir devlet mekanizması oluşturmaktı. Yerel yönetimlerin yetersiz

kaldığını gördüğüm için, merkezi idarenin tek bir otorite altında toplanarak iyileştirme, barınma ve temel ihtiyaçların karşılanması gibi faaliyetleri yürütmesi gerektiğini düşünüyorum. Belirli bir süre için yerel yönetimlerin yetkilerinin merkezi yönetime devredilmesi gerektiğini savunuyorum (K.3).

5.6.3. Yerel Yönetmel Deneyimler Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Yerel Yönetmel Deneyimler” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet esnası ve sonrası süreçlerde toparlanma ve personel yönetimi, mevzuatların uygulanması, yardımlar, ulaşım, haberleşme, enkaz kaldırma, afet, imar vb. meselelerinde farkındalık ve bilinç gelişimi, kriz yönetimi ve koordinasyon, psikolojik destek, kurumsal güç ve zayıflıkların tecrübesi, lojistik planlama gibi konularda katılımcıların görüşleri şöyledir:

Zor bir süreçti hepimiz afetzedeydik. İlk başta personellerin toparlanması önem arz etti. Bu da daha çok dikkatli olmamızı sağladı. Bu deprem sonrası dikkatimiz daha çok mevzuatlar, kaçak yapılar konularında ve diğer belediye işleri konusunda zaten taviz vermiyorduk. Bu yaşananlar her konuda daha dikkatli olmamız konusunda bize yeni şeyler öğretti (B.15).

Yaşadığımız büyük afet sonrası, kurumumuz da dâhil herkes büyük zarar gördü. Depremden hemen sonra kurum binamıza sığınan vatandaşlara ilk 48 saat boyunca imkânlarımız dâhilinde (belediye araçları ve sağlam tek katlı bina) yardım etmeye çalıştık. Normalde kısa süren hastane yolculuğu 3 saate çıktı ve Şehir Hastanesi'nin kötü durumu bizi kendi tıbbi malzeme temin etmeye itti. Enkaz kaldırma ekipmanımız olmadığı için sadece kendi imkânlarımızla kurtarabildik (B.16).

Bu olaydan çok büyük dersler çıkardık. Umarım bir daha böyle bir şey yaşamayız, ama yaşadığımız tecrübeleri diğer kurumlarla da paylaşarak herkesin daha bilinçli olmasını sağlayacağız (B.18).

Bu depremden öğrendiğimiz en büyük ders, ülkemizin herhangi bir yerindeki doğal afete kayıtsız kalmamanın utanç verici olduğudur. Yaşananlar, felaketzedelerin durumunu derinden anlamamızı sağladı. Kurum olarak, bir sonraki afette ne yapmamız gerektiğini bu acı tecrübeyle kavradık ve özel bir afet müdahale ekibi kurulması gerektiğini fark ettik. Bu müdürlüğün personelinin daimî ve hızlı müdahale potansiyeline sahip olması şart; aksi takdirde kuruluşun bir anlamı kalmayacaktır (B.27).

Deprem, organizasyon ve afet farkındalığı eksikliğinin ağır sonuçlarını gösterdi, 400'den fazla can kaybına neden oldu. Bu durum, yapı denetimi ve imar mevzuatında acil revizyon ihtiyacını ortaya koydu. Artık merkezi planları uygulamanın yanı sıra, kendi imkânlarımızla hareket ediyoruz. Yeni kurulan Afet İşleri Müdürlüğü ile toplanma alanları ve kriz yönetimi sorunlarına odaklanıyor, personel ve halka eğitimler vererek gelecekteki afetlere daha iyi hazırlanmayı hedefliyoruz (B.30).

Kriz anında görev dağılımı kişisel cesaret ve yetkinliklere göre yapılmalı; cesareti olmayanlar bunu belirtmelidir. Depremi doğrudan yaşayanların deneyimleri (arama kurtarma, çadır/konteyner kent kurma, yardım sağlama) çok değerli olup, kaydedilerek başkalarına aktarılmalıdır. Bizler, zihinsel olarak da hayatta kalmayı başardık. Post-travmatik stres tedavisi önemlidir; Belediyemizin online psikolog hizmeti projesiyle,

gönüllü psikolog ve rehber öğretmenlerden ücretsiz cep telefonu uygulaması üzerinden psikolojik destek sağlıyoruz. Sosyal medyadaki gönüllülerin de desteğiyle ulusal bir seferberlik ruhuyla hareket ettik (B.33).

Kurum binalarının sağlamlığının önemi, planlamalar ve insan kaynaklarının doğru kullanılması gerektiği konularının önemi ve değeri anlaşıldı (B.34).

6 Şubat depreminde kurumumuzun güçlü yönü, hızla toparlanıp bir hafta içinde personelimizi organize ederek vatandaşa hizmete başlamamızdı. Ancak, yetkin personel eksikliği ve bu nedenle sahadaki işlerle koordinasyonun aksaması zayıf yönümüz oldu. Deprem, imar konusunda göz ardı edilen gerçekleri ve halkla temas halinde olmamız gerektiğini öğretti. Felaketin 11 ili ve kırsal bölgeleri etkilemesi müdahaleyi geciktirse de, İskenderun nispeten daha az zarar gördü. Belediyemiz, enkaz kaldırma ve şehrin yeniden inşası için aktif rol alarak, tıpkı Kurtuluş Savaşı'ndaki gibi, ülkemizin varlığı için mücadele etti. Şehri terk etmek yerine, enkaz alanlarını düzenleyip duvarlara resimler çizerek psikolojik iyileşmeye katkı sağladık (B.36).

Kurum çalışanları da afetzedeydi ama herkes elinden geleni yaptı. Yetersizliğimiz, bu duruma önem vermemek ve altyapıyı doğru oluşturamamaktı. Farkındalık yoktu, depremden sonra arttı. Kurum olarak, farkındalığın önemini anladık. Eğitim, müdahale ve envanter geliştirme konularında daha dikkatli oluyoruz. Yapılarımızın afetlere daha dayanıklı olması için gerekli önlemleri alıyoruz. Sadece deprem değil, diğer afetlere de hazırlıklı olmaya çalışıyoruz. Şehrin maruz kalabileceği afetleri öngörerek çalışmalarımızı daha dikkatli yapıyoruz (B.38).

Güçlü yönümüz, depremin ikinci gününde sahada göreve başlamamızdı. Yardım dağıtımı ve iş makinelerinin kullanımı gibi konularda hemen harekete geçtik. Zayıf yönümüz, belediye personelinin de depremde olması ve ailelerini koruyacak yer bulmakta zorlanmalarıydı. Ancak, çadır ve konteyner kent kurulumu, erzak dağıtımı ve yıkılmış binaların kaldırılması gibi görevlerde hepimiz çalıştık ve afet tecrübesi edindik. Teknik personel olarak, yıkılmış binaların kaldırılmasında, konteyner ve çadır kent kurulumunda ve erzak dağıtımında görev aldık (B.40).

Depremde Terminaller Müdürlüğü'nde görevliydim. Binamız hasar gördüğü için hizmeti dışarıda, AFAD'ın yardımıyla kurduğumuz konteyner yazıhanelerde sürdürdük. Artçı sarsıntılar nedeniyle bakım onarımına hemen başlayamadık, şartların oluşmasını bekledik. Yaklaşık bir yıl süren bakım onarımın ardından işletmecileri tekrar içeriye aldık. Hizmet hiç aksamadı, işletmeciler dışarıda da olsa faaliyetlerine devam ettiler. Ben ve eşim, ailemizi kaybetmemize rağmen memleketimizi terk etmedik ve görevimizin başında kaldık. On gün boyunca enkazla uğraştık, sonra görevimize döndük. Her gün, hafta sonu da dahil olmak üzere mesaiye geldik (B.7).

Olumsuz Görüşler:

Afet yönetimi ve hazırlık, imar affı ve yapı denetimi, kayıt ve planlama, personel ve bütçe ve psikolojik destek eksiklikleri, yerel yönetimler ve organizasyon sorunları, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yetersizlikleri konularında katılımcılar şu görüşleri ortaya koymuştur:

Hükümetin çıkardığı imar affı, depremde yaşanan büyük yıkımın önemli sebeplerinden biri. Ruhsatsız ve mevzuata aykırı yapılan 205 bin bağımsız bölüm affedildi. Üç katlık bina statikğine göre yapılan binalara iki kat daha çıkılması, depremde büyük bir yıkıma sebep oldu. Özellikle zemin katlarda daha çok ölüm yaşandı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın bu konuda duyarsız davranıyor. Zemin etüdü gibi önemli konuların pas

geçiliyor. Depremde ölçülen ivme değerlerinin, binaların yapımında kullanılan hesaplamaların çok üzerinde olduğu görülüyor. Müteahhitlerin yanı sıra, denetim mekanizmalarının da sorumluluğu var. O zamanın şartlarında eski yönetmeliklere göre yapılan binalar da depremde yıkıldı, ancak bu binaları yapan müteahhitler de cezalandırılıyor (B.1).

Pandemi döneminde maske üretimi ve gıda yardımı konusunda başarılı olsak da, depremde herkesin afetzede olması nedeniyle toparlanmakta zorlandık. Personeli toplamak 20 gün sürdü ve yardımların dağıtımında lojistik sıkıntılar yaşadık; tırları indirecek personel bulamadık. İlk hafta barınma ve ısınma konusunda büyük sorunlar yaşandı, bu nedenle birçok kişinin soğuktan hayatını kaybettiğini düşünüyorum. Belediye olarak bu büyüklükteki bir felaketin altından kalkmamız imkansızdı, devlet desteği hayatiydi. Askerlik yapan gençlerin afet konusunda eğitilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Sosyal yardım ve aşevi kurma, moloz kaldırma ve hastanelere destek sağlama konularında güçlüydük, ancak ilk günler arabalarda yatmak zorunda kalacak kadar zordu (B.17).

Belediye başkanı olduğum dönemde, Serinyol'daki tüm okulların deprem güvenliğini kontrol ettirdim. Okulların durumunun tehlikeli olduğunu tespit ettim ve Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bildirdim. Ancak, yetkililer okulların sağlam olduğunu iddia ettiler. Onlara, bir öğrencinin dış görünüşüne bakarak zekasını ölçemeyeceğimizi, aynı şekilde binaların da dışarıdan sağlam görünse bile riskli olabileceğini söyledim. Karot örnekleriyle durumu kanıtlamama rağmen, maalesef bu konuda bir ilerleme kaydedemedik. Bu olay, Türkiye'de lafların güzel ama icraatın yetersiz olduğunu bir kez daha gösterdi (B.20).

Afet anında yaşadığımız tecrübeler, büyük eksikliklerimizin olduğunu ortaya çıkardı. Ancak bu eksiklikler, sadece bizim kurumumuzdan kaynaklanmıyor, ülke genelinde bir sorun olduğunu düşünüyorum. Afet İşleri Müdürlüğü'nün ilçe belediyelerinde kurulması zorunluluğu daha bir yıl önce geldi. Bu nedenle, birçok belediyenin sadece mevzuata uymak için bu müdürlüğü kurduğunu ve gerçek bir afet müdahale planı oluşturmadığını düşünüyorum. Ayrıca, ilçe belediyelerinde afet müdahale uzmanlarının Afet İşleri Müdürlüğü'ne atanmadığını gözlemledim. Türkiye'de bu alanda uzmanlaşmış personel sayısı zaten az olduğu için, bu kadroların belediyelere atanması pek mümkün görünmüyor (B.21).

Depremden sonra, bir daha böyle bir felaket yaşarsak veya daha önce bu tecrübeyi edinmiş olsaydık neler yapabilirdik diye düşündük. Ağır iş makinelerinin acil müdahalesi konusunda daha iyi organize olabilirdik. Yollar kapandığında, iş makinelerini sokacak operatör bulamadık veya makineler zarar gördü. Elemanlarımızı yardım dağıtımı, yerel müdahale, hastaneye taşıma ve yemek yapımı gibi konularda daha aktif hale getirmemiz gerekiyor. Bu da ancak eğitim ve hazırlıkla mümkün. Biz bu tür bir felakete hazırlıksız yakalandık (B.24).

Deprem sonrası kurduğumuz koordinasyon merkezinde çocuk, kadın, gençlik ve dışçı çadırları oluşturarak, afet sürecinin farklı aşamalarındaki ihtiyaçlarını öğrendik. İlk 12 gün enkazdan canlı çıkarma, sonrasında ise barınma odaklandık. Tüm devlet kurumları depreme hazırlıksız yakalansa da halk kendi inisiyatifiyle organize oldu. Sahada özel imkânlarla değil, bilinçle hareket ettik. Konteynerkent kurulumunda basit sorunlar bile deprem psikolojisi nedeniyle rasyonel düşünemeyen insanlar için çözülemez hale geldi. İkinci deprem sonrası tsunami söylentisiyle yaşanan panik, halkın afet gerçeğini tam anlamadığını gösterdi. Hızlı müdahale edilebilseydi, can kaybı daha az olurdu (B.26).

Deprem anında binadan çıktım ve ne yaptığımı bilmiyordum. Üzerimde sadece eşofman ve tişört vardı, ayağıma terlik bulmuştum. Köye gittiğimizde herkes dışarıdaydı ve hayatta kalanlar giyecek bir şeyler istiyordu. Ben de tişörtleydim ve şiddetli yağmur yağıyordu. Birisi bana bir şey getirdi, giydim ama ne giydiğime bakmadım. Belediyeye gittiğimde herkes birbirine tuhaf bakıyordu. O günü o şekilde geçirdim. Eve gittiğimde, üzerimdeki montun bir bayan montu olduğunu ve bana küçük geldiğini fark ettim. Kimin ne yaptığı belirsizdi, kimse ne yaşadığının farkında değildi. Bu acı tecrübeye, kaymakam veya başkan ne yapabiliirdi ki? Yani insan dedim ya canının derdine düşmüş insanlar ancak birkaç gün sonrasında kendine geldiler. Bu zamana kadar da zaten iş işten geçmişti. Yani dışarıdan gelen deprem yardımları da çarşamba öğleden sonra geldi (B.29).

Afete uğradık ve yetersiz kaldık. Personelimiz de afetzedeydi, merkezimiz büyük zarar gördü. Kurtarma ekibimiz bile afetten etkilendi. Ana karargâh binamız ve 112 komuta merkezimiz çöktü. Herkes ailesine odaklanmışken, biz görevimizi aldık. 24 saat çalıştık ama biz de insanız. Ertesi gün doğru kararlar verebilmek için dinlenmeye ihtiyacımız vardı. Her can değerli ama ekibin de zarar görmemesi lazım. Lojistik imkanlar, psikolojik destek sağlanmalıydı. Birçok arkadaşımız yakınlarını enkazda bırakıp görev yaptı. Onlara moral vermek, ayakta tutmak gerekiyordu. Planlama yapmalı, kayıt tutmalıydık. Defin çalışma grubuyla koordineli çalışıp kimliklendirme yapmalıydık. Araç, malzeme ve ekipman yetersizdi. Koca bir şehir çöktü, ne yaparsanız yapın yetersiz kalırsınız. Vinç operatörü, kepçe operatörü, itfaiyeci enkazdaydı. Devlet organları çökmüştü. Böylesine büyük bir enkazda çalıştık (B.3).

Kurumumuzda afet yönetimi için bir Afet Müdürlüğü yoktu, bu depremden sonra kuruldu. Eskiden sivil savunma çalışmaları kâğıt üzerinde kalıyordu, uygulamada bir şey yoktu. İnsan Kaynakları Müdürlüğü yaptığım dönemde sivil savunma ile ilgili çalışmalar yaptım. Toplanma yerleri belirledik, iş makinesi operatörlerinin bilgilerini topladık ama bunlar sadece kâğıt üzerinde kaldı, hayata geçirilemedi (B.39).

Yerel yönetimlerin yetkileri aslında sosyolojik. Sorun aslında personel. Yani yetişmiş personel ve uygulama. Ve bunların siyaset üzerindeki baskıları diyebiliriz (K.16).

Öneriler:

Afet yönetimi sürecinde yapı güvenliği ve denetimlerin artırılmasına yönelik uygulamaların artması, etkinleştirilmesi, personel eğitimi ve uzmanlaşma, alternatif haberleşme kanalları, kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon, ekipman ve araç-gereç, plan tatbikatları ve sorumlulukların benimsenmesi, etkin uygulanması, plan denetimleri ve yaptırımlar, afet farkındalığı ve bilincinin her kesimde geliştirilmesi eğitimler düzenlenmesi, yardımlar ve lojistik yönetimi, yerelde etkin afet yönetimi konularında katılımcılar şu şekilde yanıtlar vermiştir:

Mevzuata göre yapılmış 205 bin bağımsız bölüme hükümet af çıkardı. Yapılarımızın detaylı incelemesinin gerektiğini öğrendik. Bu deprem gündüz olsaydı, senaryo daha acı olabilirdi. Hizmet binası 7 katlıydı ve 35/40 saniyede yıkılmıştı. Afet anında hızlı müdahalede ne yapılması gerektiği personel tarafından öğrenildi. Bu afet sürecinde alandaki personelin arşivinin oluşturulup planlamalarda bu kişilerden yararlanmalıdır. Başka bir ilde afet olduğunda bu tecrübenin bir belleğe yazılması, bu personellerin hizmet kollarına göre belirlenip, planlara dahil edilmelidir. Konteyner kentlerin kurulumu, iasesi, altyapısı vb. gibi bir pratik hızlı tecrübe edinildi (B.12).

Kurum olarak tecrübelerimiz güçlü, sağlam ve dayanıklı binalar yapacaksınız. Eğitim ile personeli bilinçlendireceksin ve personel de sonra kendi ailesini bilinçlendirecek. Yani deprem öldürmüyor bina öldürüyor. Yani bizim yapı stokumuzun kötü olması öncelikle belediye olarak şehrin can güvenliğini temin etmek için yapı stoku ihtiyacının bundan sonrası için oto kontrol sistemi getirmemiz lazım (B.13).

Yardımları dağıtırken gelen tırların çoğunu tasnif etmeden doğrudan mahallelere gönderdik. Ancak bu durum, bazı mahallelerin ihtiyaç duymadığı veya sonradan ihtiyaç duyacağı ürünlerin dağıtılmasına neden oldu. Örneğin, elektrik sobaları ve çocuk bezleri gibi spesifik ürünler içeren tırlar, elektriklerin olmadığı veya sadece belirli bir mahalleye yönelik ihtiyaçları karşıladı. Bu nedenle, ilk günden itibaren yardımların tasnif edileceği bir lojistik merkezinin kurulması ve dağıtım için bir ekibin oluşturulması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca, gelen yüzlerce tırın akıbetini bile bilmiyoruz, bu da yardımların takibini zorlaştırıyor. Gelen yardımların büyük bir kısmı heba oldu, çünkü düzgün bir tasnif yapılmadan dağıtıldı. Bu nedenle, gönüllülerden oluşan bir tasnif ekibiyle yardımların hızlıca tasnif edilerek dağıtılması gerektiğini düşünüyorum (B.19).

Afet yönetiminde farkındalık ve görev bilinci eksikliği yaşadık; iletişim ve koordinasyon sorunları, itfaiye ve defin gibi kritik hizmetlerde yetersizliklere yol açtı. Afet anında kesintisiz iletişim kanalları oluşturulmalı, kurumlar arası iş birliği geliştirilmeli ve TAMP çalışma grupları görevlerini tatbikatlarla içselleştirmeli. Destek ekipler yerel ihtiyaçlara göre etkin yönlendirilmeli. Yangın, kurtarma ve su baskını gibi olaylara hızlı müdahale için nitelikli personel ve yeterli ekipman sağlanmalı. AFAD, illerin ihtiyaçlarına göre araç, ekipman ve personel teminini denetlemeli, eksiklikleri gidermeli. İtfaiye gibi kritik kurumlar güçlendirilmeli, istasyon ve personel kapasiteleri artırılmalı, eğitimleri geliştirilmeli. TAMP'ın etkin uygulanması denetlenmeli. Kamu kurumları, okullar ve topluma afet yönetimi eğitimleri düzenlenmeli, uzman personel yetiştirilmeli. Okul binalarının deprem güvenliği sağlanmalı ve düzenli tatbikatlar yapılmalıdır (B.2).

Yerel yönetimler, deprem veya afet anında kullanılacak alet ve ekipmanları kolayca ulaşılabilir yerlerde bulundurmalı. Biz depremde kazma ve kürek bile bulamadık. Yerelde, mahalle bazında örgütlenme ve yetkilendirme çalışmaları yapılmalı. Muhtarlar tek başına yetersiz kalıyor, görev dağılımı genişletilmeli ve denetlenmeli (M.5).

5.6.4. Meslek Odaları Deneyimleri Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Meslek Odaları Deneyimleri” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afetin boyutlarının farkındalığının yaratılması, dayanışma ve yardım faaliyetlerinin genişletilmesi, teknik meslek kollarının desteklenmesi, bilimsel yaklaşımın önemi, teknik uzmanlık mesleklerinin aktive olması ve iş birliklerinin geliştirilmesi konularında katılımcıların görüşleri şu şekilde sunulmuştur:

Deprem sonrası Hatay'ın durumunu duyurmak için elimizden geleni yaptık. Yurt dışından uzmanlar getirip şehri gezdirdik, sorunları anlattık. İmar barışı gibi kavramları anlatmak zordu. Hatay'ın adının bile geçmediği ilk günlerde, kaybın büyüklüğünü vurgulamaya çalıştık. Kahramanmaraş'ta hayat normale dönerken, biz hala molozlar, toz toprak ve konteynerlerde yaşam mücadelesi veriyoruz. Antakya,

Defne, Samandaş, Arsuz ve İskenderun'daki eşsiz kültürün yok olmaması için çabalyoruz. Yanlış planlamalara karşı davalar açtık, eleştirilerimiz nedeniyle vatan haini ilan edildik. Ancak zaman bizi haklı çıkardı. Havaalanı, hastane gibi kamu binalarının yer seçimindeki hataları önceden söyledik. İnşaat Mühendisleri Odası'nın simülasyonu, olası bir depremde büyük kayıplar yaşanacağını gösterdi. Amacımız, farkındalık yaratmak ve dersler çıkarmak (M.1).

Depremden 18 ay geçmesine rağmen pek bir şeyin değişmediğini görüyoruz. Resmi olarak sorumluluğumuz olmasa da meslek odası olarak enerji ve haberleşme konularında harekete geçtik. Enkaz çalışmalarında kullanılmak üzere jeneratörler temin ettik, mobil istasyonlar kurulmasını sağladık ve güneş enerjisi sistemleri kurduk. Yüzlerce panel ve jeneratör dağıtarak insanlara destek olduk. Teknik anlamda, mesleki olarak elimizden geleni yaptık (M.4).

Depremın yıkıcı etkisinde Rayleigh dalgaları, zemin-bina rezonansı ve dalga hızı belirleyici oldu. Hatay'daki yıkımın temel nedeni, Amik Ovası'ndaki alüvyon zeminin deprem dalgalarını büyütüp yansıtarak rezonansı tetiklelemesiydi. Maraş'ta meydana gelen deprem, Hatay'da ovadaki zayıf zemin nedeniyle katlanarak yıkıma yol açtı. Yüksek deprem ivmeleri ve yatay yük sorunları da birçok binanın yıkılmasına neden oldu (M.5).

Mesleğimin ve meslektaşımın önemini gözler önüne serdi. Deprem sonrası biliyorsunuz televizyonlarda her gün bir deprem bilimcisi dışında deprem falcıları da çıkmaya başladılar ve aslında mesleğimizin ne kadar önemli ve ne kadar aktif olması gerektiğini göstermiş oldu. Ve az önce saydığım mevzuatlar aslında bunların önünü daha çok açmış olsaydı, gerçekten mesleğin içinde olan, bu işe emek harcayan, sadece gönüllü olmak yetmez, bu işe yıllarını vermiş insanların önü biraz daha açılmış olsaydı, belki bunlarla o bilincin artmasına sebep olabilirdi (M.7).

Olumsuz Görüşler:

İnşaat ve yapı denetimi, güven sorunları, imar affı, yanlış imar planları, müteahhitlik yasası sorunları, liyakat eksikliği, mevzuat yetersizliği, mülkiyet hakları ihlali, merkez ve yerel yönetimin yanlış kararları, yanlış yer seçimleri, iletişim sorunları, AFAD'ın yetersizliği, toplumsal ve medya duyarsızlıkları ve yargı sürecindeki eksiklikler konularında katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Yani insanlar bir ev, bir daire satın alırken karşıdaki insana o kadar çok güveniyor ki o binanın gücünü hiç kimse kontrol etmiyor o güvenle çünkü diyor ben bundan satın alıyorum ve herkesi tanıyorsunuz burası küçük bir şehir. Birbirini tanıyan insanlarla dolu ya bir bağlantısı vardır ya bire bir tanıdığıdır. Ve kimse demiyor bu bana yanlış yapar diye. Aslında en büyük yanlış zaten çok yakınlarımız yapıyormuş (M.12).

Bu büyük afetin ardından toplumsal duyarlılığın düşük olduğunu ve hukuki süreçlerdeki boşlukların farkına varamadığımızı düşünüyorum. Adalet Bakanlığı'na başvurarak mevzuattaki eksiklikleri gidermeye çalışıyoruz. Rezerv alanlardaki mülkiyet sorunları, hasarsız binaların yıkılması gibi konularda belirsizlikler var. Merkezi idarenin kararları, mülkiyet haklarına aykırı uygulamalara yol açıyor. İmar süreci karmaşık ve sömürüye açık, bu yüzden yerel ve merkezi yönetimlere öfkeliyiz. Kendi mülkümde bile farklı kat izinleri verilmesi, imar planlarındaki usulsüzlükler gibi sorunlarla karşılaşıyoruz. İtirazlarımız reddediliyor, medya ve vatandaşlar duyarsız kalıyor. Hatay'daki zenginlerin istediklerini yaptırabilmesi, liyakat eksikliğini gösteriyor (M.14).

Burada hem oda olarak hem de şahsi olarak büyük depremler yaşadık ve ülkedeki yapılaşma sisteminin tüm sorunlarıyla yüzleşmek zorunda kaldık. 2018'e kadar yapı denetim sistemindeki ciddi sorunları, belediye meclislerindeki imar hakkı kararlarının

acı sonuçlarını gördük. İmar planlarının bilimsel çalışmalarla değil, meclis üyelerinin el kaldırmasıyla değiştiğine şahit olduk. Bu kadar büyük bir afete rağmen kurallar ve yasalar aynı kaldı, imar yetkisi hala uzman olmayan kişilerin elinde. Tıbbi bir konuda bile kararlar mecliste alınırken, teknik konularda uzman görüşü alınmıyor. İmar afları gibi akıl dışı kararlar meclisten geçiyor. Afet yönetimi konusunda da kâğıt üzerinde her şeyin tam olduğunu düşünüyorduk, ancak uygulamada sınıfta kaldık. En yakın iller bile yıkıldı, AFAD çalışanları bile afetzedede oldu. Tarihin en büyük depremlerinden birini yaşadık, ancak karar vericilerin hataları nedeniyle yardım ulaşımı zorlaştı. Havaalanı ve şehir hastanesinin yanlış yer seçimi, daha fazla yardımın ulaşmasını engelleyerek kayıplarımızı artırdı. O dönemde itirazlarımız nedeniyle vatan haini ilan edildik, ancak zaman bizi haklı çıkardı (M.2).

Depremde devletin yetersiz kaldığını, zamanında müdahale edilmediğini ve hazırlık yapılmadığını gördük. İletişim sistemleri çöktü, su kesintileri yaşandı ve bant kısıtlamalarıyla iletişimimiz daha da zorlaştı. Ancak, insanların dayanışması bizi umutlandırdı. Bir damla suya muhtaç kaldık, eğitimden sağlığa, barınmadan gıdaya kadar her türlü sıkıntıyı yaşadık. Bu deprem, Türkiye'nin hazırlıksız olduğunu ve mevzuatın yetersizliğini gösterdi (M.4).

Öneriler:

Deprem gerçeği ve farkındalık canlı tutulmalı, doğal afet çalıştayları ile bilgi ve deneyimler paylaşılmalı, yaşananlardan ders çıkarılması ve önlemler alınması, mühendislik disiplinleri ve yerel yönetimler iş birliği ve ortak projeler gerçekleştirmesi konularını katılımcılardan M.10 şu önerilerle vurgulamıştır:

“Deprem gerçeğinin ne kadar yakınımız da olduğunu ve doğal afet çalıştaylarının bölgede çok sıklıkla yapılması gerektiğini ve insanlığın yaşanan bu depremi tamamen unutmaması gerektiğini Mühendislik disiplinleri ile yerel yönetimin beraber fikir üretmesi gerektiğini yerel yönetimlerin TMMOB’a bağlı odalarımızı her zaman aynı çatı altında çalışması gerektiği tecrübelerimizdi.”

5.6.5. Sivil Toplum Kuruluşları Deneyimleri Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Sivil Toplum Kuruluşları Deneyimleri” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

STK’ların afet yönetimindeki rolü, kurumsal afet yönetimi ve deneyimler, depremin etkileri ve öğrenilen dersler, afetlere hazırlık ve eksiklikler, yapılması gerekenler, afet ve çevre bilinci konularında katılımcılar görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Diğer işte vakıflar, dernekler, sivil toplum örgütleri burada biz belli noktaları gösterdik, sıcak yemek dağıttılar. Afet sürecinin özellikle o ilk 3,4 aylık süreçte o akut devirde bizim çok çok ihtiyacımızı giderdiler. Vatandaşın beslenme ihtiyacını karşılama noktasında çok desteklerini gördük STK’ların. Yine bir STK marifetiyle Kızılay’la hemen bağlantıyı kurduk (K.6).

Depremin merkez üssü Kahramanmaraş olsa da en büyük yıkımın Hatay’da yaşandığını gördüm. Özellikle Kırıkhan, Antakya ve Defne’deki hasar çok büyüktü. Antakya’da maskesiz dolaşmak bile tehlikeli, çünkü her yer asbest ve toz içinde. Deprem bana bir

çorabın bile ne kadar değerli olduğunu, israfın ne kadar kötü olduğunu ve yardımlaşmanın, paylaşmanın önemini öğretti. Kibirli zenginlerin bile ekmek kuyruğuna girdiğini, ağladığını gördüm. Şükretmeyi, kaybetmeyi ve tevekkül etmeyi öğrendim. Bir gün önce her şey normaldi, ertesi gün hiçbir şeyimiz kalmadı. Bacanağımın 14 evi vardı, hepsi yıkıldı. Yerel yönetimlerin güçlü olması çok önemli. Onların desteği olmadan bu kadar büyük bir afetin üstesinden gelmek mümkün değil. İlçe'de hala faaliyetlerimize devam ediyoruz, depomuz, şubemiz ve aşevimiz var. Yerel yönetim olmasaydı bunları yapamazdık (S.1).

Afetlere hazırlık konusunda eksikliklerimiz olduğunu depremde acı bir şekilde tecrübe ettik. Kurum içinde bir afet birimimiz olsa da yeterince sistemli değildi. Mesela, afet çıkış çantalarımız yoktu, gönüllülerimiz uyku tulumu bulmakta zorlandı. Sahaya ilk gittiğimizde ne yapacağımızı, nerede kalacağımızı bilmiyorduk. Bu durum, hazırlıklı olmamız gerektiğini açıkça gösterdi. Afet anında ilk çıkacak ekiplerin, araçların ve götürülecek malzemelerin önceden belirlenmesi gerektiğini anladık. Ayrıca, afet platformlarının ve diğer STK'larla iş birliğinin önemini de tecrübe ettik. Tek başımıza hiçbir şey yapamazdık, dayanışma sayesinde ayakta kaldık. Eğitim konusunda fena değildik, ancak planlarımız yeterince detaylı değildi. Afet çıkış çantası, ilk çıkacak ekipler gibi konular net değildi. Şu anda bu eksiklikleri gidermek için çalışıyoruz. Tatbikatlar yapmayı ve afetlere yönelik kapsamlı eğitim videoları hazırlamayı planlıyoruz (S.11).

Son iki yıldır afet yönetimine geçmiştik ve Elâzığ depreminde bunu uygulamıştık. Kurumumuzun, Türkiye Afet Müdahale Planı'ndaki gibi farklı birimleri var. 6 Şubat depreminde bu birimlerle koordineli bir şekilde çalıştık. Arama kurtarma ekipleri kendi işini yaparken, diğer birimler de kendi alanlarında faaliyet gösterdi. Teşkilatlı bir yapıya sahip olduğumuz için hızlı bir şekilde koordine olduk ve 11 ilde de ciddi çalışmalar yaptık. Gönüllülerle çalışırken bazı zorluklar yaşadık, çünkü eğitim almamış gönüllüler de sahaya dahil olmak istedi. Ancak genel olarak kurumumuzun bu operasyonda başarılı olduğunu düşünüyorum. Filipinler'deki Tacloban afetinde de benzer bir yıkım görmüştüm, ancak orada arama kurtarma yapmamıştık. Bu depremde ise hem arama kurtarma hem de acil yardım çalışmalarında bulunduk ve büyük bir tecrübe kazandık. İHH olarak hızlı bir şekilde koordine olduk. Reyhanlı'daki lojistik üslerimiz ve barınma alanlarımız sayesinde Antakya'ya hızlı müdahale gerçekleştirdik. Büyük bir afeti yaşayarak, bu tür durumlara karşı tecrübe kazandığımızı düşünüyorum (S.4).

Kuruluş olarak, olası afetlere hazırlık sürecine daha fazla önem vermemiz gerektiğini anladık. Buna uygun yapılanma, finansman ve insan kaynağı oluşturma gibi adımlar atmamız gerektiğini fark ettik. Teknolojiyi de bu ihtiyaçlara uygun hale getirecek altyapı ve donanım konusunda daha fazla çalışmamız gerektiğini gördük. Bu doğrultuda adımlar atmaya başladık (S.6).

Valiyi arayıp gönüllülerimizin olduğunu söyledim ancak koordinasyon eksikliği nedeniyle birçok gönüllüye ulaşamadım. Diğer yandan, depolarda çalışacak eleman aranıyordu. Bu durum, basit bir koordinasyon sistemiyle çözülebilecek bir sorundu. TÜGVA Genel Müdürü Burak'ın kurduğu basit ama etkili sistemi örnek verdim. Maraş girişinde bir süpermarket gibi çalışan bir dağıtım merkezi kurmuştu. Bu, sistem kurmanın önemini gösteriyor. İstanbul için deprem planlaması yapıyoruz, temsilciliklerimize sorumluluklar veriyoruz. İzmir'de bir kurtarma merkezi kurduk ve veri kurtarma merkezlerimizi oluşturduk. Bu, afetlerden ders çıkardığımızı gösteriyor. Kadınların özel ihtiyaçları olduğunu ve bu ihtiyaçların ancak kadın STK'lar tarafından anlaşılabileceğini tecrübe ettik. Teyzelerin kulağıma eğilip özel ihtiyaçlarını fısıldaması, bu konudaki farkındalığımızı artırdı. Bu depremde derin yaralar aldık ancak derin tecrübeler de edindik (S.7).

Doğa olaylarının her an olabileceğini, bu nedenle mevzuatın, devlet yönetiminin, yerel yönetimlerin ve insanların bilgi sahibi olması çok önemli. Japonya'da aynı şiddetteki depremde ölü sayısı 30 iken, Türkiye'de neden 50-60 bin olsun. Çevrenin en büyük sorununun insanlar olduğunu düşünüyorum. İnsanlar çevreyi kendi çıkarlarına göre şekillendirmeye çalışıyor. Biz kurum olarak okullarda konferanslar verdik ve dere yataklarının imara açılmaması gerektiğini vurguladık. Depremle yaşamaya alışmamız gerektiğini ve dere yataklarına ev yapmamamız gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca, deniz kumunun kullanılmaması ve deniz kenarına yapılan binaların korozyon riski taşıdığını da belirtmek istiyorum (S.8).

Olumsuz Görüşler:

STK'lara yönelik üye desteği yetersizlikleri, afet sonrası uyum sorunları, yerel akademisyenlerin tecrübelerinden yararlanılmaması, AFAD siyaset ilişkisi ve verimsizlik, eğitimlerin eksikliği, hazırlıksızlık, yapı güvenliği, ikincil afetlerin yansımalarıyla ilgili görüşmeciler yanıtlarını şu şekilde ortaya koymuştur:

Deprem sonrası sivil toplum kuruluşlarına olan inancım sarsıldı. Afet anında ve sonrasında üyelerini koruyacak, onlara destek olacak bir sistemleri olması gerektiğini düşünüyorum. Ben kendi adıma, gönüllü olarak çalışıyorum, mücadele ediyorum ama başıma bir şey gelse yapayalnız kalırım. TEMA'nın depremde üyelerine otel ayarlaması gibi güzel örnekler olsa da genel olarak sivil toplum kuruluşlarının deprem sonrası duruma ayak uyduramadığını düşünüyorum. Bir yıl sonra her şeyin normale dönmesini bekliyorlar, oysa hayatımız tamamen değişti. Akademik anlamda da sivil toplumun yetersiz olduğunu görüyorum. Konuşmalar hazırlanıyor, projeler yapılıyor ama yerel akademisyenlerden, depremi yaşayanlardan faydalanılmıyor. Her şey "mış gibi" yapılıyor sanki (M.8).

AFAD'ın siyasetle iç içe olması, afet yönetimindeki potansiyelini kısıtlıyor ve asıl görevinden saptırıyor. Deprem, asıl çözümün binaların yıkılmasını önlemek olduğunu gösterdi. Afet planları siyaset üstü olmalı, kapsamlı olmalı ve yerel yönetimler bölgesel risklere özel hazırlanmalı. İstanbul gibi büyük şehirlerde ikincil afet riskleri göz ardı edilmemelidir (S.3).

Depremde, aldığımız tüm eğitimlerin çok daha fazlasını stres ve kriz anında uyguladık. Enkaz çeşitlerini, bina yıkım türlerini, depremzede psikolojisini, zemin sıvılaşmasından kaynaklanan yıkımları, ekipman yetersizliğini ve sağlık personeli eksikliğini acı bir şekilde tecrübe ettik. Böyle büyük bir depremde arama kurtarma ekiplerinin yetersiz kaldığını ve vatandaşların afetlere ne kadar hazırlıksız olduğunu gördük. Bu, hepimiz için çok acı bir tecrübe oldu (S.5).

Öneriler:

AFAD, STK ve yerel yönetimlerin ilişkileri, Sağlık Bakanlığı'nın rolleri, Uluslararası ağlar ve bürokratik koordinasyon, STK kapasitelerinin bilinmesi ve deneyim paylaşımı, insan hayatının önemi dolayısıyla yapı güvenliği ve ulaşım konularında katılımcılar önerilerini şu şekilde vurgulamışlardır:

Deprem sonrası yaşanan kaos ortamında, AFAD'ın yetersiz kaldığını ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapması gerektiğini düşünüyorum. Türk Tabipler Birliği olarak bizler, gönüllü olarak yardım teklif ettik ancak reddedildik. Bu kadar büyük bir afette tek bir kurumun her şeyi üstlenmesi mümkün değil. Yerel yönetimlerin ve

gönüllülerin de sürece dahil edilmesi gerekiyor. Sağlık Bakanlığı'nın ilk etapta hasta bakımıyla ilgilenmesi yerine, koordinasyon ve planlama konularına odaklanması gerektiğini düşünüyorum. Benim gibi evi hasar görmemiş hekimlerin, gönüllü olarak çalışmaya hazırız ve sahada değerlendirilmemiz gerekiyor. Önemli olan, bu zorlu süreçte birlikte hareket ederek yaraları sarmak ve şehri yeniden ayağa kaldırmak (M.13).

Deprem, uluslararası ağların ve bürokratik koordinasyonun kritik önemini gösterdi; hızlı yardım için güçlü ağlar ve hazır lojistik (depo, araç) şart. Kamu, yerel yönetim ve STK'ların koordinasyon mekanizmalarını güçlendirmesi gerekiyor. Herkesin kaynak ve faaliyetlerini bilmesi, Sivil Toplum veya Vakıflar Genel Müdürlüğü gibi kurumlarca sağlanmalı. Türkiye bir deprem ülkesi olduğundan, illerdeki ve ulusal STK'ların kapasiteleri ve deneyimleri paylaşarak afetlere daha hazırlıklı olunmalı; mevcut koordinasyon eksikliği giderilmelidir (S.14).

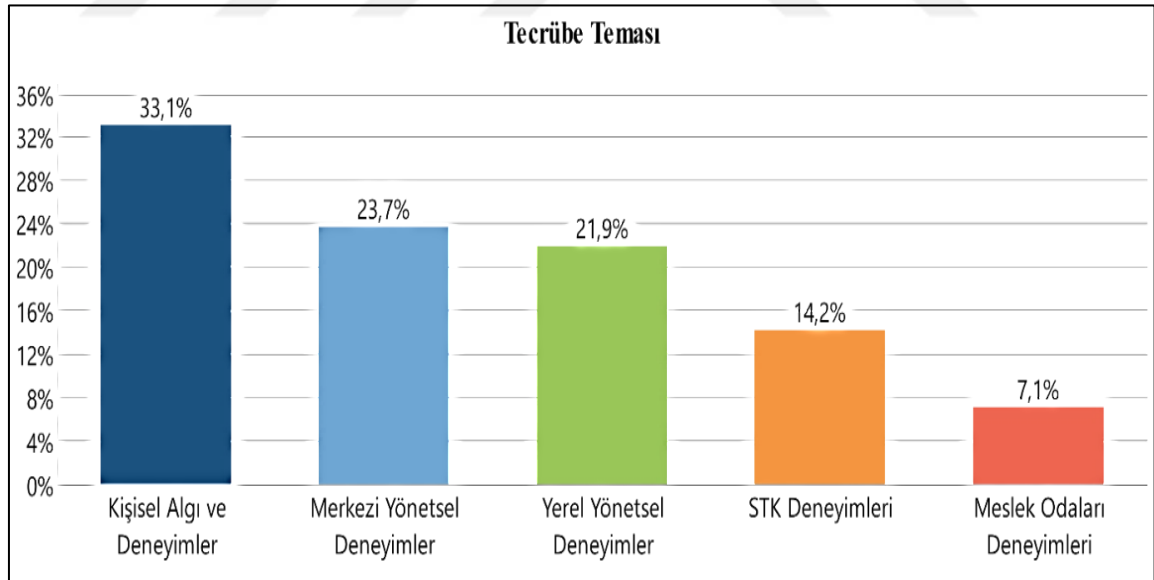
Tecrübe edindiğimiz insan hayatının çok önemli olduğuydu. Onun için insan hayatına bizim ne kadar katkı sağlayabilirsek o kadar kıymetli olduğunu, işte yaşam şartlarımızın daha iyi olabilmesi için binaların sağlam olması gerektiğini. İşte aslında hani bir afette en önemli şey yollarımızdır ulaşım kolaylığıdır. Bunlar çok önemliydi. Bunların ara ara tekrar kontrol edilerek en aktif ve en iyi şekilde dizayn edilmesi gerekmektedir (S.2).

Tablo 35. Tecrübe Teması Alt Kodlar İstatistiği

TECRÜBE TEMASI	KODLAMA SAYISI	YÜZDE
Kişisel Algı ve Deneyimler	56	33,14
Merkezi Yönetmel Deneyimler	40	23,67
Yerel Yönetmel Deneyimler	37	21,89
STK Deneyimleri	24	14,20
Meslek Odaları Deneyimleri	12	7,10
TOPLAM	169	100,00

Tecrübe teması altında 169 adet kodlama yapılmıştır (Tablo 35). Bu temada en fazla kodlamanın Kişisel Algı ve Deneyimler kategorisinde 56, sırayla Merkezi Yönetmel Deneyimler 40, Yerel Yönetmel Deneyimler 37, STK Deneyimleri 24 olurken ez az kodlamanın ise Meslek Odaları Deneyimleri kategorisinde 12 adet yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 7. Tecrübe Teması Alt Kodlar İstatistiği

Tecrübe Teması altında oransal olarak en fazla % 33,1 ile Kişisel Algı ve Deneyimler, sırasıyla onu Merkezi Yönetmel Deneyimler % 23,7, Yerel Yönetmel Deneyimler % 21,9, STK Deneyimleri % 14,2 ve en az kodlama ise % 7,1 ile Meslek Odaları Deneyimleri kategorisi gelmektedir (Grafik 7).

5.7. MODEL VE ÖNERİLER TEMASI

Model ve Öneriler teması altında Hatay il genelinde afet yönetimi kapsamında merkezi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının bu anlamdaki algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu tema altında Afet Bakanlığı veya Üst bir kurul, Başarılı ülke örnekleri, Denetim ve Yaptırım, Mevcut yapılanma ve planların revizesi ve Sağlam ve dayanıklı yapı olmak üzere 5 adet kategori belirlenmiştir.

Tablo 36. Mülakat Katılımcılarının Model ve Öneriler Temasına İlişkin Temel Bulgular

KATEGORİLER	BULGULAR
Afet Bakanlığı veya Üst bir kurul	Katılımcılar, afet yönetiminde tek bir sorumlu kurumun olması gerektiğini vurgulamaktadır (B.26). Afet Bakanlığı kurulması (B.38, B.39, K.6, M.1, M.10) veya Cumhurbaşkanlığına bağlı güçlendirilmiş bir AFAD oluşturulması (K.2) önerilmektedir. AFAD'ın özerkleştirilmesi, siyaset üstü ve bürokrasiden uzak bir yapıya kavuşturulması gerektiği belirtilmektedir (S.3). Tüm kurum ve kuruluşların tabii olacağı bir üst kurul veya bilim kurulu oluşturulması ve kararların bilimsel verilere dayanması gerektiği ifade edilmektedir (M.5, K.2). Afet anında yetki ve görev karmaşasını önlemek için hiyerarşik bir yapı ve tek merkezden koordine edilebilen bütünleşik bir sistem kurulmasının önemi vurgulanmaktadır (B.14, S.4, S.7). Yerel yönetimlerin afetlere karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri için kriterler belirlenmesi ve siyasetten bağımsız hareket edebilecekleri mekanizmalar kurulması önerilmektedir (B.26, K.10). Yerelin öngörülerinin merkeze iletilebileceği bilgi akışı sistemlerinin oluşturulmasının gerekliliği dile getirilmektedir (K.10).
Başarılı ülke örnekleri	Japonya'nın afet yönetimi konusundaki başarısı sıklıkla örnek gösterilerek, bu ülkenin modellerinin incelenmesi ve Türkiye'ye uyarlanması önerilmektedir (B.2, B.24, B.25, K.3, K.6). Almanya, Meksika ve Şili gibi diğer başarılı ülke modellerinden de ders çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir (B.24, B.4, B.2). AFAD'ın Amerika'daki FEMA gibi koordinasyon yetkisine sahip olması gerektiği belirtilmektedir (K.7). Uluslararası bilgi paylaşımı ve ortak projelerin geliştirilmesinin

	önemi vurgulanmaktadır (M.11). Diğer ülkelerin afet yönetimi deneyimlerinden yararlanılması, bilgi paylaşımı ve ortak projeler geliştirilmesi önerilmektedir (M.11, K.2, K.3). Dünyadaki örneklerle bakılarak doğru uygulamaların alınması, özellikle Japonya'nın depreme dayanıklı yapılaşma konusundaki başarısının incelenmesi ve model alınması önerilmektedir (K.2, K.8).
Denetim ve Yaptırım	Katılımcılar, mevcut denetimlerin yetersiz olduğunu ve bağımsız denetleyici üst kuruluşlar oluşturulması gerektiğini vurgulamaktadır (B.19, K.11). Yapı denetim firmalarının etkin denetlenmesi, STK'lar ve meslek odalarının denetim süreçlerine dahil edilmesi önerilmektedir (B.19, B.2). Mevzuatın uygulanması ve yaptırımların artırılması gerektiği, otokontrol sistemlerinin kurulmasının önemi belirtilmektedir (B.13, B.38, B.9, K.6, S.10). Belediyelerin siyasi baskılardan uzak, bağımsız bir üst kurum tarafından denetlenmesi gerektiği ifade edilmektedir (K.11). Valiliklerde imar denetimi yapacak teknik ekiplerin oluşturulması ve merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki denetiminin artırılması önerilmektedir (K.3, K.5). Çevre ve Şehircilik, AFAD, yerel yönetimler, Büyükşehir Belediyesi, YİKOB ve Valilik gibi tüm paydaşların iş birliği içinde çalışması gerektiği vurgulanmaktadır (K.12). Teknik ve uzman ekiplerin kurulması, mühendislerin projeleri sahada görmesi ve vicdani sorumluluklarını unutmaması gerektiği belirtilmektedir (K.12, B.17, B.18, B.40). Afet türüne göre ayrı ayrı uzmanlaşmış birimlerin oluşturulması önerilmektedir (B.40). Mevzuatlara yeni düzenlemeler eklenmesinin yanı sıra, mevcut düzenlemelerin tüm afet bölgelerinde ciddi anlamda uygulanması ve denetlenmesi gerektiği belirtilmektedir (B.38, K.6).
Mevcut yapılanma ve planların revizesi	İmar süreçlerinin daha net ve caydırıcı hale getirilmesi, kaçak yapılaşmaya ve tadilatlarla izin verilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır (K.6). AFAD'ın koordinatör bir kurum olarak TAMP paydaşlarıyla iş birliği yapması gerektiği belirtilmektedir (K.7). AFAD'ın sürekli yenilenmesi, gelişmesi ve Ar-Ge'ye önem vermesi gerektiği vurgulanmaktadır (K.6, K.8).

	Afet yönetimi için teknolojik altyapının güçlendirilmesi, erken uyarı sistemleri, risk haritaları ve mobil uygulamalar gibi teknolojilerden yararlanılması gerektiği belirtilmektedir (S.7). Afet yönetim planlarının en kötü senaryoya göre yapılması, düzenli olarak güncellenmesi ve yerel koşullara göre uyarlanması gerektiği vurgulanmaktadır (B.19, B.21, B.33, K.10, K.12). Kısa ve uygulanabilir planlar yapılması, bölgesel destek sistemlerinin kurulması ve afet üslerinin oluşturulması önerilmektedir (B.12, K.10, K.12). Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yetki ve imkanlarının artırılması gerektiği belirtilmektedir (B.32). AFAD'ın yerel yönetimlerle daha organik bir bağının olması, hatta belediyeler bünyesinde teşkilatlandırılması önerilmektedir (B.25).
Sağlam ve dayanıklı yapı	Merkezi AFAD yönetiminin yetkilerinin azaltılarak doğrudan valilik ve kaymakamlıkların sorumlu olması gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır (B.34). Binaların depreme dayanıklı hale getirilmesinin önemini vurgulamışlardır (B.30, B.4, B.9). Katılımcılar, depremlerdeki can kayıplarının temel nedeninin binaların kendisi olduğunu vurgulamaktadır (B.13, B.34, K.2). Mevcut yapı stokunun kötülüğü eleştirilerek, yatay mimarinin benimsenmesi ve sağlam, az katlı yapılar inşa edilmesi gerektiği belirtilmektedir (B.13, K.2, S.1). Denetimlerin kesinlikle sıkı olması, yapı denetim firmalarının sorumluluklarını yerine getirmesi ve belediyelerin bu konuda kararlı olması gerektiği ifade edilmektedir (B.13, B.7, K.2, S.1). Afet riski yüksek illerde yapıların daha güçlü hale getirilmesi ve yeşil alanların artırılması önerilmektedir (B.15). Belediye binaları ve kritik yapıların depreme dayanıklı malzemelerle inşa edilmesinin önemi vurgulanmaktadır (B.4). Kentsel dönüşüm projelerinde kararlılık gösterilmesi ve itirazlarla sürecin durdurulmaması gerektiği belirtilmektedir (B.7). Vatandaşların ev alırken sadece dış görünüme değil, sağlamlığa da önem vermesi ve müteahhit ile yapı denetimini iyi kontrol etmesi gerektiği belirtilmektedir (K.2, K.16). Deprem gerçeğinin sürekli hatırlanması ve gelecek nesillere ibret olması için hasarlı binaların bir kısmının bırakılması önerilmektedir (S.10, S.2). Yasalara uygun ve jeolojik yapıya uygun yerlerde dayanıklı

	yapılar inşa etmenin zorunluluğu dile getirilmektedir (B.34). İmar yasasından taviz verilmemesi ve belediyelerin kararlı olması gerektiği vurgulanmaktadır (S.1). İmar kurallarına uyulması ve risk azaltma çalışmalarının önceliği dile getirilmektedir (B.4, B.9). TOKİ ve Emlak Konut binalarının sağlamlığı örnek gösterilerek, tüm Türkiye'de sağlam yapılaşmanın olması gerektiği belirtilmektedir (K.8).

Tablo 36'da katılımcılar, Türkiye'nin afetlere karşı direnci için güçlü bir Afet Bakanlığı, özerk AFAD ve bütünleşik sistemler kurulması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, gönüllülük, eğitim, toplumsal bilinçlenme, uluslararası iyi örnekler ve denetimin artırılması, afet yönetiminin siyaset üstü, bilimsel temelli olması, iş birliği, teknik uzmanlık, mevzuatın uygulanması ve teknolojik altyapının iyileştirilmesi, yapı stoku iyileştirilmesi, toplumsal sorumluluk, etkili yasal düzenlemeler ve uluslararası iş birliği ile depremle yaşamayı öğrenme ve önleyici tedbirlerin önemi vurgulanmıştır.

5.7.1. Afet Bakanlığı veya Üst Bir Kurul Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Afet Bakanlığı veya Üst bir kurul” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet sürecinde AFAD'ın önemi ve müdahaleleri, yetki ve sorumluluklar, hazırlıklı olma ve hızlı müdahalenin önemi konularında katılımcılardan B.23 şu sözlerle ifade etmiştir:

“AFAD'ın önemli bir kurum olduğunu ve kurulduğundan beri birçok afette hızlı müdahalelerde bulunduğunu düşünüyorum. Ancak 6 Şubat depremi gibi büyük bir afette, kurumun yeterliliği tartışma konusu oldu. AFAD'ın sorumluluk alanının genişletilmesi veya bir Afet Bakanlığı kurulması gibi fikirler ortaya atıldı. Devlet yetkililerinin bu konuda değerlendirmeler yaptığını ve en iyi çözümün ne olacağına karar vereceklerini düşünüyorum. Önemli olan, AFAD'ın ve diğer ilgili kurumların olası afetlere karşı daha hazırlıklı olması ve hızlı müdahale edebilmesi. Bu hem can kayıplarını azaltacak hem de afetlerin etkilerini en aza indirecektir.”

Olumsuz Görüşler:

Afet yönetiminde koordinasyon eksikliği, AFAD'ın yetersizliği ve liyakat sorunu, Afet Bakanlığı kurulması gerekliliği ve tartışmaları, afet bilinci ve eğitim eksikliği, risk

analizi ve imar planlaması yetersizliği, Meslek Odaları'nın rolü ve sınırlı bütçeleri konularında katılımcılar şu görüşleri ortaya koymuştur:

Yardımları biz bu tırları, bu gıdaları koordine edemedik, yapamadık, yapamayız. Bu iş ayrı bir bakanlık kurulmalı sırf afetle ilgili. AFAD il müdürü benden Defne kaymakamının numarasını istiyor. Yav arkadaş AFAD mı beni toparlayacak, bu zihniyetle mi toparlayacak. Daha kaymakamın numarasını bilmiyor benden numarasını istiyor AFAD müdürü. Liyakat yok hiçbir şey yok, 3 gün kimse yok (B.17).

Afet Bakanlığı kurulması fikri de var ama bu durumda diğer kurumların kapasiteleri âtıl kalabilir mi diye düşünüyorum. Bence devletin tüm imkân ve kabiliyetleriyle afet yönetimine dahil olması gerekiyor. Örneğin, konteyner kentlerin yönetiminde okul müdürlerini görevlendirdik. Milli Eğitim Teşkilatı olmasaydı bu işi kim yapacaktı? Türkiye'de devletin, milletin, özel sektörün ve sivil toplumun tüm imkanlarını kullanarak afetlere hazırlanması ve müdahale etmesi gerekiyor. TAMP programlarının gözden geçirilmesi ve eksikliklerin giderilmesi şart. Afet Bakanlığı kurulmasının riskleri de var. Bakanlık kurulunca tüm sorumluluk ona yüklenir ve diğer kurumlar pasifleşebilir. Bu nedenle, TAMP'ın güçlendirilmesi ve afet öncesi risk azaltmaya daha fazla odaklanması gerektiğini düşünüyorum. Afet sonrası için de içi dolu bir planla hareket edilmeli (K.3).

Ülkemiz bir afet ülkesi olmasına rağmen, afetlerle ilgili özel bir bakanlığımız yok. AFAD gibi kritik bir kurumun ise liyakatli kadrolardan yoksun olduğunu düşünüyorum. Eskiden deprem bilincini artıran AKUT gibi uzmanlaşmış yapılar varken, şimdi her şeyin AFAD'a bağlanması, merkezîyetçilik avantajına rağmen işi bilmeyen yöneticiler nedeniyle sorun yaratıyor. Okullarda afet bilinci derslerinin eksikliği, sadece depremde sıranın altına girmeyi bilmemizle sınırlı kalıyor; sel ve yangın gibi diğer afetlere karşı hiçbir hazırlığımız ve bilgimiz yok (M.14).

Meslek odaları olarak, kamu yararı gözeterek risk analizinin önemini vurguluyoruz. Hatay'daki yıkım ve ulaşım sorunları, afet riski yönetme planımızın eksikliğini gösterdi. Bütünleşik imar planları ve altyapı iyileştirmeleriyle afet dirençli kentler oluşturmalyız. Mühendislikte iyi olsak da, siyasi kararlar (imar afları gibi) riskleri artırıyor (M.2).

Öneriler:

Afet Bakanlığı kurulması, AFAD'ın özerkleştirilmesi, bütün kurum ve kuruluşların tabi olacağı bir üst kurul veya bilim kurulu oluşturulması, tümleşik bir sistem kurulması, yerel yönetimlerin siyasetten bağımsız kılınması ve afetle ilgili kriterler konulması, organizasyon sistemi olması, gönüllülüğün teşviki ve eğitim konularında katılımcılar şu ifadeleri belirtmiştir:

Bu da tümleşik tüm şehirlerin birbiriyle entegre edildiği, tek merkezden tüm süreci takip edilebildiği bir sistemin olması gerektiğini düşünüyorum (B.14)

Afet yönetiminde tek bir sorumlu kurumun olması hem ekonomik hem de organizasyonel açıdan avantajlı. Devlet, gönüllüleri eğitmek gibi imkanlara sahip. Ancak yetkinin olduğu ancak organizasyonun olmadığı durumlarda büyük boşluklar oluşur. Samandağ'da devlet kurumlarını bekleseydik, çok daha büyük krizlerle karşılaşırđık. Afet yönetimi, yerel yönetimlerin üstünde ve kamucu bir perspektifle denetlenebilen bir yapıya ihtiyaç duyar. Yerel yönetimler de kamucu bir yaklaşımla hareket etmeli ve

toplumla iletişimde köprü görevi görmelidir. Yerel yönetimlerin afetlere karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri için kriterler belirlenmelidir. Deprem ve afet müdürlüklerinin kurulması, organizasyonların yapılması ve sorumluların atanması kritik öneme sahiptir (B.26).

Türkiye zaten bulunduğu coğrafyası itibarıyla tamamen afete açık bir yer. Bununla ilgili bilinçlendirme ve ayrı bir bakanlık kurması gerekiyor. Ayrı ciddi bütçeler ayrılması gerekiyor. Belki önümüzdeki 20/30 yıl bandında desteklemesi ve çalışması gerekiyor. (B.38).

Geçmiş konuşmanın anlamı yok, artık yeni adımlar atmalıyız. Belediyelerde afet müdürlükleri kurulmuş olsa da Türkiye için bir Afet Bakanlığı'nın kurulması gerektiğini düşünüyorum. Kızılay'ın depremdeki hatalarını hepimiz gördük. Afet Bakanlığı kurulursa, her kurum görevini daha iyi bilir ve koordinasyon sağlanır. Kızılay da Afet Bakanlığı'na bağlanmalı, böylece tek elden yönetim sağlanır. Afet Yönetim Modeli, Merkezi Hükümetten koordineli bir şekilde, Afet Bakanlığı tarafından yürütülmelidir. Bu bakanlık, deprem riski olan bölgelerin imarını ve yapı stokunu incelemeli, riskli binaları güçlendirmeli veya yıkmalıdır (B.39).

Yerel yönetimlerin siyasetten bağımsız afet müdahale mekanizmaları olmalı, özellikle küçük afetler için. Büyük afetlerde ise yerelden merkeze kesintisiz bilgi akışı sağlayacak, valilikler veya daha üst bir akıl aracılığıyla işleyen yapılar kurulmalıdır. Mevcut Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü gibi yapıların üzerinde, siyasetten etkilenmeyen bir üst kuruluş veya doğrudan Afet Bakanlığı düzeyinde bir yapı oluşturulması elzemdir. Zira iklim değişikliği ve artan afetler, personel ve yapılandırma sorunlarının mevcut geçici çözümlerle giderilemeyeceğini açıkça göstermektedir (K.10).

Halktan yansımalarının daha olumlu olacağı bir mekanizma oluşturulması. Bu mekanizma, Cumhurbaşkanına bağlı olursa daha etkili olabilir. Tüm bakanlıkların üstünde bir kurul oluşturulabilir mi diye düşünüyorum. Afet yönetimi için bir bakanlık kurulması fikri de tartışıldı, ancak ben bakanlık yerine Cumhurbaşkanlığına doğrudan bağlı, güçlendirilmiş bir AFAD'ın daha uygun olacağını düşünüyorum. AFAD Başkanlığı üzerinden, ilgili bakanlıkların bakan yardımcılarıyla ortak bir çalışma mekanizması kurulabilir. Şu anda Cumhurbaşkanı Yardımcımız bu görevi yürütüyor, ancak bakanlıklar arasında bürokrasi sorunları yaşanabilir. AFAD Başkanı üzerinden bir çözüm daha etkili olabilir (K.2).

Türkiye bir deprem ülkesi ve ciddi bir afet geçmişimiz var. AFAD çok çalışıyor olsa da bir Afet Bakanlığı'na ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Bu bakanlık, her il ve ilçede kurumsal yapılar oluşturmali, yetkin kadrolar sağlamali ve personeli uzmanlaştırmalıdır. Afet Bakanlığı, tüm afetlerin planlanmasını ve yürütülmesini tek elden koordine edebilir, farkındalık yaratabilir ve bu konuya daha fazla ağırlık vermemizi sağlayabilir. İllerden ilçelere kadar teşkilatlanma ve uzmanlaşma sağlanmalıdır. Afet Bakanlığı ile illerde il müdürlükleri, ilçelerde ilçe müdürlükleri kurulmalı ve her ilin kendi afet risklerine göre çalışma grupları oluşturulmalıdır. Bu sayede, toplum olarak hızlı bir farkındalık ve eğitim süreci başlatabiliriz (K.6).

Afet Bakanlığı kurulması haberi çok önemli ve olumlu bir gelişme. Türkiye'nin her yeri afet riski altında olduğu için bu adım çok gecikmişti. Ancak, bakanlığın içinin doldurulması ve etkili bir şekilde çalışması gerekiyor. Afet yönetimi için kapsamlı bir anayasa oluşturulmalı. Bu anayasada, yerel koşulların değerlendirildiği, sürdürülebilir bir gelişme politikası ve kentlere yönelik bir vizyon yer almalı. Kentlere bakış açısı, afet yönetiminin temelini oluşturuyor. Afet yönetimi, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini içeren bir sistemdir. Yerel veriler, bilimsel verilerle birlikte değerlendirilerek kapsamlı bir kent planı oluşturulmalıdır. Bu plan, dere yatakları, fay hatları, sel baskın alanları gibi riskleri de içermelidir. Önceden önlem almadan, imar barışları çıkararak, zeytinlik alanları imara açarak, çevreye zarar vererek afetlere

davetiye çıkarıyoruz. Sürdürülebilir kentler için bilimsel bir yaklaşım benimsemeliyiz. Afet Bakanlığı, bu bilimsel yaklaşımı benimseyerek, gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakmamızı sağlayacaktır (M.1).

Afet yönetimlerinde risk ve zararı azaltmak için mühendislik disiplinlerinin bütünleşik çalışması ve afet yönetimlerinde zararı minimuma indirebilmek için bir bakanlık kurularak illerde, ilçelerde ve beldelerde bunlarla ilgili alt kurumların sağlanabilmesi düşüncesindeyim. Bununla ilgili ilk olarak deprem yönetmeliğinin değiştirilmesi ve farkındalık yaratılması için Deprem Bakanlığı çatısı altında bir afet yönetimi sağlanmalıdır (M.10).

Afet yönetimi konusunda bir bilim kurulu oluşturulması gerektiğini düşünüyorum. Bu kurul, bilimsel verilere dayanarak kararlar almalı ve bu kararlar bağlayıcı olmalı. UKOME gibi bir yapı kurulmalı ve bu yapının altyapısı da buna uygun olmalı. Örneğin, İstanbul'u ele alırsak, Avcılar, Bakırköy, Ataköy ve Trakya'daki riskli bölgelerin yeniden değerlendirilmesi gerekiyor. Bu, siyaset üstü bir konu olmalı ve bilimsel verilere dayanarak çözümler üretilmelidir (M.5).

Devlet çatısı altında bir afet organizasyonu olması doğru olsa da, AFAD kesinlikle özerkleşmeli. Siyaset üstü, bürokrasiden arındırılmış bir yapıda, yöneticileri işinin ehli ve siyasetten bağımsız atanmalı. Afet anında patron AFAD olmalı, tüm kurumlar onun yönlendirmesiyle hareket etmeli. AFAD'ın güçlü, bağımsız bir organizasyon yapısına ve özel yönetmeliklere tabi, işlerine karışılmayan personeline ihtiyacı var. Başka bir yolu yok (S.3).

Afet anında yerel yönetimlerdeki birimlerin afet yönetimi altında çalışması gerektiğini düşünüyorum. Hükümet bazında da tek bir birim kurulmalı, yani afetten sorumlu bir Cumhurbaşkanı yardımcılığı veya bir bakanlık kurulmalı. İtfaiye, jandarma, arama kurtarma, AFAD ve acil yardım çalışmaları yapan birimler bu bakanlığa bağlanmalı. Afet olmadığı zaman kendi işlerinde çalışabilirler, ama afet anında tek bir çatı altında, bakanlığa bağlı olarak çalışmalılar (S.4).

Mevcut afet örgütlenmesinde, İçişleri Bakanlığı'nın diğer kurumlarla eşit düzeyde olması bakanlıklar arası yetki ve görev koordinasyonunda ciddi sorunlar yarattı; bu durum afette açıkça görüldü. Kurumların hiyerarşik yapıları da koordinasyonu zorlaştırıyor. Bence afet koordinasyonu için doğrudan Cumhurbaşkanlığı'ndan yetki alan bir yapı daha etkili olurdu, zira birçok bakanlığın sahada olması koordinasyon sorunlarına yol açtı (S.7).

5.7.2. Başarılı Ülke Örnekleri Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Başarılı ülke örnekleri” kategorisi altında “Öneriler” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Öneriler:

Japonya ve başarılı diğer ülke modelleri, afet bilinci ve toplumsal sorumluluk, afet yönetiminde iletişimin önemi, devlet ve toplum ilişkileri, AFAD'ın rolü ve koordinasyon, Ar-Ge ve sürekli gelişim, toplumsal disiplin ve ahlak kapsamında katılımcılar önerilerini şu şekilde ifade etmiştir:

Afet bilinci eğitiminin aileden başlayarak toplumun her kesimine yayılması gerektiğine inanıyorum. Japonya örneğinde olduğu gibi, sağlam bir afet bilinci temeli oluşturarak deprem gibi doğal afetlere karşı hazırlıklı olabiliriz. Bu, sadece bireysel değil,

toplumsal bir sorumluluktur. Şili'den gelen bir uzmanın da belirttiği gibi, afet yönetiminde en kritik unsur iletişimdir. Ne yazık ki, yaşadığımız son olayda bu konuda yetersiz kaldık. Telefon hatlarının çekmemesi, uydu telefonumuzun olmaması gibi nedenlerle iletişim kurmakta zorlandık. Bu durum, afet anında ne kadar hazırlıksız olduğumuzu gözler önüne serdi. Bu deneyimden çıkarılması gereken en önemli ders, afet anında kesintisiz iletişimin sağlanması gerektiğidir. Bunun için gerekli ekipman ve altyapının eksiksiz olması şarttır. Aksi takdirde, en iyi planlar bile uygulanamaz hale gelebilir (B.2).

Japonya'da sık sık 8-9 şiddetinde depremler oluyor ama neredeyse hiç can kaybı veya yıkım yaşanmıyor. Bu durum, onların afetlere karşı ne kadar hazırlıklı olduğunu gösteriyor. Bence biz de Japonya ve Almanya gibi ülkelerin bu konudaki başarılı modellerini incelemeliyiz. Onların bilimsel yaklaşımlarından ilham alarak kendi koşullarımıza uygun bir afet yönetim sistemi geliştirebiliriz. Bu alanda uzman kişilerin ve başarılı örneklerin rehberliğinde doğru adımlar atabileceğimize inanıyorum (B.24).

Türkiye'nin deprem kuşağında olduğunu hepimiz biliyoruz. İstanbul'dan Erzincan'a, İzmir'e kadar geniş bir coğrafya deprem riski altında. Bu durumda aklıma hemen Japonya geliyor. Onlar ilkokuldan itibaren afet bilinci eğitimi veriyorlar. Biz neden yapmayalım? Sel felaketleriyle, depremlerle sürekli mücadele ediyoruz. Bence Japonya'nın bu konudaki başarılı modelini inceleyerek kendi koşullarımıza uyarlamalıyız. Çocuklarımızı küçük yaşlardan itibaren afetlere karşı bilinçlendirmeliyiz (B.25).

Çin ve Japonya gibi ülkelerin uzun zamandır uyguladığı gibi, afetlere karşı hazırlıkta hem devletin hem de toplumun aktif rol alması gerekiyor. Afet öncesi ve anında yapılması gerekenler için kapsamlı bir plan şart. Ne yazık ki, toplumun bu konudaki bilinci ve katılımı yeterli değil. Biz de yeni kurduğumuz afet müdürlüğü ile bu eksikliği gidermek için çalışıyoruz. Hem belediye olarak kendi görevlerimizi yerine getireceğiz, hem de gönüllüler ve STK'lar aracılığıyla toplumu bilinçlendireceğiz. Amacımız, şehrimizi afetlere karşı daha dirençli hale getirmek (B.25).

Afetlere karşı en önemli şeyin eğitim olduğuna inanıyorum. Eğitim sistemimizde Japonya modelini örnek almalıyız. Sadece afetlere değil, hayata dair temel değerleri de öğretmeliyiz. Kurumlar afetlere hazır olmalı, araç ve ekipmanları eksiksiz bulundurmalı. Vatandaşlar da özellikle deprem konusunda bilinçlenmeli, az katlı ve dayanıklı evlere yönlendirilmeli. Toplumsal olarak da bir çürüme görüyorum, maneviyat çökmüş durumda. Bunlara çok üzülüyorum., herkes komşusunun bir diğerinin hakkını yemeye çalışıyor. Bunlara çok üzülüyorum (B.28).

Naci Görür hocamızın da dediği gibi, bizim asıl sorunumuz deprem değil, binalar. Japonya'da bizden çok daha şiddetli depremler yaşanıyor, ama neredeyse hiç can kaybı olmuyor. Bu durum, binaların ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Bence en önemli önceliğimiz, mevcut mevzuatımızı etkin bir şekilde uygulayacak bir sistem kurmak (B.30).

Ülkemizde depremlerin yıkıcılığı maalesef çok fazla. Oysa Japonya, Meksika gibi ülkelerde aynı şiddetteki depremler bu kadar zarar vermiyor. Bence en önemli şey, risk ve zarar azaltma. Uzakdoğu'daki depremde insanların rahatlığı bunu gösteriyor. İmar kurallarına uyulsa, ölüm oranları çok düşerdi. Mevzuatımız aslında iyi, yeter ki uygulayabilelim (B.4).

Bizim gibi düşünmeyen ülkeler, işlerini uzun vadeli planlarla yapıyorlar. Örneğin, yol yaparken gelecekteki ihtiyaçları düşünüyorlar. Biz ise günü kurtarmaya çalışıyoruz. Şehir planlaması yaparken de aynı hatayı yapıyoruz. Altyapıyı, yaşam alanlarını önceden planlamıyoruz. Binaların yapımında da kurallara uymuyoruz. Devletin bu konuda daha sert olması gerekiyor, aksi takdirde sorunlar devam eder (B.7).

Yıllardır imar konusunda sorunlar biriktirdik. Japonya gibi depreme dayanıklı yapılar inşa etmeliyiz. Ben kendi evimde bunu yaptım ve depremde hiçbir hasar almadım. Risk ve zarar azaltma en önemli önceliğimiz olmalı. İmar afları gibi uygulamalarla riski artırdık. Japonya'nın başarılı modelini örnek almalıyız. Sağlam binaların yanı sıra altyapı, parklar gibi yaşam alanlarını da planlamalıyız. Bu uzun bir süreç, ancak uzmanlarla iş birliği yaparak kendimize özgü bir model oluşturabiliriz. Binalarda sismik izolatörler gibi teknolojileri kullanarak depreme dayanıklılığı artırabiliriz. Dörtüyl'deki devlet hastanemizde raylı sistemli. Tabii burada bir maliyet var ama izolatörlerle nasıl ayakta kaldığını gördük (B.9).

Dünyadaki deprem örneklerini inceleyip, az kayıp veren ülkelerin neyi doğru yaptığını bulmalıyız. Binaların yıkılmasını önlemek en önemlisi. Başarılı örnekleri alıp kendi ülkemize uyarlamalıyız (K.2).

Yani dünya uygulamalarında, mesela Japonya deprem konusunda bunların modellerinin de incelenmesi gerekir (K.3).

Japonya'nın afet yönetimi konusundaki başarısını inceleyip, onların sistemlerini kendimize uyarlamalıyız. AFAD'ı önemsiyoruz, ancak sürekli yenilenme ve gelişme şart. AR-GE'ye önem vererek yeni teknolojiler geliştirmeliyiz. Akademisyenlerle iş birliği yaparak afetlere karşı daha etkin çözümler üretebiliriz. Toplumsal olarak disiplinli ve ahlaklı bir yapıya kavuşmalıyız. Japonya ve Almanya gibi, biz de kendimize özgü bir kültür ve disiplin oluşturmamız (K.6).

AFAD, Amerika'daki FEMA gibi afet anında koordinasyon yetkisine sahip olmalı ve bunu aktif olarak kullanmalı. İRAP 'ta; örneğin ilimizde 250 eylem planı var ve bunların içinde deprem, heyelan, sel, obrukta var, her birinde ilgili kurumlar sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdür. Her kurum kendi alanında risk ve zarar azaltma da yetkili ve sorumludur. Bu da afet yönetim sürecinde etkin ve hızlı bir müdahale için çok önemlidir. Türkiye, Hyogo ile başlayan, Yokohoma ve Sendai Çerçevesinde 2009'dan itibaren bütünleşik afet yönetim modelini benimsemiştir ve bu modelle hareket ediyoruz. Bu model, büyük afetlerin tek bir kurum tarafından yönetilemeyeceğini öngörüyor. AFAD, koordinatör bir kurum olarak diğer paydaşlarla iş birliği yaparak afeti yönetmeli. Bu nedenle AFAD, koordinatör bir kurum olarak TAMP paydaşlarıyla iş birliği yaparak afeti yönetir. Mevcut bütünleşik afet yönetim sistemi, bizim için uygun ve uygulanabilir bir modeldir (K.7).

Japonya deprem konusunda çok başarılı, biz de deprem sonrası iyileştirme çalışmalarında iyiyiz. Eksik olduğumuz konularda da kendimizi geliştirmeye çalışıyoruz (K.8).

Diğer ülkelerin afet yönetimi deneyimlerinden yararlanılmalı, bilgi paylaşımı ve ortak projeler geliştirilmelidir (M.11).

Japonya'da yerel sivil toplumun afetlere hazırlık sürecinde ne kadar aktif olduğunu gördüm. Halkın önerileri ciddiye alınıyor ve planlamaya dahil ediliyor. Japonya'da 1995 Büyük Hanşin depreminden sonra yerel yönetimlerin ve STK'ların ve meslek odalarının önemi anlaşılmış. Afet bilinci eğitiminin küçük yaşlardan itibaren verilmesi çok önemli. Bizde ise afet bilinci yeterli değil. Eğitim almadan yapılan müdahalelerin zarar verebileceğini gördük. Tüm paydaşları işin içine katmalı ve liyakatli kadrolar oluşturmamız (M.7).

Afet bilinci her şeyden önce gelir. Tehlike ve risk haritaları, eğitimler, gönüllülük, imar planları, sigorta, kentsel dönüşüm, kamu binaları güvenliği, lojistik, tahliye, tatbikat, ikaz, alarm gibi unsurlar önemlidir. Ancak en önemlisi, afet öncesinde yapılacak çalışmalardır. Japonya'daki gibi, sağlam bir zemine oturmuş bir afet bilinci ile deprem olduğunda müdahaleye gerek kalmayabilir. Sorun sadece müdahale veya iyileştirme

değil, öncesinde önleyici tedbirler almaktır. Kurtarmaya neden olabilecek unsurları yok edersek, müdahaleye daha az ihtiyaç duyarız (B.2).

5.7.3. Denetim ve Yaptırım Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Denetim ve Yaptırım” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Afet bilinci ve toplumsal farkındalık, uzmanlık, iyileştirme çalışmaları, görev ve sorumluluklar, imar affı, kaçak yapı ve yaptırımlar, devletin rolü ve toplumsal değişim çerçevesinde katılımcıların görüşleri şöyledir:

Toplumda bilinç eksikliği ve belediyelerde uzman personel yetersizliği vardı. Teknolojinin gelişmesi ve yaptırımların artması bazı iyileştirmeler sağladı. Ancak bireysel kusurlar ve denetim eksikliği sorunlara yol açtı. Devletin denetimi güçlendirmesi gerekiyor. Yaşananlardan ders aldık, vatandaşlar artık tedbirleri önemsiyor ve şeffaflık arttı (B.28).

İnşaat Mühendisleri Odası'ndan belediyelere kadar herkesin görevleri belli olmalı ve sıkı denetlenmeli. Denetim AFAD veya ilgili bir kurum tarafından yapılmalı ve sonuçları olmalı. Kişilerin inisiyatifine bırakılmamalı, denetim mekanizması şart. AFAD zaten var, yetkileri artırılabilir veya iş birliği yapabilir. Herkes görev ve sorumluluklarını bilmeli, bilmeyenlere yaptırım uygulanmalı. Afet farkındalığı arttıkça bu sistemlere gerek kalmayacak. İmar affı gibi uygulamalar sistemi bozuyor, karmaşılaştırılmalı. Herkes kaçak yapı yapıyor, affı bekliyor. Denetim her alanda olmalı, yangın dahil. İmar ruhsat işlemleri sistematik hale getirilmeli. Yetkiler yeterli, denetim güçlendirilmeli (S.11).

Olumsuz Görüşler:

İmar afları ve kaçak yapılaşma, denetim mekanizmasındaki yetersizlikler, uygulama ve yaptırım sorunları, bilinç ve sorumluluk eksikliği, kurumsal sorunlar gibi konularda görüşmeciler görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

İmar afları çok olumsuz sonuçlar doğurdu. Belediyelerde sürekli sorunlara yol açtı. Devletin bu tür afları çıkarması, kaçak yapıları meşrulaştırıyor. Umarım bu uygulamalardan vazgeçilir ve denetimler sıkılaştırılır (B.11).

Müteahhitlerin düşük kaliteli malzeme kullanması kabul edilemez. Ya ihaleyi hazırlayanlar suçlu ya da müteahhitler. Denetim mekanizması güçlendirilmeli. Yapı denetim firmalarına sorumluluk verilmeli ve denetlenmeli. Şu anda sistem daha iyi ama yapı denetim firmaları bazen fırsatçılık yapıyor. Vatandaşlar güçlendirme için yüksek ücretler ödemek zorunda kalıyor (B.20).

Belediye denetimleri yetersiz kalıyor çünkü denetleyenler ve denetlenenler aynı topluluktan. Bu durum, ekonomik kaygılarla denetimlerin gevşemesine neden oluyor. Bağımsız bir denetim kuruluşu daha etkili olurdu. Bölgemizde afet riski göz ardı ediliyor. Maddi yetersizlikler ve belediyelerin göz yumması yapılaşmada sorunlara yol açıyor. Zemin etütleri ve ruhsatlar kısmen yeterli olsa da denetimlerin artırılması şart (B.22).

Devletin denetimi güçlü olmalı, ancak toplumsal hazırlık çok zayıf. Depreme alışkın bir ülkeyiz ama buna rağmen hazırlıksız yakalandık. Bu bir çelişki (B.26).

Deprem öncesinde denetim sorumluluğu yapı denetimlere devredildi. Bu durum, kurumların sorumluluktan kaçmasına neden oldu. Yapı denetim firmaları da maliyeti düşürmek için yetersiz personelle çalıştı. Bu sistem, denetimlerin zayıflamasına ve sonuç olarak binaların kalitesiz olmasına yol açtı (B.27).

Prosedürlerin yerine getirilmesinde sıkıntı yok, asıl sorun uygulamaların boyutu, denetim, yaptırım mekanizmalarının işletilmesidir (B.34).

2019'da yapılan binamda, ruhsatta dükkân görünen yeri daireye çevirmişler. Şikâyet ettim, belediye 'Boş ver, Antakya'nın hepsi böyle' dedi (B.5).

Yapı denetim şirketlerinin de sorumluluğu büyük. İş vicdana kalıyor. Bizde denetim üstüne denetim var, bu da süreci uzatıyor. Asıl sorun, insanların kendi vicdanlarıyla hareket etmemesi (B.40).

Bina yapımında denetimler layıkıyla yapılmalı. Hatır gönül işiyle yapılanlar sınıfta kaldı. Eskiden 3-4 kattan fazla bina yapılmazdı, şimdi her yerde çok katlı binalar var. Herkes müteahhit oldu, ehil olmayanlar bu işi yapıyor. Yapı kullanımında da sıkıntılar var, rüşvetle işler yürüyor. Uygun yapılmayan binalar binlerce can aldı (B.7).

Her şey insanın bilincinde bitiyor. Yan binamızın yapım aşamasında defalarca şikâyet ettik, ama 'yapı yaklaşma sınırlarına uygun' dediler. Riskli olduğunu göz göre göre biliyorduk. İnsanların bilinci sadece kurumsal değil, bireysel de olmalı. Ben ev alırken risk analizimi kendim yaptım. Yani insanlar o bilinçte olmalı. Kurumsal anlamda istediğiniz kadar insanlar bir şekilde yolunu buluyor zemin etüdünü ona göre yapıyor. Statiğini çözdüm diyor ama uygulaması farklı olabiliyor gibi (K.10).

2011'de çıkan kanunla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak üst denetim mekanizmasıyız, ruhsat veren değiliz. Ruhsatı verenler asıl incelemeyi yapmalı. Biz ancak ihbar veya dönemsel incelemelerde sahaya ineriz. Bu sistemde bir yanlışlık var. Parayı veren denetlenenden denetim istememeli. Kalıcı konutların ruhsatını biz veriyoruz, bu bir rahatlık. Ama halka indirgenğinde bu sistemin yürütmesi zor (K.13).

Türkiye'de yetki veriliyor ama denetim unutuluyor. Son 30-40 yılda bu durum daha da kötüleşti. Müfettişler denetim yapmalı. Belediyelerde yolsuzluklar büyük boyutlarda. Yetkilerimiz kısıtlandı, denetim yapamıyoruz. Samandağ'da 41 mahallenin imarı yok, binaların çoğu kaçak. Vatandaş bilinçsiz, riskli binalar yapıyor. Afet bölgesinde bile kaçak yapılar devam ediyor. Yetkimiz var ama yaptırım gücümüz yok. AFAD'dan yardım istiyoruz, cevap gelmiyor. Belediyeler kaçak yapılardan sorumlu tutulmalı. Toplantılarla kriz yönetimi olmaz, sahada çalışmak lazım. İmar kurallarına uymayanlara ağır cezalar verilmeli (K.4).

2000 sonrası ruhsatlı binalarda bile sorunlar var. İstanbul'da durup dururken binalar yıkılıyor, bu çok üzücü. Göz ardı edilen şeyler var ve bu can yakıyor. Kanun var ama uygulamada ve denetimde eksikler var (K.8).

Yetki ve denetim mekanizması sağlıklı olmalı. Geçmişte belediyelerde çalıştım, birçok yerin ruhsatlı yapı oranı düşük. Hatay'da belde belediyeleri kendi cumhuriyetlerini kurmuş gibiydi, plansız ve denetimsiz yapılar inşa ettiler. Büyükşehir Belediyesi bunları birleştirdi ama sorunlar devam etti. İmar mevzuatına afetle ilgili düzenlemeler eklenmeli. İmar yetkisi belediyelerden alınmalı, valilik bünyesinde uzmanlarca denetlenmeli. Yapı tespitleri ve güçlendirme maliyetli, bu konuda hukuki ve finansal destek sağlanmalı. Tespitler var ama uygulamada sorunlar yaşanıyor, yaptırımın olması gerekir. Bununla ilgili birtakım hukuki ve finansal şeylerle tamamlanması yani tespitler var, uygulamaya geçirirken ki birtakım sorunlarla karşılaşılıyor. Bunların da çözülmesi gerekiyor (K.9).

Ülkemizdeki sorunları liyakatle çözebiliriz. İşi bilenler denetimi yapmalı. Hatay kırsal bir şehir, ruhsatsız yapılar çok fazla. Bu durum hasar tespitinde sorun yaratıyor. Orta hasarlı binalar ruhsatsız olduğu için güçlendirilemiyor. Madem ruhsatsızdı, neden elektrik, su verdiniz? Bana neden drenaj verdin (M.14).

2000 sonrası yapı denetim sistemi 2019'a kadar ticari bir pazarlık gibiydi, bu da denetimi zayıflatıyordu. 2019'da havuz sistemine geçilmesiyle bu pazarlık bitti ve denetim güçlendi. Ancak şantiye şefliği mevzuatı hala sorunlu. Bir mühendis aynı anda 4-5 şantiyeyi denetliyor, bu da sağlıklı denetimi engelliyor. 'Her Şantiyeye Bir Şef' istediğimiz gibi, her şantiyede baştan sona denetim yapabilecek bir sistem olmalı (M.3).

2000 sonrası yapı denetim kanunuyla binalar sağlamlaştı, ancak denetim bina yapıldıktan sonra zayıf. Birçok sağlam bina kolon kesilmesi gibi nedenlerle yıkıldı. Denetim sadece yapım aşamasında değil, sonrasında da olmalı. Devlet kurumlarında da eksikler var, ruhsatsız yapılar ve denetimsizlik yaygın. O yüzden kamu binaları devletin ilk yapması gereken bir kere kendi söküğünü dikeyiyor olabilmesi lazım. Devletin buna inanması lazım ki bizi de inandırsın (S.3).

Tütün kontrolünde de olduğu gibi, mevzuatımız genel olarak iyi ancak uygulama ve yaptırım konusunda sorunlarımız var. Kapalı mekanlarda sigara yasağına uyulmuyor. Demek ki yaptırım ve uygulama mesele (S.7).

Hatay'da bina yapımında usulsüzlükler yaşandı. Bina yapılmaması gereken yerlere, az katlı yapılması gereken yerlere araçlarla izin alındı. Çok aktörlü kontrol sistemi iyi olmalı ama bizde yeterince işlemiyor (S.9).

Öneriler:

Denetim mekanizmasının güçlendirilmesi, bağımsız denetleyici üst kuruluşlar oluşturulması, mevzuatların uygulanması ve yaptırımların artırılması, STK ve Meslek Odalarıyla iş birliği, teknik ve uzman ekipler kurulması konularında katılımcılar önerilerini şu şekilde belirtmiştir:

Bu işin özü yaptırım. Avrupa'da insanlar kurallara cezalar yüzünden uyuyor. Bizde de öyle olmalı. Belediyenin imar ruhsatı dışında kontrol yetkisi yok, her şey yapı denetim firmalarında. Ama depremde herkes birbirini suçladı, asıl suçlu ölümler oldu. Bence herkes kendi işini doğru yapsa, denetimler sıkı olsa, bu sorunlar yaşanmazdı. Yeni bir mevzuatla otokontrol sistemi kurulmalı. Yapı denetim firmaları işlerini düzgün yapmalı, yoksa vefatların sorumlusu olurlar. Bu iş inanç, eğitim ve vicdan meselesi (B.13).

Riski azaltmanın yolu inşaatları sıkı denetlemekten geçiyor. Mevcut denetimler yetersiz. Beton ve demir kalitesini artırmalı, denetimleri sıkılaştırmalıyız (B.17).

İnşaat sektörünün sıkı denetlenmesi, imar planı ve yönetmeliklerinin gözden geçirilmesi gerekiyor. Yapı denetim firmalarının da başka firmalarca denetlenmesi şart. Özellikle küçük şehirlerdeki feodal ilişkiler denetimi zayıflatıyor. Denetim mekanizmasının her anlamda güçlendirilmesi lazım (B.19).

Binaların sağlamlığı için altyapı çok önemli. Yapı denetim firmalarının denetimleri yetersiz kalıyor. Denetimlere STK'lar ve meslek odaları da dahil olmalı (B.2).

Mevzuatlara yeni düzenlemeler ekleniyor ancak bunların uygulanması ve denetlenmesi tüm afet bölgelerinde ciddi anlamda yapılmalı. Bu konuda daha fazla geliştirme ve biraz daha denetimlerin artırılması gerektiğini düşünüyorum (B.38).

Öncelikle yollarımızı, parklarımızı ve yaşam alanlarımızı birbirinden ayırarak güzel bir planlama yapmalıyız. Bu felaketten sonra şehri yeniden kurma fırsatı yakaladık, bunu

kaçırmamalıyız. Denetim ve etik ilkeler devreye girmeli, ranta izin verilmemeli. Denetleyen de yapan da yaptıran da etik olmalı. Yaptırımlar güçlü ve caydırıcı olmalı (B.9).

Belediyeler siyasi baskılardan uzak, bağımsız bir üst kurum tarafından denetlenmeli. Seçim vaadi olarak ruhsat dağıtılmamalı (K.11).

Çevre ve Şehircilik, AFAD, yerel yönetimler, Büyükşehir Belediyesi, YİKOB ve Valilik iş birliği içinde çalışmalı. Mühendisler projeleri sahada görmeli, vicdani sorumluluklarını unutmamalı. Tüm paydaşların katkısı ve görevlilerin düzgün çalışması gerekiyor (K.12).

Yapı denetim firmaları inşaatları kontrol ediyor ancak asıl sorun bilinçli tüketici olmamamız. Ev alırken sadece dış görünüme bakıyoruz, sağlamlığına değil. Yapı denetiminin yanı sıra, binaların düzenli olarak kontrol edilmesi ve sertifikalandırılması gerekiyor. Asansörler gibi, binaların da periyodik olarak kontrol edilmesi şart. Yapı denetim firmalarının denetimi kadar, bizim de bilinçli tüketici olmamız ve kendi kontrollerimizi yapmamız gerekiyor (K.16).

Eski ve dayanıksız binalar yıkımı artırdı. Belediyelerin daha sıkı denetim yapması lazım. Denetimler de tarafsız olmalı, dışarıdan gelen uzmanlar tarafından yapılmalı. Samandağ'da binalarla ilgili söylentiler var, halk korkuyor. Sıkı bir denetim şart (K.17).

Binaların kolonlarını kesmemeliyiz, sıkı denetim yapmalıyız. Yerel yönetimler riskli binaları tespit edip güçlendirme veya yıkım yapmalı. Vatandaşlar bilinçli olmalı, müteahhidi ve yapı denetimi iyi kontrol etmeli. Denetim mekanizmaları sıkı çalışmalı, her bölgeye eşit önem verilmeli. Denetim merkezi yönetimden yapılmalı (K.2).

Valilikler ve kaymakamlıkların imar yetkileri sınırlı. Kaçak yapıların kaldırılması için teknik ekipler oluşturulmalı. Valiliklerde imar denetimi yapacak mühendislerden oluşan bir ekip şart. İmar planları onaylanırken valilik bu ekiple uygun görüş vermeli, yanlışları ikaz etmeli. Yani valiliklerde bu noktada belediyelere de vesayet yetkisi çerçevesinde denetleyebilecek bir kurumsal yapının oluşturulması lazım. Bunun içerisine harita mühendisi, bunun içerisine jeoloji mühendisi, bunun içerisine inşaat mühendisi, bunların da olduğu bir ekip, valinin emri altında bir yerde herhangi bir aykırılık gördüğünde gidip bakacak veya bir işi örnekleme yoluyla denetleyebilecek ekiplerin olması lazım. Hatta imar planlarının onaylanması aşamasında valilik bu teşkilatın marifetiyle uygun görüşlerin verilmesi noktasında, yanlış yapılan yerlerin ikaz edilmesi noktasında etkili olmalı (K.3).

2000 sonrası binalarda usulsüz ruhsatlar var. Taşra yönetiminde sorunlar yaşanıyor. İmar müfettişleri olmalı, belediyeleri denetlemeli ve rehberlik etmeli. Belediye başkanları göreve başlarken afete hazırlık durumunu sorgulamalı. Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde denetimi şart. İmara aykırı yapılar affedilmemeli. Bu şekilde güzel bir model oluşturabiliriz (K.5).

Artık dere yataklarına ev yapımına izin vermemeliyiz. Yapı denetimlerini sıkılaştırmalı, kaçak tadilatları izin vermemeliyiz. İmar süreçlerini daha net ve caydırıcı hale getirmeliyiz. Herkes kafasına göre kaçak kat çıkıyor, kolon kesiyor. Bu bir kültür sorunu, otorite boşluğu hissedildiğinde istismar ediliyor. İRAP planını tavizsiz uygulamalı, uymayanlara yaptırım uygulamalıyız. Merkezi hükümet kontrolünde, gerekirse Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya yasa ile yaptırım gücümüzü göstermeliyiz. Artık 'aman bir şey olmaz' algısından kurtulmalıyız (K.6).

Deprem ülkesinde yaşadığımızı unutmamalıyız. Okullarda afet yönetimi dersi olmalı, afetlere müdahale edecek bir meslek dalı geliştirilmeli. Kurumların görevleri net olmalı ve sürekli tatbikat yapılmalı. Yatay mimari teşvik edilmeli, yapı denetimleri bağımsız ve yeminli denetçiler tarafından sıkıca kontrol edilmeli (S.15).

5.7.4. Mevcut Yapılanma ve Planların Revizesi Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Mevcut yapılanma ve planların revizesi” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

AFAD’ın kurulmasının afet yönetimine katkısı hususunda katılımcılardan K.7 *“Türkiye'deki afet yönetimi, 2009'da AFAD'ın kurulmasıyla Bütünleşik Afet Yönetimi (BAY) sistemine geçti. 2014'te yürürlüğe giren Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ile 14 bakanlık ve 26 taşra teşkilatına görevler verildi. Bu görevler resmi olarak tebliğ edildi, kamu kurumlarına sorumluluk yüklendi. Örneğin, jandarma tahliye yapmakla mükelleftir, Güvenlik, Trafik Çalışma Grubumuz, emniyetimiz yol güvenliği almakla, enkaz güvenliğini sağlamakla sorumludur. İller Bankası, destek çözüm ortaklarıyla belediyelerle birlikte altyapı sorunlarını çözmekle yükümlüdür”* sözleriyle vurgulamıştır.

Olumsuz Görüşler:

Afet yönetiminde planların sahaya yansımadaki sıkıntılar, merkezi ve bürokratik engeller, liyakat eksikliği ve hazırlık yetersizlikleri konusunda katılımcılar görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Her şey kâğıt üzerinde tamam gibi görünse de deprem olduğunda çaresiz kaldık. Deprem yine olacak, belki de yakında. Yeni Hatay'ı yeniden inşa ederken aynı hataları yapıyoruz, ders almıyoruz. Yeni yönetmelikle daha güçlü yapılar yapılmalı. Hatay, özellikle Antakya ve Defne, dağ eteklerine doğru yayılmalı. Ama hala yumuşak zemine, su çıkan yerlere apartmanlar yapılıyor. Göz boyamakla olmaz, oy uğruna insanların hayatını tehlikeye atmamalıyız (B.1).

Afet yönetimi sistemimiz tamamen ekonomi odaklı, müdahale üzerine değil. AFAD, kendi ekibi ve ekipmanıyla sahaya çıkmıyor, hep dışarıdan hizmet alıyor. Bu durum, acil durumlarda çok zaman kaybına neden oluyor. Örneğin, Hatay depreminde Manisa'dan iş makineleri getirilmesi çok geç oldu. Türkiye Cumhuriyeti, belediye gibi yönetilmemeli, kurumsal bir yapıya kavuşmalı. Liyakat yerine adamcılık yapılıyor. AFAD'ın başına, kurumda yıllarca çalışmış, sorunları bilen biri getirilmeli. Sürekli müdür değiştirmek sorunları çözmiyor. Her ilde, AFAD'ın ciddi bir envanteri ve ekibi olmalı, sadece adı değil (B.27).

Öneriler:

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, eğitim ve bilinçlendirme, teknolojik altyapının güçlendirilmesi, STK katılımı, planlama ve hazırlık, denetim ve yaptırım, ekonomik kaynakların etkin kullanımı, insan kaynağı ve liyakat ve iyi uygulama örnekleri gibi mevzularda katılımcılar şu görüşleri ifade etmiştir:

Afet yönetimi için AFAD başkanlığında her birim kendi görevine uygun bir yapı oluşturmali. Düzenli eğitimler verilmeli, uygulamalar yapılmalı ve bu birimler afet bölgelerinde tecrübe kazanmalı (B.10).

AFAD'ın liderliğinde, her kurumda afetle ilgili birimler oluşturulmalı ve düzenli eğitimler verilmeli. Afet bölgeleri belirlenip lojistik hazırlıklar yapılmalı. Arama kurtarma ekiplerinin ekipmanları tamamlanmalı. Merkezi afet planlaması şehir ve bölge bazlı olmalı, afet üsleri kurulmalı ve stoklar güncel tutulmalı. STK'lar ve meslek odaları etkin çalışmalı, bölgesel afet üsleri kurulmalı ve ilçe afet birimlerinin yetkileri artırılmalı. Belediyelerde AFAD tarafından atanan uzmanlar olmalı, görevleri net ve güçlü olmalı, bürokrasi azaltılmalı (B.12).

Yani tüm afet türlerinin entegre edilmesi. Türkiye genelinde şehirleri ve bölge bölge gerekirse ayırıp tüm entegrasyonun sağlanması gerekir (B.14).

Model iyi ama yetişmiş insan gücü ve eğitim de önemli. Askerlikteki gibi kısa süreli eğitimler yetersiz. Askerlere afet yönetimi, deprem, sel, yangın gibi durumlarda nasıl davranacakları öğretilmeli. Madencilerin kullandığı özel kurtarma yöntemleri de öğretilmeli. Başka çaresi yok (B.17).

Afet yönetimi çok detaylı ve ciddi bir çalışma gerektiriyor. Öncelikle, sağlam bir altyapı oluşturmamız lazım. Hala yeni fay hatları buluyoruz, bu çok düşündürücü. Farklı meslek disiplinleri bir araya gelmeli ve kapsamlı bir çalışma yapmalı. Bu çalışma tamamlandıktan sonra ortaya çıkacak raporlar doğrultusunda hareket etmeliyiz (B.18).

Hastaneler ve sağlık ocakları yıkıldı, acil sağlık üniteleri kurulmalı. Afet yönetimi katı kurallara sahip olmalı, suistimale açık olmamalı. Planlar, sanki yarın olacakmış gibi hazırlanmalı. Toplanma alanları sadece tabela ile kalmamalı, temel ihtiyaçları karşılayacak şekilde donatılmalı. Yeraltı sığınakları gibi önlemler alınmalı. Mevzuata uygun yapılmış gibi göstermek yerine, gerçekten hazır olunmalı. Belediyeler bu konuda zorunlu tutulmalı ve denetlenmeli (B.19).

AFAD'ın kesinlikle yenilenmesi ve geliştirilmesi gerekiyor. Deprem gerçeğini unutmamalıyız, bu her an olabilir. Bilim insanları boşuna uğraşmıyor. Her anlamda hazırlıklı olmalıyız. Deprem olduktan sonra iş işten geçmiş oluyor. Önemli olan hazırlık, hazırlık, hazırlık (B.20).

Afet yönetim modellerimiz kâğıt üzerinde başarılı, ancak uygulamada yetersiz. Planlar çok iyi hazırlanıyor ama her 6 ayda bir güncellenmeli ve yerel koşullara göre uyarlanmalı. Merkezi planlar her şehre aynı şekilde uygulanamaz. Örneğin, Maraş'a erişim 5 farklı ilden sağlanabilirken, Hatay'a sadece 2 ilden sağlanabiliyor. Her il için ayrı planlama yapılmalı. Önemli olan kâğıt üzerindeki başarı değil, gerçek uygulamadaki başarı (B.21).

AFAD konteyner dağıtımında yerel yönetimleri dışarıda bırakıyor. Vatandaş ilk olarak belediyelere geliyor, AFAD'a gitmiyor. Bu durum aşılmalı. Belediyeler ve AFAD birlikte çalışmalı, konteyner dağıtımını belediyeler yapıp AFAD'a bildirmeli. Böylece daha hızlı ve verimli bir sistem kurulur. Vatandaş belediyeleri köprü olarak görüyor. AFAD'ın belediyelerle daha organik bir bağı olmalı, hatta AFAD belediyeler bünyesinde teşkilatlandırılabilir (B.25).

Bölgeler arası koordinasyon şart. Bu deprem, yetersiz olduğumuzu gösterdi. Daha fazla planlama yapmalıyız. Çadır kentler hızlı kurulmalı, altyapı hazır olmalı. İnsanlar devletin gücünü görmeli. Bölgesel destek önemli, hazırlıklar daha iyi organize edilmeli (B.29).

Afet öncesinde belediyelerin yetkileri ve imkanları artırılırsa, ilçelerde daha faydalı olacağını düşünüyorum. AFAD'ın yerelde ve ilçe bazında şubeleri açılırsa da daha iyi olur. Belediye ve AFAD koordinasyonu sıkılaştırılmalı (B.32).

Afet yönetimi planları en kötü senaryoya göre yapılmalı. Elimizdeki verilerle, bilim insanlarının tavsiyeleri doğrultusunda çalışmalıyız. Özellikle beklenen İstanbul depremine odaklanmalıyız. Eğitimler ders şeklinde verilmeli ve sahada uygulanmalı. Başarılı olanlar ödüllendirilmeli, ekipler ve teçhizat yaygınlaştırılmalı, malzemeler düzenli olarak güncellenmeli (B.33).

Merkezi AFAD yönetimin yetkileri azaltılmalı. Direkt ve doğrudan Vali veya Kaymakamların sorumlu olması gerekir (B.34).

Bölgesel afet yönetim müdürlükleri kurulmalı. Hatay İl Afet Müdürlüğü yerine, Hatay İl Afet Şube Şefliği olmalı. Adana'da bir AFAD Bölge Müdürlüğü kurulmalı, Mersin, Adana, Hatay, Antep, Maraş gibi şehirlerin şube şeflikleri buraya bağlanmalı. Yönetim Adana'da olacak, şube şefliklerini Adana organize edecek. Bölge müdürlükleri Ankara'daki AFAD merkezine bağlı olacak. Müdürler, AFAD Merkezi, Bölge Müdürlükleri ve Şube Şeflikleri şeklinde bir hiyerarşi oluşturulmalı. Koordinasyon ve personel yetersizliği çok hissedildi. İmar Kanunu ve ilgili mevzuatlara tam uyulmalı, afet yönetimi daha etkin hale getirilmeli (B. 5).

Bence afet türüne göre ayrı ayrı uzmanlaşmış birimler olmalı. AFAD'ın her işle ilgilenmesi yerine, deprem, yangın, sel gibi afetler için ayrı uzman kurumlar oluşturulmalı. Her kurum kendi alanında daha profesyonel olur. Afetin türüne göre belediyeler veya farklı bakanlıklar devreye girmeli. Örneğin, orman yangınlarında Orman İşletme, selde ise Altyapı ve Ulaştırma Bakanlığı gibi farklı kurumlar daha etkili olabilir (B.40).

Öncelikle yollarımızı, parklarımızı ve yaşam alanlarımızı ayırarak güzel bir planlama yapmalıyız. Bu felaketten sonra şehri yeniden kurma fırsatı yakaladık, bunu kaçırmamalıyız. Denetim ve etik ilkeler devreye girmeli, ranta izin verilmemeli. Denetleyen de yapan da yaptıran da etik olmalı. Yaptırımlar güçlü ve caydırıcı olmalı. Türkiye'de afet yönetim sisteminde Kızılay'ın çadır satması gibi olaylar hoş değildi. AFAD ve Kızılay'ın görevleri ayrı olmalı. Afetlere hazırlıklı olmalıyız, deneyimlerimizden ders çıkarmalıyız. Uzman elemanımız var, liyakat önemli. Liyakatsiz kişilerle başarı sağlanamaz (B.9).

Kriz yönetimi eğitimi önemli. Bu eğitimler, Türkiye Acil Müdahale Planı kapsamında yapılmalı. Plan uygulanabilir ve sahada somut olmalı (K.1).

Uzun planlar yerine, kısa ve uygulanabilir planlar yapılmalı. Yerel ihtiyaçlara göre esnek bir destek sistemi kurulmalı. Örneğin, yani ben Kütahya'da bireysel çadır dağıtmadım demeyeceksin. TAMP planı güncellenirken, yereller, STK'lar ve meslek odaları da sürece dahil edilmeli. Onların da bu süreci angarya olarak görmemesi sağlanmalı (K.10).

Öncelikle yerel projeler ve planlar yapılmalı, uygulanmalı. Sonra bunlar bölgesel risk haritalarına dönüştürülmeli. Küçük çaplı afetlerde komşu illerden destek alınmalı ancak büyük afetlerde alternatif destek illeri belirlenmeli. Bu illerin planlarında ulaşım yolları net olarak belirlenmeli. Ekipman yetersizliği olan iller destek ekiplerine dahil edilmemeli. Bölgesel haritalar Türkiye genelinde bir haritaya dönüştürülmeli. Ülke çapında afet planı olmalı ve eğitimler verilmelidir (K.12).

Öncelikle 7269 sayılı kanunu güncelleyip, gelecekteki olası durumları da eklemeliyiz. Sistemi dinamik tutmalı, insan faktörünü unutmamalıyız. Sistem başındaki kişileri de sürekli güncel tutmalıyız. Eskiden kırmızı hatlar vardı, düzenli olarak kontrol edilirdi.

Benzer şekilde, sistemin işleyişi de düzenli olarak kontrol edilmeli. Tatbikatlar sadece tiyatral gösteriler olmamalı, gerçekçi ve bilinçlendirici olmalı (K.13).

Sürdürülebilir bir afet planı için, etkili ve tecrübeli yöneticilere ihtiyacımız var. Bu yöneticiler kısa süreli değil, uzun soluklu çalışmalı ve yedekleri de oluşturulmalı. Planlarımızdaki zayıf noktaların alternatif çözümleri önceden belirlenmeli. Örneğin, Belen geçidi tıkanırsa nasıl bir çözümümüz olmalı? Sadece sorunları tespit etmekle kalmamalı, çözümlerini de üretmeliyiz. Sorunları çözen ve giderecek yetkin insanlara ihtiyacımız var (K.16).

Türkiye'de devlet, millet, özel sektör ve sivil toplum, afetlere hazırlık konusunda iş birliği yapmalı. TAMP programları detaylıca incelenmeli ve eksiklikler giderilmeli. Afet Bakanlığı yerine, TAMP planı güncellenmeli. Riskler değerlendirilerek, afet öncesi önlemlere daha fazla kaynak ayrılmalı. Afet sonrası için de içi dolu bir planla hareket edilmeli (K.3).

Yani AFAD'ın tekrar yapılandırılması ve jandarmayla birlikte, mülki idareyle birlikte bu işin tekrar çözüme kavuşturulması lazım (K. 4).

AFAD'ın İl Riski Azaltma Projesi kapsamında Hatay'da da 2021-2026 döneminde çalışmalar yapıldı ve hedefler belirlendi. Planlarımızı hazırlarken uzmanlarımız ve hocalarımız destek veriyor, kâğıt üzerinde her şey mükemmel. Ancak, planların sahaya yansımada sıkıntılar yaşıyoruz. Deprem büyüklüğüne göre planlar hazırlanmalı ve uygulanmalı. İletişim kesintileri gibi sorunlar yaşıyor. Yetişmiş insan gücümüz ve tecrübemiz var ancak eksikleri kapatabilirsek daha iyi olur (K.5).

Kendimize özgü, yenilikçi bir afet yönetim sistemi geliştirmeliyiz. Güncel gelişmeleri takip edip sistemimize entegre etmeliyiz. Afet AR-GE'sine yatırım yapmalı, yeni teknolojiler geliştirmeliyiz. AYDES gibi mevcut sistemleri geliştirmeli, inovasyonlara önem vermeliyiz. Yaratıcı ve yenilikçi bir anlayışla hareket etmeliyiz. Eğitim planları ve eleme süreçleri bu anlayışa göre kurgulanmalı. Yetenekli yöneticilerle karmaşık sorunları kolayca çözebiliriz. Afet süreçlerinde çözüm üretmek olmazsa olmazımız olmalı (K.6).

Türkiye Afet Müdahale Planı'nı sürekli güncelliyoruz. İllerden ve başkanlığın ekiplerinden gelen bilgilerle güncel tutuyoruz. Yangınlarda olduğu gibi, tüm kurumlar ve STK'lar hızlı hareket ediyor. İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirler için afet planları güncellenmeli. Hatay depremi, hava araçlarının önemini gösterdi. AFAD'da havacılık birimi kuruldu, bu çok iyi oldu. Belediyelerde afet birimleri kuruluyor, bu da güzel. Bu birimlerde arama kurtarma ekipleri olmalı ve AFAD'a destek sağlamalı. Profesyonel teşviklerle bu ekipler güçlendirilmeli (K.8).

AFAD, 2010 yılında kurulmaya başlandı ve geçmişteki depremlerden ders çıkararak afet öncesi hazırlıklara odaklandı. TAMP ve İRAP gibi projelerle somut adımlar atıldı. AFAD, organizasyon ve koordinasyon görevini üstlenmeli, icracı bir kurum olmamalı. AFAD'ın rolü, diğer kurumları yönlendirmek ve koordine etmek olmalı. Şu anda AFAD'ın icracı bir kuruma dönüştürülmeye çalışılması eksikliklere yol açıyor. Bu durumun düzeltilmesi gerekiyor (K.9).

AFAD'ın kurulması ve koordinasyonun sağlanması iyi bir adım. Yerel yönetimlerin kapasitesi artırılmalı, afet bilinci yaygınlaştırılmalı. Ancak yerel yönetimler arası kapasite farkı, planlama eksikliği, risklerin yeterince bilinmemesi gibi sorunlar var. Merkezi yönetim, yerel yönetimler, STK'lar, özel sektör, akademisyenler ve vatandaşlar iş birliği yapmalı. Afet yönetimi uzun vadeli planlanmalı. Okullarda ve iş yerlerinde eğitimler verilmeli, tatbikatlar yapılmalı. İletişim altyapısı güçlendirilmeli, imar planları güncellenmeli, yapı denetimi iyileştirilmeli. Afet yönetimi çalışanları eğitilmeli, kurumlar arası koordinasyon sağlanmalı, STK'lar desteklenmeli (M.11).

Afet yönetimini üç aşamaya ayırmamız gerekiyor: afet öncesi, afet dönemi ve afet sonrası. Afet öncesinde, halkı bilinçlendirmek için sürekli eğitimler ve bilgilendirmeler yapılmalı. Muhtarlar ve mahalle ekipleri bu eğitimlerde aktif rol almalı. TAMP eğitimleri genişletilmeli, her mahalleden temsilciler yetiştirilmeli. Afet döneminde, tatbikatlarla hazırlıklar uygulamaya geçirilmeli. Devletin koordinasyonu şart. Afet sonrasında ise sağlık, sosyo-ekonomik, barınma, beslenme gibi alanlarda sürdürülebilir planlamalar yapılmalı. Travmalar kaçınılmaz, ancak doğru adımlarla üstesinden gelebiliriz (M.13).

Afet yönetim sistemimizi baştan aşağı yenilememiz gerekiyor. Tüm şehirlerimizi özellikle deprem bölgelerini, depreme dayanıklı hale getirmeliyiz (M.3).

Öncelikle, ülkenin bir planlama politikası olmalı ve bu politikaya sıkı sıkıya uyulmalı. Şu an depremden sonra Hatay'da her yer konteynerlerle doldu, insanlar kendi başının çaresine baktı. Tarım alanları, kıyılar, yaylalar, ormanlar kayıt dışı yapılarla doldu. Bu süreç hiçbir sorunu çözmedi. Yaptırımı yüksek bir planlama politikamız olmalı ve bunu uygulamalıyız (M.8).

Hatay'ın planları sorunlu. Belde belediyelerinin günü kurtarma ve kendi çıkarlarını gözetme anlayışıyla yaptığı planlar nedeniyle tüm planların yeniden ele alınması gerekiyor. Gelecek yılların ihtiyaçlarına göre uzun vadeli bir planlama yapılmalı. Bu yeni planlamada, şehrin afetlere dayanıklı olması öncelikli olmalı (M.9).

Afet yönetimi karmaşık olmamalı, basit ve anlaşılır bir model olmalı. Yetkiler ve sorumluluklar net bir şekilde tanımlanmalı ve düzenli simülasyonlarla test edilmeli. Tatbikatlar gerçekçi senaryolarla yapılmalı, herkes görevini uygulamalı olarak öğrenmeli. Mevzuatlar sade ve anlaşılır olmalı, lise mezunu bir personel bile kolayca anlayabilmeli. AFAD koordinasyonunda, üniversiteler ve uzmanlarla iş birliği yapılmalı. İnşaat mühendisleri, jeoloji ve jeofizik mühendisleri aktif olarak çalışmalı. Eğitimler ve seminerler teoride kalmamalı, sınavlarla pekiştirilmeli. Katılımcılar sadece katılım sağlamakla yetinmemeli, gerçekten öğrenmeli. Hazırlık çalışmalarında doğru inşaat, doğru tasarım ve doğru denetim önemli. Belediyeler ve ilgili sivil toplum kuruluşları aktif rol almalı (S.10).

Afetlerde her vatandaş ve kurum kendi sorumluluğunu bilmeli, farkındalık ve vicdan ön planda olmalı. Planlar kâğıt üzerinde kalmamalı, herkes tarafından bilinip uygulanabilir olmalı; Hatay İl Risk Zarar Azaltma Planı gibi belgeler halka ulaşmalı. Alternatif kurumlar ve çözümler belirlenmeli, görevini aksatanlara sürekli denetim ve yaptırım uygulanmalı. ING Bank'ın sistemleri için yaptığı gibi, gerçekçi ve büyük ölçekli afet tatbikatları insan hayatı için de düzenlenmeli. Bir banka kendi parasını korumak için bunu yapıyorsa, şehirdeki canlar için de benzeri hazırlıklar yapılabilirdir (S.11).

Afet yönetim yapımız yeterince güçlü değil. Depremi ilk saatlerinde hızlı müdahale olmalıydı ancak birçok bölgeye ulaşamadı. İnsanlar enkaz altından sesler duydu ancak ekipman yetersizliği nedeniyle yardım edemediler. Daha fazla bütçe, eğitim, personel ve farkındalık çalışması gerekiyor. Herkesin, özellikle çocukların bile afet bilinci olması lazım. İstanbul'da Marmara depremi bekleniyor ancak hazırlıklar yetersiz. Kamu kurumları, personel binaları, ekipman erişimi gibi konularda çok zayıf. Daha çok eğitim, fon ve bilinçlendirme gerekiyor. Tüm ülke afetlere karşı seferber olmalı (S.14).

Afet yönetiminde herkesin katıldığı bir sistem olmalı. Okullarda afet dersi verilmeli, STK'lar teşvik edilmeli. Yapı denetimi bağımsız olmalı, risk haritalarına göre halk bilinçlendirilmeli, tatbikatlar yaygınlaştırılmalı. Yerel ve merkezi yönetim bütçe ayırmalı ve uygulamayı takip etmeli (S.15).

Belediyelerde Afet Müdürlükleri kurulması zorunlu hale getirildi ancak nasıl yapılacağına dair detaylı bir yönetmelik yok. Bu durum farklı uygulamalara ve

koordinasyon sorunlarına yol açıyor. AFAD'ın planlama, eğitim ve yönetimde olması, operasyonlardan çekilmesi gerekiyor. Operasyonlar, belediyelerin itfaiye ekipleri ve profesyonel STK'lar tarafından yürütülmeli. Büyük bütçelerle yeni personel almak yerine, mevcut kaynaklar doğru yönetilmeli ve STK'larla iş birliği yapılmalı. AFAD, acil olarak bu işin yönetim, planlama ve eğitim kısmında olmalı (S.17).

Herkesi, her kurumu afet bilinci, ilk yardım ve risk azaltma konularında eğitmeli ve ortak tatbikatlar yapmalıyız. Tatbikatlara mahalle, ilçe, il ve ülke çapında katılım sağlanmalı. Acil durumlar dışında mobil hatlar ve araçlar kullanılmamalı, toplanma alanlarına gidilmeli. Kapasitemizi ölçmeli, hazırlık ve planlamalar yapmalıyız. Risk tespiti, zarar azaltma, eğitim ve tatbikatlar afet öncesi, sırası ve sonrası için planlanmalı (S.5).

Afet yönetiminde sivil topluma daha fazla sorumluluk verilmeli. Yerel yönetimlerin hazırlık için daha fazla bütçeye ve insan kaynağına ihtiyacı var. Merkezi bürokrasinin aşılabacağı bir model ve sivil toplumu kapsayan bir örgütlenme modeli hayata geçirilmeli (S.6).

Kurumlar arası dengeyi gözetken, çıktı odaklı güçlü bir koordinasyon şart. AFAD'ın merkezi koordinasyonu ve teknolojik imkanları kullanılmalı. Erken uyarı sistemleri, risk haritaları, mobil uygulamalar gibi teknolojilerden yararlanmalıyız. Uluslararası yardımları da göz ardı etmemeliyiz. Yerel yönetimler, sivil toplum, özel sektör ve halk iş birliği içinde çalışmalı. Bilim ve teknolojiye faydalanmalı, riski azaltmaya odaklanmalıyız. Hazırlık, müdahaleden daha önemlidir. İnsan gücü ve farkındalığı ile teknolojik imkanlar dengelenmeli. Ekonomik kalkınma da afetlere hazırlık için önemlidir. Hepimiz el ele vererek afetlere dirençli bir toplum oluşturmalıyız (S.7).

5.7.5. Sağlam ve Dayanıklı Yapı Kategorisi

Katılımcıların verdikleri yanıtlar “Sağlam ve dayanıklı yapı” kategorisi altında “Olumlu Görüşler, Olumsuz Görüşler ve Öneriler” olarak 3 adet başlık altında değerlendirilmiştir.

Olumlu Görüşler:

Deprem gerçeği ve hazırlık, yapılaşma ve mevzuat, bireysel ve toplumsal sorumluluk, örnek uygulama ve deneyimler, önleyici tedbirler ve planlamanın önemi konusunda katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Yaşadığımız bu deprem maalesef ki son olmayacak. Hatay deprem bölgesinde olduğumuz için gelecekteki depremlere karşı daha hazırlıklı olmalıyız. Kurum binalarımızı depreme dayanıklı hale getirebilir, deprem hazırlıklarımızı daha da geliştirebiliriz (B.11).

Deprem bölgesindeyiz ve hazırlık aşaması önemli. Deprem öldürmez, yapı öldürür. Bu kadar basit (B.17).

Naci Görür Hoca'nın dediği gibi, sorunumuz deprem değil, binalar. Japonya'da aynı şiddetteki depremler can kaybına yol açmazken, bizde binalar yıkılıyor. Bu yüzden en önemli görevimiz, mevcut mevzuatımızı uygulayacak bir sistem kurmak ve bu sistemi ehliyetli kişilere teslim etmek. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na inşaat mühendisi atanması gibi doğru adımlar atmalıyız. 1923'ten beri var olan bir ülkeyiz ve Ayasofya gibi yüzyıllardır ayakta kalan yapılarımız var. Bu bilgi birikimine sahibiz ancak dirayetli ve ehliyetli insanlara ihtiyacımız var. Bu sorumluluk hepimizde. Çocuklarımıza sağlam bir gelecek bırakmak istiyorsak, bu görevi layıkıyla yerine getirmeliyiz (B.30).

Naci Görür'ün dediği gibi, depreme dirençli yapı inşa ettim. Zemin katta beton perde kullandım, sağlam temel attım. Bu sayede depremde evimde çizik bile olmadı. Riski azaltarak zarar görmeyi önledim (B.9).

Ahmet Mete Işıkara haklıydı, deprem değil binalar öldürüyor. Benim binam sağlamdı ama yan bina çöktü. Binaların sağlam olması, eğitim ve uygulamaların etkili olmasını sağlar. Ruhsatlandırma yetkisi belediyelerde olduğu için, binaların sağlamlığından onlar sorumludur (K.10).

Kentsel dönüşümle yenilenen binalardan insanlar sağ kurtuldu ama dönüşmemiş eski binalar çok can aldı. Binalar yıkılsa da görevini yapıp insanları kurtardı. Kentsel dönüşümün önemi bu depremde bir kez daha ortaya çıktı (K.15).

Depremde yeni ve eski binaların yıkılması, imar ve zemin etütlerindeki ciddi sorunları gösteriyor. Ben kendi binamı radyan temel sistemiyle, birinci sınıf malzemeyle yaptırдыm ve çok şükür sağlam çıktım. Temelin sağlamlığı ve doğru malzeme kullanımı hayati önem taşıyor (K.17).

Asıl amacımız, sağlam binalarda yaşayarak müdahaleye gerek kalmaması. Depremde binaların yıkılmaması, selde evlerin su basmaması için çalışıyoruz. Önceliğimiz afet öncesi önlemler almak (K.7).

Sağlam bina yaparsan afet olmaz. Dere kenarına inşaat yapmazsan sel olmaz. İşleri öngörerek yaparsan afet meydana gelmez. Bina sağlamsa, günlük hayat etkilenmiyorsa afet gerçekleşmemiş demektir. Mevzuata uygun yaparsan bina yıkılmaz (K.9).

Afetler konusunda toplum olarak eğitim eksikimiz var. Hem eğitimlerle hem de tatbikatlarla afete hazırlıklı olmalıyız. En önemlisi, afete dirençli kentler inşa etmeliyiz (M.9).

Olumsuz Görüşler:

Afetlerden ders almama ve unutkanlık, denetim eksikliği ve sorumsuzluk, dürüstlük eksikliği ve güvenilirlik sorunları, kurumsal yetersizlik ve hazırlıksızlık, hatalı yapılaşma ve can kayıpları hususunda katılımcı görüşleri şunlardır:

Depremi yaşayıp binlerce insanımızı kaybettikten sonra bile ders almıyoruz. TOKİ'nin kaygan zemine yaptığı konutlar gibi hatalar tekrarlanıyor. Bu kadar çabuk unutmamalıyız, insan hayatına değer vermeliyiz. Yeniden yapılandırma sürecinde bile depreme dayanıklı yapılar inşa etmiyoruz. Sorumlu kurumlar, bu konuda kolaylaştırıcı olmalı ve insanları inşaat şirketlerinin insafına bırakmamalı. Depreme dayanıklı yapıları erişilebilir hale getirmek, enkaz altında kalma riskini azaltmak için sorumluluk üstlenmek gerekiyor. Temel sorun bu (B.26).

Deprem değil, binalar öldürüyor. Eğer gerekli denetimleri yapsaydık, binalarımız hasar görse de insanlar ölmezdi. Hem kurumlar hem de fenni mesul arkadaşlar denetim görevini yapmadı. Bunun sebebi, ülkemizdeki kanunların kâğıt üzerinde kalması ve uygulanmaması (B.27).

Herkes işini dürüst yapsa bu sorunları yaşamayız. Üç yıllık binamda çocuğumu kaybettim, bina pres gibiydi. Eğer bina dürüstçe, kurallara uygun yapılsaydı, belki kimse ölmeyecekti. En büyük eksikimiz dürüstlük (B.3).

Senin evin sağlam olsa da yanındaki bina yıkılırsa bir anlamı yok. Bunun için AFAD olmaya, toplantılarını yaptım, risk analizi oluşturdum, bunu bildirdim. Kardeşim önleyebildin mi? Önleyemedin. Kurum binalarımızın envanteri yoktu. Emniyet, jandarma, kaymakamlık, belediye, hastane, yeni yapılmış sağlık ocakları, okullar yıkıldı.

Güçlendirmeye inanmıyorum, binaların statığı bozulduktan sonra düzelmez. Mühendislerin yaptığı yeni binalar yıkıldı, dedelerimizin yaptığı eski binalar sağlam kaldı (K.4).

Sağlam binalar inşa etmeliyiz. TOKİ binaları gibi sağlam yapılar depremde az etkileniyor. Malzemeden çalmak binaların yıkılmasına ve can kaybına yol açıyor. Kolon kesme gibi hatalar binaların çökmesine neden oluyor. Hassa'da 18 vatandaşımızı kaybettik, enkazdan çıkarmak çok zordu. Sağlam binalar hayat kurtarır (K.6).

Öneriler:

Afet yönetimi ve hazırlık, yapı stokunun iyileştirilmesi ve denetim, toplumsal bilinç ve sorumluluk, kurumsal ve yasal düzenlemeler, örnek uygulamalar ve model alma gibi konularda katılımcılar önerilerini şu şekilde öne sürmüşlerdir:

Bana göre, depremde ölümlere sebep olan asıl faktör binaların kendisi. Yapı stokumuzun kötülüğü, şehirlerimizin güvenliğini tehdit ediyor. Artık mevcut yapı stokumuz kalmadığına göre, bundan sonraki süreçte oto kontrol sistemine geçmeliyiz. En büyük sorun, yüksek katlı binalar. Yatay mimariyi benimseyerek, az katlı ve sağlam yapılar inşa etmeliyiz. Denetimler kesinlikle sıkı olmalı. Kendi yaptığım işin sorumluluğunu vicdanımla taşımalıyım. Bu mesele, inanç, eğitim, kültür ve yaptırım gibi birçok faktörü içinde barındırıyor (B.13).

Özellikle afet riski yüksek olan illerin belirlenmesi ve çıkarılacak yönetmeliklerin, yapılacak yapılar için afet riski olan illerde sağlamlaştırma, daha güçlü yapılar ve yeşil alanların fazlalığı önem arz etmektedir (B.15).

Afetlere hazırlıkta eksik olan, zarar görebilirlik derecemiz. Marmara depremi gibi büyük bir afette ne kadar zarar göreceğimiz belirsiz. Binalarımızı, yollarımızı ve altyapımızı afete dirençli hale getirmeliyiz. Sağlıkta olduğu gibi, hastalığı önlemek tedavi etmekten daha önemli. Afetlerde de zarar görmeyi önlemeliyiz. Ülkemizin afet bölgesi olduğunun farkındalığını artırmalı, politikalarımızı buna göre düzenlemeliyiz. Dirençli kentler ve yapılar inşa etmeli, denetimleri sıkılaştırmalıyız. Vatandaşların zor durumlarını tespit edip onlara destek olmalıyız. Afet yönetimi, sadece müdahale değil, dirençli bir yapı oluşturmaktır (B.22).

Yaşadığımız afeti milat olarak kabul edip, daha güçlü çıkmak için çalışmalıyız. Sağlam binalar inşa etmek ve afet öncesi önlemlere önem vermek şart. Yasalara uygun, jeolojik yapıya uygun yerlerde dayanıklı yapılar inşa etmeliyiz. Unutmayalım, deprem değil, bina öldürür. Depreme dayanıklı kentler inşa etmek zorundayız, gerisi boş (B.34).

Öncelikle belediye binalarını depreme dayanıklı hale getirmeliyiz. Depremde itfaiye binası çöktü, araçlar altında kaldı. AKOM da yeterince işlevsel değildi. Bu tür yapıların çelik konstrüksiyon gibi depreme daha dayanıklı malzemelerle inşa edilmesi gerekiyor (B.4).

Her şeyden önce, eğitilmiş personel ve tam donanımlı araçlar şart. Depreme karşı taviz verilmemeli, sağlıksız binalar derhal yıkmalı. Rezerv alanlarda yapılan çalışmalar gibi, riskli binalar zamanında yıkılıp yeniden yapılmalıydı. Devlet, kentsel dönüşüm gibi konularda geri adım atmamalı, kararlı olmalı. Üç beş kişinin itirazıyla dönüşüm durdurulmamalı aksi takdirde olan yine vatandaşa oluyor (B.7).

Geçmişte çok hazırlıksızdık ve acı kayıplar yaşadık. Artık ders çıkarıp afete dirençli kentler inşa etmeliyiz. Planlarımız uygulanabilir olmalı, sadece konuşmakla kalmamalıyız. Deprem değil, binalar öldürüyor. Afet yönetimi tüm süreçleriyle düşünülmeli, önceden öngörüler yapılar hareket tarzı belirlenmeli (B.8).

Afet modeline gerek yok, sağlam bina yapacaksınız, bu kadar basit. Dünyadaki örneklerle bakıp doğru uygulamaları almalıyız. Arama kurtarma ekiplerine, helikopterlere gerek yok, bina yıkılmayınca bunlara ihtiyaç kalmaz. 30 bin kişinin ölümünü planlamak yerine, sağlam bina yapmayı planlasaydık belki daha az insan öldü. Binalar yıkılmadığı sürece arama kurtarmaya da ihtiyaç duymayız. İnsanların şikayetleri arama kurtarma ile ilgiliydi, çadır ve yemek değil. Kolonları kesmemeli, denetimleri sıkı yapmalı, kaçak yapılara izin vermemeliyiz. Vatandaş olarak evimizi sağlam yapmalıyız, müteahhit ve yapı denetimini iyi kontrol etmeliyiz. Artık benim için evin konumu, manzarası değil, sağlamlığı önemli. Zemin sağlam, bina sağlamla depremde ölmezsiniz. Japonya'da olduğu gibi, sağlam binalar sayesinde can kaybı yaşanmaz (K.2).

Türkiye'de yapılaşma sorunlu, sadece Hatay'da değil. Hatay için bu deprem yeniden yapılanma fırsatı. Asi Nehri çevresindeki yenileme, tüm şehre yayılabilir. TOKİ ve Emlak Konut binaları sağlam olduğunu gösterdi. Doğru yoldayız. Tüm Türkiye'de sağlam yapılaşma olmalı. Sel bölgelerinde dere kenarına yapılaşma yapılmamalı (K.8).

Şehri depreme dayanıklı radyan temel üzerine yatay mimariyle yeniden planlamalıyız. Bu afeti fırsata çevirmeliyiz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın çalışmalarına destek vermeliyiz. İmar yasasına taviz vermeden, belediyeler kararlı olursa, gelecekteki depremlerde daha az kayıp yaşarız (S.1).

Deprem yaşanacak, önemli olan depreme dayanıklı binalar yapmak ve bunu unutmamak. İnsanlar çabuk unutuyor, hatalar tekrarlanıyor. Hırs ve rant yüzünden deprem bilinci kayboluyor. Gelecek nesillere ibret olması için bazı hasarlı binalar bırakılmalıydı (S.10).

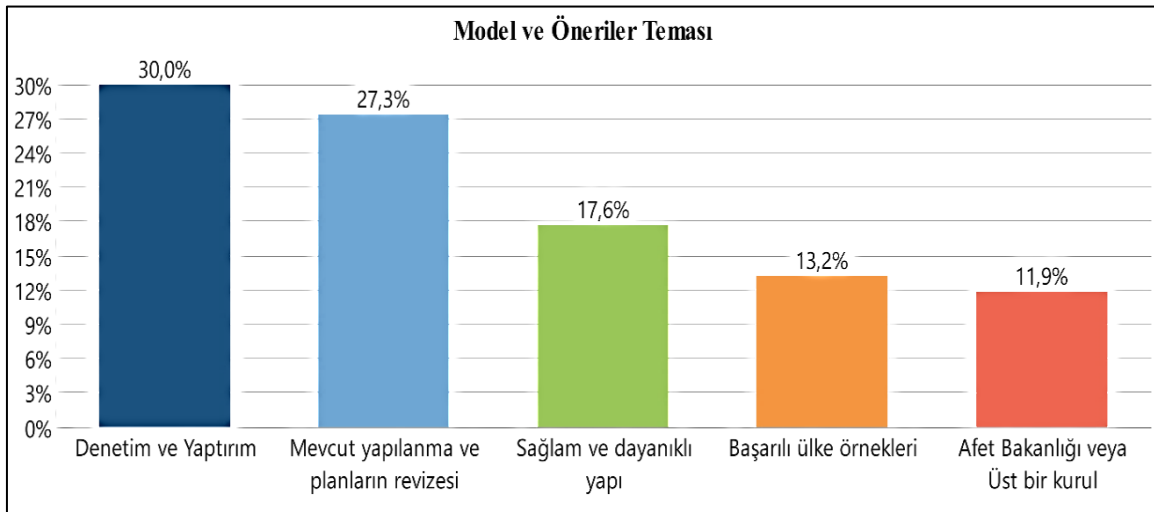
Bu yüzyılda depremi bizzat yaşayan bir nesil olarak, depremi asla unutmamamız gerektiğini düşünüyorum. Deprem anında yapılması gerekenleri sürekli hatırlamalı ve sağlam binalar inşa edecek sistemler kurmalıyız (S.2).

Tablo 37. Model ve Öneriler Teması Alt Kodlar İstatistiği

MODEL VE ÖNERİLER TEMASI	KODLAMA SAYISI	YÜZDE
Denetim ve Yaptırım	68	29,96
Mevcut yapılanma ve planların revizesi	62	27,31
Sağlam ve dayanıklı yapı	40	17,62
Başarılı ülke örnekleri	30	13,22
Afet Bakanlığı veya Üst bir kurul	27	11,89
TOPLAM	227	100,00

Model ve Öneriler teması altında 227 adet kodlama yapılmıştır (Tablo 37). Bu temada en fazla kodlamanın Denetim ve Yaptırım kategorisinde 68, sırayla Mevcut yapılanma ve planların revizesi 62, Sağlam ve dayanıklı yapı 40, Başarılı ülke örnekleri 30 olurken ez az kodlamanın ise Afet Bakanlığı veya Üst bir kurul kategorisinde 27 adet yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 8. Model ve Öneriler Teması Alt Kodlar İstatistiği

Model ve Öneriler Teması altında oransal olarak en fazla % 30 ile Denetim ve Yaptırım, sırasıyla % 27,3 Mevcut yapılanma ve planların revizesi, % 17,6 Sağlam ve dayanıklı yapı, % 13,2 ile Başarılı ülke örnekleri ve en az kodlama ise % 11,9 ile Afet Bakanlığı veya Üst bir kurul kategorisi gelmektedir (Grafik 8).

Tablo 38. Katılımcılarının Araştırma Temalarına İlişkin Genel Özet Bulgular

TEMALAR	BULGULAR
GÖREV YETKİ VE SORUMLULUKLAR	Katılımcılar, özellikle büyük ölçekli afetlerde merkezi yönetimin afet sonrası müdahalede daha yetkili ve etkin olmasının gerekliliğini vurgulamaktadır (K.3). Afetin büyüklüğü karşısında yerel yönetimlerin imkân ve kabiliyetlerinin yetersiz kalabileceğine dikkat çekilirken (B.1, K.2), yerel yönetimlerin afet yönetiminde daha etkin rol alması ve yetkilerinin artırılması gerektiği yönünde güçlü bir görüş de bulunmaktadır (B.6, B.10, B.19). Bu kapsamda, yerel yönetimlere yetki devrinin yanı sıra bütçe desteğinin sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır (B.21, B.27).
RİSK VE ZARAR AZALTMA	Denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve özellikle belediyelerin siyasi kaygılarla göz yumabileceği durumlarda merkezi denetimin etkinleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (B.24). Afet yönetiminde dijitalleşmeye geçilmesinin daha az personelle daha hızlı ve etkin bir çalışma sağlayacağı vurgulanmaktadır (K.15, B.16). Afet yaşanmadan önce riskli bölgelerdeki illerin nispeten risksiz illerle eşleştirilerek yardımlaşma planlarının yapılması önerilmektedir (K.1). Vatandaşın kentsel dönüşüm konusunda bilinçlendirilmesi ve teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (K.15, B.26). Risk planlarının uygulanabilmesi için insan kaynağı, teknik kapasite ve bütçenin bu alana yönlendirilmesi ve planların etkin bir şekilde yaptırım gücüyle uygulanması gerektiği belirtilmektedir (K.3, K.6). İmar planlarının siyasi kaygılarla hareket eden belediyelerden alınarak merkezi yönetim tarafından uzmanlarca yürütülmesinin daha olumlu sonuçlar vereceği yönünde görüşler bulunmaktadır (K.9, B.30, B.5, B.28). Zemin etüdü konusundaki eksiklikler ve bina sağlamlığı ile ilgili çalışmaların deprem öncesinde tamamlanmamış olması eleştirilirken (K.5), yapı denetim mevzuatının etkin uygulanması ve denetimlerin düzenli olarak yapılması gerektiği belirtilmektedir (K.16). Ayrıca, imar aflarının yapıların deprem dayanıklılığını olumsuz etkilediği ve riskli bölgelerde yapılaşmaya izin verilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır (M.9, B.16).

HAZIRLIK	Katılımcılar, Türkiye'nin bir afet ülkesi olduğu gerçeğini unutmadan, sürekli hazırlıklı olunması ve en kötü senaryolara göre planlama yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (M.5, B.33). Bu hazırlıkların bütçe, insan kaynağı, araç-gereç, donanım, bilinçlendirme ve denetim çerçevesinde tabana inebilecek şekilde yapılması gerektiği belirtilmektedir (M.5, K.13). Eğitimlerin ilkokuldan başlayarak lise düzeyine kadar zorunlu bir ders olarak okutulması (B.32, K.17) ve teorik bilginin yanı sıra uygulamalı tatbikatlarla desteklenmesi gerektiği (K.2, K.12, K.16, S.10) önemle belirtilmektedir. Katılımcılar, Türkiye'de afet bilincinin yetersiz olduğunu ve bu bilincin artırılması için gönüllülük esasının güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (K.3, K.17). Afet öncesinde depo olarak kullanılacak alanların belirlenmesi ve bu alanların ulaşım kolaylığı olan ancak il merkezine uzak noktalarda planlanması gerektiği vurgulanmaktadır (K.1). Mevzuatın bilimsel ve evrensel standartlara göre bütüncül bir şekilde yeniden revize edilmesi ve siyasi karar mekanizmasının etkisinin azaltılması gerektiği belirtilmektedir (B.16, B.17, B.5). Özellikle 7269 sayılı “Afet Kanunu”nun günümüz koşullarına göre revize edilmesi ve afet anında hızlı karar almayı sağlayacak yetkilerin tanımlanması önerilmektedir (K.13, K.6, K.14). Afet yönetiminde en öncelikli konulardan birinin iletişim olduğu belirtilerek, GSM operatörlerinin yaşadığı sorunların giderilmesi ve özel afet iletişim ağlarının kurulması gerektiği vurgulanmaktadır (K.1, B.4).
MÜDAHALE	Katılımcılar, ordunun (Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri) afet müdahale sürecine belli tümen veya tugaylarla dâhil edilmesi gerektiğini güçlü bir şekilde ifade etmektedir (K.3, B.29). Ordunun sahip olduğu insan gücü, araç-gereç ve lojistik imkânlarının afetlerde etkin bir şekilde kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır (K.3). Büyük çaplı afetlerde etkin yönetim için bütçe, yetişmiş insan kaynağı, araç-gereç, koordinasyon, planlama, denetim, güvenlik, tecrübeli yöneticiler, kurumlar arası entegrasyon, haberleşme, mobilizasyon ve lojistik gibi unsurların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği belirtilmektedir (B.34). Afet yönetiminde en önemli hususun koordinasyon olduğu (K.7), farklı çalışma gruplarının ve kurumların uyum içinde çalışmasının gerekliliği vurgulanmaktadır (K.7, K.8). Afet sonrası yaşanan güvenlik sorunları (yağma, hırsızlık, can güvenliği eksikliği) katılımcılar tarafından ciddi bir problem olarak dile getirilmektedir (B.17, M.18, B.19, B.39, K.11, M.4). Afet bölgelerinde güvenliğin sağlanması için jandarma

	ve ordunun ilk saatlerde etkin rol alması gerektiği vurgulanmaktadır (M.18, B.3). Ayrıca, afet bölgesindeki kurumların önceki dönem deneyimli personelinin görevlendirilmesinin kurumsal hafızayı etkin kılacağı (K.1) ve STK'larla iş birliği yapılması ve görevlendirmelerin önceden planlanması gerektiği belirtilmektedir (K.1, K.9). Akredite edilen arama kurtarma ekiplerinin AFAD tarafından yetkilendirilmesinin ve bu bilginin güvenlik güçleriyle paylaşılmasının saha çalışmalarını kolaylaştıracağı ifade edilmiştir (S.17).
İYİLEŞTİRME VE YENİDEN YAPILANDIRMA	Katılımcılar, yeniden yapılanma sürecinde yerel yönetimlerin paydaş olması ve yetkilerin belediyelere devredilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (B.25). Ayrıca, yeniden yapılandırma sürecinde sadece teknik değil, psikolojik ve sosyolojik boyutun da göz önünde bulundurulması gerektiği (K.15, K.16) ve sosyolog ve psikologların sürece dahil edilmesinin önemi belirtilmiştir. Afet sonrası uluslararası yardımların koordinasyonu için Dışişleri Bakanlığı'nın sahada olması gerektiği belirtilmektedir (K.1). Yardımların doğru yönetilmesi, önceden planlama ve envanter oluşturulmasının önemine dikkat çekilirken (K.1, B.28), Psikolojik destek merkezlerinin kurulması ve uzun süreli destek sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır (M.8, S.11). Ayrıca, temel altyapı sorunlarının (su, kanalizasyon, çöp yönetimi) çözülmesi gerektiği (K.1) ve temiz su erişimi, kanalizasyon ve enerji altyapısının sağlanmasının hayati olduğu dile getirilmektedir (K.1, B.39). Katılımcılar, afet sonrası süreçte ilçe belediyelerinin yetersiz kaldığını gözlemleyerek, özellikle hayvanlarla ilgili yetki ve sorumlulukların Büyükşehir Belediyelerine devredilmesi önerisinde bulunmuştur (B.17).
TECRÜBE	Katılımcılar, deprem yönetmeliklerinin güncellenmesi ve mevcut boşlukların giderilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (B.28). İnşaat mühendislerinin sorumluluklarının yeniden gözden geçirilmesi ve yapı denetimi süreçlerinin sıkılaştırılması, riskli alanlarda yapılaşmaya izin verilmemesi gerektiği belirtilmiştir (M.11, B.13). İmar affı, yanlış imar planları ve müteahhitlik yasasındaki problemler gibi yapısal ve yönetsel sorunlar dile getirilmiştir (M.12, M.14, M.2, M.4). Afet yönetimi için yeterli bütçe ayrılması ve merkezi hükümet tarafından finansal destek sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır (M.11). Afet yönetimi konusunda eğitim ve gönüllülük çalışmalarının artırılması, ekipler oluşturulması ve ekipman desteklerinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir

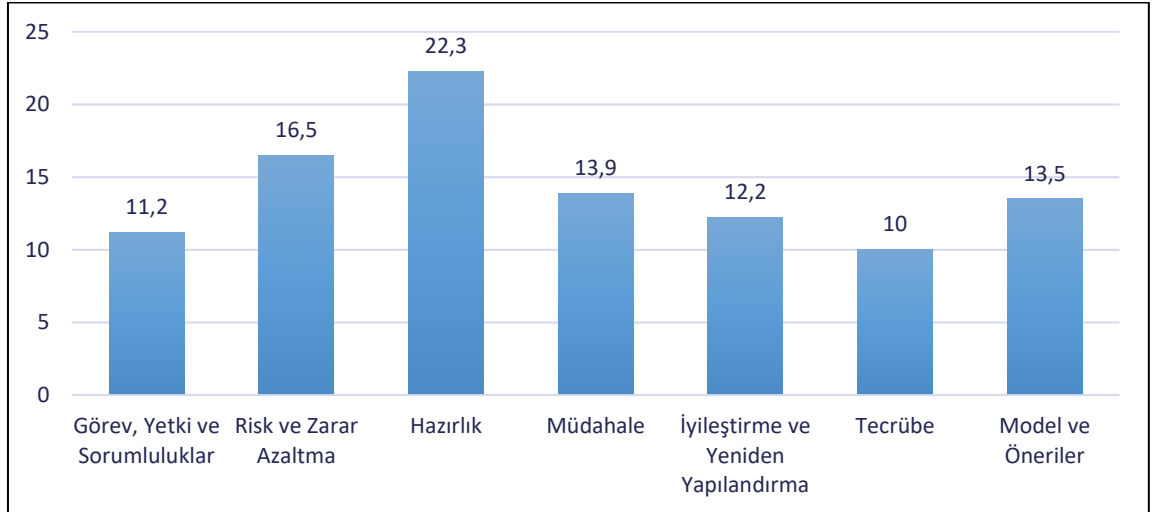
	(M.11). Deprem gerçeği ve farkındalığının canlı tutulması, doğal afet çalıştayları ile bilgi ve deneyimlerin paylaşılması, mühendislik disiplinleri ve yerel yönetimlerin iş birliği yapması önerilmektedir (M.10). AFAD'ın koordinasyonundaki eksikliklere dikkat çekilerek, AFAD'ın yetersiz kaldığı durumlarda STK'larla iş birliği yapması gerektiği (M.13), yerel yönetimlerin ve gönüllülerin de sürece dâhil edilmesi önerilmektedir (M.13).
MODEL VE ÖNERİLER	Katılımcılar, afet yönetiminde tek bir sorumlu kurumun olması gerektiğini vurgulamaktadır (B.26). Bu bağlamda, Afet Bakanlığı kurulması (B.38, B.39, K.6, M.1, M.10) veya Cumhurbaşkanlığına bağlı güçlendirilmiş bir AFAD oluşturulması (K.2) önerilmektedir. AFAD'ın özerkleştirilmesi, siyaset üstü ve bürokrasiden uzak bir yapıya kavuşturulması gerektiği belirtilmektedir (S.3). Ayrıca, tüm kurum ve kuruluşların tabii olacağı bir üst kurul veya bilim kurulu oluşturulması ve kararların bilimsel verilere dayanması gerektiği ifade edilmektedir (M.5, K.2). Japonya'nın afet yönetimi konusundaki başarısı sıklıkla örnek gösterilerek, bu ülkenin modellerinin incelenmesi ve Türkiye'ye uyarlanması önerilmektedir (B.2, B.24, B.25, K.3, K.6). Almanya, Meksika ve Şili ve Amerika gibi diğer başarılı ülke modellerinden de ders çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir (B.24, B.4, B.2, K.7). Katılımcılar, mevcut denetimlerin yetersiz olduğunu ve bağımsız denetleyici üst kuruluşlar oluşturulması gerektiğini vurgulamaktadır (B.19, K.11). Yapı denetim firmalarının etkin denetlenmesi, STK'lar ve meslek odalarının denetim süreçlerine dâhil edilmesi önerilmektedir (B.19, B.2). Mevzuatın uygulanması ve yaptırımların artırılması gerektiği, otokontrol sistemlerinin kurulmasının önemi belirtilmektedir (B.13, B.38, B.9, K.6, S.10). Mevcut yapı stokunun kötülüğü eleştirilerek, yatay mimarinin benimsenmesi ve sağlam, az katlı yapılar inşa edilmesi gerektiği belirtilmektedir (B.13, K.2, S.1).

Tablo 38'de araştırma temalarına ilişkin genel özet bulgular sunulmuştur. Bu bulgular, afet yönetiminin yalnızca acil müdahaleden ibaret olmadığını, aynı zamanda uzun vadeli planlama, risk azaltma ve toplumun dayanıklılığını artırmaya yönelik sürekli çabaları gerektiren çok boyutlu bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Gelecekteki afetlere hazırlıkta, mevcut eksikliklerin giderilerek entegre ve sürdürülebilir afet yönetim modellerinin geliştirilmesi kritik önem taşımaktadır.

Tablo 39. Temalar Alt Kodlar İstatistiği

TEMALAR	BÖLÜMLER	YÜZDE %
Görev, Yetki ve Sorumluluklar	188	11,2
Risk ve Zarar Azaltma	277	16,5
Hazırlık	374	22,3
Müdahale	234	13,9
İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma	205	12,2
Tecrübe	169	10
Model ve Öneriler	227	13,5
TOPLAM	1674	100

Çalışmada 7 tema altında 1674 adet kodlama yapılmıştır (Tablo 39). Bütünsel olarak değerlendirdiğimizde en fazla kodlamanın Hazırlık temasında 374, sırayla Risk ve Zarar Azaltma 277, Müdahale 234, Model ve Öneriler 227, İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma 205, Görev, Yetki ve Sorumluluklar 188 olurken ez az kodlamanın ise Tecrübe temasında 169 adet yapıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 9. Temalar Alt Kodlar İstatistiği

Çalışmada en fazla kodlama oransal olarak Hazırlık teması altında % 22,3 ve Risk ve Zarar Azaltma % 16,5, Müdahale % 13,9 olurken en az kodlama ise Tecrübe % 10 teması gelmektedir (Grafik 9).

Şekil 28. Sık Tekrarlanan Kelime Bulutu

Araştırma kapsamında edinilen görüşme kayıtlarının kodlanması sonucu sık tekrarlanan kelimeler afet, deprem, öncesi, sonra, risk, hazırlık, müdahale, koordinasyon, eğitim, sorumluluk, nasıl, ne, zaman, lazım, şubat, büyük, yeterli, yetersiz, kurum, AFAD, Hatay, merkezi, kamu, yerel, büyükşehir ve Türkiye gibi kelimelerin sık kodlandığı saptanmış olup, araştırmaya ilişkin kelime bulutu Şekil 28’de verilmiştir.

SONUÇ

Çalışmada 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinde en büyük yıkımın olduğu Hatay ilinde; kamu kurum ve kuruluşları (merkez-yerel), STK'lar ve meslek odalarının, afetin öncesi, esnası ve sonrasına yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler katılımcılarla yapılan mülakatlar üzerinden irdelenerek, çalışmanın sonuçları ve önerileri bu bölümde değerlendirilmiştir.

Hatay ilinde gerçekleştirilen afet yönetimi saha araştırması, kurumların mevcut yapılanma ve faaliyetlerin yeterlilik düzeylerini ve geliştirilmesi gereken alanları detaylı bir şekilde ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre, kurumlarda bütünsel afet yönetiminin tüm aşamalarında gözlemlenen yetersizlikler ve iyileştirme potansiyelleri aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

Kurumsal Kapasite ve Koordinasyon Eksiklikleri

- Hatay il genelinde kamu kurum ve kuruluşlarının afet yönetimiyle ilgili görev, yetki ve sorumlulukları konusunda yapılanma ve faaliyetleri yeterli görülmeyle birlikte geliştirilmesi gereken yönler olduğu tespit edilmiştir.
- Afet sürecinde kurumlar ve STK'lar arasındaki koordinasyon eksikliği, akreditasyon ve denetim süreçlerinin uzamasından kaynaklanmaktadır.
- Kamu kurumları, yerel yönetimler, STK'lar ve Meslek Odaları arasında özellikle yetki paylaşımı, sürekli iletişim, bilgi paylaşımı ve eşgüdümde yetersizlikler tespit edilmiştir.
- HBB, ilçe belediyeleri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve AFAD arasındaki koordinasyon ve iletişim eksikliği, etkin risk yönetimi ve kentsel planlamayı engellemiştir.
- Afet yönetimi konusunda merkezi yönetim başta İl AFAD etkin ve yetkin kabul edilirken, yerel yönetimler yardımcı aktör konumunda kalmış ve iş birliği eksikliği yaşandığı tespit edilmiştir.
- Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki siyasi farklılıklar, afet öncesi ve sonrası süreçte olumsuzluklara yol açmıştır.

- Hatay Büyükşehir Belediyesi (HBB) ve ilçe belediyelerinin afet yönetimi yapılanma ve çalışmaları yetersiz bulunmuş; görev ve yetkilerin genişletilmesi, yetki devri, idari ve mali destek, liyakat, uzman personel ve denetim ihtiyacı vurgulanmıştır.
- STK'lar ve Meslek Odaları'nın çalışmaları yeterli olmakla birlikte, yasal ve mali desteğe ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir.

Afet Öncesi Hazırlık ve Risk Azaltma Faaliyetlerindeki Zaafiyetler

- Risk ve zarar azaltmaya odaklanan bütüncül yaklaşımlarda merkezi kamu kurumları, yerel yönetimler ve meslek odalarının çalışmaları yetersiz bulunmuştur.
- AFAD öncülüğündeki İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) çalışmalarında paydaşlar arası iletişim ve eşgüdümün yetersizliği, planların mevzuat gereği yürütüldüğünü göstermiştir.
- HBB'nin İRAP ve TAMP kapsamındaki sorumluluklarını yerine getirmede, özellikle "Kentsel Afet Risk Yönetimi" Daire Başkanlığı'nın kurulması, DASK'ın zorunlu hale getirilmesi, kentsel dönüşümün tamamlanması ve riskli yapı stokuna yönelik çalışmalar konusunda yetersiz kaldığı tespit edilmiştir.
- HBB mikro bölgeleme, zemin etütleri ve risk haritaları konusunda önemli katkılar sağlamıştır. Ancak risk haritaları ve planlara rağmen riskli bölgelerde yapılaşmanın ve yüksek katlı binaların devam etmesi, hazırlık ve denetimlerin yetersizliğini göstermektedir.
- HBB'nin afetle ilgili çalışmalarının genellikle yangın ve sel odaklı olduğu, deprem konusunda yetersiz kaldığı belirlenmiştir.
- Afet öncesi dijital arşiv ve veri bankası sistemlerinde kamu kurumları kısmen yeterli iken yerel yönetimler yetersiz kalmıştır.
- Meslek Odaları ve üniversiteler iş birliğiyle afet öncesinde 2005 yılında hazırlanan SERAMER projesi gibi yapı envanteri çalışmalarının bütçe ve siyasi nedenlerle sürdürülememesi, afetin maliyetini artırmıştır.
- İl genelinde belirlenen barınma ve toplanma alanlarının yetersiz olduğu gözlenmiştir.

- İlçe belediyelerinin yapı denetimi, ruhsatsız yapı yıkımı, veri tabanı oluşturma, risk azaltma projeleri ve imar planlarına afet sonrası alan ayrılması gibi destekleyici görevlerde yetersiz kaldığı saptanmıştır.
- İl AFAD Müdürlüğü'nün eğitim ve plan çalışmalarında yeterli olmasına karşın, tatbikatlar, gönüllülük, lojistik merkezleri, araç-gereç ve diğer kurumlarla etkin iletişim, koordinasyon ve iş birliği konularında eksiklikleri olduğu anlaşılmıştır.
- İl AFAD Müdürlüğü'nün İRAP ve TAMP'ın uygulanabilirliği konusunda yetki ve denetim anlamında mevzuat açısından yetersiz olduğu belirlenmiştir.
- Afet ve acil durum planlarında paydaşlara yüklenen görevlerle ilgili herhangi bir bütçe veya ödenek çalışması yapılmamıştır.
- Afet planlarındaki destek il eşleştirmeleri; fay hatları, mesafe, deprem haritaları ve risk faktörleri göz önüne alınmadan yapılmıştır. Eşleştirilen iller arasında bilgi, tecrübe, koordinasyon ve iş birliği yetersiz bulunmuştur.
- İRAP'ın mevzuat, bürokrasi, yetki, tatbikatlar, geri besleme, sürdürülebilirlik, güncellik, koordinasyon, iş birliği, denetim ve yaptırım konularında yetersiz olduğu belirlenmiştir.
- İRAP'ta plan uygulayıcıların afetzede olma ihtimali ve alternatif çözümler konusunda eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.
- Kamu binalarının deprem risk analizleri yapılmış ve önlemler alınmışken, bazı hastanelerin riskli olmasına rağmen kullanıldığı ve afette yıkıldığı tespit edilmiştir.
- Afet sonrası barınma alanları, altyapı denetimi, tatbikatlar ve deprem gözlem istasyonlarının modernizasyonu gibi alanlarda yetersizlikler mevcuttur.

Kentsel Dönüşüm ve Yapılaşma Sorunları

- Merkezi yönetim, HBB ve bazı ilçe belediyeleri tarafından geliştirilen kentsel ve yerinde dönüşüm projelerinin; siyasi farklılıklar, teşvik yetersizliği, mali imkânsızlıklar, vatandaşın ikna edilememesi ve güvensizlik gibi nedenlerle başarısız olduğu tespit edilmiştir.

- Yerel yönetimlerin kentsel dönüşüm projelerini hayata geçirmede, riskli ve kaçak yapılaşmayı önlemede yetersiz kaldığı belirlenmiştir.
- Kentsel dönüşüm konusunda vatandaşın bilinçlendirilmesi ve afet farkındalığı oluşturulmasında tüm paydaşların yetersiz olduğu anlaşılmıştır.
- İRAP destek çözüm ortaklarının uzman olmayan personel görevlendirmesi, görev ve sorumlulukların yeterince önemsenmemesi ve denetim eksikliği nedeniyle planların amacına ulaşamadığı gözlenmiştir.
- İmar planları ve deprem yönetmeliklerinin sürekli değişmesi, yapı denetim sistemindeki eksiklikler, denetimsizlikler, siyasi kaygılar, liyakat eksikliği ve çıkar ilişkileri, güvenli yapılaşmayı engellemiş ve yıkımın boyutunu artırmıştır.
- Belediyelerin imar planı ve izin süreçlerinde uzman personel ve ekipman yetersizliği, siyasi etkiler ve denetim zafiyetleri gözlemlenmiştir.
- 2000 yılından önce yapılan ve imar aflarından yararlanan binaların % 98,5'inin yıkılması, imar aflarının yapı stokunu daha güvensiz hale getirdiğini göstermiştir.
- İmar afları ile oluşan hukuki boşluklar ile riskli binalar ruhsatlandırılmıştır.
- Belediyelerin kaçak yapı tespiti ve yıkım kararlarını uygulamakta, denetimde standart bir mekanizma oluşturmakta ve caydırıcılık sağlamakta yetersiz kaldığı belirlenmiştir.
- Riskli bölgelerde ve fay hatları üzerinde yapılaşmaya izin verilmesi ve denetim mekanizmalarının yetersizliği, büyük bir felakete zemin hazırlamıştır.
- TOKİ projelerinin afetten az hasarla çıkması halkın güvenini artırmıştır.

Afet Bilinci, Farkındalık ve Eğitim Sorunları

- Afetin büyüklüğü ve yıkıcılığının öngörülememesi, afet öncesi plan ve yönergelerin eksikliği, afet anında organizasyon, iş birliği ve koordinasyon zayıflıkları, müdahale, araç, gereç ve ekipman yetersizliklerinin zararın boyutunu artırdığı değerlendirilmiştir.

- AFAD İl Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen eğitim ve tatbikatların içeriğinin, süresinin ve güncelliğinin afetin karmaşıklığına göre yetersiz kaldığı, sertifika odaklı ve ezbere dayalı senaryoların gerçekçi olmadığı, bu durumun afet bilinci ve farkındalık eksikliğine yol açtığı belirtilmiştir.
- Bireylerin afet riskleri hakkındaki bilgi eksikliği, yapı denetimini önemsememe, zemin etütlerine güvensizlik, toplanma alanlarının önemini kavrayamama, yanlış inanışlar ve eğitimlere duyarsızlık, bilinçsizliğin temel yansımaları olarak saptanmıştır.
- Eğitimsiz gönüllülerin koordinasyon eksikliği, kaynak ve ekipman yetersizliği ile yasal statü belirsizliklerinin afet yönetiminde risk oluşturduğu tespit edilmiştir.

Afet Anı Müdahale ve İyileşme Süreci Aksaklıkları

- Yerel yönetimler ve STK'ların uzman personel, teknik ekipman, kaynak ve psikolojik destek açısından yetersizlikleri olduğu belirlenmiştir.
- Afet lojistik merkezlerinde depolama kapasitesi, ekipman, personel, iş birliği ve teknolojik altyapı konularında sıkıntılar yaşanmıştır.
- Ulaşım planlarının ve alternatif güzergâhların yetersizliği, iletişim kanallarının çökmesi ve altyapı yetersizlikleri, afet bölgelerine erişimi ve müdahaleyi geciktirerek zararı artırmıştır.
- Afete müdahale süreçlerinde yetki paylaşımı eksiklikleri, yetki karmaşası, müdahale planlarının yetersizliği, liyakatsizlik, altyapı çökmesi, ekipman yetersizliği ve koordinasyonsuzluk hızlı ve etkili müdahaleyi engellemiştir.
- HBB İtfaiye biriminin merkez binasının yıkılması ve araç-gereçlere erişilememesi, HBB'nin müdahale anlamında yetersiz kaldığını göstermiştir.
- Arama kurtarma personel ve ekipman yetersizliği, koordinasyon ve bilgi eksikliği, tecrübesizlik, ulaşım zorlukları ve iletişim sorunları arama kurtarma çalışmalarını olumsuz etkilemiştir.

- Yardım dağıtımındaki koordinasyonsuzluk, yağma, hırsızlık ve güvenlik zafiyetleri vatandaş mağduriyetlerini artırmıştır.

- STK'ların ve gönüllülerin sürece hızlıca dâhil edilememesi, merkezi ve yerel yönetim arasında eşgüdüm eksikliği zamanın iyi kullanılamaması ve hızlı, etkili hareket edilememesi koordinasyon sorunlarına yol açmıştır.

Yeniden Yapılanma ve İyileştirme Süreci Değerlendirmesi

- Yerel seçimler sonrası merkezi ve yerel yönetimler arasında artan iş birliği, yeniden yapılanma ve iyileştirme çalışmalarını hızlandırmıştır.

- Afetin yerel yönetimlerin gelirlerini büyük ölçüde azaltması, merkezi yönetimden mali destek ihtiyacı doğurmuştur.

- Kamu kurumları ve yerel yönetimler; kriz yönetimi, insan kaynakları, farkındalık, eğitim, gönüllülük, uzmanlaşma, koordinasyon, mevzuata uygunluk ve psikolojik destek gibi alanlarda olumlu adımlar atmıştır ancak imar, ruhsat, yapı denetimi, uzman personel ve araç-gereç eksikliği ile finansman gibi alanlarda yerel yönetimlerin yetersizlikleri devam etmektedir.

- Tarihi yapıların restorasyonunda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hibe desteğinin projeleri hızlandırdığı saptanmıştır.

- Yeniden yapılanma sürecinde rezerv alan belirsizliği, yerinde dönüşüm projelerine yetersiz başvurular, bilgi kirliliği, vatandaş katılımının sağlanamaması, psikososyal destek yetersizliği, mülkiyet ve çarpık konteyner kentleşme sorunları gibi faktörler hızlı iyileştirme çabalarını yavaşlatmıştır.

- Merkezi ve yerel yönetimler, afet sonrası şehir planlaması, kentsel dönüşüm, tarihi yapı restorasyonları, kaçak yapılaşmanın önlenmesi, uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, STK ve Meslek Odaları ile iş birliği ve vatandaşın afet bilinci eğitimlerini artırma konularında iş birliğini artırarak çalışmalarını yürütmektedir.

- Hatay genelinde STK'lar ve meslek odaları, afetin boyutunu duyurma, farkındalık yaratma, bilimsel planlama, gönüllü arama kurtarma, hasar tespiti, sağlık taramaları,

yasal danışmanlık, teknik destek, bilgilendirme faaliyetleri ve kültürel mirasın korunması konularında önemli çalışmalar yürütmüştür.

- Merkezi yönetim ve HBB'nin tarihi ve kültürel mirasın korunması ve restorasyonu konusunda olumlu çalışmalar yaptığı tespit edilmiştir.
- Yardım yönetimi konusunda yardımların tasnif edilmeden gönderilmesi, depo yetersizliği, afetin ilk dönemlerindeki organizasyon ve koordinasyon sorunları, STK'ların gecikmeli iş birliği, ulaşım ve güvenlik aksaklıkları gıda israfına ve halk sağlığı sorunlarına yol açmış, merkezi ve yerel yönetimlerin bu alanda yetersiz kaldığı tespit edilmiştir.
- Konteyner kentlerde yaşanan sorunlar, güvenlik zafiyetleri, bilgi akışında sorunlar, iletişimsizlik, dışlanma algısı, eğitim ve sağlık hizmetlerindeki aksaklıklar, artçı sarsıntılar ve belirsizliğin yarattığı travmalar, barınma sorunları ve denetimsizlik gibi faktörlerin il genelinde travmaları artırdığı, merkez ve yerel yönetimlerin kriz yönetiminde yetersiz kaldıkları saptanmıştır.
- Afet sonrası sağlık yönetimi alanında çocuklar, kadınlar, göçmenler ve kronik hastaların sağlık sorunlarına ulaşmada zorluklar, sağlık merkezlerinin yetersizliği, asbest gibi çevre kirliliği unsurlarına karşı önlem eksikliği ve kurumlar arası koordinasyon eksikliği gibi konularda yetersizlikler olduğu gözlenmiştir.
- Enkaz yönetiminde asbest tehlikesi, organize olmada gecikme, TAMP'taki barınma alanlarının enkaz döküm alanı olarak kullanılması, hasar tespit hataları ve kurumlar arası güven eksikliği, iyileştirme çalışmalarının yavaşlamasına neden olmuştur.
- Afet sonrası sokak hayvanlarının bakımı konusunda merkezi yönetimin çalışmaları yeterli olsa da ilçe belediyelerinin bu alanda yetersiz kaldığı tespit edilmiştir.
- TOKİ projelerinde kentin sosyokültürel dokusunun göz ardı edilmesi, psikososyal destek hizmetlerinin yetersizliği ve mülkiyet sorunları gibi konular halkın memnuniyetsizliğine yol açmıştır.
- Deprem sonrası hızlı yapılaşma, kamulaştırma, rant, tarım alanlarının ve kültürel mirasın zarar görmesi, çevresel ve yapısal riskler, zemin etütlerindeki yetersizlikler ve

yerel halkın katılım eksikliklerinin, şeffaf ve sürdürülebilir çözümleri gölgeleme riski taşıdığı gözlenmiştir.

- 2024 yerel seçimleri sonrası HBB'de Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Dairesi Başkanlığı'nın kurulması önemli bir adım olmuştur. HBB'nin afet koordinasyon merkezi (AKOM) bulunmaktadır. Ancak ilçe belediyelerinin 2024 öncesi afet yönetimi yapılanmasına gitmediği ve mevzuat değişiklikleri sonrası çok azında afet müdürlükleri kurulmaya başlandığı görülmüştür.
- Kaçak ve ruhsatsız yapılaşmanın devam etmesi, ulaşım ve temel hizmetlerdeki aksaklıklar yeniden yapılanmayı olumsuz etkilemektedir.

Elde edilen bulgular ışığında; afet yönetim süreçlerinin tüm aşamalarında, ilgili devlet kurumları ve diğer kurumlar arasındaki koordinasyon ve iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği görülmektedir. Merkezi mülki idare birimleri, İl AFAD, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü ve yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının netleştirilmesi, uzmanlaşma, etkin planlama, sürekli eğitim, yapı güvenliğinin sağlanması, teknoloji kullanımı, şeffaf denetim, hukuki düzenlemeler ve caydırıcı yaptırımlar ile bütünleşik bir yaklaşımın esas olduğu sonucuna varılmıştır.

Aşağıdaki Tablo 40'ta (2000-2023) Japonya, Şili ve Türkiye'deki büyük deprem sayıları ile can kayıpları gösterilmiştir. Buna göre; 2000-2023 yılları arasındaki veriler incelendiğinde, Japonya, Şili ve Türkiye'nin 7 ve üzeri büyüklükteki depremler açısından karşılaştırılması, afet yönetimi kapasitelerindeki çarpıcı farklılıkları ortaya koymaktadır. Japonya; 18 deprem ve en yüksek 9 büyüklük ile karşılaşmasına rağmen yaklaşık 20.000 can kaybı yaşarken, Şili; 7 deprem ve en yüksek 9 büyüklükle 603 can kaybında kalmıştır. Buna karşılık, Türkiye'nin 6 deprem ve en yüksek 7.8 büyüklükle 53.000'i aşkın can kaybı yaşaması (8 Şubat 2024 itibarıyla), deprem sayısı ve en yüksek büyüklük değerlerinin daha düşük olmasına rağmen diğer ülkelerden katbekat fazla kayıp vermesi, ülkenin afet yönetiminde köklü yapısal ve yönetsel eksiklikler barındırdığını açıkça göstermektedir. Bu durum, Türkiye'nin afet risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde uluslararası iyi uygulamaların gerisinde kaldığını ve mevcut afet yönetim sisteminin etkinliği konusunda ciddi sorgulamalara yol açtığını ortaya koymaktadır. Veriler, Türkiye'nin afetlere karşı direncini artırmak amacıyla

kapsamlı ve entegre bir afet yönetimi stratejisinin acilen hayata geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Tablo 40. Japonya, Şili ve Türkiye (2000-2023) Depremler Karşılaştırması

Ülke	Deprem Sayısı	En Yüksek Büyüklük	Toplam Can Kaybı
Japonya	18	9	20 bin
Şili	7	9	603
Türkiye	6	7.8	53 bin*

Kaynak: EM-DAT Public. <https://public.emdat.be/>

*Türkiye'deki can kayıpları 8 Şubat 2024 tarihi itibarıyla İçişleri Bakanlığı sitesinden alınmıştır.

Öneriler

Görüşmelerde eğitim konusu sıklıkla gündeme geldiğinden öncelikle eğitim ile ilgili önerilere yer verilmiştir. Afetlere yönelik eğitimlerin yanı sıra etik ve ahlak konusundaki eğitimlerin önemi de vurgulanmıştır. Çünkü çalışma sonucunda etik ve ahlak konusunun önemli şekilde ihmal ve ihlal edildiği anlaşılmaktadır. Etik ve ahlak derslerinin eğitim sisteminde özel bir yeri olmalıdır. İyi ahlak, toplum yararını gözetmek, yasalara yönetmeliklere uygun davranmak gibi değerlerin ihmalı ya da umursanmaması, toplumun en küçük biriminden kurum ve kuruluşlara uzanan bir süreçte domino taşı etkisi ile devam etmektedir. Etik ve ahlak hayatın her alanında önemli yere sahiptir ancak insan hayatı ile doğrudan ilişkisi olan afet konularında hayati öneme sahiptir. Gerek vatandaşların gerek kurumların kurallara yasalara, bütünün yararına davranmayı gözetmesi özellikle afet öncesi risk ve hazırlık aşamalarında can kayıplarını önemli ölçüde azaltacaktır. Nitekim okullarında ahlak ve etik eğitimi çok önemli olan Japonya ile imar mevzuatının sıkı kanun ve kurallarla uygulandığı Şili gibi örneklerde afetlerin büyüklüğüne rağmen ölü sayısının azlığı etik davranış ile insan hayatı arasındaki doğrudan ilişkinin bir kanıtı olarak öne sürülebilir.

- Anaokulundan başlayıp üniversiteye kadar, etik ve ahlak konuları çerçevesinde toplumsal gelenek, görenek, kurallar, temel yasalar, kültür, davranış, tutum, saygı, nezaket, sevgi, sorumluluk, adalet, hak, çalışmak, kendini geliştirme, arkadaşlık,

retmek, fayda, paylaşım gibi bireyselden toplumsala ve evrensel değerlere doğru geliştirilebilir içeriklerin olduğu dersler verilmeli, okul dışı öğrenme yöntemleri ve etkinlikleriyle de pekiştirilmesi, sürdürülmesi sağlanmalıdır.

- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan standart bir müfredat ile anaokullarından başlamak üzere afet eğitimi verilmeli, orta eğitimde jeoloji ve coğrafya derslerine özel önem verilmelidir. Üniversitelerde jeoloji ve jeofizik bölümlerinin sayısının artırılması ve özendirilmesi gelecek nesillerin afet farkındalığı üzerinde önemli etki yaratacaktır.

- Kamu kurum kuruluşlarından topluma ve bireylere kadar etik ve ahlak, toplum yararını gözetmek, yasalara yönetmeliklere uygun davranmak, toplumsal ilişkilerde değerlere saygılı olmak, doğa ve çevreye duyarlı olmak, ülkesini, milletini ve şehrini benimseyerek sevmek, hořęr ve başkalarının haklarına saygı, dayanışma ve uyumu geliştirmek gibi toplumsal yaşam kurallarını eğitim, seminer, panel, alıştay, video-görseller, TV, radyo yayınları, sosyal medya kanallarında içerik oluşturma, kültürel etkinlik ve festivaller yaparak belleklerde sürekli yaşatabilmek için farkındalık sağlanmalıdır.

- Toplumun afet bilinci artırılmalı ve afetlere karşı hazırlıklı olma kültürü geliştirilmeli, afet yönetimi süreçlerine katılımı sağlanmalıdır. Afet eğitimleri, her yaş grubuna ve toplumun tüm kesimlerine yönelik olarak planlanmalı, sürekli güncellenmeli ve tekrar edilmelidir. Dijitalleşme, eğitimlerde simülasyonlar ve uygulamalı çalışmalar gibi interaktif yöntemler kullanılmalıdır.

- AFAD, Mülki İdareler, Milli Eğitim Müdürlükleri, Belediyeler, niversiteler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları ve Meslek Odaları iş birliğiyle afet parkları, eğitici videolar, okullarda/okul dışı ortamlarda yüz yüze ve uygulamalı afetlere yönelik eğitimler verilmelidir.

- Afet yönetimi süreçlerine toplumsal katılım sağlanmalı, toplumun afet bilinci konusunda sürekli eğitimi sağlanmalı, düzenli tatbikatlar yapılmalıdır. Afet tatbikatları, farklı senaryoları içermeli ve saha uygulamalarıyla desteklenmelidir.

- Kurumlardaki Afet İşleri ile ilgili yöneticilerin ve personelin afet yönetimi konusunda sürekli eğitimi sağlanmalı ve sık tatbikatlarla pekiştirilmelidir.

Çalışmanın bulguları ışığında; kamu kurumları, yerel yönetimler, STK'lar ve Meslek Odalarının afet yönetim süreçlerine ilişkin öneriler aşağıda sıralanmış en son doğrudan HBB'ye yönelik öneriler yapılmıştır.

- Etkin bir afet yönetimi için merkezi bir yapılanma, Afet Bakanlığı veya Cumhurbaşkanlığına bağlı güçlendirilmiş bir AFAD gibi bir yapı, bir üst kurul, bilim kurulu kurulmalı ya da AFAD'ın yetkileri ve kapasitesi artırılmalıdır.
- Ordu, jandarma ve yerel yönetimlerin arama ve kurtarma çalışmalarına etkin katılımı sağlanmalı, askeri dinamikler afet yönetimi süreçlerine entegre edilmelidir.
- Afetlere yönelik güvenlik planları hazırlanmalı ve güncellenmeli, güvenlik güçleri afetlere müdahale konusunda eğitilmeli, donatılmalıdır. Afet bölgelerinde devriye sayıları artırılmalı ve kontrol noktaları oluşturulmalı, teknolojik gelişmelerden yararlanarak güvenlik önlemlerinin etkinliği artırılarak, halkın güvenliği konusunda bilinçlendirme yapılmalı ve iş birliği sağlanmalıdır.
- Profesyonel arama ve kurtarma ekiplerinin sayısı ve eğitim seviyesi artırılmalı, gerekli ekipman ve teçhizat temin edilmelidir.
- Afet yönetimi süreçlerinde ulusal düzeyde etkin koordinasyon sağlanmalı, kurumlar arası koordinasyon mekanizmaları güçlendirilmelidir.
- Merkezi yönetim, yerel yönetimler, STK'lar, meslek odaları ve diğer paydaşlar arasında güçlü bir koordinasyon ve iş birliği mekanizması kurulmalı, iş birliği protokolleri oluşturulmalıdır. Kurumlar arasında afet anındaki yetki, görev ve sorumluluk dağılımı net olarak belirlenmelidir.
- Afet anında koordinasyon sorunlarını çözmek için ortak platformlar oluşturulmalıdır. Bilgi paylaşımı, kaynakların etkin kullanımı ve ortak hareket etme prensipleri benimsenmelidir. Özellikle merkezi ve yerel yönetimler arasında sürekli iletişim ve bilgi paylaşımı sağlanmalı, iş birliği ve koordinasyon güçlendirilmelidir.
- Başarılı ülke örnekleri incelenmeli ve iyi uygulamalar transfer edilmeli, uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapılarak bilgi ve deneyim paylaşımı artırılmalıdır.
- Uzun vadeli uygulanabilir afet planlamaları yapılmalıdır. Afet yönetimi, risk ve zarar azaltma, dijitalleşme, kentsel dönüşüm, imar planları, kültürel mirasın korunması ve zemin etütleri gibi farklı alanları kapsayan çok katmanlı ve bütünlük bir yapıya sahip olmalıdır.

- Risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamaları bütüncül bir şekilde ele alınmalı, planlama ve uygulama süreçleri şeffaf bir şekilde yürütülmeli ve bilimsel/teknik verilere dayalı kararlar alınmalıdır.
- Bölgesel afet koordinasyon merkezleri kurulmalı ve iletişim planları hazırlanmalıdır.
- Destek il eşleştirmeleri, bölgesel risk analizleri, fay hatları ve coğrafi koşullar dikkate alınarak yapılmalıdır.
- Afet yönetimi konusunda AR-GE çalışmaları desteklenmeli, erken uyarı sistemleri, arama kurtarma teknolojileri ve iletişim altyapısı güçlendirilmeli, uydu ve drone gibi teknolojiler afet yönetiminde etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
- Tüm kamu kurumları ve yerel yönetimler, dijital arşiv sistemleri kurmalıdır. Arşivler, güvenli sunucularda yedeklenmeli ve felaket durumlarında erişilebilir olmalıdır.
- Afet yönetimi ile ilgili tüm veriler, güncel ve erişilebilir bir veri bankasında toplanmalıdır. Veri yedekleme merkezleri kurulmalı ve verilerin düzenli olarak yedeklenmesi sağlanmalıdır. Afet yönetimi süreçlerinin tüm aşamalarında dijitalleşme hızlandırılmalıdır.
- Mobil uygulamalar, sensör teknolojileri ve yapay zekâ gibi teknolojik imkanlar kullanılmalıdır. Kamu kurumlarının ve vatandaşların verilere erişimi kolaylaştırılmalıdır. Teknolojik imkanlar, afet öncesi hazırlık, erken uyarı, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
- Tüm şehirlerde kent bilgi sistemleri kurulmalı, binaların, altyapının ve riskli alanların dijital envanterleri oluşturulmalıdır. CBS, afet risklerinin belirlenmesi, erken uyarı sistemlerinin kurulması, hasar tespit çalışmaları ve yeniden yapılanma süreçlerinde etkin bir şekilde kullanılmalıdır.
- Yerinde dönüşüm ve kentsel dönüşüm süreçlerinde bilimsel ve teknik standartlara uyulmalı, uzman mühendisler ve mimarların görüşleri dikkate alınarak, yeni teknolojiler ve inovatif çözümler kullanılmalıdır.
- Zemin etütleri ve yapı analizleri düzenli olarak yapılarak, riskli yapı stoku hızla yenilenmelidir. Fay hatlarına yakın yapılaşma yasaklanmalı, yönetmeliklere uygun yapılaşma sağlanmalıdır. Alternatif yaşam alanları oluşturularak kentsel dönüşüm çalışmaları hızlandırılmalıdır.

- Risk haritaları, en güncel bilimsel verilerle kurumlar arası iş birliği ve koordinasyonla hazırlanmalı, uygulanmalı, sürekli güncellenmeli ve tüm paydaşların erişimine açık olmalıdır. Mikro bölgeleme çalışmaları detaylı bir şekilde yapılmalı, yapı-zemin ilişkisi analiz edilmelidir. Risk haritalarına göre yapılaşma yasakları ve sınırlamaları titizlikle uygulanmalıdır.
- Afet öncesi imar planları ve denetimleri titizlikle yapılmalıdır. İmar planları, zemin etütleri, risk analizleri ve uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmalı ve güncellenmelidir.
- Yapı malzemelerinin kalitesi ve uygunluğu denetlenerek, afetlere dayanıklı yapı malzemeleri ve teknikleri kullanılması sağlanmalıdır.
- İmar süreçlerinde görev alacak kişiler liyakat sahibi olmalı ve uzmanlaşmış kadroların oluşturulması sağlanmalıdır. İmar denetimleri, uzman mühendisler ve mimarlar tarafından yapılmalıdır.
- Yapı denetim firmalarının sorumlulukları artırılmalı ve denetim süreçleri sıkılaştırılmalıdır. Bağımsız denetleyici üst kuruluşlar oluşturulmalıdır. Yapı denetim firmaları ve belediyeler sıkı bir şekilde denetlenmelidir. Denetimler STK ve Meslek Odalarıyla iş birliği yapılmalıdır. Denetimler hem yapı aşamasında hem de yapı kullanım aşamasında yapılmalıdır.
- Merkezi yönetim tarafından atanan imar müfettişleri, denetimlerin etkinliğini artırmalıdır. Denetim mekanizmaları güçlendirilmeli ve mevzuat titizlikle uygulanarak kaçak yapılaşmaya karşı sıfır tolerans politikası uygulanmalı, yaptırımlar caydırıcı olmalı ve usulsüz uygulamalara karşı tavizsiz bir tutum sergilenmelidir.
- İmar afları yerine, riskli yapıların dönüştürülmesi ve güçlendirilmesi için vatandaşlara teşvikler sağlanarak, güvenli konutlara erişim imkânları sunulmalıdır.
- Merkezi idare, imar planlarının hazırlanması ve denetlenmesi konusunda rehberlik etmeli, yerel yönetimler ise uygulama süreçlerinde aktif rol almalı, iş birliği ve koordinasyon sağlanmalıdır.
- Vatandaşlar, imar ve ruhsat süreçleri hakkında düzenli olarak bilgilendirilmeli, imar planlarının hazırlanması ve uygulanması süreçlerine katılımı teşvik edilmelidir.
- Yapılar için afet kimlik belgesi oluşturulmalı, periyodik olarak denetlenerek deprem risk katsayısı belirlenmeli, yüksek riskli binalar tapuya şerh düşülerek alım-satıma kapatılmalıdır.

- Afet yönetimi süreçleri düzenli olarak denetlenmeli, hesap verebilirlik sağlanmalıdır. Afet yönetiminde karar alma süreçlerinde şeffaflık ilkesi benimsenmeli ve siyasi etkilerden uzak durulmalıdır.
- Afet yönetim mevzuatı, teknolojik gelişmeler ve değişen koşullar doğrultusunda sürekli güncellenmelidir.
- İmar mevzuatı, değişen koşullara ve ihtiyaçlara göre sürekli güncellenerek, uygulamada karşılaşılan sorunlar tespit edilmeli ve çözüme yönelik adımlar atılmalıdır.
- TAMP, güncel risklere ve ihtiyaçlara göre revize edilmeli, görev ve sorumluluklar açıkça belirlenmeli, plan sorumluluklarıyla ilgili yaptırım mekanizması etkinleştirilmelidir.
- Afetlere yönelik kriz yönetim planları hazırlanmalı ve güncellenmelidir. Afetlere müdahale planları güncellenmeli ve düzenli tatbikatlar yapılmalıdır.
- Afet öncesi konteyner kent, toplanma alanları gibi yerler önceden belirlenerek personel, araç-gereç, envanter, altyapı ve organizasyon planı açık ve net olmalı sürekli güncellenerek tatbikatlar yapılmalıdır.
- Afet öncesi lojistik merkezlerinin yerleri belirlenmeli ve planlanmalıdır. Envanter yönetimi ve lojistik süreçler iyileştirilerek yardımların ihtiyaç sahiplerine adil ve etkin bir şekilde ulaştırılması sağlanmalıdır.
- Karayolları, demiryolları, denizyolları ve havayolları afetlere dayanıklı hale getirilmeli, afet anında alternatif ulaşım seçenekleri önceden planlanmalıdır.
- Afet gönüllüleri ekipleri yaygınlaştırılmalıdır. Gönüllüler afet sahasındaki pozisyonlarına göre eğitim almalı, her gönüllü her göreve gönderilmemelidir. Arama kurtarma gönüllüsü, ilkyardım gönüllüsü, malzeme dağıtım gönüllüsü, koordinasyon gönüllüsü, psikolojik destek gönüllüsü gibi sınıflandırmalar olmalıdır.
- Afetlere dayanıklı iletişim ağları kurulmalı ve mevcut ağlar güçlendirilmelidir. Afet anında iletişim kanalları açık tutulmalı ve sosyal medya ve diğer iletişim kanallarından doğru ve hızlı bilgi akışı sağlanmalıdır.
- Afet sonrası acil sağlık hizmetleri, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için hijyen ve sanitasyon çalışmaları, kırılgan gruplara yönelik özel sağlık hizmetleri, psikolojik ilk yardım ve travma sonrası destek hizmetleri artırılmalıdır.

- Enkaz kaldırma ve yıkım süreçleri planlanmalı, koordine edilmeli ve yürütülmeli, asbest ve diğer tehlikeli maddeler bertarafında iş güvenliği önlemleri alınarak bu konuda uzman personel yetiştirilmelidir.
- Afet sonrası yeniden yapılandırma süreçlerinde yerel halkın ihtiyaçları ve beklentileri dikkate alınmalıdır. Afet sonrası iyileştirme planları hazırlanmalı ve uygulanmalı, kalıcı konutların inşası ve altyapı çalışmaları tamamlanmalı, ekonomik ve sosyal iyileştirme programları uygulanmalı ve şehir planlaması afetlere dayanıklı ve sürdürülebilir bir şekilde yapılmalıdır.
- Rezerv alanlarla ilgili halk yeterince bilgilendirilmeli ve sürece katılımı sağlanarak iyileştirme çalışmaları şeffaf bir şekilde yürütülmelidir.
- Yeniden inşa edilen yapılar, az katlı, depreme dayanıklı ve sürdürülebilir malzemelerle, yerel ekosisteme uygun ve enerji verimliliği yüksek yapılar olarak tasarlanmalıdır.
- Yeniden yapılanma süreçlerinde tarihi ve kültürel mirasın korunmasına öncelik verilmeli, tarihi dokuya uygun mimari tasarımlar ve malzemeler kullanılmalı, yerel kimliği yansıtan kültürel simgeler ve mekanlar yeniden inşa edilmelidir.
- Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri benimsenerek istihdam ve üretime yönelik projeler geliştirilmelidir.
- Yerel yönetimlerin afetlere karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri için kriterler oluşturulmalı, afet yönetimi süreçlerine katılımı ve yetkileri net olarak belirlenmelidir.
- Her belediyede afet müdürlükleri kurulmalı, bu müdürlükler mevzuat ile standart bir yapıya kavuşturulmalı, afet yönetimi pozisyonlarına liyakat esas alınarak uzman personel istihdam edilmeli, sürekli eğitimlerle bilgi ve becerileri güncellenmelidir.
- Afetlere yönelik kriz yönetim planları hazırlanmalı ve güncellenmelidir.
- Yerel yönetimlerin afet yönetimi süreçlerine siyasi kaygıların müdahalesi engellenmelidir. Yerel ihtiyaçlara uygun çözümler üretmek için yerel dinamikler dikkate alınmalıdır.
- Yerel yönetimlerin bütçeleri artırılmalı ve finansal kaynakları etkin kullanmaları sağlanmalıdır. Afet yönetimi için ayrılan bütçe şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde kullanılması için etkin denetlenmelidir.
- Yerel yönetimlerin afet öncesi çalışmalarda yetkilendirilmesi ve desteklenmesi sağlanmalıdır.

- Kardeş belediyeler arasında bilgi paylaşımı, personel eğitimi ve ekipman desteği gibi konularda iş birliği yapılmalıdır.
- Yerel yönetimlerin afet yönetimi çalışmaları düzenli olarak merkezi yönetim tarafından denetlenerek hesap verebilirlik mekanizmaları güçlendirilmelidir.
- Yerel Yönetimler, psiko-sosyal destek, projeler, etkinlikler, rehabilitasyon süreçleri, çocuklara, kadınlara, yaşlılara yönelik faaliyetler, yardımların devamlılığı, konteyner kentlerde projeler gibi uygulamalarla afet sonrası süreçte de etkin olmalıdır.
- Afet sonrasında su, kanalizasyon ve çöp yönetimi gibi temel altyapı hizmetleri hızla yeniden kurulmalı, gıda ve su güvenliği sağlanmalıdır.
- Yerel halkın katılımıyla kültürel mirasın korunması için projeler geliştirilmeli, yaşanan afetin unutulmaması ve ders çıkarılmasının devamlılığını sağlamak üzere kent içerisinde afette yıkılan bazı tarihi yapılar korunarak afet bellek müzesine dönüştürülmelidir.
- Kentin kültürel ve tarihi mirasını geleceğe taşımak üzere geleneksel sanatlar üzerine müzecilik çalışmaları ve uygulamaları geliştirilmelidir.
- Yerel yönetimlerin, meslek odalarının ve STK'ların restorasyon ve yeniden yapılanma konularındaki kapasiteleri artırılmalı, yerel ustalara ve zanaatkarlara eğitimler verilerek geleneksel yapı tekniklerinin yaşatılması sağlanmalıdır.
- Afet sonrası hayvan barınaklarının kapasitesi artırılmalı ve iyileştirilmeli, beslenme, sağlık ve bakım ihtiyaçları karşılanmalı, güvenli bir şekilde tahliye edilmeli ve yerleştirilmeli, hayvan hakları dernekleri, yerel yönetimler ve gönüllüler arasında iş birliği güçlendirilmelidir. Toplumsal farkındalık artırılarak hayvan hakları yasalarının uygulanması etkinleştirilmelidir.
- STK'lar için akreditasyon süreçleri oluşturulmalı ve düzenli olarak denetlenmelidir. Görev tanımları netleştirilmeli ve standartlar belirlenerek faaliyetleri şeffaf bir şekilde yürütülmelidir.
- Uluslararası ve ulusal yardım kuruluşları arasında iş birliği ve koordinasyon sağlanmalıdır.
- STK'ların insani yardım ve arama kurtarma gibi görevleri birbirinden ayırması sağlanarak sektörlere yapılmalıdır. Uzmanlık alanlarına göre uzun vadeli finansal, eğitim ve teknik destek sağlanarak, sürdürülebilir projeler geliştirmeleri desteklenmelidir.

- Gönüllülük esasına göre çalışan STK'ların ihtiyaçları göz ardı edilmemeli, afet yönetimi süreçlerine katılımı teşvik edilmelidir. Gönüllülerin eğitimleri ve görevlendirmeleri için standartlar belirlenmelidir.
- STK'lar, kamu kurumlarının görevlerini üstlenmek yerine, destekleyici ve tamamlayıcı bir rol oynamalıdır. STK'ların, merkezi ve yerel yönetimlerle sürekli iletişim ve iş birliği içinde olacağı mekanizmalar geliştirilmelidir.
- Özellikle psiko-sosyal çalışma yapan STK'ların desteklenmesi ve bu konuda daha aktif rol almaları sağlanmalıdır.
- Travma sonrası iyileşme programları çerçevesinde afetzedelere, özel ihtiyaç gruplarına (çocuklar, kadınlar, yaşlılar) yönelik psikolojik ve sosyal destek programları geliştirilerek toplumsal dayanışma güçlendirilmelidir.
- Afettede personelin moral ve motivasyonunu yükseltecek destek mekanizmaları geliştirilmelidir. Psikososyal destek hizmetleri yaygınlaştırılmalı ve erişilebilir hale getirilmelidir.
- Meslek odalarının bilgi ve birikimi, afet yönetimi süreçlerinde etkin bir şekilde toplum yararına kullanılmalıdır. Meslek odalarının uzmanlık alanlarına göre yetki ve sorumlulukları artırılmalı, afet yönetiminde karar alma süreçlerine katkı sağlaması teşvik edilmelidir.
- Meslek odalarının mali kaynakları güçlendirilmeli ve yetkileri artırılmalıdır.
- Meslek odalarının afet yönetimi konusunda eğitimler vermesi ve planlar hazırlaması sağlanmalıdır.
- Meslek odalarının üyelerine yönelik destek mekanizmalarını güçlendirmesi gerekmektedir.
- Meslek odaları; kamu kurumları, STK'lar ve diğer paydaşlarla düzenli iletişim ve iş birliği içinde olmalıdır.
- Meslek odalarının afet yönetimi faaliyetleri şeffaf bir şekilde yürütülmeli ve denetlenmeli, tarafsız ve bilimsel bir yaklaşımla hareket etmeleri sağlanmalıdır.
- Afet sonrası kentte büyük zarar gören altyapıların HBB ve diğer ilçe belediyelerinin sorumluluk alanlarına göre onarılması, güçlendirilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda merkezi yönetim tarafından yerel yönetimlere finansal destek, araç-gereç ve uzman personel desteği sağlanmalıdır.

- HBB'nin yerel yönetim seçimleri sonrası kurduğu “Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Dairesi Başkanlığı”na afet öncesi risk ve zarar azaltma, hazırlık çalışmaları doğrultusunda daha fazla yatırım yapması gerekmektedir.
- HBB bünyesindeki afet yönetim süreçlerinde ildeki tüm kurum ve kuruluşlarla etkili koordinasyon ve iş birliği kurmak amacıyla oluşturulan AKOM Birimi, plan ve uygulamalar bakımından daha etkin hale getirilmeli, imkân ve kabiliyeti artırılmalıdır.
- HBB İtfaiye Daire Başkanlığı ve ilçe itfaiye amirlikleri; merkezi hizmet binası, uzman personel, araç-gereç, makine, ekipman bakımından desteklenmeli ve daha aktif hale getirilmelidir.
- İtfaiye personeline görev ve sorumluluklarının dışında herhangi başka bir görev verilmemeli, merkezi denetime tabi tutulmalı veya tamamen merkezi yönetimin idaresi altında yeniden teşkilatlandırılmalıdır.
- AFAD tarafından İRAP ve TAMP çerçevesinde çözüm ortağı belediyelerle iş birliğiyle belirlenen toplanma alanları yeniden gözden geçirilerek gerekli altyapı, üst yapı, araç-gereç, ekipman vs. tedbirleri doğrultusunda yenilenmelidir.
- HBB'nin Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme ile İtfaiye Daire Başkanlıkları sürekli eğitim çalışmalarıyla halkı bilinçlendirmeli, afet farkındalığı için tatbikatlar düzenlemeli, afet gönüllülüğü ve gönüllü itfaiyecilik çalışmalarını geliştirerek uygulamaya koymalıdır.
- Yaşanılan acı deprem tecrübesinden hareketle HBB ve ilçe belediyelerinin bütünleşik afet yönetimi çerçevesinde daha fazla yetki ve sorumluluk alması gerekli görülmektedir. Afet yönetiminde yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluk alanları mevzuatla netleştirilmelidir.

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin Hatay ilindeki yıkıcı etkileri üzerinden Türkiye'nin afet yönetim sistemindeki yapısal ve operasyonel zafiyetleri bütünleşik afet yönetimi yaklaşımı çerçevesinde incelemiştir. Afet ve acil durum kavramlarının kapsamlı bir analiziyle başlayan çalışma, uluslararası ve ulusal düzeydeki afet yönetimi modellerini karşılaştırmalı olarak ele almış, Hatay'ın sosyo-demografik ve kentsel yapısı afet yönetimi bağlamında detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir. Araştırma metodolojisi, kamu yöneticileri, afet profesyonelleri, STK ve meslek odası temsilcileriyle yapılan 89 nitel mülakatla alanında özgün ve kapsamlı bir saha çalışması sunmaktadır. Bu nitel yaklaşım, afet deneyimlerini

doğrudan paydaşların algıları üzerinden ortaya koyarak, literatürdeki benzer çalışmalardaki sınırlılıkları gidermiştir.

Araştırma bulguları, Hatay tecrübesinden çıkarılan önemli dersleri ortaya koymaktadır. Özellikle kurumlar arası kronik koordinasyon eksikliği, yetki karmaşası ve iletişim sorunları afet yönetiminin her aşamasında temel bir problem olarak belirlenmiştir. Afet öncesi hazırlık ve risk azaltma faaliyetlerinin yüzeysel kaldığı, mevcut planların (İRAP, TAMP) kâğıt üzerinde kaldığı ve riskli bölgelerde yapılaşmanın devam ettiği tespit edilmiştir. Kentsel dönüşümdeki başarısızlıklar, imar planlarındaki sık değişiklikler, yetersiz yapı denetimi ve imar aflarının yıkımı artıran temel faktörler olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, toplumda derin bir afet bilinci eksikliği ve afet anı müdahale ile iyileşme süreçlerindeki lojistik, iletişim, arama-kurtarma ve psikososyal destek aksaklıkları afetin etkilerini katlamıştır.

Çalışma, bu zafiyetlerin yanı sıra afet yönetimindeki güçlü yönleri de ele almıştır. STK'ların ve meslek odalarının hızlı adaptasyonu, bilimsel planlama ve teknik destek sağlama yetenekleri öne çıkarken, TOKİ projelerinin dayanıklılığı güven veren bir örnek teşkil etmiştir. Yerel yönetimlerde kurulan afet birimleri geleceğe yönelik olumlu adımlar ve toplumsal dayanışma potansiyeli de güçlü yönler arasında değerlendirilmiştir. Ancak bu potansiyelin koordinasyon eksikliği nedeniyle tam kullanılamadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Hatay tecrübesi ışığında, afet yönetiminde yapısal ve hukuki reformların kaçınılmaz olduğu vurgulanmaktadır. Tek, güçlü ve özerk bir merkezi afet otoritesi kurulması, mevzuatın etik temeller üzerine inşa edilmesi, denetim ve yaptırımların güçlendirilmesi (özellikle imar aflarının kaldırılması), kentsel dönüşümde bilimsel yaklaşımın benimsenmesi ve bütünleşik afet yönetimi prensiplerinin liyakatle uygulanması önem taşımaktadır. AFAD'ın gelişimini sürdürmesi, yerel yönetimlerin kapasitesinin güçlendirilmesi, teknolojik altyapının iyileştirilmesi, kapsamlı afet eğitimleri ve halk katılımını içeren yeniden yapılanma süreçleri, daha dirençli bir Türkiye inşa etmek için atılması gereken kritik adımlar olarak değerlendirilmiştir.

Tez çalışmamız; Hatay ilindeki afet yönetimi algılarını ve deneyimlerini detaylı bir şekilde ortaya koyarak, gelecekteki araştırmalar için zengin bir zemin hazırlamıştır. Bundan sonra araştırmacıların özellikle şu konularda derinlemesine araştırmalar

yapması önerilir: Etik ve ahlaki değerlerin afet yönetimindeki başarı sı ile can ve mal kayıpları arasındaki nedensel ilişkinin daha somut ve nicel yöntemlerle (istatistiksel modeller, vaka analizleri) incelenmesi, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki siyasi farklılıkların afet öncesi, sırası ve sonrası süreçlerdeki karar alma mekanizmalarını ve uygulamaları nasıl etkilediği, mevcut risk haritalarına rağmen riskli bölgelerde yapılaşmanın devam etmesinin sosyolojik, ekonomik ve politik nedenleri, geçmiş imar aflarının yapı stokunun güvenliği ve şehirlerin afetlere karşı direnci üzerindeki uzun vadeli etkileri, sunulan psikososyal destek hizmetlerinin afetzedeler üzerindeki gerçek etkisinin ve ihtiyaç duyulan iyileştirme alanlarının ampirik çalışmalarla belirlenmesi, STK'ların afet yönetimindeki rollerinin daha profesyonel ve etkin hale getirilmesi için akreditasyon süreçlerinin ve uzmanlaşma modellerinin incelenmesi ve teknolojinin afet yönetimine entegrasi. Bu alanlardaki alışmalar, Türkiye'nin afet risk azaltma ve yönetim kapasitesini artırma yolunda önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Abegunde, A. A. (2011). Sustainable Community Development in Africa Nations through Disaster Risk Reduction in Tourism Industries: the Nigerian Experience. Journal of Economics and Sustainable Development (Online), 2(4), s.270-271.

Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı. (2024). Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi Birimi, <https://ashgmafetacildb.saglik.gov.tr/TR-80255/ulusal-medikal-kurtarma-ekibi-birimi-umke.html/> adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2013). Türkiye Afet Müdahale Planı, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2419/files/afet_mud_pl_resmig_20122013.pdf/ adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2018). Bütünleşik Afet Yönetimi Tek Platformda! de <https://afad.gov.tr/butunlesik-afet-yonetimi-tek-platformda> adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2018). AFAD 2018 Türkiye Deprem Tehlike Haritası, <https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritasi> adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2020). İl Afet Risk Azaltma Planı Hazırlama Kılavuzu https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/Mevzuat/Kilavuzlar/IRAP-KILAVUZ_tum_v7.pdf/ adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2021). Afad Acil Uygulaması- Tek Tuş, Hayata Dokunuş. <http://hatay.gov.tr/afad-acil-uygulamasi---tek-tus-hayata-dokunus-merkezicerik> adresinden edinilmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Hatay Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. (2021). İRAP İl Afet Risk Azaltma Planı. <https://hatay.afad.gov.tr/kurumlar/hatay.afad/HATAY-I%CC%87RAP-2022.pdf> adresinden edinilmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2021). İl Afet Risk Azaltma Planının Uygulanması. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/Genelge/Il-Afet-Risk-Azaltma-Planinin-Uygulanmasi-Genelgesi2021_6.pdf adresinden edinilmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2022). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı ,2022-2030, [https://www.T.C.İçişleriBakanlığıAfetveAcilDurumYönetimiBaşkanlığı\(afad.gov.tr\)/](https://www.T.C.İçişleriBakanlığıAfetveAcilDurumYönetimiBaşkanlığı(afad.gov.tr)/) adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2023). Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı(TASİP).<https://www.agri.edu.tr/upload/Sivil%20savunma%20Koordinat%C3%B6rl%C3%BC%C4%9F%C3%BC/tasip-sivil-savunma.pdf> adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2023). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu/> adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). Afad ve Tarihçesi. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda/> adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). Afet Türleri. <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri/> adresinden edinilmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). 2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri <https://www.afad.gov.tr/afet-istatistikleri/> adresinden edinilmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). Türkiye Afet Müdahale Planı https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf,s.24./ adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). Afet ve Acil Durum Kurulu, <https://www.afad.gov.tr/afet-ve-acil-durum-kurulu/> adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). Türkiye Afet Müdahale Planı, https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani#https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani# adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). Türkiye Afet Müdahale Planı Planlama ve Risk Azaltma Dairesi Başkanlığı, <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani/> adresinden erişildi.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024). Afad ve Tarihçesi. <https://afad.gov.tr/afad-hakkinda/> adresinden edinilmiştir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (t.y). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, <https://www.afad.gov.tr/kitaplar> adresinden edinilmiştir.

Afet Koordinasyon Merkezi Şube Müdürlüğü. (t.y). Kuruluş, <https://akom.ibb.istanbul/kurulus/> adresinden erişildi.

Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi. (2024). Türkiye 2023 Olay Türü Dağılım Aydes İstatistikleri, <https://aydes.gov.tr/> adresinden erişildi.

Afet Platformu. (t.y). Biz Kimiz? <https://afetplatformu.org.tr/> adresinden erişildi.

Ahbap Platformu Resmî Sitesi. (2024). Ahbap. <https://ahbap.org/> adresinden erişildi.

Afete Hazırlık ve Deprem Eğitimi Derneği. (2010). <https://www.ahder.org/bilim-adamlari-hatayin-deprem-profilini-cikardi>

Akarçay, E. (2023). Anadolu Mutfağı Güncesi: 6 Şubat Depremleri Sonrası Hatay-Belen'de Kurulan Sahra Mutfağına. İlişkin Otoetnografik Değerlendirme, Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 26 Sayı 2. <https://doi.org/10.18490/sosars.1382502>

Akdur, R. (2000). *Afetler ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-3/ 21. Yüzyılda Türkiye*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Akgungor, A.Ç. (2017). Ensuring disability inclusiveness in a disaster preparedness program (Educen project Istanbul case study experience. Prevention Web. <https://www.preventionweb.net/blog/ensuring-disability-inclusiveness-disaster-preparedness-program-educen-project-istanbul-case>

Aksu, G. G. ve İmrek, Y. (2023) Türkiye'de Deprem Felaketi: Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Perspektifinden Bir Değerlendirme, *Düzce Tıp Fak Dergisi*, 25(1), 6-14. <https://doi.org/10.18678/dtfd.1271852>

Alagöz, C. (1944). Coğrafya Gözüyle Hatay. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 2(2), 203-216.

Alase, A. (2017). The interpretative phenomenological analysis: A guide to a good qualitative research approach. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 5(2), 9-19.

Alexander, D. (2015). Disaster and Emergency Planning for Preparedness, Response, and Recovery, *Natural Hazard Science: Oxford Research Encyclopedias*, University College London, s.1-2. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.12>

All Hands and Hearts. (2024). <https://www.allhandsandhearts.org/programs/turkiye-earthquake-relief/>

Altundaş, O., Pustu, Y. (2023). Dünya’da Jandarma Teşkilatlarında Reformun Üç Şekli: Bütünleşme, Yakınlaşma ve Eşitlenme, *Türk İdare Dergisi* / Yıl: 95 • Haziran 2023 • Sayı: 496 s.63-92.

Arama Kurtarma Derneği. (2024). Tarihçe, <https://www.akut.org.tr/tarihce/> adresinden erişildi.

Arama Kurtarma Derneği. (2024). Akut Kahramanmaraş Depremlerinde de Görev Başındaydı, <https://www.akut.org.tr/haberler/6668/akut-kahramanmaras-depremlerinde-de-gorevbasindaydi#:~:text=AKUT%20KAHRAMANMARA%C5%9E%20DEPREMLER%C4%B0NDE%20DE%20G%C3%96REV%20BA%C5%9EINDAYDI&text=AKUT%20Arama%20Kurtarma%20Derne%C4%9Fi%2C%206,ekiplerini%20h%C4%B1z%C4%B1ca%20sahaya%20sevk%20etti/> adresinden erişildi.

Arksey, H. & Knight, P. (1999). *Interview for social scientists*. Londra: Sage Publications. <https://methods.sagepub.com/book/mono/preview/interviewing-for-social-scientists.pdf>

Asian Development Bank. (ADB) (2014). Operational Plan For Integrated *Disaster Risk Management 2014–2020*. Asian Development Banks, https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/42764/integrated-disaster-risk-management-operational-plan_0.pdf adresinden erişildi.

Ata, F. (2023). Afet Haberciliği: Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sürecinde Sosyal Medyaya Yönelik Bir Değerlendirme, TRT Makale ISSN: 2149-9446 Disaster Management and Media, 606- 629. <https://doi: 10.37679/trta.1271366>

Atasoy, A. & Özşahin, E. (2012). Hatay’da Nüfusun Jeomorfolojik Birimlere Göre Dağılışı. *UJES 2012, III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu*, Hatay

Atasay, A. (2016). Hassa (Hatay) Bazalt Platosu’nda Öne Çıkan Tipik Volkanik Şekiller, *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/2* .85-112.

Ateş, H., ve Nohutçu, A. (2006). Kamu Hizmeti Sunumunda Gönüllü Kuruluşlar Ve Devlet. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6 (11), 244-276.

Authenticated U.S. Government Information GPO. (2018). National Earthquake Hazards Reduction Program Reauthorization Act Of 2018. Public Law 115–307.

<https://www.congress.gov/115/plaws/publ307/PLAW-115publ307.pdf/>____adresinden erişildi.

Avdar, R. ve Avdar, R. (2022). Türkiye’de Yaşanan Doğa Kaynaklı Afetlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri, *Afet ve Risk Dergisi*, 5 (1), 1-12. <https://doi: 10.35341/afet.975612>

Aydın, S., Şahin, A., Macit, M. ve Aksakal, E (2024). Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Bölgeye Gönderilen Yardımların Koordinasyon Süreçlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 6 (1), 181-214, <https://doi.org/10.46464/tdad.1437829>

Azarak, L (2023). Tarihin İzdüşümünde Antakya (Antiokheia) Kentinin Depremselliği, *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches*, Yıl/Vol. 8, Özel Sayı: Dr. Recep Yaşa ’ya Armağan.3210-3228.

Azarak, L. U. (2023). Tarihin İzdüşümünde Antakya (Antiokheia) Kentinin Depremselliği. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, (8), (Özel Sayı: Dr. Recep Yasa’ya Armağan), 3210-3228. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1347056>

Baba, G. İ. (2016). Belediyelerin İmar Konusunda Yetki ve Görevleri, *Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2 (2), s.174-191.

Bakır, M. (2021). Antiokheia: Depremlerin Gölgesindeki Kent (6. yüzyıl), *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, (2), s. 229-243. <https://doi.org/10.30803/adusobed.1017897>

Bakır, M. (2022). *The Effects Of Earthquakes In Antioch And Its Vicinity: Evidence Of Repair, Rebuilding And Urban Reorganization Between The Fourth And Thirteenth* (Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi. <https://polen.itu.edu.tr/items/9b4b1f17-def6-48ca-a8b1-bbaea0644c2e>

Balcıkoca, S. ve Sezgin, S. (2023). Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/turkiyenin-dort-bir-yanindan-gelen-gonulluler-hatayli-depremzedeleri-yalniz-birakmiyor/2848161>

Bendimerad, F. (2004). *Disaster Risk Reduction and Sustainable Development*. K. Demeter, N.E. Erkan ve A. Güner (Ed.), inside *The Role of Local Governments in Reducing the Risk of Disasters*. The World Bank, Beta Basım Yayım Dağıtım.

Beyen, K., Erdik, M., Mazmanoğlu, C. Ve Ekmekçioğlu, Z. (2003). Antakya'nın geçmişten günümüze sismik aktivitesi ve yapılması gerekenlerin bir uluslararası konferansın ışığında değerlendirilmesi, *Türkiye Mühendislik Haberleri Sayı 423-2003/1* <https://www.imo.org.tr/Eklenti/1473,antakyanin-gecmisten-gunumuze-sismik-aktivitesi-ve-yapilmasi-gerekenlerin-bir-uluslararasi-konferansin-isiginda-degerlendirilmesipdf.pdf>

Bingöl, E. (2023). Geçmiş-Şimdi-Gelecek Üçgeninde Antakya’yı Bağlamsalcılık Çerçevesiyle Okumak. *EgeMim, Cilt 4* (120), s.82-87.

6 Şubat Depremlerinin Yıldönümü ve BM’in çalışmaları. (2024). Birleşmiş Milletler Türkiye, <https://turkiye.un.org/tr/259746-6-%C5%9Fubat-depremlerinin-y%C4%B1ld%C3%B6n%C3%BCm%C3%BC-ve-bmnin-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1>

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E., Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (30. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Cabinet Office, Government of Japan. (2014). Disaster Management in Japan, https://www.bousai.go.jp/1info/pdf/saigaipanf_e.pdf adresinden erişildi.

Candid Learning. (t.y). What is an NGO? What role does it play in civil society? <https://learning.candid.org/resources/knowledge-base/ngo-definition-and-role/> adresinden erişildi.

Cho, A. (2014) Post-tsunami recovery and reconstruction: governance issues and implications of the Great East Japan Earthquake, *Wiley onlinelibrary*. 38(2), 157-178. <https://doi.org/10.1111/disa.12068>

Congress.gov /106th Congress. (1999). Disaster Mitigation Act Of 2000. [https://www.congress.gov/bill/106th-congress/house-bill/H.R.707-106th-Congress-\(1999-2000\):-Disaster-Mitigation-Act-of-2000|Congress.gov|Library-of-Congress/](https://www.congress.gov/bill/106th-congress/house-bill/H.R.707-106th-Congress-(1999-2000):-Disaster-Mitigation-Act-of-2000|Congress.gov|Library-of-Congress/) adresinden erişildi.

Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry and research design choosing among five approaches* (3rd Ed). Thousand Oaks, California /USA: Sage Publication.

Christensen, T. (2012). Meiji Journal of Political Science and Economics, Volume 1, s.3.,chromeextension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/https://www.meiji.ac.jp/cip/english/undergraduate/economics/mjpse/ov7thl00000000am5-att/gbubj300000000b2x.pdf adresinden erişildi.

Çabuk, A. (2020). 2002 Sonrası Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu Bulunan Siyasi Partilerin Beyannamelerinde Afet ve Acil Durum. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7 (10), 189 – 205.

Çamaş, T. ve Tuman M. (2023). Afet Yönetiminde Yeni Bir Model: Türkiye Ulusal Risk Kalkanı, *Çevre Şehir ve İklim Dergisi*, 2 (4), 238- 261.

Çelik, F. E. (2023). Afette Yabancı Olmak, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt: 81 Sayı: Özel Sayı – Deprem Özel Sayısı-II (Özel Hukuk). <https://doi.org/10.30915/abd.1382275>

Çerçi, R. (2022). *Kent yoksulluğu temelinde mekansal ayrışma: Hatay/Dağ (Aydınlıkevler) Mahallesi örneği*. (Yayımlanmış Doktora Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

Çetin, B. (2012). Hatay da Kentleşmenin Seyri 1940 2009 Ve Mekânsal Dağılışı, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28), 231-258

Çetinkaya, N. I. (2010). Kriz Ortamlarında Devlete Duyulan Güven (17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü / Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı / Yönetim Bilimleri Bilim Dalı

Çoban, H. (2019). Afet Sonrası İyileştirme Planı Hazırlanması. *Resilience Journal*, 3(2), 239-246. <https://doi:10.32569/resilience.618181>

Değerliyurt, M. (2013). Antakya’da Doğal Afet Risk Analizi Ve Yönetimi. (Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

Demir, A. (1996). *Çağlar İçinde Antakya*, İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Kitapları: 62

Demirkaya, Y (2023). Kamu Yönetiminde Koordinasyon Zorluğu, *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 98-103. Volume: 7 Issue: 2 Year: 2023.

Demirtaş, R. (1998). 27 Haziran 1998 Ceyhan-Misis, 22 Ocak 1997 Hatay depremleri: Doğu Anadolu Fayı yakın bir deprem serisinin hazırlık evresinde mi? Technical Report DOI:10.13140/RG.2.2.23160.70403

Dijkhorst, H. & Vonhof, S. (2005). Gender and Humanitarian Aid A Literature Review of Policy and Practice. Netherlands: Department of Disaster Studies, Wageningen University.

Disaster. (2024). Cambridge Dictionary <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/disaster/> adresinden erişildi.

Doğan, H. (2009). *Afetlerde Kurum ve Kuruluşlar*. In book: Afetlerde Acil Tıp Hizmetleri (pp.83-8) Chapter: Afetlerde kurum ve kuruluşlar, D.N. Özüçelik (Ed.), Afetlerde Acil Tıp Hizmetleri. 1. Baskı. p.83-8. Türkiye Klinikleri.

Doğan, H. H. (2022). Türkiye’de Afet Olaylarına Kalkınma Planlarının Yaklaşımı. *İdealkent/ Kent Araştırmaları Dergisi*, 13 (37), 1873-1912. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1117007>.

Duruel, M. (2023). Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki Rolü: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1-18. <https://doi.org/10.25272/icps.1332511>

Dursun, D. ve Bozcuk, D.C. (2024). Depreme Dirençli Kentlerin Oluşturulmasında Belediyelerin Rolü: Erzin Örneği, *Kent Akademisi*, Volume: 17, Issue: 2- 2024 | Cilt: 17 Sayı 2.

Duman, H. (2024). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Ve Türkiye Afet Yönetimi Sistemine İlişkin Bir Değerlendirme, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü / Afet ve Acil Durum Ana Bilim Dalı / Afet Yönetimi Bilim Dalı

Dünya tarihinin en şiddetli 10 depremi nerelerde yaşandı? (2023). Euronews <https://tr.euronews.com/2023/02/28/dunya-tarihinin-en-siddetli-10-depremi-nerelerdeyasandi#:~:text=Valdivia%2C%20%20%20May%C4%B1s%201960%2C%209%2C%20b%C3%BCy%C3%BCk%C4%9F%C3%BCnde&text=Yakla%C5%9F%C4%B1k%201000%20kilometrelik%20bir%20alanda,2%20milyon%20ki%C5%9Fi%20evsiz%20kald%C4%B1./> adresinden erişildi.

Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y). Hatay İlçeleri Haritası, <https://hatay.ktb.gov.tr/TR-201494/genel-bilgiler.html>

Deutsch Welle Türkçe (2024). Japonya’da deprem felaketi: En az 48 ölü. <https://www.dw.com/tr/japonyada-deprem-felaketi-en-az-48-%C3%B6l%C3%BC/a-67875195/> adresinden erişildi.

Elizabeth, J. C. (2011). Japan’s Disaster Management, India’s Management Disaster. Observer Research Foundation. <https://wp.me/pSFfJ-6v>

Emergency Management Canterbury (t.y). About Civil Defence Emergency Management
<https://www.cdemcanterbury.govt.nz/canterbury-cdem/about-us> adresinden erişildi

Erbay Y., Akgün, H. (2023).” Türkiye’de ve Avrupa’da Yerel Yönetimler “İstanbul: Der Yayınları ikinci Baskı

Erdem, K. (2024). Bütünleşik afet yönetimi çerçevesinde teknoloji kullanımı: AFAD örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü / Afet Eğitimi ve Yönetimi Ana Bilim Dalı

Erdik, M. (2004) *Eurthquake Vulnerability of Buildings and a Mitigation Strategy: Case of İstanbul*. K. Demeter, N.E. Erkan ve A. Güner (Ed.), inside *The Role of Local Governments in Reducing the Risk of Disasters*, The World Bank, Beta Basım Yayım Dağıtım.

Erdoğan, İ. (2013). Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı, *Gazi Akademik Bakış*, 6 (12).265-292. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gav/issue/6518/86425>

Ergünay, O. (2011, Ekim). *1999 Depremleri Afet Mevzuatını Nasıl Değiştirdi: Mevzuat Açısından Neredeyiz?*. 1. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, ODTÜ, Ankara.

Ergünay, O., Gülkan, P. ve Güler, H.H. (2008). *Afet Yönetimi ile İlgili Terimler Açıklamalı Sözlük*; M. Kadioğlu ve E. Özdamar (Ed.), Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, (2) s. 312. Ankara, JICA Türkiye Ofisi Yayınları.

Erkan, B.B. (2017). *Dünyadan Afet Yönetimi Sistemi Örnekleri*. Özmen, B. (Ed.). Afet Yönetimi içinde (Ünite 6). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Ersoy, P., Börühan, G. ve Esmer, S. (2016). *Bütünleşik Afet Yönetimi, Bölüm: “Afet Lojistiği”*, Z.T. Karaman ve A. Altay, (Ed.), 1.Baskı. İzmir, s.111. İlkem Yayınları.

Eryiğit, B. H. ve Yörükoğlu, F. (2011). "1980 Sonrası Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması Bağlamında Türk Metropolitan Yönetimi," *Mevzuat Dergisi*, Vol.14, Sayı:163, ISSN:1306-0767.

Etimoloji Türkçe (2024). Afet. <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/afet/> adresinden edinilmiştir.

Etinay, N., Egbu, C., & Murray, V. (2018). Building Urban Resilience for Disaster Risk Management and Disaster Risk Reduction, Science Direct, Procedia Engineering. Volume 212, Pages 575-582. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2018.01.074>

European Union, European Commission (t.y.). European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, France, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/national-disaster-management-system/france_en adresinden erişildi.

Evren, M. B. (2023). Türk Siyasi Parti Tüzük ve Programlarında Bütünleşik Afet Yönetimi Bilinci, *Dirençlilik Dergisi*, 7(2), 221-251. <https://doi:10.32569/resilience.1198686>.

Federal Emergency Management Agency. (1999). Federal Response Plan, 9230.1-PL Supersedes FEMA 229 (<https://biotech.law.lsu.edu/blaw/FEMA/frpfull.pdf> adresinden erişildi.

Federal Emergency Management Agency. (2023). National Preparedness, <https://www.fema.gov/emergency-managers/national-preparedness> adresinden erişildi.

Federal Emergency Management Agency. (2024). A Guide to The Disaster Declaration Process, https://www.fema.gov/pdf/rrr/dec_proc.pdf adresinden erişildi.

Federal Emergency Management Agency. (2024). National Preparedness https://www.fema.gov/sites/default/files/documents/fema_2023-npr.pdf adresinden erişildi.

Fırat, M. (2023). 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi ile 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Boylamsal Analiz Yöntemi İle Karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü / Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı / Şehir Planlama Bilim Dalı

Fişek, G.O., Müderrisoğlu, S., Yeniçeri, N., ve Özkarar, G. (2004). *Informed Ownership, Training, and Organization for Successful Disaster Preparedness*. K. Demeter, N. E. Erkan ve A. Güner (Ed.), inside *The Role of Local Governments in Reducing the Risk of Disasters* (. The World Bank, Beta Basım Yayım Dağıtım.

Folger, J. (2024). Non-Governmental Organization (NGO): Definition, Example, and How It Works. Investopedia. [https://www.investopedia.com/ask/answers/13/what-is-non-government-organization.asp#:~:text=A%20non%2Dgovernmental%20organization%20\(NGO\)%20is%20a%20mission%2D,such%20as%20protecting%20the%20environment.](https://www.investopedia.com/ask/answers/13/what-is-non-government-organization.asp#:~:text=A%20non%2Dgovernmental%20organization%20(NGO)%20is%20a%20mission%2D,such%20as%20protecting%20the%20environment.)

Freeman, P. (2004). *Preparedness for Natural Disasters: An Overview*. K. Demeter, N.E. Erkan ve A. Güner (Ed.), inside *The Role of Local Governments in Reducing the Risk of Disasters* (The World Bank, Beta Basım Yayım Dağıtım.

Gall, M., Cutter, S. L., & Nguyen, K. (2014). Governance in Disaster Risk Management (IRDR AIRDR Publication No. 3). *Integrated Research on Disaster Risk*. https://www.researchgate.net/publication/273449927_Governance_in_Disaster_Risk_Management, DOI:10.13140/2.1.2130.2568

GAR Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction (2019). How we got to now. <https://gar.undrr.org/chapters/chapter-1-how-we-got-now.html>.

Geçen, R. (2018). *Hatay'da Yerleşim Alanlarının Genel Coğrafi Özellikleri. Hatay Araştırmaları IV* (Haz: Gündüz, A. & Çoruh, H.). Pozitif Matbaa. Ankara.

Genç, F. N. (2005). *Türkiye'de Doğal Afet (Yıkım) Olayları Sonrası Kent Yenileme Uygulamaları: 1999 Marmara Depremi Örneği*, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

Govt. China, Xinhua (2008). China reports 69,227 deaths from May earthquake. The Asian Disaster Reduction Center (ADRC), Yan, Y. (Ed.). <https://reliefweb.int/report/china/china-reports-69227-deaths-may-earthquake?OpenDocument=&rc=3&emid=EQ-2008-000062-CHN>

Government of Chili (2015). Autoridades entregaron balance de afectaci3n por sismo de mayor intensidad. <https://reliefweb.int/report/chile/autoridades-entregaron-balance-de-afectaci-n-por-sismo-de-mayor-intensidad-18092015/> adresinden erişildi.

Gökçe, O. ve Tetik, Ç. (2012). *Teoride ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları*, Ankara: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı.

Göymen, K. (1999). Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkeziyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri, *Amme İdaresi Dergisi*, 32, (4) , 67-83.

Güçlüten, Ç. (2023). *Türkiye’de Geçici Korunan Suriyelilerin Aidiyet Kimlik Ve Vatandaşlık Sorunu: Hatay İli Örneğİ*, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

Gündüz, İ. (2009). *Dünya’da ve Türkiye’de Afet Yönetimi*, Erdem Yayınları.

Gündüz, R. (2023). Doğal Afetlerde Mülki İdare Amirinin Rolü:6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri Elâzığ Örneğİ, *Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Güneş, F. ve Köse, N. (2016). Japonya ve İngiltere'deki değerler eğitiminin incelenmesi, Bartın Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşivi,<https://acikerisim.bartın.edu.tr/handle/11772/2597>

Haddow, G. D. & Bullock., J. A. & Coppola, D. P. (2011). *Introduction to Eemergency Management*. New York: Butterworth-Heinemann Elsevier, (4rd digital ed.).s.59-62.

Harvard Law School (2024). Nongovernmental Organizations (NGOs) 19 Şubat 2024 tarihinde <https://hls.harvard.edu/bernard-koteen-office-of-public-interest-advising/about-opia/what-is-public-interest-law/public-service-practice-settings/international-public-interest-law-practice-setting/nongovernmental-organizations-ngos/> adresinden erişildi.

Harunoğulları, M., Cengiz, D (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Analizi: Hatay (Antakya) Örneğİ*, Konferans, http://tucaum.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/sites/280/2016/05/semp8_31.pdf

Hatay Büyükşehir Belediyesi. (t.y). Hatay’ın Tarihi, <https://hatay.bel.tr/sayfa/hatayin-tarihi>

Hatay Kültür Sanat Edebiyat Platformu. (2023). *Hatay ve Deprem Gerçeğİ*. Şereflioğlu, Ceyda (Yay. Koor.), 2.Baskı, Sonçağ Akademi &Kültür Yayınları.

Hatay Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (t.y.). Hatsu Kuruluş, <https://www.hatsu.gov.tr/>

Hatay Büyükşehir Belediyesi (2021). Acil Hatay Uygulaması İçin İmzalar Atıldı, <https://hatay.bel.tr/icerik/acil-hatay-uygulamasi-icin-imzalar-atildi> adresinden edinilmiştir.

Hatay Büyükşehir Belediyesi (2022). Hatay Büyükşehir Belediyesi’nden personeline Afet Farkındalık Eğitimi, <https://hatay.bel.tr/icerik/hbbden-personeline-afet-farkindalik-egitimi> adresinden edinilmiştir.

Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). Habib-i Neccar Cami
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/hatay/gezilecekyer/habib-i-neccar-camii>

Hatay Planlama Merkezi. (2023). Hatay Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Planlama Ajansı, Bimtaş, Hatay İli Literatür Araştırması ve Örnek İnceleme Raporu
https://drive.google.com/file/d/1PMwM-Jv_EUKtT0R8eDgy_5AF5AOBDvRD/view_

Hayata Destek İnsani Yardım Kuruluşu (2024). Deprem Bölgesinden Sivil Toplum Deneyimleri, <https://www.hayatadestek.org/basin-bultenleri/deprem-bolgesinden-sivil-toplum-deneyimleri/>

Himachal Pradesh State Disaster Management Authority. (2024). Approach to Disaster Management.
<https://hpsdma.nic.in/index1.aspx?lsid=37&lev=2&lid=32&langid=1/adresinden> erişildi.

Huang, F., Li, M., Ma, Y., Han, Y., Tian, L., Yan, W. & Li, X. (2017). Studies on earthquake precursors in China: A review for recent 50 years. *Science Direct Journals & Books, Geodesy and Geodynamics* 8, (1). p.1-12.
<https://doi.org/10.1016/j.geog.2016.12.002>

Huguet, J.P., Claro, M.F.C. & Starkie, E.G. (2022). Japan's Culture of Prevention: How Bosai Culture Combines Cultural Heritage with State-of-the-Art Disaster Risk Management Systems. *Sustainability* Volume 14 Issue 21 , <https://doi.org/10.3390/su142113742>

Ikemoto, T. (1996). Moral Education in Japan: Implications for American Schools.
<http://www.hi-ho.ne.jp/taku77/papers/thes595.htm>

International Federation of Red Cross And Red Crescent Societies. (2013). *Chile Earthquake Emergency Appeal no. MDRCL006 Final Report*.
<https://reliefweb.int/report/chile/chile-earthquake-emergency-appeal-no-mdrcl006-final-report>

International Committee Of The Red Cross. (2024). Who We Are: The Icrc's Mandate And Mission. <https://www.icrc.org/en/> adresinden erişildi.

International Search And Rescue Advisory Group. (2024). Mandate of INSARAG.
<https://www.insarag.org/> adresinden erişildi.

Uluslararası Göç Örgütü. (2004). Göç Terimleri Sözlüğü, R. Perruchoud & J. Redpath – Cross (Ed.),
https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf/ adresinden erişildi.

İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı (1973). *Daire ve Müesseseler İçin Sivil Savunma İşleri Kılavuzu*, İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı Yayınları, Karadeniz Matbaası, Ankara.

İlhan, H. (2014). 1939 Erzincan Büyük Depremi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXX,37-70.

İmamoğlu, O., ve Yazıcı, Y. (2023). Eski Roma Döneminde Antik Kent Defne Ve Antakya'Da Sportif Festivaller Ve Olimpiyatlar, *Asos Journal Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. s1-22

- Kadioğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi: Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını
- Kadioğlu, M. (2008). *Belediye Çalışanları İçin Afet Acil Durum Planlaması*. M. Kadioğlu ve E. Özdamar, (Ed.), *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* içinde (s.185-207). JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Kalkan, M., Kaçar, A. D. ve Alptekin, O. (2020). Ülkelerin Deprem Sonrası Yeniden Yapılaşma Süreçlerinin Karşılaştırılması: Çin, Şili ve Türkiye Örnekleri, *Tasarım + Kuram*, 16(31), 152-169. <https://doi.org/10.14744/tasarimkuram.2020.41275>
- Karaağaç, H. (2023). Hastane Afet Yönetim Sürecinde Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulamaları: Kahramanmaraş Depremleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Afet ve Risk Dergisi* 6(3),1154-1166. <https://doi.org/10.35341/afet.1282653>
- Karaağaç, D., Karaman, H. ve Aktuğ, B. (2019). Kahramanmaraş ve Adıyaman İllerinin Afetselliğinin İncelenmesi ve Mekansal Analiz Teknikleriyle Yerleşime Uygun Alanların Belirlenmesi, *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 1 (2), 123- 133.
- Karaman, Z. T. (2016), Afet yönetimine giriş ve Türkiye’de örgütlenme, bütünleşik afet yönetimi, 1-36, (Ed. Zerrin Toprak Karaman, Asuman Altay), İzmir: Birleşik Matbaacılık
- Karancı, A. N. ve Ünal, Y. (2022). *Afetlerde Psikososyal Destek Rehberi, Toplum Eğitim Modülleri*, İstanbul Valiliği İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB)-AFAD, 21 Ocak 2024 tarihinde <https://www.ipkb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/AFET-PSIKOSOSYAL-DESTEK-REHBER.pdf>, adresinden erişildi.
- Karatop, B. (2017). *Afetlerde Lojistik Yönetimi*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi <https://docplayer.biz.tr/36042357-Afetlerde-lojistik-yonetimi.html> adresinden erişildi.
- Karagel, D.Ü. (2018). *Hatay İli Yerleşme Coğrafyası-1* (Yerleşmelerin Kuruluşu, Gelişmesi ve İdari Coğrafya Özellikleri). Pegem Akademi, 1.Baskı. Ankara.
- Karataş, A. (2019). “Post-New Public Management Paradigm And Its Effects On Public Administration”, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 5(26): 1796-1805
- Karns, M.P. (2024, 17 Mart). Nongovernmental organization (NGO). Encyclopedia Britannica <https://www.britannica.com/topic/nongovernmental-organization/> adresinden erişildi.
- Kaya, Ç. M. ve Yücel, B. (2022). Karmaşık Bir Sosyo-Ekolojik Afet Olarak Göç ve Göç Araştırmalarında CBS, *Afet ve Risk Dergisi* 5(2), 380-394. <https://doi.org/10.35341/afet.1086790>
- Kaya, S., Kıyılı, R. (2009). Antakya'da Orta Çağ'da Meydana Gelen Doğal Afet ve Salgın Hastalıklara Bir Bakış, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 12, s. 403-418
- Kentel, F. (2024). “Deprem sonrası şehirleri yeniden kurmak: Hatay şehrinin yeniden inşasında vatandaşların beklentileri ve katılımı” Araştırma Raporu, İzmir: Bayetav Yayınları

Kılıç, A. (2010). Paris İtfaiyesi", Sayı 131, s.8-10, (2009) *Yangın ve Güvenlik Dergisi* İstanbul Teknik Üniversitesi. Ateşi Tutan Eller – Ateş Kahramanları, İstanbul, Teknik Yayıncılık: 2010

Kırmacı, T. (2024). 6 Şubat Deprem Raporu: Kurumlar, Usulsüzlükler ve Şeffaflık, (Ed. Bayur, E., Erceiş, A.Ö) (Tasarım. Kuzu, Ö.C). 4 Uluslararası Şeffaflık Derneği <https://seffalik.org/wp-content/uploads/2024/02/6-Subat-Deprem-Raporu-Kurumlar-Usulsuzlukler-ve-Seffalik-1.pdf>

Kirschenbaum, A. (2002). Disaster Preparedness: A Conceptual and Empirical Reevaluation, *International Journal of Mass Emergencies & Disasters*, Volume 20 Issue 1, pp. 5–28. <https://doi.org/10.1177/028072700202000101>

Koçak, K. (2010). Doğal Yıkım Olaylarının Zararlarının Azaltılmasında Yerel Halkın ve Yöneticilerin Duyarlılığının Önemi: Şili ve Haiti Örnekleri, *Mülkiye Dergisi*, Cilt: 34 Sayı: 268, 353- 363, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/269/622>

Kolcu, V., K. (2024). 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerine Müdahale Eden Yabancı Ekipler ile İlgili Halkın Düşünceleri ve Deneyimleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Gümüşhane Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü / Afet Yönetimi Ana Bilim Dalı

Kuzucuoğlu, A., H. (2015). *Kentsel Riskler ve Japonya Modeli*. Hiperlink Yayınları.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanlık Sivil Savunma Teşkilatı Başkanlığı (2024). Okullarda Afet Eğitimi. <https://sivilsavunma.gov.ct.tr/Portals/33/3-%20OKULLARDA-AFET-EGITIMI-ICERIK.pdf>, adresinden erişildi.

Küpelioglu, E., Coşkun, S. (2023). *Türkiye’ de ve Dünya’ da Afet Yönetimi*. Ankara: TİAV Yayınları.

Learnz. (t.y.). Civil Defence Emergency Management in New Zealand. <https://www.learnz.org.nz/whatstheplanstan204/discover/civil-defence-emergency-management-new-zealand/> adresinden erişildi.

Lindell, M. K., Prater, C. & Perry, R. W. (2006). *Introduction to Emergency Management*. Bicentennial, Published by Wiley, 2006 Seattle Goodwill, Seattle, WA, U.S.A.

Loagia, E. A. S. (2023). Japan knows how to rebuilt, 12 years after the earthquake and tsunami. Japan Up Close, https://japanupclose.web-japan.org/policy/p20230516_1.html

Local Governments for Sustainability. (2024). Disaster risk management. <https://uiif-resilience.org/disaster-risk-management/> adresinden erişildi.

Mamyrbaeva, Z., Ketners, K., Zheenalieve, A., Sheripov, N., Hudyma, O. (2025). Public administration effectiveness in crises and emergencies: experiences and lessons from different countries, DOI: 10.13130/2723-9195/2025-2-5

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (t.y). Diri Fay ve Paleosismoloji Araştırmaları <https://www.mta.gov.tr/v3.0/arastirmalar/diri-fay-ve-paleosismoloji-arastirmalari>

Mahul, O. & White, E. (2014). *Disaster Risk Insurance*. F. Ranghieri & M. Ishiwatari (eds.) in Learning from Megadisasters, Lessons from the Great East Japan Earthquake, International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.

Mecliste.org. (2025). İmar Affi Uygulamaları ve Deprem, <https://www.mecliste.org/icerik/115/imar-Affi-Uygulamalari-ve-Deprem,%20%C4%B0mar%20Aff%C4%B1%20Uygulamalar%C4%B1%20ve%20Deprem> 19.04.2024 tarihinde edinilmiştir

Médecins Sans Frontières. (2024). Who We Are: An international medical humanitarian organization. 4 Şubat 2024 tarihinde <https://www.msf.org/> adresinden erişildi.

Medikal Arama ve Kurtarma Derneği. (2024). Temel Kavramlar. <https://www.medak.org.tr/faydali-bilgiler/temel-kavramlar/> adresinden erişildi.

Ministre de la transition écologique et de la cohésion des territoires de France, Chiffres clés des risques naturels .(2023). Données et études statistiques ,developpement-durable.gouv.fr, Doğal tehlikelerle ilgili önemli rakamlar- 2023 baskısı | Veriler ve istatistiksel çalışmalar <https://www.statistiques.developpement-durable.gouv.fr/chiffres-cles-des-risques-naturels-edition-2023>

Médecins Sans Frontières. (2024). What We Do? <https://www.msf.org/tr/depremedelere-su-sanitasyon-ve-ruhsa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-hizmetleri-sunan-ve-s%C4%B1n%C4%B1r-tan%C4%B1mayan-doktorlar/> adresinden erişildi.

Muze.gov.tr. (t.y). St. Piere Anıt Müzesi <https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=MRK&SectionId=STP01>

Muze.gov.tr. (t.y). Hatay Arkeoloji Müzesi <https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=HTY&SectionId=HTY01>

National Emergency Management Agency. (2002). Civil Defence Emergency Management Act 2002. <https://www.civildefence.govt.nz/cdem-sector/legislation/civil-defence-emergency-management-act-2002/> adresinden erişildi.

Nazara, S.& Resosudarmo, B., P. (2007). Aceh-Nias Reconstruction and Rehabilitation: Progress and Challenges at the End of 2006, ADB Institute Discussion Paper No. 70. [https:// doi:10.13140/RG.2.2.14586.72643](https://doi:10.13140/RG.2.2.14586.72643)

National Emergency Management Agency. (2024). About the National Emergency Management Agency. <https://www.civildefence.govt.nz/about/about-nema/> adresinden erişildi.

National Emergency Management Agency. (2024). National Crisis Management Centre. <https://www.civildefence.govt.nz/about/national-crisis-management-centre/>adresinden erişildi.

Nohutçu, A. (2002). *Evolution Of Public Policymaking Within The Dynamics Of Governance In The Field Of Tourism: The Turkish Case*. (Yayımlanmış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

North Atlantic Treaty Organization. (2024). Environment, climate change and security. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_117757.htm/ adresinden erişildi.

Nexon, E. (2012). Case Study – France, Biopreparedness and Public Health. 2013: 91–105. doi: 10.1007/978-94-007-5273-3_9 PMC PubMed Central. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7122941/>

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2015). Chile: Earthquake- Sep 2015. 27 Şubat 2024 tarihinde <https://reliefweb.int/disaster/eq-2015-000128-chl> adresinden erişildi.

Oktay, S., Taş, N. ve Taş, M. (2020). Kültürel Miras Alanlarının Korunması ve Afet Yönetimi İlişkisi, *Dirençlilik Dergisi*, 4 (2), 305-321. <https://doi.org/10.32569/resilience.710387>

On-Site Operations Coordination Centre Guidelines. (2018). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, Emergency Response Support Branch (ERSB) July 2018, https://insarag.org/wp-content/uploads/2020/04/OSOCC_Guidelines_2018_English_2.pdf

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Tarihsel Çevre Değerlerini Araştırma ve Uygulama Merkezi. (2023). 1. RAPOR [V.2] Antakya'nın Çok Katmanlı Kültürel Mirasının Deprem Sonrası Belgelenmesi, HasarTespiti Ve Değerlendirmesi. https://tacdam.metu.edu.tr/en/system/files/kvmgm_raporu_v2_final_02062023.pdf

Özdemir, A. (2021). *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin afetlere yönelik hizmetlerinin değerlendirilmesi: Nitel bir çalışma*. Doktora Tezi. Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Afet Yönetimi Ana Bilim Dalı.

Özdemir, Z. (2024). Afetlere Yönelik Sosyal Politikalar ve Uygulamaların Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Analizi: 6 Şubat Depremleri Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyal Politika Ana Bilim Dalı

Öztop, S. (2020). *Kamu Kurumlarında Değişim Yönetimi*”, Ekin Yayınevi, Bursa.

Özşahin, E. (2010). Antakya’da (Hatay) Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler Ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt 13 Sayı 23 Haziran 2010 ss.1-16.

Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research. *Administration and Policy in Mental Health*, 42(5), 533–544. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y>

Pan American Health Organization. (2000). *Natural Disasters: Protecting the Public's Health*. Scientific Publication No. 575. Washington. Pan American Sanitary Bureau, Regional Office of the World Health Organization, N.W. Washington, D.C. USA https://www3.paho.org/hq/index.php?option=com_content&view=article&id=2186:2010-natural-disasters-protecting-public-s-health&Itemid=0&lang=en#gsc.tab=0/ adresinden erişildi.

Phelps N. A., Bunnell, T.& Miller, M. A. (2011). Post-disaster economic development in Aceh: Neoliberalization and other economic-geographical imaginaries, *Geoforum*, Volume 42, Issue 4, July 2011, Pages 418-426 Elsevier, <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2011.02.006>

Polat, T. (2024). Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Arama Kurtarma Teknisyenleri Tarafından Değerlendirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(2), 329-340. <https://doi.org/10.35341/afet.1287897>

Poumadère,M., Mays,C., Le Mer,S., & Blong,R. (2005). The 2003 Heat Wave in France: Dangerous Climate Change Here and Now, *Risk Analysis*, Volume25, Issue6, December 2005 Pages 1483-1494, <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2005.00694.x>, Wiley. Onlinelibrary.

Price Water House Coopers. (2023). *Deprem Sonrası Etkin Politika Tasarımı İyi Uygulama Örnekleri Raporu*, PwC Türkiye Kamu Danışmanlığı Ekibi. <https://pwc.to/3O0KVAD/> adresinden erişildi.

Queensland Government. (2024). Prevention preparedness response and recovery disaster management guideline. <https://www.disaster.qld.gov.au/disaster-management-guideline/> adresinden erişildi.

Rifaioğlu, M. N. (2014). The Historic Urban Core of Antakya under the Influence of the French Mandate, and Turkish Republican Urban Conservation and Development Activities, December 2014MEGARON / *Yıldız Technical University Faculty of Architecture E-Journal* 9(4):271-288, DOI:10.5505/megaron.2014.36036

Robert T. Stafford Disaster Relief And Emergency Assistance Act. (2022, 29 Kasım). [Public Law 93-288; Approved May 22, 1974]. 31 Ocak 2024 tarihinde [https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-2977/pdf/COMPS-2977.pdf/](https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-2977/pdf/COMPS-2977.pdf) adresinden erişildi.

Sağiroğlu, A. Z., Ünsal, R., Özenci, F. (2023). *Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri Durum Değerlendirme Raporu*. AYBÜ-GPM Rapor Serisi-15. Ankara: Ankara Üniversitesi Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AYBÜ-GPM) ,https://www.researchgate.net/publication/369040134_Deprem_Sonrasi_Goc_ve_Insa_n_Hareketlilikleri_Durum_Degerlendirme_Raporu

Salgın, Ö., Yıldız, Ü. ve Baran D.C. (2023). Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (2023). Depremden etkilenen şehirler lokasyon haritası, <https://tkgmmakale.com/kahramanmaras-depremi-kapsaminda-yurutulen-calismalar> adresinden edinilmiştir.

Salıcı, A., Güzelmansur, A., Altunkasa, M. F. (2007). Kentsel Yapı Değişiminin Tarihî Kent Dokusuna Etkilerinin İrdelenmesi: Antakya Örneği. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara, Türkiye, 10 - 15 Eylül 2007, cilt.2, ss.707-716

Salt (2024). Depremlerin Ardından Türkiye ve Suriye. 02.05.2024 tarihinde <https://saltonline.org/tr/2682/depremlerin-ardindan-turkiye-ve-suriye-panel-5-hatay-planlama-merkezi-raporu> adresinden edinilmiştir.

Sandoval, V., Voss, M., Flörchinger, V., Lorenz, S., & Jafari, P. (2023). Integrated Disaster Risk Management (IDRM): Elements to Advance Its Study and Assessment, *International Journal of Disaster Risk Science*, Springer.14.343-356. <https://doi.org/10.1007/s13753-023-00490-1>

Sarınay, Y. (2024). *Hatay Sorunu ve Çözümü*, Atatürk Ansiklopedisi, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/hatay-sorunu-ve-cozumu/>

Schafer, W. A., Carroll, J. M., Haynes, S. R. & Abrams, S. (2008). Emergency management planning as collaborative community work. *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, 5(1). <https://doi.org/10.2202/1547-7355.1396>

Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 – 2030. (2016). United Nations https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf adresinden erişildi.

Sevim, B., Ayvaza, Y., Akbulut, S., Uzun, S., Aydın, M.F. ve Arı, A. (2023, Mart). 6 Şubat 2023 Pazarcık ve Elbistan Depremleri sonrası Binalarda Oluşan Hasarların Gözleme Dayalı Araştırılması, içinde Deprem Araştırmaları, Sanal Konferansı, T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı-Tübitak

Shenggao, Y. (2018, Mayıs). Wenchuan prospers from decade of growth. *China Daily*.p.12. https://www.chinadaily.com.cn/cndy/2018-05/31/content_36303201.htm

Shine, I. (2023). *This is how we can make buildings earthquake-proof*, World Economic Forum. <https://www.weforum.org/agenda/2023/03/how-to-make-buildings-earthquake-proof-chile-japan/>

Sirwan, K. A., Deepak, C., Safin, H., Praveen, SV., Sandip C., Md. Rabiul, I. & Kuldeep, D. (2023). Environmental Health Risks After the 2023 Turkey-Syria Earthquake and Salient Mitigating Strategies: A Critical Appraisal, *Environmental Health Insights*, 17, 1–7. 10.1177/11786302231200865

Sivil Toplum Gücü ve Çeşitliliğiyle Deprem Bölgesinde. (2023, Şubat). Sivil Sayfalar <https://www.sivilsayfalar.org/2023/02/20/sivil-toplum-gucu-ve-cesitliliigiyle-deprem-bolgesinde/>

Solaker, G. (2023, Şubat). Depremin merkez üssüne uzak Hatay'da yıkım neden büyük? DW. <https://www.dw.com/tr/depremin-merkez-%C3%BCss%C3%BCne-uzak-hatayda-y%C4%B1k%C4%B1m-neden-b%C3%BCy%C3%BCk/a-64655036#:~:text=Hatay'%C4%B1n%20merkez%20il%C3%A7elerinden%20Antakya,a%C4%9F%C4%B1r%20y%C4%B1k%C4%B1ma%20yol%20a%C3%A7m%C4%B1%C5%9F%20durumda, adresinden erişildi>

Soysal, İ. (1985). Hatay Sorunu ve Türk-Fransız Siyasal İlişkileri (1936-1939), *Belleken Dergisi*, Cilt: 49 Sayı: 193, 79- 110, 20.04.1985

Sphere. (2018). The Sphere Handbook 2018, <https://spherestandards.org/handbook-2018/> adresinden erişildi.

Şeker, B. (2023). Doğal Afetlerin Göç Üzerindeki Etkileri: Depremler ve Türkiye, *Göç Dergisi*, Kasım 2023 Cilt:10, Sayı: 2, sf. 173–187. <https://doi.org/10.33182/gd.v10i2.875>

Şengün, H. (2007). *Afet Yönetimi Sistemi Ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar*, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

Tanali, I.R. & Mancebo, F. (2019). *French Emergency Management System: Moving Toward an Integrated Risk Management Policy*. FEMA Higher Education Comparative Emergency Management Book, Washington D.C., 2010. hal-02017712.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. (2024). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, <https://www.aile.gov.tr/sygm/genel-mudurluk/sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-fonu/> adresinden erişildi.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (2022). *2022 Yılı Yıllık Faaliyet Raporu* ,<https://www.aile.gov.tr/raporlar/yillik-faaliyet-raporlari/> adresinden erişildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). *Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu*. Ankara. s.15-16. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/02/Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Yeniden-İmar-ve-Gelişme-Raporu-1.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2022). *2023-2025 Orta Vadeli Program*, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/09/Orta-Vadeli-Program-2023-2025.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> adresinden erişildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı* 2019-2023,https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf adresinden erişildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *On İkinci Kalkınma Planı* 2024-2028,https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf adresinden erişildi.

T.C. Hatay Valiliği. (2024). Nüfus ve Dağılımı. <http://www.hatay.gov.tr/nufus-ve-dagilimi> adresinden erişildi

T.C. Hatay Valiliği. (t.y). Tarihsel Süreç İçinde Hatay, <http://www.hatay.gov.tr/tarihsel-surec-icinde-hatay> adresinden erişildi.

T.C. İçişleri Bakanlığı. (2023). *40 Soruda GAMER (Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Başkanlığı)* <https://www.icisleri.gov.tr/gamer/40-soruda-gamer/> adresinden erişildi.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2023). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli'lerin ilk 10 ile göre Dağılımı Deprem Bölgesi'nde 2022 itibarı ile Yabancı Uyruklular, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden erişildi.

T.C. İçişleri Bakanlığı (2024). <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-birlik-ve-dayanisma-gucu-depremle-sinandi-asrin-felaketi-asrin-dayanismasina-donustu#:~:text=Depremin%20s%C3%BCresinin%2065%20saniye%20oldu%C4%9Funu,107%20bin%20213%20vatanda%C5%9F%C4%B1m%C4%B1z%20yaraland%C4%B1.>

T.C İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. (t.y). Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı, <https://www.jandarma.gov.tr/joak/jak-tabur-komutanligi/> adresinden erişildi.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y). Tarihçe, <https://hatay.ktb.gov.tr/TR-201495/tarihce.html> adresinden erişildi

T.C. Millî Savunma Bakanlığı, Harita Genel Müdürlüğü. (2024). <https://www.harita.gov.tr/uploads/photos/news/basit-temali-ulke-haritalari-ve-baskentleri-1780-1110-470.jpg> adresinden eklenmiştir.

T.C. Millî Savunma Bakanlığı- Harita Genel Müdürlüğü (2024). Türkiye Haritası, <https://www.harita.gov.tr/urun/il-ve-ilce-yuz-olcumleri/176/> adresinden erişildi.

T.C Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2021). *Kalkınma Ajansları için Afet Yönetimi Kılavuzu*, Ankara. <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/kalkinma-ajanslari-icin-afet-yonetimi-kilavuzu-eylul-2021-tasarimli-hali-tr-1.pdf/> adresinden erişildi.

Tecim, V. (2020). *2020-2021 Güz Dönemi Uzaktan Eğitim Çıkmazı: Tablet+SİM Kartı*. <https://vahaptecim.com.tr/2020-2021-guz-donemi-uzaktan-egitim-cikmazi/> adresinden erişildi.

Tekeli, İ. (2023). Antakya'nın Deprem Sonrası Kent Planlaması İçin Bir Strateji Önerisi, *SKETCH Journal of City and Regional Planning Şehir ve Bölge Planlama Dergisi*, 5, (1), s.96-105. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8210544>

Tekinalı, M. Ve Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), 153- 182. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uobild/issue/58856/813813>

Tercan, B. (2008). *Afet bölgelerinde yeniden yerleştirme ve iskân politikaları: Doğubayazıt afetzedede yerleşim alanları uygulama örneği*, (Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi) Ulusal Tez Merkezi.

The Center for Disaster Philanthropy. (2024). Disasters and Long-Term Recovery. <https://disasterphilanthropy.org/disasters/disasters-and-long-term-recovery/> adresinden erişildi.

The International Disaster Database (t.y). EM-DAT Public. <https://public.emdat.be/>

The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. (2024) Who are we and what do we do? <https://www.ifrc.org/who-we-are/about-ifrc/> adresinden erişildi.

The United Nations Environment Programme. (2024). Disasters and Conflicts, <https://www.unep.org/topics/disasters-and-conflicts/> adresinden erişildi.

Tokgöz, F. (2018). Yönetişimin Tarihsel Gelişimi, *Yerel Yönetimler ve İyi Yönetişim*, Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları, Sayı: 13, (1) , 9-17.

Tulane University School Of Public Health And Tropical Medicine. (2023, Haziran). *What Is a Disaster Management Cycle?* <https://publichealth.tulane.edu/blog/disaster-management-cycle/#:~:text=Stages%20of%20the%20Disaster%20Management,careful%20attention%20to%20each%20stage.>

Türk Dil Kurumu. (2024). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 21 Ocak 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.

Türk Kızılay. (2024). Tarihçemiz, <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz/> adresinden erişildi.

Türk Kızılay. (2024). Afet Yönetimi, <https://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/kurumsal.html/> adresinden erişildi.

Türk Kızılay. (2024, Şubat). Kızılay Deprem Bölgesini Yardım Ağıyla Sarıyor, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/7606> adresinden erişildi.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Jeoloji Mühendisleri Odası. (2021). *Fay Üzerinde Yaşayan İllerimiz: Hatay Raporu* -6 https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/13b431eb47cf5fe_ek.pdf adresinden erişildi

Türk Silahlı Kuvvetleri. (t.y.). *Afet ve Acil Durumda TSK'nın Görevi*, <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=AfetveAcilDurumda/> adresinden erişildi.

Türkiye Afet Bilgi Bankası. (2023). 2022 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Istatistikler/2022-Yili-Doga-Kaynakli-Olay-Istatistikleri.pdf/ adresinden edinilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Adrese dayalı nüfus <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> adresinden erişildi.

Türkiye Radyo Televizyon Haber (2021, Aralık). *Gezegeni yerinden oynatan tsunaminin üzerinden 17 yıl geçti.* AA. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/gezegeni-yerinden-oynatan-tsunaminin-uzerinden-17-yil-gecti-639062.html> adresinden erişildi.

Uluslararası Göç Örgütü. (2009). Göç Terimleri Sözlüğü, B. Çiçekli (Ed.), [https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf/](https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf/) adresinden erişildi.

United Cities And Local Governments-Middle East And West Asia Section. (2024). Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030), https://uclgmewa.org/uploads/file/748e86d91ae4409e9188794ddb6c004d/Sendai_TR.pdf/ adresinden erişildi

United Nations. (2002). Report of the World Summit on Sustainable Deveopment. Plan of implementation of the World Summit on Sustainable Development. Johannesburg: United Nations, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n02/636/93/pdf/n0263693.pdf?token=NPnh3zIo0BICI7h1B0&fe=true/> adresinden erişildi.

United Nations (2006). “Resolution adopted by the General Assembly on 22 December 2005” <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n05/499/30/pdf/n0549930.pdf?token=D3QB GxOASCceIzVtII&fe=true> adresinden erişildi.

United Nations Conference on Environment and Development. (1992). Agenda 21, the Rio declaration on environment and development. New York: United Nations. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>. / adresinden erişildi.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization World Heritage Convention (2008, Haziran). Loss and Damage Assessment after China Earthquake, World Heritage Convention News. <https://whc.unesco.org/en/news/439> adresinden erişildi.

United Nations High Commissioner for Refugees. (t.y.). UN and international institutions, <https://www.unhcr.org/about-unhcr/our-partners/un-and-international-institutions>.

United Nations International Decade for Natural Disaster Reduction. (2021). Prevention Web Learning from megadisasters: A decade of lessons from the Great East Japan Earthquake. World Bank. <https://www.preventionweb.net/news/learning-megadisasters-decade-lessons-great-east-japan-earthquake/> adresinden erişildi.

United Nations International Decade for Natural Disaster Reduction. (2024). Prevention Web. Hyogo Framework for Action. <https://www.preventionweb.net/sendai-framework/Hyogo-Framework-for-Action/> adresinden erişildi.

United Nations International Decade for Natural Disaster Reduction. (1994). Yokohama strategy and plan of action for a safer world. Guidelines for natural disaster prevention, preparedness and mitigation. In Proceedings of the World Conference on Natural Disaster Reduction, 23–27 May 1994, Yokohama, Japan. <https://www.undrr.org/publication/report-world-conference-natural-disaster-reduction-yokohama-23-27-may-1994/> adresinden erişildi.

United Nations International Strategy for Disaster Reduction. (2005). Hyogo framework for action 2005–2015: Building the resilience of nations and communities to disasters. Hyogo, Japan: <https://www.unisdr.org/2005/wcdr/intergover/official-doc/L-docs/Hyogo-framework-for-action-english.pdf/> adresinden erişildi.

United Nations International Strategy for Disaster Reduction. (2005). Report of the Disaster Reduction Kobe, Hyogo, Japan, 18-22 January 2005. <https://www.unisdr.org/2005/wcdr/intergover/official-doc/L-docs/Final-report-conference.pdf/> adresinden erişildi.

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2024). This is OCHA. https://www.unocha.org/ocha?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAiP2tBhBXEiwACslfnpL1qLeUi4f-7cyWpj-5lD4xnNoxU30V1bYVvK8LNhc8N2nSWQslNhoCeucQAvD_BwE/ adresinden erişildi.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2010). Making cities resilient: my city is getting ready!- campaign kit, <https://www.preventionweb.net/publication/making-cities-resilient-my-city-getting-ready-campaign-kit/> adresinden erişildi.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2015). United Nations International Strategy for Disaster Reduction, Making Development Sustainable: The Future of Disaster Risk Management. Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction., International Strategy for Disaster Reduction <https://www.undrr.org/publication/global-assessment-report-disaster-risk-reduction-2015/> adresinden erişildi.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2024). Disaster risk management. <https://www.undrr.org/terminology/disaster-risk-management/> adresinden erişildi.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2024). Risk Governance: Disaster are not natural. <https://www.undrr.org/risk-governance/> adresinden erişildi.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2024). *Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction /GAR Special Report 2023*, file:///C:/Users/ASUS/Downloads/gar-special-report-2023-mapping-resilience-for-the-sustainable-development-goals.pdf/ adresinden erişildi.

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2024). Prevention Web. Sendai Framework Terminology on Disaster Risk Reduction Response, Themes Recovery, <https://www.preventionweb.net/terminology/response/> adresinden erişildi.

United States Department of the Interior. (2024). Natural Disaster Response and Recovery. <https://www.doi.gov/recovery/> adresinden erişildi.

United States Geological Survey. (2024). Cool Earthquake Facts. <https://www.usgs.gov/programs/earthquake-hazards/cool-earthquake-facts/> adresinden erişildi

Uslu, F. ve Demir, E (2023). Nitel Bir Veri Toplama Tekniği: Derinlemesine Görüşme, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Haziran/June 2023 – 40 (1), 289-299

Uzun, Ö.& Balyemez, S. (2020). İstanbul ve Antakya Şehirlerinde Deprem Risk Azaltma Çalışmaları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi- İAÜD*, Cilt 12 Sayı 3 (229-250), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iaud/issue/56118/771885> adresinden erişildi.

Ün, L. (2023). Afet Yöneticisi Olarak Mülki İdare Amirleri: 6 Şubat 2023 Depremleri Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (78), 371-384. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1350263>

Vapur, İ., Kara, İ. F., ve Akın, E. (2023). 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremlerinin Antakya ve Samandağ İlçelerindeki Yapısal Etkileri ve Çözüm Önerileri, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, NÖHÜ Müh. Bilim. Derg. / NOHU J. Eng. Sci., 12(4), 1260-1270. <https://doi.org/10.28948/ngumuh.1293147>

Vijaykumar, D. (2015, Eylül). What Chile did right. The United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, OCHA. <https://reliefweb.int/report/chile/what-chile-did-right/>

What We Do, Disaster Management: Protecting Citizens from Disaster (2024). Cabinet Office Japan Disaster Management in Japan. <https://www.bousai.go.jp/en/about/index.html/> adresinden erişildi.

Wisner, B. (2011). Are we there yet? Reflections on Integrated Disaster Risk Management After Ten Years. *Journal of Integrated Disaster Risk Management* 1(1): 1–14. [doi: 10.5595/idrim.2011.0015](https://doi.org/10.5595/idrim.2011.0015)

World Meteorological Organization. (2023). Atlas of Mortality and Economic Losses from Weather, Climate and Water-related Hazards (1970-2021). <https://wmo.int/publication-series/atlas-of-mortality-and-economic-losses-from-weather-climate-and-water-related-hazards-1970-2021/> adresinden edinilmiştir.

Yağar, F. (2023). Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesi: veri doygunluğu. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 138-152. doi: 10.38122/ased.1030365

Yavan, N (2020). *Beşerî Coğrafya Araştırma Yöntemleri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Beşerî ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (12.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, K. (2010). Raising the Quality in Qualitative Research *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92,

Yağar, F. (2023). Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesi: veri doygunluğu. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 138-152. doi: 10.38122/ased.1030365.

Yavaşoğlu, F. (2015, Ekim). *Afet Yönetiminde Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri*. 3. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Yazıcıoğlu, M. N., & Aktel, M. (2024). 1999 Marmara Depremi'nin Türk Kriz Yönetimine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 15(44), 1476-1492. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.1449562>

Yenilmez, D. T. (2023). Deprem ve Göç İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme, *Akademik Düşünce Dergisi*, Sayı: 7, 39- 52. <https://doi.org/10.53507/akademikdusunce.1282303>

Yeşilay. (2024). STK'lar Tek Yürek Oldu. <https://www.yesilay.org.tr/tr/makaleler/stklar-tek-yurek-oldu-yuzyilin-felaketi-sonrasi-gonullu-dayanismasi-adresinden-erisildi>

Yıldırım, M. (2025). Türkiye'de Afet Sonrası E-atık Yönetiminin İncelenmesi: Kahramanmaraş Depremi Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı / Kamu Politikası Bilim Dalı

Yıldırım, S. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Psikososyal Etkisi Ve Depremzedelere Yönelik Sürdürülebilir Müdahalenin Önemi Üzerine Bir Gözlem Araştırması, *Anasay*, Sayı: 24, 133 – 153. <https://doi.org/10.33404/anasay.1286368>

Yılmaz, A. E. (2010). Afet Yönetimi I, Acil Durum Ve Afet Yönetimi Uzaktan Eğitim ÖnlisansProgramı. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/165619/mod_resource/content/1/1.%20HAFTA.pdf

Yılmaz, G. G. ve Şikar, A. (2023). Afetlerin Etkilerinin Zorunlu Göç Bağlamında İncelenmesi: 2023 Kahramanmaraş Depremi, *Afet ve Risk Dergisi*, 6 (4), 1247-1268. <https://doi.org/10.35341/afet.1290767>

Yılmaz, G. G. (2021). Afetlere Sosyolojik Bakış ve Türkiye’de Afet Yazınına Kuramsal Bir Yaklaşım. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 1, 195 – 204. <https://doi.org/10.18506/anemon.819871>

Yılmaz, Y. (2023). Hassa'nın Kuruluşu, Halep Vilayet Salnamelerine Göre İdarî, Sosyal ve Kültürel Durumu, *Ulum Dergisi*, 287- 318, 31.12.2023

Yiğit, İ. (2024, Temmuz). Hatay'daki Suriyeli Nüfus Bilinmezliği, *Antakya Gazetesi*, <https://antakyagazetesi.com/hataydaki-suriyeli-nufus-bilinmezligi/> adresinden erişildi.

Yiğit, İ. (2024, Kasım). Hatay'ın nüfusu eksildi, *Antakya Gazetesi*, <https://antakyagazetesi.com/hatayin-nufusu-eksildi/> adresinden erişildi.

Yurttaşer, M. (2025).6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Kamu Kurumlarında Afet Yönetimi: Mardin İli Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı

Yüce, A. (2015). Sakla Beni Anne. https://www.antoloji.com/sakla-beni-anne-siiri/#google_vignette/ adresinden erişildi.

Yüksel, Ş. (2021). Mekânsal Süreklilik Bağlamında Tarihsel Katmanların Değerlendirilmesi: Antakya Kenti Örneği, *Kent Akademisi*, Volume, 14, Issue 2, Pages, 361-373 <https://doi.org/10.35674/kent.935168>

Zuo, K., Ping, X., Huan, Z. & Xiaoli, L. (2013). Post-Wenchuan Earthquake Reconstruction and Development in China. In book: Disasters & Development: Issues and Country Studies. Kapucu, N.& Liou, K. T. (Eds.). https://doi:10.1007/978-3-319-04468-2_24

Mevzuat

Afet ve Acil Durum Arama Ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri İle İl Afet Ve Acil Durum Arama Ve Kurtarma Ekiplerinin Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2021,13 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 31540). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=38794&MevzuatTertip=5>

Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği (2013, 18 Aralık). *Resmî Gazete* (Sayı:28855(Mülga)). Yürürlükte değil. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20135703&MevzuatTur=3&MevzuatTertip=5>

Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği (2022, 24 Şubat). *Resmî Gazete* (Sayı:31760). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5211&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (2009, 17 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 27261). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090617-1.htm>,

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Mevzuatlar. (2024). Erişim adresi: [afad.gov.tr&Mevzuat.https://www.afad.gov.tr/kanunlar](https://www.afad.gov.tr/kanunlar)

Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik (1988, 8 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı:19808). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.8812777.pdf>.

Afet Sigortaları Kanunu (2012, 18 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı: 28296). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6305&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=>

Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, No: 4 (2018, 15 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı:30479). Erişim adresi:<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180715-1.pdf>.

Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2020, 8 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 30479). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180715-1.pdf>.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Sayı: 1 (2018,10 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı 30474) Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf>

Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke Ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2023, 9 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 32158). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230409-1.htm>.

Belediye Kanunu (2005, 3 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 25874). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004,10 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 25531). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm#1>

Güvenlik Ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Teşkilat, Görev, Yetki, Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2019, 24 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı: 30928). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-17.htm>

İskân Kanunu: (2006, 26 Eylül). *Resmî Gazete* (Sayı: 26301). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm>

İl Özel İdaresi Kanunu (2005, 22 Şubat). *Resmî Gazete* (Sayı: 25745). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5302&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik (2013,18 Haziran) . *Resmî Gazete* (Sayı: 28681). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18493&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Köy Kanunu (1924, 7 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 68). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=442&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>.

Sivil Savunma Kanunu (1958, 9 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 9931). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7126&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

Sivil Savunma Uzmanlarının İdari Statüleri, Görevleri, Çalışma Usul Ve Esasları İle Eğitimleri Hakkında Yönetmelik (2010, 5 Ağustos). *Resmî Gazete* (Sayı: 27663). Erişim adresi:

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=14179&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (2025, 24 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı:32909). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/05/20250524-1.pdf>

Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu (1961, 9 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 10702). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=211&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=4>

Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu (1967, 27 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 12670). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=926&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak yardımlara Dair Kanun: (1959, 15 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 10213). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7269&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>.

103 İlçe Kurulması Hakkında Kanun (1987, 19 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 19507). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3392.pdf>

6306 Sayılı Kanun'un Uygulama Yönetmeliği (2012, 15 Aralık). *Resmi Gazete* (Sayı: 28498). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16849&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982,18 Ekim). *Resmi Gazete* (Sayı: 17863(Mükerrer)). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

EKLER

EK 1. SAHA ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN FORMU

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-38510686-050.04-2400059164

14.09.2024

Konu: Cuma Bolat'ın Başvurusu

İlgili Makama,

İMÜ Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 09.09.2024 tarihli oturumunda, İMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi) doktora öğrencisi **Cuma Bolat**'ın “Bütünleşik Afet Yönetimi Ekseninde 6 Şubat Depremine Hatay Örneği” başlıklı doktora tezi (dan. Prof. Dr. Ahmet Nohutçu) kapsamında veri toplanmasına yönelik araştırma dosyası görüşülmüş, içerik bakımından etik bir sorun bulunmadığı sonucuna varılarak kurulun 2024/7 sayılı ve 09.09.2024 tarihli kararıyla, araştırmacının izin talebi uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Tuncay BAŞOĞLU
Kurul Başkanı

Belge Doğrulama Kodu: HT4AA9A

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-medeniyet-universitesi-ebys>

Adres:

Telefon No(0 216) 2803333

e-Posta:

Kep Adresi: istanbulmedeniyetuni@hs01.kep.tr

Faks No:

İnternet Adresi: www.medeniyet.edu.tr

Bilgi için:

Telefon No:

Direkt Hat

Tuncay Başoğlu

Öğretim Üyesi

EK 2. KATILIMCILARA YÖNELİK GÖRÜŞME FORMLARI (KAMU, YEREL YÖNETİMLER, MESLEK ODALARI, STK)

1.KAMU KURUMLARI (VALİLİK/KAYMAKAMLIK, AFAD VE DİĞERLERİ)

MÜLAKAAT FORMU

I. KATILIMCI HAKKINDA BİLGİLER

1-Kurum Adı:

2- Görev ve Unvanı:

3-Afet Yönetimi Konusundaki Yetki ve Sorumlulukları:

4-Görev Yaptığı Afetler:

5-Kurumdaki Görev Süresi:

6- Afet konusunda eğitim/kurs aldınız mı?

7-Cevabınız Evet ise bu eğitimler kim tarafından verildi, süresi ve içeriğini belirtiniz?

II- KATILIMCININ KURUMU HAKKINDA BİLGİLER

1-Kurumunuzun bütünleşik afet yönetimi kapsamında yetki ve sorumlulukları, rolü/rolleri nelerdir?

2- Kurumunuz 6 Şubat 2023 Maraş depremlerinde ve diğer yaşanan afetlerde en çok hangi diğer kurum/kuruluşlarla ortak faaliyet yürütmektedir. (Önem sırasına göre 5 Adet)

A-.....

B-.....

C-.....

D-.....

E-.....

3-Kurumunuzun afetle ilgili görev ve sorumluluklarını yürütmesinde mevcut mevzuat ve afet yönetim sisteminin verdiği yetkiler yeterli midir?

A- Evet

B- Hayır

4-Cevabınız hayırsa öneriniz nedir.

A- Yetkilerinin genişletilmesi

B-Kurumunuzun afet yönetiminde daha etkin hale getirilmesi,

C-Afet yönetiminde yeni bir yapılanmaya gidilmeli.

D-Kurumlar arasında afet alanında yetki, görev ve sorumluluk karmaşasının giderilerek bir standarda bağlanması.

5-Gerek 6 Şubat 2023 Maraş depremlerinde gerekse de diğer yaşadığınız afetlerde afet yönetimi konusunda uygulamada ve mevzuatta aksaklık veya eksiklik nelerden kaynaklandı? (Önem sırasına göre belirtiniz)

A-Bürokrasi,

B-Mevzuat,

C-Farkındalık olmaması

D-Finansman yetersizliği

E-Kurumlarda yetişmiş eleman yetersizliği

F-Adam kayırmacılık

G-Vatandaşın Direnci/Bilgisizliği

6- Bu aksayan konularda neler yapılmalıydı? Bundan sonra neler yapılmalı belirtiniz.

7-Kurumunuzun afet yönetimi ile ilgili 6 Şubat karnesinde güçlü ve zayıf yönleri nelerdir? Belirtiniz.

8-Yaşanılan 6 Şubat depreminden kurum olarak tecrübeleriniz ve bundan sonra fırsat olarak gördüğünüz hususlar nelerdir? Belirtiniz.

Bütünleşik Afet Yönetimi; A-Afet öncesi Risk ve Zarar Azaltma, Hazırlık: Yapısal Planlama, Arazi Kullanım Planlaması ve Yönetimi, Risk Tanımlama, Erken Uyarı, Tehlike ve Risk Haritaları, Risk Azaltma Planları, Zarar Görebilirlik ve Senaryolar, Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması, Afet Bilgi Bankasının Kurulması, Sürdürülebilir Kalkınmayla Uyum, Eğitim, Farkındalığın Artırılması, Mevzuat, Afet Gönüllülüğünün Geliştirilmesi, Afet Lojistik Merkezlerinin, STK'ların Katılımı, Acil Durum İletişim Altyapısının Sağlanması, Tahliye ve Acil Durum Planlaması.

B-Afet esnası ve sonrası Müdahale ve İyileştirme/Yeniden yapılandırma: Risk Şiddetini Tanımlama, Tehlike Takip Analizi, Güvenlik Açığı Analizi, Etkilerin Tespiti, Ulusal Afet Müdahale Planları, Etkin Müdahale Teknolojisi (Hava araçları, uydu vb.), Erken Uyarı ve Hasar Tahmini Sistemleri, Hasar Tahmini Standardizasyonu, Ulusal Afet İyileştirme Planı, Kurtarma Hizmetleri çalışmalarını kapsayan aşamalardan oluşmaktadır.

III- BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ SÜRECİ VE SİSTEMİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

1- Kurumunuzun Bütünleşik Afet Yönetimi konusunda afet öncesi, esnası ve sonrasında ne gibi görev, yetki ve sorumlulukları vardır? Belirtiniz.

2- Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir.

A-Afet öncesi Risk ve Zarar Azaltma, Hazırlık çalışmaları,

B-Afet esnası ve sonrası Müdahale ve İyileştirme/Yeniden yapılandırma çalışmaları,

C-Hepsi

3- 6 Şubat 2023 depremlerinde Risk ve Zarar Azaltma Evresi; eksik hatalı uygulamalar nedeniyle işlevsiz kalmış mıdır?

4- Kurumunuzun afet öncesi Risk ve Zarar Azaltma ve Hazırlık çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz.

A-Yeterli ve başarılı buluyorum,

B-Yetersiz buluyorum.

5-Yetersiz buluyorsanız bunun başlıca sebebini belirtiniz.

A-Mevzuatlar ve bürokrasi

B-Mali ve idari etmenler

C-Yetki ve sorumlulukların yetersizliği

D-Afet öncesi çalışmalarda kurumlar ve kurumlar arası yetki ve sorumlulukların belirsizliği veya etkisizliği

e) Hepsi

6-Afet öncesi risk ve zarar azaltma ve hazırlık çalışmalarında hangi kurum/kurumlar sorumlu olmalıdır. (Önem sırasına göre 4 adet)

A- Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları

B- Yerel yönetimler

C-İçişleri Bakanlığı

D-Bayındırlık Bakanlığı

E-STK'lar

7- 6 Şubat 2023 K. Maraş deprem bölgelerinde müdahale, kurtarma-acil yardım ve yeniden yapılanma çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz.

A-Yeterli ve başarılı buluyorum.

B-Yetersiz buluyorum.

8-Yetersiz buluyorsanız bunun temel nedeni nedir?

A- Sistemsel, bürokratik karmaşa,

B-Afet yönetim sistemimizin günün şartlarına uygun olmaması,

C- Kurumumuz açısından mevcut afet yapılanma sistemi ve mevzuatı afet sonrası yetki ve görev bakımından yetersiz olması,

D-Kurumlar arasında yetki, görev ve sorumluluklarda benzerlik ve dolayısıyla karışıklık, koordinasyon yetersizliği.

E-Başka, belirtiniz.

9- Sizce afet sonrası faaliyetlerde hangi kurum/kurumlar sorumlu, yetkili olmalıdır. (Önem sırasına göre 5 adet)

A- İçişleri Bakanlığı (Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları)

B- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (Yerel yönetimler)

C- Millî Savunma Bakanlığı

D-Tarım ve Orman Bakanlığı

E- STK'lar

F- Diğer, belirtiniz.....

10-Bütünleşik afet yönetimi kapsamında merkezi yönetimin daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olmasının sizce olumlu tarafları nelerdir?

A-.....

B-.....

C-.....

11- Yerel yönetimlerin bütünleşik afet yönetiminde daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olmalarının sağlayacağı yararlar nelerdir?

A-.....

B-.....

C-.....

12-Mevcut afet yönetim sistemi ve yapılanmasını yeterli buluyor musunuz? Geliştirilmesi gereken yönler sizce nelerdir?

13-Ülkemizdeki mevcut afet yönetimi mevzuatını kurumunuz açısından değerlendirir misiniz?

14- Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin 6 Şubat depremlerindeki rollerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

15-Yeni bir afet yönetimi yapılanmasında merkez/ yerel yönetimin rolü sizce nasıl olmalıdır? Hangi birim/kurumlar bu rolleri üstlenmelidir?

16- Afet yönetimi ve uygulamalarında sivil toplum kuruluşları ve yapılarının rolü ne olmalıdır.

17- Afet yönetimi ve uygulamalarında halk direkt olarak rol almalı mıdır? Bu rolü nasıl olmalıdır?

18-Yukarıdaki değerlendirmeleriniz doğrultusunda Türkiye için uygulanabilir afet yönetim modeli nasıl olmalıdır? Öneriniz nelerdir?

19- Kurumunuzun afetle ilgili belirttiğiniz görev ve sorumlulukları doğrultusunda yaptığı çalışmaları değerlendirir misiniz?

A-Beldedeki riskli bina sayısı ve uygulamalarınız nelerdir?

B-Zemin etüt çalışmaları,

C- Kentsel dönüşüm uygulamaları,

D-Stratejik raporlar yapılmış ve güncel mi?

E- Beldeniz/bölgeniz ile ilgili (İRAP) çalışması yapılmış ve güncel mi?

F-Deprem haritaları, senaryolar, planlar güncel ve yeterli mi?

G-Kurumunuzda afet konularında belirlediğiniz hedefler nelerdir? Belirtiniz.

Ğ-Sizce yapı denetim/ruhsat çalışmaları sağlıklı işlemekte midir?

20- Sizce Yerel yönetimler tarafından en önemli konunun dirençli yapılar olduğu göz ardı mı edilmiştir?

21- Bölgede yapı envanterleri çıkartılmamıştır, ya da eksik veya hatalı mıdır?

22-6 Şubat 2023 Maraş depremlerinde can ve mal kaybının çok yüksek olmasının nedeni; etkin bir yapı denetim mekanizması ve işleyişi olmaması mıdır?

23- Uygun inşaa edilmeyen binalar nedeniyle mi; depremin yıkıcı etkisi artmıştır?

24-2000 sonrası yapılan binalarda yönetmeliklere uygun olmadığı halde ruhsat alan yapılar bulunmakta mıdır?

25- Vatandaş deprem öncesi binasının risk durumunu biliyor muydu? Biliyorsa neden oturmaya devam etti?

26- Kentsel dönüşüm sağlıklı işliyor muydu?

27- Belediyelerde yapı ruhsatlarının verilmesi sağlıklı işliyor muydu? Önerileriniz?

28- Kurum binalarınızın ve diğer kamu kurum binaların risk derecesini biliyor muydunuz?

29-Biliyorsanız bu konularda yeterli çalışmalar yapıldı mı?

30-Stratejik Afet Yönetim Plan ve senaryolar var mıydı /varsa yeterli ve güncel miydi?

31- Kurumunuzun TAMP, İRAP, TARAP, Afet ve Acil Durum Müdahale ve Tahliye Planları, Stratejik Afet Yönetim Planları 6 Şubat depremlerinde uygulama açısından eksik ve hatalı mıydı? Planların geliştirilmesi için önerileriniz nelerdir?

32-Kurumunuz açısından İmar, yapı denetim, ruhsat ile ilgili mevzuat yeterli midir?

33-İmar süreci, çok aktörlü karmaşık bir süreç midir? Bu konunun 6 Şubat depreminde yansımaları nasıl olmuştur.

34.Yerel yönetimlerde afet öncesi çalışmalarda yetersiz mi kalmıştır? Nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

35.Merkezi yönetim afet öncesi çalışmalarda yetersiz mi kalmıştır? Nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

36.6 Şubat depremlerinde Afet esnası müdahale aşamasında kurumunuz çalışmaları etkin / yeterli olmuş mudur? Olmadıysa nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

37. 6 Şubat depremlerinde Afet sonrası iyileştirme aşamasında kurumunuz çalışmaları etkin / yeterli olmuş mudur? Olmadıysa nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

38- 6 Şubat depremlerinde müdahale, arama, kurtarma, ilkyardım ve iyileştirme safhasında STK'larla iş birliği oldu mu? STK'ları bu süreçte nasıl değerlendiriyorsunuz?

39- STK' ların afetlerdeki rollerini yeterli buluyor musunuz? STK' ları daha etkili kılmak için neler yapılmalıdır?

40. 6 Şubat 2023 depremlerinin Türk kamu yönetimindeki afet yönetimi anlayışını pozitif yönde etkilemiş midir?

41-Ekleme istediğiniz görüşleriniz varsa, belirtiniz.

2. YEREL YÖNETİMLER

MÜLAKAT FORMU

I. KATILIMCI HAKKINDA BİLGİLER

1-Görevli olduğunuz kurum?

2- Görev ve unvanınız nedir?

3-Kurumunuzdaki yetki ve sorumluluklarınızı belirtiniz.

4-Afetlerde afet yönetimi ile ilgili görev ve sorumluluklarınız nelerdir?

5-Hangi afetlerde ne gibi görevlerde bulundunuz?

6-Kurumdaki çalışma süreniz?

7- Afet konusunda eğitim/kurs aldınız mı?

8-Cevabınız Evet ise bu eğitimler kim tarafından verildi, süresi ve içeriğini belirtiniz?

9- Aldığınız afet eğitimlerini yeterli buluyor musunuz?

10- Cevabınız Hayır ise önerileriniz nelerdir?

II- KATILIMCI KURUMU HAKKINDA BİLGİLER

1-Kurumunuzun afet yönetimindeki görev ve sorumlulukları nelerdir?

2- 6 Şubat 2023 K. Maraş depremlerinde ve görev yaptığınız diğer afetlerde kurumunuz en çok hangi kurumlarla iş birliği içerisinde bulunmaktadır? (En önemli 5 Adet)

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

5-.....

3- Kurumunuzun afet alanında görev ve sorumluluklarını gerçekleştirmesinde mevcut mevzuatlar açısından yetkileri yeterli midir?

A- Evet

B-Hayır

4-Cevabınız hayırsa ne gibi önerilerde bulunursunuz?

A- Kurumun afet yönetiminde yetkilerinin artırılması,

B-Yerel yönetimlerin idari, mali, insan kaynakları, teknoloji vb. bakımdan desteklenmesi,

C-Afet yönetimi yapılanmasının değiştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi,

D- Yerel yönetimler ile ilgili afet mevzuatları güncelleştirilmesi ve düzenlenmesi

E-Yerel yönetimlerde afet yönetiminde standardizasyon sağlanmalı

5- Gerek 6 Şubat 2023 Maraş depremlerinde gerekse de diğer yaşadığınız afetlerde afet yönetimi konusunda uygulamada ve mevzuatta aksaklık veya eksiklik nelerden kaynaklandı? (Önem sırasına göre belirtiniz)

A-Bürokrasi,

B-Mevzuat,

C-Farkındalık olmaması

D-Finansman yetersizliği

E-Kurumlarda yetişmiş eleman yetersizliği

F-Adam kayırmacılık

G-Vatandaşın Direnci/Bilgisizliği

6- Bu aksayan konularda neler yapılmalıydı? Bundan sonra neler yapılmalı belirtiniz.

7-Kurumunuzun afet yönetimi ile ilgili 6 Şubat karnesinde güçlü ve zayıf yönleri nelerdir? Belirtiniz.

8-Yaşanılan 6 Şubat depreminden kurum olarak tecrübeleriniz ve bundan sonra fırsat olarak gördüğünüz hususlar nelerdir? Belirtiniz.

Bütünleşik Afet yönetimi; A-Afet öncesi Risk ve Zarar Azaltma, Hazırlık : Yapısal Planlama, Arazi Kullanım Planlaması ve Yönetimi, Risk Tanımlama, Erken Uyarı, Tehlike ve Risk Haritaları, Risk Azaltma Planları, Zarar Görebilirlik ve Senaryolar, Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması, Afet Bilgi Bankasının Kurulması, Sürdürülebilir Kalkınmayla Uyum, Eğitim, Farkındalığın Artırılması, Mevzuat, Afet Gönüllülüğünün Geliştirilmesi, Afet Lojistik Merkezlerinin, STK'ların Katılımı, Acil Durum İletişim Altyapısının Sağlanması, Tahliye ve Acil Durum Planlaması.

B-Afet esnası ve sonrası Müdahale ve İyileştirme/Yeniden yapılandırma: Risk Şiddetini Tanımlama, Tehlike Takip Analizi, Güvenlik Açığı Analizi, Etkilerin Tespiti, Ulusal Afet Müdahale Planları, Etkin Müdahale Teknolojisi (Hava araçları, uydu vb.), Erken Uyarı ve Hasar Tahmini Sistemleri, Hasar Tahmini Standardizasyonu, Ulusal Afet İyileştirme Planı, Kurtarma Hizmetleri çalışmalarını kapsayan aşamalardan oluşmaktadır.

III- BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ SÜRECİ VE SİSTEMİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

1- Kurumunuzun Bütünleşik Afet Yönetimi konusunda afet öncesi, esnası ve sonrasında ne gibi görev, yetki ve sorumlulukları vardır? Belirtiniz.

2- Size göre bu aşamaların hangisi daha önemlidir.

A-Afet öncesi Risk ve Zarar Azaltma, Hazırlık çalışmaları,

B-Afet esnası ve sonrası Müdahale ve İyileştirme/Yeniden yapılandırma çalışmaları,

C-Hepsi

3- 6 Şubat 2023 depremlerinde Risk ve Zarar Azaltma Evresi; eksik hatalı uygulamalar nedeniyle işlevsiz kalmış mıdır?

4- Kurumunuzun afet öncesi Risk ve Zarar Azaltma ve Hazırlık çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz.

A-Yeterli ve başarılı buluyorum,

B-Yetersiz buluyorum.

5-Yetersiz buluyorsanız bunun başlıca sebebini belirtiniz.

A-Mevzuatlar ve bürokrasi

B-Mali ve idari etmenler

C-Yetki ve sorumlulukların yetersizliği

D-Afet öncesi çalışmalarda kurumlar ve kurumlar arası yetki ve sorumlulukların belirsizliği veya etkisizliği

E) Hepsi

6-Afet öncesi risk ve zarar azaltma ve hazırlık çalışmalarında hangi kurum/kurumlar sorumlu olmalıdır. (Önem sırasına göre 4 adet)

A-Yerel yönetimler

B-Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları

C-İçişleri Bakanlığı

D-Bayındırlık Bakanlığı

E-STK'lar

7- 6 Şubat 2023 K. Maraş deprem bölgelerinde müdahale, kurtarma-acil yardım ve yeniden yapılanma çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz.

A-Yeterli ve başarılı buluyorum.

B-Yetersiz buluyorum.

8-Yetersiz buluyorsanız bunun temel nedeni nedir?

A- Sistemsel, bürokratik karmaşa,

B-Afet yönetim sistemimizin günün şartlarına uygun olmaması,

C- Kurumumuz açısından mevcut afet yapılanma sistemi ve mevzuatı afet sonrası yetki ve görev bakımından yetersiz olması,

D-Kurumlar arasında yetki, görev ve sorumluluklarda benzerlik ve dolayısıyla karışıklık, koordinasyon yetersizliği.

E- Başka, belirtiniz.

9- Sizce afet sonrası faaliyetlerde hangi kurum/kurumlar sorumlu, yetkili olmalıdır. (Önem sırasına göre 5 adet)

A- İçişleri Bakanlığı (Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları)

B- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (Yerel yönetimler)

C- Millî Savunma Bakanlığı

D-Tarım ve Orman Bakanlığı

E- STK'lar

F- Diğer, belirtiniz.....

10-Bütünleşik afet yönetimi kapsamında merkezi yönetimin daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olmasının sizce olumlu tarafları nelerdir?

A-.....

B-.....

C-.....

11-Yerel yönetimlerin bütünleşik afet yönetiminde daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olmalarının sağlayacağı yararlar nelerdir?

A-.....

B-.....

C-.....

12- Mevcut afet yönetim sistemi ve yapılanmasını yeterli buluyor musunuz? Geliştirilmesi gereken yönler sizce nelerdir?

13-Ülkemizdeki mevcut afet yönetimi mevzuatını kurumunuz açısından değerlendirir misiniz?

14-Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin 6 Şubat depremlerindeki rollerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

15-Yeni bir afet yönetimi yapılanmasında merkez/yerel yönetimin rolü sizce nasıl olmalıdır? Hangi birim/kurumlar bu rolleri üstlenmelidir?

16- Afet yönetimi ve uygulamalarında sivil toplum kuruluşları ve yapılarının rolü ne olmalıdır.

17- Afet yönetimi ve uygulamalarında halk direkt olarak rol almalı mıdır? Bu rolü nasıl olmalıdır?

18-Yukarıdaki değerlendirmeleriniz doğrultusunda Türkiye için uygulanabilir afet yönetim modeli nasıl olmalıdır? Öneriniz nelerdir?

19- Kurumunuzun afetle ilgili belirttiğiniz görev ve sorumlulukları doğrultusunda yaptığı çalışmaları değerlendirir misiniz?

A-Beldedeki riskli bina sayısı ve uygulamalarınız nelerdir?

B-Zemin etüt çalışmaları,

C- Kentsel dönüşüm uygulamaları,

D-Stratejik raporlar yapılmış ve güncel mi?

E- Beldeniz/bölgeniz ile ilgili (İRAP) çalışması yapılmış ve güncel mi?

F-Deprem haritaları, senaryolar, planlar güncel ve yeterli mi?

G-Kurumunuzda afet konularında belirlediğiniz hedefler nelerdir? Belirtiniz.

Ğ-Sizce yapı denetim/ruhsat çalışmaları sağlıklı işlemekte midir?

20- Yerel yönetimler tarafından en önemli konunun dirençli yapılar olduğu göz ardı mı edilmiştir?

21- Bölgede yapı envanterleri çıkartılmamıştır, ya da eksik veya hatalı mıdır?

22-6 Şubat 2023 Maraş depremlerinde can ve mal kaybının çok yüksek olmasının nedeni; etkin bir yapı denetim mekanizması ve işleyişi olmaması mıdır?

23- Uygun inşaa edilmeyen binalar nedeniyle mi; depremin yıkıcı etkisi artmıştır?

24-2000 sonrası yapılan binalarda yönetmeliklere uygun olmadığı halde ruhsat alan yapılar bulunmakta mıdır?

25- Vatandaş deprem öncesi binasının risk durumunu biliyor muydu? Biliyorsa neden oturmaya devam etti?

26- Kentsel dönüşüm sağlıklı işliyor muydu?

27- Belediyelerde yapı ruhsatlarının verilmesi sağlıklı işliyor muydu? Önerileriniz?

28- Kurum binalarınızın ve diğer kamu kurum binaların risk derecesini biliyor muydunuz?

29-Biliyorsanız bu konularda yeterli çalışmalar yapıldı mı?

30-Stratejik Afet Yönetim Plan ve senaryolar var mıydı /varsa yeterli ve güncel miydi?

31- Kurumunuzun Afet ve Acil Durum Müdahale ve Tahliye Planları, Stratejik Afet Yönetim Planları 6 Şubat depremlerinde uygulama açısından eksik ve hatalı mıydı? Planların geliştirilmesi için önerileriniz nelerdir?

32-Kurumunuz açısından İmar, yapı denetim, ruhsat ile ilgili mevzuat yeterli midir?

33-İmar süreci, çok aktörlü karmaşık bir süreç midir? Bu konunun 6 Şubat depreminde yansımaları nasıl olmuştur.

34.Yerel yönetimler afet öncesi çalışmalarda yetersiz mi kalmıştır? Nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

35.Merkezi yönetim afet öncesi çalışmalarda yetersiz mi kalmıştır? Nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

36.6 Şubat depremlerinde Afet esnası müdahale aşamasında kurumunuz çalışmaları etkin / yeterli olmuş mudur? Olmadıysa nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

37. 6 Şubat depremlerinde Afet sonrası iyileştirme aşamasında kurumunuz çalışmaları etkin / yeterli olmuş mudur? Olmadıysa nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

38- 6 Şubat depremlerinde müdahale, arama, kurtarma, ilkyardım ve iyileştirme safhasında STK'larla iş birliği oldu mu? STK'ları bu süreçte nasıl değerlendiriyorsunuz?

39- STK'ların afetlerdeki rollerini yeterli buluyor musunuz? STK'ları daha etkili kılmak için neler yapılmalıdır?

40. 6 Şubat 2023 depremlerinin Türk kamu yönetimindeki afet yönetimi anlayışını pozitif yönde etkilemiş midir?

41-Eklemek istediğiniz görüşleriniz varsa, belirtiniz.

3. MESLEK ODALARI

MÜLAKAT FORMU

KATILIMCI BİLGİLERİ

1-Meslek Odasının Adı:

2-Görev ve Unvanı:

3- Kuruluştaki yetki ve sorumluluklarınızı belirtiniz.

4-Afet Yönetimi Sorumlulukları:

5-Görev Aldığı Afetler:

6-Görev Süresi:

7- Afet konusunda eğitim/kurs aldınız mı?

8-Cevabınız Evet ise bu eğitimler kim tarafından verildi, süresi ve içeriğini belirtiniz?

9- Aldığınız afet eğitimlerini yeterli buluyor musunuz?

10- Cevabınız Hayır ise önerileriniz nelerdir?

II- MESLEK ODASI HAKKINDA BİLGİLER

1-Meslek Odanızın afet konusunda ne gibi çalışmaları bulunmaktadır?

A) Afet öncesi:.....

B) Afet esnası:

C)Afet sonrası:

2-6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremler öncesi Risk ve Zarar Azaltma, Hazırlık safhasında meslek odanızın çalışmaları oldu mu? Belirtiniz.

3- Meslek Odanızın bulunduğu binanın risk derecesini biliyor muydunuz?

4- Biliyorsanız bu konuda neler yaptınız?

5-6 Şubat 2023 depremlerinde afet sahasında afet yönetimi açısından ne gibi sorunlar gözlediniz? Oda olarak bu afette reaksiyonlarınız nasıldı?

6-Meslek Odalarının yasal anlamda afette mevzuatların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda önerileriniz neler?

A- Kuruluşun afet yönetiminde yetkilerinin artırılması,

B-Kuruluşun idari, mali, insan kaynakları, teknoloji vb. bakımdan desteklenmesi,

C-Afet yönetimi yapılanmasının değiştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi,

D- STK'lar ile ilgili afet mevzuatların güncelleştirilmesi ve düzenlenmesi

E-STK'ların afet yönetiminde standardizasyon sağlanmalı

7-Kuruluşunuzun kamu kurum ve kuruluşları ve diğer STK'larla ilişkileri ve koordinasyonu konusunda güçlü ve zayıf yönler nelerdir?

8-6 Şubat 2023 K. Maraş depremlerinde ve görev yaptığınız diğer afetlerde kuruluşunuz en çok hangi kurumlarla iş birliği içerisinde bulunmaktadır? (En önemli 5 Adet)

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

5-.....

9- Gerek 6 Şubat 2023 Maraş depremlerinde gerekse de diğer yaşadığınız afetlerde afet yönetimi konusunda uygulamada ve mevzuatta aksaklık veya eksiklik nelerden kaynaklandı? (Önem sırasına göre belirtiniz)

A-Bürokrasi,

B-Mevzuat,

C-Farkındalık olmaması

D-Finansman yetersizliği

E-Kurumlarda yetişmiş eleman yetersizliği

F-Adam kayırmacılık

G-Vatandaşın Direnci/Bilgisizliği

10- Bu aksayan konularda neler yapılmalıydı? Bundan sonra neler yapılmalı belirtiniz.

11-Kuruluşunuzun afet yönetimi ile ilgili 6 Şubat karnesinde güçlü ve zayıf yönleri nelerdir? Belirtiniz.

12-Yaşanılan 6 Şubat depreminden kuruluş olarak tecrübeleriniz ve bundan sonra fırsat olarak gördüğünüz hususlar nelerdir? Belirtiniz.

Bütünleşik Afet yönetimi; A-Afet öncesi Risk ve Zarar Azaltma, Hazırlık: Yapısal Planlama, Arazi Kullanım Planlaması ve Yönetimi, Risk Tanımlama, Erken Uyarı, Tehlike ve Risk Haritaları, Risk Azaltma Planları, Zarar Görebilirlik ve Senaryolar, Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması, Afet Bilgi Bankasının Kurulması, Sürdürülebilir Kalkınmayla Uyum, Eğitim, Farkındalığın Artırılması, Mevzuat, Afet Gönüllülüğünün Geliştirilmesi, Afet Lojistik Merkezlerinin, STK'ların Katılımı, Acil Durum İletişim Altyapısının Sağlanması, Tahliye ve Acil Durum Planlaması.

B-Afet esnası ve sonrası Müdahale ve İyileştirme/Yeniden yapılandırma: Risk Şiddetini Tanımlama, Tehlike Takip Analizi, Güvenlik Açığı Analizi, Etkilerin Tespiti, Ulusal Afet Müdahale Planları, Etkin Müdahale Teknolojisi (Hava araçları, uydu vb.), Erken Uyarı ve Hasar Tahmini Sistemleri, Hasar Tahmini Standardizasyonu, Ulusal Afet İyileştirme Planı, Kurtarma Hizmetleri çalışmalarını kapsayan aşamalardan oluşmaktadır.

III- BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ SÜRECİ VE SİSTEMİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

- 1- 6 Şubat afeti sürecinde kamu kurum ve kuruluşları ve diğer meslek örgütleri ve STK 'ların iş birliği ve koordinasyonu konusunda ne gibi tecrübeler edindiniz?
- 2- Afet sonrası iyileştirme süreci ile ilgili olarak merkezi yönetimin kamu idarelerinin (AFAD, Yerel Yönetimler, STK) yeterli ve etkin faaliyet yürüttüğü fikrine katılır mısınız?
- 3- 6 Şubat afetlerinde meslek odası olarak güçlü ve zayıf yönleriniz nelerdi? Zayıf yönleri aşmak için ne gibi çalışmalar yaptınız? Güçlü yönden geliştirilebilir durumlar var mı?
- 4- Meslek Odalarının vatandaşın afet konusunda farkındalığının sağlanması anlamında çalışmalarını yeterli değerlendiriyor musunuz? Neler yapılmalı önerileriniz var mı?
- 5- Merkezi kamu kurumlarının afet iş birliği konusunda diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlar ile ilişkilerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
- 6- Ülkemizdeki sivil toplum kuruluşlarının, meslek odalarının afete hazırlık süreci ile ilgili çalışmalarının yeterli olduğu fikrine katılır mısınız?
- 7- Yeterli bulmuyorsanız ne gibi önerilerinizle bu alanın geliştirilmesi gerekir belirtiniz.
- 8- Türkiye'deki afet yönetiminde ve iş birliğinde ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü oluşumların etkin katılımına imkân tanındığı fikrine katılır mısınız?
- 9- Türkiye'deki afet ile ilgili kamu kurumları arasındaki uyum ve iş birliğinin yeterince sağlandığı fikrine katılır mısınız?
- 10- Türkiye'de afet ile ilgili mevzuatların yeterli olduğu fikrine katılır mısınız?
- 11- 6 Şubat depremlerinde meslek odanızın deprem bölgelerinde karşılaştığı başlıca sorunlar nelerdi, bunları aşmak için ne gibi çözümler ürettiniz?
- 12- Deprem sahasında geliştirilmesi gereken faktörler nelerdir, bu konularda kuruluşunuzun plan ve projeleri var mı?
- 13- Sizce afet sonrası faaliyetlerde hangi kurum/kurumlar sorumlu, yetkili olmalıdır. (Önem sırasına göre 5 adet)
A- İçişleri Bakanlığı (Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları)
B- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (Yerel yönetimler)
C- C Savunma Bakanlığı
D-Tarım ve Orman Bakanlığı
E- STK'lar
F- Meslek Odaları
G-Diğer, belirtiniz.....
- 14- Meslek Odanızın paydaş olarak 2022'de hazırlanan HATAY İl Risk Azaltma Planı (İRAP) çerçevesinde hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirildiğini düşünüyorsunuz?
- 15- HATAY İRAP'nın 6 Şubat depremlerinde ne ölçüde etkili olduğunu düşünüyorsunuz?

- 16- Bu planın hedeflerinin gerçekleştirilmesi uygulanabilirliği sizce nasıl sağlanabilir?
- 17- Sizce planın zayıf ve güçlü yönleri nelerdir? Plan konusunda bundan sonra nasıl bir yol izlenmelidir?
- 18- Bütünleşik afet yönetimi kapsamında merkezi yönetimin daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olmasına katılıyor musunuz? Neden? Sağlayacağı yararlar nelerdir?
- A-.....
- B-.....
- C-.....
- 19- Yerel yönetimlerin bütünleşik afet yönetiminde daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Neden? Sağlayacağı yararlar nelerdir?
- A-.....
- B-.....
- C-.....
- 20- Mevcut afet yönetim sistemi ve yapılanmasını yeterli buluyor musunuz? Geliştirilmesi gereken yönler sizce nelerdir?
- 21- Merkezi kamu kurum ve kuruluşlarının, yerel yönetimlerin ve STK'ların 6 Şubat depremlerindeki rollerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 22- Yeni bir afet yönetimi yapılanmasında merkez/yerel yönetimin ve STK'ların rolü sizce nasıl olmalıdır? Hangi birim/kurumlar bu rolleri üstlenmelidir?
- 23- Afet yönetimi ve uygulamalarında meslek odalarının rolü ne olmalıdır.
- 24- Afet yönetimi ve uygulamalarında halk direkt olarak rol almalı mıdır? Bu rolü nasıl olmalıdır?
- 25- Yukarıdaki değerlendirmeleriniz doğrultusunda Türkiye için uygulanabilir afet yönetim modeli nasıl olmalıdır? Öneriniz nelerdir?
- 26- Yerel yönetimler afet öncesi çalışmalarda yetersiz mi kalmıştır? Nedenleri ve önerileriniz nelerdir?
- 27- Merkezi yönetim afet öncesi çalışmalarda yetersiz mi kalmıştır? Nedenleri ve önerileriniz nelerdir?
- 28- 6 Şubat depremlerinde Afet esnası müdahale aşamasında meslek odanızın çalışmaları etkin / yeterli olmuş mudur? Olmadıysa nedenleri ve önerileriniz nelerdir?
- 29- - 6 Şubat depremlerinde Afet sonrası iyileştirme aşamasında meslek odanızın çalışmaları etkin / yeterli olmuş mudur? Olmadıysa nedenleri ve önerileriniz nelerdir?
- 30- Kuruluşunuzun 6 Şubat depremlerinde müdahale, arama, kurtarma, ilkyardım ve iyileştirme safhasında kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği oldu mu? Meslek Odalarımı bu süreçte nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 31- -6 Şubat 2023 depremlerinin Türk kamu yönetimindeki afet yönetimi anlayışını pozitif yönde etkilemiş midir?
- 32- Eklemek istediğiniz düşünceleriniz belirtiniz.

4. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

MÜLAKAT FORMU

I.KATILIMCI BİLGİLERİ

1-STK Adı:

2-Görev ve Unvanı:

3--Kuruluştaki yetki ve sorumluluklarınızı belirtiniz.

4-Afet Yönetimi Sorumlulukları:

5-Görev Aldığı Afetler:

6-Görev Süresi:

7- Afet konusunda eğitim/kurs aldınız mı?

8-Cevabınız Evet ise bu eğitimler kim tarafından verildi, süresi ve içeriğini belirtiniz?

9- Aldığınız afet eğitimlerini yeterli buluyor musunuz?

10- Cevabınız Hayır ise önerileriniz nelerdir?

II- SİVİL TOPLUM KURULUŞU BİLGİLERİ

1-Kuruluşun Bütünleşik Afet Yönetimi kapsamında afet öncesi, esnası ve sonrası süreçlerde hangi rolleri vardır?

2-Kuruluşunuzun Bütünleşik Afet Yönetimi çerçevesinde afetin hangi evresinde özellikle etkili olacağını düşünüyorsunuz? Neden belirtiniz?

3-Kuruluşunuzun afet alanında çalışmalarıyla ilgili mevzuatların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

4- Mevzuatlar yeterli değilse önerileriniz nelerdir belirtiniz...

5-Kuruluşunuzun kamu kurum ve kuruluşları ve diğer STK'larla ilişkileri ve koordinasyonu konusunda güçlü ve zayıf yönler nelerdir?

6-6 Şubat 2023 K. Maraş depremlerinde ve görev yaptığınız diğer afetlerde kuruluşunuz en çok hangi kurumlarla iş birliği içerisinde bulunmaktadır? (En önemli 5 Adet)

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

5-.....

7- Kuruluşunuzun afet alanında görev ve sorumluluklarını gerçekleştirmesinde mevcut mevzuatlar açısından yetkileri yeterli midir?

A) Evet

B) Hayır

8-Cevabınız hayırsa ne gibi önerilerde bulunursunuz?

A- Kuruluşun afet yönetiminde yetkilerinin artırılması,

B-Kuruluşun idari, mali, insan kaynakları, teknoloji vb. bakımdan desteklenmesi,

C-Afet yönetimi yapılanmasının değiştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi,

D- STK'lar ile ilgili afet mevzuatların güncelleştirilmesi ve düzenlenmesi

E-STK'ların afet yönetiminde standardizasyon sağlanmalı

9- Gerek 6 Şubat 2023 Maraş depremlerinde gerekse de diğer yaşadığınız afetlerde afet yönetimi konusunda uygulamada ve mevzuatta aksaklık veya eksiklik nelerden kaynaklandı? (Önem sırasına göre belirtiniz)

A-Bürokrasi,

B-Mevzuat,

C-Farkındalık olmaması

D-Finansman yetersizliği

E-Kurumlarda yetişmiş eleman yetersizliği

F-Adam kayırmacılık

G-Vatandaşın Direnci/Bilgisizliği

10- Bu aksayan konularda neler yapılmalıydı? Bundan sonra neler yapılmalı belirtiniz.

11-Kuruluşunuzun afet yönetimi ile ilgili 6 Şubat karnesinde güçlü ve zayıf yönleri nelerdir? Belirtiniz.

12-Yaşanılan 6 Şubat depreminden kuruluş olarak tecrübeleriniz ve bundan sonra fırsat olarak gördüğünüz hususlar nelerdir? Belirtiniz.

Bütünleşik Afet yönetimi; A-Afet öncesi Risk ve Zarar Azaltma, Hazırlık: Yapısal Planlama, Arazi Kullanım Planlaması ve Yönetimi, Risk Tanımlama, Erken Uyarı, Tehlike ve Risk Haritaları, Risk Azaltma Planları, Zarar Görebilirlik ve Senaryolar, Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması, Afet Bilgi Bankasının Kurulması, Sürdürülebilir Kalkınmayla Uyum, Eğitim, Farkındalığın Artırılması, Mevzuat, Afet Gönüllülüğünün Geliştirilmesi, Afet Lojistik Merkezlerinin, STK'ların Katılımı, Acil Durum İletişim Altyapısının Sağlanması, Tahliye ve Acil Durum Planlaması.

B-Afet esnası ve sonrası Müdahale ve İyileştirme/Yeniden yapılandırma: Risk Şiddetini Tanımlama, Tehlike Takip Analizi, Güvenlik Açığı Analizi, Etkilerin Tespiti, Ulusal Afet Müdahale Planları, Etkin Müdahale Teknolojisi (Hava araçları, uydu vb.), Erken Uyarı ve Hasar Tahmini Sistemleri, Hasar Tahmini Standardizasyonu, Ulusal Afet İyileştirme Planı, Kurtarma Hizmetleri çalışmalarını kapsayan aşamalardan oluşmaktadır.

III. BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ SÜRECİ VE SİSTEMİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

1-6 Şubat depremlerinde afete müdahale sürecinde gönüllü vatandaş girişimlerine ve sivil toplum kuruluşlarına yeterince yer verildiği fikrine katılır mısınız?

2- Afet sonrası iyileştirme süreci ile ilgili olarak merkezi yönetimin kamu idarelerinin (AFAD, Yerel Yönetimler) yeterli ve etkin faaliyet yürüttüğü fikrine katılır mısınız?

3-6 Şubat depremleri sonrası iyileştirme sürecinde sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü vatandaşların yeterince katkı sağladığı düşüncesine katılır mısınız?

4- Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü vatandaş girişimlerinin afet farkındalık ve eğitimleriyle ilgili çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

5- Merkezi kamu kurumlarının afet iş birliği konusunda diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlar ile ilişkilerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

6- Merkezi yapılanmanın afet ile ilgili alanlarda sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü vatandaşların çalışmalarını yeterince desteklediği fikrine katılır mısınız?

7- Ülkemizdeki sivil toplum kuruluşlarının afete hazırlık süreci ile ilgili çalışmalarının yeterli olduğu fikrine katılır mısınız?

8- Yeterli bulmuyorsanız ne gibi önerilerinizle bu alanın geliştirilmesi gerekir belirtiniz.

9- Türkiye'deki afet yönetiminde ve iş birliğinde ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü oluşumların etkin katılımına imkân tanındığı fikrine katılır mısınız?

10- Türkiye'de faaliyet gösteren afet ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü oluşumların çalışmalarında bütünleşik afet yönetiminin dört evresinin kabullendiği izlenimine katılır mısınız?

11- Türkiye'deki afet ile ilgili kamu kurumları arasındaki uyum ve iş birliğinin yeterince sağlandığı fikrine katılır mısınız?

12- Türkiye'de afet ile ilgili mevzuatların yeterli olduğu fikrine katılır mısınız?

13-6 Şubat depremlerinde kuruluşunuzun deprem bölgelerinde karşılaştığı başlıca sorunlar nelerdi, bunları aşmak için ne gibi çözümler ürettiniz?

14- 6 Şubat süreci kuruluşunuz açısından ne gibi yansımaları oldu? Zayıf ve güçlü yönleriniz nelerdi?

15- Deprem sahasında geliştirilmesi gereken faktörler nelerdir, bu konularda kuruluşunuzun plan ve projeleri var mı?

16- 6 Şubat depremlerinde kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyon konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

17- Sizce afet sonrası faaliyetlerde hangi kurum/kurumlar sorumlu, yetkili olmalıdır. (Önem sırasına göre 5 adet)

A- İçişleri Bakanlığı (Merkezi yönetimin afetle ilgili kurumları)

B- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (Yerel yönetimler)

C- Millî Savunma Bakanlığı

D-Tarım ve Orman Bakanlığı

E- STK'lar

F- Diğer, belirtiniz.....

18-Bütünleşik afet yönetimi kapsamında merkezi yönetimin daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olmasına katılıyor musunuz? Neden? Sağlayacağı yararlar nelerdir?

A-.....

B-.....

C-.....

19-Yerel yönetimlerin bütünleşik afet yönetiminde daha fazla yetki ve sorumluluk sahibi olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Neden? Sağlayacağı yararlar nelerdir?

A-.....

B-.....

C-.....

20- Mevcut afet yönetim sistemi ve yapılanmasını yeterli buluyor musunuz? Geliştirilmesi gereken yönler sizce nelerdir?

21- Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin 6 Şubat depremlerindeki rollerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

22- Yeni bir afet yönetimi yapılanmasında merkez/yerel yönetimin rolü sizce nasıl olmalıdır?

Hangi birim/kurumlar bu rolleri üstlenmelidir?

23- Afet yönetimi ve uygulamalarında sivil toplum kuruluşları ve yapılarının rolü ne olmalıdır.

24- Afet yönetimi ve uygulamalarında halk direkt olarak rol almalı mıdır? Bu rolü nasıl olmalıdır?

25-Yukarıdaki değerlendirmeleriniz doğrultusunda Türkiye için uygulanabilir afet yönetim modeli nasıl olmalıdır? Öneriniz nelerdir?

26-Yerel yönetimler afet öncesi çalışmalarda yetersiz mi kalmıştır? Nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

27-Merkezi yönetim afet öncesi çalışmalarda yetersiz mi kalmıştır? Nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

28-6 Şubat depremlerinde Afet esnası müdahale aşamasında kuruluşunuzun çalışmaları etkin / yeterli olmuş mudur? Olmadıysa nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

29- 6 Şubat depremlerinde Afet sonrası iyileştirme aşamasında kuruluşunuzun çalışmaları etkin / yeterli olmuş mudur? Olmadıysa nedenleri ve önerileriniz nelerdir?

30-Kuruluşunuzun 6 Şubat depremlerinde müdahale, arama, kurtarma, ilkyardım ve iyileştirme safhasında kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği oldu mu? STK'ları bu süreçte nasıl değerlendiriyorsunuz?

31-6 Şubat 2023 depremlerinin Türk kamu yönetimindeki afet yönetimi anlayışını pozitif yönde etkilemiş midir?

32-Eklemek istediğiniz düşüncelerinizi belirtiniz.

EK 3. ONAY FORMU

AYDINLATILMIŞ ONAY FORMU

“Bütünleşik Afet Yönetimi Ekseninde 6 Şubat Depremleri: Hatay Örneği” adlı çalışma, 6 Şubat depremlerinde rol alan tüm aktörlerin yer aldığı afet yönetişimi perspektifinden derinlemesine bir saha çalışması yaparak ideal bir afet yönetim modeli ortaya konulması amacıyla planlanmıştır. Çalışmanın 1 Temmuz/ 30 Eylül tarihleri arasında yapılması planlanmaktadır. Mülakat yöntemi kullanılarak yapılacak çalışmada Vali, Vali Yardımcıları, İlgili Birim Müdürleri, Belediye Başkanları ve Yardımcıları, Birim Yöneticileri, çalışanları, STK Başkanları veya Yardımcıları ve Temsilcileri, Üyeleri, Meslek Odaları Başkanları, Yardımcıları ve Temsilcileri, üyelerine ulaşılması hedeflenmiştir. Ölçek/anket soruları için sizden otuz (30) dakika ayırmanız beklenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir, ... e-mail adresinden veya ... telefon numaramdan ulaşabilirsiniz.

“Aydınlatılmış Onay Formu”ndaki tüm açıklamaları okudum. Bana, konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama, aşağıda adı belirtilen kişi tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum. Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla *katılmayı kabul ediyorum*./....../2024

Açıklamaları Yapan Araştırmacının Unvanı, Adı Soyadı ve İmzası

Doktora Öğrencisi, Cuma BOLAT

Gönüllünün Adı / Soyadı / İmzası / Tarih

Gerekliyse Olur İşlemine Tanık Olan Kişinin Adı / Soyadı / İmzası / Tarih

Gerekliyse Yasal Temsilcinin Adı / Soyadı / İmzası / Tarih

EK 4.	
ÖZGEÇMİŞ	
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	: Cuma BOLAT
Uyruğu	: T.C.
Askerlik Hizmeti	: İstanbul/Harp Akademileri /Yedek Subay (2001/2002)
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi: Gazi Üniversitesi-İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, Lisans, 2000.	
Eskişehir Anadolu Üniversitesi-İktisat Fakültesi, International Relations, Lisans, 2021.	
Yüksek Lisans Öğrenimi: Sakarya Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mahalli İdareler ve Şehircilik Programı, Tezsiz Yüksek Lisans, 2018.	
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yerel Yönetimler ve Şehircilik Tezli Yüksek Lisans, 2022.	
Doktora Öğrenimi: İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Doktora, 2025.	
İş Deneyimleri	
Çalıştığı Kurumlar	Yıl
TRT Ankara Bölge Radyosu / Radyo Haber, Redaktör	(1996/1997)
Flash TV Ankara/ Teknik Yayın ve Yapım, Kameraman	(1997/2000)
Millî Eğitim Bakanlığı/Hatay/Altınözü/Yedek Öğretmenlik	(2002/2003)
Hatay/ Antakya Gazetesi, Muhabirlik	(2004/2005)
İstanbul/Kadıköy Belediyesi Sivil Savunma Uzmanı	(2005/...)
Yabancı Diller	
	İngilizce C1
	İspanyolca B2
	İtalyanca B2
	Rusça A1

Yayınlar
Bolat, C. (2022) “Belediyelerin Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği’nde Belirlenmiş Olan Sorumluluk Alanları” <i>Sunulmuş Bildiri, Kartepe Zirvesi</i> , Kocaeli, 24-25-26-27 Mart 2022
Öztop, S., & Bolat, C. (2022). Belediye Sivil Savunma Personelinin Afet Yönetimine Yönelik Algısı: İstanbul İlçe Belediyeleri Örneği.: <i>Sunulmuş Bildiri</i> . 22. KAYFOR (Kamu Yönetimi Forumu) Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, 11–24. 20-22 October 2022
Bolat, C. (2022). Küçük ve Orta Ölçekli Kentlerde Sürdürülebilir Kalkınma Modelleri Üzerine Yaklaşımlar, <i>Sunulmuş Bildiri, Uluslararası VI. Sivil Strateji Sempozyumu</i> , Marmara Üniversitesi, İstanbul, 08-09 Aralık 2022
Bolat, C. & Öztop, S. (2023). İstanbul İlçe Belediyelerinde Sivil Savunma Birimlerinin Yapısal ve İşlevsel İncelemesi. <i>Afet ve Risk Dergisi</i> , 6(3), 659-676. https://doi.org/10.35341/afet.1241639
Öztop, S. & Bolat, C. (2024). Türkiye’de 6 Şubat Depremlerindeki Bir Grup Afet Gönüllüsünün Algı ve Deneyimleri. <i>Strategic Public Management Journal</i> , 10(17), 23 43. https://doi.org/10.25069/spmj.1402593
Öztop, S. & Bolat, C. (2024). Belediye Personeli Bakımından Türkiye ve Fransa Karşılaştırması. <i>Medeniyet Araştırmaları Dergisi</i> , 8(2), 8-19. https://doi.org/10.52539/mad.1404338
Bolat, C. (2023). “Yeni Anayasada Yerel Yönetim Modellemesi”, Prof. Dr. Ahmet NOHUTÇU (Editör), Dr. Öğr. Üyesi Kübra ÖZTÜRK (Editör), Türkiye İçin Yeni Anayasa Vizyonu ve Yol Haritası İçinde, s.219-257, Ankara: Savaş Yayınevi
Çınar, Ü.O.& Bolat, C. (2024). “Türkiye’de Mahalle Yönetimi ve Mahallelinin Yönetime Katılımı”, Asmin Kavas (Editör), Hakan Olgun (Editör), Cumhuriyetin 100.Yılında Yerel Yönetimler İçinde s.221-237, Ankara: İdealkent Yayınları
Öztop, S. & Bolat, C. (2024). Afet Yönetiminde Risk ve Zarar Azaltma Aşamasının Belediyeler Açısından Değerlendirilmesi, Düzce Üniversitesi, CLICS (Conference on Climate Change, Sustainability and International Cooperation), 21-22 Şubat 2024
Bolat, C. (2024). Belediyelerde Afet Yönetimi Kapsamında İstanbul İlçe Belediyeleri Analizi, <i>Sunulmuş Bildiri, Tunceli Munzur Üniversitesi</i> , 24. KAYFOR (Kamu Yönetimi Forumu), 16-18 Mayıs 2024
Bolat, C. (2025). Afet ve Acil Durumlarda Jandarma ve İtfaiye Teşkilatları Açısından Fransa ve Türkiye Karşılaştırması, <i>Sunulmuş Bildiri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu</i> 26. KAYFOR, 24-25-26 Nisan 2025